

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

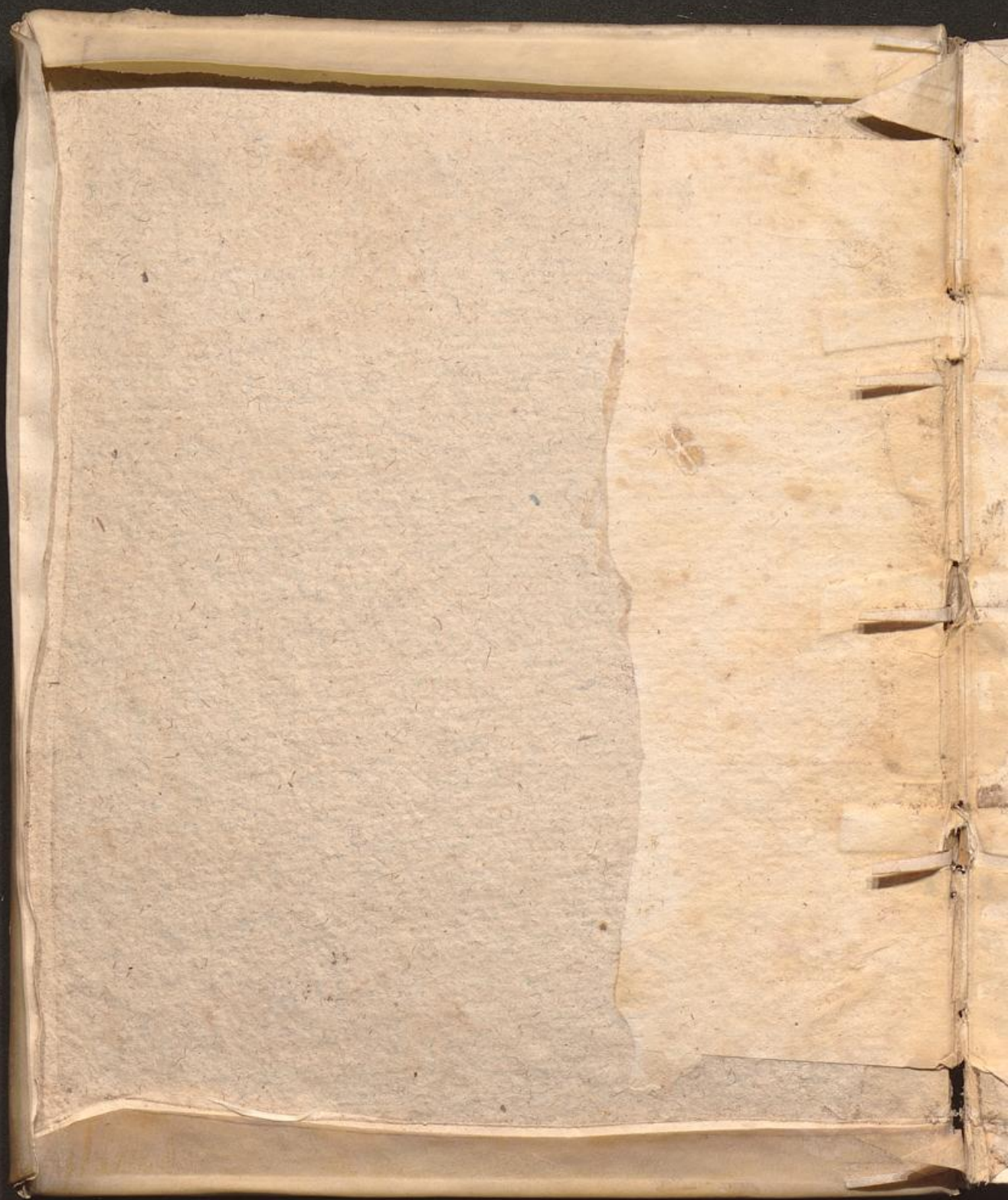
Universitätsbibliothek Paderborn

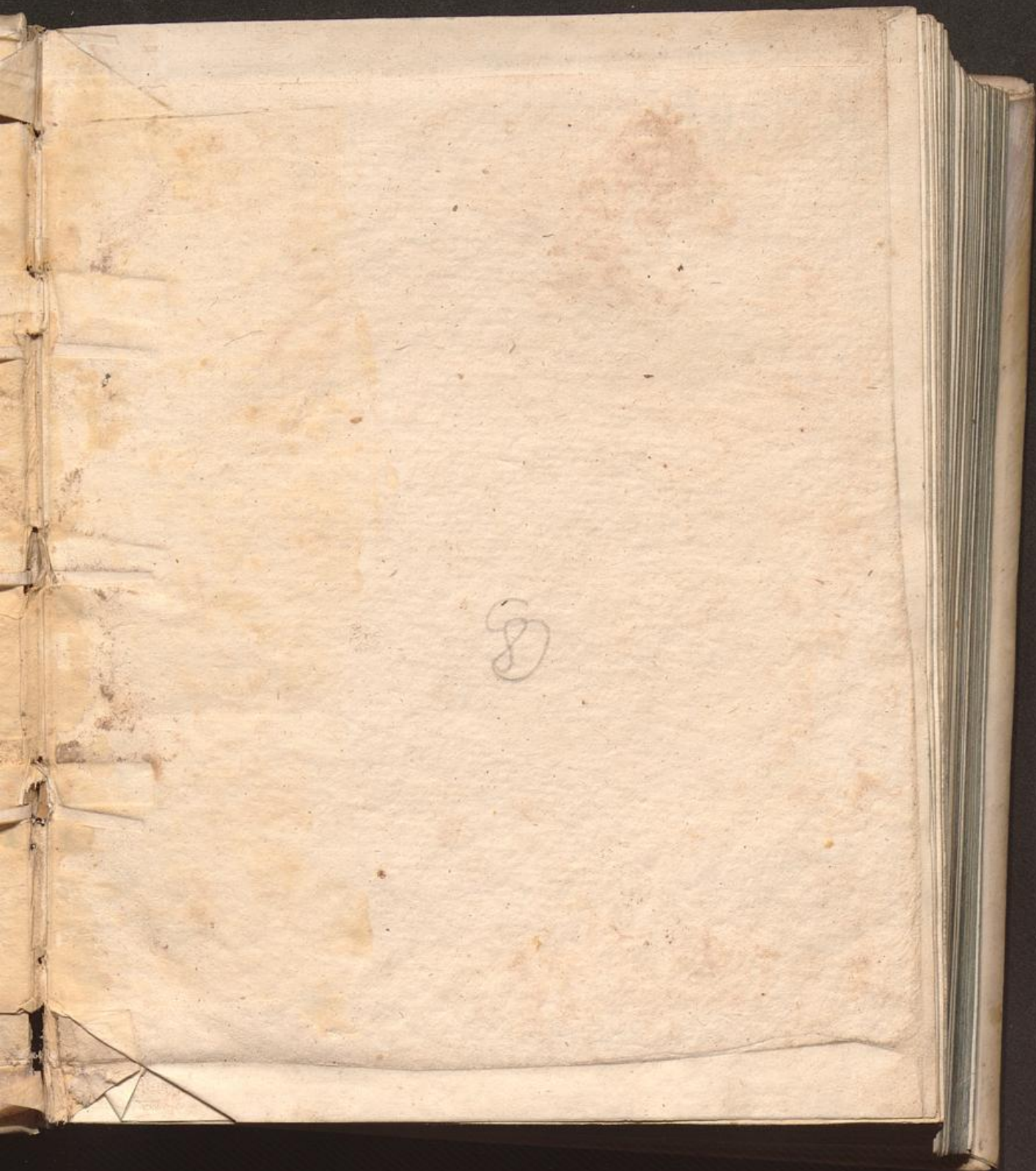
Semicenturia Variarum Resolutionum Moralium Pro Foro Interno, Atque Externo

Heislinger, Anton

Monachii, 1745

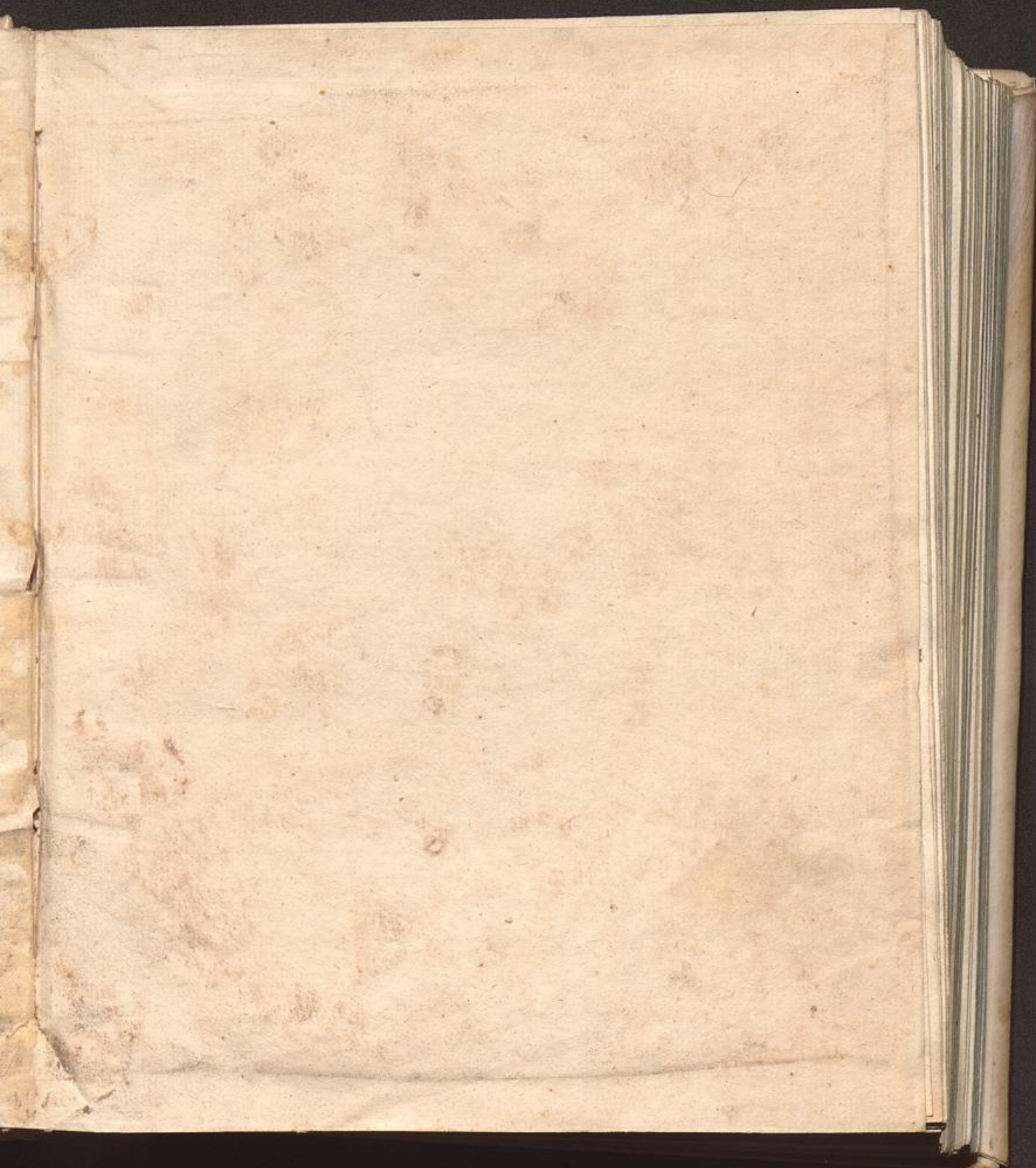
urn:nbn:de:hbz:466:1-40155

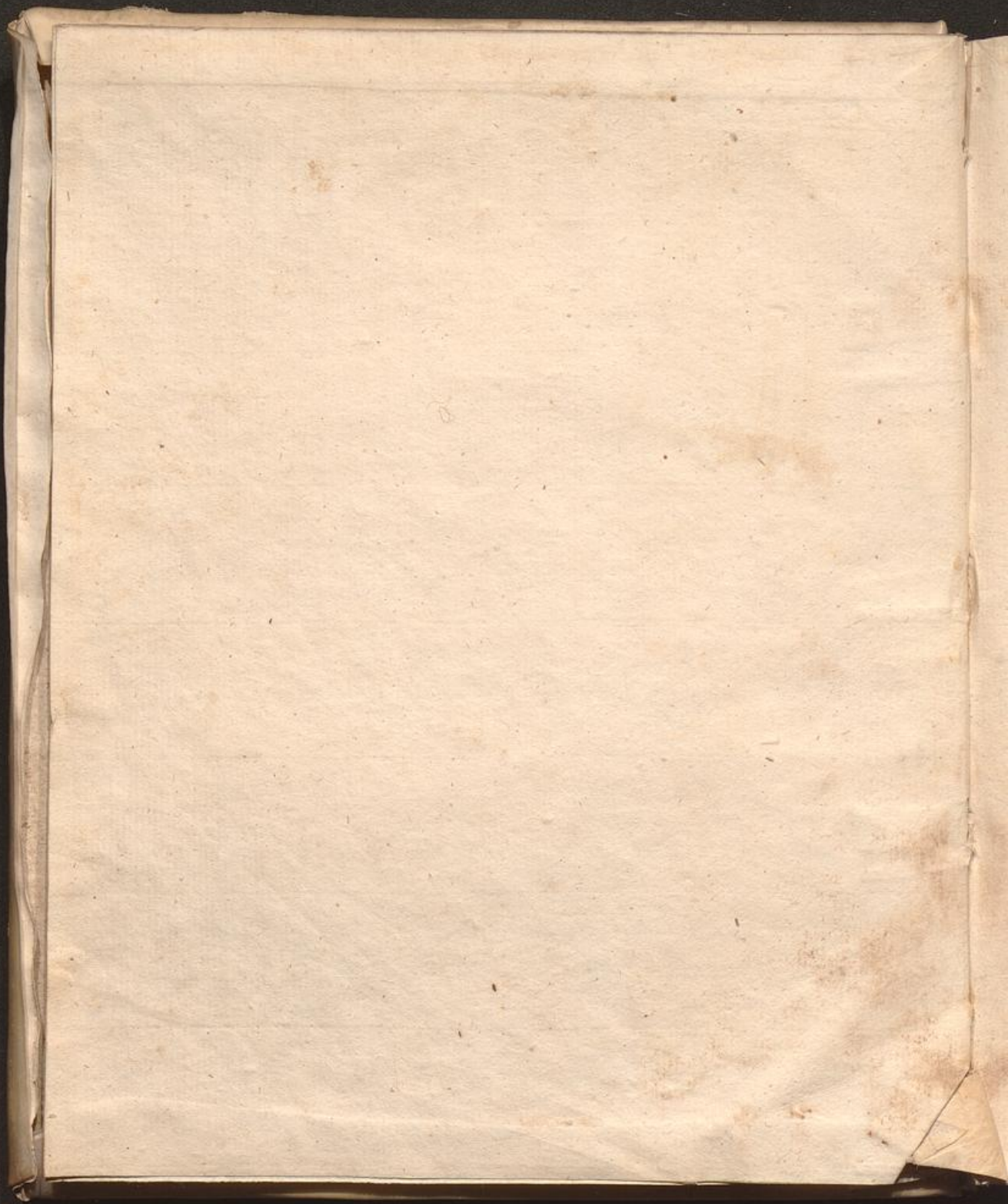

Th. 2160.

SEMICENTURIA
VARIARUM
RESOLUTIONUM
MORALIUM

PRO
FORO INTERNO,
ATQUE
EXTERNO

edita

A

R. P. ANTONINO
HEISLINGER S. J.

SS. Theologiæ Doctore: Ejusdémque in Mo-
ralibus olim in Universitatibus Ingolstadiana, &
Friburgensi Brisgòica

PROFESSORE EMERITO.

Cum Facultate Superiorum, & Privilegio.

MONACHII,

Typis, & impensis HENRICI THEODORI à Colonia, Typographi Aulici,
& Bibliopolæ, Anno M. DCC. XLV.

*Collegii Sordis
Jesu paderborna
1758*

SEMICEPTURIA
VARIARUM
RESOLUTIONUM
MORALIUM

PRO
FORO INTERNO
EXTERNO

R. P. ANTONIO
HEISLINGER S. J.

SS. Theologie Doctore: Bachelordus in Moribus
et Theologiae in Universitate Ingolstadtensi
Triumphantis Alumnus

PROFESSORE EMERITO

Cum Publicis Lectionibus Theologiae

MONACHI

Typis & Impensis Henrici Thedorici Colonici Typographi
& Bibliopoli, Anno M. DCC. XLV.

DIVO IGNATIO DE LOYOLA

Lumini a., & Columnæ ingenti
Ecclesiæ, b.

SUCCESSORI Pauli Apostoli,
ac

Sincero Vasi Electionis,
Communi Orbis Thesauro, c.
Virtutum ac Prudentiæ

Speculo, d.
Legionis in Ecclesia fortissimæ
Instructori, e.

Prodigioso in Apocalypsi
Angelo, f.

Homini Divino, g.

(2)

&

a. Cardin.
Paleotti.
b. Summa
Processus
Canoniz.

c. Cardin.
Ludovisus.

d. Ludovic.
Granat.

e. Gregor.
XV.

f. Concil.
Tarracon.
g. Nicol.
Zambeccar.
Secret. S.
Congreg.

*h. Francisc.
Maria.
Cardin.*

*i. Nicol.
Zamb. su-
pra citat.*

&
Juvandis Hominibus
Verè nato, h.
de
Omnium Hominum Ætate,
Conditione, Natione,
Gymnasiis, Cænobiis, Collegiis
erectis, i.
Rebus sacris instauratis,
&
Introductis,
Optimè merito,
Optimo suo post DEUM
In terris
Patri, ac Patrono
Partum hunc ingenii sui
Animo tam devoto
Quàm
Obstricto.

D. D. D.
Cliens ac Filius infimus
Antoninus Heislinger
Societatis JESU.

FACULTAS

R. P. Provincialis cum Privilegio
Cæsareo.

Um D. HENRICUS THEODORUS à Cöllen, Bibliopola Monacensis Typis vulgare desideret librum, cui Titulus: *Semicenturia variarum Resolutionum Moralium pro Foro interno, atque externo*, à P. Antonino Heisinger Societatis Nostræ Sacerdote conscriptum: Ego Magnus Amman Societatis Jesu per Superiorem Germaniam Præpositus Provincialis, potestate ab A. R. P. N. Francisco Retz, universæ Societatis Præposito Generali ad id mihi factâ, eidem ad primam hanc Editionem facultatem impertio, simulque communico Privilegium Cæsareum, quo aliis Bibliopolis, & Typographis prohibetur, ne dictum librum citra consensum Superiorum recudere, aut intra fines Sacri Romani Imperii inferre præsumant. In quorum fidem has ei manu propria, & consueto officii Sigillo munitas dedi. Dilingæ 9. Aprilis 1745.

(L.S.)

Magnus Amman.

Elenchus Casuum.

D E Valore præscriptionis pro Foro Conscientiæ.	Casus I.	Fol. 1.
De bona fide ad præscriptionem necessariam.	Casus II.	fol. 10.
De bona fide ad inchoandam præscriptionem necessariam.	Casus III.	fol. 20.
De bona fide ad præscriptionem continuandam necessariam.	Casus IV.	fol. 29.
De necessaria ad præscriptionem possessione.	Casus V.	fol. 39.
De præscriptione cum ignorantia, vel errore facta.	Casus VI.	fol. 47.
De pecunia cuidam sæculari à quodam Regulari donata.	Casus VII.	fol. 61.
De valore donationis à Candidato, vel Novitio Monasterii bonorum im- mobiliū, & successionis hæreditariæ capacis facta.	Casus VIII.	fol. 65.
De frumento duobus in solidum successivè vendito.	Casus IX.	fol. 79.
De Venditore infra dimidium iusti pretii læso.	Casus X.	fol. 88.
De Vitiō mercis manifestando.	Casus XI.	fol. 99.
De pretio ob cessans ex venditione lucrum aucto.	Casus XII.	fol. 109.
De pretio iusto minore supplendo.	Casus XIII.	fol. 116.
De Jure in fructus rei venditæ quidem, sed necdum traditæ.	Casus XIV.	fol. 129.
De renuntiatione paternæ hæreditatis ante ingressum Religionis facta.	Casus XV.	fol. 133.
De occulta compensatione famularum.	Casus XVI.	fol. 158.
		Ca.

	Casus XVII.	fol. 168.
De solutione usurae juramento firmata.	Casus XVIII.	fol. 179.
De interpretatione ultimae voluntatis.	Casus XIX.	fol. 187.
De Virgine sub promissione matrimonii deflorata.	Casus XX.	fol. 198.
De Monasterio ob emptum à suo Religioso capreolum à saeculari Judice mulctato.	Casus XXI.	fol. 210.
De salario cujusdam defuncti parentis pupillis adhuc persolvendo.	Casus XXII.	fol. 218.
De Jejunio ex voto.	Casus XXIII.	fol. 229.
De Voto jejunandi in praecipuis Festis Domini nostri Jesu Christi.	Casus XXIV.	fol. 234.
De Voto jejunandi singulis diebus Sabbathi.	Casus XXV.	fol. 246.
De Jejunio recipiendae sacrae Synaxi praemittendo.	Casus XXVI.	fol. 257.
De Jejunio.	Casus XXVII.	fol. 277.
De privilegio comedendi in Quadragesima carnes euidam loco concessio, ad forenses se extendente.	Casus XXVIII.	fol. 294.
De Clerico valde tenue Beneficium obtinente.	Casus XXIX.	fol. 305.
De amotione Vicarii manualis.	Casus XXX.	fol. 316.
De Vicario Parochiae Monasterio incorporatae.	Casus XXXI.	fol. 328.
De ordinatione militis ex accidenti naturaliter in quodam loco nati.	Casus XXXII.	fol. 338.
De Irregularitate ex homicidio.	Casus XXXIII.	fol. 351.
De Simonia.	Casus XXXIV.	fol. 367.
De Lampade coram Venerabili arsuræ.	Casus XXXV.	fol. 382.
De Communicatione suffragiorum.		Ca.

	Casus XXXVI.	
De Communione Paschali puerorum, semifatuum,		fol. 397.
	Casus XXXVII.	
De Jure Asyli.		fol. 416.
	Casus XXXVIII.	
De Asylum deferente ex falsa immunitatis persuasione.		fol. 431.
	Casus XXXIX.	
De Asylo in actuali Ecclesie furto deprehensi.		fol. 445.
	Casus XL.	
De Sepultura Acaholici.		fol. 455.
	Casus XLI.	
De Sepultura Ecclesiastica puteo suffocari.		fol. 467.
	Casus XLII.	
De Duello.		fol. 480.
	Casus XLIII.	
De Scandalo.		fol. 489.
	Casus XLIV.	
De Confessione in scripto peragenda.		fol. 499.
	Casus XLV.	
De Absolutione Acaholici in articulo mortis.		fol. 514.
	Casus XLVI.	
De Confessione ad lucrandas Indulgentias plenarias necessaria.		fol. 522.
	Casus XLVII.	
De Intentione, cum qua praescripta ad Indulgentias opera sunt facienda.		fol. 531.
	Casus XLVIII.	
De Sacerdote volente duas animas eodem sacrificio lucrari.		fol. 537.
	Casus XLIX.	
De Operibus Indulgentiarum in statu gratiae peragendis.		fol. 541.
	Casus L.	
De Missa per modum suffragii defunctis applicata.		fol. 549.

Ca-

Casus I.

De Valore præscriptionis pro foro Conscientiæ.

Cajus, postquam tempore à legibus assignato certum agrum bona constanter fide possedisset, & præscripsisset, intelligit eundem ad Titium pertinere: adit igitur Confessarium, & ex hoc

Quær. An non saltem in conscientia sit obligatus ad hunc legitime præscriptum agrum ipsi Titio restituendum?

Synopsis.

1. Usucapio & præscriptio subinde in eodem, subinde in diverso sensu accipiuntur.
2. Præscriptio in foro externo parit exceptionem peremptoriam.

3. Traditur definitio præscriptionis.
4. Præscriptio etiam pro foro conscientiæ dominium transfert.
5. Ejusmodi præscribens non locupletatur cum injusto alterius damno.
6. Ex justæ legis dispositione sine alterius culpa aliquis suis rebûs privatur.
7. Præscriptio mala fide facta est impium præsidium.
8. Præscriptio non habet rationem pœnæ.
9. Sublato totali fine legis etiam hæc est sublata.
10. Finis præscriptionis est sublata incertitudo dominiorum.

A

II.

11. Ut lex maneat, non debet manere finis illius adæquatus, si duplex finis non intendatur per modum unius.
12. Ut bona fides in præscriptione cesset, ante istam completam habenda est cognitio rei alienæ.
13. Lex præscriptionis est diversa à lege negante actionem læsi infra dimidium.
14. Dominium altum est virtualiter dominium proprietatis.
15. Vi præscriptionis absolute Transfertur dominium.
16. Finis hujus legis fuit bonum commune.
17. Valor religiosæ professionis à solo vero consensu nascitur.
18. Tam mobilium, quàm immobilium dominiū ope præscriptionis transfertur.

Resolvitur Quæsitum.

PRO resolutione casus notandum, quòd præscriptio & usucapio subinde pro eodem, subinde pro diversis rebus accipiuntur. Primò enim nomine usucapionis intelligitur possessio quædam rei alienæ, unde dici-

mus usucapionem, id est, possessionem interrumpi: præscriptio verò est acquisitio domini vel alieni juris sive realis, sive personalis peremptio per continuationem temporis lege definiti: in hoc sensu usucapio est causa præscriptionis tanquam cujusdam effectus. Secundò, usucapio accipitur quidem etiam pro acquisitione alicujus domini, non secus ac ipsa præscriptio, cum hoc tamen discrimine, quòd acquisitio rerum mobilium vocetur usucapio: immobilium verò acquisitio præscriptio, ex quo etiam colligitur præscriptione non solum dominium cujusdam rei acquiri posse, sed etiam extinguere actionem aliquam personalem vel realem alterius.

Not. 1. Præscriptionem in foro externo parere exceptionem, & quidem peremptoriam. Vocatur autem exceptio, quod apponitur ad excludendam actionem intentam ab actore: quod si id, quod adversario, seu actori opponitur actionem tibi intentatam solummodo differat, & retardet, non autem omnino fundamentum & intentionem

nem illius penitus neget, & annullet, vocatur dilatoria: peremptoria verò vocatur, si intentatam actoris actionem omnino tollat, impediâtque, ita, ut nihil amplius adversus te in hoc puncto moveri possit.

Quòd autem præscriptio, uti modò diximus in foro externo exceptionem peremptoriam pariat, ita probatur.

Illa exceptio est peremptoria, quæ facit, ut actio reo intentata penitus tollatur, & cesset: atqui præscriptio hoc facit in foro externo: ergo &c. probatur m. si v. g. tempore & modo à legibus definitis possedi certum agrum: postea verò litem mihi super hoc agro tanquam suo moveat Titius, hanc illius actionem penitus tollere, atque extinguere possum opponendo præscriptionem: ergo &c. probatur m. Jus civile statuit, ut, si quis rem alienam debito tempore & modo possideat, ejus dominium irrevocabiliter aquirat, sitque deinde liber ab omni infestatione, actione, repetitione, & vindicatione prioris dominii: ergo opposita præscriptio intentatam talem actionem penitus tollit, & enervat. Hinc

Definitur descriptio L. 3. ff. *de Usucap. quòd sit adquisitio domini per continuationem temporis à lege definiti.* vel: est adquisitio domini continuatione possessionis tempore & modo à lege requisitis.

Modò itaque dubitatur, an præscriptione verè alicujus rei dominium acquiratur, ita, ut etiam in conscientia sit tutus retinendo ejusmodi rem modo & tempore à lege definitis præscriptam, ad quod dubium

Respondeo affirmativè, probatur autoritate D. Thomæ *quodlib. 12. q. 24.* & communi DD. Probatur 2. dò ratione. Princeps vel respublica habent talem potestatem, ut exigente bono publico possint dominium rerum ab uno subdito transferre in alterum: ex altera parte leges illæ, quæ de præscriptione, ac usucapione loquuntur, ita sonant, ut nobis indicent, habuisse legislatores, hoc est, supremos principes ac rempublicam voluntatem transferendi dominium per præscriptionem, in alium; insuper ipsum bonum commune exigat istam translationem: ergo rei legitimò modò ac tempore

A 2

præ-

præscriptæ aliquis sit verus Dominus, consequenter in conscientia rem debitè præscriptam retinere potest. Consequentia patet.

Antecedens verò probatur primò ex ipso consensu adversariorum, non abnegantiū hanc potestatem supremo Domino in bona subditorum competere. Prob. 2. dò supremo Principi aut reipublicæ competit dominium altum: insuper privatorum commoda sunt postponenda commo- & utilitati publicæ atque communi: ergo si utilitas & bonum commune exigit, ut unius privati bona per translationem dominii appropriet alteri privato, supremus Princeps ob suum dominium altum poterit illud facere.

Prob. nunc etiam alterum membrum asserens leges de præscriptione loquentes transferre dominium rei usucaptæ à priori in aliud dominium. *Lex 3. ff. de usurpat. & usucapionibus* definit usucapionem seu præscriptionem, quòd sit *aquisitio domini per continuationem possessionis tempore & modo à legibus definito.* textus iste præscriptionem ex-

pressè nominat acquisitionem domini: item in *institut. 8. de usucap.* dicitur, quòd per has dominia rerum aquirantur. Item *Leg. 1. ff. de usurpat. & usucap.* dicitur usucapionem fuisse indutam bono publico, ne diu & ferè semper essent incerta rerum dominia: ergo Lex ita vult per præscriptionem transferri dominium rerum, ut illa impleta non ampliùs incerta essent rerum dominia: atqui forent adhuc incerta, si præscriptio in foro interno non procederet, & obligatus in conscientia præscribens foret ad rem præscriptam priori domino restituendam.

Prob. idem secundum membrum 2. dò Leges Canonicae solum reprobant præscriptionem factam mala fide, ut constat ex cap. *vigilanti*, & cap. ultimo de *præscriptionibus*: ergo è contrario præscriptionem bona fide factam censetur Jus Canonicum approbare: ergo præscriptio etiam procedit in foro conscientia. Prob. conseq. Canones sacri præcipuè sunt facti pro conscientia, & huic consulere laborant, quando præscriptionem mala fide factam reprobant,

pro-

prout constat ex citato cap. ultimo de præscriptione: ergo si Sacri Canones approbant præscriptionem bona fide factam, valebit illa etiam in conscientia.

Restat modò probatio tertii membri asserentis utilitatem publicam & commune bonum exigere istam translationem domini. Bono publico expedit, ut rerum dominia non sint semper incerta, & quidem non solum in foro externo, sed etiam in conscientia, ergo expedit bono publico, ut per præscriptionem debitò modò & tempore factam transferantur dominia ab uno in alterum: probatur conseq. hæc translatio est optimum & maxime necessarium medium ad hoc, ut non maneant incerta rerum dominia: ergo, cum ista certitudo non daretur, nisi in conscientia etiam procederet præscriptio, etiam in conscientia procedet.

Prob. 2. dò. ut cives magnam ac debitam diligentiam adhibeant in custodiendis suis rebus, & in defendendis ac tuendis suis civibus, expedit communi bono: atqui ad hunc finem servit præscriptio in conscientia procedens: ergo &c.

Objic. 1. In regula Juris 48. in 6. habetur: quod nemo locupletari debeat cum alterius jactura, sed hoc fieret, si valeret præscriptio in conscientia: ergo non valet. Resp. dist. M. nemo debet locupletari cum injusta alterius injuria conc. cum justa, & à legibus probata. nego.

Objic. 2. dò. videtur per se injustum, ut sine omni sua culpa rebûs suis privetur per factum alienum: sed hoc fieret: ergo, Resp. dist. maj. si nulla justæ legis dispositio accedat: conc. si tali facto accedat aliqua justæ legis dispositio, negatur maj. & sic distincta min. conseq.

Objic. 3. xiò. Imperator in Novella 9. præscriptionem vocat impium præsidium & improbam temporis allegationem: ergo non procedit in conscientia. Resp. dist. ant. & loquitur de præscriptione mala fide facta, & tunc in foro externo erat valida: conced. & loquitur de præscriptione bona fide facta negatur.

Objic. 4. tò. ex cap. vigilantibus de præscript. constat, quod hæc introducta fuerit ad vitandam

A 3

se-

segnitiem: ergo habet rationem pœnæ: ergo ubi nulla culpa ab aliquo & nulla segnities fuit commissa, ibi non habet locum præscriptio, quia pœna non datur, nisi præcesserit culpa. Resp. conced. ant. neg. conf. *Urgent.* præscriptio hoc modo habet rationem pœnæ, & pœna non datur, nisi præcesserit culpa: ergo ubi hæc non præcessit, neque datur pœna. Resp. neg. ant. non enim omne illud habet rationem pœnæ, quod ob segnitiam evitandam fuit intentum, potest enim tale etiam habere rationem cautelæ tantum.

9 Obijc. 5. tō Præscriptio fuit inducta ad vitandam segnitiam, tanquam suum finem: ergo ubi non fuit commissa ulla segnities, non procedit præscriptio. Prob. conseq. sublato fine alicujus legis cessat etiam hæc ipsa lex: ergo si segnities evitanda fuit finis, si hæc non dabatur: neque dabitur lex attribuens præscribenti dominium talis rei. Resp. conced. antec. neg. conseq. in probatione dist. antec. sublato fine legis etiam hæc cessat, si finis totalis & adæquatus fuit sublatus talis legis conced. si tan-

tum partialis sublatus fuerit, nego antec. & dist. conseq. ergo si segnities fuit finis totalis & adæquatus, & hic non datur, tunc non datur illa lex, conced. conseq. si tantum fuit finis partialis, & alius partialis adhuc detur, neg. conseq.

Urgent: non potest assignari alius finis præter segnitiam evitandam: ergo nulla responsio. Resp. neg. antec. est enim præscriptio etiam instituta, ne dominia forent vel semper vel longissimo tempore semper incerta.

Urgent: gratis dicitur, quod etiam ob hunc finem fuerit instituta. Resp. neg. ant. habetur enim in cap. *vigilanti* ubi dicitur præscriptionem primitus institutam fuisse propter vitandam segnitiam, & longi temporis errorem, & confusionem, hoc est, ad vitandam ignorantiam, vel errorem, aut saltem incertitudinem longam vel perpetuam de dominio rerum.

Item *Lex 1. ff. de usurpat. & usucap.* solus hic posterior finis exprimitur, evitatio scilicet incertitudinis cum dominio rerum.

Dices, licet ponatur utrum-que hoc pro fine præscriptionis fuit.

fuisse intentum, & non sola evitatio negligentia; si autem negligentia nulla præcessit, non habet locum præscriptio. Prob. antec. si nulla negligentia præcessit, licet detur adhuc alter finis, tamen non datur finis adæquatus, propter quem præscriptio fuit inducta: ergo non valet præscriptio. Prob. conseq. ut valeat, debet adesse finis adæquatus præscriptionis: ergo si finis adæquatus non datur, non valebit præscriptio. Prob. ant. bonum ex integra causa, & malum ex quolibet defectu. Resp. neg. ant. in probatione conc. ant. neg. conseq. in probatione dist. ant. ut valeat præscriptio, debet adesse finis adæquatus, si iste duplex finis per modum unius complexi fuerit intentus, vel unus dependenter ab altero conced. si non fuerit ita intentus neg. ant. & conseq. quod non fuerit per modum unius complexi intentus uterque finis patet ex Leg. cit. r. ff. de usurpat. & usucap. ubi pro fine præscriptionis sola incertitudo domini affertur.

12 Obijc. 6. to Fundamentum præscriptionis est bona fides:

ergo, quando hæc cessat, etiam cessat præscriptio. Sed bona fides cessat, quando possessor cognoscit, rem fuisse alterius: ergo tunc non amplius valet præscriptio. Resp. conced. totum primum enthymema, & dist. antec. subsumpti: sed bona fides cessat, si possessor ante completam præscriptionem cognoscit rem à se possessam esse alterius, conced. si post illam completam id agnoscat neg. antec. & conseq. tunc enim possessor optima fide & non mala rem talem possidet.

Obijc. 7. Præscriptio videtur se habere sicut lex negans actionem læso infra dimidium iusti, sed hoc non liberat lædentem ab obligatione naturali in conscientia: ergo nec præscriptio. Resp. disparitatem esse, quod lex nunquam dicat, quod lædens aquirat dominium, prout dicitur in præscriptione.

Obijc. 8. Dominium altum, quod habet respublica in bona subditorum non est dominium proprietatis, sed jurisdictionis tantum, ergo respublica non habet potestatem transferendi dominium rei præscriptæ ab hoc
in

in præscribentem. Prob. antec. illud dominium altum reipublicæ non involvit jus proprietatis in bona subditorum, ergo non est dominium proprietatis: consequentia probatur: omne dominium proprietatis necessario involvit jus proprietatis: ergo si hoc non involvit, non habet dominium proprietatis. Prob. ant. illud dominium altum tribuunt reipublicæ ipsi subditi per justitiam legalem: ergo non est dominium proprietatis. Probat-
 tur nunc prima consequentia, nemo potest in alterum transferre aliquid, quod ipse non habet, nec plus, quam ipse habeat: ergo si reipublica, & illius dominium altum non habet dominium proprietatis in bona subditorum, non poterit hoc dominium transferre in præscribentem.

Respondetur retorquendo argumentum in casu, quo reipublica in necessitate gravi res subditi vendendo transfert talis rei dominium ab uno in vendentem.

Retorqueo 2.dò. in privato ob extremam necessitatem sibi appropriantem res alterius; talis

non habet dominium in ejusmodi rem, quia non posset hanc donare aliis, aut in flumen projicere, sed præcisè illà uti potest, quantum extrema necessitas exigit.

Resp. 3.tiò. in forma. dist. antec. dominium altum non est formaliter dominium proprietatis conced. non est eminenter & causaliter tale dominium neg. ant. & conseq. Resp. 2.dò dist. aliter. Dominium altum non est formaliter dominium proprietatis conc. non est virtualiter dominium proprietatis in bona subditorum neg. Respublica per leges præscriptionem approbantes potest transferre dominium in virtute illius domini proprietatis, quod quilibet subditorum habet in sua bona, & vi cujus horum singuli, dum reipublicæ membra esse volunt, eidem saltem tacitè dant virtutem, seu potestatem hanc in sua bona, ut possit illorum dominium plenum in alios per leges justas transferre, quando id bonum publicum postulavit.

Obijc. 9.nò. Qui scit rem ali-
 quam sibi adjudicatam à Judice
 fuisse ex fundamento, aut præ-
 sum-

sumptione falsa, non potest talem rem licite retinere : ergo etiam, qui præscripsit rem aliquam, quin commissa fuerit à priore domino aliqua negligentia, non potest illam rem retinere : antec. probatur. Judex non attribuit dominium absolute, sed tantum conditionate, si vera sint allegata, non enim jus novum condit, sed antiquum declarat : ergo si fundamentum est nullum, etiam sententia erit nulla. Probatur nunc etiam prior consequentia : Lex addicens præscribenti rem præscriptam etiam tantum conditionate hanc illi addicit : ergo non potest in tali casu retinere. Prob. conseq. ideo in priori casu non potest retinere, quia conditionate addicit, & conditio non fuit impleta : sed hoc fit etiam in præscriptione. Resp. neg. min. ultimam, nam absolute, & non tantum conditionate transfertur dominium per præscriptionem.

- 16 Objic. 10. Pro foro conscientie cessat finis legum præscriptionis : ergo pro foro hoc non procedunt. Prob. antec. finis fuit minuere lites in tribunalibus,

sed hic cessat in foro conscientie. Resp. neg. antec. uti & ant. in hujus probatione. Nam finis fuit bonum commune, ne diu incerta sint rerum dominia, & inde etiam in conscientia possessorum inquietentur litibus.

Objic. 11. Qui nulliter professus fuit, & intra primum quinquennium contra nullitatem non reclamavit, in foro solum externo habetur pro vero professio : ergo etiam in foro solum externo habebitur dominus rei præscriptæ. Resp. neg. conseq. disparitas est, quod in professione valor in foro interno nascatur solum vero consensu : ergo ubi hic deest, non datur valor in foro interno, cum illum consensum internum in ordine ad valorem in foro interno nulla potestas publica supplere possit. Econtra in translatione dominiorum respublica habet jus altum, ergo in bonis sine consensu dominorum potest disponere ob bonum commune.

Potest dici, quod solum rerum mobilium dominium acquiratur, immobilium vero duntaxat dominium utile, quia dicitur in cive, quod post longi temporis

B

præ-

prescriptionem etiam utilem actionem habere debeat. *Lege si duo Patroni §. 1. ff. de iurejurando.* Resp. neg. quia universaliter jura loquuntur. Secundo quia sub nomine domini potius venit dominium directum,

quàm utile. *Leg. 1. §. qui in perpetuum. ff. si ager vectigalis, vel emphyteuticus peratur.* Tertio, In argumento adversariorum fit mentio de actione utili, quia materia subjecta id exigat.

Casus II.

De bona fide ad prescriptionem necessaria.

Petrus casu invenit aureum anulum, quem scit esse Caji vicini sui, hac tamen scientia non obstante retinet illum. Idem licet sciret se non habere ullum jus ad pascendos suos boves in vicini sui prato, incipit tamen, & continuat illos pascere. Cum autem ipsemet Petrus obligatus esset, ut vicini sui bobus pastum in suis agris concederet, hunc tamen eidem permittere recusat, suae obligationis optimè conscius.

Quær. Utrum in his omnibus Petrus præscripserit, si requisito à juribus tempore hæc facere continuaverit?

Synopsis.

1. Præscriptio ad duplicem finem tendit.
2. An, & qualis bona fides toto tempore possessionis sit necessaria?
3. Fides, cum qua res possidetur, mala, vel bona potest esse.
4. Error, cum quo noscitur res esse aliena, est, vel non est in conscientia inculpabilis.
5. Ad omnem præscriptionem requiritur fides Theologicè bona.
6. Ad veram ac propriè dictam possessionem requiritur fides positivè bona.

7. Eadem positivè bona fides est etiam necessaria ad præscriptionem, actionum & obligationum.
8. Hinc Petrus in nullo trium horum casuum præscripsit.
9. Præscriptio mala fide facta à jure Canonico reprobatur.
10. Quandonam possessio immemorialis habeat vim tituli.
11. Sola fides Theologicè mortaliter mala obest præscriptioni.
12. Dubius non potest possessionem incipere animo reddendi, si agnoverit rem non esse suam.
13. Sine fide positivè bona non potest formari dictamen ultimum practicum.
14. Quid de regia constitutione Hispanica 9. Tit. 15. lib. 4. tenendum.
15. Qualiter jus in alieno fundo amitti,
16. Et bona fisco addicenda præscribi possint.
17. Actionem judicalem qualiter possimus extinguere.
18. Actio hypothecaria non potest mala fide præscribi.
18. Juxta Papam malæ fidei

- præscriptio in nullo foro procedit
20. Possessio bona fide continuatur, quamdiu ignoratur rem esse alienam.

Resolvitur Quæsitum.

Nota 1. mò Præscriptionem I ad duplicem finem tendere, nempe, vel, ut suo subjecto dominium acquirat, vel, ut suum subjectum liberet ab aliquo onere, obligatione, vel servitute. Ideo potest esse quæstio, an, & qualis bona fides requiratur in præscribente, tum, ut acquirat dominium, & qualis, ut ab onere, obligatione vel servitute liberetur.

Nota 2. dò Cùm ad transf- 2 ferendum dominium, vel ad exemptionem ab onere aliquo per præscriptionem possessio per certum tempus continuata requiratur, ideo etiam posse quæri, an, & qualis bona fides toto hoc tempore sit necessaria.

Nota 3. tiò Fidem, cum qua 3 aliquis rem quampiam possidere, vel possessionem illius continuare pergit, posse esse bonam vel malam. In mala fide est,

B 2

qui

qui sciens, & volens rem alienam possidet: in bona verò, qui nescit rem à se possessam esse alienam. Fides bona ulteriùs dividitur in positivè bonam, vel solùm negativè bonam. Fides positivè bona est iudicium, quo quis inculpabiliter, & prudenter iudicat rem possidendam esse suam: Fides autem negativè bona est, quando aliquis non quidem positivè iudicat rem possidendam esse suam, sed neque scit esse alienam, sed dubitat. Fides mala pariter est duplex, una, prout modò diximus, quando quis iudicat rem à se possessam, vel volitam possideri esse alienam. Secundò, quando aliquis quidem iudicat rem hanc esse suam sed ità, ut hoc iudicium fundetur in errore vel ignorantia culpabili.

- 4 Nota 4.to Errorem, cum quo aliquis nescit rem alienam esse, posse in conscientia esse inculpabilem vel culpabilem. In primo casu erit fides iusta Theologicè, in altero autem Theologicè iniusta. Dein potest ejusmodi error cum ignorantia juris clari esse vel non esse conjunctus; si cum talis juris clari ig-

norantia sit conjunctus, erit fides juridicè iniusta: quòd si non sit cum hac conjunctus, erit fides etiam juridicè iusta.

Dico 1. Ad omnem præscriptionem requiritur aliqua Theologicè bona fides. Ità communis. Probatur responsio ex regula *Possessor in 6.* ibi: *Possessor malæ fidei ullo tempore non præscribit.* Item in *cap. fin. de præscript.* habetur: *Quoniam omne, quod non est ex fide, peccatum est, synodali iudicio definivimus, ut nulla valeat absque bona fide præscriptio, tam Canonica, quàm civilis: cum generaliter omni consuetudini derogandum sit, quæ absque peccato mortali non potest observari.*

Dico 2. dò Ut aliqua vera propria, ac strictè talis possessio ac præscriptio inchoetur, non sufficere fidem negativè talem, sed requiri positivè bonam, ut talis rei dominium acquirat. Ità communis DD. cum Molina, Lessio, ac aliis. Probatur 2. dò ratione: non possum aliquam rem necdum possessam mihi arrogare animo absoluto eandem possidendi, quando mea conditio ex nullo capite est melior quàm alterius: sed si dubito, an res,

res, quam volo primùm possidere, sit mea, vel alterius, mea conditio non est melior, quàm alterius: ergo non possum incipere illius possessionem animò absolutò illam possidendi, ut meam. Prob. maj. Si mea conditio non est melior, quàm alterius, & tamen absolutò animò illam possidendi, possidere incipio, tunc me expono periculo violandi jus alterius, ergo cum non debeam me tali periculo exponere, non possum talem rem incipere possidere.

Confirmatur. *In Leg. ultima Cod. unde vi*: dicitur: *Omnes enim scire debent, quod suum non est, id ad alios omnibùs modis pertinere.*

Confir. 2. dò. Potest esse, ut de proprietate rei, utrum mea sit, dubitem, & simul mihi constet, illam rem jam civiliter ab alio possideri: ergo non possum illius possessionem inchoare, si non habeam fidem positivè bonam, & si non judicem non esse alterius, sed meam,

Confir. 3. tiò. Etsi dubitem, an hæc res sit alterius, vel etiam judicem illam non esse alterius, adhuc mea conditio ex nullo capite est melior, quàm alteri-

us: ergo non possum tunc talem rem incipere possidere animò absolutò illam possidendi.

Probatur ulteriùs ea conclusio. ad præscriptionem requiritur tale iudicium, quod sit aptum dirigere conscientiam, ut quis sine peccato rem possit habere ut suam: sed ad talem directionem non sufficit iudicium dubium, aut fides negativè dubia: ergo debet esse positivè bona fides: Prob. min. operari cum dubio semper est peccatum: ergo dubium dictamen non est aptum ad dirigendam conscientiam.

Dico 3. tiò. Non solùm ad præscriptionem rerum, sed etiam ad præscriptionem actionum & obligationum est ab initio necessaria fides positivè bona. Ità Covarruvias, Andreas Fachinæus, Molina *disp. 66.* Lessius *l. 2. cap. 6. dub. 6.* Layman, *lib. 3. summa sect. 5. tract. 1. cap. 8. n. 12.* Palao *de Just. disp. unica pu. 22. §. 6.* Probatur. Nulla præscriptio est concedenda, quæ fit cum mala fide, quæ est peccatum mortale, inchoata, & continuata, ergo &c. Prob. 2. dò Regula illa: Possessor malæ fidei

B 3

ullo

ullo tempore non præscribit, est universalis, & de omnibus præscriptionibus loquitur: ergo etiam de præscriptionibus obligationum & actionum. Prob. 3. tiò. Ut Pontifex annullaret præscriptiones rerum cum mala fide factas, fuit permotus ex hoc, quod in his omnibus sit peccatum: atqui etiam in præscriptionibus actionum & obligationum sine bona fide factis est peccatum: ergo & hæc sunt annullatæ.

8 Ex his conclusionibus colligimus responsionem ad casum propositum: Petrum nequaquam hunc annulum præscripsisse, quia cum mala fide præscriptio fuit facta & hæc juxta allatas conclusiones primam & secundam non valet, æquè minùs valet præscriptio, vi cujus sciens se non habere jus ad pascendos suos boves in vicini sui prædio, eosdem tamen ibidem pascere perrexit ob eandem, quam etiam hic habuit malam fidem, prout defendit Covarruv. Molina disp. 66. concl. 3. & 4. Lessius l. 2. cap. 6. n. 21. Laym. l. 3. Summæ tract. 1. cap. 8. n. 12. Et habetur Leg. hæc autem ff. de servitu.

ribus urbanor. prædiorum. juxta Legem sequenti. §. Si viam ff. l. l. sucap. Æquè parùm præscripsit exemptionem ab obligatione pascendi boves sui vicini in suo agro, si hic volens fuit semper ab illo prohibitus, quia etiam in hoc casu mala fides intercessit.

Objic. contra 1. conclusio- 9 nem: Leges approbant præscriptionem etiam mala fide factam: ergo ad præscriptionem non erit necessaria bona fides. Resp. dist. antec. Leges civiles approbant præscriptionem etiam mala fide factam, quæ tamen à Jure Canonico fuerunt reformatæ. conced. quæ non fuerunt reformatæ. neg.

Contra est, licet fuerint reformatæ à Jure Canonico, tamen adhuc verum est, quòd vi legum civilium non requiratur bona fides: ergo nulla responsio. Resp. transmissio antecedente neg. conseq. Ratio est, quòd pro foro conscientie habenda sit potiùs ratio Juris Canonici, quàm civilis, quia jus civile non habet curam salutis spiritualis, sed boni communis in civilibus. Quando autem agitur de pec-

cas

cato, leges civiles validè corriguntur à Canonibus.

10 Dices. Saltem non requiritur bona fides in præscriptione longissimi temporis, & in possessione immemoriali: ergo &c. Probatur antec. possessio immemorialis habet vim tituli: ergo ad illam non requiritur bona fides. Resp. neg. antec. in probatione antec. possessio immemorialis habet vim tituli, si non clarè constet de vitioso ingressu atque initio actûs, & ex bona fide procedat conc. Si de hoc clarè constet, neg. antec. & conseq. Ità Fachinæus *consil. l. 1. cons. 66. n. 24.* Glossa in *cap. 1. Verbo, nisi de præscriptionibus l. 6.* Abbas *cap. ult. de præscript.* Covarruv. *ad Reg. Possessor. 2. p. §. 8. n. 4.* Ratio est, quòd eò gravius aliquis peccet, quòd longiore tempore malæ fidei possessor rem alienam detinet: cùm ergo in *cap. ult. de præscriptionibus.* Pontifex rejiciat omnem illam præscriptionem, quæ cum peccato fit, etiam talis erit rejecta.

11 Objic. 2. d. contra eandem conclusionem. ponamus casum, quo incipiens præscriptionem

committat negligentiam venialiter peccaminosam, in hoc casu non potest dici, an impediat, vel non, ipsa præscriptio: ergo non est necessaria bona fides. Si dicatur, quòd non impediat, contra est. Talis fides non est bona, quia est Theologicè culpabilis: sed à mala fide impeditur præscriptio. Respond. non impediendam præscriptionem: ad probationem distinctionis dist. maj. est Theologicè venialiter tamen culpabilis conc. est Theologicè graviter culpabilis neg. maj. & sic distincta minore neg. conseq.

Dices, gratus dicitur, quòd fides Theologicè culpabilis leviter non impediatur præscriptionem: ergo &c. Resp. neg. ant. in *cap. enim fin. de præscriptionibus* rejicitur illa sola præscriptio, quæ sine mortali peccato fieri non potest: ergo quæ cum veniali fit, admittitur.

Quòd autem requiratur fides non mortaliter mala, & non obsit venialiter mala, probatur ex hoc. Jura dicunt: *Synodali judicio definimus, ut nulla valeat absque bona fide præscriptio, tam Canonica, quàm civilis.* Hujus au-

autem generalis statuti quoad omnem præscriptionem, subjungit rationem: *cum generaliter sit omni constitutioni & consuetudini derogandum, quæ absque mortali peccato non potest conservari.* Unde apparet, ut, qui præscribit, in nulla temporis parte habeat rei alienæ conscientiam.

- 12 Objic. 3. tiò contra tertiam conclusionem. Qui dubitat, an res necdum à se possessa sit sua vel alterius, potest saltem illius possessionem incipere hoc animo, ut scilicet velit illam possidere ut suam, usque dum cognoverit esse alterius, consequenter ut sit sua, si neque alterius sit, neque ab alio possideatur, paratus etiam sit, eam alteri tradere, si cognoverit esse alterius vel ab alio possessam. Ità Lugo *hìc disp. l. 7. sect. 3.* Resp. neg. hoc posse fieri: vel enim res taliter possideri incepta, re ipsa fuerat alterius, vel nullius fuerat, aut à nullo possessa? Si ponas rem hanc reipsa fuisse alterius, tunc ego eam nunquam simpliciter & absolute possedi, sed tantum sub conditione: si autem non absolute neque simpliciter illam rem possedi, non po-

tui illam præscribere, ergo &c. Probatur maj. ut absolute illam possedissem, fuit necessarium, ut purificetur conditio, sed ista non fuit purificata: prob. min. conditio, sub qua debuisset purificari, & sub qua absolute possedissem, erat, si non fuerit alterius: sed hæc nunquam fuit purificata: ergo &c. min. constat, res illa fuit alterius, & conditio erat, si non sit alterius: ergo non fuit purificata. Si autem ponamus rem illam nullius fuisse, atque à nullo possessam: contra est, neque in hoc casu possum talis rei proprietatem ope præscriptionis, aut requisitæ possessionis obtinere. Probatur. Si talis res in nullius alterius proprietate aut possessione fuit, tunc statim fit primo occupantis, consequenter ego statim illius proprietatem atque Dominium acquiro: ergo &c.

Objic. 4. tiò. Si foret necessaria fides positive bona ab initio possessionis, seu iudicium positivum, ratio foret, quia aliàs talis operaretur in dubio: hæc ratio nulla est: ergo. Probatur min. hoc dubium est tantum speculativum, non autem practicum:

eticum : sed cum dubio speculativo licet operari : ergo etiam cum tali dubio. Resp. conc. maj. neg. min. in probatione dist. maj. tale dubium est merè speculativum , & tamen stante illo non possum formare aliquod dictamen practicum ac ultimum. conced. ut possum tale dictamen ultimum formare. neg. maj. & dist. min. sed stante dubio speculativo possum operari, si possum formare dictamen ultimum conced. si hoc non possum formare neg. min. & conseq.

14 Objic. 5. tò. contra tertiam conclusionem. saltem non est necessaria bona fides ad præscribendas actiones, & obligationes, ergo non subsistit tertia conclusio asserens ad harum præscriptionem fore necessariam bonam fidem. Prob. antec. in regia constitutione Hispaniæ 9. tit. 15. lib. 4. novæ collectionis constituitur, ut famuli aut ancillæ non amplius possint à suis dominis expetere debitum sibi salarium, si intra tres annos idem expetere neglexerint: ergo domini intra hoc tempus obligationem solvendi famulis salarium præscripserunt, & quidem ma-

la fide quia sciverunt se famulis debere hoc salarium. Resp. neg. antec. in probatione concessa antecedente dist. conseq. ergo domini possunt præscribere, si hæc lex daret facultatem præscribendi dominis conced. si hanc non concedit, sed dat solùm exemptionem, ne domini per judicem ad solutionem post triennium compelli possint, negatur conseq. ut fraudes multorum famulorum evitarentur, hæc à legibus Hispanicis fuerunt statuta, queis tamen non obstantibus domini in conscientia obligati sunt ad solvendum famulis suum salarium.

Objic. 6. tò Si Cajus sit obligatus, ut patiatu-
15 gatur, ut patiatu-
boves sui vicini
pasci in suo agro,
vicinus autem hoc
suo jure per tempus
ad præscriptionem
necessarium non
utatur, tunc finito
hoc tempore Cajus
præscripsit exemptionem
ab hac obligatione
juxta Legem : hæc
autem. ff. de servitute
urbanorum prædiorum :
sed Cajus fuit in mala
fide : ergo cum mala
fide præscribitur saltem
exemptio ab obligationibus
aliquid patiendi. Prob. min.
Cajus scivit suo vicino
competere istud

C

jus,

jus, & tamen tacuit, ergo fuit in mala fide. Resp. neg. min. in probatione concess. antec. neg. conseq. Ratio est, quod hæc præscriptio non procedat ex actione præscribentis Caji, sed ex negligentia partis adversæ, quia hæc certo quodam tempore non utatur jure suo; cum ergo non sit obligatus, ut vicinum moneat sui juris, ideo non est in mala fide, quia agnoscit se nihil omittere ex his, ad quæ obligatus est. Molina disp. 66. conclus. 4. Lessius cap. 6. dub. 6. Ita docuit Abbas in cap. ult. de præscript. Bartolus, Sylvester, Palao, cum aliis.

16 Objic. 7. Qui damnatus fuit ad certa bona Fisco addicenda, & fiscus intra tempus ad prescriptionem deputatum non exigat, talis debitor præscripsit, & tamen fuit in mala fide: ergo cum mala fide potest præscribi. Resp. neg. talem in mala fide fuisse, quia non tenebatur, antequam exacta à fisco fuissent debita, fisco persolvere, sed tantum post exactionem, quam ille nequaquam impedivit; ex altera etiam parte sibi conscius fuerat, se posse illa bona

retinere, ulque dum expetantur.

Objic. 8. Potest aliquis cum 17 mala fide præscribere actionem judicialem: ergo non erit ad omnem prescriptionem necessaria bona fides. Prob. antec. Si Petro vendidi equum laborantem tali vitio, quod, si à Petro fuisset cognitum, eidem competeret actio redhibitoria, seu rescissoria contractus, tunc Petrus juxta semestre potest actionem hanc contra me instituere, non autem potest post semestre elapsum: ergo potest hæc actio à me præscribi, & quidem cum mala fide, quia toto hoc tempore scivi, equum venditum habere hoc vitium. Resp. neg. antec. in hujus probatione concess. antecedente nego, hinc malam fidem intervenisse: Ratio est: quia hæc exemptio ab hac actione judiciali non oritur ex aliquo illicito facto vendentis, sed ex voluntate legum, quæ ut multitudinem litium evitarent, negarunt ejusmodi decepto actionem, est itaque aliquod privilegium ob bonum commune concessum.

Urgent: Si talis vendens est
ex-

exemptus ab actione, tunc saltem præscripsit obligationem reparandi damnum ementi datum: ergo adhuc cum mala fide præscript. Resp. neg. anteced. quia in conscientia adhuc est obligatus ad hoc damnum reparandum.

18 Objic. 9. Saltem actio hypothecaria potest cum mala fide præscribi, ergo &c. Prob. antec. Laym. *cap. 8. n. 12.* dicit illam actionem non posse institui adversus tertium possessorem post lapsum temporis legitimi ad præscribendum, eò quòd hic non teneatur ad aliquid agendum, sed solum ad sustinendam rei oppignoratæ vindicationem, si excussis bonis debitoris hic non sit solvendus. ergo &c. Resp. neg. utrumque anteced. cum Palao §. 6. n. 5. pu. 22. *disp. unica de Just.* Ratio est, quòd hæc obligatio in perpetuum inhaerere rei oppignoratæ censeatur, quia ex contractu, qui de se perpetuus est, oritur, atque ex nulla lege fuit remissa.

19 Objic. 10. Potest dici, quòd Pontifex dicendo: *Nulla valet absque bona fide præscriptio*, so-

lùm adinveniret, ut talis facta præscriptio non valeat, in foro externo imperiali, & in foro interno conscientiae. Prob. antec. Si hoc non posset dici, ratio foret, quia *cap. ult. de præscriptionibus* dicit: nulla valeat absque bona fide præscriptio: hæc ratio nihil probat; probatur: habet hunc sensum: nulla præscriptio sive de re spirituali & ad Canones spectante, sive de re sæculari, & ad leges Cæsareas pertinente valeat in foro externo Ecclesiastico: ergo &c. Resp. nego hoc posse dici, ratio est, quia sensus illorum verborum omnem præscriptionem, tam à lege civili, quàm à sacris Canonibus inductam nihil valere absque bona fide asserit, eò quòd Pontifex omni consuetudini & constitutioni deroget, quæ absque peccato mortali servari non potest. Leges autem concedentes cum mala fide præscriptionem non possunt observari sine peccato. ergo &c.

Objic. 11. Talis possessor est 20 bonæ fidei, ergo potest sine fide positivè bona præscriptionem incipere. Prob. antec. in *cap. Si virgo 34. q. 1.* dicitur: unusquis-

quisque tamdiu possessor bonæ fidei, quamdiu possidere se ignorat alienum: sed qui habet fidem negativè solum bonam, ignorat, rem esse alienam: ergo est possessor bonæ fidei. Resp. neg. antec. in probatione dist. maj.

dicitur hoc de incipiente primum possidere rem, neg. maj. de continuante possessionem bona fide inceptam, conced. maj. & concessa minore sub eadem distinctione neg. consequentiam.

Casus III.

De bona fide ad inchoandam præscriptionem necessaria.

CAjus incipit possidere certum agrum cum fide quidem bona, ita tamen, ut hoc iudicium, seu bona fides, non fuerit expertus omnis prudentis formidinis de opposito, ne scilicet ager ad suum vicinum spectet.

Quæritur: Qualis bona fides ad inchoandam præscriptionem requiratur?

Synopsis.

Resolvitur I. Quæsitum.

1. Iudicium aliud est speculativum, aliud practicum.
2. Quod potest esse evidens,

moraliter certum, aut probabile.

3. Quæstio est de iudicio speculativo, aut remoto.
4. Ad inchoandam præscriptionem non sufficit quæcunque bona fides.
5. Versans solummodo circa rei proprietatem, non autem circa licentiam actionis.
6. Ut rem aliquam mihi arrogare possim, debeo prudentius judicare, illam esse meam.
7. Sententiam de licentia actionis licet minus tutam & probabilem possum sequi.
8. An sententia favorabilior incipienti præscriptione, communiter præferatur?
9. Con-

9. Contra actionem fisci fide Theologicè bona præscribitur.
10. Uti etiam contra jus alterius in suo prædio.
11. Continuari, non tamen inchoari potest possessio, quando non occurrit rei alienæ scientia.
12. dubitans de proprietate rei habet non bonam, id est, non sufficienter bonam fidem.
13. An detur medium inter bonam & non bonam fidem.
14. In quo consistat bona fides propriè talis.
15. Ex re empta potest inchoari præscriptio.
16. Nec obstat, quòd emptor cautionem à venditore exigat.

Resolvitur Quæsitum.

Qualis bona fides ad inchoandam præscriptionem sit necessaria.

1. **S**uppono 1. Judicium aliud esse speculativum, mediatum, seu remotum: aliud practicum, immediatum, & proximum, illud est de alia re, quàm

de licentia actionis in istis circumstantiis ponendæ.

Utrumque hoc iudicium potest esse evidens, moraliter certum, aut solum probabile, hoc ultimum est duplex: unum est tantum probabile fundamentaliter: alterum & formaliter & fundamentaliter est probabile, illud habeo, quando assentior quidem fundamento, ac rationi fallibili, ut tamen ad hanc fallibilitatem me non reflectam, sed remoto omni metu de opposito assentior: Quòd si autem ad hanc motivi fallibilitatem me reflectam, & absolute aliquid iudicem, cum formidine tamen oppositi, habetur iudicium & fundamentaliter, & formaliter probabile.

Suppono 3. tiò. Moveri hęc quæstionem de iudicio speculativo, remoto, seu mediato: utrum scilicet, si hoc sit tantum probabile, seu conjunctum cum formidine oppositi, præscriptio inchoari possit: versatur itaque hoc iudicium nequaquam de licentia inchoandæ, vel continuandæ possessionis, sed de ipsius rei proprietate, His prænotatis.

C 3

4. Di-

4. Dico, ut inchoetur præscriptio probabilius non sufficit quæcunque bona fides, seu quæcunque iudicium absolutum & probabile etiam comparative tale de proprietate ejusdem, vel de jure ad aliam, sed requiritur iudicium aliquod moraliter certum, vel saltem quod nitatur probabilitate notabiliter majore, quam qualis datur pro opposita parte: imò etiam in hoc posteriore casu dubitari potest, an non talis res dividenda sit, si commodè fieri potest, vel si res indivisibilis sit, alteri non sit facienda compensatio proportionata minori probabilitati, quæ pro altero habetur.

Probatur conclusio 1. Ipsa naturalis æquitas videtur postulare, ut causa vel ad debitum Judicem deferatur; vel si facere id nolum, aut non possim, saltem non totam rem mihi pro arbitrio meo vindicem, sed vel totam relinquam alteri, posito, quod probabilius videatur, eam esse ipsius: vel saltem, ut cum eo illam dividam, dando ipsi vel dimidium, si par utrique probabilitas apparuerit, vel etiam partem majorem, si major pro ipso

stet probabilitas: ergo non poterò mihi soli in tali casu eandem appropriare.

Probatur 2. Quando ab aliqua communitate constituitur aliquis iudex, hic tacitè obligatur, ut in similibus controversiis ad se delatis causam adjudicet illi parti, quæ pro se habet rationes probabiliores, & jus magis probabile: vel saltem majorem rei partem: etsi rationes utrinque probabiles habeantur, res æqualiter dividatur inter partes litigantes: ergo etiam idem hoc faciendum erit, si aliquis ipse velit esse iudex in similibus casibus. Probatur conf. ideo iudex ad hoc faciendum est tacitè obligatus à republica: quia æquitas naturalis id videtur exigere: sed si æquitas naturalis id exigit, debet etiam quilibet hoc facere in simili causa, si per se ipsum velit rem finire: ergo si iudex ad hoc obligatur, etiam quilibet privatus erit ad hoc obligatus.

Probatur 3. tiò. Quando pro neutra parte stat aliqua gravis ratio: vel si pro utraque parte stent graves rationes, istæ verò sint æquales omnino, ita ut ob
de.

defectum omnium actionum dubium detur negativum, vel ob æqualitatem rationum dubium positivum; tunc non possum talem rem mihi soli appropriare: ergo etiam non possum hanc mihi soli appropriare, si habeam quidem rationem aliquam gravem pro me, etiam comparatam cum oppositæ rationibus, si tamen rationes oppositæ sint notabiliter majores: Probatur conseq. ideo prius in antecedente positum non possum facere, quia tunc ex nulla parte est melior mea conditio, quàm alterius. Atqui etiam ex nulla parte est melior, sed potius deterior, si ratio pro me stans est quidem gravis, in oppositum verò faciens ratio sit longè major & multum probabilior, ut patet: ergo neque tunc possum rem talem mihi totam appropriare.

Probatur 4.º. Ideo in dubio tam negativo, quàm positivo mihi talem rem non possum appropriare, quia me exponerem periculo lædendi jus alienum: sed me etiam expono, si pro opposita parte stent rationes probabiliores; ergo neque tunc

mihi licebit. Probatur minor: si mihi probabile quidem est, quòd animal à longè se movens non sit homo, probabilius autem sit, quòd sit homo, tunc si emitto in illud sagittam, æquè expono me periculo occidendi hominem, ac si dubium sit, an sit homo: ergo etiam, si probabile mihi quidem est hanc rem esse meam, probabilius tamen multò sit, quòd non sit mea, tunc mihi soli illam appropriando expono me periculo lædendi jus alienum. Lugo hìc *disp. 7. sect. 3. num. 20.*

Probatur 5.º. Ex sententia opposita sequeretur, quòd mortuo sine hærede Rege relictum ab hoc regnum possem invadere, si probabile jus haberem ad illud, licèt sciam, quòd alius longè probabilius ad illud habeat: sed hoc negatur esse licitum à Molina *Tract. 2. disp. 103.* Valent. *Tom. 3. disp. 3. q. 16. p. 2.*

Probatur 6.º. Illi ipsi Authores, qui asserunt in dubio de proprietate rei, non posse inchoari possessionem & præscriptionem, dicunt hoc etiam in nostro casu non posse fieri: ergo non poterit possessio inchoari,

ri, si de proprietate, habetur quidem aliqua ratio gravis, sed pro opposita tamen parte detur multò efficacior ratio. Probatur antecedens: quando hi Authores dicunt, quòd in dubio de proprietate non licitè inchoetur possessio & præscriptio, non loquuntur de solo dubio propriè dicto, sed de quacunque incertitudine circa possessionem talis rei, vel jus ad illam, orta vel ex defectu omnium rationum, vel ex æquitate motivorum, vel ex probabiliioribus rationibus pro opposita, & minùs probabili pro mea parte: ergo etiam in tali casu non possem rem illam meam facere. Probatur antecedens: rationes, quibus volunt probare, quòd in dubio mihi non liceat rem istam incipere possidere, etiam probant id ipsum, quod asserimus: ergo &c. Probatur idem hoc antec. 2. dò. Authores isti dicunt, quòd si etiam facto debito examine adhuc dubitem de proprietate rei, debeam pro quantitate dubii, seu pro ratione majoris vel minoris dubii rem talem dividere: ergo nomine dubii non intelligunt tantùm suspensionem

omnis iudicii, seu dubium formale, sed ipsam probabilitatem, seu ipsas rationes utriusque partis, hoc est dubium causale: probatur consequens: ipsa suspensio omnis iudicii non suscipit magis & minùs: ergo si locuti fuerunt de dubio, quod suscipit majus & minus, locuti fuerunt de ipsarum rationum probabilitate, & non de ipso dubio formali.

Objicies contra conclusionem, ut aliquis possessionem aut præscriptionem alicujus rei incipiat, Authores non plus exigunt, quàm ut quis prudenter iudicet talem rem esse suam, nec ab alio adhuc possideri: atqui hoc aliquis potest judicare, modò habeat rationem gravem pro se, licèt videat probabiliores esse pro opposito: ergo etiam potest inchoare præscriptionem.

Respondetur nego anteced. Urgent: qui conformat se in agendo iudicio & dictamini cui-dam prudenti, ille honestè ac licitè operatur: atqui talis se conformat iudicio & dictamini cui-dam prudenti: ergo honestè operatur. Resp. dist. maj. Qui conformat se in agendo iudicio
pru-

prudenti & practico, ac versanti circa licentiam actionis, concedo: si hoc iudicium non sit practicum & versans circa licentiam actionis, sed circa aliud quidpiam, negatur ant. & conseq. hoc iudicium versatur circa proprietatem talis rei, quia iudico illam esse meam, vel circa possessionem ab alio habitam, quia iudico, talem rem non possideri ab alio.

6 Objicio 2. dō. Illa fides sufficit ad inchoandam possessionem ac præscriptionem, quæ sufficit ad hoc, ut quis possessionem possit licite incipere, seu absque peccato: sed ad hoc sufficit, ut quis prudenter iudicet, rem hanc esse suam: ergo ad inchoandam possessionem sufficit, ut quis prudenter iudicet rem hanc esse suam. Major probatur ex cap. finali. de præscript. minor etiam probatur. Quilibet potest licite sibi arrogare rem, quam prudenter iudicat esse suam: ergo si prudenter iudico, rem esse meam, tunc hoc sufficit, ut incipiam præscriptionem: Resp. conced. maj. neg. min. in hujus probatione dist. ant. quilibet potest sibi arrogare rem,

quam iudicat esse suam, nisi prudentius iudicet, illam non esse suam, conc. si hoc alterum iudicet prudentius, vel saltem æquè prudenter, neg. antecd. & conseq.

7 Objic. 3. tiō. Licet sequi sententiam minùs probabilem, modo hæc verè sit probabilis, & comparativè, hoc est in comparatione cum opposita, licet opposita hæc sit probabilior: ergo etiam licebit incipere præscriptionem, si habeatur vera & comparativè probabilis sententia de probabilitate, licet opposita sit probabilior. Resp. dist. antec. licet sequi talem sententiam minùs tutam, & minùs probabilem, si versetur immediatè circa licentiam actionis, vel circa legem prohibentem actionem: concedo, si versetur circa quid aliud, prout in præsentī casu contingit, neg. quid in hoc casu liceat, si habeatur iudicium probabile de proprietate rei, est aliunde determinandum, prout ex aliis principiis determinatur, quando quæritur, utrū iudex possit adjudicare aliquid Petro, si pro hoc stet aliqua probabilitas, licet major vel æqua-

D

æqua-

æqualis stet pro parte opposita.

- 8 Objic. 4. Antequam in particulari talis quidam casus alicui accidat, & antecederet ad omnem eventum particularem quilibet videt, æquè facile ac frequenter contingere posse, ut licentia inchoandi possessionem ac præscriptionem in talibus circumstantiis sit sibi proficua, quàm noxia: ergo censetur quilibet in hoc consentire, quòd talis possit præscriptionem incipere: Resp. transeat antec. nego consequ. quòd enim homines in talem eventum non consenserint, patet ex obligatione, quàm imposuerunt iudici volentes, ut habenti majorem pro se probabilitatem rem controversam adjudicet.

- 9 Objic. 5to. Potest etiam aliquis cum mala fide incipere præscriptionem: ergo multò magis, si habeat iudicium prudens de proprietate talis rei. Probatur antecedens. Quando alicujus bona sunt addicta fisco, potest reus contra actionem fisci præscribere, ità ut certo tempore elapso fiscus nihil ampliùs possit exigere: sed talis habet malam fidem: ergo potest aliquis cum

mala fide præscriptionem incipere. Minor constat, quia scit, sua bona pertinere ad fiscum. Resp. neg. antec. in hujus probatione conc. major. dist. min. talis habet malam fidem Theologicè nego. malam fidem alio modo, transeat: & sub eadem distinctione concedo, & nego consequ. Talis reus iudicat, se non esse in conscientia obligatum, ut ipse ultrò sua bona fisco afferat, licèt huic sint adjudicata, sed censet illa esse à fisco ipsomet expetenda, ut obligatus sit ad illa relinquenda: ergo licèt non afferat fisco, quia non expetuntur, manet tamen ille in bona fide, & sic incipit præscribere contra fiscum, non tamen facit hoc cum mala fide.

Objic. 6to. Si aliquis habeat¹⁰ jus servitutis in meo prædio, & hoc jure non utatur certo tempore, licèt sciam illum habere hoc jus, & non uti illo ex ignorantia, possum contra illum, & contra hoc illius jus præscribere: sed hoc videtur fieri cum mala fide: ergo potest cum mala fide fieri præscriptio, ergo multò magis cum iudicio prudenti de proprietate rei, Resp. conc. maj.

maj. nego minorem : qui enim nihil illicitum facit, non habet malam fidem, sed talis præscribens nihil facit illicitum, cum enim non sit obligatus, ut alterum moneat sui juris, ideo licet illum in suo errore ac ignorantia permittat, non tamen facit aliquid contra suam obligationem. Vide Haunold. *Tract.* 5. cap. 2. n. 183.

[11] Objicio 7. In cap. Si Virgo 34. q. 2. & Lege unica: Cod. de Usucap. Possessio bona fide capta utiliter continuatur, quamdiu non supervenit alienæ rei scientia : ergo etiam utiliter inchoabitur, quando tunc non habetur alienæ rei scientia : sed hæc non habetur, quando prudenter judico rem esse meam, licet videam eandem probabilius non esse meam : ergo &c.

Probatur prima consequentia : quælibet res conservatur per ea, per quæ incepit : ergo si conservatur præscriptio, quamdiu non habetur scientia rei alienæ, etiam ita inchoabitur. Resp. conc. antec. nego conseq. in probatione : nego antec. in hoc casu : si enim multò probabilius est, rem non esse meam, mea

conditio non est melior, quam aliorum ; nec habeo fundamentum, rem talem mihi appropriandi, uti constat ex rationibus nostræ sententiæ.

Objicio 8. Juxta Patrem 12 Engl, P. Schmier de præscription. cap. 5. sect. 1. §. 4. n. 45. cum dubio speculativo potest aliquis incipere præscriptionem : ergo multò magis cum judicio probabili. Probatur antecedens : dubitans habet bonam fidem : sed si habet, potest præscribere : ergo. Probatur maj. Dubitans non habet malam fidem : ergo bonam. Probatur antec. mala fides est judicium, quo judico, rem non esse meam : sed dubitans non habet tale judicium : ergo habet bonam. Probatur illatum argumentò : *Legis* 3. §. 22. ff. de A. vel Ap. Inter possessionem bonæ vel malæ fidei non datur medium : ergo si dubitans non habet malam, habet bonam fidem. Resp. nego antec. in hujus probatione : nego maj. in hujus probatione concessio antecedente, neg. conseq. & quòd non detur medium inter bonam & malam fidem. Ratio est, quòd Paulus in opposita *Lege* 3.

D 2

§. 22.

§. 22. saltem dicat, quòd genus possessionis dividatur in possessionem bona fide factam, & possessionem non bona fide factam: possessio autem non bona fide facta dividitur in possessionem fide positivè mala factam, & in non bonam, seu talem, quæ non sit positivè bona: ergo etiam datur aliquod medium inter bonam & malam fidem, scilicet fides non positivè bona, à primo ergo ad ultimum fides non bona est, & datur, quando non habetur actu iudicium de proprietate rei, quòd si autem ille, qui non habet iudicium de proprietate rei, insuper habeat positivum iudicium de re, quòd sit alterius, & non sua, habetur non bona fides, quæ sit mala, si non habeat tale iudicium, sed hoc suspendat ob æqualitatem rationum, vel istarum defectum, habebit non bonam fidem, non tamen positivè malam.

13 Urgent: juxta hætenus dicta poterit fieri præscriptio cum iudicio tantum probabili de rei proprietate. Probatur. Sequitur talem habere bonam fidem: ergo potest præscribere. Probatur antecedens: non potest dici,

quòd talis habeat fidem non bonam: ergo habet fidem bonam. Probatur conseq. Juxta dicta non datur medium inter fidem bonam & non bonam: ergo si non est verum, quòd habeat non bonam, habebit bonam. Resp. dist. Juxta dicta non datur medium inter fidem bonam & non bonam, si fides sumatur positivè bona, & ad inchoandam præscriptionem necessaria, fides autem non bona dicatur negatio requisiti ad præscribendum iudicii, concedo: si sumantur hi termini in latiore sensu: transeat; cum fides non bona sit multiplex, ideo non quæcunque non bona fides est bona, seu est iudicium ad inchoandam præscriptionem sufficiens.

Urgent: Fides non bona vel 14 est suspensio omnis iudicii, vel positivum iudicium de re, quòd non sit sua: neutrum potest ex his dari: ergo non datur fides non bona. Minor constat, datur enim positivum iudicium de re, quòd non sit sua: ergo &c. Resp. neg. maj. vel dist. Fides non bona vel est suspensio omnis iudicii de proprietate rei, vel positivum iudicium de re, quòd non

non sit sua ; vel denique tertio aliquod iudicium de proprietate quidem rei latum , quod tamen est insufficiens ad inchoandam possessionem : concedo majorem : præscindendo ab hoc tertio membro. nego maj. & consequ.

15 **Objicio 9.** Si requiritur iudicium probabilius de proprietate rei, nemo poterit ex titulo emptionis aliquam rem præscribere : Probatur. Nunquam , vel saltem rarissimè est emptori probabilius , quòd emenda res sit venditoris : ergo &c. Resp. neg. seq. in probatione : nego antecedens : cùm enim nemo sit præsumendus malus , nisi probetur : ergo nisi ex circumstantiis contrarium probetur, potest

& debet probabilius præsumi , quòd res sit venditoris.

Urgent : Emptor ordinariè cautionem duplæ , idoneos fidejussores , hypothecas in casum evictionis exigit , ergo non est illi probabilius , quòd sit res emptæ venditoris, aliàs jus ejusmodi cautiones non exigeret. Resp. Ideo similia exigere emptorem à venditore , ut hic in omnem eventum sit securus , nec ullo incommodorum , quæ ex injuria temporis , insidiantium technis , aut aliis modis parari possent , metu distineatur, potest etiam contingere , ut res vendita, quantum à proprietate rei fuerit ipsius venditoris , ex falsis probationibus nihilominus evincatur.

Casus IV.

De bona fide ad præscriptionem continuandam necessaria.

CAjus, postquam certum agrum bona & ad præscriptionem inchoandam requisita fide possidere inceperat,

de illius proprietate dubiū concipit.

Quæritur : Utrū superveniente dubio bona fide inchoata præscriptio interrumpatur?

D 3

Sy-

Synopsis.

1. Superveniente dubio datur obligatio ad investigandum verum Dominum.
2. Non solum in principio, sed per totum decursum requiritur bona fides.
3. Sine resolutione de licentia possessionis continuandæ cessavit præscriptio.
4. Si Cajus Dominum, quando hic inveniri poterat, investigare omiserat, evasit possessor malæ fidei.
5. Ad continuandam semel inceptam præscriptionem sufficit bona fides negativè talis.
6. Etiam si rationes oppositæ sint probabiliores.
7. In retentione talis rei solum peccandi materialiter datur periculum.
8. Quod est tutius, seu remotius à peccato formali est in dubio eligendum.
9. Si nullus litigantium sit in possessione, res dubia inter litigantes dividitur.
10. In tali casu habetur dubium latius acceptum.
11. In quo etiam rem possessam retinere præscribens potest.
12. Fides positivè bona, non autem negativè bona, est iudicium, quod res sit sua, latum.
13. Tali non est certum, quod res non sit sua.
14. Quamdiu possessori bonæ fidei non est evidentibus rationibus probatum, quod res non sit sua, tamdiu est bonæ fidei.
15. Res possessa in tali speculativo dubio etiam alienari poterit.
16. Illius causa est melior, qui habet meliores rationes considerata etiam possessione.
17. Durante investigatione veri Domini possessor re usu consumptibili uti non poterit, bene autem alia, animo tamen solvendi pretium illius.
18. Certus de debito, de huius autem solutione dubius, non est absolutus.

Resolvitur Quæsitum.

Utrum per hoc dubium interrumpatur præscriptio?

Dico 1. Cajum suborto hoc dubio esse obligatum ad investigan-

gandum verum Dominum. Ità Palao cum aliis *Tract. 1. disp. 3. p. 2. n. 7.* Ratio est, quòd talis investigatio ad inquirendam veritatem necessaria sit, ut unicuique, quod suum est, reddatur. Palao consentiunt DD. ab ipso adducti, citati initio.

2 Dico 2. Non solum in principio, sed per totum etiam decursum temporis ad præscribendum requisiti, necessariam esse bonam fidem. Ità communis, & patet *ex cap. finali. ibi: Oportet, ut in nullo tempore habeat alienæ rei conscientiam.*

3 Dico 3. Si Cajus fuit dubius de proprietate, & tamen se in hoc dubio non resolvit de licentia rem ulterius possidendi, non potuit præscribere. Probatur: absque hac resolutione, si continuavit rem ulterius possidere, tunc possessionem continuans operatus est in dubio, & consequenter se exposuit periculo peccandi & violandi alterius jus, & consequenter peccavit: atqui omnis præscriptio cum peccato facta reprobatur à Pontifice: ergo etiam talis cum hoc dubio facta.

4 Dico 4. Si stante hoc dubio

Cajus omisit investigare verum Dominum, quando hic poterat comparere, & ea de causa postea non compareat, constitutus probabilis fuit possessor malæ fidei. Ità teste Palao locò citatò n. 8. communis cum Molina *Tom. 1. de Just. tract. 2. disp. 36. concl. 1.* Thomas Sanchez *disp. 4. n. 8.* Villalobos, Salas, in tali casu ex aliqua omissione contra justitiam sequitur, quòd Dominus non compareat: ergo tenetur tanquam possessor malæ fidei rem & fructus pro qualitate rei restituere. Probatur 2. Si non fuisset factus malæ fidei possessor, licet omittendo investigationem peccaverit contra justitiam, ratio foret, quia nunquam certus fuit se rem alienam possidere: hæc ratio nulla est: Probatur minor: licet nunquam de hoc certus fuerit, ille tamen culpabilem negligentiam commisit in hunc finem, ut non fieret certus: ergo hæc ratio nulla est: Probatur conf. hoc modo jam præscribit cum peccato gravi, & Pontifex omnem præscriptionem cum peccato gravi factam reprobatur: ergo.

Dico 5. Si Cajus suam præscri-

scriptionem incepit cum debita & positivè bona fide, tunc ad illius continuationem sufficiebat bona fides, negativè talis de proprietate rei possessæ. Ità Glosa, Panormit. Felinus, Immola, Fachinæus, Sanchez de matrim. l. 2. disp. 41. Suarez, Lessius, Layman: citati apud & cum Palao disp. unica de Justitia part. 22 § 7. n. 2. Probatur conclusio 1. ex cap. Si Virgo 34. q. 1. ibi: Injure prædiorum tamdiu unusquisque possessor bonæ fidei dicitur, quamdiu possidere se ignorat alienum.

Probatur 2. in cap. finali. de præscript. dicitur: Oportet, ut, qui præscribit, in nullo tempore rei habeat conscientiam alienæ. Sed post adhibitam diligentiam dubitans de proprietate rei non habet conscientiam rei alienæ: Probatur minor: habere dubium de proprietate rei, & habere conscientiam alienæ, sunt diversa: ergo &c. Probatur antec. habere conscientiam est cognoscere, vel judicare, rem esse alienam: sed dubitans non agnoscit, neque judicat, rem esse alienam. ergo &c.

Probatur 3. Qui rem aliquam semel capit bona fide possidere,

illius conditio eo ipso evasit melior in dubio de proprietate rei: ergo ob dubium superveniens de proprietate rei non debet intermittere possessionem. antec. constat ex regula 65. Juris in 6. in dubio potior est conditio possidentis.

Probatur 4. In dubio est potius favendum reo, quam actori: sed possidens rem bona fide est reus: & rationes contra proprietatem rei sunt actor: ergo in dubio hoc favendum est possidenti.

Dico 6. Etiam si rationes suadentes, rem possessam non esse propriam præscribenti, sint probabiliores, quam pugnantes pro possidente Cajo, nihilominus Cajum in possessione semel cæpta posse pergere. Ità Vasquez disp. 66. cap. 7. n. 42. Salas sect. 23. n. 231. Thomas Sanchez in Decal. cap. 19. n. 9. Palao tract. 1. disp. 3 part. 2. n. 11. Probatur: in foro externo possessor bonæ fidei sine plena & evidenti probatione contra ipsum faciente non debet removeri: Lege 1. Codice de conditionibus insertis. quod etiam probat Salas. 1. 2. tract. 8. disp. unica sect. 23. n. 226. Molina de primogen. Hispaniæ. l. 3. c. 4. n. 32.

n. 32. Subsumo, sed forum internum semper foro externo conformari debet, quando externum falsa præsumptione non nititur, juxta Baldum *authentica ingressi. n. 49. Cod. de sacrosanct. Ecclesiis.* Sotus, Covarruvias, Vasquez, Salas, Garria, Thomas Sanchez, Suarez, Joa. Sanchez, citati apud & cum Palao n. 4. citati puncti 2. & disp. 3. in tract. 1. de conscientia. ergo talis possidens in hoc casu non debet à se abdicare hanc possessionem bona fide captam.

Probatur 2. Ex parte possidentis est duplex jus in re possessa: ergo retinendus est in sua possessione, cum unum duntaxat detur ex parte opposita. Probatur antec. unicum jus est dubium proprietatis, alterum est certum jus possessionis: ex parte opposita datur solum jus proprietatis: ergo. Probatur etiam prima consequentia: duplex jus debet superare unum: ergo si est duplex jus ex parte possidentis, & unum ex parte opposita, retinendus erit Cajus in sua possessione.

Probatur 3. Possessio præponderat omnibus rationibus

non convincentibus: Palao n. 11. citati puncto. 2. referens alios. ergo. cum hic non dentur rationes convincentes, Cajus in possessione retinendus erit.

Objicitur contra 5. conclus. 7. qui facta diligenti inquisitione adhuc manet dubius de proprietate rei, tenetur illam restituere: probatur antec. in dubio tutior est pars eligenda arg. cap. *Juvenis. de sponsali. cap. ad audiendam. de homicidio:* Sed tutius est restituere, quam retinere: ergo debet restituere. Minor constat: in restitutione nullum peccatum committi potest, bene autem in retentione. Resp. neg. antec. in probatione conc. maj. neg. min. in hujus probatione dist. antec. in restitutione nullum est peccatum, est autem in retentione, saltem materiale conc. formale peccatum: neg. antec. & consequentiam.

Contra. Si periculum materiale datur in retentione, & non datur in restitutione, tunc adhuc facienda est restitutio: ergo nulla responsio. Probatur antec. in dubio faciendum est tutius: sed tutius est, quod fieri potest sine periculo materialis peccati, E quam

quàm illud, quod cum periculo materialis peccati fit: ergo facienda est restitutio. Resp. neg. antec. in probatione dist. maj. faciendum, quod est tutius, hoc est remotius à peccato formali, concedo: quod est remotius à peccato materiali tantum, nego maj. & concessa minore, dist. conseq. ergo facienda est restitutio, si etiam non sit eligendum, quod est remotius à peccato materiali concedo: quod est remotius à peccato formali negatur conseq.

- 9 Objicitur 2. Saltem talis possessor erit obligatus ad rem in hoc dubio dividendam cum alio, ad quem rem spectare dubitat: ergo non potest illam retinere. Probatur antec. in foro externo, quando duorum jura in aliquam rem sunt dubia, tunc à judice res dividitur inter utrumque: ergo etiam in foro conscientiae erit dividenda. Probatur conseq. forum conscientiae non discordat à foro externo, nisi in casu, quo forum externum nitatur falso supposito & præsumptione: ergo si in foro externo divideretur, etiam in foro interno erit dividenda.

Resp. neg. antec. in probatione dist. antec. in tali casu res controversa dividitur, si nullus litigantium sit in possessione rei controversae, concedo: si jam aliquis sit in possessione, negatur. Sicut igitur in foro externo tota res adjudicatur possessori, ita etiam totam retinere poterit possessor actualis, si dubium habeatur de proprietate rei.

Objicitur 3. Si possessor rem in possessionem posset retinere, foret ratio, quia in dubio est melior conditio possidentis, & hinc habetur dubium: hæc ratio nulla est. Probatur minor: ponitur, quod oppositum sit probabilius possidenti: ergo non habetur dubium. Probatur conseq. dubium est suspensio judicii ob defectum rationis, vel rationes se mutuò elidentes, quia aliquis timet, ne judicando erret: sed in tali casu non habetur talis suspensio judicii: ergo non habetur dubium. Probatur minor: ob rationes probabiliores stantes contra possessorem, hic poterit judicare absolute, quod res non sit sua: ergo non habetur suspensio judicii. Resp. transeat maj. in probatione conc. antec. dist.

dist. conseq. ergo non habetur
dubium strictè dictum: conced.
non habetur dubium latè acce-
ptum, negatur conseq.

II Urgent: conditio possiden-
tis est solùm melior in dubio
strictè accepto, non autem in
dubio latius accepto: ergo nul-
la responsio. Probatur antec. in
dubio latius accepto potest pos-
sessor absolutè judicare, quòd
res possessa non sit sua: sed in
hoc casu non est melior condi-
tio possidentis: ergo in dubio
latius accepto non est melior
conditio possidentis: Probatur
minor: in hoc casu possidens ità
argumentaretur Res hæc non
est mea, ergo illam retinebo,
vel probabilius mihi est, rem
hanc non esse meam: ergo ean-
dem retinebo: ergo in hoc casu
non est melior conditio possi-
dentis. Probatur conseq. talis
illatio apparet omnibus esse illi-
cita & præpostera. Resp. neg.
antec. in probatione conc. maj.
neg. min. in hujus probatione
neg. antec. sed ità argumenta-
tur, possessor bonæ fidei non
debet rem à se possessam ultrò ac
sponte dimittere, quamdiu ipsi
non est certum, quòd ad ipsum

non spectet: sed in hoc casu mi-
hi non est certum, quòd ad me
non spectet: ergo non debeo il-
lam ultrò à me dimittere.

Objicitur 4. Si ante finitam¹²
præscriptionem tollatur bona fi-
des, interruptitur saltem præ-
scriptio, atqui in tali casu non
ampliùs datur bona fides: ergo
saltem interruptitur præscri-
ptio. Probatur minor: bona fi-
des in eo consistit, quòd rem,
quam possidet, judicet esse su-
am: sed hoc non potest judi-
care, si probabilius ipsi sit, non
esse suam: ergo non datur in hoc
casu bona fides. Resp. neg. mi-
norem: in hujus probatione dist.
maior. bona fides positivè talis
consistit in isto, concedo: bona
fides negativè talis in hoc con-
sistit, negatur maj. & concessa
minore dist. conseq. ergo non
datur bona fides, positivè talis
concedo, negativè talis negatur.

Urgent: Neque datur fides¹³
negativè bona: ergo nulla re-
sponsio: Probatur antec. fides
negativè bona datur, quando
possidens ignorat, rem posses-
sam à se esse alienam: sed talis
non potest dici esse ignorans:
ergo non habet fidem negativè

E 2

bo-

bonam. Probatur minor: cui probabilius est, rem non esse suam, ille potest & prudentius debet judicare, rem non esse suam, sed qui potest, & prudentius debet judicare rem non esse suam, ille non ignorat, rem possessam esse alienam: Resp. neg. antec. in probatione concedo maj. neg. min. vel dist. non potest dici, quod ignoret, hoc est, quod neque probabile ipsi sit, rem hanc esse alienam, conc. min. non potest dici, quod ignoret, hoc est, non potest dici, quod ipsi non sit certum, hanc rem esse alienam, neg. min. & dist. conseq. ergo non habet fidem negativè dubiam, si certus sit, quod res sit aliena: concedo: si eidem sit tantum probabilius, negatur.

14 Urgent: Possessor bonæ fidei, tamdiu est talis, quamdiu ipsi non fuit probatum, quod res sit alterius: sed hoc ipsi jam est probatum, si probabilius ipsi est, quod sit alterius: ergo si probabilius est, quod sit alterius, non amplius est possessor bonæ fidei. Resp. dist. major. quamdiu ipsi non est probatum rationibus convincentibus, quod res non

sit sua, concedo: quamdiu solis rationibus probabilius non est probatum, neg. major. & dist. min. hoc ipsi est probatum rationibus convincentibus nego: rationibus probabilibus, conc. min. & neg. conseq. quod possessio bona fide facta præponderet omnibus rationibus non convincentibus, docet Vasquez *disp.* 66. c. 7. n. 42. Salas *sect.* 23. num. 231. Thomas Sanchez l. 1. in *Decalog.* c. 10. n. 9 quod autem pro possidente præsumatur, dum non probatur, rem possessam esse alienam, habetur in *cap. Si Virgo*: 34. q. 5. Item juxta legem *Is, qui destinavit*: ff. de rei vindicatione, & §. *retinendæ. Instit. de interditiis.* dum de veritate non constat, semper possidenti favendum est, neque obligandus aliquid restituere.

Objicitur 5. Vel talis in dubio possidens rem possessam potest alienare, vel non potest? non primum, quia se exponeret periculo lædendi jus illius, ad quem probabilius videt rem pertinere: item etiam lædit jus emptoris, cum iste expositus sit periculo rem restituendi vero Domino, si hic postea comparuerit: ergo

ergo non potest alienare: sed neque secundum potest dici: si non potest alienare, tunc ipsi possessio est inutilis, & onerosa, si illam intactam deberet servare. Resp. con. M. neg. m & dico, possessorem hanc rem posse alienare: uti tradunt Vasquez *locô citatô n. 38.* Salas *n. 227.* Thomas Sanchez *de matrim. l. 2. disp. 41. q. 2. conc. 4. n. 22.* Palao *tract. 1. disp. 3. punct. 2. n. 12.* ad probationem respondeo, ex illa sequi tantum, quod emptor sit monendus de vitio rei: nam detecto hoc vitio forsitan alter non emeret, vel emeret pretio viliori: quod si tamen spes moralis non est, ut certò verus Dominus compareat, non dabitur obligatio monendi de dubio, quia tunc emptor morali periculo non exponitur. Sanchez uterque, Banner, Fachinæus, Palao.

16 Objicitur 6. Conditio possidentis est solummodo melior, quando par est causa possessoris & alterius; sed non est par causa utriusque, si probabilius sit rem esse alterius ergo &c. Probatur minor: illius causa est melior, quæ habet pro se probabiliore ratio-

nes: sed si oppositum possidenti videtur probabilius, tunc opposita causa est melior: ergo: Major constat in foro externo: minor ponitur adesse: ergo &c. Resp. conced. maj. neg. min. in probatione dist. maj.: illius causa est melior, quæ absolute & consideratis omnibus rationibus habet probabiliore rationes, concedo maj., quæ tantum habet probabiliore rationes, præscindendo à possessione, nego maj. & dist. min. sed opposita pars habet meliores rationes, si consideretur etiam ipsa possessio, ex qua parte hæc stet, & commoda, quæ possessioni attribuuntur, neg. maj. præscindendo ab hoc ultimo, conced. min. & neg. conseq. rationes, quæ pugnant pro rei proprietate, ad quam scilicet hæc spectet, sunt utique meliores pro non possidente: si autem consideretur, quod hæ rationes tantum loquantur de proprietate, & probabiles solum sint & non convincentes: possessio verò stet pro possessore; insuper consideretur, quod semper stet pro possessore, quamdiu non adsint rationes convincentes contra possessorem,

forem, tunc melior, vel saltem æqualis est conditio possidentis.

¹⁷ Objic. 7. Juxta nos talis possessor dubitans diligens examen ad investigandum verum Dominum debet institutere, quia suborta dubitatione debet diligens examen facere ad investigandam veritatem, cum hæc investigatio sit necessaria, ut unicuique, quod suum est, reddatur, jam vel hac investigatione durante potest possessor uti tali re, vel non uti, neutrum potest dici, ergo. Resp. conc. maj. & ad minorem dico, si res talis sit usu consumptibilis, durante investigatione possessorem non posse illa uti, quia taliter frustra Dominus quæreretur: quæ tamen usu non consumitur, illa re poterit uti, modò habeat animum Domino solvendi pretium illius usûs, deductis alimentorum expensis. Thomas Sanchez l. 5. de matrim. disp. 41. q. 2. concl. 3. Salas, Palao n. 7, locò citatò.

¹⁸ Objic. 8. Ponamus aliquem certò contraxisse aliquod debitum, & solutionem factam esse dubiam, sequitur talem in hoc

dubio non esse obligatum ad solvendum. Probatur sequela, talis est in possessione suæ pecuniæ, quam ad solvendum debitum contractum deberet expendere: & simul an teneatur pecunias expendere, est dubium: ergo non teneretur illas expendere, & debitum dubium solvere. Resp. neg. sequelam, in hujus probatione dist. antec. talis est in possessione suæ pecuniæ, ita ut tamen certus sit de debito contracto, concedo: ut de hoc non sit certus, negatur antec. & consequ. juxta legem *Tertia textores. ff. de Legatis*. Dubia exceptio non potest excusare excipientem: idem constat ex his, quæ Baldus notat *Lege non solum §. sed ut probari ff. de novi operis nunciatione*. Dein justitia petit æqualitatem, & debito certo non est æqualis dubia solutio, Palao cit. part. 2. num. 14. citans Vasquez disp. 66. cap. 6. sine numero 43. Thomas Sanchez l. 1. in Decalogum cap. 19. numero 12.

Ca-

Casus V.

De necessaria ad prescriptionem possessione.

CAjus, cum in Indias navigare statuisset, antequam se itineri committeret, prædia sua variis conductoribus suo, id est, Caji nomine colenda, & possidenda tradidit: cum autem post multos annos in patriam rediens elocatos interea fundos ad se trahere vellet, unus colonorum suum restituere recusavit, asserens, se interea temporis illud prædium præscripsisse: alius autem prætendebat, se emptum interea à colono bona fide agrum legitime præscripsisse.

Quæritur: Utrum colonus elocatum sibi à Cajo prædium in hujus absentia præscripserit, & quid de emptore sit judicandum?

Synopsis.

1. Possessio in genere accepta describitur.

2. Alia est prima: alia verò continuata.
3. Item merè naturalis: merè civilis: & denique mixta.
4. Horum trium perfectissima est mixta.
5. Possessio merè civilis pro vera adhuc possessione à Juribus habetur.
6. Corporalis rei apprehensio & possessio alia est ficta, alia vera.
7. Possessio animi adminiculo fit, si corporalis fiat animo rem habendi ut suam.
8. Juris adminiculo fit apprehensio, si huic lex non positive resistat.
9. Coloni seu conductoris præscriptio est nulla.
10. Quia semper nomine alieno possederat prædium.
11. Neque alterum bona fide à conductore emptum prædium est præscriptum.

12. Domino erit probandum, quòd semper animum rem ut suam retinendi habuerit.
13. Quem probavit, si rem antiquitus à se possessam ostenderit.
14. Quia mutatio animi nolentis amplius possidere, non præsumitur.
15. Possessio ultra decem annos qualiter sit probanda.
16. Ementi bona fide à non Domino non obest mala fides vendentis.
17. Ad possessionem rerum incorporalium bona quoque fides requiritur.
18. Quomodo hæc possessio fiat, ostenditur.
19. Sufficientia possessionis ad præscriptionem probatur.
20. Talis emptor usumfructum prædii, non autem istud potest præscribere.
21. Prima rei apprehensio non debet esse merè naturalis.

Resolvitur Quæsitum.

ADverto 1. Possessionem in genere acceptam apud Theologos esse detentionem rei, corporis, animi, & juris admi-

niculo, res incorporeæ à Juristis dicuntur quasi possideri: corporeæ autem simpliciter possideri.

Adverto 2. Aliam possessionem esse primam, quæ est possessio aut detentio vel apprehensio alicujus rei, qua quis primò rem apprehendit: aliam verò continuatam, qua rem jam semel apprehensam penes nos detinemus.

Adverto 3. Possessionem esse triplicem, merè naturalem, merè civilem, ac denique mixtam. Mixta atque composita dicitur, quæ fit actuali corporis, animi, atque juris adminiculo, merè civilis datur, quando quis rem ab initio quidem corporis animi & iuris adminiculo detinebat, postea verò ab eadem fit absens, atque eam nec per se, nec per alium suo nomine detinere pergit adminiculo corporis; detinet tamen eam adhuc adminiculo animi & juris, in quantum etiam absens vel actualiter, vel saltem habitualiter animum habet illam rem possidendi, nec ipsi, quo ad hoc jura resistunt. Merè naturalis denique possessio est, quando quis rem ab alio adhuc civiliter possessam

sam detinet corporis & animi adminiculò.

4 Adverto 4. Ex his tribus possessionibus omnium perfectissimam esse mixtam, perfectam esse civilem, omnium verò infimam, imò nec propriè dictam possessionem esse merè naturalem.

5 Adverto 5. Possessionem merè civilem adhuc pro vera possessione à juribus haberi juxta *Legem 9. §. qui ad nundinas. ff. de acquirenda possess. & §. possidere. Instit. de interdictis.* sicut autem ex citato §. qui ad nundinas habetur, quòd merè civilis possessio sit adhuc vera possessio, ità ex eodem §. qui ad nundinas habetur, merè naturalem possessionem ne quidem simpliciter esse alienam possessionem, sed solum cum addito naturalem: quòtameu non obstante possessio merè naturalis sua quoque in jure privilegia jurisque assistentiam habet: inter quæ illud non est infimum, quòd ab extraneo è sua possessione deturbari nequeat: imò subinde nec ab ipso possessore civili aut vero domino, nisi publica auctoritas accesserit,

Adverto 6. Cùm vi definitionis possessio dicatur adminiculo corporis facienda, seu corporalis quædam apprehensio, hanc corporalem possessionem seu apprehensionem rei aliam esse fictam, aliam veram: vera nominatur, cùm quis rem præsentem vel manibus apprehendit, vel rei aut hujus partibus insistit pedibus: res mobiles apprehendimus manibus, immobiles autem, iisdem insistendo pedibus, sub nomine apprehensionis fictæ intelligitur alia quædam actio, quæ dispositione juris veræ apprehensioni corporali æquivalet. Cùm igitur jura voluerint, ut res incorporales, v. g. servitutes & alia jura censeantur apprehendi per ipsum eorundem usum atque exercitium tanquam ex jure debitum cum scientia & patientia illius, cujus interest talè usum permitti vel prohiberi, concluditur usum & exercitium ejusmodi jurium tali modo peractum, esse possessionem talium incorporalium rerum. Plura de his exhibent Molina *tract. 2. disp. 13. & 14.* Lessius *l. 2. c. 3. dub. 11.* Haunold. *tract. 3. c. 3. contr. 3.*

F

Ulte-

- 7 Ulterius. Cùm in definitione possessionis dicatur, ad hanc esse necessarium, ut apprehensio etiam animi adminiculo fiat, adverto, ad possessionem pariter requiri, ut apprehensio corporalis fiat animo possidendi seu habendi rem ut suam; quem animum aliquis habere potest, quin judicet rem talem esse suam, eò quòd sufficiat habere intentionem ita detinendi rem, ut saltem ab aliis velit haberi pro domino talis rei: unde constat etiam possessorem injustum dari.
- 8 Adverto 8. Ut apprehensio juris adminiculo fiat (quòd ultima verba definitionis insinuant) necessarium esse, ut lex positivè non resistat, atque impediat, ne per detentionem rei corporeæ atque animo factam acquiratur possessio, & ne detentor frui possit aliquibus privilegiis, quæ aliàs possessoribus jura concedunt. Cùm ergo possit contingere, ut lex hoc dicto modo positivè resistat, & tamen aliquis rem injustè possideat, colligimus verbis hīs: juris adminiculo, non indicari, omnem possessionem necessariò debere esse justam, sed possibilem eti-

am esse injustam. Colligimus 2. dō. Possē ab aliquibus personis certæ cujusdam rei apprehensionem fieri corporis atque animi adminiculo, quin talium apprehensarum rerum detentio sit vera possessio, in quantum scilicet leges ejusmodi personas inhabiles reddunt ad privilegia, quæ possessoribus etiam injustis aliàs jura concesserunt: hac ratione personæ laicæ ad comparandam loci sacri possessionem sunt inhabiles. Hīs præmissis ad primum quæsitum.

9 Dico 5. Quòd colonus seu conductor locatum sibi à Cajo prædium in hujus absentia nequaquam præscripserit. Ità sentiunt Sylv. verbo *prescriptio*. 2. n. 20. Molina *tract.* 2. *disp.* 62. Lessius *l.* 2. *cap.* 6. *dub.* 2. *num.* 6. Layman. *l.* 3. *tract.* 1. *cap.* 8. *n.* 5. Palao *disp.* unica *hic pu.* 22. §. 4. n. 3. & 4. Probatur ex lege *malè agitur. Cod. de prescript.* 30. *annorum.* ibi: *Nemo igitur, qui ad possessionem conductor accedit, dein res alienas tenendo jus sibi proprietatis usurpet: ne cogantur Domini aut amittere, quæ locaverunt, aut locatores utiles sibi fortassis excludere.*

dere, aut annis omnibus super dominio suo publicè protestari.

Probatur 2. ex cap. *Si diligenti*. 17. de præscript. & lege. *Cum notissimi*. 7. §. in his Cod. de præscript. 30. & 40. annorum: habetur hoc expresse de re emphyteutica & conducta. Idem tenendum est de re feudali, cum feudum & emphyteusis iisdem ferme iuribus innitantur. Idem habetur in cap. *Clerici causa* 16. quæst. 4.

Probatur 3. Sine possessione non potest fieri ulla præscriptio argumentò regulæ tertiæ Juris in 6. ibi: *Sine possessione præscriptio non procedit*. Item ex lege 25. ff. de usucap. idem constat ex ipsa præscriptionis definitione, quæ est acquisitio domini per continuationem possessionis tempore ac modo à Legibus definito.

10 Dices, ejusmodi conductor utique possedit tale prædium: probatur: detinuit illud corporis, animi, atque juris adminiculo: ergo &c. Resp. dist. antec. possedit prædium nomine alieno semper, conc. nomine suo ac proprio negatur. Illa verba *animi adminiculo* juxta dicta innuunt, quod possidens debeat il-

lam rem apprehendere animo illam habendi ut suam.

Dico 2. Neque alterum prædium præscriptum fuisse ab eo, qui illud bona fide à conductore emerat. Ità Palao locò cit. si talis præscripsisset, debuisset illud prædium possedisse non tantum naturaliter, sed etiam civiliter: sed non possedit civiliter: ergo &c. Probatur major. ad præscriptionem non sufficit merè naturalis possessio: ergo, si præscripsit, debuit illud possedisse civiliter. Probatur antec. qui rem merè naturaliter possidet, non dicitur simpliciter rem possidere: sed qui non dicitur simpliciter possidere, non præscribit, ergo: qui merè naturaliter possidet, non præscribit. Major constat ex definitione possessionis merè naturalis: minor probatur: ad præscriptionem requiritur aliqua simpliciter dicta possessio: ergo, si merè naturalis non est aliqua simpliciter dicta possessio, non præscribet, qui non simpliciter rem possidet. Probatur antec. si non foret necessaria aliqua simpliciter dicta possessio, sed solum, cum additur *naturalis*, tunc possent duo

F 2

si-

simul eandem rem præscribere, possidens scilicet naturaliter, & simul possidens civiliter, ergo cum hoc implicet, ad præscriptionem erit necessaria aliqua simpliciter dicta possessio. Idem habetur in Glossa in cap. Clerici.

11. V. in jus proprium causa 16. q. 4. cap. Si diligenti. 17. de præscript. & Lege. Cum notissimi. 7. §. in his. Cod. de præscript. 30. & 40. annorum cap. Clerici. hæc habet: que precario possidentur, in jus proprium præscriptione temporis non posse revocari. Item ex cap. Si Episcopus 12. Ibidem. confirmatur etiam ex lege. malè agitur. Cod. de præscriptione. 30. annorum, quæ omnia etiam rationibus firmantur: nemo potest præscribere, quamdiu apud ipsum non est possessio civilis, sed apud alium: atqui possessio civilis non est penes illum, qui rem nomine alieno & non proprio detinet, ergo non potest præscribere; Probatur minor: possessio talis est penes illum, cujus nomine possidetur: ergo &c. Probatur etiam major: juxta omnes Doctores præscriptio incipit ab illo die, quo prior Dominus amittit possessionem civilem, tunc enim

primum alter incipit civiliter possidere. Ità Covarruvias ad Regulam possessor. p. 1. §. unico. Lessius de Justitia l. 2. cap. 6. dubit. 2. n. 6. cui consentiunt Joannes Andre. Sylvest. v. præscriptio 2. n. 20.

Probamus igitur nunc etiam minorem, quæ asserit, hunc emptorem non possedisse civiliter hoc prædium. Possessio civilis fuit penes Cajum absentem: ergo non fuit penes emptorem, cum non possint duo civiliter eandem rem possidere: Probatur antec. tamdiu proprietarius Cajus illud prædium civiliter possedit, quamdiu habuit animum illud possidendi, ut suum, & nescivit suum prædium in emptorem fuisse translatum, aut de hac translatione certior factus recuperare prædium non omisit: sed hæc omnia non fuerunt facta: ergo Cajus adhuc civiliter illam rem possederat.

Objicitur: Si ad præscriptio-¹² nem non sufficit possessio naturalis, sed requiritur civilis, & duo non possunt simul eandem rem civiliter possidere, tunc nunquam rem aliquam quis poterit præscribere: hoc est falsum:

sum : ergo & prius. Probatur major : præscribens nunquam rem civiliter possidebit : ergo &c. probatur antec. prior Dominus semper poterit dicere , se adhuc semper habuisse animum illam rem retinendi ut suam , & consequenter civiliter possedisse. Resp. distinguo ultimum antec. prior Dominus poterit semper hoc dicere , & tamen simul debet probare : conc. etsi istud non probaverit, negatur antec. & conseq.

13 Urgent : Non potest asserri modus , quo istam suam possessionem civilem probare possit. Resp. neg. antec. talis enim debet probare , quòd antiquitus illam rem possederit , hoc enim sufficere , ut præsumatur Cajus de præsentis possidere , defendit Bartolus in *Legem possidentis. Cod. de probationibus. Abbas in cap. accidentibus de privilegiis.*

14 Urgebis : gratis hæc à nobis asserri. Resp. neg. antec. Ratio enim id asserendi est , quòd sola mutatio animi nolentis amplius possidere faciat possessionem semel habitam amittere : cum ergo hæc mutatio non præsumatur arg. cap. *Majores. §. ulti-*

mo de Baptismo & Leg. Sancimus. Cod. de testamento : ideo probata possessione semel habita , fuit probata possessio. Adverte tamen , allegandam esse ejusmodi possessionem de præsentis , ut dictæ præsumptioni locus sit , præsumptio enim juris consistens in actu proprio est alleganda vi legis : *Si adulterium cum incestu §. idem Pollioni. ff. de Adulteriis.*

Urgebis 3. Si possessio per 15 decennium solummodo probanda sit , tunc modo nunc dicto erit probanda , non autem , si possessio per 30. annos sit probanda : ergo , si ponatur Cajus ad 30. annos emanasse , non poterit probare , quòd toto hoc tempore suam possessionem continuaverit. Resp. ut pro amissa possessione naturalis probetur possessio , 30. annis continuata , ostendendum esse initium cujuslibet decennii. Habetur hoc in lege peregrinorum ff. *de acquirenda poss.* & docetur à Covarruvia Reg. *Possessor. 2. §. 1. n. 3.* quòd , si Cajus ob distantiam locorum vel alia via probare possit , se non potuisse suum animum manifestare hoc tempore , possessionem

F 3

su-

suam civilem sufficientur forsitan probavit.

16 Objicitur 2. Lessius *cap. 6. dubir. 2.* docet, si res ab aliquo alterius nomine possessa ab huius hærede fuerit bona fide alteri vendita, hunc emptorem posse præscribere: ergo in hoc casu præscripsit emptor, & consequenter aliquis potest præscribere sine possessione civili. Resp. dist. antec. in tali casu emptorem posse præscribere, ita ut ipsi non obsit mala fides, sed talis habeat bonam fidem, concedo: posse absolute præscribere, ita ut hoc ipso semper adsint omnia reliqua ad prescriptionem necessaria, negatur: in citato loco duntaxat Lessius examinat, quænam bona fides sit ad prescriptionem necessaria, consequenter dicit, ejusmodi emptori non obesse malam fidem, quo minus possit præscribere; utrum autem hæc sola bona fides sufficiat, nequaquam P. Lessius dicto loco examinat.

17 Objicitur 3, Ad prescriptionem rerum incorporalium non est necessaria quasi possessio illarum: ergo neque ad prescriptionem rerum corporalium. Pro-

batur antec. Ponamus aliquem habuisse servitutem patiendi ductum aquæ per suos agros, iste potest exemptionem ab ista præscribere, quin adsit possessio aliqua: ergo &c. Resp. neg. antec. & dico ad prescriptionem etiam rerum incorporalium necessariam esse quasi possessionem illarum, ita Lessius *de Just. l. 2. cap. 6. d. 2. n. 7.* Lugo *de Instit. disp. 7. sect. 2. n. 14.*

Urgent: Non potest ostendi, quomodo fiat ista quasi possessio? ergo. Resp. neg. antec. & dico illam in eo esse sitam, quod debitor v. g. non interpellatur, dum non solvit, nec inquietetur à creditore vel actore: talis enim in quietâ & pacifica possessione juris & solvendi seu suæ libertatis esse dicitur: in tali enim casu præscribitur negatio solutionis, & quies, ut ita dicamus, ab actore imperburbata, seu negatio actionis: sed hæc tempore prescriptionis suo modo possidentur, cum ponatur habere quietem ab actore imperturbatam.

Objicitur 4. Si ad prescriptionem non sufficit possessio merè naturalis, tunc neque sufficit

ficiet possessio civilis, sed erit necessaria possessio mixta : hoc est falsum : ergo & id, ex quo sequitur. Resp. neg. maj. quòd enim civilis possessio sufficiat, docent Covarruvias *Reg. Possessor p. 1. §. unico n. 7.* Lessius *cap. 5. dub. 2.* Et ratio est, quòd plerumque sit impossibile, ut possessio naturalis & civilis simul toto tempore ad præscriptionem requisito continuetur : cum ergo, qui civiliter possidet, adhuc dicatur illam possidere *arg. Legis. 9. §. qui ad nundinas ff. de acquirenda possessione.* ex altera verò parte requiratur possessio vera ad præscriptionem, ideo infertur civilem sufficere.

20 Objicitur 5. Talis emptor juxta omnes potuit præscribere dominium utile, & usumfructum talis prædii : ergo etiam

ipsum prædium. Probatur consequens, non est major ratio unius, quam alterius : ergo &c. Resp. disparitatem esse, quòd dominium utile nomine proprio possideat, non autem ipsum prædium.

Objicitur 6. Non potest dici, qualis debeat esse prima possessio alicujus rei, num naturalis tantum, vel civilis ? Resp. non sufficere purè naturalem, quia aliàs famulus deferens pecunias domini foret istarum dominus : nec merè civilis, aliàs solò desiderio pulchri equi fieret possessor equi. Confir. *ex Legge : possideri. de acquirenda possessione.* ibi : *Adipiscimur possessionem corpore & animo, aut per se corpore.* Idem habetur in *Legge : Quemadmodum. ff. Eodem. & Legge possideri §. Nerucius.*

Casus VI.

De præscriptione cum ignorantia vel errore facta.

CAjus emit quendam agrum à Titio adhuc pupillo, & postquam eum jam 20. annos possidet, à Titio venditore jubetur

tur sibi eundem restituere, eò quòd ille contractus secum adhuc pupillo factus, & hinc invalidus, præscriptio etiam cum errore, qui usucapienti obest, inchoata fuerit.

Quær. Utrùm Cajus ad restitutionem possessi à se agri obligatus existat.

Synopsis.

1. Præscriptio inchoata sine bona fide positivè tali non valet in conscientia.
2. Alia est ignorantia juris, alia facti.
3. Bona fides ex ignorantia juris, & ex ignorantia facti explicantur.
4. Error alius est justus: alius injustus: alius justissimus.
5. Præscriptio cum ignorantia Theologicè culpabili inchoata, non subsistit.
6. Si Cajus inculpabiliter nescivit, Titium adhuc esse pupillum, subsistit præscriptio.
7. Non autem, si Titium pupillum esse sciens, nescivit contractum cum pupillo initium à jure annullari.
8. Nisi ipse Cajus miles, aut adhuc minorennis fuerit.
9. In quibus circumstantiis Cajus præscripserit, vel non, deciditur.
10. Jura valorem usucapionis non fundant in præscriptione scientiæ juris certi. II. quod LL. probatur.
11. Non tantum de culpabili juris certi ignorantia loquantur jura.
12. Quod ignorantia juris certi militibus, & minorennibus non obstat, ostenditur.
13. bene autem rusticis & faminis.
14. Ignorantia invincibilis juris certi non obest præscriptioni extraordinariæ.
15. Eò quòd ad extraordinariam vi LL. civilium sufficiat fides Theologicè bona.
16. Non omnia jura excludunt solum Theologicè malam fidem.
17. Num talis saltem fructus rei possessæ faciat suos?
18. Satisfit objectioni ex cap. 9. de donationibus.
19. Invincibilis ignorantia excusat quoad damna, non autem quoad lucra.
- 20.

21. Solvitur objectio ex Lege 25. ff. de donat. inter virum & uxorem.
22. In Lege 25. § 6. ff. de hæredit. petit: malæ fidei possessor non est, qui in jure errat, si de damno vitando, non autem de lucro agatur.
23. alio modo prodest usucapioni ignorantia facti, quàm oblit juris ignorantia.
24. Ostenditur legem hanc etiam in foro conscientia obligare.
25. Præscriptio inmemoralis pro titulo habet ipsum tempus longissimum.

Resolvitur Quæsitum.

*Utrum Cajus ad restitutionem pos-
sessi à se agri obligetur?*

UT præscriptio in conscientia valeat, necessariò debet illa fuisse inchoata cum fide bona positivè tali, ut omnes fatentur, hoc est, cum judicio positivo, quo rem possidere, & præscribere volens judicet, hanc esse suam, vel saltem se habere jus aut titulum ad illam rem acquirendam de se idoneum; quòd si

iste titulus reipsa detur, non erit opus ulla præscriptione, quia statim ejusmodi res possidentis fiet: quòd si autem possidere incipiens existimet quidem talem titulum intercessisse, & hoc reipsa fit falsum, tunc intervenit aliquis error, vel ignorantia: error quidem, si absolute judicaverit, titulum, qui non datur, adesse: ignorantia verò, si judicet, probabile aut probabilius esse, quòd detur iste titulus.

Nota 2. Aliam ignorantiam esse juris, & aliam facti. Ignorantiam juris habet, qui nescit legem valori alicujus actus resistentem; qui autem aliam quandam circumstantiam ignorat, quàm ejusmodi legem, dicitur, habere ignorantiam facti. Ignorantia juris ulteriùs dividitur in ignorantiam juris certi, cum scilicet ignoratur jus certò existens, & in ignorantiam juris incerti ac dubii, quando scilicet ignoratur lex, de cujus existentia authores inter se disputant.

Bona fides ex ignorantia juris 3
dicitur voluntas inculpabilis habendi rem ut suam, eò quòd falso existimet, licitum esse per le-

G

ges

ges rem cum talibus circumstan-
tiis acquirere.

3 Bona fides ex ignorantia facti est voluntas inculpabilis habendi rem ut suam, eò quòd falsò putet adesse circumstantias, quas novit necessarias, ut rem comparet licitè.

4 Error solet, & potest esse triplex *justus, injustus, & justissimus*. Error injustus est error in jure, quo quis putat, aliquem actum sub tali circumstantia facere, non esse legibus prohibitum: *Justus* autem error est, cùm quis errat in facto non quidem proprio (nam error in facto proprio sine alterius inductione commissus est error injustus) sed vel proprio ex persuasione adversarii, vel alieno ex persuasione auctoris dicentis se id fecisse, quo casu hic error dicitur justissimus: sicut etiam, si quis succedit alteri dicenti rem fuisse suam, vel ex publica fama, vel opinione viri probi.

5 Dico 1. Si Titius suam præscriptionem incipit cum ignorantia quadam Theologicè culpabili, nullam fuisse illius præscriptionem. Ità Communis. Probatur, Si culpabilis ignoran-

tia fuit commissa, tunc non habuit bonam fidem, dum inchoavit præscriptionem: sed si non habuit bonam fidem, præscriptio est nulla, cùm possessor malæ fidei nullo tempore præscribat juxta *Regulam 2. de Reg. Juris in 6.*

Dico 2. Si Cajus noster inculpabiliter in hac emptione nescivit, quòd Titius adhuc pupillus fuerit, talis ignorantia non oberit præscriptioni. Probatur. Si Cajus ignoravit inculpabiliter, quòd Titius adhuc fuerit pupillus, tunc habuit invincibilem ignorantiam facti: sed invincibilis ignorantia facti non officit præscriptioni: ergo hæc ignorantia non officit præscriptioni. Major constat ex præmissa definitione ignorantiae facti, quæ dicta fuit, esse ignorantia alterius rei, quam alicujus legis ejusmodi venditioni resistentis: minor probatur. *Lege 4. & 8. ff. de juris facti ignorantia.* dicitur, quòd ignorantia invincibilis facti alieni non obsit præscriptioni: ergo, cùm præter illa, quæ requiruntur à legibus ad præscriptionem nihil sit expetendum, si invincibilis ignorantia facti alieni fuit habi-

habita, non oberit hæc præscriptioni. Dixi *facti alieni*: cum ignorantia facti proprii leges non agnoscant, sufficientem esse ad incipiendam præscriptionem.

7 Dico 3. Si Cajus optimè scivit, quod Titius sit adhuc pupillus, ignoravit autem, quod leges annullent contractum cum pupillo sine consensu tutoris iniurum, tunc commissus hic etiam invincibilis error obest præscriptioni, consequenter non potuit præscribere. Ità docent Abbas, Molina, *Tract. 7. summa sect. 5. tract. 1. cap. 8. n. 17.* Palao §. 8. *pu. 22. disp. unica de Just.* Felinus, Fachinæus.

Prob. Conclusio. Jus certum est, quod talis contractus à jure annulletur: ergo ignorantia hujus juris fuit ignorantia juris certi: sed ignorantia juris certi obest præscriptioni: ergo ignorantia hæc, qua ignoravit à legibus annullari talent contractum, obest præscriptioni. Probat. antec. subsumpti: Jura requisiverunt bonam fidem, quæ non sit fundata in ignorantia juris certi: ergo ignorantia juris certi obest præscriptioni. Prob. antec. ex *Lege 4. & 8.* Item ex *le-*

ge 31. ff. de usurpat. & usucap. & ex Leg. 2. §. 15. pro emptore. In his Legibus expressè dicitur, quod ignorantia juris in usucapionibus non profit: ergo ignorantia juris certi obest præscriptioni: cum enim ignorantia juris dubii juxta prolata non obest præscriptioni, ideo allatæ leges loquuntur de ignorantia juris certi.

Dico tamen ulterius 4. Si 8 Cajus noster etiam ipse adhuc fuit minorennis, quando emerat agrum à Titio, vel miles aliquis, tunc non obstante hac sua ignorantia juris certi, præscribere potuit. Prob. in *Leg. 1. 2. & 11. Cod. de juris & facti ignorantia in minorennibus & militibus* toleratur ignorantia juris etiam manifesti: ergo si Cajus fuit minorennis, vel miles; tunc non obstante ignorantia juris certi potuit præscribere. Ità judicant Molina, J. Consultus, Haunold. Illung.

Ex quatuor itaque istis con- 9 clusionibus inferimus, Cajum verè præscripsisse hunc agrum, licet illius venditio fuerit invalida, si ignoraverit Titium, à quo emerat agrum, pupillum esse:

G 2

quod

quòd si autem hoc sciverit, ignoraverit autem culpabiliter vel inculpabiliter, jura annullare talem cum pupillo initam venditionem, tunc attendendum est, an Cajus immemoriali, vel extraordinario tempore & longissimo præscripserit, vel ordinario? si prius, valebit præscriptio: si posterius, non valebit, nisi vel miles, vel minorennis extiterit.

Ratio universalis horum omnium est, quod acquisitio domini per præscriptionem, & translatio à vero dominio in alium totam suam vim habeat à Legibus & sacris Canonibus: ergo, si ista jura expressè requirunt, ut nulla ignorantia juris certi intercesserit, & aliqua intercessit, non potuit præscriptio fieri.

- 10 Obje. contra 3. conclusionem ex *Lege 7. Cod. de agricolis, censitis, & colonis.* habetur, quòd in casu, quo aliquis prætendit ignorantiam juris certi, semper præsumatur, hanc non fuisse datam: ergo dici potest, quòd omnes leges, quæ asserunt ignorantiam juris obesse præscriptioni, se fundent in præsumptione, quòd hæc ignorantia non fuerit data, ergo quando hæc præ-

sumptio est falsa, valida erit in conscientia præscriptio: Prob. illatum. In foro conscientie præsumptio debet cedere veritati, ergo si aliquis veram habuit ignorantiam juris certi, tunc potuit præscribere. Resp. transeat antec. neg. conseq. quia aliud est jura præsumere, non adfuisse ignorantiam juris certi, & aliud, quod valorem præscriptionis in hac præsumptione fundent, ità, ut, si falsa sit hæc præsumptio, præscriptio in foro conscientie valeat.

Urgent: Si jura præsumunt, nullam adfuisse ignorantiam, tunc hoc ipso nullitatem præscriptionis fundant in hac præsumptione, ergo: si hæc præscriptio non adfuit, præscriptio valebit in conscientia. Prob. ant. nullum habetur fundamentum negandi, quòd nullitas præscriptionis non fundetur in præsumptione ista, si jura ideo rejecerunt præscriptionem, quando prætenditur ignorantia juris certi, quia præsumunt quòd hæc ignorantia non fuerit data. Re/p. neg. antec. in probatione hujus neg. iterum antec. & pro ratio. ne hoc asserendi asserimus. *Leg.*

2. §.

2. §. 15. ff. pro emptore. hinc enim dicitur, quod si scias, pupillum esse, putes tamen pupillis licere res suas tutoris autoritate administrare, non capies usu, quia juris error nulli prodest. Item: Lex nunquam in princ. ff. de usucapionibus. ibi: nunquam in usucapionibus error juris possessoribus prodest. Item: Lege ita juris. ff. de juris & facti ignorantia. ibi: Juris ignorantia usucapionibus negatur prodesse: facti verò ignorantiam prodesse constat. Verbis istis expressè dicitur ignorantiam juris certi præscriptioni obesse etiam tunc, quando ignorantia talis reipsa intercessit, & consequenter nō solū tunc, quando præsumitur non intercessisse.

12. Objic. 2. Quando jura dicunt, quod ignorantia juris certi obsit valori præscriptionis, loquuntur de culpabili ignorantia juris certi: ergo ignorantia inculpabilis juris certi non obest valori præscriptionis. Resp. neg. antec.

Urgent: non habetur ratio id negandi: ergo potest dici, quod loquantur de culpabili ignorantia juris certi. Resp. neg. antec. & dico rationem esse istam. Ex-

dem leges, quæ dicunt ignorantiam juris non prodesse, dicunt ignorantiam facti prodesse: si ergo jura loquuntur de ignorantia culpabili, tunc juxta jura ignorantia culpabilis juris non proderit, ignorantia autem culpabilis facti proderit; hoc autem est falsum, quia possessor malæ fidei ullo tempore non præscribit: qui autem habet ignorantiam culpabilem facti, est possessor malæ fidei, ergo ullo tempore non præscribit: præscriberet autem, si jura de culpabili ignorantia juris & facti ibidem locuta fuissent, quia dicerent ignorantiam culpabilem juris non autem facti obesse præscriptioni, ut consequenter habens ignorantiam culpabilem facti possit præscribere.

Urgent. Potest dici, quod jura loquentia de ignorantia juris locuta fuerint de ignorantia culpabili; quando autem locuta fuerunt de ignorantia facti, locuta fuerint de inculpabili ignorantia, ergo responsio data est nulla. Resp. neg. antec. Ratio est, quod hoc dicendo sequeretur, quod leges per crassam æquivocationem in eadem pene

linea ignorantiam vel errorem in sensu valde diverso sumpturint.

Urgent. Ignorantia facti est plerumque inculpabilis: juris verò est plerumque & ordinariè culpabilis, ergo jura loquentia de ignorantia juris locuta fuerunt de ignorantia inculpabili, de ignorantia autem facti culpabili, quia spectant id, quod frequentius contingit. Resp. neg. conseq. Ratio est, quia lex 2. §. 15. ff. pro emptore. hæc habet: *quod si scias, pupillum esse, putes tamen pupillis licere res suas sine tutoris auctoritate administrare, non capies usu, quia juris error nulli prodest.* In hac lege aperte dicitur talem non præscribere, si ignoravit: non autem est credibile, quod loquatur de ignorantia hujus juris culpabili.

13 Objices 3. Contra ultimam conclusionem: Si ignorantia inculpabilis juris certi obest præscriptioni respectu aliquarum personarum, etiam oberit respectu militis & minorennis, ergo nulla est 4ta. conclusio. Prob. antec. si respectu harum personarum inculpabilis ignorantia non obesset præscriptionis, hoc

probaretur ex citatis legibus 1. 2. & 11. Cod. de juris & facti ignorantia, sed ex his legibus nihil probatur. Prob. min. Leges istæ dicunt in tantum ignorantiam juris in his personis tolerari, in quantum ob istam non puniuntur nec damnum patiuntur in suis bonis: non verò, quod etiam aliena sibi acquirant, quod fit per præscriptionem, ergo ex his legibus non probatur, ignorantiam juris non obesse præscriptioni in ejusmodi personis. Respond. neg. antec. in probatione conec. maj. neg. min. in hujus probatione nego iterum majorem: & ratio illam negandi est, quia jura nihil peculiare circa has personas statuissent, si tantum id voluissent, quod adversarii volunt: cum ignorantia juris etiam certi non noceat in damnis rei amittendæ, prout habetur in Lege 7. ff. de juris & facti ignorantia. ibi: *Juris ignorantia non prodest acquirere volentibus, suum verò petentibus non nocet: cum ergo respectu harum personarum aliquid peculiare fuerit statutum, plus adductæ leges volunt, quam id tantum, quod adversarii volunt.*

Urgent: Si ignorantia juris 14
cer-

certi non obesset militibus & minorennibus in præscriptione, tunc etiam non obesset rusticis & fæminis, consequenter etiam istæ possent præscribere, licet habuerint invincibilem ignorantiam juris certi: consequens est falsum: ergo &c. Probatur sequela maj. à rusticis & fæminis æquè parùm potest expeti scientia jurium, quàm parùm potest expeti à militibus & minorennibus: ergo etiam istis personis non oberit ignorantia juris. Resp. neg. maj. in probatione transmissio antecedente, neg. consequentiam. Ratio est, quia leges aliquæ, quas pro conclusione 3. ta. adduximus universim dicunt, ignorantiam invincibilem juris certi obesse præscriptioni: dein in legibus pro conclusione 4. ta. citatis solùm eximuntur minores & milites: ergo licet à rusticis & mulieribus non major scientia jurium exigi possit, quàm à militibus, quia tamen leges solos milites & minores, non autem rusticos & mulieres exemerunt, ideo illæ, non autem hæ personæ poterunt præscribere cum ignorantia juris certi. Quibus acce-

dit, quòd *Lex 8. de Juris & facti ignorantia* videatur saltem de fæminis contrarium definire.

Objic. 4. Si ignorantia juris certi obesset præscriptioni, tunc vel obesset præscriptioni etiam extraordinariæ, seu faciendæ tempore longissimo, aut etiam immemoriali: vel tantum obesset præscriptioni ordinariæ, ac ordinario tempore faciendæ; neutrum potest dici: ergo &c. Resp. extraordinariæ & immemoriali non obesse. Ità Lessius, Covarruvias, Haunold. contra Bartolum, Molinam ac alios.

Ratio est, quòd talis ignorantia juris certi non tollat bonam fidem, neque impediat titulum saltem præscriptum, cum hunc ipsa temporis diuturnitas pariat: talis ignorantia non potest impedire præscriptionem extraordinariam, cum ad hanc nihil aliud requiri possit, quàm bona fides, aut etiam titulus saltem præsumptus: modò res de se præscribi possit.

Urgent: Talis ignorantia non tollit quidem bonam fidem theologice talem, tollit tamen bonam fidem civiliter talem: ergo non

non potest præscribi etiam tempore extraordinario. Probatur antecedens quoad secundum membrum. Bona fides civiliter talis est, quam leges ad præscriptionem requirunt: sed hanc tollit talis ignorantia: ergo, prob. min. leges requirunt bonam fidem non fundatam in ignorantia juris certi: sed hæc bona fides non habetur: ergo non habetur fides civiliter bona. Resp. neg. antec. in probatione conc. maj. neg. min. Ratio est, quia leges civiles ex una parte voluerunt præscriptioni extraordinariæ esse locum etiam cum mala fide. Constat hoc ex lege. *Siquis emptionis. Cod. de præscript. 30. vel 40. annorum.* Ex altera parte jus civile in hoc puncto non fuit correctum à Jure Canonico, licet in aliis fuerit correctum quoad fidem Theologicè malam, seu factam cum peccato mortali: uti habetur in *cap. finali de præscriptionibus*, ergo ad præscriptionem extraordinariam juxta leges civiles sufficit fides Theologicè bona, & non est necessaria civiliter bona modò descripta.

17 Objic. 5. Medina *Cod. de re-*

lit. q. 17. circa finem. Ignorantia juris certi in foro tantum externo impedit, non autem in interno præscriptionem: ergo &c. Prob. antec. in *cap. vigilantibus*. & *cap. finali de præscript.* solum mala fides excludit à præscriptione, quæ peccatum mortale constituit, at ignorantia juris invincibilis non constituit peccatum mortale: ergo non obest in conscientia præscriptioni. Resp. neg. antec. in probatione dist. antec. in prædicta lege solum excluditur mala fides Theologicè, ita tamen, ut aliæ leges etiam absentiam ignorantia juris certi requirant; conced. ut aliæ leges istud non exigant. negatur, an juridicè mala fides obstat vel non, aliis legibus, quàm *cap. vigilantibus*. & *cap. finali de præscriptionibus* relinquitur decidendum.

Dices: Ignorantia juris dubii non obest præscriptioni, ergo neque ignorantia juris certi. Respond. disparitatem esse, quod dubium atque incertum jus non sit ullum jus, cum de ratione juris sit esse manifestum *arg. textus. omnis lex 4. dist.* dein ignorantia talis juris neque in conscientia, neque in foro exteriori malam fidem

fidem causare potest, consequenter neque impedire.

19 Objic. 6. Vel ignorantia juris ita obesset, ut possessor neque præscribere possit fructus, quos ex tali re percepit, vel hos potest præscribere? neutrum potest dici: non secundum, in lege enim *sed etsi lege 25. §. scire ff. de pet. hered.* invadens res alienas condemnatur ad restitutionem fructuum, qui ex eis percipi potuissent, qui verò ob justas causas aliena possideret, ad nullam restitutionem obligatur, tametsi, ut ibidem dicitur, in jure erraverit: sed neque primum potest dici, quòd talis possessor præscribat, saltem si illi jus resistat, contrarium enim habetur *Leg. 2. Cod. de petit. hered. Lege jubemus. Cod. de sacros. Ecclesiis &c.* Respondet Palao. textus legis hujus: *Jubemus &c.* intelligendos esse de mala fide præsumpta, & in foro externo.

20 Objic. 7. *Cap. 9. de donat.* Monasterium, quod Prælati Ecclesiæ titulo donationis quantitatem pecuniæ majorem, quam lex permittit, acceperat, defenditur prescriptione ordinaria: ergo error juris non impedit

prescriptionem ordinariam. Respond. neg. conseq. nam in specie citati capitis non aliter admittitur præscriptio, ac si monasterium, quod ultra legis permissionem acceperat, in facto erraverit, credendo plus datum non esse, & Ecclesiæ Episcopalis fructus multò ampliores esse. Ità Francin.

Objic. 8. Licet *argum. Leg. 2. Cod. de juris & facti ignorantia.* Ignorantia juris non excuset, si tamen invincibilis sit, in foro externo excusat à culpa, & à poenis spiritualibus incurrendis: ergo similiter cum in foro conscientiae, in quo de veritate, & de bona fide constat, cesset ea præsumptio juris, non impediatur præscriptio ob inculpatam ignorantiam juris. Resp. neg. conseq. à damno vitando malum ducitur argumentum ad lucrum captandum; culpæ ac poenæ tum spirituales tum temporales sunt damna, quæ ex vincibili ignorantia juris vitamus *Leg. 7. §. 1. §. 3. ff. de juris & facti ignorantia*: Beneficium autem præscriptionis est lucrosus, adeoque non proficuum errantibus.

Objic. 9, Textus *in leg. 25. 21 ff. de*

H

ff. de donat. inter virum & uxorem. & leg. 3. ff. pro damnato. leg. 3. pr. ff. pro derelicto. hic dicitur posse conjux capere rem alienam à conjuge sibi donatam, esto in jure erraverit, putans donationem inter conjuges subsistere: ergo error juris non obest usucapioni. Resp. dist. antec. esto in jure erraverit genericè conc. specificè neg. antec. & conseq. circa speciem donationis in memoratis legibus factæ, conjux non erravit in jure, quia jura donationem inter conjuges non absolute & simpliciter, sed tantum in donatoris præjudicium infringunt, si res ejus fuerit: sustinent autem, si fuerit aliena, nec ex ea pauperior reddatur is, qui donavit.

22 Objic. 10. Textus in lege 25. §. 6. *ff. de hered. petit.* ubi negatur esse possessor malæ fidei, qui in jure errat, ergo ignorantia juris ne quidem constituit in mala fide juridica. Resp. dist. antec. negatur esse possessor malæ fidei, si agatur de damno vitando conc. si de lucro captando neg. antec. & conseq. Lex obiecta loquitur de fructibus percipiendis, & illis, quos possessor

hæreditatis absque lucro percipit, & consumpsit, respectu horum ignorantia juris ipsi non obest, quia damnum declinare studet: at verò in ordine ad præscriptionem non censetur possessor bonæ fidei; cum certa lege constitutum sit, errorem juris non prodesse in compendiis *Leg. 8. de juris & facti ignorantia.* Ità Francin.

Objic. 11. Eo modo ignorantia juris obest usucapioni, quo modo ignorantia facti eidem prodest. *Leg. 4. ff. de Jur. & facti ignorantia.* sed in foro conscientie ignorantia facti non prodest, si sit culpabilis, licet in foro externo ex præsumptione inculpabilitatis profit: ergo etiam in conscientia ignorantia juris non obest, si sit inculpabilis, licet in foro externo ob præsumptionem inculpabilitatis obsit. Resp. neg. maj. idem enim modus utriusque ignorantie non exprimitur in dicta lege 4. ta. certè discrimen maximum esse inter unam & alteram, optimè notavit Palao d. §. 8. n. ult. eò quòd ignorantia facti frequenter contingat inculpabilis, non verò ignorantia juris. *Leg. 9. §. 3. ff.*

3. ff. de Juris & facti ignorantia. Cum igitur leges attendant ad ea, quæ sæpius accidunt, absolute affirmant in d. lege 4. ignorantiam juris obesse præscriptioni, ignorantiam facti autem prodesse. Rationem rationis assignat Peckius ad d. c. 82. de Reg. Juris in 6. quia jus finitum est, certisque regulis conclusum, adeoque ignorari non debet. Leg. 9. Cod. LL. contra facta infinita sunt, quæ facile justam ignorantiam causam admittunt. leg. 2. ff. de Juris & facti ignorantia.

- 24 Objic. 12. Quod lex annullans præscriptionem cum errore juris certi factam non sit merè poenalis, sed obliget etiam in conscientia, omnino sine ratione dictum. Resp. neg. ratio enim hæc est: omnis lex justa in foro externo si non sit poenalis, nec fundata in falsa præsumptione, est etiam justa pro foro interno, sed præsens est talis. Probat, si præsens lex civilis fundaretur in falsa præsumptione malæ fidei, tunc judex etiam in foro externo deberet judicare pro præscriptione, casu, quo actor opposita præscriptionis exceptione fateretur, adversarium invincibi-

liter ignorasse jus: atqui hoc non fit, cum inspecto solo titulo à juribus reprobato exceptio præscriptionis repellitur. Major patet ex eo, quia præsumptio juris & de jure ob confessionem tamen adversarii, missa præsumptione judicatur secundum rei veritatem.

Quod autem lex ista in foro externo sit justa, probant rationes, ob quas fuit lata, in se justissimæ, hæc autem ipsæ quoque ostendunt, eam non esse poenalem, commune scilicet bonum exigebat, ut tales præscriptiones cum invincibili juris ignorantia factæ irritarentur, eò quod hac ratione facilius ipsæ lites terminentur, præcidatur multitudo litium præcisa spe evincendi in judicio per ignorantiam juris. Accedit, quod taliter nulla occasio fraudibus & peccatis datur: cum igitur L. 31. princ. ff. de usucap. L. 4. ff. de juris & facti ignorantia Lex 2. §. 15. ff. pro emptore, irritaverit præscriptionem stante juris clari ignorantia sit universalis, nec ad solum forum externum restringat, hinc etiam in interno locum habet. Confirmat. vi Legis 25. §. 7. de

petit. Legis 2. Cod. de fructu, & litis expensis. voluerunt Leges ex civili ratione possessorem in facta mala fide constituere, quoad fructus post litis contestationem: ergo etiam potuerunt, & voluerunt eadem possessorem ob juris clari ignorantiam in mala facta fide constituere, privantes commodum præscriptionis, ut homines scilicet diligentiores in jure hoc negotium concernente addiscendo, & intelligendo evaderent.

25 Objic. 13. Præscriptioni immemoriali non obest juris certi ignorantia: ergo neque alii. Probat. conseq. nulla lex ostendi potest, quæ in præscriptionibus extraordinariis non requirat, ut hæc sine ignorantia juris certi fiat. Resp. adesse legem: *Si quis emptoris. Cod. de præscriptione 30. vel 40. annor.* hæc enim voluit præscriptioni extraordinariæ locum etiam cum mala fide esse,

Nec dicas, hanc legem jam pridem esse abolitam: contra enim est: ex hac lege simpliciter constat, ad præscriptionem temporis extraordinarii à lege civili non requiri bonam Theologicè fidem: ergo juxta illam multò minùs requireretur bona juridicè seu facta cum ignorantia juris certi. Lex autem ista in jure Canonico tantùm fuit abrogata quoad fidem Theologicè malam: ergo quoad civiliter malam adhuc subsistit, & in præscriptione immemoriali ipsum tempus est titulus præsumptus, ergo bona fides & titulus haberi possunt absque titulo à jure reprobato, hoc; cum in præscriptionibus temporis non immemorialis haberi nequeat, hinc non est paritas intra immemorialem, & non immemorialem usucapionem quoad ignorantiam juris clari.

Ca-

Casus VII.

De pecunia cuidam seculari à quodam regulari donata.

HOnesta quædam matrona cuidam mendicanti-um monasterio submittit certas pecunias, cellæ, & culinæ inferendas, ut tamen ad suam intentionem certa sacra legantur. Nepos matronæ adhuc studiosus ista volentē offert illas cuidam illius monasterii religioso, suo cognato, hic de intentione benefactricis certior factus allatam summam nepoti latori restituit, utque pro se ad suum beneplacitum illam impendat, hortatur, addens, petita sacra nihilominus legenda fore. Lator nepos religiosi consilio obsequitur, & actis quamplurimis pro tanta in se liberalitate gratiis acceptas pecunias in varios sibi commodos usus impendit, quin aliquid suæ aviæ de hac donatione insinuaverit. Post plures autem annos, cum prudentior evasisset, de valore hu-

jus donationis anxius ex Confessario

Quærit. Utrū ad restitutionem acceptæ hujus summæ sit obligatus?

Synopsis.

§. I.

1. Donationis hujus valor à quo dependeat?
2. Ut rei dominium in alium transferam, illud antea habere debui.
3. Pecuniæ istæ sine consensu Superioris in nepotem translatae fuerunt.
4. Nec conditio, sub qua monasterio hæc pecunia submissa est, impleta fuit.
5. Donator regularis hujus pecuniæ dominio carens, nomine proprio alienare illam non poterat.

H 3

6. Nec

6. Nec nomine Superioris aut ipsius monasterii alienavit.
7. Hinc nulla erat ista donatio.
8. Ad restitutionem tamen ex radice injustæ acceptionis non tenebitur donatarius.
9. Nec ex re accepta, si nullitatem donationis agnoscens donatum nec actu nec in æquivalenti ampliùs habuit.
10. Si quid restituendum erit, hoc aviæ tradendum.

§. I.

Resolvitur Quæsitum.

Resolutio casus à valore huius donationis dependet. Si enim hæc non substituit dominium in latorem nepotem, translatum non fuit, hinc iste ad restitutionem acceptorum videtur esse obligatus, utrùm autem ipsa donatio fuerit valida, desumendum erit ex ipsius Religiosi ad illam pecuniam latori donandam capacitate.

² Pro solutione itaque petiti quæsti adverto primò, juxta regulam Juris 76. in 6. *Nemo plùs juris in alterum transferre potest,*

quàm sibi competere dignoscatur. Hinc, ut per hanc traditionem dominium in nepotem à Religioso donatore translatum fuerit, debuit iste illius dominium habuisse, uti etiam potestatem alienandi, saltem si nomine proprio donare intendebat.

³ Secundò. Cùm Superior, vel ipsum monasterium de transmissione hujus summæ omnino nihil sciverit, ideo cum hujus consensu explicito vel tacito donatio ista non fuit facta, eò quòd submissæ pecuniæ dominium Superior omnium inscius nunquam ex defectu acceptionis obtinuerit, & ut antea dictum, nemo in alterum plùs juris transferre possit, quàm sibi competere dignoscatur.

⁴ Tertiò. Etsi etiam transmittatur, donationem absolutam monasterio factam in hoc absque acceptione transferri, aliud tamen dicendum videtur de oblatione sub quadam conditione onerosa facta. Accedit, quòd non sit verosimile, Superiorem hanc summam donasse, vel ut suo nomine Religiosus donaret nepoti, consensisse, ut tamen ipsum monasterium ad legem-

genda petita sacra maneret obligatum.

5 Dico itaque primò: Religiosus iste privatus nullo modo submissæ pecuniæ dominium obtinebat, & hinc nomine proprio alienare non poterat. Prob. Religiosus absque sui Superioris licentia nihil habere, possidere, dare, aut accipere potest. Prob. hoc ex cap. *Non dicatis. 12. q. 1.* juxta Bartolum autem lege, stipulatio ista. §. *hæc quoque. initio. ff. de V. obligat.* possidere est civiliter, seu de jure tenere: habere autem est superius, comprehendens tenere defacto, & de jure. Cum igitur consensus in hujus summa ad Religiosum tanquam personam privatam translationem à Superiore omnium ignaro defuerit, hinc in hunc regularem dominium non fuit translatum, ut consequenter nomine proprio alienare non potuerit: *Cum nemo plus juris in alterum transferre possit, quam sibi competere dignoscatur.*

6 Sed neque ex consensu expresso ipsius Prælati utpote harum omnium ignari aut præsumpto, cum verò simile non sit, obligationem dicendorum

sacrorum monasterio impostam fuisse, licet nullum pro iis submissum stipendium eidem obvenerit. Quod modò de Superiore diximus, etiam de consensu totius monasterii tenendum.

Certum igitur est, donationem istam fuisse nullam, & dominium in latorem nequaquam translatum fuisse, superest itaque, ut videamus, num donatarius nepos ad restitutionem faciendam sit obstrictus.

8 Ex radice injustæ acceptionis videtur non esse obligatus, quia adhuc adolescens, & litteris addiscendis occupatus, quæ regularibus liceant, vel non, penitus ignoravit, supposuit etiam, Religiosum suum cognatum tanquam virum prudentem non ignoraturum, quas donationes externis Religiosis privatus facere absque peccato possit, multò minùs suspicatus fuerat, suum cognatum violaturum esse religiosam, quam Deo voverat, paupertatem: ergo de valore hujus donationis ex inculpabili ignorantia certus extitit.

9 Ut autem ex re accepta obligetur ad restitutionem, oportet rem

rem taliter acceptam adhuc actu, vel in æquivalenti apud eundem existere, in quantum scilicet ista summa ditior evasit, occasione illius habens aliquid in bonis suis, quod aliàs non haberet, hoc dubium resolvetur, si attendatur, qualiter has pecunias distraxerit, in quem finem & usum illas impenderit: præter ista etiam ratio temporis, in quo donatarius de valore hujus donationis dubitare inceperit, considerata venit.

Et primò quidem, si dubium exortum primum fuerit, quando acceptata summa nec actualiter nec in æquivalenti amplius exstiterat, clarum est, radici ex re accepta nullum locum adfuturum, & obligationem restitutionis extinctam esse, tenebitur tamen in iis, quæ adhuc pro illo tempore, vel actu vel in æquivalenti restant, cum omnis res appellet dominum suum.

Cæterum, cum adolescentes, quamdiu student, præsertim humanioribus, de comparandis sibi ad victum aut vestitum necessariis neutiquam sint solliciti, ipsas etiam donatas sibi pecuni-

as in meras recreationes & genio suæ ætatis arridentes distractiones impendant, probabilissimum est, donatarium ex consumptis istis pecuniis nequaquam ditiores evasisse.

Dein etsi transmittamus, durante adolescentia donatarium ex acceptis pecuniis aliquid sibi comparasse, quod aliàs in bonis suis non esset habiturus, si tamen istud non amplius exstiterit, quando de valore hujus donationis (quod dubium post plures primùm annos exortum fuerat) anxius hærebat, ab omni restitutione pariter immunis erit. Adde, quod, cum in bona fide pluribus istis annis rem talem, si, quæ adhuc existeret, possederat, etiam hujus dominium ab illo præscriptum fuisse.

Quæret forsitan hic aliquis. 10 Si nepos noster nullitatem hujus donationis agnovisset, cum summa donata, vel pars illius adhuc formaliter, aut in æquivalenti extiterat, cuinam, monasterio, aut ipsi aviæ restitutio facienda fuisset? Resp. ipsi aviæ, eò quòd istius pecuniæ dominium penes ipsam remanserit, & in monasterium necdum fuerit trans-

translatum, quia ab isto adhuc non fuerat acceptata. Insuper quia bona fide acceptando donata nepos noster nullam injuriam impediendo malitiosè Religiosos à consecutione oblatae

hujus summæ monasterio intulerat, potuerunt isti nullum personale jus in nepotem prætere, vi cujus damnum illis malitiosè illatum resarcire tenebatur.

Casus VIII.

De valore donationis, à Candidato, vel Novitio Monasterii bonorum immobilium, & successionis hereditariae capitis, factae.

Cæsareus in ejusmodi Monasterium jam susceptus, antequam iter in Novitiatum aggrediretur, relictam sibi à parente jam defuncto hereditatem, fratribus suis ad petitionem superstitis adhuc suæ matris in suo monasterio donat.

Quær. 1. An hæc donatio à Tridentino Sess. 25. de Regularibus cap. 16. annullata fuerit?

Quær. 2. Num ejusmodi donans hanc à se factam dispositionem durante Novitiatu revocare possit?

Quær. 3. Num monasterium ad illius rescissionem agere possit?

Synopsis.

§. I.

Resolvitur I. Quæsitum.

An hæc donatio à Tridentino Sess. 25. de Regularibus cap. 16. annullata fuerit?

1. Valori ejusmodi renuntiatio-
nis videtur obistere Triden-
tinum Sess. 25. de Regulari-
bus cap. 16.
2. Et quòd hæc donatio facta
fuerit de omnibus bonis, in-
tuitu Religionis ineundæ.

I

3. Præ-

3. Præsertim cum videatur metu gravi extorta,
4. Et similes renuntiationes in Novitiatu factæ nullæ sint.
5. Insuper lex pœnalis exorbitans ad alium casum extendatur, si aliàs foret illusoria.
6. Ac volentes ingredi Religionem sub lata verborum forma illius legis comprehendantur.
7. Ipsius etiam Tridentini textus est universalis, etiam talem contractum involvens.
8. Stant pro hac opinione multi Authores.
9. Renuntiatio ista potuit fieri absolutè, ac irrevocabiliter, vel dependenter à permanentia abdicantis in Religione.
10. Pro valore hujusmodi irrevocabilis renuntiationis facit, quòd lex Juris communis correctoria ad casum sub lata verborum forma non contentum, haud sit extendenda.
11. Quòd interpretatio legum desumenda sit ex rubrica, sub qua fuit illa posita.
12. Pro valore talis renuntiationis stat declaratio Cardinalium,
13. Et quòd à seculari de meritis secularibus bonis fiat.
14. Ipsum etiam decretum correctorium Juris communis ab uno tempore non sit extendendum ad aliud.
15. Solvuntur rationes annullantium hunc contractum.

§. II.

Resolvitur II. Quæsit.

Num Ejusmodi donans hanc factam à se in seculari statu donationem, durante Novitiatu revocare possit?

16. In quibus casibus perfecta donatio revocari possit?
17. De cujus donationis revocatione moveatur dubium?
18. Egrediens è Novitiatu revocare factam antea donationem poterit.
19. Renuntiatio cum translatione revocabili bonorum facta solo egressu è Novitiatu revocari poterit.
20. Ejusmodi donatio nequaquam in omnibus assimilatur donationi mortis causæ.
21. Facta sine translatione dominii,

minii, & suspensa ad professionem donationis bonorum, actu possessorum, sine justa causa revocari non poterit.

§. III.

Resolvitur III. Quæsit.

Num Monasterium ad rescissionem hujus donationis agere possit?

22. Triplex circa hoc punctum opinio Authorum explicatur.
23. Afferuntur rationes, monasterio talem actionem denegantium.
24. Nec non eandem actionem monasterio competere contendentium.
25. Solutio rationum partis negativæ.

§. I.

Resolvitur I. Quæsitum.

An hæc donatio à Tridentino Sess.

25. de Regularib cap. 16. annullata fuerit?

- 1 **O**ccasionem huic dubio eveniundo præbet Tri-

dentinum Sess. 25. cap. 16. de Regularib. ubi sequentia decernit. Nulla quoque renuntiatio, aut obligatio antea facta, etiam cum juramento, vel in favorem cujuscunque cause pie valeat, nisi cum licentia Episcopi, sive ejus vicarii fiat intra duos menses proximos ante professionem: ac non aliàs intelligatur effectum suum sortiri, nisi secuta professione: aliter verò facta, etiamsi cum hujus favoris expressa renuntiatione, etiam jurata, sit irrita, & nullius effectus.

Præter hanc Tridentini ordinationem valori prædictæ donationis videtur etiam obstare, etiamsi non quolibet donatio à volente ingredi Religionem sit semper invalida, quando illa facta fuit intuitu ingressûs, est tamen invalida, quæ facta est de omnibus suis bonis: atqui hæc renuntiatio facta est de omnibus bonis, scilicet de hæreditate paterna, quam solam tunc habebat: insuper intuitu Religionis, eò quòd post susceptionem, & paulò ante ingressum facta fuerit: ergo &c. quod ultimum confirmatur ex hoc: si non habuisset animum ingrediendi Religionem, nullo modo hanc re-

nuntiationem fecisset : ergo intuitu Religionis erat facta.

3 - Obstat ulteriùs illi contractui tertio. Quòd omnis contractus metu gravi extortus non subsistat : hæc donatio est facta ex gravi metu reverentiali , quia mater filium ad eam impulit.

4 - Obstat eidem 4.tò. Talis renuntiatio in Novitiatu facta sine dubio est annullata vi Decreti Tridentini superiùs adducti : ergo etiam renunciatio ante Novitiatum facta non subsistet. Prob. conseq. Talis renuntiatio ab ingressuro proximè Novitiatum facta æquè impedit libertatem egrediendi , ac hanc impedit renunciatio facta in Novitiatu ; ergo cum ob impeditam libertatē egrediendi Decretum illud à Tridentino latum fuerit , nec ullum discrimen inter renuntiationem ante vel post ingressum fuerit à Concilio factum , etiam hæc renunciatio erit nulla. Etenim ex *Lege : Illud. ff. ad legem Aquiliam : & lege à Titio ff. de verbor. obligat.* in Jure satis receptum est , ut legis dispositio ex uno casu extendatur ad alium , quando est eadem ratio.

Obstat 5.tò. Vi cap. Si civitas. de sentent. excom. & Glossa fin. cap. 2. de usuris in 6. Lex pœnalis , & exorbitans extenditur ad alium casum , quando frustraretur , ac redderetur aliàs vana , & illusoria , si ad illum non extenderetur : atqui hoc fieret circa prædictum Decretum Tridentini , si subsisteret talis ante Novitiatum totalis renuntiatio , intuitu ingressus in Religionem facta : ergo &c.

Obstat 6.tò. Si volentes ingredi non comprehenderentur , ratio posset esse , quia illi non comprehenduntur sub lata verborum forma ipsius legis , cum hæc loquatur de Novitiis , Candidatus autem nondum sit Novitius : hæc ratio nulla est. Prob. min. Tales Candidati sufficienter continentur sub forma , & verbis prædictæ legis Tridentinæ. Prob. Qui ita parati sunt ad ingressum Religionis , reputandi sunt tanquam ingressi juxta *legem penult. ff. de militari testamento.* hinc enim proximè accingendus habetur.

Septimò. Pro nullitate hujus contractus facit , quòd textus Tridentini sit universalis , & de qua-

qualibet renuntiatione ante professionem loquatur: ergo etiam extendi potest ad volentes ingredi.

- 7 Octavò denique. Contractus ejusmodi nullitatem agnoscunt Navarrus *Concil. 7. & 8. de donat. in antiquis: & Concil. 81. de Regularib. in novis flumin. de Resignat. lib. 3. q. 13. n. 9.* Molina *de Justit. tract. 2. disp. 149. & tom. 3. disp. 604. n. 2.* Lessius *lib. 2. cap. 41. n. 39. & 40.* Azor *lib. 13. cap. 9. q. 2.* Sà verbo *Religio. num. 5.* Zabollus cum aliis.

- 8 Antequam quid in hac controversia sentiamus, exponamus, advertimus, hanc renuntiationem potuisse fieri absolutè, atque irrevocabiliter absque omni conditione permanentiæ in Religione: aut revocabiliter, ac dependenter à permanentia Novitii in ordine, ità ut per vota post Novitiatum facta donatio primùm confirmaretur. Quòd si itaque de irrevocabili donatione sit quæstio.

- 9 Ejusmodi absolutam donationem Decreto Tridentini nequaquam comprehensam, & consequenter validà agnoscunt Menochius *lib. 2. de Arbitris: Ca-*

su 436. à n. 3. afferens pro hac sententia magnum catalogum Authorum, nec non ipsius Rotæ decisiones. Nicolaus Garcias *11. part. de Benef. c. 9. n. 25.* Sanchez *lib. 7. cap. 5. n. 4. in Decalogum* Barbosa *3. part. de potest. Episcopi alleg. 99. n. 17.* Man, Rodriguez *tom. 3. qq. Regular. q. 16. art. 1.* Palao *de statu religioso disp. 1. pu. 17. num. 4. cum pluribus aliis circa finem n. 4.* à Sanchezio locò citatò allatis. Petrus Catani *tom. 1. de vot. Religio. q. 11. cap. 6. n. 8.*

Fundant se præcipuè in sequentibus rationibus. Prima. Legis dispositio, præsertim si correctoria sit juris communis, non est extendenda ad casum sub lata verborum forma non comprehensum: at sub lata forma verborum hujus dispositionis nō comprehenditur facta à Candidato ante ingressum irrevocabilis donatio: ergo &c. Major pluribùs probatur à Palao *disp. 5. pu. 3. de LL. §. 4.* Cùm enim correctio legum sit odiosa, non erit illa extendenda ab uno casu ad alium ob similitudinem rationum, ità ut, quantum fieri potest, correctio legum evitetur.

*Lege præcipimus. Cod. de appellat. min. hoc modo ostenditur. Tridentinæ dispositiōis verba comprehendunt solos regulares: ergo &c. Prob. anteced. Textus præcedens de solis Novitiis loquitur: ergo de his etiam loquitur posterior agens de renuntiationibus, quia Tridentinum utitur illâ particulâ copulativâ: quoque: consequenter, si prior textus locutus fuerat de Novitiis, etiam de his ipsis aget posterior circa renuntiationem versans. Nam juxta *Legem Tutores quoque. §. de pactis. & §. prætorum quoque: de jure naturali.* Particula hæc copulativa quoque connectit sequentia cum antecedentibus.*

I I Secundò. Interpretatio Legum est desumenda ex Rubrica: hæc autem est de Regularibus: ergo & prædicta Lex de istis solis aget. Accedit, quòd ibidem dicatur; *Nisi intra duos menses proximos professioni: item quòd non sit valitura ante professionem:* quæ omnia sermonem de Religioso indicant: ergo ad necdum Religiosos se non extendet illa dispositio, quia prohibita certo tempore, censentur reliquo permis-

sa. *Lege. Imperator. ff. de postulando. lege 1. statu liberum. §. Stichum de legatis.*

Tertiò. Pro hac sententia affertur potest, atque solet declaratio Congregationis Cardinalium, attestantibus Bassarello, & Stephano Gratiano, quam refert Thom. Sanchez in *Decalog. lib. 7. cap. 5. n. 4.*

Quartò. Antequam talis Candidatus ingrediatur ordinem, est ille persona merè secularis: insuper conventio fit de merè secularibus bonis: ergo Concilium Tridentinum non est censendum de illis aliquid disponere vi *cap. Novit. de judiciis. & cap. per venerabilem. qui filii sint legitimi.*

Quintò. Decretum correctorium Juris communis auferens potestatem liberè de suis bonis disponendi, quæ tamen cuilibet jure communi competit, non est extendendum ab uno tempore ad aliud: atqui præfatum est tale: ergo &c. Et licet idem finis pariter locum habeat in dispositione ante ingressum facta; verba tamen prohibitionis eidem nullatenus aptari possunt, cum expresse de Novitiis lo-

quan-

quantur, tanquam de personis Ecclesiasticis, & hinc quoad dispositionem suorum bonorum legibus Ecclesiæ subiectis. Accedit, rationem ab adversariis allatam, probare nimium, invalidam scilicet futuram renuntiationem, quæ alio fine, quàm intuitu Religionem ingrediendi, fuit facta, cum etiam illa libertatem egrediendi è Novitiatu auferat.

15 Ex istis facile diluuntur rationes, quæ ab initio pro nullitate hujus contractûs renuntiavi allatæ fuerunt. Quid enim de mente Tridentini circa *Decretum Sess. 25. de Regularib. cap. 16.* tenendum, patet ex dictis. Unde etiam per se corrumpit ratio secundo loco allata; uti & quarto. Licet autem omnis contractus, metu gravi extortus, vel irritus sit, vel irritari possit; probari tamen difficulter poterit, hanc donationem potius ex metu, quàm amore parentis, & consanguineorum, factam fuisse. Ad argumentum quinto loco allatum reponitur, extensioni locum esse, quando ea, ad quæ sit extensio, commodè comprehendi possunt sub verbis pro-

hibitionis; uti possunt suburbia sub nomine urbis, codicillus sub nomine testamenti: nondum autem ingressi nequaquam commodè comprehendi possunt sub nomine Novitii.

Neque dicant adversarii: Si dispositio ista non extendatur ad Candidatos, reddendam prohibitionem illam vanam, & illusoriam: Ratio est, quòd talis dispositio, ante Novitiatum facta, rarissimè contingat, & ob hanc causam Concilium Tridentinum dispositioni juris communis contractum, ante ingressum factum, reliquerit, contentum annulatione renuntiationis in Novitiatu factæ.

Quòd si autem talis absoluta donatio non est irrita, multò magis valebit, quæ sub conditione permanentiæ, & votorum Religionis celebrata fuit, cum hæc nullo modo impediat, vel promoveat ingressum in Religionem, vel egressum ex ista impediat.

Confirm. Valet testamentum à tali Candidato factum; quia Tridentinum duntaxat loquitur de contractibus irrevocabilibus, qualis non est testamentum:

tum: ergo etiam talis ad eventum secutorum votorum suspensa donatio valebit,

§. II.

Resolvitur II. Quæsit.

Num ejusmodi donans hanc factam à se in seculari statu donationem durante Novitiatu revocare possit?

¹⁶ **P**erfectam donationem regulariter revocari non posse, habetur in *Lege perfecta donatio. Cod. de donat. quæ sub modo. Lege 2. Cod. de revocandis donationibus*. Dixi: regulariter esse irrevocabilem; eo quod triplex eventus à Doctoribus excipitur: cum scilicet donatori nascuntur filii. Secundò, cum tanquam inofficiosa præjudicat hæredibus: & denique tertio ob ingratitudinem donatarii in donantem. Perfecta autem merito censetur renunciatio seu donatio, quæ jam absolutè fuit perfecta, ita ut illius firmitas non suspendatur ad subsequendam professionem. De ista donationum specie non videtur hic instituenda quæstio,

sed potius de illa, quæ processit ex animo, ut nequaquam firma sit, professione non subsequuta.

Dein potest duplex institui ¹⁷ quæstio. 1. An revocari talis donatio à Novitio possit tempore Novitiatus ante edita vota? vel utrùm post professionem, post impletam scilicet conditionem, qua posita omnino firmam volebat esse donationem. Procedit etiam quæstio extra illos eventus, in quibus donationem revocari posse, communiter DD. asserunt.

Dico 1. Qui renunciavit quidem ¹⁸ suis bonis in favorem causæ profanæ non absolutè, sed cum conditione recuperandi illa, si durante Novitiatu egressus fuerit, potest subsequuto egressu revocare priorem renuntiationem. Ratio est clara: quia ab initio statim renuntians, & renuntiatarius in hanc conditionem, atque eventum conspirarunt. Quinimo etiam si non expressè hanc conditionem adjecerit resignans, si tamen nullo signo externo manifestaverit, se velle absolutè, ac sine hac conditione istam suam renuntiationem esse tunc statim firmam, pote-

poterit, ac debebit præsumi, non absolutam, sed conditionatam hoc modo renuntiationem celebratam fuisse, si de omnibus suis bonis, vel majore horum parte ab habente firmum propositum ingrediendi Religionem renuntiatione fuerit celebrata.

29 Dico 2. Si in pacto donationis dominium in donatarium statim translatum fuerit, revocabiliter tamen, contingente scilicet egressu ex ordine; probabilius non poterit donatio aliter, quam per egressum revocari, si nullus ex tribus antea allatis eventibus communiter revocationem post se trahentibus evenierit. Ità de la Croyx de revocat. donat. num. 804 citans Molinam, Lugonem, Haunoldum. n. 264. & alios ab hoc adductos. Ratio est: Donatarius aut resignatarius jam acquisivit dominium; & nulla adest ratio, ob quam resignanti jus competit revocandi donationem: ergo. Secundò. Quod smel placuit, amplius displicere non potest. Regula Juris 21. in 6, Concordat lex 4. sicut initio. Cod. de obligat. & Action. ibi: Sicut initio libera

potestas unicuique est habendi contractus; ità renuntiare, adversario non consentiente, nemo potest.

Confirm. Donatio, à Novitio intra duos menses professioni proximos facta, juxta Tridentinum Sess. 25. de Regular. non potest ante professionem revocari: ergo multò minùs revocari poterit ista donatio, quæ in casu, quo donans exit ante professionem, ex sola præsumpta hujus voluntate revocatur.

Objic. contra hanc 2. conclus. Donatio contemplatione ingressus Religionis assimilatur donationi mortis causâ: ergo potest ante professionem à donante revocari. Prob. consequ. vi legis. Non omnes. ff. de reb. Creditis. Donatio mortis causâ potest ante mortem revocari, ergo &c. Resp. dist. antec. probationis: hæc donatio assimilatur donationi mortis causâ in omnibus, negatur, in eo tantum, quòd non maneat omnino firma, sed revocetur professione non secuta, sicut illa ante secutam mortem non est omnino firma: conc. antec. & neg. consequ.

Dico 3. Si facta à Candidato renuntiatione, vel donatio bo-

K

no.

norum actu possessorum, non fuit absoluta, neque conjuncta cum translatione domini in resignatarium; sed valor suspensus ad futuram professionem probabilis sine justa causa, eaque gravi, revocari in Novitatu à donante non poterit. Probat: qui contrahit cum aliqua sponsalia sub conditione, in futurum contingente: non potest ante hujus eventum pro libitu suo desistere à contractu, sed tenetur expectare eventum, vel defectum hujus conditionis, prout defendunt Bonacina *disp. 4. pu. 2. n. 5.* Palao *disp. 1. de sponsal. pu. 16. n. 10.* Sanchez *de matrim. lib. 5. disp. 6. n. 8.* item, qui promisit alteri dare centum, si navis Petri ad certum diem advenerit; etiam expectare eventum, vel defectum conditionis debet: ergo cum hæc donatio, vel renunciatio bonorum, non conjuncta cum actuali translatione domini, sit proprie loquendo promissio in futurum, non poterit pro libitu interim revocari.

Prob. 2. Molina *disp. 264. §. Jure etiam.* Sanchez *lib. 1. de matrim. disp. 7. n. 3.* Rebellus *2. p.*

de oblig. Justit. lib. 18. q. 4. n. 3. & 5. Lessius *lib. 2. cap. 18. dub. 7. n. 50.* Palao *de Justit. disp. 2. pu. 7. n. 4.* pro certo tradunt, non posse à donante, vel promittente revocari donationem, vel promissionem liberalem absenti factam, & ab altero hujus loco acceptatam, sed necessario expectandum esse, an donatio, vel promissio donatario, vel promissario placeat, vel displiceat: ergo multò magis erit irrevocabilis, quæ à præsentem donatario, vel promissario acceptata fuit, suspensa tamen ad eventum, vel defectum certæ conditionis.

Prob. 3. Promittens, vel renuntians ad eventum certæ conditionis ad duo se obligat, & fidem ad duo implenda præstat; nimirum ad expectandum eventum, aut defectum conditionis; dein ad implendum promissum, si conditio evenit: ergo cum omnis promissio obliget promittentem ad exequendam rem promissam, & ad hanc expectandam tribuat jus promissario, non poterit interea resilire ipse renuntians, aut promittens.

Prob. 4. Ex contractu conditio-

ditionali non minus oritur obligatio in spe, hoc est in eventum conditionis, quam ex contractu absoluto, & puro, obligatio absoluta, & in re: ergo neuter altero invito resilire potest; Prob. antec. uterque contractus est in se, & in suo ordine, atque gradu perfectus. Consequentia etiam constat: si enim alteruter resilire posset, non foret contractus perfectus, hoc totum habetur in lege. qui Balneum. 9. & lege. Potior. 11. in principio. vers. videamus. ff. qui potiores in pignore habeantur.

Insinuavimus autem, revocari talem renuntiationem, aut promissionem non posse ante eventum conditionis sine justa, & gravi causa. Si enim ea mutatio superveniat, ut promittens nullatenus hanc promissionem fecisset, casu, quo illa tempore promissionis occurrisset, cessabit juxta communem sententiam promissionis obligatio, cum hæc solum possit esse in casibus sub promittentis voluntate comprehensis. Consule de hoc Palaum de Justit. commutativa. disp. 2. p. 12.

§. III.

Resolvitur III. Quæsit.

Num Monasterium ad rescissionem hujus donationis agere possit.

A Zor. Instit. Moral. part. 2 lib. 22 2. cap. 28. quæsit. 6. Tres Authorum opiniones circa hoc quæsitum refert. Marianus, Socinus, Philippus, Felinus, Ruinus, citati à Covarruvia in cap. Quamvis pactum. de pactis in 6. p. 3. § 2. n. 1. Societati, & cuilibet monasterio absolute jus quoddam ad petendam illius rescissionem adstruunt. Altera sententia agnoscit jus istud competere Monasterio, si liberi renuntiantes ex renuntiatione sint graviter lassi. Ità Decius, & Aymon teste Covarruvia supra n. 5. Denique Bartolus, Baldus, Decius, Hieronymus, Cagnolus, Franciscus Purpur, eodem n. 5. à Covarruvia citati. Item Gutierrez Authentica: Sacramenta puberum: dum nuptui tradebatur n. 1. Molina lib. 2. de primogenitura. cap. 3. n. 27. Molina Jesuita tract. 2. de Justit. disp. 579. n.

17. Palao de Juram. disp. 2. p. 9. §. 6. n. 11. talem actionem monasterio totaliter denegant, saltem si filius dote competente contentus renuntiaverit.

- 23 Ratio, qua ad hanc actionem Monasterio denegandam promoti fuerunt, est hæc. Post Religionis professionem ad rescissionem hujus renuntiationis monasterium neque potest agere ex persona sui Religiosi; atque ex hujus jure, quod per authenticam ingressi in monasterium translatum fuit: neque nomine & jure suo, seu monasterii, quod jus eidem monasterio delatum competit: ergo &c. Probat. 1. memb. antec. Si posset monachus agere, ratio foret, quia gravissimè per talem renuntiationem fuisset læsus: atqui non fuit gravissimè læsus. Prob. min. nulla omnino læsio in hoc casu ipsi Religioso evenit, ergo &c. Probatur anteced. qui ob paupertatem servandam meditatur Religionem ingredi, ac profiteri, ille quærit, & eligit paupertatem: sed qui paupertatem quærit, atque eligit, illi ex renuntiatione nulla injuria fuit fa-

cta, quòd quasi ad paupertatem redactus fuerit: ergo &c.

Confirmant: Professus Religionem jam est astrictus voto paupertatis: ergo non est passus damnum in suis bonis. Si dicant, talem Religiosum ex eo fuisse læsum, quòd patrimonium ad monasterium afferre haud potuerit. Contra opponunt sequentia: volenti profiteri Religionem nulla infertur injuria ex eo, quòd nullum vel tenue patrimonium in ordinem vel monasterium attulerit, & pingue consanguineis reliquerit. Prob. paupertas monasterii parum officit Religiosis domibus, & personis paupertatem professis. Prob. maxima laus Religiosorum semper provenit ex illorum paupertate: ergo non fuit læsus, qui nullum patrimonium in monasterium deferens, pauperem Religionem elegerat. Dein si dote competente filius fuit instructus, tunc ad statum perfectionis competentia bona accepit: ergo justissimè, ac prudentissimè reliqua dimittit.

Probant nunc etiam alteram partem, quòd scilicet monasterium

rium, neque suo nomine, quasi ipsum enormiter fuerit læsum, agere ad rescissionem hujus renuntiationis valeat. Si enim nullum justali monasterio competit, nec defertur in eas res, quas ipse Religiosus consanguineis, vel aliis ante ingressum religionis reliquerat, tunc monasterium non potest suo nomine agere: sed nihil juris eidem in has competit: ergo &c. Prob. min. Religiosus ante ingressum habet licentiam quocunque modo disponendi de rebus propriis, ut habetur *Authentica: de Monachis. §. Illud. & §. Nunc autem: & Can. Si quæ mulier. 19. quest. ultima. Authentica: Nunc autem. Cod. de Episcop. & Clericis. & in Authentica: Si quæ mulier. Cod. eodem tit.*

Confirmant. Testamentum ejusmodi Religiosi non rumpitur, etiamsi nihil monasterio reliquerit, modò id fecerit intuitu Religionis ingressus.

Probant ulterius etiam ex eo; *Cap. quamvis pactum: de pactis in 6.* universaliter dicit, tale pactum jurejurando confirmatum valere, non distinguendo inter casum, quo à volente ingredi fuit pactum, vel alia ex intentione: ergo &c.

Probatur idem etiam hac ratione: Si filius liberè sine omni ob hanc renuntiationem pretio renuntiavit hæreditati paternæ futuræ, tunc nec ille, nec monasterium poterit rescissionem petere ob enormissimam læsionem. Prob. ubi intercessit liberalis donatio, ibi non est locus querelæ ex enormi læsione juxta Antonium Gomez, Fachinæ citatos apud, & cum Palao *disp. 2. pu. 9. §. 7. n. 10.*

Audivimus hucusque rationes, ob quas nonnulli Autho-²⁴ res rescissionem ejusmodi donationum monasteriis competere denegant, superest itaque, ut ad illos faciamus gradum, qui defendunt, ejusmodi donationes ad minimum tunc non subsistere, etiamsi juramento confirmatæ fuerint, quando læsio renuntiantis est gravis, vel enormis, quam læsionem gravem, atque enormem tunc intercessisse volunt, cum tempore renuntiationis spes adfuerat opulentissimæ hæreditatis paternæ; aut patrimonium opimum præsens erat, & amplum, tametsi dos aliqua renuntianti, ad ingressum religionis idonea adfuerit, K 3 Cæ.

Ceterum rationes, quæ cui-
cunque monasterio petenti re-
scissionem videntur posse con-
cedere, sunt sequentes:

Prima. Talis renuntiatio est
facta, intuitu & gratia ingressus
in Religionem: ergo non debet
Religioni præjudicare; atque
monasterio officere, nisi hoc in
renuntiationem etiam consen-
serit. Prob. conseq. Si mona-
sterio non consentiente facta fuit
renuntiatio, præsumitur optimo
jure, quod renuntiatio in frau-
dem monasterii fuerit facta: er-
go monasterium ratione injuriæ
obtinuit facultatem expetendi
rescissionem.

Secunda. Talis renuntians
videtur præcisè in hunc contra-
ctum consensisse coactus metu
quodam reverentiali erga pa-
rentem: sed ubi ex metu con-
tractus celebratus fuit, datur lo-
cus rescissioni: ergo &c.

Tertia ratio ita proponitur.
Si filius absolute intuitu Religio-
nis ingrediendæ renuntiavit hæ-
reditati paternæ futuræ, & non
solum ad eventum securæ pro-
fessionis, tunc non amplius ha-
bet plenam potestatem ingre-
diendi Religionem, vel manen-

di in sæculo; item egrediendi
denuo ex novitiatu: quia videt
in sæculo pauperem, & hinc
molestam sibi vitam imposte-
rum ducendam esse: ergo vide-
tur adesse facultas rescindendi
donationem.

Ad argumēta ab adversariis pro-
posita respondent, & quidem²⁵
ad primum. Licet læso, ut per-
sonæ privatæ nullam læsionem
illatam fuisse transmittamus, eò
quod statum paupertatis elegerit;
illata tamen eidem fuit in-
juria, ut est pars monasterii, vel
integri ordinis, qui ex tali renun-
tiatione videtur enormiter læ-
sus fuisse.

Secundò, renuntians elegit
quidem statum paupertatis, in
quantum in isto nulla re ex pro-
pria voluntate sine consensu
Superioris uti potest. Minimè
autem statum paupertatis eligit,
hoc est, talem ordinem, qui
nulla immobilia bona possideat:
ergo cum monasterium fuerit
læsum, seu totus ordo, etiam ip-
se tanquam illius membrum fuit
læsus. Nocet autem paupertas
Monasteriis eatenus, in quantum
expedit, ut monasteria necessa-
riis ad suorum Religiosorum su-
sten-

stentationem mediis sint instructa, ut multa, quæ ex defectu horum evenire consueverunt, incommoda evitentur.

Dein licet *cap. Quamvis pactum de pactis. in 6.* Nullum faciat discrimen inter intentiones, ex quibus similes renuntiationes fiunt, asserit illud tamen, renuntiationem valituram, si non do-

lo, aut metu iuramentum fuerit extortum, quod tamen in præsentī casu videtur factum.

Attulimus utrique parti faventes rationes: quænam autem istarum aliis præponderent, ut indecisum relinquentes, Lectoris benevolo iudicio examinandum relinquimus.

Casus IX.

De frumento duobus in solidum successivè vendito.

Sempronius emit persoluto statim pretio aliquot modios tritici, & dimensis faccos à se in hunc finem allatos implet. Verum, cum comparatum hoc triticum in suas ædes, nescio, ob quas circumstantias avehere statim non posset, in venditoris ædibus depositos relinquit, ubi autem post aliquot dies ad molendinum emptos modios avehere volebat, à venditore intelligit, eos ipsos modios interea secundo emptori venditos, atque extra-

ditos fuisse. Sempronius inopinato hoc responso perturbatus.

Quær. Quid in his circumstantiis sibi sit faciendum?

Synopsis.

§. I.

Premittuntur variae in hac materia conclusiones.

1. Triticum potest emi ad corpus per aversionem.
2. Vel sine hac ad corpus, aut ad mensuram.

3.

3. Contractum emptionis utrinque obligantem perficit solus utriusque consensus, ad consummationem verò & solutio, pretii & mercis traditio requiruntur.
4. Hinc res vendita emptori erit tradenda, ut huius dominus evadat.
5. Pro diversitate autem rerum venditarum etiam traditio est diversa.
6. Traditione mercis accedere debet ex parte emptoris solutio pretii, huius oblatio, aut fidejussor, vel pignus, aut fides de pretio habita.
7. Secunda venditio erit valida, si res primo emptori necdum tradita, nec pretium persolutum; à posteriore autem bona fide empta fuerit.
8. Res utrique in solidum successivè vendita, quando nam posteriori sit relinquenda.
9. Solvuntur objectiones.
10. Primo tamen emptori tunc competit actio personalis adversus emptorem ad interesse.
11. Rem mala fide à secundo emptam primus intra annum, à notitia acquisita numerandum, evincere poterit.
12. Ad quid in foro conscientiae secundus emptor constanter obligatus sit.
13. Si autem primo emptori res hypothecata, huic erit tradenda.
14. Res mensura constantes ipsa sui dimensione emptori traduntur etiam ad dominium, si pretium fuerit solutum &c.

§. II.

Resolvitur Quæsitum.

15. In proposito casu primus emptor à secundo repetere triticum poterit.
16. Et si secundo emptori traditum quoque fuerit.
17. Idem erit faciendum, et si nulli ementium extraditum triticum, aut pretium persolutum fuerit.
18. Lucrum ex consumpto ab emptore secundo bona fide tritico relatum, primo emptori restituendum.
19. Si triticum nec in se, nec in æquivalenti amplius illum exi-

existat, solus venditor à primo emptore conveniri poterit.

20. In quibus circumstantiis venditor non extractum triticum licite tertio poterit vendere.

§. I.

Premittuntur varia in hac materia conclusiones.

1 **O**Mne triticum poterit fuisse emptum ad corpus, in quantum totus & integer acervus absque expressione aut mensura modiorum per modum unius rei emptus est; hanc emptiorem dicunt factam per *aversiorem*, eò quòd tali venditione omne periculum à venditore statim ad emptorem avertatur.

2 Secundò, potuit numerus modiorum fuisse expressus, & celebrata venditio ad corpus, vel ad mensuram, quoad corpus venditio est facta, si quantitas seu mensura tritici expressa duntaxat fuit demonstrativè seu causà demonstrandi rem venditam, non verò, ut ipsa substantia tritici taxetur, & venditio præci-

sè ad expressam quantitatem restringatur, ad mensuram autem venditio datur, si tritici quantitas tanquam restrictiva & taxativa exprimitur, in quantum significare venditor intendit, se ex hoc toto acervo tritici nolle plus, quàm expressos his verbis modios distrahere juxta Baldum, Felinum, & Bartolum, & communem aliorum. Venditio ad mensuram fit, quando pro singulis modiis tritici certum pretium taxatur, qua taxatione ommissa venditio ad corpus facta fuisse supponitur.

Cùm autem aliud sit perfectio contractus emptionis, & aliud istius consummatio, ac implementum, hinc, etiamsi emptionem ac venditionem perficiat solus ementis ac vendentis consensus de re ac pretio ante mercem traditam, & pretium solutum; ut tamen ille consummetur, pecuniæ solutio & rei venditæ traditio sunt necessaria: ut itaque utriusque partis obligatio inducatur, sola perfectio emptionis, non autem hujus quoque consummatio requiritur.

Ex quo inferimus, ut emptæ
L rei 4

rei dominium obtineatur, ultra utriusque contrahentis consensum ipsius quoque rei emptæ traditionem necessariam esse juxta §. 3. in fine instit. de empto. & legem traditionibus 20. Cod. de patris. ibi: Traditionibus & usucapionibus dominia rerum non nudis patris transferuntur, idem habetur in lege 27. ff. & V. sig.

5 Pro diversitate autem rerum venditarum, quæ sunt vel immobiles, vel mobiles: uti etiam pro diversitate venditionum etiam ipsæ traditiones sunt diversæ. Si enim res pondere, numero & mensurâ constant, & per aversionem, seu ad corpus vendantur, tunc traditio fit modò per degustationem, uti in vino. *Lege 1. & lege 4. §. 1. ff. de periculo, & commodo rei venditæ.* modò per clavium vel annuli obsignatorii traditionem, dummodo apud horreum & granarium tradantur. *Leg. 2. Cod. eodem leg. clavibus 74 ff. de contrah. empt. leg. 1. §. penultimo de acquirenda possessione.* venditæ autem ad mensuram intelliguntur traditæ, cum dimensæ fuerint; venditæ ad numerum, cum numeratæ; ad pondus, cum fuerint

ponderatæ juxta leg. 2. Cod. de peric. & commod. rei venditæ. leg. quod sape. 35. §. in his. ff. de contrah. empt. ex quo constat, si quæstionatum triticum ad mensuram fuit venditum, ac mensuratum, illius traditionem intervenisse.

6 Ultra autem hanc ex parte venditoris requisitam traditionem ex parte ipsius emptoris etiam solutio pretii, hujusve oblatio, fidejussoris, vel pignora pro solvendo pretio exhibita requiruntur, aut, ut ipse venditor fidem de pretio habeat. §. 41. instit. de rebus venditio. leg. 19 ff. de contrah. empt. si enim fidem de pretio venditor non habuerit, censetur iste rei venditæ pretium, sibi reservasse.

7 Dico I. Si res vendita primo emptori nondum tradita, vel ab illo pretium necdum perlutum, consequenter eidem necdum obligata fuit, à secundo autem emptore bona fide emptæ, tunc secunda venditio validæ fuit. Ità communis & certa. Prob in tali casu triticum adhuc erat sub verò venditoris dominio, & tantum potentiâ alienum, eò quòd adhuc sub do-

mi.

minio vendentis fuerit, licet priori emptori debitum, & ex titulo emptionis eidem tradendum: ergo valida fuit venditio altera, cum dominus regulariter rem suam alienare valide possit.

8 Dico 2. Si eadem res utrique emptori in solidum vendita, non autem priori, sed posteriori hypothecata, aut tradita, vel acceptum à secundo tantummodo pretium, vel de hoc fides habita, tunc posteriori emptori illa relinquenda erit. Prob. ex leg. Quoties 15. Cod. de rebus venditis. ibi: quoties duobus in solidum pretium distrahitur, manifestum est, cui priori traditum est in detinendo dominio esse potius. idem traditur in lege. qui tibi. Cod. de hered. vel act. vend. & lege, si ancillam. Cod. de actionibus empti. Prob. etiam ratione, ut venditio transferat dominium, contractui inito accedere debet traditio: ergo si traditio tritrici secundo emptori facta, non autem primo; non huic, sed secundo emptori jus reale ad triticum est acquisitum, quod juri merè personali primi emptoris prævalet.

Dices. Si res jam uni est vendita, tunc injustè & non jure venditur alteri; sed hoc modo posterior non existimatur potior. Prob. juxta legem. 15. Cod. de rei venditione. Is, cui prior res est tradita, tunc demum existimatur potior, cum prædium jure distractum. Resp. dist. textum. tunc, cui priori res tradita, existimatur potior, cum prædium jure &c. hoc est valide, distractum fuit, conc. cui jure, id est, sine injuria alterius est vendita, neg. quamdiu res priori emptori non extraditur, tamdiu venditor retinet illius dominium, ergo illam valide adhuc alienare poterit.

Dico 3. In hoc tamen casu 10 emptori primo competere actio personalis adversus venditorem ad interesse, seu venditor posset conveniri à primo emptore, ut, quantumcunque suâ, id est, primi emptoris interest, rem secundo non esse venditam, & traditam, huic resarciat. Ità habetur in lege, qui tibi. 6. Cod. de hered. vel action. vendit. Lege. si ancillam, 11. Cod. de action. empti.

Dices 2. Venditio secunda induceret, si valida esset, tradi-

tionem rei posteriori emptori faciendam, ergo induceret ad rem illicitam, consequenter non est valida. Illicita autem hæc traditio est, quia res priori emptori est tradenda. Resp. dist. venditio secunda non est valida, si seorsim absque traditione consideretur: conc. si cum ista sumatur, neg. venditor enim adhuc mansit dominus, ergo validè, etsi illicitè potest alteri posteriori tradere.

11 Dico 4. Si posterior emptor optimè scivit, rem jam alteri antea fuisse venditam, tunc primus emptor rem venditam tanquam aliquid in suam fraudem alienatum, à secundo emptore intra annum à die acquisitæ de alienatione notitiæ numerandum, in foro externo evincere poterit non obstante secundi emptoris dominio. Ità docent Lessius *lib. 2. cap. 21. n. 142.* Layman. *lib. 3. Theol. moral. sect. 5. tract. 4. cap. 17. §. 4. n. 19.* cum Juristis communiter. Prob. ex *leg. 1. & sequent. ff. quæ in fraudem creditorum.*

Dices. Quando eadem res duobus obligatur, prævalet is, qui prior contraxit, vi *legis 12.*

princip. ff. qui potior in pignore. ergo etiam in venditione emptor primus prævalet. Resp. disparitatem inter hypothecam & rem venditam esse quod ad dominium rei venditæ acquirendum illius traditio sit necessaria vi *legis. 20. Cod. de pactis.* ex opposito hypotheca nudo pacto instituitur vi *legis. 12. princip. ff. qui potior in pignore.* ergo prævalet is, cui prius est res obligata.

Dico 5. Licet transactio an-12 nō in foro externo ad reddendum emptum non ampliùs secundus emptor obligetur, manebit tamen adhuc obligatus in foro conscientiæ, si non ad ipsam rem primo emptori reddendam, saltem ad interesse in defectum venditoris solvendum. Prob. emptor secundus primo injuriam formalem intulit, dum triticum eidem jam venditum sibi comparavit, ergo ab hoc ilato damno debet illum reddere immunem. Confirm. Ipse venditor manifestam injuriam in primum emptorem commisit, ut hujus secundæ illicitæ principium: secundus autem emptor ad hujus injuriæ executionem & consumationem concurr-

currit, & quidem longè plùs, quàm si consulisset, aut suasisset. ergo si consulens & suadens sunt ad talia obligati, etiam secundus emptor ad hæc erit.

13 Dico 6. Si res vendita primo emptori fuit hypothecata, iste secundo præferendus erit, non obstante, quòd secundus pro tritico pretium solverit, ac istud per traditionem acceperit. Prob. per talem hypothecam primus emptor speciale jus in hoc tritico acquisivit, ergo secundus non potuit dominium firmum in illo acquirere. habetur in lege, *si prior. ff. qui potiores in pignore. §. fin. ibi: in pignore placet, si prior convenerit de pignore, licet posteriori res tradatur, adhuc priorem esse potiore*: ità Baldus, Salicet. Covarruv. cum communi.

14 Dico 7. Si res mensurâ constans primo emptori ad mensuram fuerit, eo ipso est illa primo emptori tradita, etsi præterea pretium ab illo solutum, aut fides pro hoc habita, vel pignus quoddam pro eo datum, tunc primus emptor dominium rei venditæ acquisivit.

Ratio primi membri est, quòd

res mensurâ constantes, & ad mensuram venditæ, tunc demum traditæ emptori intelliguntur, quando illæ dimensæ fuerint, non secus, ac ut pondere, & numerò constantes intelligantur traditæ, quando appensæ, vel numeratæ emptori fuerint. habetur in leg. 2. *Cod. de permutat. & commut. rei venditæ. Lege. quod sepe 35. §. in his. ff. de contrah. empt.*

Ratio secundi membri est, si traditio facta & pretium solutum, aut fides de hoc habita, tunc venditio est consummata; ergo possessio & dominium in emptorem translata: possessio quidem, quia per traditionem venditor emptori præstat habere, licere rem, quam vendidit, seu, ut fructus percipere possit, cum traditio juxta legem 3. *ff. de actio. empti.* Sit vacuæ possessionis translatio, ità, ut, qui tradit, domini animum deponat, & qui accipit, sumat. juxta legem 12. *ff. usufruct. quemadmodum cave.*

Quòd autem cum possessione dominium quoque translatum fuerit per traditionem ex eo constat, quòd omnis traditio ex justa quadam causa præce-

dente (qualis est emptio) transferat in accipientem totum id, quod erat penes vendentem. *Leg. 20. & 31. ff. de acquirendo rerum dominio.* Ergo si venditor habuit dominium in tritico, illud in emptorem per traditionem transtulit.

Confirm. Emptiones ac venditiones sunt institutæ non tantum ad acquirendam possessionem, sed ad acquirenda quoque ipsarum rerum dominia. *leg. 30. ff. de acquirendo rerum dominio.*

Confirm. 2. Juxta *legem penult. in fine. ff. de contrah. empt.* Si inter emptorem & venditorem agitur, ut rei venditæ dominium non transferatur, nulla fuit celebrata venditio, sed alius quidam contractus, v.g. locationis depositi &c. ergo venditio ex sua natura est translatio dominii per traditionem, ad quam obligat, nisi quidpiam ejusmodi translationem impediat, quale est carentia dominii in venditore.

Confirm. 3. Juxta *legem, quod sepe. 35. §. in his. ff. de contrah. empt. & lege. cum convenit. 2. Cod. de periculo & commodo rei*

venditæ. mensurata re, hoc est, facta tibi traditione periculum venditæ rei est emptoris, ergo emens evasit dominus rei venditæ. Prob. consequ. quælibet res perit domino suo, ergo &c.

§. II.

Resolvitur Quæsitum.

Dico 1. Cùm juxta fundamenta modò posita triticum dimensione sui primo emptori traditum & pretium quoque solum, & hinc dominium illius ei concessum fuerit, hinc iste poterit triticum à secundo emptore repetere, & secundus ad illud restituendum erit obligatus. Prob. primus emptor est verus dominus ob sibi traditum mediante dimensione triticum, neque dominium suum per secundam venditionem amisit, cùm venditor secundum contractum inscio primo emptore celebraverit; *quod autem nostrum est, sine facto nostro in alium transferri non potest. Leg. 11. ff. de Reg. juris.*

Dico 2. Si autem secundo emptori triticum etiam fuerit tra-

traditum, per hoc tamen juxta dicta nullum illius dominium acquisivit ob contractus hujus nullitatem, & hinc suo domino acceptum restituere debebit.

17 Dico 3. Eidem priori emptori triticum fore restituendum, etsi neutri emptorum illud fuisset traditum, nec pretium ab ullo emptorum persolutum. Ratio est, quod nullus illorum haberet jus in re, sed uterque solum personale, vi cujus venditorem ad triticum sibi extradendum obligare possent. Cum ergo prior tempore sit potior jure. *Reg. 55. juris in 6. & habet lex in operis ff. locati*, ideo in tali casu priori emptori triticum erit restituendum. Accedit, quod secunda venditio utpote præjudicans primæ fuerit illicita.

18 Dico 4. Si triticum à secundo emptore jam fuisset consumptum, extaret autem in æquivalenti, in quantum secundus venditor exinde factus est ditior, lucrum hoc primo emptori erit restituendum. Conclusio constat ex dictis.

19 Dico 5. Quod, si neque in se neque in æquivalenti triticum bona fide consumptum apud

emptorem secundum ampliùs existeret, ipse venditor à primo emptore ad damnum sibi illatum obligari poterit. Ratio est, quia formalem injuriam primo emptori intulit, ad quam tollendam est obligatus, non autem emptor secundus, cum enim bona fide ponatur consumpsisse triticum, ita, ut nec in se, nec in æquivalenti ampliùs existat, hinc neque ex re accepta, neque ex injusta acceptione obligatus est, imò etiam contra venditorem iniquum agere poterit ad interesse, quod, si venditor triticum in specie reddere nequeat, pretium à primo emptore acceptum restituere tenetur unà cum præstatione ipsius interesse, ut sibi resarciat damna, quæ ob malitiam ipsius hinc & nunc passus emptor primus fuerat.

His omnibus volumus ad-20 jungere, quæ in *leg. 1. 2. & 4. §. ult. ff. de periculo & commod. rei vendite* habentur, scilicet, si res vendita ad mensuram sive ad corpus contineatur in vase, aut alio quodam loco, quo venditor indigeat, elapso autem tempore, quo emptor tenebitur ex-

trahere, monitus, coram testibus à venditore, ut extrahat fuerit, nec tamen extrahat, posse venditorem talem rem tertio vendere, vel alia vasa, ac locum sumptibus emptoris conducere, aut, si in loco rem relinquat, mercedem tanquam lo-

cationis exigere. Erunt igitur circumstantiæ in hoc casu ratione asservati tritici occurrentes bene expendendæ, ad hoc, ut decidatur, num triticum hoc licite vel illicitè fuerit tertio venditum.

Casus X.

De Venditore infra dimidium iusti pretii læso.

SEmpronius statuat, quia præstantiam metalli, ex quo illa fusa, ignoraverat, pretio, iusto multum minore vendit postea autem errorem suum à peritioribus deductus, ex aliis.

Quær. Utrum hunc contractum ob sui in pretio læsionem rescindere possit?

§. I.

An, & quomodo læsis in pretio venditoribus ipsa jura succurrant?

Synopsis.

1. Adducitur Lex 2. Cod. de rescindenda venditione.
2. Uti etiam Lex, si voluntate. 8. Cod. eodem.
3. Enumerantur quinque à prædictis legibus statuta.
4. Infra dimidium læsis succurrunt Canones per viam denuntiationis Ecclesiasticæ.
5. Ad compensationem damni etiam intra dimidium illati lædens in conscientia obligatur.
6. Nec ab hac bona fide lædens per se erit excusatus.
7. Quia leges lædenti rei emptæ

præ dominium non (uti præscribenti) attribuunt.

3. Citatæ leges ad res mobiles se extendunt.

§. II.

Quenam læsio supra dimidium justii sit dicenda.

9. Est certarum circumstantiarum in hoc ratio habenda.
10. Num scilicet res sit oneribus subiecta.
11. Quantum tempore contractus valuerit.
12. Erit etiam læsio computanda ex summo aut infimo naturali pretio rei.
13. Ut læsio talis probetur, quid à testibus sit deponendum.
14. Si venditor nec infimum pretium pro re acceperit, infimum fuit læsus.
15. Rem valentem 100. emens 151. est læsus ultra dimidium.
16. Quando nam emptor lædatur ultra dimidium pretii.
17. Æstimatio læsionis est desumenda à pretio, quod dat emptor, non autem à recepta.

18. Solvitur objectio.

§. III.

Num etiam subinde detur actio infra dimidium læso.

19. Per se & exceptis quibusdam casibus non datur actio læsis infra dimidium.
20. Talis circumstantia est dolus in contractu commissus.
21. Si pretium fuit lege taxatum.
22. Si læsio in re morbosa & vitiosa facta.
23. Si minor 25. annis, aut Ecclesiæ fuerint læsæ.
24. Aut in dotis æstimatione læsio intervenierit.

§. IV.

Resolvitur Quæsitum.

Utrum iste contractus ob factam in illo læsionem rescindi possit?

25. Ut rescindatur, debet constare læsio ultra dimidium justii pretii.
26. Et videndum, quales circumstantiæ adsint.

M

27.

27. Ad pretii supplementum agere læsus poterit, si emptor mala fide emptum consumpsit, aut alienavit.
28. Si bona fide consumpsit, ad id, in quo factus est ditior, conveniri poterit.
29. Talis tamen venditio non rescinditur necessario, sed pretii defectus suppleri poterit.
30. Electio unius præ altero est penes emptorem lædentem.

§. I.

An, & quomodo læsis in pretio venditoribus ipsa jura succurrant?

Imperatoria leges à Summis Pontificibus receptæ, & in sacrum Jus coaptatæ venditoribus in pretio læsis succurrunt in leg. 2. Cod. de rescindenda venditione, ubi hæc statuta: Rem majoris pretii, si tu vel pater minoris distraxerit, humanum est, ut vel pretium te restituente emptoribus fundum venundatum recipias auctoritate judicis intercedente: vel si emptor elegeris, quod deest iusto pretio, recipias, minus autem pretium

esse videtur, si nec dimidia pars veri pretii soluta est.

Insuper lege, si voluntate. 8. Cod. eodem habetur: neque bonam fidem, quæ emptoris, atque venditionis conventionem tuetur, pati, neque ullam rationem concedere, rescindi propter hoc (quod venditor in pretio læsus est) consensu finitum contractum, vel statim, vel post pretii quantitatis disceptationem, nisi minus dimidia iusti pretii, quod fuerat tempore venditionis, datum esset, electione jam emptori præstata servanda.

In adductis modò Cæsareis Legibus quinque sunt statuta. Primum: Succurri venditori læso in pretio, atque contra emptorem dari actionem, non tamen etiam ob quamcunque gravem læsionem.

Secundum. Pro levi læsione habenda, quæ dimidium iusti pretii non excedit. Tertium. Etsi læsio dimidium pretii excedat, non tamen necessario & præcisè rescindi venditionem, sed vel rescindi recepta merce, si hæc jam emptori fuerit tradita, & restitutio pretio, vel pretii defectum suppleri, ac cetera stare contractu. Quartum.

Non

Non penes venditorem, sed penes lædentem esse electionem, utrum ex his malit. Quintum. LæSIONEM intelligendam esse de iusto pretio, quod fuit tempore venditionis.

4 Etiam si autem in his duabus legibus imperialibus solum ultrà dimidium læsis succurratur, neque Ecclesiasticæ intrà dimidium læsis actionem concedant: Ecclesia tamen infrà dimidium læsis etiam succurrit per viam denuntiationis Evangelicæ ratione peccati, atque ad satisfactionem lædentem compellit juxta Rebellum, lib. 9. de oblig. iust. quæst. 3. sect. 2. n. 15. Salas de empt. dub. 27. n. 4. Ratio hujus ultimi est, quòd Ecclesiastica potestas cognoscere possit viâ denuntiationis de quocunque peccato mortali cujuscunque Christiani, etiam laici ad effectum eum per censuras Ecclesiasticas cogendi ad poenitentiam, & satisfactionem, ità habetur in cap. Novit. de Judic.

5 Licet autem leges imperiales læso intrà dimidium actionem denegent, ex hoc tamen taliter lædens à compensatione damni illati nequaquam in conscientia

excusatus erit: prout constat ex Deuteron. 25. v. 13. & Proverb. 20. v. 10. Pondus, & pondus, mensura, & mensura, utrumque abominabile est apud Deum. id est, mensura & pondus duplex, ac diversum; majus in emendo, minus in vendendo.

Ratio ulterior est: Justitia postulat æqualitatem: sed hæc violatur etiam per læsionem intrà dimidium: ergo. Confir. Potest contingere, ut in quodam contractu læsio intrà dimidium sit major, quàm in alio contractu sit læsio ultrà dimidium: ergo si in hoc casu datur obligatio in conscientia, ad restitutionem, etiam dabitur in priore. Confirm. pro accipiendo & retinendo excessu ultrà justum pretium non potest titulus aliquis afferri: ergo &c. Confirm. ulterius. Seclusa lege positiva, actionem ob læsionem intrà dimidium iusti pretii denegante, utraque læsio esset injusta, tam quæ est infrà, quàm quæ est ultrà medietatem: ergo etiam post latam hanc legem utraque erit injusta, obligationem restituendi inducens in conscientia. Probatur conseq. Lex ista nullius læsionis

nis injustitiam sustulit : ergo &c.

- 6 Neque ab hac restitutione excusat lædentem , quòd in emptione nullum committens peccatum bona fide processerit , licet enim in hoc casu ex injusta acceptione non teneatur , adest tamen obligatio ex re accepta , cujus accipiendi & retinendi titulo caret , excusabitur tamen ejusmodi bonæ fidei læsor , si interea excessum præscripserit , aut bona fide absumpserit , & emptor ex hoc non factus fuerit ditior.

- 7 Dices. Eo ipso , quòd leges intrà dimidium negârint actionem , excessum pretii adjudicârunt saltem læsori bonæ fidei. Prob. quia legitimè præscribentem convenire non licet , hinc infertur , quòd jura dominium rei præscriptæ attribuant præscribenti : ergo idem de præsententi materia tenendum. Resp. neg. antec. in probatione negatur paritas , non enim eadem vel similis quædam ratio pugnat pro donatione excessûs intrà dimidium , quæ habetur in præscriptione , ob quam transfertur dominium in præscribeutem ,

quod ideo fit , ne dominia rerum semper incerta maneant cum gravissimo possidentium damno.

Denique , quia ratio legum harum imperialium in æquitate fundatur & locum etiam in omnibus rebus etiam vilibus invenit , hinc etiam in bonis mobilibus , & etiam non pretiosis , ultrà dimidium enormiter læso succurritur , dummodo illatum damnum attingat quantitatem , quæ in judicium deduci mereatur.

§. II.

Quenam læsio supra dimidium iusti pretii sit dicenda ?

UT constet , læsionem supra dimidium pretii esse factâ , & hinc locum adesse vel rescissioni ipsius contractûs , vel supplendo defectui , certarum circumstantiarum habenda erit ratio.

Et primò quidem , cùm rei venditæ valor ac æstimatio sit mensura , levis , vel gravis læsionis , ut ista æstimatio determinetur , examinandum erit , quibus oneribus res sit obligata , an cui-
dam hypothecæ subiecta ? an

cen-

censûs, vel Canonis oneri? cùm enim modò enumerata valorem rei multum minuunt, hinc istarum circumstantiarum ratio erit habenda in determinando rei venditæ valore.

11 Secundò: Cùm iustum rerum pretium pro varietate temporum mutetur, hinc videndum erit, quale & quantum iustum pretium res habuerit pro tempore celebrati contractûs, ut læsio iusti infra vel suprâ dimidium pretium facta declaretur. Prob. an rescindendus contractus, vel defectus pretii supplendus sit, colligitur ex læsione in ipso contractu facta, non autem, qualicunque alia, quæ fortè ex damno primùm post contractum alterutri contrahentium evenit: atqui læsio in contractu facta desumenda unicè est ex valore, quem res tunc habebat: ergo ad istum erit attendendum.

12 Tertiò. Cùm pretium naturale, seu vulgare, aliud sit infimum, aliud medium, aliud summum, consequenter nequaquam indivisibile, sciendum, quantitatem læsionis solùm juxta infimum & summum pretium computari, ità, ut venditor tunc

solùm læsus censeatur infra dimidium iusti pretii, si nec dimidium iusti pretii infimi acceperat, emptor ex opposito, quando ultra dimidium summi pretii plûs dedit. Ità docent cum communi Covarruv. lib. 2. vari. cap. 3. n. 3. Molina tract. 2. disp. 349. n. 3. Rebellus de oblig. iust. p. 2. lib. 9. quæst. 3. sect. 1. Salas de emptione dub. 27. n. 1.

Ex quo deducimus, ut per te-¹⁵ stes probetur, quòd emptor sit læsus, nequaquam sufficere, si illi affirmant, hoc vel illud pretium contractûs fuisse iustum naturale, & solutum non fuisse, sed testari debebunt, hoc vel illud fuisse summum, & ultra hoc adhuc aliquid ab emptore solutum: ex opposito, ut venditor demonstretur esse læsus, depocere debent, hoc vel illud pretium fuisse infimum, & non acceptum. Hîs præmissis

Dico 1. Venditorem tunc¹⁴ fuisse læsum infra dimidium, si pro re nec infimum pretium accepit, ut, si hoc sit 100. venditor autem accepit infra quinquaginta. Ità communis, & probatur ex lege 2. Cod. de rescind. vendit. ibi: minus autem pretium

videtur, si nec dimidia pars veri pretii soluta est. Atqui non est soluta dimidia pars veri pretii, si pro centum infra quinquaginta fuerunt accepta.

- 15 Dico 2. Emptor ultra dimidium iusti pretii læditur, si rem, quæ valet, v. g. centum, emat centum & quinquaginta & uno. Ità sentiunt post Azonem, Bact. Bald. Paulus, Castro, Guttierrez: 2. practi. quest. 133. ac plerique Theolog. Prob. tunc lædor ultra dimidium iusti pretii, quando illud, quod supra iustum pretium do, superat medietatem pretii, atqui si pro re, quæ valet centum, do centum quinquaginta & unum, tunc illud, quod supra iustum pretium do, superat medietatem pretii: ergo. Probat. min. medietas centum florenorum sunt quinquaginta, ego autem do quinquaginta & unum, sed quinquaginta & unum superant quinquaginta, ergo &c. nec minùs certa est major asserens, tunc emptorem lædi ultra dimidium iusti pretii, quando istud superans iustum pretium, huius medietatem superat, nam venditor ultra dimidium iusti pretii læditur, si pro

valente centum accipit solum 49. eò quòd medietatem iusti pretii superet id, quod ipsi de iusto pretio deest: ergo etiam emptor læditur ultra medietatem iusti pretii, quando illud, quod supra iustum pretium solvit, superat medietatem iusti pretii.

Probatur eadem conclusio 2. Inter emptorem ac venditorem est servanda æquitas, non permittens, ut uni magis faveatur, quàm alteri: ergo emptori danda erit actio ex læsione, ex qua datur venditori, atqui venditor, quando dimidium iusti pretii non accipit, læditur ultra dimidium iusti pretii, & eidem datur actio: ergo vicissim emptor lædetur ultra dimidium iusti pretii, & eidem dabitur actio, quando dat ultra dimidium pretii iusti. Prob. conseq. hoc posito, quantum læditur venditor minùs accipiendo, tantum læditur emptor plùs dandò. Subsumo: sed quando emptor pro re, quæ valet centum, solvit centum quinquaginta & unum, tunc dat ultra dimidium pretii, quod est 50. ergo dat ultra dimidium iusti pretii, si solvat centum quinquaginta & unum,

num. Confir. Si res valet centum, tunc æqualiter læditur emptor dans 152. ac læderetur venditor accipiens solum 49. idque non tantum absolute, eò quod utriusque læsio & damnum esset 52. Sed etiam cum ordine ad contractum reciprocum: ergo sicut illa læsio venditoris est ultra dimidium, atque actionem parit, ita pariter illa læsio emptoris est ultra dimidium, paritque actionem, nisi inique concedere velis venditori succurri ob minorem læsionem, quam emptori, quod autem in tali casu æqualiter uterque lædatur non tantum absolute, eò quod utriusque damnum esset 52. sed etiam cum ordine ad contractum reciprocum. Prob. prout enim 52. floreni, in quibus læsio venditoris consistit, dimidiam partem iusti pretii superant: ita vicissim 52. in quibus emptoris læsio consistit, superant dimidiam partem mercis.

16 Objic. Emptor tunc tantum est læsus ultra dimidium, quando v. g. loco centum dedit plus, quam ducenta. ergo nostra assertio non subsistit. Prob. antec. venditor tunc dicitur læ-

sus ultra dimidium, quando non accepit dimidium iusti pretii, seu, cum non accepit dimidiam partem æstimationis rei, quam tradidit emptori, ergo emptor quoque tunc solum lædi dicitur ultra dimidium, quando à venditore non accipit dimidiam æstimationem pretii, quod ipse numeravit; sive cum non accipit à venditore rem valentem dimidium pretii, quod pro illa dedit. Subsumo: atqui hæc non contingunt nisi rem, quæ valet centum, emat plus, quam ducentis: ergo debet emere plus, quam ducentis. Probatur min. conf. si rem tantum ducentis emat, vel minoris, tunc accipit dimidium æstimationis pretii, quod tradidit: ergo non læditur ultra dimidium.

Pro solutione notandum: æstimationem læsionis desumen-¹⁸ dam non esse à re, quam accipit emptor, sed à pretio, quod dat: ita videlicet, ut sicut damnum venditoris consideratur ex eo, quod minus accipit, sic vicissim damnum emptoris consideratur ex eo, quod dat plus, ut enim Covarruvias *lib. 2. variar. cap. 3. n. 8.* advertit, emptio est à pre-

pretio iudicanda, non ab eo, quod utrinque datur, uti in permutatione fieri solet, eò quod emptio ac venditio non sit permutatio pecuniæ cum re, sed æstimatio per pecuniam: at si ipsum pretium, quod dat emptor, consideretur, contingit læsio ultra dimidium, si pro re, quæ valet centum, dat 152. quia dimidium iusti pretii sunt 50. ipse verò dat supra 50. hinc negatur suppositum totius argumenti, quod scilicet æstimatio læsionis debeat desumi à re, quam accipit emptor, quod adversarii volunt

- 18 Urgent. Emptor ponitur dare bis centum, & res æstimatur centum, ergo si hanc accipit, tunc accipit dimidiū ducentorū, æstimationem scilicet rei centum, ergo non læditur ultra dimidiū.
- 2 Prob. conseq. læditur solummodo in centum, sed hæc non sunt ultra dimidium ducentorum, ergo non læditur ultra dimidium. Resp. transmissio primo enthymemate dist. illatum: ergo non læditur ultra dimidium pretii, si æstimatio læsionis desumi debeat à re, quam emptor accipit, trans. si desumenda sit à

pretio, quod dat emptor, neg. damnum venditoris consideratur ex eo, quod minus pretiò iustò accipit: ergo ipsius emptoris ex eo, quod iustò pretiò plus dat. In dato autem objectionis supposito licet rei æstimationem accipiat, tamen ultra 50. læditur.

§. III.

Resolvitur Quæsitum.

Num etiam detur subinde actio in læsione intra dimidium.

DIco per se, & exceptis quibusdam circumstantiis nō datur talis actio læsis intra dimidium, conclusio constat ex lege 2. Cod. de rescindenda venditione à nobis adducta n. 1. in §. 1.

Circumstantiæ autem, ex quibus illa datur, non tamen ex vicinitate legis 2. sunt sequentes. Primò est læsio ex dolo, seu deceptione propriè dicta proveniens per mendacium ac falsitatem. Colligitur hoc ex leg. Julian. 13. §. 4. & 6. ff. de action. empti. leg. 1. §. persuadere. ff. de rerum corruptione. Conceditur autem hæc

hæc actio, quando dolus causam contractui dedit, juxta communissimam etiam, quando dolus solum incidit in contractum, hoc est, quando etiam absente dolo contractum fuisset, talis enim contractus ratione doli rescinditur, & fraus suppleto defectu tollitur; in priore autem casu, quia contractus est nullus, hinc sola illius nullitatis declaratione, non autem rescissione opus erit.

21 Secundò. Etiam locus rescissioni datur, quando pretium est lege taxatum, tunc enim læsus ad judicem confugere potest, ut lædentem compellat supplere defectum pretii, vel contractum rescindere. Ità sentiunt præter alios Covarruvias, Rodriquez. Salas. ad judicem etenim pertinet legum, quæ commoda civium & commerciorum spectant, observationem curare.

22 Tertiò. Quando læsio non est facta immediatè in pretio, sed in re morbosa & vitiosa.

23 Quartò. Quando minor 25, annis in contractu fuit læsus, quod ipsum etiam in Ecclesiis & communitatibus locum in-

venit, restituitur etenim in integrum ex leg. *quisquis. 15. Cod. de rescind. venditione.* tum ob specialem favorem minoribus & Ecclesiis exhiberi solitum.

Quintò. Si læsio in dotis æstimatione intervenerit; cum causa dotis sit favorabilis, & pro hac opinione major Doctorum sententia stet; hinc securè ac rectè juxta illam proceditur.

§. IV.

Utrum contractus iste ob læsionem in illo factam rescindi possit?

Resolutio ex dictis hætenus erit petenda, ante omnia autem examinandum, utrum venditor infra dimidium iusti pretii in distractione hujus statux fuerit læsus? si constiterit, læsionem infra dimidium iusti pretii commissam fuisse.

Explorandum erit, an non intervenerit in contractu talis circumstantia, ob quam venditori etiam læso infra dimidium rescissio venditionis denegetur, talis est renuntio dictæ legis secundæ expressè facta, modò læsio non fuerit enormissima. Ità

N

tra-

tradunt communiter DD. ex lege. *Quæritur. §. si venditor. ff. de ædilitia actione.* vi hujus enim non datur regressus actionem suam renuntianti, procedunt autem ista, etiamsi renuntians eo tempore iustum rei pretium ignoraverit juxta Paul. Castro. & Covarruviam. Quodsi venditor rem, quæ valet 100. distraxit 40. addens, se donare excessum, si res pluris valeat, ita Bact. Alex. cum aliis &c. rationem hujus dant, quia testante Ulpiano *lege. 192 ff. de V. S. hæc adjectio pluris non infinitam pecuniam continet, sed modicam.* Hinc adjecta hæc clausula nequaquam de magna quantitate, quæ enormis est, quæ actionem parit, sed de modica est intelligenda, cessabit autem effectus & beneficium legis 2. citatæ, si absque necessitate ac dolo venditor dicat, se ultrò remittere, ac donare, quod plus valet res, quantumcunque illud sit. Ità Baldus, Sal. Paul. Castro. Ratio est, quòd ejusmodi verba universalialia, *totum, quantumcunque est*, videtur comprehendere omnem læsionem.

Casu autem, quo venditor ju-

raverit, se huic contractui non contraventurum, beneficio rescissionis nequaquam gaudebit, juxta communem in *cap. quamvis pactum. de pactis in 6. §. 4. n. 4.*

Si res, v. g. dicta statua bona²⁷ fide fuit emptæ, fortuito autem casu postea apud emptorem perierit, aut titulò lucrativò alienata fuit, ad supplementum pretii venditor non poterit agere. Ità communiter Doctores: *ex lege: Si res æstimata. §. 1. ff. cum dilecti. de emptione n. 10. & ex leg. si res æstimata. §. 1 ff. de jure dotium.* Idem tenendum, si etiam mala fide res emptæ fuerit, casu autem fortuito perierit, tunc enim ad supplementum agi non potest ex hac ratione, quia dictæ legis actio alternativè tantum datur ad rescissionem contractus, vel supplementum pretii, cessat autem optio, quam habet læsus ad agendum, si res perempta sit.

Quando emptor etiam mala²⁸ fide rem emptam consumpsit, aut alienavit, venditor agere adversus ipsum potest ad pretii supplementum juxta Molinam, Salas, Palaum *de just. comm. disp. 5. part. 17. num. 20.* cum enim talis con-

consumens, se ipsum facultate eligendi vel rescissionem, aut supplendi defectum pretii spolliavit, hinc non obest, quod optionem eligendi unum ex istis non habeat.

- 29 Si emptor etiam bona fide infra dimidium iusti pretii emptam consumpsit, vel oneroso titulo alienavit, adversus ipsum agi poterit, ut reddat venditori id, in quo factus est locupletior. Ita Covarruvias, Molina, atque alii. Ratio est, quod talis rem emptam habeat æquivalenter,

Denique notandum juxta citatam legem secundam. Talem venditionem non rescindi necessario, ac præcisè, sed vel rescindi recepta merce, si hæc tradita emptori fuerit, & restituto pretio: vel pretii defectum suppleri, ac cætera stari contractu.

Utrum autem ex his sit eligendum præ altero, esse penes emptorem lædentem, non autem penes venditorem.

Casus XI.

De vitio mercis manifestando.

Titius Præfecto praxatoriae Electoralis valde multas scaphas hordei, ad coquendam tamen cerevisiam ob sui vetustatem inutiles vendit.

Quær. Quid de hujus contractus valore sit tenendum?

Synopsis.

§. I.

Conclusiones præviae.

1. Tria vitiorum genera in mercibus inveniuntur,

N° 2

2. Alia

2. Alia sunt intrinseca, alia extrinseca.
3. Alia ex se manifesta, alia non.
4. Vitium mercis ad aliquos fines potest esse utilis, non autem ad ceteros.
5. Extrinseca vitia non sunt necessario manifestanda.
6. Valoris regula est semper communis æstimatio.
7. Præsentia, non autem primum futura vitia mercium sunt manifestanda.
8. Mercis valor solummodo dependet à futuro communiter noto illius pretio.
9. Vitium præsens inhæret merci, non autem primum futurum.
10. Ignorantia talis futuræ diminutionis non reddit contractum invalidum.
11. Talis venditor non peccat contra charitatem.
12. Per se manifesta vitia non tenetur venditor ordinariè manifestare.
13. Exceptis certis circumstantiis.
14. Circa substantiam versans vitium est necessario manifestandum.
15. Vitium versans circa certam conditionem, vel qualitatem ab emptore expressè actualiter intentam reddit emptionem nullam.
16. Valebit tamen, si habitu tantum sit ita constitutus.
17. Quid de praxi pharmocæpæorum sit tenendum.
18. Subinde vitia etiam non substantialia sunt emptori manifestanda.
19. Nec sufficit semper, quòd res emptori sit inutilis, aliis autem utilis.
20. Extra tres casus vitium mercis non erit manifestandum, si non emptor expressè cum isto mercem nollet emere.
21. Ratio occultandi prudenter tale vitium affertur.
22. Habitualiter tantum nolenti non emere vitiosam mercem contractus non est involuntarius.
23. Nec infimum duntaxat pretium tunc exigi poterit.
24. Venditor ignarus vitii non tenetur ad damna postea evenientia.
25. Quid, si post initum contractum tale vitium primum oriatur?
26. Quid, si emptor periculum

vitii sibi ignoti in se non suscepit?

27. Quid, si venditor occultato vitio detexerit alia?
28. An sola 4. *Haubt: Wängel* in equis sint aperienda?
29. Quid, si venditor det quantitatem minorem, qua convenerat.

§. II.

Resolvitur Quæsitum.

30. Titius venditor sciens inhabilitatem hordei non contraxit validè.
31. Idem contractus est nullus, licet inscius hujus defectus venditor fuerit.
32. Nisi emptor hujus defectus conscius nihilominus hordeum ob alios fines emisset.

§. I.

Conclusiones præviæ.

TRia communiter vitiorum genera, quæ merces infectæ possunt esse, enumerantur. Primò enim quædam sunt in substantia, ut si vitrum pro

gemma datur. Alia sunt in quantitate, si res minoris sit quantitatis, ac ipse emptor eandem esse judicet. Denique possunt merces esse vitiosæ in qualitate, & circa accidentia, ut si equus ignavus pro generoso vendatur.

Dein vitia possunt esse extrinseca, vel intrinseca, ista mercibus insunt, ut corruptio ipsis feminibus. Illa mercibus non insunt, sed aliunde rem vitiosam reddunt, ut, si sciam talium mercium pretium brevè minuendum esse.

Tertiò, alia vitia sunt ex se manifesta, alia verò occulta. Primi generis est cæcitas equi, Secundi ferocitas equi.

Quartò, cum emptores communiter merces emant ob utilitatem, quam ad intentos ementium fines continere judicantur, hinc vitium potest mercem ineptam reddere ad finem unicè per talem contractum ab emptore intentum: vel manente habilitate ad finem unicè intentum efficere mercem ad aliquos fines insufficientem: aut ad alios habilem, ad unicè verò intentum ineptam.

Dico 1. Vitia rei extrinseca non

N 3

non esse necessario manifestanda, emptori. Probat. Vitium rei extrinsecum v.g. est diminutio intra breve tempus ipsius pretii propter magnam talium mercium copiam, & paucitatem emptorum. At hæc non est manifestanda emptori. Prob. hoc non obstante restamen tanti valet, quanti venditur: ergo &c. antec. constat, cum pretium constituatur vel à lege, vel à consuetudine: ergo &c.

6 Confirm. Vendentis scientia & ignorantia ista emptoris non immutat pretium lege vel consuetudine taxatum. Confirm. 2. dō. Aliàs talis vendens diminuto postmodum talis mercis pretio ad restitutionem excessus esset obligatus. Tertiō. Emptor non posset currente pretio mercem, quam sciret brevī minoris constituram, aliis vendere.

Dices. Pretium mercis in veritate non autem in errore fundari debet, sed talis in his circumstantiis communis æstimatione fundatur in errore, cum iudicet pretium non fore tam brevī tempore minuendum. Resp. Pretii & valoris regulam esse semper communem æstimationem,

sive deinde hæc sit prudens, sive imprudens, modò circa substantiam non erret.

Dices 2. Vitia mercium sunt manifestanda, ergo etiam de- 7
crescens paulò post pretium illarum mercium. Resp. dist. antec. præsentia sunt manifestanda, conc. primùm futura neg. diminutio pretii primùm dabitur.

Dices 3. Valor mercis etiam pendet à pretio futuro, ergo. 8
Resp. dist. antec. dependet, si pretium futurum communiter sit notum conc. aliàs neg.

Dices 4. Non potest assignari discrimen inter vitium præ- 9
sens & vitium futurum. Resp. Discrimen esse, quod vitium præsens merci inhærens, hujus utilitatem minuat, quam non minuit copia, vel raritas futura: ergo neque hujus privata tantum scientia paucorum communem æstimationem diminuere debet, cum hæc à privata singulorum notitia non dependeat.

Dices 5. Ignorantia hujus diminutionis reddit talem contractum ementi involuntarium: prob. Si iste diminutionem pretii sciret, eam non emeret tanto,

Resp.

Resp. neg. antec. si enim hic emptor sciret, futuram copiosam messem, non emeret frumentum tanto pretio: nec tamen quisquam diceret, emptionem currente tunc pretio factam non esse voluntariam ex eo, quod nesciverit, copiosam messem futuram, non enim habitualis affectio animi, qua quis ita constitutus est, ut, quod modò agit, acturus non esset, si sciret hanc vel illam circumstantiam nunc ignoratam non facit contractum involuntarium, nisi eretur circa substantiam.

11. Dices 6. Talem venditorem peccaturum contra charitatem, si sciat emptorem merces non comparare, ut illas statim absumat. Resp. neg. Ratio est, quia etiam hoc posito vendit rem pretio currente æquo, suoque jure utitur, & hinc justè agit.

12. Dico 2. Vitia per se manifesta non tenetur venditor manifestare. Iterum Communis. D. Thomas 2. 2. *quest. 27. art. 3. ad 1.* Prob. non est opus voce venditoris, quando res ipsa loquitur, sed quando manifesta sunt mercis vitia, tunc hæc per

se loquuntur: ergo. Excipiendus tamen est casus, quo emptor, eò quòd sit adeò rudis, aut oculis vel mente hebes, non possit facilè vitium videre.

Quòd si ex negligentia, vel 13 inadvertentia emptor vitium, etiam manifestum non advertat, ejusmodi non esse monendum à venditore, asserunt Aragon. Salon. Vega, Toletus, Salas. *de empt. dub. 34. n. 3.* si emens circa substantiam errorem non committat, aut rei emptio non sit directè contraria ejus voluntati, venditori insinuatæ, tunc enim deesset illius consensus.

Dico 3. Necessariò manifestandum vitium circa substantiam versans, hinc absque ista manifestatione contractus erit nullus. Prob. in tali casu deest emptoris consensus: contractus autem est consensus duorum vel plurium in idem placidum.

Dicendum 4. Irrita pariter 15 erit venditio, quando vitium versatur circa certam conditionem vel qualitatem, cui emptor expressè suam intentionem actualem alligat, ità, ut actu cogitet, vel dicat etiam, se hanc rem nolle emere, nisi qualita-
tem

tem vel conditionem habeat. Prob. in tali casu emptor non consensit in emptionem talis mercis, nisi ut habentis illam conditionem, aut qualitatem, ergo si hæc desint, consensus etiam deest.

16 Dico 5. Si emptor suum consensum signatè non alligat tali certæ conditioni actu, sed absolute rem emat, licet habitualiter sit ita constitutus, ut, si sciret rem tali qualitate destitutam, se non esse empturum, validus erit contractus. Prob. habitualis ejusmodi voluntas non sufficit ad meritum, vel demeritum: ergo neque ad valorem aut nullitatem contractus aliàs enim quàm plurima matrimonia forent nulla. Confirm. Etsi ista scirem, tamen hìc & nunc, dum nescio, absolute in hujus rei emptionem consentio, si enim ejusmodi habitualis constitutio omnem absolute factum contractum redderet involuntarium, plurimi contractus ob ignorantiam levissimarum qualitatum forent invalidi.

17 Dices. Sapissimè pharmacopæi uni medicamento à medicis præscripto aliud substitu-

unt, consequenter emptores errant circa medicamenta, & tamen emptio non est invalida: ergo &c. Resp. Licet talia medicamenta substantialiter etiam sint diversa, quia tamen eandem utilitatem & virtutem mendedi habent, ideo etiam in tale substitutum medicamentum ægrotus consentit, modò minus pretium petatur, si substitutum est minus pretiosum, sunt enim in æstimatione morali ob æqualem utilitatem ad eundem finem, eadem substantia.

Dico 6. Venditor quando- 18 que ex justitia & cum obligatione compensandi tenetur emptori manifestare vitium mercis, licet hoc non sit circa substantiam, sed solum circa aliquam qualitatem & accidens, talis autem obligatio dabitur, si vitium emptori sit periculosum, ematur, hoc tamen sit fugiens. Secundo. Quando res emptæ est parum vel omnino inutilis ad finem ab emptore intentum, ut in pharmacis evenire potest. Tertiò. Quando emptor rem ad revendendum emit, aliàs enim decipiet secundum emptorem, & injuriam huic inferet,

in

in prioribus autem primo emptori.

¹⁹ Dices. Si res simpliciter est utilis, etsi emptori non sit utilis, non erit tunc opus manifestatione juxta Gabriel 4. dist. 15. q. 10. art. 3. dub. 1. Resp. Licet aliis sit ejusmodi res utilis, si ipsi tamen emptori sit inutilis, iste vel pretium amittet, vel alium emptorem cogetur querere, quem forte non inveniet, vel serò, & cum magno labore, usu talis rei interea privatus, consequenter eidem illata est injuria, quam tamen vendens non inferet, si talia damna emptor facile possit vitare, rem alteri usui applicando, vel pretio æquali vendendo.

²⁰ Dico 7. Si tres antea adducti casus desint, nec emptor expressè nolit rem ejusmodi defectu laborantem emere, tunc circa qualitatem rei versans defectus non erit manifestandus emptori. Ità S. Thomas, S. Antoninus, Ger. Sotus, Banez. Prob. in tali casu sufficit, si ob talem defectum ipsum pretium minuatur, ipsi autem emptori detur res innoxia, ac pro quan-

titate pretii utilis: ergo nulla eidem injuria infertur.

Dices. Non habetur ratio, ²¹ ob quam possit tale vitium occultari. Resp. neg. quia, ut Sanctus Doctor ait, fortè propter hujusmodi vitium emptor vellet plus subtrahi de pretio, quàm esset subtrahendum: unde licet potest venditor indemnitati suæ consulere, reticendo vitium.

Dices 2. Potest esse, ut emptor ²² cognito tali vitio rem hanc omnino non esset empturus: ergo contractus tanquam involuntarius est nullus. Resp. Si actu est ita constitutus, & intentionem istam actu habeat, aut etiam exprimat: eundem fore involuntarium, non autem, quando solum habitualiter foret ita constitutus; talis enim contractus quoad pretium nihilominus esset validus, & cum pretium sit justum, etiam contractus foret justus.

Dices 3. Saltem venditor ²³ in tali casu solum infimum pretium posset ab emptore exigere. Prob. Emptor habet jus ad rem infimo pretio emendam, & hoc à venditore non potest privari, ergo

O

ergo vitium erit manifestandum, aut infimò tantum pretiò vendendum. Resp. etiam venditor rem habere jus rem mediò aut etiam summò pretiò justò vendendi, ut tamen adhuc servetur æqualitas inter pretium & mercem. Cùm ergo uterque habeat tale jus, venditor ut exigat summum vel medium pretium juxta notitiam, quam de pretio aliunde habet, aut de re, emptor autem ut solvat minimum, hinc uterque de hoc suo jure potest contendere, etsi emptor de vitio, quod non est substantiale, non doceatur. Accedit, quòd hæc ratio adversariorum nimium probet, emptori scilicet valorem, rei nescienti, vendi rem solùm pretiò infimò posse, nisi prius doceatur pretium, quod venditor exigit, esse summum, vel medium, & dari infimum.

24 Dices 4. Ponamus, quòd venditor mercis vitia ignoraverit, vel tenebitur ad damna inde exorta, vel non? neutrum potest dici: ergo. Resp. Cùm venditor talium damnorum non fuerit causa voluntaria, hinc ad illa reparanda non erit obliga-

tus, præsertim si emptori dixerat, de vitio occulto non se obligatum fore, & hoc reipsa ignoraverit, uti & istius periculum.

Dices 5. Ponamus, quòd²⁵ post contractum tale vitium comperiat, non potest dici, ad quid venditor sit obligatus. Resp. Si tempore contractus pretium rei æquale fuerit, ad nihil erit obligatus; Ratio est, quia rem vendebat, quantum tunc temporis valebat, ipse autem emptor periculum occulti vitii in se receperat.

Dices 6. Ponamus, quòd²⁶ emptor periculum vitii in se non susceperit. Resp. Restituendum de pretio, quantum minùs res valet propter vitium, licet tempore contractus nulla de vitio suspicio fuerit habita, si pretium necdum consumpsit, aut ditior ex illo evasit.

Dices 7. Ponamus venditor²⁷ rem fuisse conscium vitii, istudque occultasse, detegendo alia vitia, aut dicendo in genere, se nolle teneri de vitio. Resp. eundem in utroque foro obligatum esse. *arg. Legis. quæst. 20. 3. 9. de actione empti.* Ratio est, quòd tales

tales generales assertiones & exceptiones pertineant ad ea tantum, quæ venditor ignoraverat, non autem ad venditori nota, & malitiosè dissimulata; hinc vel talia erunt exprimenda, vel aliquid de pretio remittendum.

28 Dices 7. In multis provinciis, dum equi venduntur, sola obligatio datur ad exprimendos quatuor principales defectus, *die vier Haupt-Mängel*: ergo reliqua vitia poterunt occultari. Resp. dist. conseq. poterunt occultari, ut tamen sit aliquid de pretio remittendum, conc. sine hac diminutione neg. hinc cognitò tali postmodum defectu venditor debet excessum pretii restituere, licet ex ignorantia inculpabili ipsius vitii processerit.

29 Dices 8. Ponamus, quòd emptor cum venditore conveniat de certa quantitate mercis, venditor autem det quantitatem minorem, ut tamen hæc correspondeat pretio ab emptore oblato; non potest dici, an peccet contra justitiam, vel non. Resp. non fuisse peccatum contra justitiam, & hinc nihil restituendum. Ratio est, quòd mo-

nopola v. g. non teneatur cum suo damno vendere, suumque reipublicæ necessarium officium deferere, & minor ista quantitas correspondeat pretiò, quod pro majore quantitate foret injustum. Ità S. Antoninus, Gab. Sotus, Vega, Medina, Sylvest. Layman. Palao &c.

Dices 9. Emptor v. g. con-30 sensit in 6. libras carnis, non consentit in quinque: ergo contractus erit implendus. Resp. qui consentit in sex, etiam consentit in minorem numerum, ipse etiam venditor potest uti suo jure, ac se indemnem conservare.

§. II.

Resolvitur Quæsitum.

An iste contractus fuerit validus.

Dico I. Si venditor inten-31 tionem emptoris non ignoravit, & tamen hordeum illi vendidit, contractus erat nullus, & pretium restituendum; reparandum quoque damnum, quod emptori exinde evenerat. Ratio est præter allatam conclusionem 4. ta. quia dolosè processit,

fit, & dolus causam huic contractui & reliquis subsequentibus damnis dedit, idem sentit S. Thomas 2. 2. quæst. 77. art. 2. ibi: *Regula* (inquit in medio) *manifesta est, quod à vero declinare virum non deceat bonum, nec damno injusto afficere quemquam, nec aliquid annexere rei suæ.* Item art. 3. ex S. Ambrosio adducit: in contractibus vitia eorum, quæ veniunt, prodi jubentur, ac nisi intinuerit venditor, quamvis in jus emptoris transferint, doli actione evacuantur. Id ipsum tenent Laym. lib. 3. sect. 5. tract. 4. cap. 17. §. 2. num. 14. Lessius. Quod autem venditor ignarus non fuerit intentionis in mercatore existentis, constat, quia scivit, emptorem braxatoriæ Electoralis præpositum esse, nec tantam quantitatem hordei ad alios fines, ad quos obtinendos minor quantitas suffecisset, comparaturum.

32 Dico 2. Si venditor hujus vitii conscius non fuerit, & emptor ad coquendam cerevisiam, ut ad unicum finem comparaverit hordeum, juxta aliquos emptor solummodo contra venditorem poterit agere apud ju-

dicium, ut contractus rescindatur. Nobis autem videtur probabilis contractum fuisse omnino nullum. Assertio nostra constat ex dictis in dicendo 4. n. 4. ob defectum scilicet consensus ex parte emptoris, ex quo constat, venditorem ad restituendum emptori pretium esse obligatum.

Dico 3. Si emptor conscius³³ hujus vitii, hordeum minoritamen pretio emisset, emptori non competit actio ad rescindendum contractum, sed ad restituendam tantum partem pretii, quanto minoris res empti fuisset. *Lege Julianus. §. Sed si venditor. ff. de action. empti.* Probat. in hoc casu adfuit consensus emptoris: ergo non fuit ob hunc irritus, pars autem ista pretii erit restituenda, ut detur æqualitas inter mercem & pretium; eo ipso, quod merx ob suum vitium tanti non valeat, sed pretium solum excedat mercis vitiosæ valorem. Item, quia in totum pretium in his circumstantiis emptor non consensisset.

Casus XII.

De pretio ob cessans ex venditione lucrum acuto.

SEmpronius vendit Cornelio frumentum 30. florenis, quia autem prævidet frumenti pretium post aliquot menses acutum iri; hinc à Cornelio majus currente tunc pretium exigat, occasione hujus

Quæ. Quandonam lucrum cessans sit legitima pretii augendi causa?

Synopsis.

§. I.

Prænotanda.

1. Quandonam lucrum ex venditione atque ex emptione cesset?
2. Debitor constituto tempore non solvens ad compensandum ex mora cessans lucrum creditori compensare tenetur.

3. Nec non, qui vi, fraude, ac metu contractum extorsit.
4. Status quæstionis declaratur.
5. Nec non variæ ejusmodi contractuum circumstantiæ.

§. II.

6. Ob lucrum cessans venditori ex venditione in gratiam emptoris poterit aliquid exigi.
7. Debet autem venditio esse vera causa lucri cessantis.
8. Non poterit tamen totum lucrum cessans exigi.
9. Emptor etiam monendus erit de acuto ex hac ratione pretio.
10. Pro lucro primum cessaturo non poterit aliquid jam solvendum exigi.
11. Minori tamen summa redimi poterit dilata solutio.
12. Credito vendentibus non licet res carius vendere.

13. Num se ipsum ad vendendum offerens id ipsum exigere possit?
14. Aut malens nunc vendere, quàm in posterum rem conservare?
15. Quandonam ob periculum non acquirendi lucrum speratum aut amittendi mercem aliquid deduci debeat?
16. Aut ob laborem in conservanda & postmodum distrahenda hac merce subeundum.

§. I.

Prænotanda.

Cum unicus titulus, ex quo isti contractus justi possint reddi, sit lucrum, quod ex illis Sempronio cessat, hinc an, & quando ob lucrum cessans augeri in venditione pretia rerum possint, erit examinandum.

I Advertimus igitur primò, tunc lucrum ex venditione cessare, quando ex eo, quod vendo, amitto lucrum, quod ex mea re majus facturus eram, quàm modò facio; ex emptione autem cessat lucrum, quando ex

eo, quod emo, amitto occasionem lucri, quod postea ex mea pecunia facere possem; ut in posito casu in gratiam Cornelii vendit Sempronius scapham tritici, cujus modò pretium summum sunt octo floreni, si autem Sempronius servaret hoc triticum usque ad tempus aliquot mensium, solverentur illi tunc vendenti 15. Item in gratiam Titii emit vinum aliàs non empturus 30. florenis, sed expectaturus tempus, quo pretium vini vilius aut valor pecuniæ decrescet. Item lucrum etiam cessare potest ex mora emptoris, si scilicet constituto tempore non solvat.

Adverto 2. Juxta *cap. finale* 2. *de jurejurando*, & *damno dato. leg. 2. §. fin. 4. & leg. final. ff. de eo, quod certo loco leg. 17. §. 3. ff. de actio. empri.* emptorem & quemcunque alium debitorem, si tempore constituto non solvat, atque ex illius mora lucrum venditori cesset, ad hoc compensandum fore obligatum.

Adverto 3. Ad hanc ipsam 3. compensationem lucri cessantis obligatos, licet ista in pactum non fuerit deducta, esse illos etiam, qui per vim, metum, aut fraudem

fraudē alios ad vendendum injustē coegerunt; etenim cū ex capite. ult. de jurejurando & damno dato constet, damnum injustē illatum compensandum ab illo esse, qui illud injustē dederat; defectus autem lucri sit damnum injustē illatum, hinc defectum hujus lucri cessantis injustē caulatum compensare debebit.

4 Adverto 4. Solam quæstionem defectū moveri, an seclusā morā debitoris & nullis intervenientibus dolis, fraude, vel coactione venditor in ipso contractu aliquid supra consuetum pretium exigere, aut ab emptore quid detrahare possit, si aliquid lucrum sibi ex tali contractu cessaturum prævideat.

5 Adverto 5. Quod venditor ad talem contractum ab emptore rogatus fortassis fuerit, vel ultro se huic ad vendendum obtulerit. Item quod malit cum tali lucri cessantis compensatione vendere, quā servare mercem,

§. II.

Resolvitur Quæsit.

Quandonam lucrum cessans sit legitima pretii augendi causa?

Dico. Juxta ratam lucri cessantis posse à venditore augeri pretium, si eidem ex venditione in gratiam emptoris facta aliquod lucrum cesset. Est communis teste Sala de usur. dub. 19. n. 3. §. 8. servaturus. Veritas conclusionis ostenditur ex capite. naviganti ultimo de usuris, in quo ab usura excusatur, qui pannos, granum, vinum, oleum, vel alias merces vendit, ut amplius, quā tunc valeant, in certo termino recipiat pro iisdem, si tamen ea tempore contractus non erat venditurus: ergo talis venditio est licita. Prob. conseq. si esset illicita, foret ob malitiam usuræ, sed hæc abest: Ergo.

Probatur 2. Juxta S. Thomam 2. 2. q. 62. art. 4. ad 1. & q. 78. art. 2. ad 1. Lucrum cessans est aliquod damnum, & ob hoc mihi eveniens possū juxta communem Theologorum ac jurisperitorum carius vendere: ergo etiam ob lucrum cessans. Prob. 2. dum membrum antecedentis. Damnum emergens est pre-

pretio æstimabile, ergo ob hoc exigere quid poterit, si necessitas proximi extrema vel gravis contrarium non suadeat, est enim æquitati contrarium, ut venditor aut emptor ex contractu quoddam damnum patiatur, cum juxta *Can. 4. §. 3. 10. q. 2. Ratio & usus obtrineat, neminem, cui non vult, contra utilitatem & rationem cogi, de proprio facere beneficium.*

Confirm. Non minus æstimabile est lucrum, quam damnum, & perinde quoad jacturam est, siue perdam centum, quæ habeo, siue non acquiram, quæ aliàs certò eram acquisiturus: ergo si ob damnum augeri potest pretium, etiam poterit ob lucrum cessans, cum non rarò ex lucro cessante gravius se læsum quis sentiat, quam ex damno emergente, quis enim non magis volet perdere centum, quæ jam habet, quam non acquirere ducenta, quæ certò habiturus est. Dein si periculum perdendi centum actu à me possessa est æquè probabile, ac periculum non acquirendi ducenta, quæ probabiliter habiturus sum, tunc malo me conjicere in

periculum amittendi centum jam possessa, quam in periculum non acquirendi ducenta probabiliter habenda: ergo lucrum cessans, non secus ac damnum emergens, dat licentiam augendi pretium.

Confirm. Quando cujusdam mercis pretium paulò post majus est, quam nunc sit, tunc illa propter occasionem lucrandi plus jam mihi nunc est, & valet: sed quando venditori res plus valet, & peculiare commodum affert, tunc ultra consuetum pretium exigere aliquid plus poterit: ergo etiam, quando mercis pretium paulò post est majus, possum plus communi pretio exigere.

Confirm. 2. Si piscator aut venator in gratiam alterius piscationem aut venationem omittat, potest ob cessans ex harum amissione sibi lucrum aliquid petere juxta proportionem spei, quam de capiendis piscibus, & præda habuit, ergo idem etiam de tali venditore circa compensationem lucri cessantis potest, & debet concedi.

Ut autem talis excessus supra consuetum pretium à venditore
7
licet.

licitè exigatur, diximus, requiri, ut talis venditio sit vera causa alicujus lucri cessantis, quod tunc fit, quando, v. g. frumentum nunc nequaquam alii venderem, sed in tempus, quo majore illud pretio distrahere potero, asservarem, augere etiam pretium consuetum non potero, si pecuniam, quam modò ex venditione tritici accipio, servaturus sim in tempus, quo illius valor major erit, hac enim ratione jam compensatur lucrum ex frumento nunc viliùs vendito cessans.

8 Ulteriùs notandum, ob hoc lucrum cessans non posse venditorem tantùm exigere, quàm tunc absolutè & per se est lucrum, quod sperat se obtenturum, si in posterius tempus suam rem asservaturus esset, deducendi enim ab hac summa erunt sumptus, quos in asservatione, transportatione &c. uti & distractione illius factururus esset. Ratio est, quia illud mihi tantum lucrum cessat ex moderna venditione, quod deductis expensis deest.

9 Præterea observandum in hoc erit, quod Valentia 2, 2, disp. 5,

q. 20, part. 2, conclus. 3, §. 3. Salas tract. de empt. dub. 30, n. 4. observant, emptorem à venditore monendum esse de acuto oblucrum sibi cessans, ut hoc compensetur pretio. Ratio est, quia aliàs excessus istius solutio est ipsi ementi, hujus circumstantiæ ignaro, involuntaria, potest enim, & solet contingere, ut emptor ob hunc excessum sibi intimatum talem mercem emere detrectet, eò quòd alios mercatores, qui minori pretio sunt eam distracturi, invenire, aut emptionem in aliud tempus differre possit, quo minori pretio hanc rem emere poterit.

Denique, ut justè talis contractus instituatur, pro lucro nondum cessante, sed primum cessaturo non poterit aliquid exigijam nunc solvendum, antequàm lucrum re ipsa cesset. Ratio est, quia hoc modo emens plùs daret, quàm deberet, vendens autè plùs acciperet, quàm perderet. Prob. Emens jam nunc privaretur suâ pecuniâ, uti & lucrò, quod inde habere potest, cùm tamen mihi nondum aliquod lucrum cesset, vendens autem jam nunc lucraretur

P

pecu-

pecunias, & lucrum, quod ex ea habere potest, cum tamen nullum adhuc lucrum eidem cesset: ergo &c.

¶ *11* Cum autem obligatio aut onus aliquid in posterum facienda aut solvendi jam nunc praesenti pecunia ab obligato possit redimi, ideo etiam excessus tempore lucri cessantis primum solvendus, minori quadum summa, quam postea emergens lucrum cessans erit, redimi antea poterit, ad quam autem anticipationem a vendente cogi licite non poterit ipse emens, interea licitum erit vendenti, jam nunc rem infructiferam pro lucro cessante accipere, quia nec vendens ex hoc aliquod lucrum, nec emens damnum quoddam patitur.

¶ *12* Ex hoc tamen male inferunt mercatores, si cum credito, auf *Bith / und auf Borg /* merces vendant, se posse communiter loquendo illas majore pretio distrahere ob lucrum, quod iisdem ex dilatione solutionis cessat, eo quod suas pecunias ad negotiandum semper habeant expositas. Ratio id negandi est, quod credito vendentes acquirant plures

emptores, merces etiam plures vendant, consequenter nullum per hoc illis lucrum cesset, retinent insuper occasionem vendendi suas alias merces praesenti pecunia, ac vendendo credito simul ac semel plures merces, quam si praesens exigatur, pecunia, distrahunt.

Hucusque ostendimus, quod *13* liter ob lucrum cessans a vendente in alterius gratiam aliquid ultra ordinarium pretium exigere poterit. superest quaestio, num id ipsum etiam liceat venditori, qui se ipsum sponte, non interpellatus ab emente ad rem quandam eidem vendendam se offert? Affirmativam sententiam tenent Sotus, Bannez, Cajetanus, Navarrus, Salas, Molina, *tract. 2. disp. 315, n. 5.* Lessius *lib. 2. disp. 20, n. 101. &c.* atque hac ratione probant. Aequalitas & justitia contractus solum ex eo pendet, quod lucrum, cujus compensatio petitur, verè mihi ex hac venditione cesset, non autem ex eo, quod me ad vendendum offeram, vel non: ergo quod venditor ultrò se offerat, non tollit jus aliquid exigendi ob lucrum cessans.

Præ-

14 Præterea, cū mercatores aliqui malint nunc cum tali lucri cessantis compensatione vendere, quam mercem ad tempus, quo hæc cariùs distrahi poterit, servare, dubium de justitia hujus contractus moveri solet. Circa solutionem hujus dubii advertunt AA. ordinariè in talibus distractionibus non servatas esse conditiones ad valorem & æquitatem venditionis necessarias, ut scilicet non plùs accipiant, quàm habiruri essent, si in tempus posterius mercem conservâssent. Communiter enim ideo nunc vendere malunt, quia majus lucrum sic vendendo faciunt, aut se liberant sumptibus, molestiis, laboribus, ac periculis, quæ aliàs in rebus servandis & postea distrahendis subire deberent, & pretio redempto velent, ex quo deducitur, talem contractum fore justum, si non ob majus lucrum aut pretio æstimabile commodum exinde provenientia res suas vendiderit, quibus aliàs illi carendum esset; sed ex eo, quia hoc modo se gratiam emptori facturum prævidet, nec non aliqua modica & non æstimabili molestia, aut

etiam qualicunque remoto perdendæ mercis periculo, ad quæ tamen nullos sumptus facere vellet, liberatum. Huic suo asserto probabilitatem conciliant ab artifice, qui nollet aliquo pretio emere otium à labore, sed potiùs vellet totum suum lucrum cum labore habere, quàm minùs sine labore, talis, inquiunt, artifex potest totum suum lucrum exigere ab eo, à quo venatum ducitur, licet revera totum illud lucrum malit habere sine labore & cum recreatione ex venatione, quàm cum labore: ergo idem de tali mercatore tenendum erit.

Ex hoc autem novum quod-¹⁵ dam dubium exoritur, an scilicet emptor aliquid ex lucro cessante venditori detrahere possit ob periculum, quod omisso tali contractu venditor circa amittendum lucrum aut ipsam etiam mercem subire cogitur, cū venditorem spes sua possit fallere, ac ipsam mercem amittere. In hac quæstione videndum, an verè aliquod periculum vel lucri non faciendi aut mercis perdendæ adsit, tunc enim istius periculi ratio haberi, & pro rata isti-

us aliquid ex compensatione lucri cessantis poterit detrahi, comparatis scilicet inter se, & spe ipsius lucri faciendi, & periculo non faciendi; hinc si periculum & spes sint æqualia, nihil pro hoc poterit exigi, bene autem, si majus sit periculum, quàm ipsa spes. Hac enim ratione & non alia æqualitas contractus observabitur.

16 Cùm autem venditor differendo venditionem ad ulterius tempus in re conservanda, ac postea distrahenda laborem subire debeat, hinc etiam quæritur, an ob hunc laborem aliquid emptor detrudere possit ex summa pro lucro cessante persolvenda. Lessius *lib. 2. cap. 20. num. 89.* & Card. de Lugo *disp. 25. n. 106.*

defendunt, tunc ratione laboris aliquid detrahi posse, quando eundem ipse venditor pro pretio æstimat, ità, ut vacationem ab eo, & otium redimere paratus esset; secus si nollet redimere, sed laborem libenter subire, tum ad vitandum otium, aliàmve molestiam, vel quia facili conatu cum cæteris laboribus id præstaret. Rationem dant, quia vacatio laboris respectu laborantis, non autem in genere spectanda est, ità, ut si huic labor molestiam aliquam afferat, qua se exemptum vellet, otium sit pretio æstimabile, non item, si laborans æquè facile libenter laborem admittat, quàm otium.

Casus XIII.

De pretio, justo minore, supplendo.

Petrus optima fide in foro scrutario emit, vel commutavit metallinam statuam, quàm Ecclesiæ curatores tantquam Ecclesiæ parùm utilem

vendendam exposuerunt ex rationabilibus causis, pretio, ut venditoribus videbatur, justo, ac tali, quod notabili tempore pro ea nemo pendere volebat. Cùm verò

verò Petrus emptam statuam rei metallinæ peritis exhiberet, comperit, eam ob metalli præstantiam quadruplo majoris esse, quam quo ipse emerat. Hanc suam fortunam non satis capiens eam incauta jactantia prodit, ita, ut in venditorum notitiam pervenerit, qui tanquam læsi infra dimidium contractum rescindere, vel saltem redhibitoriam actionem, aut quanto majoris, vel restitutionem in integrum moliantur.

Quær. An Petrus possit totam pretii summam pecunias pro comparata statua persolutas excedentis retinere?

Synopsis.

§. I.

Præsupponenda.

1. Affertur descriptio contractuum.
2. Conditiones validi contractus explicantur.
3. Pretium debet esse justum, legale, vel commune.
4. Merces obtrusæ vilescunt.
5. Error substantialis irritat contractum,

6. Merces raræ peregrinæ &c. non venduntur quocunque pretio.

§. II.

An Petrus possit totam summam pretii, pecunias pro comparata statua persolutas excedentis retinere?

7. Resolutio est negativa.
8. Res tanti solum est, quanti licite vendi potest.
9. In quo sensu quilibet sit rei suæ moderator.
10. Intra limites justii pretii contrahentes se circumvenire possunt.
11. Emens minoris, quod plaris est, à lege non punitur.
12. Excessum donare non censetur, qui plus valore res solvit.
13. Contractus est obligatio circa æqualitatem mercis & pretii.
14. Rerum pretium ex prudenti intelligentium rei æstimabilitate desumitur.
15. Excessus iste non fuit merum lucrum industriæ.
16. Nec est paritas cum thesauro in agro empto reperto.

§. I.

Præsupponenda.

ANtequam opinionem nostram circa resolutionem hujus casus proferamus, præmittenda quædam putavimus, quæ ad omnem venditionis aut permutationis contractum melius intelligendum videntur necessaria.

Suppono itaque 1. Contractum strictè acceptum, & per effectum descriptum, esse ultro, citròque obligationem; formaliter autem acceptus est pactum ultro, citròque, id est, utrinque obligationem pariens.

Juxta alios contractus est exterius acceptata & manifestata legitima volitio obligationis justitiæ commutativæ ad aliquid faciendum, aut patiendum; hæc verò manifestatio in hac definitione requisita quatuor potissimum modis fit, scilicet, re, verbis, litteris, & consensu. Ad præpositum casum, in quantum est permutatio, est requisitus primus modus, cum permutatio sit contractus realis, qui actuali tra-

ditione intrinsecè consumatur, si emptio ponitur celebrata, conditiones ad hujus valorem necessarias habere illum oportet. Secundò, dicitur esse contractus legitima volitio, ad quam requiritur primò, ut contrahens habeat potestatem contrahendi, quam per se loquendò habent omnes actualem usum rationis habentes, nisi lege prohibeantur; dein esse debet circa rem, quæ subit ipsi dominio, aut liberæ dispositioni contrahentis: juxta tertiam in definitione insinuatam conditionem debet esse volitio obligationis justitiæ, ad quam requiritur æqualitas inter res, circa quas instituitur contractus, quam æqualitatem justitia commutativa ex natura sua respicit, atque unicè intendit; hinc in contractu emptionis & venditionis debet esse æqualitas inter pretiū & rei emptæ, vel venditæ intrinsecū valorem; quod etiam de permutationibus dicendum; quamvis enim permutatio differat ab emptione, iisdem tamen regulis dirigitur, quibus contractus emptionis.

Supponimus 2. Ut venditio- 3
nis, emptionis ac permutationis
con-

contractus licite fiat, quod oporteat pretium esse justum, quod utrum tale sit, ex duplici capite desumendum est, scilicet ex iudicio vel Principis determinatione, quod ab ipsius lege vel voluntate legitimum appellatur, aut ex prudenti hominum iudicio atque arbitrio fundato in communi (non tamen particulari) erga talem mercem affectu, utilitate, necessitate, raritate mercis, multitudine emptorum, & aliis circumstantiis, ex quibus decrementum & incrementum pretii desumitur.

4 Suppono 3. Merces ultroneas, seu obtrusas vilescere, ita ut Cajetanus verbo: *emptio cap. 1.* & Salas *dub. 25. n. 4. relati nec improbat* à Palao, *disp. 5. part. 12. n. 1.* dicere audeant, pallium in officina mercatoris quatuor aureos valens ab emptore rogato posse emi duobus.

5 Suppono 4. Si circa contractum error substantialis committatur, quatenus scilicet objectum, prout cognoscitur à contrahente est substantialiter aliud ab eo, prout est à parte rei, esse contractum jure naturæ irritum, ac proinde jure positivo nunquam

validabilem. Ita tenent Lessius, Palao, *disp. 2. de juram. pu. s. n. 4.* cum communi. Tunc autem objectum censetur substantialiter aliud, quando caret aliqua conditione, ad quam contrahens suam intentionem vel actu restringit, vel ex consuetudinis, aut legis suppositione creditur restrinxisse. Ratio est, quia deficiente consensu deficit contractus, sed ubi deficit veritas objecti, deficit consensus, ergo etiam contractus. Probat. min. contrahentis consensus non est nisi circa hoc objectum: ergo si istud in se est aliud, quam sit in intentione contrahentis, circa illud non consentit.

Suppono 5. Etiam res raras, 6 peregrinas, pretiosas &c. quales sunt raræ gemmæ, pretiosæ picturæ, antiquæ statuæ, signa, & numismata &c. non posse vendi tanti, quanti voluerit venditor vendere, & emptor emere. Ita Cajet. Arragm. Gabriel, Molina, *tract. 2. disp. 348* Nav. in *manuali c. 23. n. 78.* Less. *lib. 2. cap. 21. n. 6.* Rebellus *part. 2. lib. 9. quest. 2. n. 10.* Ratio est, quod pretia rerum non affectu, nec utilitate singulorum, sed communiter

niter fungantur. *lege 63. ff. ad legem falcid.* id est comuni, iudicio lato, vel probabiliter ferendo, nitantur, non ex æstimatione & affectu, singulorum contrahentium sæpe imprudenti & infano; adde istis, quòd valor omnium rerum venalium sumatur in ordine ad usus humanos, & horum utilitatem, quæ est finita: ergo etiam pretium, dein valor pretii debet esse æquus & commensus valori rei; talis autem censi non potest, si prudentes inspectis, & consideratis omnibus tam dotibus mercis, quàm magnitudine pretii postulati iudicent, non dari proportionem & æqualitatem inter utrumque; sed pretium esse nimium; tales igitur merces recipiunt certam æstimationem peritorum & prudentum.

§. II.

An Petrus possit retinere totam summam pretii, pecunias pro comparata statua solutas excedentis?

7 **R** Esponsio est negativa. Prob. Petrus non potest ex re non sua percipere lucrum, sed hoc

lucrum est ex re alterius, quàm ipsius Petri: ergo istud non potest percipere Petrus. Major constat; cùm spectet lucrum rei ad dominium rei. Probat. min. per hunc contractum tanquam invalidum non est dominium statuae in Petrum translatum: ergo hoc lucrum non est ex re ipsius Petri. Prob. antec. omnis contractus, in quo non datur æqualitas inter pretium & mercem, sed unus contrahentium enormiter est læsus, invalidus & defectuosus est, sed in hoc non servabatur æqualitas inter mercem & pretium: ergo non est validus. minor constat, quia statua ob præstantiam melioris metalli est longè majoris valoris intrinseci.

Confirm. I. Ut contractus sit validus, pretium debet esse iustum, sed hoc non fuit. Prob. min. iustitia pretii est desumenda ex prudenti æstimatione hominum, hoc est, eorum, qui rei naturam & præstantiam intelligunt, non autem quorumcunque non intelligentium; sed Petrus juxta speciem facti non dedit tale pretium: ergo contractus non fuit validus.

Con-

Confirm. 1. In hoc casu est commissus error substantialis, seu versans circa substantiam mercis, quia hæc judicabatur esse confecta ex metallo multum ignobiliore, & minoris valoris; consequenter objectum contrahentium prout ab his cognoscebatur, erat substantialiter aliud, quam fuerat à parte rei, cum multo argento erat permixtum, quod contrahentes non agnoverant: atqui contractus, in quo error substantialis est commissus, est invalidus, & nullus, ergo &c.

Confirm. 3. Ex Sexto Pedio ait Paulus J. C. *lege 33. ff. ad legem Aquiliam, & leg. 63. ff. ad legem falcidiam: pretia rerum non ex affectu, nec utilitate singulorum, sed communiter (juxta communem æstimationem) funguntur.* id est, tanti res æstimanda est, quanti verè est, & omnibus valet, non quantum alicui ex affectione.

Confirm. 4. Æquitas emptionis, venditionis consistit in æquitate pretii cum re, quæ pro illo exhibetur, æquitas autem ista non consistit in hoc, quòd contrahentes super hoc vel illo

pretio conveniant. Prob. min. tam res, quam moneta, quæ pro pretio datur, habent intrinsicum quemdam valorem ab æstimatione hujus vel illius emptoris vel venditoris independentem, cum hæc possit esse erronea, uti etiam mala illorum voluntas: ergo &c. æquus igitur erit contractus, & justus, si valor, quem res ex sua, & circumstantiarum natura habet, commensus sit simili valori, quem habet pretium.

Objicitur contra hæc primò. 8
Res tanti est, quanti vendi potest juxta commune jurisperitorum proloquium desumptum ex *lege pretia rerum. 63. ff. ad leg. falcid.* ergo contractus fuit validus. Resp. dist. antec. tanti res est, quanti vendi potest licitè, id est, seclusò dolò, fraude, ignorantia, violentia, necessitate, nimio affectu, & cæca passione, concedo: etiam illicitè, ac extra limites justii pretii neg.

Objic. 2. Quisque rei suæ 9
moderator est, & arbiter *lege. in re 21. Cod. mandati* ergo non tenetur venditor alteri rem suam tradere, nisi pro pretio, quo ipse vult, & emptor quoque, cum
Q
fui

sui pretii sit moderator, poterit dare tantum, quantum vult. Resp. dist. antec. quilibet est moderator suæ rei, ita, ut regulariter illam retinere possit, nec regulariter teneatur alienare. conc. ut quovis pretio possit rem illam emere, aut vendere, neg. lex citata solummodo innuit, dominum posse ad libitum de re sua disponere, nisi videlicet lex obstat, non autem mandatarium.

10 Objic. 3. Ex Pomponio Ulpianus ait, lege, in causa, 16. §. 4. ff. de minor. in pretio emptio- nis & venditionis naturaliter licitum esse contrahentibus se circumvenire, ergo quolibet pretio res vendi atque emi poterit. Respond. licitum seu permissum est circumvenire intra limites tamen justipretii conc. extra istas. neg. justum pretium est triplex: summum, medium, ac infimum, circa hoc possunt contrahentes se convenire.

11 Urgent. Possunt se circumvenire etiam ultra justum pretium. Prob. Paulus J. C. leg. 22. §. 3. ff. locati ait, in emendo, & vendendo naturaliter concessum est, quod plurius sit, minoris emere, quod mi-

noris sit, plurius vendere, & ita se invicem circumscribere. Resp. dist. licitum est, hoc est, non est puni- tum per leges, conc. in alio sensu, neg.

Objic. 4. Siquis sciens, & 12 prudens dat plus, quam res valet, censetur excessum donare, ipsique contrahentes censendi sunt convenire in hoc, ut venditor lucri faciat, quod plus accepit, emptor, quod minus dedit: ergo &c. Resp. neg. antec. cum ista remissio mutua gratis fingatur, quia venditor ordinariè, si pretium justo majus accipit, & emptor, si dat justo majus, id facit vel ex ignorantia, vel necessitate coactus, aut passione, & cæco affectu ductus, ubi semper deest voluntas donandi excessum.

Objic. 5. Contractus nostri, 13 Petri habet omnia ad sui valorem necessaria, ergo &c. Prob. antec. consensus manifestatus & mutuò acceptatus, res fuit libere tradita, consummatus contractus. Item hic contractus est legitimus, utpote factus ab habente potestatem contrahendi, & circa rem, quæ est in potestate vendentis. Tertiò, est voli-

tio

tio obligationis iustitiæ commutativæ: ergo. Resp. dist. ultimum; est volitio obligationis iustitiæ circa æqualitatem mercis & ipsius pretii, neg. sine ista, trans.

[14] *Objic. 6.* Si non foret validus hic contractus, tunc ideo, quia pretium justum non fuit pro statua persolutum; hæc ratio nulla est; non enim istius iniustitiæ probari potest ex eo, quod non fuerit pretium legitimum; Cum enim princeps nullum pretium pro hac statua persolvendum statuerit, non dabatur ullum pro ista legitimum pretium; fuit tamen pretium justum commune; cum enim hæc statua in foro publico fuerit exposita; potest supponi, eandem à prudentibus viris visam fuisse; ex horum autem prudenti iudicio, & communi erga talem mercem affectu, utilitate, ac necessitate, hæc statua non fuit pluris æstimata; cum ab ipsis curatoribus fuerit habita sibi & Ecclesiæ inutilis, aut minimè necessaria, ergo tale pretium fuit justum. Resp. cum pretium rei sit desumendum ex prudenti hominum intelligentium rei bonitatem, ac

æstimabilitatem, & non quorumcunque rem obiter & sine cura, aut animo eam examinandi ac æstimandi aspicientium vel non agnoscentium, quales fuerunt isti Ecclesiæ Curatores, vel alii, quorum oculis exposita fuerit statua; hinc valor hujus statuæ ex iudicio allatorum non poterit desumi, quia miscellam multi argenti cum ære non agnoverant.

Objic. 7. Excessum majoris¹⁵ valoris potest Petrus adscribere suæ industriæ, quam adhibuit, & qua hunc excessum lucri comparavit mittendo particulam metalli Monachium, in capella (utì dici solet) examinandum; cum ergo fructus industriales sint ejus, qui ponit industriam; igitur istud excedens lucrum erit Petri. Resp. neg. antec. quod scilicet iste excessus sit lucrum industriæ. Ratio est, quod statua hoc pretium habeat ex sua intrinseca bonitate, & metalli præstantia, ad quam hæc Petri industria nihil contulit; ex altera autem parte fructus industriales dicantur, qui non habentur ex ipsa re, sed præcisè, quatenus res subest humanæ industriæ: er-

go excessus iste lucri non potest annumerari fructibus industrialibus, cum iste ubivis locorum, in quibus præstantia metalli est cognita, haberi possit.

- 16 Objic. 8. Qui scit in alieno fundo latere thesaurum, potest juxta communem Theologorum fundum dissimulanter emere pretio communi, quo valet secluso thesauro, & servare thesaurum sibi integrum, tanquam fortunæ lucrum, ergo etiam Petrus hunc excessum, qui per modum thesauri se habet. Resp. transmissio antecedente nego paritatem; thesaurus enim neque est pars fundi, neque fructus fundi; ergo pretium in dato casu datum jam est æquale merci,

empto scilicet fundo, non continenti in se thesaurum; contra nobilius metallum statuæ est pars intrinseca statuæ, ergo valor iste major est fructus naturalis statuæ, non habens se instar thesauri in fundo latentis.

Quod confirmatur: si quis emit vestem, cui aurum latenter est insertum, juxta omnes istud esset priori domino vestis restituendum, eò quod non habeat rationem thesauri; cum adhuc illius dominus ponatur existere, uti & memoria hujus domini; sed hac ratione habet se pretiosius metallum huic statuæ æris immixtum, ergo &c.

Casus XIV.

De jure in fructus rei venditæ quidem, sed necdum traditæ.

Cajus tempore verno emit à Mariellino consitum frumentum agrum, quin tamen ullum ab illo pretium venditor acceperit, aut hic emptori agrum tradiderit; post peractam messem solvit Cajus pretium, utque sibi unà cum agro etiam collectæ

lectæ fruges reddantur, expetit, quas tamen restituere venditor recusat, atque ad se pertinere prætendit. Occasione hujus

Quær. Num emptor aut venditor jus habeat ad fructus ex re quidem vendita, sed necdum tradita ortos?

Synopsis.

1. Ut venditor collectas fruges pro se retinere possit, opus eisdem est quodam titulo.

§. I.

Num fruges collectæ ad venditorem ut dominum agri necdum traditi spectent?

2. Solo consensu contrahentiū absque traditione non transfertur dominium in emptorem.
3. Hinc videntur fruges ad venditorem tanquam dominum agri pertinere.
4. Venditione necdum perfecta fruges ad venditorem unā cum periculo rei venditæ pertinent.
5. Item, si res usque ad solutio-

nem pretii emptori solūm elocata, aut in pactum retentio frugum deducta fuerit.

6. Rei venditæ fructus naturales pendentes tam maturi, quā immaturi pertinent per se ad emptorem.
7. Idem de fructibus post perfectam venditionem natis tenendum est.
8. Et quidem secundū æstimationem, quam post contractum habent.
9. Domino non fructificat res alteri jam debita.
10. Venditor non tenetur reddere fructus emptori, nisi post solutum pretium.
11. Emptor dilata solutione ad compensandum ex hac ortum damnum venditori tenetur.
12. Hinc venditor fructus, si damnum adæquent, retinere poterit.
13. Et dominium in rem & fructus reservare sibi venditor potest, si rem venditam & hujus simul periculum sibi reservet.
14. Absque lucro cessante & damno emergente ob solam dilationem solutionis fru-

fructus retinere venditor non potest.

15. Quòd tamen hic fieret.

16. Neque pro traditione mercis reservare fructus venditor poterit.

17. Neque pro acceleratione traditionis ante solutionem pretii.

18. Neque pro libera facultate fruendi re ante factam solutionem emptori tradita.

19. Non potest venditor solum dominium directum in emptorem transferre.

20. Nisi periculum rei venditæ in se recipiat.

21. Ob incrementum intermedium rei venditæ nihil potest retinere sibi venditor.

22. Neque in compensationem usurarum ex dilato pretio.

23. Ob dilatam solutionem venditori compensanda duntaxat est dilatio, quantum hujus interest.

§. II.

Subjungitur resolutio præpositi casus.

Num emptor aut venditor jus habeat ad fructus rei venditæ, sed necdum tradita?

UT dominium harum frugū venditor sibi justè arroget, titulus eidem aliquis est necessarius ad transferendum in se dominium ex jure habilis; vel igitur jus aliquod ad illas prætendit, quia ob nondum solutum pretium, nec agrum emptori traditum ille adhuc dominus distracti agri mansit, & quælibet res fructificat domino suo; vel quia de reservandis sibi frugibus cum emptore convenit, utque ob dilatam solutionem fruges sibi relinquantur, contraxit; aut, quia ex dilata solutione lucrum quoddam ei cessavit, vel quoddam damnum emerfit, vel sibi reservavit fructus propter ipsam venditionem, aut traditionem, aut utramque simul. Quinam ex istis titulis eidem dominium in collectas fruges attribuat, modò examinandum superest,

§. I.

Num fruges collectæ ad venditorem ut dominum agri necdum traditi spectent?

Communissima DD. tenet, solo consensu contrahentium

tium, & absque rei venditæ traditione, exceptis paucis casibus, non transferri dominium; deducitur hoc ex §. 3. in fine. instit. de empr. ibi: sanè qui nondum rem emptori tradidit, adhuc ipse dominus est: scilicet venditor: item lege traditionibus. 20. Cod. de pactis. ibi: traditionibus & usucapionibus dominia rerum non nudis pactis (solo contrahentium consensu) transferuntur. item leg. penult. cap. de R. V. leg. 67. ff. de V. signif. item leg. 6. Cod. de hered. vel action. vend.

3 Ex his videtur, fruges ex agro cujus dominus adhuc ipse venditor est, ad hunc pertinere, nam quælibet res fructificat domino suo, ergo si venditor adhuc est dominus, erunt istius. Ut, quid in hac re sit tenendum, definiamus.

4 Adverto, si venditio necdum perfecta est, eò quòd venditor eam noluerit ratam esse, quousque sibi traderetur pretium, tunc fructus certò ad venditorem, uti & periculum rei venditæ pertinere, uti docent Pet. Navarr. lib. 3. de restit. cap. 2. n. 156. Layman. lib. 3. Theologiæ moralis. tract. 4. cap. 17. num. 20. Palao

disp. 5. de justit. commut. part. 26. num. 4.

Idem tenendum, si venditor iterum, dum emptor non solvit pretium, nolit rem esse venditam, sed locatam; tunc enim fructus talis rei ut locationis merces retineri à venditore poterunt, cum talis res locata, non autem vendita sit. Ità Navarrus, Fachin. Gaill. Tertiò, quòd si speciali pacto conveniunt contrahentes, ut donec solvatur pretium, fructus sint venditoris; ad hunc pariter illi spectabunt, extra allatos autem modò casus.

Dico. Fructus naturales rei 6 venditæ pendentes, sive tempore venditionis adhærentes rei, pertinere ad emptorem tam maturos, quàm immaturos. Ità tenet communis DD. cum Molina, Lugo de jure & justit. disp. 26. n. 209. Layman. lib. Theolog. moral. tract. 4. cap. 17. §. 2. n. 17. Prob. assertio ex leg. Julian. 13. §. si fructibus. 10 & §. si quid serv. 18. ff. de action. empr. & leg. fructus 13. & leg. post perfectam. 16. Cod. eodem.

Probatur 2. Fructus pendentes sunt pars rei venditæ vñ legis 44. ff. de R. V. ibi: fructus pendentes.

dentes pars fundi videntur : ergo unà cum ipsa re indivisibili pretio emuntur.

7 Dico 2. Etiam fructus primum post perfectam venditionem natos æquè ac pendentes esse emptoris, etiamsi traditio non sit facta, nec fides de pretio habita. Ità sentiunt Palao *disp. 5. de just. commut. part. 26. num. 4.* Lessius *lib. 2. cap. 21.* Layman. *loc. cit.* assertio autem nostra cum iisdem prioris conclusionis restrictionibus intelligenda erit.

Probatur conclusio ex lege Julian. 13. §. 18. ff. de action. empt. Item ex leg. 13. Cod. eodem, ibi : fructus post perfectum jure contractum emptoris spectare personam convenit, ad quem & functionum gravamen pertinet : venditor quoque pretium tantum, ac si mora intercessisse probetur, usuras officio judicis exigere potest. Textus modò citati periculum & commodum rei venditæ absque ullo discrimine inter fructus tempore contractus existentes, & nascituros, ac inter casum, quo solutum est pretium, aut fides de eo habita, & quo non est habita, conferunt in emptorem ; ergo ad istum spectant.

Probatur 3. Æquitati naturali conforme est, ut illius sit etiam commodum, cujus est incommodum & periculum rei emptæ etiam ante traditionem & solutionem pretii est emptoris : ergo ejusdem etiam erit commodum, seu fructus rei emptæ, minor est etiam adversariorum.

Confirm. Si tales fructus spectarent ad venditorem, tunc iste haberet solum rei venditæ commodum, fructus scilicet ; periculum autem, ne res emptæ pereat, foret solum penes emptorem : hoc autem æquitati naturali repugnat : nam qui sentit onus, etiam commodum, ut sentiat, æquissimum est.

Confirm. 2. Alia emolumenta rei venditæ, uti sunt accessiones, & incrementa rei etiam ante traditionem rei venditæ, & ante solutum pretium pertinent ad emptorem juxta legem id, quod 7 ff. de pretio & commod. rei venditæ. ergo etiam fructus, quibus emolumenta, etsi fructus non sint, æquiparantur.

8 Objic. 1. Fructus, vel pertinent ad emptorem secundum valorem, quem habent tempore

pore emptionis, vel etiam secundum illam perfectionem, & æstimationem, quam habent post emptionem? neutrum potest dici: Resp. neg. min. & dico. secundum illum valorem, quem habent tempore contractus, spectare illos ad emptorem, ut partem fundi; secundum autem alteram æstimationem, quam habent post emptionem, emolumenta rei venditæ erunt emptoris.

- 9 Objic. 2. Quælibet res fructificat domino suo, ergo cum venditor juxta nos adhuc fuerit dominus agri, hujus fructus erunt venditoris. Resp. dist. antec. quælibet res &c. nisi hic sit rei illius debitor, conc. si illam rem debeat, cujus est dominus, neg. ante finita & perfecta emptione venditor illum agrum debet emptori: nam per emptionem emptor fictione juris fit dominus rei quoad commodum & periculum, eò quod res sit ei debita; hinc ad ipsum, ac si esset dominus & proprietarius, periculum & deterioratio, nec non interitus rei, ac vicissim fructus & emolumenta spectant. Dein res dicitur crescere suo domino,

ut fructificare, & tamen incrementum rei venditæ nondum tamen extraditæ est penes emptorem, non autem penes venditorem, licet iste adhuc sit dominus talis rei.

Objic. 3. Emptor non solvit pretium, & commodum hujus non concessit venditori, ergo nec iste tenetur emptori concedere fructus ex agro perceptos. Prob. conseq. contractus emptionis est mutuus & reciprocus, quem, cum una pars non implet, altera etiam non tenetur implere. Resp. dist. conseq. ergo nec venditor tenetur fructus restituere emptori, usque dum pretium & usuras pretii persolverit emptor, conc. conseq. non tenetur ad hoc emptori post solutum pretium &c. neg. conseq. agrum potest venditor retinere duntaxat ut pignus, quoad usque solvatur pretium, hoc autem etiam modo, & non alio retinere potest fructus agri.

Objic. 4. In nostris principiis emptor frueretur simul fructibus agri venditi, & simul commodum pretii, ipse autem venditor nullo horum frueretur, ergo daretur inæqualitas. Resp. ex

R

hoc

hoc tantum sequi, quod emptor iniquè venditorem pretio privet, & hinc ad compensandum ex hoc redundans damnum venditori obligetur.

12 Dico 3. Ut venditori compensetur lucrum cessans, vel damnum ex dilatione solutionis emergens, potest ille in re vendita, etiam tradita sibi reservare fructus, usque dum accipiat pretium. Ità cum aliis sentit *Lugo de disp. 25. n. 140.* Excipe casum, quo fructus retenti lucrum cessans, & damnum emergens superent. Prob. damnum emergens est pretio æstimabile, uti etiam lucrum cessans: ergo aliquid æquivalens pro illis accipi poterit.

13 Dico 4. Si venditor, usque dum pretium ab emptore solutum fuerit, retineat rem venditam, & hujus simul periculum sibi reservet, potest ille etiam cessante periculo damni ex dilata solutione emergentis vel lucri cessantis in re vendita & tradita sibi reservare dominium, unaque fructus, donec solvatur pretium. Prob. hac reservatione nullatenus ipsius emptoris jus læditur, siquidem pro pretio, quan-

do istud solverit, habet emptor dominium; interim dum venditor non habet pretium, sed incommodum & periculum rei, æquum est, ut ejusdem rei etiam commodis fruatur.

Dico 5. Quando non est¹⁴ periculum, damni emergentis, vel lucri cessantis, ex dilatione solutionis, non potest venditor in re vendita, atque in dominium emptoris translata sibi fructus reservare, usque dum solvatur pretium. Ità *Sylv. V. usura. 2. quest. 11.* *Rosella. V. usura. 1. n. 47.* *Gabriel, Magro, aliique Theologi ac jurisperiti, quos refert Sanchez lib. consil. moralium. cap. 7. dub. 21. n. 2.*

Probatur ratione. Est illicitum ob solam dilationem pretii, & seclusa omni circumstantia, nullo damno emergente, ac lucro cessante fructus ex re vendita sibi reservare ob solam solutionis dilationem: ergo &c. Probatur antec. hac ratione res venderetur supra pretium justum & commune ob solam pretii dilationem, sed taliter vendere rem est illicitum, ergo &c. major constat nam ultra pretium, quo res fuit vendita, etiam ut pretium exige-

re-

retur valor fructuum. Probat, itaque minor: talis sub hac conditione facta solutio pretii est implicitum quoddam mutuum; Creditor enim seu emens, dum solutionem differt, perinde facit, ac si acceptam à vendente pecuniam mutuet, & cum fructus concedit venditori, aliquid eidem dat ultra acceptam sortem; sed hoc est illicitum: ergo &c.

15 Si negent adversarii in hoc casu ob dilationem solvendi pretii fructus à venditore sibi reservari, contrà est; in tali contractu interveniunt venditio, traditio, & solutio pretii, ergo si non retinentur fructus propter dilationem pretii, retinebuntur propter ipsam venditionem, aut traditionem, vel propter hanc utramque; atqui hoc non potest fieri. Prob. cum ponatur pretium mercis esse justum efficiens æqualitatem, inter datum & acceptum; hinc acceptio alicujus supra istud conventum pretium erit injusta, consequenter nihil ultra poterit exigere ex titulo venditionis.

16 Sed neque pro traditione mercis aliquid sibi reservare venditor poterit. Prob. si hoc esset

licitum, quilibet alteri quidpiam credito vendens, posset aliquid accipere ultra justum pretium, dicendo, se istud non accipere pro ipsa re mutuo data, sed pro hujus traditione, quam ante solutum pretium mutuanti tradere non teneatur. Atqui hoc absurdum est, si ex dilatione solutionis nullum venditori damnum emergat, aut lucrum cesset. Confirm. de pretio pro traditione rei venditæ jam est conventum, dum in pretium rei venditæ contrahentes consenserunt, ergo ultra hoc non poterit aliquid pro ipsa traditione exigi. Prob. antec. qui rem justo pretio emit, offert pretium pro re sibi tradenda: ergo de pretio pro rei venditæ traditione jam conveniunt; & hinc non plus aliquid à venditore poterit exigere.

Ne dicas. Fructus accipi non 17 pro ipsa traditione, sed pro hujus acceleratione, in quantum ista fit ante solutionem pretii, ad quod non tenetur venditor; cum ergo hæc acceleratio traditionis sit pretio æstimabilis, poterunt fructus accipi. Resp. enim, cum dominium fructuum istorum solutio pretii pertineat

R 2

ad

ad emptorem; hinc venditor non poterit sibi reservare ratione traditionis, quod emptori debet, sive rem tradat, sive non; dein cum ponatur dominium rei in emptorem jam fuisse translatum; ideo vendens nullum amplius titulum habet percipiendi fructus; liberum igitur fuerat venditori ante acceptum pretium, rem emptam tradere emptori, vel non; acceptio tamen pretio, id non amplius erit liberum.

18 Nec dicas 2. Venditor reservat sibi fructus ex eo, quia emptori dedit liberam facultatem fruendi re ante solutionem pretii: ergo jam datur titulus illos retinendi. Resp. enim, si venditor sibi fructus reservat, tunc emptor non habet liberam facultatem fruendi re emptam, cum non emptor sed venditor ponatur fructus colligere, ergo non potest venditor retinere fructus ob facultatem emptori concessam re tali fruendi ante solutionem pretii, si loquamur de facultate fruendi re, post solutionem accipit pro ista venditor ipsum pretium, cum eodem, quod pro re

datnr, pretio, etiam comparetur jus fruendi re.

Neque dicas 3. Sicuti venditor ante solum pretium potuit, vel non potuit emptori dare dominium rei venditæ, ita etiam eidem potuit dare dominium integrum, jus scilicet ad rem, & hujus fructus, vel dominium non integrum, retento scilicet jure ad fructus. ergo non dedit dominium integrum emptori ante solutionem pretii, sed fructus toto tempore intermedio sibi reservavit. ergo fructus non retinet venditor ex titulo dilatae solutionis, vel alicujus alterius beneficii, sed ex eo, quia jus in fructus pro illo tempore non transtulit in emptorem, sed sibimet reservavit; hinc istos ex defectu tituli emptor non fecit suos.

Non, inquam, hoc dicas; nam venditor nullum justum titulum habet non transferendi dominium integrum in rem, & hujus fructus: ergo nulla est obiectio. Prob. antec. ponitur, quod venditori nec damnum ex solutione dilata accedat, nec aliquod lucrum cesset, insuper totum rei periculum apud emptorem.

ptorem maneat: ergo nullum justum titulum habet venditor non transferendi dominium integrum in emptorem. Prob. conseq. emptor non dedit pretium pro solo directo dominio rei emptæ, sed pro directo & utili, cum pro re totaplenè justum pretium emptori obtulerit; ergo venditor non habuit titulum retinendi sibi dominium utile, nisi solam dilationem solutionis, qui tamen ab usura, uti probavimus, non est immunis.

20 Neque dicas 4. Venditor se quidem obligat ad dandum emptori utrumque dominium, sed non pro tunc, quando dat dominium directum rei, cum utile velit dare pro tunc solum, quando solutum fuerit pretium. ergo potest venditor retinere fructus usque ad solutionem pretii. Resp. dist. antec. potest hoc facere, si periculum rei simul in se recipiat, conc. si hoc non in se recipiat, neg. antec. & conseq. est enim æquitati naturali contrarium, ut emptor periculum rei emptæ in se recipiat, venditor autem jus in fructus rei sibi retineat, qui enim sentit onus, etiam sentiat commodum.

Urgent. Licet emptor tempore intermedio fructus non percipiat, percipit tamen ille incrementum intrinsecum rei emptæ: ergo jam habet aliquod commodum & non solum onus sentit. Resp. cum hoc augmentum & incrementum sit rarissimum, & modicissimum; hinc nulla æqualitas inter periculum damni, & hoc incrementum datur; dein fructus ex tali incremento provenientes sibi venditor arrogaret: ergo nullam utilitatem ex hoc intrinseco incremento referret ipse emptor.

Nostræ sententiæ opponitur 22 lex: *Curabit. 5. Cod. de action. empti. leg. usuras. 2. Cod. de usuris. lex Julian. 13. §. 19. & 20. ff. de action. empti.* in his legibus statuitur, usuras pretii non soluti deberi ab emptore venditori: ergo iste potest sibi reservare fructus in compensationem usurarum. Resp. dist. antec. dicunt hoc citatæ leges, quando venditoris interest solutionem non esse factam con. si ejusdem non intersit, & nihil eidem decedat, neg. antec.

Item opponunt: accepta re 23 tenetur emptor implere contractum solvendo pretium: ergo si

R 3

hunc

hunc non impleat, in compensationem potest venditor retinere sibi fructus rei. Resp. neg. conf. quia emptor tenetur duntaxat venditori compensare dilationem solutionis, in quantum interest, venditori non fuisse solutum.

§. II.

Quidnam de presenti controversia tenendum?

²⁴ **E**X hucusque jactis fundamentis facilis erit ad quaesitum responsio; attendendæ scilicet erunt circumstantiæ, in, & cum quibus hæc venditio erat celebrata; nam si ager usque ad solutionem pretii emptori dun-

taxat elocatus fuerat, aut pactum explicitum de retentione fructuum adjectum, erunt fructus vendentis juxta dicta n. 5.

Idem tenendum, si venditor rei venditæ, uti & fructuum dominium cum horum periculo sibi reservavit juxta dicta n. 13.

Remotis istis circumstantiis fructus agri tam pendentes tempore contractûs, quam postea primùm orti spectabunt ad emptorem post solutionem pretii reddendi, ita habetur num. 6, 7. & 8. & 10.

Debet tamen emptor compensare venditori damnum ex dilatione solutionis emergens, nec non lucrum cessans.

Casus XV.

De Renuntiatione paternæ hereditatis ante ingressum Religionis facta.

Casimirus, quia statuerat nuntiavit omne jus ad patris tunc monasterium ingredi, cuiusdam suo intimo amico re- adhuc viventis hereditatem: subsequitur in ordine professio; post-

post quam moritur primùm Casimiri pater. itaque frater illius prætendit, portionem suo professo fratri ex hereditate paternæ debitam, omni jure ad se devolutam esse, eò quòd in his circumstantiis neque renuntiatario, intimo scilicet Casimiri amico, neque ipsi monasterio ullum quoddam jus ad istam hereditatem competat.

Quær. 1. Num renuntiatario aliquod jus competat?

Quær. 2. Utrùm ipsi monasterio?

Synopsis.

§. I.

Prænotanda.

1. Renuntiare suæ hereditati duobus modis poterit.
2. Ex ordinibus Religiosis quidam bonorum temporalium capaces existunt, alii verò non.
3. An similes renuntiationes, ad sui valorem ipsius monasterii consensum exigant?

§. II.

Examinantur rationes Renuntiatario faventes.

4. Afferuntur Authores alterutri opinioni faventes.
5. Duo fratri prætendenti hereditatem controversam probanda erunt.
6. Renuntiatario videtur favere *Authentica de monachis. §. illuc, & §. nunc autem.* item *cap. si qua mulier. 19. quæst. 3.*
7. Et quia est impleta conditio, sub qua renuntiatio est facta.
8. Item filius potuit quoque instar Legatarii suum ad hereditatem paternam jus transferre in alium.
9. Insuper conditio in contractibus retrahitur ad tempus contractus initi.
10. Cum fictio juris non operetur in præjudicium tertii, hinc renuntiatario non obest, quòd Religiosus, obeunte patre, fictione juris jam mortuus fuerit.
11. Neque ipsius monasterii consens-

sensus erit necessarius ad renuntiationem ante ingressum factam.

12. Neque ipsa mutatio statûs alienantis obest renuntiatario.
13. Quia renuntiantis professi, obeunte patre, incapacitas ad hereditatem renuntiatario deferendam habet se mere per accidens.

§. III.

Proponuntur rationes renuntiatario, & hujus furi contrarie.

14. Ex opposito obstat renuntiatario, quod ipse renuntians, obeunte patre, nullum amplius jus habuerit.
15. Et hereditas renuntiatario deferenda esset ex voluntate, quæ tempore professionem subsequente existat.
16. Quando ipse professus ad omnes dominii actus jam est inhabilis.
17. Hinc non sola actualis delatio, sed ipsa absoluta etiam, & actualis translatio hereditatis fieret tempore inhabili.
18. Quia tunc primum condi-

tio, sub qua hereditas translata fuerat, purificari potest.

19. Quæ tamen nequaquam purificata fuit, cum hereditas filio ob professionem incapaci, deferri non possit.
20. Constat hoc in filio renuntiante, & ante suum patrem defuncto.
21. Tum quia hereditas patris defuncti post professionem filii in ordine RR. PP. Capucinatorum renuntiatario minimè conveniret.
22. Nullum etiam monasterium ratione sui Religiosi, ante suum patrem defuncti, jus quoddam ad hereditatem paternam retinet.
23. Confirmatur id ipsum ex substituto hærede, ante primum hæredem defuncto.

§. IV.

Respondetur ad fundamenta adversariorum superius allata.

24. Translatio hujus hereditatis est nulla ob defectum conditionis, sub qua facta fuerat.
25. Filius habet jus ad hereditatem

- tem patris, si ante hujus obitum non evaserit inhabilis.
26. Ejusmodi renuntiatio, non obstante renuntiantis inhabilitate, valet quoad id, quod renuntians voluit, & potuit transferre.
27. Juxta Sanchez *lib. 2. in Decalog cap. 14. n. 15.* in ultimis voluntatibus attenditur habilitas legatarii pro tempore, quo impletur conditio.
28. In contractibus verò inter vivos pro tempore ipsius contractus.
29. Ex quibus confirmatur nostra sententia.
30. 31. 32. Et vindicatur ab objectionibus.
33. Quomodo fictio juris præjudicet tertio.
34. Ex qua ratione consensus monasterii requiratur, ut renuntiatarius paternam hereditatem consequatur.
35. Mutatio statûs alienantis, quando officiat juri jam quæsito tertii?

§. V.

Resolvitur II. Quæsit.

An Monasterium successionis hereditariæ, aliàs capax habeat quoddam jus ad istam sui professi hereditatem.

36. Videtur, quòd non, quia ipse professus, à quo deberet accipere, nullum ampliùs jus ad hereditatem habuit.
37. Et quia hæc renuntiatio à Novitio nunquam revocata fuerat.
38. Neque restricta ad obitum patris ante professionem filii.
39. Quia generalibus verbis renuntiatio concepta fuerat.
40. Neque læsionem ex hac renuntiatione monasteriũ poterit prætere.
41. Pro monasterio autem facit, quòd ob nullitatem renuntiationis renuntians retentum adhuc ad hereditatem, jus postea in monasterium transtulerit.
42. Si renuntiatio erat valida, hereditas devolvitur ad renuntiatarium: si nulla, ad monasterium.
43. Juxta fratrem professi renuntiatio est valida, quin
- S
- ta-

- tamen hereditas renuntiatario sit extradenda,
44. Aut monasterio.
45. Eò quòd resignatarius, non obstante professione, jus suum adhuc retineat.
46. Refutatur hæc ratio à monasterio.
47. Nec favet consanguineo paritas à venditione mutua.
48. Aut ab hereditatis abdicatione in gratiam cæterorum cohæredum petita.
49. Denique concluditur, hereditatem monasterio relinquendam.

§. I.

Prænotanda.

Not. 1. Duobus modis posse renuntiationem hereditatis fieri; uno, quo aliquis à se abdicat jus ad hereditatem v. g. filius habet jus ad hereditatem sibi à patre olim relinquendam; sed iste vel in gratiam sui patris, aut in commodum confratrum, ut istorum hereditas sit pinquior, cedit omni jure, quod aliquando ad istam habere poterit, ità,

ut defuncto patre de istius relictis bonis ipse nihil velit olim expetere, nec alius quispiam nomine, & loco ipsius. Dein potest aliquis renuntiare suæ hereditati, in quantum juri, quod aliquando ad eandem habebit, vel habere poterit, nullo modo, nec in minimo renuntiet, sed illud alteri cedat, atque hunc in suum locum substituatur, ità ut iste loco sui illam cum tempore recipiat.

Not. 2. Quosdam ordinum Religiosorum esse capaces bonorum temporalium; uti sunt monasteria Monachorum; alios instar Minorum S. Francisci illorum esse incapaces; ità ut ratione suorum professorum nullam hereditatem possint accipere.

Not. 3. Resolutionem hujus controversiæ in eo consistere, utrum talis in tertii favorem hereditatis renuntiatio, & translatio juris à se in alterum, ad sui valorem requirat, aut non requirat consensum monasterii, ita ut renuntiatarius sine hoc consensu, si pater post professionem filii renuntiantis primum fuerit mortuus, nullum jus ad istam hereditatem habeat, sed hæc ad

mo-

monasterium, bonorum temporalium capax devolvatur.

4. Necessitatem consensus ejusmodi defendunt apud Palaum *de statu religioso disp. 3. pu. 17. n. 17.* Bologneus, Fellus, Fernandez, Seraphin, Rosas, Azor. 2. *part. sum. lib. 2. cap. 28. p. 6. in fine.* & alii plures relati à Covarruvia, Gutierrez, Sanchez *lib. 7. summa. cap. 6.*

Ex opposito superfluum ejusmodi consensum esse, tuentur Covarruv. *de pactis. 3. part. §. 2. n. 3.* antiquiores quosdam referens. Gutierrez *de pactis. §. dum nuptui tradebatur. n. 1.* Beza *de non meliorandis filiabus. cap. 24. n. 31.* Gama *decision. 375. n. 7.* Manesca *de succes. creat. lib. 2. §. 18. n. 97.* Palao *de statu religios. n. 18.* loci citati. Petrus Catalunus *part. 2. Theol. moral. de votis Religiosor. q. 11. cap. 6. n. 16.*

5. Quia autem iste frater consanguineus sibi ex intestato competere hereditatem sui primùm post fratris professionem defuncti patris contendit; ideo huic consanguineo duo probanda erunt, primum, quòd hoc in tertii extranei favorem translatum sine consensu monasterii jus ad

hereditatem paternam sit nullum, quando pater primùm post professionem sui filii renuntians defunctus fuit. Alterum, quòd neque monasterium, representans personam sui professi ob hujus antecederent factam renuntiationem ullum jus ad hereditatem istam prætereendere possit. Audiamus igitur rationes renuntiatario faventes,

§. II.

Examinantur rationes pro renuntiatario facientes.

VI *Authentica: de Monachis. §. 6* illuc: & § nunc autem, & cap. si quæ mulier. 19. *quest. 3.* Monasterium ingressus habet liberissimam facultatem de propriis bonis statuendi, prout eidem placuerit: ergo hæc sibi facta renuntiatio, & translatio juris ad hereditatem erit valida, consequenter renuntiatario debebitur ista hereditas. Consequentia patet. Quia supposita hac libera disponendi de bonis propriis facultate, hujus renuntiationis nullitas ex nullo solido fundamento amplius evinci poterit.

S 2

Prob.

7 Prob. 2. Professus ante ingressum monasterii transtulit hoc jus in renunciatarium sub hac conditione, si in religione perseveraverit, & professionem fecerit: ergo, cum impleta non fuerit conditio, absolutum jus ad istam hereditatem habebit renunciatarium.

8 Prob. 3. Est innegabile, quod filius habuerit jus ad hereditatem sui patris, ubi hic defunctus fuerit: ergo potuit hoc suum jus in alium transferre, instar legatarii, potentis jus ad legatum renunciare alteri, ita ut conditione impleta renunciatarium legatum accipiat.

9 Prob. 4. Non obest legatario, quod pater primum fuerit post professionem filii renuntians defunctus, quando filius erat inhabilis ad hereditatem: ergo, Prob. antec. in contractibus retrahitur conditio ad tempus contractus initi; ideo perinde est, ac si conditio esset impleta à principio, juxta Sanchez lib. 7. in Decalog. cap. 7. num. 53. ergo, cum tempore hujus contractus renunciatarium renuntians fuerit habilis, ista renunciatio subsistet.

Prob. 5. Si renunciatarium nullum jus haberet, ratio foret, quia renuntians pro tempore obitus paterni est fictio juris mortuus: hæc ratio nulla est. Prob. min. fictio juris non operatur in præjudicium tertii.

Prob. 6. Si renunciatarium nullum jus competeret, fieret id ob defectum consensuum monasterii in hanc renuntiationem, ut ita sit valida, necessario præstandus: atqui hic consensus non est necessarius: ergo &c. Prob. min. resignatarius succedit ex jure per resignationem ante ingressum monasterii factam, & resignans jam tunc omnino privatus est jure ad succedendum: ergo monasterii consensus non erit necessarius. Prob. 2. membrum anteced. qui renunciavit hereditatem eo casu, quo eam renunciare potest, se ipsum denudat omni jure succedendi: ergo resignans erit tempore mortis paternæ omni succedendi jure privatus.

Subsumit: sed si resignans professus est omni succedendi jure privatus, non est necessarius monasterii consensus, Prob. Monasterii consensus in tantum fo-

ret

ret necessarius, in quantum illud nomine sui professi habet jus succedendi utpote hujus personam repræsentans; sed si ipse resignans professus omni jure succedendi est privatus, tunc monasterium non habet ullum jus succedendi, nomine sui professi: ergo &c. Prob. min. non potest professus in monasterium transferre jus, quod ipse non amplius habet: ergo &c.

12 Prob. 7. Mutatio status alienantis non officit juri jam quæsito per eum, in quem jam antea alienarat: ergo mutatio status sæcularis in religiosum non obest juri resignatarii jam antea acquisito. Prob. antec. si mutatio hujus resignantis obesset, ratio foret, quia renuntiatio hereditatis habet hanc tacitam conditionem: *Si hereditas deferatur renuntianti*; sed hæc ratio nulla est. Prob. min. hæc conditio est ita intelligenda; si hereditas deferatur vel ipsi renuntianti, vel alteri ex ejus persona: ergo illa ratio nulla est. Prob. conseq. etiam concessa incapacitate renuntiantis pro tempore mortis paternæ, & deferendæ hereditatis deferetur ista alteri resigna-

tario scilicet, ex persona, ratione, vel culpa renuntiantis, dum iste adhuc erat habilis: ergo, si illa conditio est ita intelligenda, tunc hæc ratio nulla est.

Prob. 8. Professi renuntiantis incapax pro tempore paternæ mortis, & deferendæ hereditatis habet se prorsus per accidens ad hereditatem renuntiatario deferendam: ergo hæc non obstat. Prob. antec. licet renuntiatio sortiatur effectum primum post professionem, hoc tamen non provenit ex voluntate, ac jure, quod illo tempore professus habet, & renuntiatario concedit, sed ex voluntate, & jure, quod ante professionem habuit, & renuntiatario concessit: ergo illa incapax habet se per accidens. Hactenus enarrata, renuntiatario favent, obstant, quæ sequuntur.

§. III.

Proponuntur rationes renuntiatario, & juri illius contrariæ.

PRima. Ipse renuntians post professionem est incapax acquirendi hereditatem: ergo

§ 3

eti-

etiam ipse renuntiatarius nullum jus ad hereditatem habet. Probat. conseq. qui certi cujusdam juris est incapax, non potest istud alteri renuntiare: ergo si professus est incapax hujus juris, non potest hoc alteri renuntiare. Prob. conseq. renuntiatarius accipit hoc suum jus à renuntiante: ergo si iste non habet ullum jus, nec habebit renuntiatarius.

Ad hoc argumentum respondet renuntiatarius, dist. antec. renuntiatarius accipit suum jus à renuntiante, tempore, quo hic fuerat habilis, conc. tempore, quo fuerat inhabilis, neg. antec. & conseq. renuntiatio facta fuerat ante professionem, quo dabaturabilitas in renuntiante.

Verum hæc responsio renuntiatarii urgetur ulterius ab adversario: renuntiatio accipit suum effectum primum post professionem, quando renuntians est inhabilis: ergo transferetur inhabilitatis tempore. Probatur antec. sortitur effectum post mortem patris, quæ post professionem primum contigit, & dum renuntians est inhabilis: ergo &c.

Respondet renuntiatarius: re-

nuntiatio sortitur effectum post professionem, non tamen ex voluntate, aut jure, quod illo tempore inhabili habet resignans, sed ex voluntate, & jure, quod tempore præcedente professionem resignans habuit conc. ex jure, quod illo tempore professionem subsequente habet, neg. antec. nimirum talis hereditatis renuntiatio est metienda ex habilitate professi factæ tempore renuntiationis, non autem ex habilitate, aut inhabilitate, quam habet resignans tempore mortis paternæ.

Verum nec hæc renuntiatarii responsio videtur sufficiens. Contra enim est: talis hereditas esset deferenda renuntiatario ex voluntate existente tempore professionem subsequente: ergo nulla solutio. Prob. antec. ex illa voluntate deferretur hereditas, quæ sola potest tribuere absolutum jus ad hereditatem: sed sola voluntas existens tempore subsequente professionem, & mortem patris potest tribuere absolutum jus ad hereditatem ipsi renuntiatario: ergo ex hac sola voluntate deferretur hereditas. Probat. min. primum post professionem

nem & mortem parentis habet ipse renuntians jus absolutum ad hereditatem paternam: ergo sola post professionem, & mortem patris existens voluntas potest transferre jus absolutum ad hereditatem.

[15] Subsumo: sed si renuntiatio hæc fit ex voluntate post professionem existente, erit illa invalida. Prob. subf. professus est inhabilis ad omne dominium, & ad actus dominio proprietatis proprios: ergo ex tali voluntate & tali tempore facta renuntiatio est invalida.

[16] Confirmatur. Talis renuntiatio, si facta fuisset primùm post professionem, esset illa ob inhabilitatem renuntiantis nulla: ergo etiam erit nulla, si antea quidem facta fuerat, dilata tamen erat in tempus inhabile. Prob. conseq. idem est fieri tempore inhabili, & differri in tempus inhabile: ergo si dilata fuerat in tempus inhabile, erit nulla.

Respondet renunciarius, esse faciendam distinctionem inter delationem actualem hereditatis paternæ, & inter translationem juris ad hanc hereditatem. Ipsa actualis delatio fit

quidem tempore inhabili; scilicet post professionem, translatio verò juris in renunciatarium facta fuit ante professionem, & tempore habili, etsi autem delatio fiat tempore inhabili, si tamen fiat ex jure, quod tempore habili fuerat concessum, delatio talis erit valida, quia hæc minimè est facienda juxta habilitatem, quæ tempore delationis actualis datur, sed juxta habilitatem, quæ tempore concessi juris dabatur. constant hæc ex lege: *Nec emptio ff. de contrahenda emptione*: ibi: *Nec emptio, venditio sine re, quæ veneat, potest intelligi, & cum fructus, cum partus futurus rectè emuntur; ut, cum editur partus jam tunc, cum contractum est negotium, conditio facta intelligatur.*

Sed nec hæc renunciarii re-¹⁷ plica aliquid evincit; quod sic probatur. Renuntiatio talis hereditatis declaratur, ut nulla non ideo, quia ipsa actualis delatio hereditatis fit tempore inhabili; sed quia etiam ipsa translatio juris absoluti ad hereditatem fieret tempore inhabili: ergo responsio renunciarii non est sufficiens. Prob. antec, ante professionem

fessionem, & mortem parentis filius professus non habebat ullum jus absolutum ad hæreditatem paternam, sed istud obtinuit primum post mortem parentis: ergo renuntiatio etiam hujus juris absoluti fieret primum post professionem. Prob. conseq. nemo potest jus quoddam absolutum ad aliquam rem in alterum transferre, nisi quando ipse habet hoc jus absolutum: ergo si renuntians habuit primum post professionem, istud jus etiam primum post professionem potest transferre.

- 18 Renuntians itaque sic tendebat: *Si mihi fuerit delata hæreditas paterna, tunc illa erit tibi relinquenda.* Conditio hujus actus conditionati est ipsa actualis delatio hæreditatis paternæ renuntianti facta: ergo quamdiu hæc conditio non fuerit purificata, & hæreditas non fuerit delata ipsi renuntianti, tamdiu renunciarius non habet ullum jus absolutum ad hæreditatem; sed hæreditas non fuit delata renuntianti filio, nisi post mortem parentis. ergo non potuit, nisi post mortem parentis renunciarius habere jus absolutum ad hæreditatem.

Sed neque post mortem parentis renunciarius habet jus absolutum ad illam. Prob. post mortem parentis hæreditas istius non potuit amplius deferri filio tanquam ob factam professionem inhabili: ergo cum renunciarius tantum habeat jus absolutum, si hæreditas filio fuerit delata, hæc autem huic ob illius ex professione incapacitatem post mortem patris amplius deferri non possit; hinc renunciarius nunquam aliquod jus absolutum ad hæreditatem istam habebit.

Confirm. Si post factam ejus²⁰ modi renuntiationem filius renuntians ante patrem obisset, aut ob quoddam delictum à magistratu fuisset privatus omni jure ad hæreditatem paternam, tunc juxta omnes renunciarius non haberet ullum jus ad talem hæreditatem, & quidem ex eo, quod ipse filius amiserit jus, & ipsi delata nunquam fuerit, aut deferenda esset hæreditas paternæ: ergo idem de nostro casu tenendum.

Confirm. 2. Ex oppositæ²¹ sententiæ principiis sequeretur, quod ingrediens ordinem S. Francisci Capucinorum ante professionem posset resignare alteri

19
 teri jus ad hereditatem viventis adhuc sui patris, & hæc renuntiatario deferenda esset, licet iste primum post professionem filii moreretur. Hoc autem est contra communem, & quotidianæ praxi contrarium: ergo.

22 Confirm. 3. Sequeretur, quod monasterium, succedendi jure præditum, haberet jus ad hereditatem paternam sui Religiosi professi, etiam si iste ante suum parentem fuisset mortuus; quod iterum est communi opinioni contrarium. Itaque sicuti Religiosus in monasterium unicè transfert solam spem, nullum autem jus succedendi; spes autem evanescit mortuo ante patrem filio, ita etiam solam spem in renuntiatarium talis renuntians, nullum autem absolutum jus transfert; spes autem illa etiam evanescet, si Religiosus renuntians interea incapax hereditatis evaserit, & civiliter fuerit mortuus. Prius habetur *Instit. de acquisitione per arrogationem. §. mortuo*. Et defenditur à Sanchezio lib. 7. cap. 12 n. 7. referente Glossam fin. cap. unic. 18. quest. 1. Felinum, Paliodorum, & alios. Ad hoc ulterius comprobandum

etiam servit, quod habet Harprecht insignis Juris consultus ad §. fin. n. 6. *Instit. de noxalibus actionibus*. ibi: Nulla nisi mortuo patre legitima intelligitur, & filius vivente patre non habet ullam actionem petendi legitimam, quia non debetur nisi patre mortuo. Imò posset pater omnia sua bona in mare projicere, & filium sua legitima privare. Gail. lib. 2 de P. c. 13. num. 36. idem sentit Manicus in appendice ad titulum 8. lib. 4. *Instit. n. 8.* dicens: vivo patre filius nullum adhuc jus habet, præsertim succedendi, præter spem succedendi. *Lege 11. ff. de liberis, & postumis.*

Ultra hætenus allata contra 23 renuntiatarium etiam facit paritas desumpta à substituto hærede, qui ante primum hæredem, vel ante hereditatem aditam defunctus fuerat; si enim talis substitutus hæres ante hereditatem aditam, vel ante primum hæredem defunctus fuerit, tunc talis hereditas non devolvetur ad hæredes defuncti substituti, juxta legem unicam. §. novissimo. *Cod. de caducitate tollenda.* & quidem ex ratione, quod substitutus defunctus adhuc nullum aliud habuerit jus, nisi in spe, &

T

quod

quòd hæreditas in bonis ejusdem adhuc non fuerit: item quia hæreditas nunquam adhuc adita non potuit ei præ mortuo deferri. Ità Molina. *tract. 2. disp. 188. n. 7. & 8.* Zäsius *ff. eod. tit. de caducitate tollenda.* Pirhing *de testam. sect. 3. §. 3. num. 11.* ergo idem de hæreditate hac paternæ, cujus spes in alium est translata, tenendum erit; cùm ejusmodi ex professione resultans in renuntiante incapacitas id ipsum operetur, quod mors naturalis *lege 5. §. Sed etsi patronus. ff. de conjungendis cum mancip. liber.*

Hæc itaque usque huc allata fundamenta sufficienter ostendunt, renuntiatario nec minimum jus competere ad hæreditatem patris, qui primùm defunctus est post professionem filii suam spem ad futuram hæreditatem paternam renuntiantis alteri.

§. IV.

Respondetur ad fundamenta adversariorum superius allata.

Postquam fundamenta omnem actionem renuntiatario ad istam hæreditatem dene-

gantia proposuimus, solvendæ erunt superius pro resignatario facientes rationes.

Ad primam itaque n. 6. propositam respondemus, concessio antecedente dist. consequ. ergo hæc hæreditatis translatio erit valida, si conditio, sub qua illa facta fuerat, sit impleta: conc. consequ. si illa etiam non fuerit impleta neg. consequ. hæc conditio erat: *si mihi, hoc est, renuntianti fuerit delata hæreditas.*

Ex hoc ipso fundamento solvitur etiam secunda ratio n. 7. dist. antec. transtulit omne jus sub conditione; si professionem fecerit, & habilis pro tempore mortis paternæ ad recipiendam hæreditatem fuerit, conc. absque hac conditione neg. antec. & consequ. idem potest absolute negari, quòd sub conditione professionis futuræ jus hoc in alterum transtulerit; vel si etiam expresse ita transtulit, negamus, illum actum fuisse validum.

Num. 8. Propositam dissolvimus dist. antec. filius habet jus ad hæreditatem sui patris, si pater obierit, & ante hujus mortem filius non fuerit ad acceptandam hæreditatem factus in-

ha-

habilis: conc. etsi ante parentis mortem inhabilis fuerit factus: neg. antec. & confep.

26 In 4.ta. n. 9. Proposita neg. antec. quòd scilicet legatario non oblit, mors paterna professionem filii primùm subsecuta; in probatione concessio vel transmissio antecedente disting. conf. ergo ista renuntiatio subsistet quoad id, quod renuntians voluit, & potuit in illum transferre: conc. subsistet etiam secundum ea, quæ renuntians nec voluit, nec potuit per illum contractum transferre: neg. conseq. renuntians potuit transferre illud duntaxat jus, quod tunc habebat: ergo, cum tunc nullum absolutum jus, sed spem tantum conditionatam habuerit, si nimirum ante patris obitum inhabilis non evaserit, ideo hanc conditionatam solummodo spem transtulerat; cum ergo conditio non fuerit impleta, nullum ex hac renuntiatione jus ad hereditatem renuntiatario accessit.

27 Cæterum, cum in cit. n. 9. adducatur Sanchez lib. 2. in Decalog. cap. 14. n. 15. ideo advertimus, ab hoc Authore ibidem proponi quæstionem, utrum rem

sub conditione professionis meæ mihi legatam possim ante professionem tertio renuntiare, pro sententia negativa adducit postea Benedictum Ægidium lege Titia: si non nupserit: 100 p. 1. n. 51. ff. de condit. & demonstrat. qui talem renuntiationem ex eo agnoscit invalidam, quòd in Legatis, & aliis dispositionibus per ultimam voluntatem sub conditione factis, respiciaturabilitas legatarii pro tempore, quo impletur conditio; cum ergo tempore professionis Religiosus sit incapax, & inhabilis ad legatum; ideo talis ante professionem nullam spem, aut jus ad legatum sub conditione secuturæ professionis, tanquam inhabilis pro hoc tempore, habere potest: ergo neque ullam spem, aut jus ad aliud legatum in tertium renuntiando transferre.

Quòd si autem quid mihi inter vivos per contractum, v. g. donationem sub conditione futuræ professionis promissum, aut donatum fuerit, juxta Sanchezium citatò locò tale promissum, aut donatum alteri renuntiare potero. Ratio juxta illum est; quòd, licet talis renuntians im-

T 2

ple-

pletæ conditionis, id est professionis tempore, sit inhabilis ad promissum, aut donatum ratione suæ professionis, non fuerat tamen ad illud inhabilis tempore factæ inter vivos donationis; cum igitur in cōtractibus conditionatis attēdatur habilitas donatarii, v. g. quæ datur pro tempore facti contractūs, non autem pro tempore impletæ conditionis (quod contingit in ultimis sub conditione aliqua factis dispositionibus, & voluntatibus) ideo hoc jus in tertium transferri ante professionem validè poterat; & hinc res sub conditione secuturæ professionis alicui donata, post hanc peractam extradenda erit illi, in quem antea illud meum jus transtuleram.

29 Ex hac Sanchezii, & Benedicti Ægydii doctrina colligimus, ut aliquis in alterum per renuntiationem transtulerat jus ad illa, quæ sibi ex testamento legato, aut donatione mortis obveniunt, necessarium esse, ut renuntians ad illa obvenientia spem, & jus quoddam habeat, eò quòd in alium transferre nequeam, quod ipse non habeo. Præterea patet, quòd ad relin-

quenda ex testamento, legato, aut donatione mortis causâ nullam spem, & jus habeam, si me pro tempore delationis inhabilem ad illa bona recipienda prævideam; nec sufficiat habilitas, quam tempore factæ talis ultimæ dispositionis, aut renuntiationis habeo. Cum igitur in nostro casu pro tempore paterni obitūs professus nullam habilitatem ad acquirendum aliquod dominium habeat; ideo nullam quoque spem, & nullum jus ad bona paterna in talibus circumstantiis obtinenda habuit: ergo neque in renuntiatarium ante suam professionem aliquam spem, aut jus ad hæreditatem sui patris post professionem primùm morituri transferre sua renuntiatione potuit ex opinione Sanchezii, Benedicti Ægydii. i

Urgetur tamen hæc ratio. Cita-³⁰ti hi duo Authores loquuntur de acquirendis per ultimam voluntatem scripto, & in quodam instrumento expressam: ergo non possunt extendi ad illa, quæ ab intestato ad liberos devolvuntur; atqui in nostro casu agitur de successione ab intestato:

to: ergo ad hanc non erit necessaria habilitas pro tempore, quo succeditur ab intestato. Respond. neg. antec. licet etenim ibidem proposita de legato alicui sub conditione professionis facto quæstio agat de acquirendo legato per instrumentum facto; ratio tamen, ob quam hoc legatum obvenire nequeat huic legatario, neque ab hoc in alium renuntiatione transferri, est hæc, quod in ejusmodi acquisitis inspicatur tempus, quo conditio impleatur, & consideretur; utrum tunc accipiens sit habilis vel non; cum ergo conditio hereditatis adeundæ sit obitus parentis; ideo hoc tempus & habilitas in illo tempore præ oculis habetur.

31 Urgent 2. Sanchez dicit: in ultimis voluntatibus tempus impletæ conditionis observandum; ubi autem succeditur ab intestato, ibi nulla voluntas ultima intercedit: ergo in hoc non est habenda ratioabilitatis in successore pro tempore obitus paterni. Resp. cum pater sciat, filium ab intestato successurum, si ille nullam ultimam voluntatem faciat; ideo hanc omittens

vult hereditatem obvenire filiis: ergo datur ultima voluntas. Secundo, si filius sit exhereditatus, hoc est, inhabilis factus ad hereditatem, aut ob quoddam delictum incapax à Principe declaratus, tunc non succedet; quia scilicet tempore paternæ mortis incapax invenitur: ergo etiam in istis requiritur habilitas pro tempore impletæ conditionis, quæ est obitus patris. Tertiò, si hæc habilitas non esset necessaria, etiam professus in ordine Adm. R.R. PP. Capucinarum ab intestato suis parentibus succederet.

Urgent 3. Legatum post professionem alicui obveniens, juxta citatos AA. ideo non potuit transferri in tertium; quia hic ante impletam conditionem nullam adhuc spem, aut jus ad hereditatem habuit: ergo ante professionem potest hereditas paterna in alium renuntiatione transferri. Prob. consequ. filius jam ante obitum patris habuit jus ad hereditatem paternam, & mors patris est solus terminus executionis, non autem conditio, qua impleta primum jus filio ad hereditatem accrescit:

T 3 ergo

ergo potuit hoc jus in alterum à filio transferri.

Resp. juxta rationes superius à nobis propositas jus absolutum primum datur post obitum patris, si scilicet ipse filius supervixerit, & habilis tunc fuerit: ergo ante illam sola spes, & conditionatum jus filio competit: ergo cum plus transferre nequeat, quam quod ipse habet; ideo hoc solum transfert; quod nunquam ob defectum conditionis, quæ estabilitas tempore paterni obitus, evadit absolutum; prout videre est, si filius ante patrem obeat.

33 In 5. Num. 10. adversariorum ratione dist. maj. si renuntiatarius nullum jus haberet, ratio foret; quia renuntians tempore obitus paterni est fictione juris mortuus, & quia verè, & re ipsa est inhabilis ex professione ad successionem in hereditate paterna effectus conc. maj. præscindendo ab hac ultima circumstantia neg. maj. & dist. m. hæc ratio nulla est, si non fuisset redditus inhabilis conc. si talis evaserit neg. min. & conseq. simili modo distingui potest probatio minoris, asserentis fictio-

nem juris non præjudicare tertio. Dein si aliquis est declaratus ut prodigus, & eidem administratio bonorum interdicta, in ordine ad alienationem talis fictione juris habetur pro mortuo, & tamen hæc fictio præjudicat tertio, qui rem sibi à tali prodigo donatam retinere nequitam poterit. Item, si pater mala fide agrum possedit, filius autem hæres universalis bona fide possidet, postmodum vendat tertio, restituere iste illum debet vero domino ante præscriptionem illius comparenti: ergo fictio juris etiam tertio præjudicat; ideo enim talis filius non potest tempus, quo agrum ipse possedit, remittere in emptorem, ut huic etiam profit, quia fictione juris filius hæres censetur eadem persona cum patre.

Quod 6. Adversarii ratio-34 nem concernit n. 11. propositam, concedimus, monasterii consensum nequaquam necessarium fore ad renuntiationis hujus valorem, si ex illa ante professionem facta hereditatis renuntiatione absolutum quoddam jus ad hanc hereditatem ob.

obvenisset ; quia autem ob defectum conditionis , qua posita renuntiatarius absolutum quoddam jus primum consecutus fuisset , omni jure ad hanc hereditatem renuntiatarius destitutus est ; hinc ad monasterium ratione sui professi tota hereditas paterna ab intestato devoluta est , ut igitur renuntiatarius ex justo quodam titulo hanc ex renuntiatione sibi indebitam hereditatem consequatur , consensus monasterii donantis illam renuntiatario erit opus.

In forma resp. transm. maj. neg. min. in hujus probatione nego primum membrum antecedentis ; uti etiam secundum , in hujus probatione dist. antec. qui renuntiat hereditati absolute ac valide , ille ex tunc amittit omne jus ad hereditatem conc. qui solum sub conditione , quæ non est purificata , renuntiavit , ille ex tunc amittit omne jus ad hereditatem : neg. antec. & sub eadem distinctione conc. & neg. conseq.

35 Quod septimò locò n. 12. allatum est , ita distinguimus : mutatio status alienatus non officit juri jam quæsito per eum , in quem

jam antea alienaverat , si hoc jus jam fuerit absolute quæsitum : trans. antec. si fuerit quæsitum tantum sub conditione non mutati status , tunc mutatio status non officit juri , neg. antec. & conseq. cum filius renuntiaverit hereditatem tertio , & huic ad illam dederit jus sub conditione , si sibi post mortem parentis delata fuerit hereditas ; ex altera verò parte hereditas renuntianti filio ob professionem inhabili delata nunquam fuerit , hinc nullum ad renuntiatam hereditatem absolutum jus renuntiatarius acquisivit.

Urgent : hæc conditio est ita intelligenda , si deferatur hereditas , vel renuntianti , vel renuntiatario ex persona , ratione vel causa renuntiantis ; atqui hoc fit non obstante inhabilitate renuntiantis : ergo &c. Resp. 1. ex hoc sequi renuntiatarium habiturum jus ad istam hereditatem , etsi filius renuntians ante patrem obisset.

Resp. 2. dist. anteced. hæc conditio est ita intelligenda ; si renuntiatario ex persona renuntiantis pro illo tempore adhuc habilis , & capax fuerit delata hæ-

hereditas: conc. antec. si deferatur ex persona renuntiantis, sive hic tunc fuerit habilis, vel inhabilis neg. antec. & conseq.

Ultimo loco & n. 13 allatam rationem solvimus negando antec. quod scilicet professi incapax habeat se tantum per accidens ad hereditatem renuntianti deferendam; in hujus probat. neg. antec. & dico, ex fundamentis nostræ sententiæ constare, quod jus renuntiatarii ad hereditatem tum ex jure, quod tempore renuntiationis resignans habuit, tum etiam ex habilitate istius ad hereditatem sibi deferendam, (eò quod sub hac sola conditione renuntians hereditatem in renuntiatarium transtulerit) proveniat.

Hæc itaque rationum renuntiatario faventium solutio, uti etiam fundamenta contra illum ipsum priore §. allata sufficienter ostendunt nullitatem juris ad hereditatē à renuntiatario prætentam; ex hoc tamen non statim inferri potest, eandem ab intestato ad fratrem consanguineum professi, interea fratris devolvi: Ratio est, quod ad istam hereditatem ipsum mona-

sterium jus quoddam nomine sui professi habere possit. Videndum itaque, utrum monasterium omni ad succedendum in istis circumstantiis jure destitutum sit. Ponitur autem monasterium esse aliàs ejusmodi successionis hereditariæ per se capax & habile.

§. V.

Resolvitur II. Quæsit.

An Monasterium Juris ad succedendum capax habeat quoddam jus ad hereditatem sui professi?

PRO sententia negativa facit; ³⁶ Monasterium nunquam acquisivit quoddam jus ad illam hereditatem: ergo hæc illi nequaquam deferenda erit. Prob. antec. jus illud debuisset monasterium acquirere à suo Religioso, atque illud in tantum haberet, in quantum ipse ad illam hereditatem jus quoddam habuit, & hoc postea in monasterium, quod personam sui professi representat, transtulit; sed hoc non fuit factum: ergo mona-

nafterium nullum jus ad illam hæreditatem habuit. Prob. ante. ipse Religiosus; quia ante suū ingressum, vel etiam in Novitiatu in externum resignavit hoc suum jus, non habebat amplius ullum jus: ergo non potuit jus hoc in novitiatu per professionē transferre in monasterium; sed neque post professionem, eò quòd hæc eundem incapacem omnis ejusmodi dispositionis effecerit.

Confirm. Est absurdum plus juris monasterio ex monachi persona concedere, quam ipse monachus haberet, si juris sui esset: ergo cū iste nullum haberet jus ob factam resignationem, neque monasteriū habebit. Probat. antec. in hac materia longè fortius & pinguius est jus, quod quisque ex persona sua habet, quàm quod ex alterius persona consequitur: *vi textus in §. fin. de vulg. & lege: qui liberis §. hæc verba ff. eod. tit. & leg. si paterfamilias ff. de hæredibus instituendis.*

37 Neque dicas: Novitium revocasse hanc suam resignationem ante professionem: contra enim est: fuit ille obligatus, ut expectaret eventum conditionis, mortem scilicet sui patris: ergo

non potuit revocare ante professionem vivente adhuc patre.

Neque dicas 2. Illos convenisse inter se, ut hoc pactum valeret, si ante professionem pater obierit: contra enim est, quòd ponatur resignatio fuisse illimitata, absoluta, non restricta ad vitam patris, aut ad tempus novitiatus.

Neque dicas 3. Qualis mens resignantis hæreditatem fuerit, est dubium: in dubio autem intellectus favens Religioni accipiendus, & in dubiis opinionibus pro Ecclesia & Religione judicandum. *Lege sunt personæ. ff. de Religiosis, & sumptibus funerum. Sanchez lib. 7. in Decalog. cap. 3. n. 64.* Respondetur enim neg. antec. cū enim resignatio hujus juris fuerit generalibus verbis concepta, ita etiam generaliter, & universaliter, non autem ut restricta ad solum tempus novitiatus accipi debebunt: ergo non est dubium, utrum absoluta resignatio fuerit restricta ad solum ipsius novitiatus tempus, etenim mutatio status alienantis non officit juri jam quæsito per eum, in quem alienarat.

U

Præ-

40 Præterea monasterium nullam læsionem ex hac renuntiatione prætere-
re potest; nam juxta Decium *Consil. 31. num. ult. vol. 1.* Nullatenus monasterio est integrum, læsionem aliquam ex monachi renuntiatione intentare, nisi eam, quam ipse monachus in sæculo manens possit; hic ut sæcularis post factam resignationem non posset defuncto suo patre intentare læsionem aliquam: ergo nec poterit monasterium.

Quòd si respondeat monasterium, succedere ex jure non ipsius Religiosi, sed quod sacri Canones eidem attribuunt. Contra hoc facit; sacri Canones tantum attribuunt monasterio jus illud, quod competit Religioso tempore suæ professionis: ergo cum huic ob factam suam illimitatam renuntiationem ante professionem nullum jus amplius competat, neque competet monasterio. Confirm. responsio: si resignans in sæculo, vel durante novitiatu vendidit sua bona, tunc monasterium in illa nullum jus per professionem sui Religiosi acquireret: ergo etiam, si quid antea in alterum transtulit

per donationem, etiam in hoc nullum jus acquireret.

Hactenus audivimus, quæ⁴¹ monasterio obesse possunt, nunc quid ipsi faveat, audiamus. Itaque monasterium ita pro se argumentatur.

Hæc resignatio, juxta men-⁴² tem consanguinei est nulla, & invalida, eo ipso, quod sibi consanguineus hæreditatem arroget præ resignatario: ergo jus ad hæreditatem semper adhuc mansit apud suum Religiosum, & per professionem ab hoc in monasterium translatum ex dispositione jurium fuerat, sine omni ipsius Novitii expresso consensu.

Secundo, Hæc resignatio fuerat translata in tempus inhabile: ergo erit nulla. Prob. consequ. idem est fieri rem tempore inhabili, & referri ad tempus inhabile: *Lege quod sponse: Cod. de donat. ante nuptias.* Et si actus imperfectus veniat ad casum, à quo non potest incipere, vitiabitur. *Leg. plurib. §. etsi placeat. ff. de verbor. oblig.* quod autem fuerit translatum in tempus inhabile. Prob. fuit translatum in tempus obitus paterni; sed hoc est inhabile, eò quod ante illud profes-

fessio fuerit facta: ergo &c. Itaque vel resignatio ista ex mente prætendentis consanguinei est valida, & tunc ad renunciatarium devolvitur hereditas paterna; vel juxta ipsum fuit invalida? Et tunc hereditas devolvitur ad monasterium, cum jus ad hereditatem in alterum Religioso illius translatus non fuerit.

43 Ad hoc respondet consanguineus, illam resignationem absolute fuisse validam, & consequenter si pater ante professionem resignantis fuisset mortuus, hereditas ad resignatarium externum devoluta fuisset: interim tamen non obstante hoc valore hereditatem defuncti post professionem patris non devolvi ad resignatarium ob defectum conditionis, eò quòd ipsum jus ad hereditatem in illum solummodo translatus fuerit, si hæc ipsi resignanti sit deferenda: cum ergo huic utpote jam professo nunquam fuerit delata, neque deferenda illa erit resignatario.

44 Ex eo autem, quòd resignatarius ex professione resignantis suum jus amisit, minimè

inferri juxta consanguineum poterit, quòd monasterio sit illa hereditas deferenda. Prob. jus istud neque fuit in monasterium translatus ante professionem, nec in ipsa professione, nec post istam; non ante illam, quia toto illo tempore obligabatur resignans stare suo contractu, & resignatione. Non post professionem, cum per hanc inhabilis ad dominium, & consequenter ex hoc actus, quo donaverat hereditatem monasterio, invalidus redditus fuerit; sed nec in ipso actu depositæ professionis: aliàs habuisset dominium, cum actu se ad hoc inhabilem per professionem reddidit.

Dein cum inhabilitas ad dominium solo jure Ecclesiastico, & Pontificio sit introducta, ideo jam semel mediante professione inductam inhabilitatem Summus Pontifex absolute potest tollere, & professum reddere de novo habilem; hac autem inhabilitate sublata, si tali Religioso hereditas deferretur, absque dubio ad eandem ejusmodi resignatarius jus quoddam haberet, eò quòd illi absolute, universaliter, ac sine restrictione iste Re-

ligiosus suum jus olim resignaverit ad istam paternam hereditatem : ergo jus resignatario olim concessum cum professione resignantis nequaquam extinctum, & hinc nullum in monasterium translatum fuit.

46 Ad hanc instantiam reponit monasterium, in tali extraordinaria, & rarissimè contingente rehabilitate ipsius olim professi nullum jus renunciatario obveniturum, eò quòd intentio resignantis ad hunc extraordinarium casum se non extenderit. Dein si adhuc renunciatarius tempore professionis suum jus ad hereditatem retinet, consanguineo professi non poterit hereditas ista extradi, cùm ad illam dicatur adhuc jus suum retinere renunciatarius.

Hinc etsi renuntiatio ponatur fuisse valida, illa tamen, & jus ex illa renunciatario acquisitum fuerunt extincta per professionem, cùm hæc tanquam terminus illius obligationi fuerit tacite assignata, ut, si pater interea non obierit, resignans ab obligatione transferendi delatam sibi hereditatem in renunciatarium liberatus esset. Ex quo ipso eti-

am patet, mediante professione jus quoddam ad illam hereditatem translatum fuisse in monasterium, eò quòd pro instanti professionem immediatè antecedente suum jus resignans Religiosus denuo ob defectum conditionis de novo recuperaverit,

Urget consanguineus: si talis Religiosus ante suam professionem tertio vendidisset hanc suam hereditatem, utique ipsa professione nullum jus à Religioso in monasterium fuisset translatum: ergo idem dicendum, si renunciavit. Respondetur à monasterio, concessio antec. neg. conseq. & paritatem: in venditione enim absolutè in emptorem transfertur jus in rem venditam; in renuntiatione autem prædicta jus sub conditione, quæ tamen non fuerat impleta, translatum fuerat: ergo potest hoc iterum ad suum dominum priorem reverti. Siquidem resignans nequaquam absolutè se abdicavit iure ad hereditatem paternam; sed ipsi renunciatario solummodo jus dederat ad hereditatem suo nomine, si resignanti sit deferenda, aut delata, accipiendam, quæ tamen delatio

tio nunquam subsecuta fuit: ergo hoc apud renuntiationem constanter permanens jus hereditatis paternæ in monasterium translatum fuit.

Confirm. Promissio hæc conditionata extendebat se tantum ex mente renuntiantis ad tempus, quo iste mansurus esset habilis ad acceptandam hereditatem, quando enim renuntians perpetuo inhabilis effectus fuit, nulla amplius hereditas eidem deferri, & hinc etiam nulla pro illo tempore in renunciatarium ab inhabili renuntiante transmitti potuit: ergo in momento professionem antecedente expiravit, & ipsum monasterium, utpote repræsentans suum Religiosum acquisivit jus capiendi hereditatem sui professi.

Opponet hæres consanguineus: ad hoc, ut hæc translatio juris in externum fuerit valida in ordine ad hereditatem paternam, non fuerat opus, ut ipsi renuntianti deferretur hereditas, vel deferri post mortem sui patris possit; ergo hæc pro monasterio allata nihil evincunt. Prob. antec. si iste professus in favorem suorum fra-

trum jus ad hereditatem paternam ante professionem à se abdicasset; hæc abdicatio fuisset valida, licet ipsi tunc necdum fuerit delata hereditas, & licet postea factus fuerit incapax, quando post mortem deferretur; nec ullum amplius jus ad illam in monasterium potuisset transferri: ergo neque erit necessaria hæc delatio, ad hoc, ut in hunc externum memoratum jus transferatur.

Respondet tamen monasterium: neg. antec. in probatione concess. antec. neg. consequ. cum aliud sit dare jus alteri ad hereditatem; aliud verò abdicare à se jus ad hereditatem, ad prius requiritur, ut hereditas fuerit illa delata, nam ante delationem non habetur jus ad hereditatem; cum ergo nemo det, quod non habet; nec donatarius possit plus accipere juris ad hereditatem, quam habeat is, qui dedit jus; ipse autem dans ante delatam sibi hereditatem ad hanc non habeat jus; ideo etiam nullum potuit transferre in renunciatarium.

Quòd si autem aliquis à se abdicet jus, quod habet, vel quod

aliquando habere poterit, talis non intendit facere, quod alius nomine suo sit hæres; sed ex sua duntaxat parte impedimentum aufert, quod aliquando posset esse, ne alius sit hæres, & permittit alium esse hæredem, si ei aliunde hæreditas competat, ad hoc autem præstandum non est necessaria delatio ipsius hæreditatis, cum hoc non sit aliud,

quàm se obligare sub conditione ad non acceptandum talem hæreditatem, si aliquando delata fuerit.

Ex istis omnibus denique ultimatam nostram solutionem⁴⁷ subjungimus, dicendo, hæreditatem præensam à fratre professi, aut ab ipso renuntiatario, nulli ex istis, sed ipsi monasterio addicendam.

Casus XVI.

De occulta compensatione famularum.

Euphemia ancilla etiamsi illius labores aliarum ancillarum solertiam non excederent, putat tamen se minùs tenue stipendium accipere, eò quòd videret alias famulas pro similibus laboribus passim majus stipendium recipere; quia tamen operam suam pro hoc salario suæ dominæ addixit, ne minùs aliis acquireret, furtis minutis successivè tantùm subtrahit, ut gravem summam surrepta constituent, & mercedem cæterarum adæquent.

Quær. Num malè egerit, & ad restitutionem teneatur?

Synopsis.

§. I.

Quædam prænotanda.

1. Salarium instar rerum pretii est triplex.
2. Salarium Euphemie non est certò injustum, neque majus promissum,

3. Ob

3. Ob solas rationes probabiles nemo est à sua possessione deturbandus.

§. II.

**Resolvitur propositum
quæsitum.**

4. Euphemia in hoc puncto peccare graviter.
5. Nec excusatur, quòd salari-um assignatum videatur non esse æquale labori.
6. Nec quòd aliis ancillis assignetur majus.
7. Nec quòd aliæ ancillæ majus salarium ob suos labores exigent.
8. Eò quòd teneatur stare inito cum domina contractu.
9. Nec excusat subtractio per furta minuta sine animo ditescendi facta.
10. Nec ex eo, quòd à sua domina ametur, præsumi hæc potest non esse graviter invita.
11. Nec ex eo, quòd singula minuta furta statim in obvias necessitates sint expensa.
12. 13. Quandonam salarium

certò ac evidenter injustum sit habendum?

14. Quid famulis liceat, quibus ob temporum difficultatem victus minuitur?

15. Ex his omnibus deducitur Euphemiam ad restitutionem ablatorum obligatam esse.

§. I.

Quadam prænotanda.

NOt. 1. Salarium instar pretii rerum esse triplex, summum, medium, atque infimum.

Not. 2. Salarium Euphemie non esse certò & evidenter injustum atque iniquum, neque aliud majus eidem promissum esse, neque ex alia quadam ratione illi deberi.

Not. 3. Ex principiis de licentia occultæ compensationis esse manifestè injustum aliquem à possessione suorum bonorum deturbare ob solas rationes probabiles, & multò magis, si istæ sint tantum dubiæ. Hinc Pater Sanchez *lib. 1. summa cap. 10. n. 9. & lib. 6. sum. c. 3. n. 7. & 29. & lib. 2. de matrim. disp. 44. n. 3. ubi*
sic

sic ait: *Ut possim alium sua possessione spoliare, oportet me certum esse, rem non esse suam.* Sanchezio consentiunt universi Doctores, qui ad licitam compensationem, petunt certitudinem in utente illa; hoc ipsum principium supponit Suarez lib. 5. de LL. cap. 18. n. 20. Vasquez opuscul. de Restit. c. 6. §. 3. n. 83. ubi hæc leguntur: *in hoc æqualitas justitiæ consistit, quod quamdiu non constet evidenter, aut per sententiam judicis, possessor sibi rem retineat.* His assentitur Lessius de justit. lib. 2. cap. 12. n. 58. & cap. 14. n. 25. ibi: *Si quis percipiat rem ab eo, qui bona fide possidebat, neque moraliter certus sit, suam esse, non posse eam retinere, sed totam debere restituere, quia in dubio possessio illi favet, ita ut nisi moraliter certum sit ejus non esse, non possit eam spoliari, & ita in omnibus tribunalibus apud omnes gentes judicatur.* Id ipsum sentit Molina Tom. 3. de justit. disp. 6. c. 91. ubi ad justam compensationem his verbis pro prima conditione requirit, *ut debitum, quod quis ita compensat, sit liquidum, ac certum omnino; in dubio enim, etiam probabili, ne aliquid aliud debeat, nefas est ei occul-*

tam accipere compensationem. His præmissis ad propositum quaesitum.

§. II.

Resolvitur propositum quaesitum.

DIco Euphemiam in hoc 4 puncto peccare. Probat-
tur conclusio 1. ex damnatione inter 65. propositionis trigessimæ septimæ. *Famuli & famulae domesticæ possunt occultè heris suis surripere ad compensandam operam suam, quam judicant majorem salariò, quod recipiunt.* Hæc propositio juxta Patrem Cardenas tanquam scandalosa, & inducens famulos ad plurima furta meritò damnata fuit. Prob.
2. Ratione: nisi Euphemiae certò & evidenter debeatur excessus ille salarii absque injuria non potest sibi facere compensationem, spoliando dominam excessu, quem illa possidet; atqui Euphemiae non debetur certò ac evidenter ille excessus: ergo hunc non poterit sibi compensare spoliando illo dominam.

Minor constat partim ex casu ipso; ponitur enim dari eidem Sa.

salarium, quod non certò & evidenter est iniquum: item quòd eidem nullum aliud sit promissum, insuper quòd ex nulla alia ratione ipsi certò debeatur, eò quòd fundamenta, quæ Euphemia pro se affert, sint nullius momenti, quod ex earum solutione postmodum afferenda constabit: ergo excessus salarii Euphemie nequaquam certò aut evidenter debetur. Ipsa etiam major nostræ probationis sufficienter probata est in notando quarto, ubi ostendimus non esse licitum, possessorem sua re spoliare, quando jus ad illam volenti spoliare non est certum atque evidens.

Prob. Eadem conclusio 3. domina certum jus ad eum excessum retinendum habet: ergo illum non debet probabiliter ancillæ prob. antec. Domina habet certam illius excessus possessionem, sed habens certam possessionem, habet certum jus retinendi, etiamsi alius habeat jus probabile, aut dubium ad illam, ergo domina habet certum jus retinendi illum excessum, probatur etiam prioris enthymematis consequentia: impli-

cat, aliquem habere certum jus retinendi aliquid, & simul debere hoc probabiliter alteri: ergo si domina habet certum jus retinendi excessum, hunc non debet probabiliter alteri. Subsumo; sed si domina certum jus retinendi excessum habet, ancilla non potest sibi eundem occulta compensatione arripere.

Confirmatur: Etiam si transmittamus, quòd Euphemia probabile jus ad illum excessum habeat, nequaquam tamen probabile est, quòd domina eundem retinendo suæ ancillæ injuriam quandam inferat: ergo probabile neutiquam est, quòd eum excessum ancillæ debeat, ergo neque probabile est, quòd ancilla possit eam surripere. Prob. antec. non est probabile, quòd irroget alteri injuriam, qui alteri non dat, sed retinet aliquid, ad quod retinendum habet jus certum, sed domina habet jus certum ad retinendum excessum: ergo non est probabile, quòd hunc non dans ancillæ, sed retinens, ancillæ injuriam inferat. Prob. min. Domina habet legitimam illius excessus possessionem: ergo habet jus

X

cer-

certum retinendi excessum. Probat. conseq. legitima possessio est jus certum retinendi, ergo habet domina jus istud certò; sed habens jus certum ad aliquid, retinendo istud, & non extrahendo alteri probabiliter nullam per hoc alteri injuriam irrogat: ergo Euphemia subtrahendo excessum violat jus certum ipsius dominæ, & hæc denegando illum probabiliter ancillæ nullam irrogat injuriam.

Confirm. 2. Etsi ponamus, quòd ancilla habeat jus probabile ad illum excessum, ipsa tamen domina ad minimum etiam habet jus probabile ad illum: ergo cum stante utriusque probabilitate domina insuper in possessione illius excessus existat, ipsius dominæ jus est præferendum juri probabili ancillæ, quia in dubio melior est conditio possidentis.

Probat. nostra conclusio ulterius ex eo: Nemo in propria causa potest esse iudex competens: ergo etiamsi Euphemie salarium videatur evidenter injustum & sibi per hoc fieri injuriam, non tamen poterit illa inconsultis aliis illius defectus

compensationem sibi facere, cum esset hac ratione iudex in propria causa, unde bene advertit P. Cardenas *dissert. 23. cap. 2. art. 3. n. 59.* opinionem, quæ docet, licere famulis facere eam compensationem propter injustitiam, quæ illorum iudicio est evidens, subjacere damnationi propositionis trigessimæ septimæ inter damnatas superius allatæ, & quidem ex hoc fundamento, quia damnatio eò tendit, ut, quia philautia decipit hominem, & credere facit evidens, quod vix est probabile, ut, innuit, hæc ratio justitiæ non committatur iudicio ipsius famuli.

Imò ad iudicium in hoc puncto ferendum citatus Author requirit confessarium in hoc puncto doctum, & in re morali nimis versatum, ut ipse loquitur, eò quòd sit res non parùm difficilis ferre iudicium de adæquatione mercedis ad operam, & laborem, præcipuè ubi initum est pactum de tanta quantitate pretii, in quo multæ circumstantiæ sint considerandæ. Ità ille: ergo Euphemia ancilla nullo jure sibi licitè salarium auget, quod vel maximè subsistit, si rationes an-

ancillæ nullius sint momenti ,
quod modò videbimus.

5 Primò itaque ancilla ità pro
se argumentatur : cuilibet an-
cillæ debetur salarium justum ;
atqui assignatum salarium non
est justum : ergo cùm ipsa sine
magno suo incommodo justum
à domina nequeat obtinere , per
occultam compensationem ,
quod deest , poterit accipere :
Prob. min. mercedis justitia est
desumenda ex æquitate merce-
dis , atque laboris ; hæc autem
æqualitas statuitur judiciò pru-
dentum , uti etiam usu : ergo
cùm Euphemia ancilla videat ,
judiciò prudentum , atque usu
majorem suâ mercedem consti-
tui horumque occupationibus
commensurari , aliis ancillis ne-
quaquam majorem , quàm ipsa
habeat , laborem subeuntibus ,
etiam ipsa judicare poterit , sibi
quoque majorem mercedem es-
se debitam.

6 Respondetur : concessa majo-
re negando minorem , in proba-
tione concessio antec. dist. con-
seq. ergo ancilla poterit majo-
rem sibi constituere , quia alii
suis ancillis æqualiter & non ma-
gis , quàm Euphemia occupatis

constituunt majorem merce-
dem , tanquam infimam con-
cedo : si hanc majorem consti-
tuant tanquam mercedem sum-
mam , vel mediam tantummo-
do ; negatur conseq. sicut in
mercibus triplex est pretium ,
medium , summum , & infimum ,
quorum tamen quodlibet est ju-
stum , ità etiam merces famula-
rum est triplex , quarum quævis
adhuc est justa ; consequenter si-
cut vendens pretio infimo mer-
cem , non potest hunc contra-
ctum rescindere , ex eo , quòd
alii majore , summo scilicet , aut
medio pretio illam vendiderint ,
ità nec ancilla vendens sua obse-
quia pretio infimo , non poterit
hunc à se initum contractum re-
scindere , atque sibi arrogare
mercedem mediam , aut sum-
mam , quin suæ dominæ infe-
rat injuriam : cùm justam adhuc
mercedem recipiat. Dein em-
ptor solvens pretium infimum
mercis , in quo convenit cum
venditore , nullam huic injuri-
am infert : ergo etiam domina
emens , seu conducens operam
suæ ancillæ salario infimo , hoc
eidem persolvens , nullam inju-
riam suæ ancillæ inferet , licet

X 2

aliæ

aliæ dominæ ex conventionem facta maiorem mercedem suis ancillis aequaliter occupatis persolvant. Item sicut hoc, quod alii petant, & accipiant pro suis mercibus pretium summum, non facit, quod pretium infimum sit injustum; ita neque hoc, quod aliæ dominæ solvant suis ancillis mercedem summam, faciunt & injustam mercedem infimam ab aliis dominabus ex conventionem constitutam.

7 Secundum argumentum ancillæ ita formatur: domina deberet alteri ancillæ non servienti pro hac, sed maiore quadam mercede, persolvere maiorem mercedem: ergo Euphemia ancilla non videtur peccare, quando suæ dominæ subtrahit illud augmentum, quod alii ancillæ esset persolvendum, sibi autem hic & nunc denegatur, & subtrahitur. Prob. consequ. per hoc domina nullum damnum in suis bonis patitur: ergo &c.

8 Resp. 1. Retorquendo argumentum in venditione, aut emptione rei infimæ pretiæ emptæ, aut venditæ, sequeretur enim nullam injuriam illatum iri ab emptore venditori, qui rem

summæ pretiæ eidem vendiderat, quam aliis minore pretiæ ille, aut alius mercator vendidisset, quando iste excessus summi supra infimum pretium clanculum mercatori surriperetur, prout igitur talis emens contractu à se inito stare debet, ita ancilla mercede infima, qua se contentam fore semel condixerat, contenta esse debet.

Tertium fundamentum est: subtractio ista fit per furta minuta sine animo ditescendi: ergo non coalescent in unum.

Confir. Si fiunt per furta minuta & non coalescentia, tunc nullum peccatum grave unquam fuit commissum: ergo ancilla non peccabit graviter. Resp. negando, quod istæ subtractiones non fiant cum animo ditescendi, aut surripiendi magnam summam, positò, quod excessus summi aut medii salarii supra infimum promissum magnus sit, & ancilla habeat animum obtinendi istum: cum enim furta, quantumcunque minuta ordinata ad summam totalem de se gravem jam fiant cum animo per illa ditescendi, habent illa sufficientem unionem moralem, ut

ut in unam coalescant gravem summam mortaliter peccaminosam.

[10] Quartò, ità argumentatur. Euphemia advertit, se à sua domina amari, & tanquam valde industriam laudari, commendari præterea à sua fidelitate: ergo potest probabiliter præsumere, dominam non fore graviter invitam.

Resp. præsumptionem istam videri frivolam, atque insufficientem, si enim ob hunc suæ dominæ in se affectum nec non industriam & fidelitatem iudicat, dominam non ægrè laturam hanc tacitam compensationem, cur non tentat maiorem mercedem exigere? de minimo conqueritur, aut oblata sibi condonari expetit? si reponat ancilla, timere se indignationem suæ dominæ, incursum, præterea infidelitatis notam, si clanculum ablatorum condonationem expetat, aut dominam augmentum tanquam quid indebitum negaturam: contrà est, ex his constat, malè præsumi ab ancilla, dominam non fore invitam, cùm allata sufficienter probent, quòd domina suum jus

ad retinendum excessum retinere velit, existimare etiam sibi ab ancilla injuriam esse factam, in super ægrè ferre, quòd famula proprio suo arbitrio conditum salarium sibi augeat, cùm ergo hæc omnia rationabiliter ipsa domina faciat, eò quòd ancilla, quæ iisdem opponat, non habeat, non est fundamentum sufficiens, ex quo ob suam hanc industriam, fidelitatem, & magnum suæ dominæ erga se affectum prudenter iudicet, suam dominam in compensationem istam sibi tacitè factam, lubenti animo consentire.

Quintò, ità argumentatur: [11] Euphemia singula minuta furta statim in obvias necessitates sublevandas impendit: ergo illa non commisit animo ditescendi, seu magnam quandam summam comparandi.

Resp. cùm habuerit intentionem subtrahendi, & auferendi suæ dominæ summam, quæ suum salarium æquale aliarum famularum mercedi redderet, si accepta minutim statim expendit, animum quidem non habuit ditescendi, bene autem damnificandi graviter suam do-

minam, ergo ex titulo injustæ acceptionis, quæ ponitur esse gravis, gravis delicti erit rea.

¹² Caterum, cum juxta hætenus dicta compensationi videatur esse locus, si salarium evidenter sit injustum, ulterius promovebitur quæstio, quando nam salarium ob suam tenuitatem evidenter injustum, haberi debeat?

P. Ludovicus Molina *Tom. 2. de justit. tract. 2. de contractibus. disp. 5. ob.* & P. Cardenas locò superius citatò *quæst. 65.* varias ponunt circumstantias, quæ justitiam vel injustitiam stipendii produnt. Primò enim juxta, superius dicta, sicut in mercibus triplex est pretium, ita etiam in stipendiis summum, medium, & infimum dantur, mensura autem ista sumi consuevit tum ex lege, tum ex consuetudine, quod scilicet frequentius contingit; evidenter itaque injustum stipendium erit, si minùs infimo deprehendatur esse. Secundò advertunt, justum stipendium neutiquam commensurandum esse integræ ipsius famulæ sustentationi, aut etiam totius ipsius familiæ, sed com-

parandum solummodo esse cum valore sui laboris, & impensa opera. Tertiò potest stipendium, quod famulæ videtur tenuis, esse justum, quando spectatis circumstantiis alii reperiuntur, qui pro hoc salario eandem operam præstarent. Quartò, si famula ipsa offerat sua obsequia, dominam pro suo famulatu rogans: ultro enim oblata obsequia vilescunt non minùs, ac ipsæ merces ultro oblatae vilescunt.

Quòd si autem famula cogatur invita pro minori pretio servire, quod non attingat infimum, vel juxta aliorum opinionem etiam medium, tunc videtur famulæ manifesta injuria inferri; quod idem contingit, si domina famulæ solvat stipendium non in ære, sed in aliis rebus, quibus famula non indiget, vel quæ ipsi nulli usui sunt, aut quas cogatur vendere pretiò, mercedem infimam aut promissam nequaquam adæquante, quòd si autem in ipsa conventionem partem justii stipendii suæ dominæ condonet famula, de nulla injuria sibi illata conqueri poterit.

Ex hætenus dictis etiam erui¹⁴
po-

poterit, quidnam reponendum sit illis famulis, qui instante difficultate temporum, nec non annonæ charitate conqueruntur sibi victum imminui, vel panem extra tempora mensæ recludi, & hinc scire volunt, utrùm non sibi liceat quædam subtrahere, quibus priorem commoditatem compensent? respondendum scilicet illis erit, licet iidem modò, non tam commodò, ut olim vivant, si tamen illis tribuatur victus his temporibus conveniens, quo sustentandis viribus, & laboribus ferendis non notabiliter impares redduntur, eosdem, contentos esse debere, neque ullum ipsis jus competere, ut quid plus exigant, ex quo ulterius deducitur, eosdem non posse ex hoc titulo aliquid sibi usurpare, aut surripere; naturali enim æquitati repugnat, ut famuli in eadem semper commoditate vivant, soli autem heri temporum difficultatem sentiant, nequaquam enim famulari statui ea prerogativa competit, ut semper eadem fortunâ & commoditate fruantur; quòd si ergo iniquitas temporum dominos cogat, ut ipsi parcius vi-

vant, etiamsi consuetis suis officiis fungi debeant, non agrè ferre famuli debent, si etiam ipsi consuetis suis muneribus occupentur parcius tamen vivere cogantur, cum igitur heri ob ipsum esculentorum & poculentorum occultationem se invitos, ut talia his temporibus surripiantur à famulis ostendant, clarè apparet, famulis non licere in talibus circumstantiis tam multa esculenta & poculenta sibi usurpare absque omni noxa, quàm multa felicioribus temporibus sibi attribuere posse prudenter judicârunt.

Stabilita hoc modo prima¹⁵ parte quæsitæ, facilis erit resolutio alterius, utrùm scilicet Euphemia ad ullam restitutionem suæ dominæ faciendam sit obligata: respondemus enim affirmativè; cum ex radice injustæ acceptionis, aut ex radice rei acceptæ, aut ex utroque simul forsitan obligetur occultam sibi compensationem faciendo in iis circumstantiis, in quibus nullum ad res sublatas jus habere poterat.

Ca-

Casus XVII.

De solutione usurae juramento firmata.

CAjus petiit à Titio mutuum, quod huic ille noluit concedere, nisi Cajus solvendas ex mutuo usuras adjecto etiam juramento ipsi Cajo promiserit: consensit in hæc omnia Cajus.

Quær. Utrum Cajus ad solvendas usuras ex hoc juramento obligatus maneat?

Synopsis.

1. Promissio ad solvendas usuras secluso juramento est certò nulla.
2. Ad has tamen præstandas suo juramento est obligatus Cajus.
3. Solutas tamen usuras statim repetere Cajus poterit.
4. Solvitur objectio ex lege 15. § de solutionibus. deprompta.
5. Nec ullum jus Titio ex hoc juramento accessit.
6. Eò quòd istud obligationem antea factæ promissionis non confirmaverit.
7. Hic ad solvendas usuras ex officio, à judice compelli Cajus non poterit.
8. Sed ipse Titius, ut remittat obligationem.
9. Solutas usuras non poterit repetere Cajus, si juraverit, se illas non esse repetiturum.
10. Denuntiare tamen Prælato Ecclesiastico poterit, ut juramentum remittat.
11. Invalidum erit juramentum, quo Cajus etiam hanc denuntiationem se omisurum juraverat.
12. Quandonam corruente principali corruat etiam accessorium?
13. Juramentum non est promissum.

- missioni accessorium, sed asserptioni de futuro.
14. Cupiditas pecuniæ aliter concurrat ad promissionem, quàm ad juramentum.
 15. Qualis inter juramentum & simplicem promissionem distantia detur?
 16. Juramentum hoc est mera Numinis invocatio.
 17. Quandonam habenti actionem etiam detur exceptio?
 18. Solutum statim repetens quandonam repelli possit?
 19. In hoc casu non solvitur debitum, sed donatur indebitum.
 20. Per injuriam extortum non est donatio.
 21. Satisfit Legi, qui sic solvit: §. de solutionibus.
 22. Remissa per Titium obligatio etiam divinam tollit.
 23. Qualiter juramentum sequatur naturam actûs?
 24. Juramento obligatur mutuarius licet ultro usuras promiserit.
 25. Juramentum, quod ratione sui objecti est illicitum non obligat.
 26. Talis solutio est ante juramentum, non autem post

- istud cooperatio illicita.
27. Jurans, se alterum occisurum ad hoc non obligatur.
 28. Solutio usurae præscindens à necessario vel ultro oblata, est indifferens.
 29. Datur justa causa solvendi has usuras.
 30. Non potest accipiens usuras retinere, licet alter teneatur solvere.
 31. Datur hæc solvendi obligatio, licet nulla necessitas exigendi mutuum adfuerit.

Resolvitur Quæsitum.

Quæritur: Utrum ad usuras solvendas ex hoc juramento ipse Cajus obligatus maneat?

Supponendum tanquam certum, hanc obligationem Caji ad solvendas Titio usuras seclusò juramentò esse nullam. Prob. vñ solius promissionis obligatur Cajus soli Titio; sed huic non potest obligari. Prob. min. Titius ex hac obligatione nullum jus ad petendum & acceptandum lucrum usurarum, acquirit: ergo Cajus ad illas solvendas non est obligatus, Prob. antec.

Y

Ca-

Cajus semper malefacit, quando petit, & recipit usuras; ergo Cajus nullum jus ad petendas, & recipiendas usuras acquirit.

2 Dico, Cajum ad solvendas juramentò promissas Titio usuras esse obligatum. Ità communiter recepta sententia. Probatur. Juramentum semper est observandum, quotiescunque ejus observatio non vergit in dispendium salutis æternæ; sed observatio hujus juramenti, & solutio usurarum non vergit in dispendium salutis æternæ ex parte Caji promittentis juramentò: ergo debet observari. Major constat ex cap. cum contingat de juramento. minor prob. solvere usuras non est res illicita, sed potius licita, & actio ad fidelitatem, & veritatem pertinens: ergo observatio hujus juramenti non vergit in dispendium æternæ salutis.

Prob. eadem conclusio ex cap. Debitores: de jurejurando. ibi: Debitores ad solvendas usuras, in quibus se obligaverant (simplici, inquam, promissione) cogi non debent; si verò de ipsarum solutione juraverint, cogendi sunt domino reddere juramentum.

3 Dico 2. Servatò hoc juramentò, & usuris solutis, hæ statim repeti à Titio poterunt. Ità sentiunt Covarruvias, Suarez, Lessius lib. 2. de just. c. 17. dub. 7. n. 51. Guttier. Sanchez. lib. 3. summa cap. 11. n. 9. Palao de Juram. disp. 2. p. 3. n. 6.

Prob. Præstita solutione usurarum Cajus jam satisfecit suæ obligationi: ergo potest repetere. Prob. antec. Cajus se non obligavit ad non rependas usuras, sed ad has solvendas: ergo &c.

Prob. idem 2. ex dicto cap. debitorum in fine. ibi: cum usura soluta fuerint, creditores ad eas restituendas sunt Ecclesiastica severitate (si necesse fuerit) compellendi.

Prob. 3. ex cap. ad audientiam. de iis, quæ vi. ubi, qui beneficio suo renunciare juravit, & renunciavit, mandatur ei Ecclesiam restitui non obstante juramento prædicto, quia non ad repetendum, sed ad resignandum solummodo tenebatur.

4 Objicies contra hanc ultimam conclus. Si statim Cajus repetat solutas Titio usuras, tunc non deobligatur à sua obligatione: ergo non poterit illas solutas repe-

repetere. Prob. antec. ex lege 15. ff. de solutione. hic dicitur: qui sic solvit, ut reciperet, non liberatur: quemadmodum non numerantur numeri, qui sic dantur, ut recipiantur. Resp. neg. antec. ad legem allatam repono, loqui legem, quando solvitur eo pacto & conditione inter partes constituta, ut statim solutum repetatur, tunc enim est, ac solutum non fuisset. Resp. 2. Esse sermonem de illa solutione pecuniæ, quam potest retinere is, cui fit solutio absque onere restitutionis; sed has usuras non potest retinere Titius; ergo &c.

Resp. 3. Legem intelligendam esse de pecunia debita ei, cui fit solutio: non de pecunia, cujus solutio solum est debita Deo, qualis est pecunia usurarum promissa juramentò.

Urgebis. Titius usurarius acquisivit ex hoc juramento jus quoddam: ergo usurae sunt ipsi, & non soli Deo debitæ. Resp. neg. antec. & probatur contrarium ex dicto cap. *Debitorum*, ibi: si juraverint, cogendi sunt Domino reddere juramentum: ergo solus, quasi Deus est, qui ex tali juramento jus & actionem acquisi-

vit: quia solius Dei mentionem facit.

Urgent: Hoc juramentum præmissò antea contractu adjunctum confirmat obligationem antea factam: ergo hæc solutio est etiam Titio debita.

Resp. neg. antec. sed obligationem potius introducit respectu Dei: & hinc est juramentum per se stans, seu introductorium obligationis, non tamen confirmatorium. Ità Bartolus in legem, si quis pro eo. ff. de fideiussoribus. n. 4. & seq. Covarruvias cum aliis de pactis. 2. p. §. 3. n. 2.

Urgent: Talis jurans potest à judice compelli ad solvendas usuras: ergo Titius usurarius habebit jus ad usuras.

Resp. potest à judice compelli ad solvendas usuras ex suo officio: conc. antec. ad petitionem partis seu Titii: neg. antec. & conseq.

Imò Titius debet potius cogi, ut obligationem remittat, qua remissione facta cessat obligatio juramenti; quod hanc tacitam conditionem habuit; nisi Titius remiserit obligationem.

Dico 3. Si Cajus non tantum juraverit, se usuras soluturum,

rum, sed neque solutas esse repetiturum, tunc solutas non poterit repetere. Ità sentiunt Sanchez lib. 3. *summæ cap. 11. num. 9.* Suarez lib. 2. *de juramento.* Bartolus *Lege: si quis pro eo. ff. de fideiussoribus.* Covarruvias, Gutierrez, Palao n. 8. *in disp. 2. de Juram. par. 3.* Prob. *ex cap. ad audientiam. & ratione.* talis non repetendarum solutarum usurarum executio potest fieri sine dispendio salutis æternæ: cum sit de re licita.

¹⁰ Dico 4. Talis tamen posset denunciare Prælato Ecclesiastico, ut ipse ex officio remittat juramentum, aut ut usurarium compellat reddere debitum. Ità Glossa in suprà dictum cap. ad audientiam. Prob. 2. hac ratione nihil fit contra juramentum: Prob. Cajus non juravit se non denunciaturum hæc esse Episcopo; sed solum, se non esse repetiturum solutas usuras: ergo nil fit contra juramentum.

¹¹ Dico 5. Quòd si Cajus jurasset, se neque denunciaturum esse Titium apud judicem, tale juramentum non fore validum. Ità divus Thomas 2.2. q. 89. art. 7. ad 3. Prob. Tale juramentum

est de re illicita: ergo. Prob. antec. Tale juramentum est factum de omissione actûs cujusdam virtuosius, & obligatorii: ergo est de re illicita. Prob. antec. est virtus & sæpe obligatoria denuntiatio, quæ non ad vindictam tendit, sed ut alius malè retentum restituat: sed hîc agitur de tali denuntiatione: ergo &c.

Objicio contra primam conclusionem: promissio solvendi usuras est invalida: ergo etiam juramentum eidem adjectum. Prob. conseq. accessorium sequitur naturam principalis, & promissio est principale: ergo si promissio est nulla, etiam juramentum adjectum erit nullum, antec. habetur in *regula accessorium: de Reg. Juris in 6. & reg. cum principalis. ff. de Reg. Juris.* Resp. conc. antec. nego conseq. in probatione dist. antec. corruente principali etiam corrumpitur accessorium, si causa irritans principale concurrat in accessorio: conc. antec. si in accessorio causa irritans principale, non concurrat in accessorio: neg. conseq. causa irritans principale est turpitudine extorquentis, ob quam nullum jus acquisivit: quia autem

tem hæc turpitudine non reperitur ex parte Dei, cui fit juramentum, hinc juramentum tenet. His addo, non jurari contractum, sed solutionem, seu expletionem contractus, & quidem principaliter; hinc juramentum in ordine ad inducendam obligationem religionis circa objectum contractus non est accessorium, sed principale. Dein irritatio potest cadere supra solum contractum, non autem supra juramentum.

Secundò cum Glossa respondetur: disting. illud antecedens: corrumpente principali corrumpit semper accessoriū, neg. corrumpit subinde etiā accessoriū: conc. ant. & neg. conseq. Regula: *Dum principalis. ff. de Reg. Juris.* dicit: cūm principalis causa non consistit, *plerumque* neque ea quidem, quæ sequuntur, locum habent. Adducit etiam Glossa in illo cap. *accessorium*: varia exempla, in quibus accessorium tenet, corrumpente principali.

- 13 Tertiò responderi potest, promissionem non esse in hoc casu principale, cui accedat juramentum, eò quòd illam non confirmet, sed sit accessorium assertioni de futuro, illamque con-

firmet; atque ex hac causa, et si promissio corruat, non corrumpit juramentum, quia non corrumpit principale, cui innititur; quia hoc juramentum non est suppositorium obligationis, sed illius introductorium, ac proinde non innititur promissioni, sed assertioni.

Urgent: Causa irritans principale concurrens etiam ad accessorium: ergo nulla distinctio. Prob. antec. causa principalis est turpitudine exigentis; sed hæc etiam concurrens ad accessorium, scilicet ad juramentum: ergo causa irritans principale irritat etiam accessorium. Prob. min. cupiditas obtinendi usuras adigit Titium, ut juramentò debuerit sibi promittere Cajus solutionem usurarum: ergo turpitudine exigentis concurrens etiam ad accessorium, scilicet juramentum. Resp. dist. hoc ultimum antecedens: cupiditas obtinendi usuras adigit Titium ad juramentum à Cajo expetendum, ut tamen hoc non reddiderit illicitum, prout illicitam reddidit simplicem promissionem: concedo: ità ut hoc juramentum reddiderit etiam illicitum: negatur; non ob-

obstante enim hac cupiditate juramentum tamen est de re licita, & ipsummet in se licitum.

15 Objicio 2. Contra eandem primam conclusionem in cap. jurament. causa, 22. q. 5. dicitur. Inter juramentum, & simplicem loquelam (hoc est) promissionem non debere esse distantiam: ergo si promissio non est obligatoria, neque juramentum Resp. dist. antec. intra loquelam & juramentum non debet esse distantia quoad necessitatem cavendi mendacium: concedo, quoad cetera etiam: negatur, tam promissione, quam juramento obligamur, ne mendacium committamus, & ut habeamus intentionem rem promissam, & juratam exequendi: non est tamen æquiparatio inter ista quoad gravitatem culpæ, neque quoad obligationem inde resultantem.

16 Objicio 3. Tale juramentum fit Deo: ergo non valet: prob. juramentum Deo factum debet esse de re meliore, & non de indifferente, quia est votum: solutio autem usurarum est quid indifferens. Resp. hoc juramentum non esse promissorium, sed

meram invocationem Dei, ut testis futuræ solutionis. Dein res in se indifferens potest fieri honesta ob finem honestum, nihil ergo promitto per hoc juramentum ipsi Deo.

Objicio 4. Talis debitor habet actionem ad repetendas usuras, cum primum solverit: ergo à fortiori habet exceptionem contra agentem. Prob. consequ. *Lege invitus. ff. de Regulis §. 1. & Lege 1. §. superficiem ff. de Superficiebus. & Reg. 71. qui ad agendum: de regulis Juris in 6. cui datur actio, datur exceptio.* ergo datur exceptio. Resp. dist. antec. probatae consequentiæ, cui datur actio, datur etiam exceptio regulariter, & secundum eam rationem, conced. semper: nego antec. & consequ. cum in præsentem juravi, me usuras soluturum, tunc sicuti ob hoc juramentum non datur actio ad utendum re promissa, nisi prius illam solverim, ita ante hanc solutionem etiam non datur exceptio; datur tamen actio ad repetendam eam datam, & tunc datur etiam exceptio, adversus quamlibet impediendam repetitionem.

Objicio 5. Dolò petit, qui ista-

statim restituere debet, idèoque exceptione doli repelli potest. *Lege, dolo. ff. de doli mali, & me-
us exceptione, & Regula. dolo 56.
de Reg. Juris in 6.* Resp. Talis
exceptione repelli potest, si spe-
ctentur jus & actio, quam habet
ad petendum: conc. si spectetur
alia circumstantia extrinseca,
qualis est religio juramenti: ne-
go antec. & conseq.

19 Objicio 6. Si solvitur debi-
tum, non repetitur. *Lege Julian.
ff. de conditionibus indebiti, & le-
ge: Si procurator, & lege judex. eo-
dem tit.* Resp. in hoc casu non
solvi debitum, sed donari inde-
bitum.

20 Urgent: In dicta lege dicitur:
consultò dari, donatio est: ergo
talis donat. Resp. dist. donatio
est, quando omnino liberaliter
datur, concedo: si per injuriam
datum extorqueatur, est dona-
tio: negatur, in hoc casu jura-
mentum per injuriam est extor-
tum, uti & consequens usura-
rum solutio.

21 Urgent: Non videtur jura-
mentò liberatus, qui sic solvit, ut
postmodum repetat: *Lege: qui
sic solvit. ff. de solutionibus.* Resp.
neg. antec. quia in iusta tamen

solutione juramento est jam sa-
tisfactum.

Objicio 7. Ponamus, quòd 22
ipse usurarius remittat hanc sol-
vendi obligationem ipsi juranti,
non potest dici, quòd jurans sit
deobligatus: ergo &c. Resp.
fore deobligatum.

Contra est, per solam hanc
remissionem factam ab homine
non est sublatum jus, quod Deo
acquisitum per juramentum erat:
ergo jurans à solutione non erit
deobligatus. Prob. antec. homo
non potest sua voluntate Deo
auferre suum jus: uti Petrus non
potest sua condonatione facta
Joanni circa debitum, quod e-
tiam Paulo hic debet, auferre
Paulo suum jus, si tam Petrus,
quàm Paulus ad idem debitum
Joannis jus æquale habeant.

Resp. Nego antec. in proba-
tione dist. antec. homo non po-
test Deo auferre jus indepen-
dens à condonatione hominis:
conc. dependens ab ista, nego
antec. Deus tamdiu vult retine-
re jus ex juramento acquisitum,
quamdiu usurarius non remise-
rit solutionem: ergo si hanc re-
misit, Deus cedit suo jure; si
Paulus diceret, se retinere hoc
jus

jus in Joannem, quamdiu Petrus suum jus non remiserit Joanni, tunc utique remisso hoc jure etiam Paulus remisisset; est igitur jus Dei conditionatum, si scilicet usurarius non remiserit, nec homo iste acceptaverit.

23 Objicio 8. Juramentum sequitur naturam actûs: ergo si promissio est nulla, etiam eidem juramentum additum erit nullum. Resp. dist. antec. juramentum sequitur naturam actûs quoad obligationem, & quoad esse firmum, vel irritum: nego, quoad sensum verborum: quoad rationem liciti, vel illiciti: item quoad alias conditiones tacitas, quas contractus includit conc. antec. & neg. conseq.

24 Objicio 9. Vel mutuarius obligaretur ad solvendas usuras ex suo juramento solùm tunc, quando necessitate quadâ compulsus mutuum cum usuris accepit; vel obligaretur etiam, quando ultrò extra necessitatem ipsemet usurarium ad hoc impulit: neutrum potest dici: ergo nulla est nostra conclusio. Respondetur, quòd etiam in posteriore casu obligaretur.

25 Urgent: Tale juramentum

foret illicitum: ergo non obligat, tali juramentò induceretur alter ad peccandum: ergo foret illicitum: Prob. conseq. est illicitum inducere alterum ad peccandum: sed incitans ad dandum mutuum cum usura, inducit alterum ad peccandum: ergo tale juramentum foret illicitum: Subsumunt: sed si est illicitum, tunc non obligat: ergo tale juramentum non obligat. Probat. antec. juramentum, quo juro, me alterum occisurum, non obligat, quia est illicitum: ergo si etiam hoc juramentum est illicitum, non obligat.

Resp. neg. antec. subsumpti, in probat. dist. antec. juramentum, quo juro, me esse occisurum alterum, non obligat, quia est illicitum, quocunque modo: nego antec. quia est illicitum ratione objecti illiciti, circa quod versatur: conc. antec. & dist. conseq. ergo etiam nostrum juramentum est illicitum, si esset tale ob illicitum objectum, quod se facturum jurans promittit: conc. conseq. si est illicitum non ex objecto, sed ex parte ipsius actûs juratorii: neg. conseq. objectum hujus juramenti est solu-

lutio usuræ: hæc autem non est illicita: ergo non est de objecto illicito.

- 26 Urgent: Tale juramentum ab inducente alterum sine necessitate ad mutuum usurarium est etiam de objecto illicito: ergo non obligabit, Prob. antec. est de solutione mutui cum usura extorti sine necessitate: sed talis solutio est illicita: ergo juramentum est de objecto. Prob. min. est voluntaria cooperatio & inductio ad peccatum & acceptio- nem usuræ, sed talis cooperatio est illicita. Resp. dist. antec. hu- jus ultimi objecti.

Talis solutio est voluntaria cooperatio ad alterius peccatum ante editum juramentum: conc. antec. post præstitum juramen- tum neg. antec. & conseq. post tale illicitè præstitum juramen- tum obligatur jurans, ut Deum testem veracem reddat, im- plendo promissum: ergo obli- gatur ob reverentiam Numinis, in testimonium adducti.

- 27 Urgent: Ergo jurans, se alte- rum occisurum, etiam ob reve- rentiam Numinis, ut hoc verax reddat, obligabitur ad alterum

occidendum, hoc est falsum: ergo etiam priùs. Resp. dispari- tatem esse, quia occisio homi- nis est actio intrinsecus mala, non autem solutio usuræ; reve- rentia autem Dei non exigit, ut ob istam faciamus rem intrinse- cus malam.

Urgent: Etiam solutio usuræ²⁸ ab ultrò petente tale mutuum est mala, quia est cooperatio ad al- terius malum: ergo nec ad hanc obligabitur jurans solutionem u- suræ.

Pro responsione noto: solu- tionem usuræ, ut sic seu prout præscindit ab usura ex necessita- te & indigentia mutui accepti: vel ab usura sponte extorta ab u- surario, est indifferens, & in se non mala: ergo præstitò talì ju- ramentò obligatur talis ad solu- tionem usuræ, non qua malam, sed prout præscindit ab actu, pri- ore malo & juramento antece- denti.

Omnino similis instantia ha- betur in promittente & solven- te pecunias, quas promisit mu- lieri, si copiam sui corporis sibi fecerit: hæc supposita fornica- tione non est mala, & debet impleri.

Z

Ob.

29 Objicio 10. Contra primam conclusionem jurans nullam habet solvendi usuras causam justam : ergo non tenebitur solve-
re. Prob. antec. non potest talis causa afferri : ergo &c. Resp. neg. & causa est , ut appareat quantopere debitor suorum promissorum fidem servet, quia saltem possessio pecuniæ per illam in eum transfertur : ergo cum ex justa causa talis solutio sit facta , non erit illa cooperatio ad peccatum recipiendi usuras , sed solum promissio illius ex justa causa.

30 Urgent : Si jurans tenetur solvere usuras , tunc etiam accipiens potest illas retinere, nec solvens eas repetere , & compellere accipientem ad illas restituendas poterit.

Resp. neg. antec. Ratio est ; quod accipiens nullum habeat

ius , nec dominum earum ipsi acquisitum fuerit , eò quod illas sine omni justo titulo accipiat , sed per injuriam extorserit.

Urgent : Saltem solutæ pecuniæ non possunt repeti, si nulla necessitate ad petendum mutuum compellitur jurans fuerit , sed ipse incitaverit alterum ad dandum mutuum cum usuris : ergo &c. Prob. consequ. si mutuarius incitavit mutuante, tunc hic illi nullam injuriam intulit : ergo solutæ pecuniæ non poterunt repeti.

Resp. neg. antec. in probatione transf. antec. neg. consequ. in hujus probatione nego antec. quod scilicet injuria illata sit unica causa : sed est adhuc alia, turpitudine scilicet, ex parte recipientis peccatum continens.

Casus XVIII.

De Interpretatione ultima voluntatis.

Titius ante mortem testamentò conditò inseruit legatum primò pro missis celebrandis, nihil exprimens de illarum applicatione. Secundò legavit pauperi cuidam decem aureos, qui tamen, cùm hæres legatum vellet tradere, comperitur jam esse mortuus. Tertiò legavit amico suo Cajo 100. aureos, cui totidem debebat in conscientia: hoc autem debitum scit quidem ipse hæres, Cajo tamen Creditor ignorat. Occasione hujus

Quær. 1. Utrùm legatum præsumatur ad solum Dei cultum, vel etiam ad applicandum pro anima defuncti fuisse relictum?

Quær. 2. Utrùm hæres dictum legatum teneatur alteri pauperi erogare?

Quær. 3. Utrùm hæres ultra

legatum teneatur Cajo solvere debitum?

Synopsis.

§. I.

Resolvitur I. Quæsit.

Utrùm legatum præsumatur relictum ad solum Dei cultum; Vel etiam ad applicandum pro anima defuncti?

1. Fundator missarum diversos fines potest habere?
2. Juxta Tamburini applicationem missæ non intendit, qui fundavit missam tempore magni affluxûs, aut monialibus legendam.
3. Cùm in tali dubio melior sit conditio possidentis.
4. In tali autem casu fundatio pro

Z 2

pto anima Fundatoris facta
præsumenda.

§. III.

§. II.

Resolvitur II. Quæsit.

*Utrum hæres teneatur legatum al-
teri cuidam pauperi erogare?*

5. Decisio etiam hujus quæsit ab intentione legantis dependet.
6. Dictum legatum non erit alteri pauperi erogandum, si illud legans reliquit in solius illius bonum, non autem alterius cujusdam pauperis.
7. Si tamen hæres in culpabili mora solvendi fuerit, legatum hæredibus defuncti erit tradendum.
8. Ex voto tamen relicta hæredibus defuncti non sunt persolvenda.
9. In pauperes tamen alios erit distribuendum, si hoc legatum in bonum suæ animæ fecerit, pauperem illum demonstrativè duntaxat & non taxativè nominans, quod v. g. sibi erat notus.

Resolvitur III. Quæsit.

Utrum hæres præter legatum teneatur legatario solvere suum debitum.

10. Debitum aliud est voluntarium, aliud legitimum, quæ vel in solo conscientiæ, vel etiam in foro externo dantur.
11. Subinde lex inducit legem ad solum aliquid dandum.
12. Legatum atque debitum sunt vel ejusdem, vel diversæ rationis ac speciei.
13. Legans potuit sui legati causam expressisse vel non.
14. Legans usus fuit vel istis verbis: *Lego Titio 100. ex meis bonis*, vel absolute.
15. Si testator causam sui legati diversam à solutione debiti expressit, debitum etiam erit solvendum.
16. Idem faciendum, si dicat testator: *de bonis meis solvatur legatum*.
17. Vel si legatum & debitum sint diversæ rationis,

18. Non est præsumendum ad expunctionem debiti voluntarii legatum fuisse factum, si mens legantis non constet.
19. Quod tamen præsumendum, si in solo foro interno tale quid debeatur.
20. Aut debitum legale ac necessarium sit.
21. Hinc hæres debitum voluntarium in solo conscientie foro existens ultra legatum non tenetur solvere.
22. Neque ordinatione legis proveniens, si nullam causam sui legati testator expresserit.

§. I.

Resolvitur I. Quæsitum.

Utrum legatum præsumatur relictum ad solum Dei cultum, an verò ad applicandum pro anima legantis?

- I **L**egatum relinquens pro missis celebrandis potest habere diversos fines, atque intentiones, inter quas præcipuus & communiter intentus cense-

tur esse ipsius Sacrificii fructus, Fundatori, aut alteri cuidam applicandus.

Secundò potuit specialiter non intendere fructum Sacrificii, sed ipsius duntaxat loci venerationem, temporis, aut commodæ occasionis, ut reliqui Sacrum tali die aut horâ audire possit. Itaque si constet, missam esse ex fundatione celebrandam tempore, quo nullus populus ad Ecclesiam accedit, putant nonnulli cum Tamburino in *Methodo celebrandi lib. 3. c. 1. §. 3. à n. 20.* præsumi tunc posse, intentionem Fundatoris principalem fuisse, solam celebrationem, non autem applicationem missæ Fundatori faciendam. Idem iudicium fiet de casu, quo Sacerdos ad legendam sibi missam à Monialibus conducitur, eò quòd istæ Sacrificium hoc tantummodo expectant, ut præcepto Ecclesiastico audientiam missæ die festo imperanti, satisfaciant.

Marchinus de sacris Ordinibus *traç. 3. c. 27. n. 7.* defendit, esse in libertate Sacerdotis applicare missam, pro quo voluerit, eò quòd suæ obligationi satisfaciat, nec non Testatoris volun-

Z 3

lantati, si celebret in eodem loco & tempore, quem Testator designaverat, si non expressa fuerit intentio volentis sibi, vel alii determinato Sacrificium fructum applicari; rationem hujus fui asserti desumit ex communi axiomate, & decantata Juris regula in dubio *melior est conditio possidentis*: scilicet ait iste: libertas Legatarii in dubio oneris semper est in possessione; atqui onus determinatæ intentionis est in tali casu adhuc dubium: ergo Legatarius est ab hoc onere liber, consequenter alicui alii fructum applicare poterit: his tamen non obstantibus.

4 Dico in tali dubio præsumendum esse Fundatoris intentionem fuisse, ut fructus Sacrificii applicaretur pro anima legantis, minimè autem judicandum, hoc legatum ad solum Dei cultum relictum fuisse. Tradunt Sanchez in *summa. lib. 4. cap. 1. n. 13.* Menochius de *præsumptione. lib. 1. q. 18. n. 1.* referens Socinum, & Parisium. Idem docent Possevinus *cap. 2. n. 25. q. 1.* Silvester verbo *missa 1. n. 7.* Naldus verbo *Missæ. n. 13.* Bonacina de *Sacrif. Missæ. pu. 7. §. 2. num. 13.*

Cataluni, p. 3. de *Sacrif. Missæ. q. 5. cap. 4. n. 16.* Pasqualigo *q. 908.* Gobat *n. 494.* de la Croyx *lib. 4. n. 833.* de *Benef. Eccles.* Item Barbosa de *officio Parochi c. 11. n. 11.* citans Alphonsum de Leone, Fraxinellum, & Homobonum; consentit etiam Pater Franciscus Bardi in *disps. 6. de præfixa humanorum actuum regula cap. 10. num. 3.* volentes in dubio legatum non præsumi datum, vel relictum pro solo cultu Ecclesiæ, sed pro applicatione Sacrificii, nisi oppositum ex verbis Testatoris, vel aliunde clarè constet.

Probatur etiam ratione. Si non expressè constet, Fundatorem voluisse non sibi, sed aliis applicari fructum Sacrificii, tunc istud de ipsius voluntate non est præsumendum: ergo. Probatur antec. ex consuetis, & communiter accidentibus valida habetur præsumptio, sed ex consuetis & communiter accidentibus habetur, quòd Fundator sibi velit applicari fructum, ergo ex his debet fieri præsumptio. Probatur 2. ex regula 45. Juris in 6. ibi: *Inspicimus in obscuris, quod est verosimilius, & quod plerumque fieri consuevit*: Atqui verosimilius est,

est, & plerumque consuevit, ut quivis in disponendis legatis piis intendat id, quod magis propriæ salutis prodest: ergo præsumendum est, testatorem voluisse legatum suum ad hoc ordinasse, ut missæ specialiter pro salute animæ suæ celebrentur, etiamsi explicitè hanc suam intentionem non expresserit.

Confirm. ex eo, quod advertit Navarrus in praxi miserabilium personarum *privileg. 20. n. 6.* quod in dubio legatum censetur factum pro causa favorabili ipsi Testatori leganti: atqui favorabile est Testatori, Legatarium esse adstrictum ad hoc, ut Sacra legantur pro ipsius anima: ergo rectè præsumitur Testator hoc onus, quod præsertim in fine vitæ imponi solet, Legatario imposuisse.

Quod autem hæc nostra conclusio se etiam extendat ad casum, quo intentio Legatoris fuerat, celebratio Missæ tempore, quo populus multus ad Ecclesiam accedit, vel Sacerdos à Monialibus ad legendam sibi Missam advocatur, probamus ex P. Gobat in *exper. Tom. 3. n. 546.* ubi refert Decretum S. Congre-

gationis approbatum, ab Urbano VIII. expressè dicente, quod illi Sacerdotes, qui nulla alia obligatione in Confraternitatibus vel Monasteriis Monialium celebrant, quam pro ornatu Ecclesiæ, vel ut Confratres, aut Moniales satisfaciant præcepto Missæ, non possint ultra stipendium, quod à Confraternitate, aut Monialibus recipiunt, aliud à quopiam alio accipere.

§. II.

Resolvitur II. Quæsitum.

Utrum hæres teneatur Legatum alteri pauperi erogare?

DEcisio hujus Quæsitum dependet pariter ab intentione ipsius defuncti Testatoris; potuit enim iste hanc eleemosynam reliquisse tanquam quoddam opus pium, atque in animæ suæ bonum; illum autem pauperem Paulum potius elegisse præ cæteris, eò quod sibi esset notus, appareret pius, reliquis indigentior; aut hanc eleemosynam in bonum illius Pauli pauperis duntaxat reliquit, hujus solius, non au-

autem alterius cuiusdam inopiam volens sublevare; hîs præmissis ad dubium propositum.

6 Dico supposita intentione prima per Testatorem denominato, defuncto paupere legatum deberi alteri pauperi; in secundo autem supposito, nulli alteri legatum tale deberi. Ità sentiunt Bartolus *Lege Pater §. Tusculanus. n. 2. ff. de leg. 3.* Abbas *cap. Nos quidem. n. 14. de testam.* Ananias *ibi: n. 15.* Mantica *de conject. ultim. volunt. lib. 3. cap. 5. fine.* Medina *de restit. q. 24. versu inde etiam est.* Molina *tom. 1. de just. disp. 249. col. penult.*

Probatur legans talem pecuniam tacitè subintellexit pro conditione existentiam Legatarii post obitum vel distributionem Legati: ergo si Legatarius antea fuerit mortuus, nihil eidem debetur, & legatum evasit caducum. Secundò, Testator soli denominato pauperi hoc legato subvenire intendit: cùm ergo mortuo nequeat subvenire, cessabit finis substantialis, quo cessante etiam cessat obligatio. Confirmatur à pari, si Testator legasset Titia 200. aureos tanquam dotem, ut in mo-

nasterium recipiatur, Titia autem, cùm executor testamenti volebat legatum eidem extradere, jam nupsisset, legatum fieret caducum: ergo etiam in priore casu.

7 Quæ hætenus dicta fuerunt, procedunt, si executor legati in nulla culpabili suæ executionis mora extiterit; hoc enim interveniente legatum istud hæredibus defuncti Legatarii obventurum defendunt cum Sanchezio *lib. 4. in Decalog. cap. 11. n. 37.* Authores, & quidem ex eo capite, quia defuncto Testatore Legatarius ad suum legatum acquisivit jus aliquod: ergo si post obitum Testatoris primùm est defunctus, tunc hoc suum jus devolutum est in hæredes Legatarii; atqui ex lege justitiæ hæres tenetur persolvere relicta legata, ergo etiam hæredibus extradere.

8 Dices contra hoc ultimum: si talis pecunia ex voto relicta fuisset v. g. Titio, hoc defuncto illa non devolveretur ad hæredes defuncti Titii Legatoris: ergo neque ex legato relicta devolvetur ad Titii hæredes. Resp. conc. antec. neg. conseq. Ratio est;

est, quod ad debita ex voto nec-
dum à promissario acceptata, hic
nullum jus acquirat: ergo etiam
nullum jus ad suos hæredes pote-
rit transmittere; jus autem ad
factum legatum post obitum Te-
statoris statim acquiratur.

9 Dico 2. Si hoc legatum tan-
quam onus pium atque bonum
suæ animæ fecerat Testator:
pauperem verò illum præ cæte-
ris tantum nominaverat demon-
strativè, & non taxativè, eò quod
v. g. sibi esset notus tunc defun-
cto Legatario nequaquam lega-
tum caducum evasis, sed in ali-
os pauperes erit distribuendum.
Ita Authores pro prima conclu-
sione adducti cum Molina tom.
1. de justit. disp. 249. Si enim lega-
tum istud tanquam opus pium
Testator fecit, tunc per illud a-
nimæ suæ consulere voluit, at-
que sibi potius, quam cuidam
alteri applicare; sed hoc suppo-
sito ex intentione illius est lega-
tum istud alteri pauperi applica-
bile: ergo &c. Prob. min. ap-
plicatum pauperi, tanquam elee-
mosyna prodest Testatoris ani-
mæ; non itidem si applicetur
hæredi: ergo potius alteri cui-

dam pauperi istud legatum erit
applicabile.

§. III.

Resolvitur III. Quæ-
situm.

*Utrum hæres præter legatum tenea-
tur Legatario solvere suum
debitum?*

Adverto 1. Debitum 100. 10
florenorum fuisse volun-
tarium, aut legale. Legale di-
citur, quod oritur ex necessitate
legis tale debitum inducentis: ita
videmus à lege introductum, ut
Parens dotet suam filiam. Volun-
tarium debitum nominatur,
quod ex nulla lege, sed ex vo-
luntate aut facto quodam de-
bitoris exortum est. Ulterius de-
bitum voluntarium posse in so-
lo conscientiae foro dari, in quan-
tum scilicet in foro externo ad
illud condemnari nequeat.

Adverto 2. Subinde legem 11
inducere debitum ad solum ali-
quid dandum; ita lex jubet
dotem persolvere filiae, legiti-
mam dare liberis.

A a

Ad-

12 Adverto 3. Posse legatum atque debitum esse diversæ, vel ejusdem rationis ac speciei: ejusdem erit, quando debitum est pecunia, & legata pariter sunt pecuniæ; sin autem pecuniæ sunt legata, debitum verò sit domus, erunt rationis diversæ.

13 Adverto 4. Testatorem potuisse expressisse aliam causam, quàm expugnandi debiti, vel nullam; si dicat lego Titio 100. quia hoc vel illud officium mihi comparavit; expressit causam ab expunctione debiti contracti diversam.

14 Adverto 5. Legantem posse his verbis uti, lego Titio 100. ex meis bonis; aut absolute: lego Titio 100. His præmissis.

15 Dico I. Si Testator causam à solutione debiti diversam sui legati expressit, tunc & legatum & debitum Creditori ab hærede solvendum. Ità Lugo de testam. disp. 24. sect. 10. n. 26. cum aliis. Probat: ex hac ipsa expressa causa desumitur mens Testatoris, quòd non intenderit per hoc legatum exsolvere suum debitum: ergo, cum executio legatorum ad mentem Testatoris

sit facienda, utrumque erit solvendum.

Dico 2. Si Testator dicat: de 16 bonis meis lego Titio 200. etiam utrumque debitum solvendum Creditori Testatoris esse. Prob. illa sunt bona Testatoris, quæ deductis debitis illius supersunt: ergo si ex bonis suis legavit 100. legavit ex iis, quæ deducto debito 100. supersunt: ergo hoc debitum antea persolvendum, & postea legatum extradi debebit.

Dico 3. Si debitum atque 17 legatum sint diversæ speciei aut rationis, non est præsumendus Testator, voluisse hoc suo legato expungere debitum apud Legatarium contractum. Ità colligitur ex lege ultima. Cod. de compens. ubi Glossa cum communi DD. hoc tradit.

Dico 4. Si mens Testatoris 18 aliunde non constet, & debitum fuerit voluntarium, hoc est, ex voluntate aut facto Testatoris debitoris contractum, ad istud compensandum non censetur relictum fuisse legatum. Ità Lugo de testam. disp. 24. sect. 10. n. 263. cum communi Sanchez lib. 4. consil. c. 2. dub. 15. n. 3. Silvester,

ster, Armilla, Molina disp. 200. §. hoc jacto fundamento. Item Bartolus, Immola, Baldus, Covarruvias, Navarrus apud Franciscum Bard. colligitur hæc sententia ex lege unica. §. Sciendum. Cod. de rei uxoria. & lege. Creditor. Cod. de legalis. Si compensandi. Cod. de hered. instit. & lege. Creditorem. ff. de legatis. Probatur etiam ratione: tam debitum quam legatum dependent à voluntate ipsius legantis debitoris: ergo non potest rationabiliter aliud præsumi, quam quòd distinctis obligationibus ad utrumque solvendum se voluerit obligare, quando non constat, quòd legatum voluerit subrogare contracto debito; atqui ponitur hoc ultimum non constare: ergo non debet præsumi aliud, quam quòd distinctis obligationibus voluerit se obligare ad utrumque solvendum.

Confirmat. Quando unus debet alteri centum ex contractu, & dein eidem donat liberaliter centum, horum donatione non censetur velle expungere prius debitum: ergo cum legatum habeat rationem cujusdam liberalis donationis, non præsumendum,

quòd iste voluerit expungere antea contractum debitum.

Dico 5. Si tamen legans Testator Legatario in foro interno aliquid deberet, ita ut in foro externo de hoc debito conveniri, aut condemnari non possit, legatum tale in dubio censeri posset factum esse ad solvendum debitum, atque exonera-
dam suam conscientiam. Ita Molina, Sanchez n. 5. loci citati cum aliis.

Dico 6. Si debitum est necessarium, seu ex ordinatione legum proveniens, in dubio de mente Testatoris, præsumendus est, Testator voluisse hoc suum debitum legale expungere. Ita Authores citati. Probatur talis obligatio invito debitore est necessaria, atque à Juribus inducta etiam invito debitore: ergo jura voluerunt, ut in tali dubio de mente Testatoris præsumatur iste voluisse huic suo debito satisfacere. His conclusionibus suppositis

Dico 7. Ad tertio loco propositum quæsitum heredem Titii præter legatas pecunias non teneri reliquum debitum voluntarium, & in foro conscientiae

Aa 2

dun-

duntaxat contractum persolvere. Constat responsio ex hactenus dictis; jure merito enim præsumitur Titius hoc legato tacitam compensationem voluisse suo Creditori facere.

Dico 8. Idem tenendum, si ex ordinatione legum introductum sit debitum, & nulla legati facti causa sit expressa.

Casus XIX.

De Virgine sub promissione matrimonii deflorata.

Livius studiosus honestam & optimæ famæ virginem, ut usum sui corporis sibi concederet, vera matrimonii promissione induxit; cum autem, ut promissis stare, à deflorata urgeretur, hujus patrem deflorator convenit, & ut suam filiam sibi in uxorem daret, expetit, quin aliquam de filia sub promisso matrimonio defloratione mentionem fecerit. Pater, quia non videbat media, quibus duo isti conjuges se possent sustentare, petitioni non consentit. Lætus hac repulsa Livius defloratæ significat, se nequaquam amplius ob dissensum paternum

sua promissione teneri. Occasione hujus casus

Quær. 1. An, & qualis restitutio sit facienda defloratæ virgini?

Quær. 2. An, & qualis restitutio sit facienda pro injuria per adulterium illata?

Quær. 3. An Livius noster à ducenda deflorata fuerit immunis?

Synopsis.

§. I.

Resolvitur primum
quæsitum.

An

An, & qualis restitutio defloratæ virgini sit facienda?

1. Stuprum in diverso sensu accipitur.
2. Ultro, & absque promissione matrimonii consentientem deflorans in foro interno ante sententiam judicis ad nihil obligatur.
3. Nec ipsis parentibus defloratæ.
4. Diffamando tamen puellam ad damna inde subsecuta tenetur.
5. Per vim, aut fraudem stuprans faminam honestè viventem, in conscientia secuta exinde damna compensare tenetur.
6. Augendô eidem dotem, vel eandem ducendô.
7. Absque promissione matrimonii, & sine alio incommodo defloratæ nihil debetur.
8. Afferuntur responsiones ad argumenta contraria.
9. Inducens ad stuprum sub promisso matrimonio tenetur per se eandem ducere.
10. Erit tamen in certis circumstantiis ab hoc exemptus.

11. Idem de ficta promissione tenendum.

12. Solvitur objectio superius adductæ conclusioni opposita.

§. II.

**Resolvitur secundum
quæsitum.**

An, & qualis restitutio sit facienda pro injuria per adulterium illata?

13. Damna adulterii sunt diversa.
14. Ultro consentienti adulteræ nulla est restitutio facienda.
15. Nec etiam illius marito pro sola injuria ante sententiam judicis.
16. Nec etiam pro dedecore in pecuniis.
17. Ob partum subsequentem restitutio facienda etiam ab ipsa adultera.
18. Quandonam proles pro spuria habenda?

§. III.

**Resolvitur tertium
quæsitum.***Utrum paternus dissensus fornicatorem à ducenda deflorata absolvet?*

19. Responsio est negativa.

§. I.

**Resolvitur primum
quæsitum.***An, & qualis restitutio sit facienda virgini defloratæ?*

I STuprum latissimè acceptum est quæcunque copula illicita. Strictiùs verò est corruptio virginis aut viduæ præscindendo à vi illata. Adhuc strictiùs sumitur pro sola illicita defloratione virginis sine vi huic illata. Denique violenta virginis corruptio dicitur stuprum strictissimè acceptum; hæc species fornicationis superaddit rationem injuriæ, & specie à prioribus differt.

2 Dico 1. Qui sine fraude, aut metu incusso ultro consentien-

tem aut precibus inductam virginem seu viduam absque promissione matrimonii defloravit, in foro interno, & ante sententiam judicis ad nullam ex hoc capite restitutionem eidem faciendam obligatur; quamvis gravia eidem damna inde eveniant, sive in honore, sive in bonis fortunæ, eò quòd ità commodè nubere non possit sine notabili dotis augmento. Ità communis. Probatur. Volenti nulla fit injuria: ergo per hoc defloratæ nullum damnum per injuriam intulit: ergo neque ad hoc damnum eidem reparandum est obligatus. Prob. consequ. non tenetur titulò injustæ acceptionis, nec titulò rei acceptæ: ergo &c.

3 Dico 2. Talis deflorator neque parentibus defloratæ ad aliquod damnum reparandum obligatur. Ità Molina *tract. 3. disp. 106.* Laym. *lib. 3. sect. 5. tract. 3. part. 3. cap. 13.* Lugo *disp. 12. sect. 5. n. 8.* Prob. Parentes non tenentur augere dotem defloratæ suæ filiae, & hinc sponte damnum patiuntur, non augendo dotem; interea tamen ejusmodi defloratio præter malitiam fornicat-

nicationis continere potest aliam specialem charitati oppositam, si non etiam injustitiæ erga parentes, quando scilicet dedecus in parentes redundat, & gravissimum exinde mœrorem isti concipiunt. Ità S. Thomas hic *quest. 154.*

4 Dico 3. Licet talis deflorator ex solo titulo deflorationis ad nullam compensationem defloratæ teneatur; si tamen hoc facinus occultum aliis manifestans, puellam non sine magna injuria infamavit, tenetur damnum eidem exinde tum in fama, tum in bonis fortunæ illatum & consequens compensare. Ità docent Molina, & Lugo locis citatis. Prob. Quilibet tenetur damna in honore aut bonis cum injuria alteri illata compensare: sed hic &c. ergo &c.

5 Dico 4. Qui per vim aut fraudem virginem, viduam, aut aliàs jam quidem defloratam, sed modò honestè viventem puellam defloravit, tenetur in conscientia etiam ante sententiam judicis damna inde secuta, & pecuniis reparabilia compensare. Ità communis. Probatur. Fuit injusta causa omni-

um istorum malorum: ergo ex titulo injustæ acceptionis ad illa reparanda obligatur.

6 Ex quo sequitur, talem defloratorem debere augere dotem defloratæ, si non æquè bene amplius nubere, ut antea possit, &c. quòd si dotare eam nequeat, aliis bonis actibus illi procurare, hoc tenebitur, aut demum ipsam etiam ducere, nisi ex tali matrimonio aliquod grave incommodum, quia v. g. est conditionis nobilioris, ducenti oriretur; Ratio hujus exceptionis est, quia, si multò plus restitutor expendere debet, quàm ratio debiti exigat, tunc juxta Laym. & Illung erit ille excusatus.

7 Dico 5. Si ex defloratione etiam per injuriam facta, absque tamen matrimonii promissione, nullum aliud defloratæ damnum sequatur, eò quòd defloratio non advertatur, vel non curetur, ideòque illa æquè bene nubere possit, quàm si defloratio abfuisset, aut si nubere illa probabilius non velit, juxta probabilem multorum sententiam deflorator ad nullam restitutionem tenetur. Ità Lessius *lib. 2. cap. 10. dub. 2. n. 15.* Laym. Lugo cum aliis

aliis ab his citatis. Probat, pro sola injuria ac secluso damno alio nulla fieri debet restitutio etiam juxta ipsos adversarios; atqui in tali casu defloratae nullum infertur damnum, réque ipsa est injustè per læsionem virginitatis illatum: ergo nulla reparatio est facienda. Prob. maj. integritas virginalis est irreparabilis, & inestimabilis pretiò: ergo pro ipsa non est facienda restitutio saltem ante sententiam judicis: ergo &c. Antecedens probant AA. hujus sententiæ ex eo, quod non possit determinari, quantum pro amissa virginitate debeat restitui, cum enim ista cunctis thesauris sit æstimaibilior, nunquam pro illa restitui quid poterit, ut non plus exigi possit. Secundò ajunt, ut detur pro virginitate obligatio restitutionis, debet per illam deflorata posse restitui in priorem statum, vel formaliter, vel æquivalenter, sed hæc restitutio non potest fieri per restitutionem factam in bonis fortunæ, & diversi ordinis nullam cum ablata commutationem subeuntibus: ergo &c. Confirmant, restitutio non fit nisi in bonis com-

mutabilibus, per quam scilicet unum comparari potest per alterum, quando ipsa res ablata restitui non potest; hoc enim tantummodo posito intenta per justitiam æqualitas obtineri potest, quæ exigit, ut damnificatus recipiat id, quod suum est: ergo cum per bona diversi ordinis non amplius possit comparari virginitas, per illa non poterit fieri restitutio.

Confirm. 2. Si bona superioris ordinis debent compensari per bona ordinis inferioris, tunc, qui alium impedivit injustè ab ingressu in Religionem, bonis scilicet spiritualibus, aut in bonis famæ, nec damna ista aliter reparare posset, deberet illa pecuniis compensare, quod tamen communi sensui videtur repugnare.

Ad illa, quæ contrariæ sententiæ DD. opponunt tum ex legibus, tum ex rationibus, respondent, illis duntaxat probari, quod post sententiam judicis primùm detur obligatio alicujus compensationis læso faciendæ.

Si dicant, lædentem alios in honore obligari ad restitutionem pro hoc ipsi læso faciendam, ergo

ergo etiam pro violata virginitate. Resp. disparitatem esse, quia in bonis honoris & famæ per restitutionem obtineri potest æqualitas, & læsus in statum priorem restitui formaliter vel æquivalenter: non item in amissa virginitate; nec aliquid sufficienter probatur ex eo, quod impotens ad solvendum æquale non excusetur à dando aliquid minus; hoc enim tunc solum habet locum, quando æquale & minus sunt in bonis ejusdem ordinis, cujus non sunt virginitas & pecuniæ. Dein quia justitia intendit æqualitatem pro damno non secundum qualemcunque læsi æstimationem, sed ut illud, quod injustè ablatum est, alter habeat rursus vel in se, vel in æquivalenti, hoc est in pretio, quo possit illud, vel aliud simile comparare; ideo circa obligationem restitutionis non est habenda ratio illius, quod læsus habere desiderat.

9 Dico 6. Si defloratæ puellæ matrimonium verè promiserit, & hac promissione ad flagitium induxerit, per se ac regulariter tenetur eam ducere, etsi eidem nullam vim intulerit. Ità com-

munis. Prob. omnis sub conditione onerosa facta alteri promissio, conditione impleta, debet impleri ex justitia.

Diximus hanc obligationem¹⁰ per se dari, per accidens enim in concurrentibus certis circumstantiis excusabitur deflorator, si scilicet magnum scandalum oriatur ex tali matrimonio, aut alius malus ejusdem exitus timeatur, ut pluribus videri potest apud Sanchez lib. 1. de matrim. disp. 10. & disp. 14.

Secundò, si postea puella cum alio fornicetur, aut aliud crimen divortio dignum committat.

Tertiò, si deflorator promiserit puellæ nuptias, si eandem virginem esse deprehenderit, & postea contrarium deprehendat.

Quartò, si quoddam legitimum matrimonii impedimentum intervenerit, ut si fiat ejus affinis &c.

Quintò, si puella non velit ducere defloratorem.

Sextò, si post factam promissionem puella lepram, paralytin contrahat, aut alium quemcunque incurabilem morbum, vel gravem corporis deformitatem, aut gravem infamiam.

B b

Di-

11 Dico 7. Qui puellam cum promissione matrimonii etiam ficta defloravit, per se ac regulariter tamen obligatur eandem subsecuta defloratione ducere. Ità communis. Prob. qui acceptat aliquid sub conditione onerosa datum, tenetur ex iustitia se ad illam conditionem verè obligare, &, quando potest, conditionem verè implere; sed talis acceptavit usum corporis sub conditione secuturi matrimonii, & potest illam implere: ergo &c.

Diximus autem hanc obligationem dari *per se ac regulariter*. excipiuntur enim casus antea primùm allati. Item, quando puella ex omnibus circumstantiis facilè potuit colligere, promissionem istam merè fictam esse, & nequaquam seriam.

12 Denique satisfaciendum rationi, quam adversarii nostræ superiùs adductæ conclusioni obijciunt, sequenti modo; potest defloranda à defloratione certam pecuniam v. g. expetere ratione periculi, aut cujusdam alterius damni, quod ex hac defloratione eidem evenire potest: quòd si autem dein finitò peri-

culò nullum damnum defloratæ evenisset, ex vi illius conclusionis sequitur, quod acceptum ob hoc periculum denuo defloratori teneatur restituere, quia tunc nullum aliud damnum præter solam deflorationem accepit. Resp. negandò sequelam. Ratio est; quia talis v. g. pecunia fuit defloratæ data vel promissa, eò quòd hæc in se periculum alterius cujusdam fortè subsecuturi damni, consequenter ex quodam pacto receperat: ad tale autem pretium restituendum non datur postea ulla obligatio, postquam illud periculum est discussum, uti patet in aliis etiam materiis. Ratio autem illius est; quia receptio talis periculi est pretiò æstimabilis; quia autem susceptio in se periculi, damni, si hoc jam est discussum, non est pretiò æstimabilis, hinc si nullum antea de hoc fuerit pactum initum, non poterit ex hac ratione deflorata à defloratione aliquid exigere.

§. II.

Resolvitur II. Quæsit.

An,

An, & qualis restitutio sit facienda
pro injuria per adulterium
illatum.

13 **A**dulterans potuit ultro consensisse in hoc flagitium aut dolò, metùve coacta: item vel consentiente aut ignaro altero conjugē. Damnum ex adulterio proveniens est dedecus in conjugem innocentem redundans, vel jactura in bonis fortunæ. Demum ex partu flagitium consequente decedit subinde multum reliquis legitimis adulterantis liberis. Qualis istis omnibus restitutio sit facienda, modò examinabimus.

14 Dico itaque 1. Qui cum maritata ultro consentiente adulterium commiserit, ipsi saltem adulteræ ad nullam restitutionem obligabitur, quòd etiam locum habet, si vi, aut per fraudem, vel metu ad flagitium illam induxisset; in foro enim interno & ante sententiam judicis ad restitutionem ipsi faciendam non est obligatus. Ità communis. Excipe casum, quo forsan exinde damnum aliquod pecuniis reparabile eidem fuisset illatum. Probat, conclusio rationibus in

præcedente §. n. 2. allatis in casu fornicationis.

Dico 2. Nec etiam marito adulteræ pro sola injuria per adulterium illata restitutio pecuniaria est facienda. Ità communissima cum Molina *tract. 3. disp. 100.* Lugo *disp. 13. sect. 1.* Probat, conclusio ex sensu communi, & praxi perpetua tum poenitentium, tum Confessoriorum etiam doctissimorum. Probat, 2. pro sola injuria transeunte & nullum damnum post se trahente nulla facienda est restitutio. Prob, in judicio temerario infertur alteri injuria, quin illud inducat obligationem restituendi: ergo &c. Tertiò probatur ab aliquibus ex eo, quod injuria diversi & altioris ordinis non sit reparabilis pecuniis, quæ sunt ordinis inferioris.

Dico 3. Nec etiam pro dedecore in maritum ex notorio conjugis adulterio redundante ipsi facienda est aliqua restitutio, seu compensatio pecuniaria. Ità rursus valde communis, quam sententiæ hujus patroni probant rationibus in priore §. pro conclusione 4. ta. allatis. Diximus tamen non de-

Bb 2

bere

bere marito pro tali dedecore fieri aliquam compensationem pecuniariam, si enim alia fieri possit per bona ejusdem ordinis, scilicet illum honorandò, vel ad altiore gradum elevandò, faciendum id erit juxta Laym. sectione proximè citata, ubi tamen addit, maritum adulterum ex hoc capite non videri obligatum ad aliquid innocenti uxori restituendum, quia hæc ex mariti adulterio nullum dedecus vel infamiam communiter incurrere censetur.

17 Dico 4. Si post flagitium sequatur partus, & sufficienter constet, adulterum esse patrem, obligatus iste erit (quantum quidem sine infamatione fieri potest) restitutionem facere & in primis patri putatio, seu adulteræ marito ob alimenta spurio præbita, vel ob dotem filia spuria solutam. Secundò etiam reliquis legitimis liberis ob intrusum damna patientibus. Ità Molina *tract. 3. disp. 103.* Lessius *cap. 10. dub. 6.* & communis. Prob. adulter est omnium horum damnorum causa injusta: ergo debet illa ex justitia reparare; si tamen utriusque parentis

consensu adulterium est commissum, istiusque dissimulatione factum, ut inter legitimos proles spuria educaretur, etiam mater adultera venire in partem hujus restitutionis debet, siquidem potest; eò quòd & ipsa omnium horum damnorum injusta causa fuerit. Imò, si adulter reparare illa ne quidem ex parte posset, tota reparare debet mater, & vicissim, cùm uterque parens in solidum obligatur, uti communi plurium cooperatione illata in aliis materiis damna in solidum quemlibet obligant.

Hucusque allata videntur pluribus & majori DD. parti arri-
dere, non modica autem superest difficultas, ut determinetur, quanta requiratur & sufficiat notitia de eo, quòd proles concepta sit ex adulterio? Utrùm scilicet sufficiat probabilis, vel requiratur certa? Si Lugoni *disp. 13. n. 2.* & Haunold. *tract. 2. c. 6. n. 100.* credimus, communis sententia requirit notitiam moraliter certam, hinc dubiam, vel merè probabilem rejiciunt ut insufficientem, quando scilicet probabilitas etiam pro opposi-

posita habetur, & quidem ex hoc fundamento, quia natales illegitimi magnum præjudicium afferunt, hinc in utroque foro præsumitur illa esse legitima, nisi certò de opposito constet: ergo idem tenendum erit in nostro casu. Secundò, Filius ratione suæ matris est in possessione filiationis legitimæ, ergo ob solum aliquod dubium, vel in oppositum stantem probabilitatem non potest legitimè ex sua possessione deturbari.

Molina tamen *disp. 103.* proximè citata, *n. 3.* cum Layman. *tract. 3. p. 3. c. 14. n. 3.* censet, quòd si incertum sit, utrùm proles sit vel non sit ex adulterio prognata, adulter sit obligatus in foro saltem conscientie data damna resarcire pro quantitate dubii, rationem dat Laym. quia, cùm dubium sit, quinã ex duobus sit pater prolis, æquitas non patitur, ut unus eorum omnia ipsi alimenta præstare debeat, alter verò sit omnino immunis: oportet itaque illos contribuere secundum proportionem probabilitatis, quod confirmatur ex praxi in foro externo; in hoc enim, quando dubitatur, qui-

nam ex duobus fornicantibus sit pater prolis, juxta quosdam AA. uterque ad alimenta præbenda proli condemnandus erit.

Confirm. 2. Quando duo sunt in possessione suarum rerum, & dubium, atque incertum est, uter eorum debeat privare se parte suorum bonorum in favorem tertii, cui ab alterutro est succurrendum, tunc conferunt in eandem rem ambo aliquid, scilicet quilibet pro quantitate dubii vel probabilitatis ipsi faventis. Simile autem quid in nostro casu contingit: pater enim putatitius ex suo tenetur alimenta præbere proli adulteræ, vel ipse adulter: ergo, ubi datur dubium & probabilitas, pro utroque etiam contributio inter illos erit dividenda.

§. III.

Resolvitur III. Quæsit.

Utrùm dissensus paternus fornicatorem nostrum ab obligatione ducendi defloratam absolverit?

Juxta speciem facti Livius fornicator absotutè petiit sibi filiam

B b 3

liam in conjugem dari, nec minimam mentionem de promissione matrimonii & deflorata ex illo puella fecerat. Parens igitur circumstantiæ hujus & obligationis Livii prorsus ignarus extitit, cum igitur parentes optimè sciant difficultatem, quam corruptæ puellæ circa suo statui conforme matrimonium acquirendum patiuntur, & quòd ab ipsis parentibus major dos eisdem sit assignanda, hinc omnibus viribus illi laborant, ut corruptor talem defloratam in uxorem recipiat, nisi omnino quædam eisdem difficultas in tali

matrimonio secutura absterreat. Dissensus itaque patronus in hoc casu videtur esse involuntarius, cum processerit ex ignorantia prorsus inculpabili hujus deflorationis, & promissi ad hanc obtinendam matrimonii, qua habita certò consensurus petitioni defloratoris fuisset, cum nulla ratio in his circumstantiis occurrerit, quæ patrem ad denegandam corruptam filiam corruptori in matrimonium prudenter persuadere potuerit, præsertim cum Livius nobilis & divitis parentis filius extiterit.

Casus XX.

De Monasterio ob emptum à suo Religioso capreolum à seculari iudice multato &c.

Religiosus quidem frater Laicus officio procuratoris in monasterio suo fungens in scio Prælate emit capreolum à quodam venatore, decenter juxta suum statum vestitò, consuetò & communi pretiò, trium scilicet

florenorum, cum autem fera in quadam civitatis domo deposita fuisset, monasterii secularis famulus ad eam apportandam à fratre mittitur, qui capreolum sacco vel corbi inclusum, & hinc occultatum in monaste-

nafterium defert. Præfectus rei venatoriæ de hac emptione certior factus fratrem Religiofum tanquam malæ fidei, & rei furтивæ emptorem novem florenorum confuetâ talibus malæ fidei emptoribus mulctâ afficit. Cùm autem fratrem insufficientem folutioni fciret, ab ipfo monafterio, quod sæcularem hunc tanquam incompetentem Religioforum judicem recusabat, dictatam mulctam ex pecuniis monafterii apud sæcularem depositis subtrahit. Hinc

Quær. 1. Num emptor Religiofus pœnam statutam mala fide ementibus capreolum incurrit?

Quær. 2. Num communitas religiosa ex facto aut delicto fui subditi obligari aut puniri poffit?

Quær. 3. An sæculare Dicasterium fit privati Religiofi aut communitalis in hoc facto iudex competens?

Synopsis.

§. I.

Resolvitur I. Quæsit.

Num emptor Religiofus statutam emptoribus capreolorum mulctam incurrit?

1. Ut reus damnetur, debet constare, mala fide contractum fuisse.
2. Quam videtur probare occultata capreoli ad monasterium deportatio.
3. 4. 5. 6. Refutatur.
7. Solvitur secundum argumentum.
8. Afferuntur rationes, quod bona fides accesserit.

§. II.

Resolvitur II. Quæsitum.

Num communitas religiosa ex facto aut delicto sui subditi obligari aut puniri poffit?

9. Exponuntur varix hujusmodi casuum circumstantiæ.
10. Tenebitur monasterium ex facto Religiofi, cui administratio quædam commissa, & observata fuerat.
11. Hinc attendendum, num fines mandati non transierit?
12. Tenebitur monasterium, si in

- in istud aliquod commodū ex subditi facto redundarit.
13. Excusatur, si administratio subdito commissā non fuerit.
14. Nec ex delicto ipsius Prælati tenetur monasterium, si nullus hujus consensus accesserit, aut utilitas in illud pervenerit.
15. Cum emptor fines sui mandati egressus fuerit, hinc monasterium non tenetur.
16. Nec factum in utilitatem monasterii conversum.
17. In quo sensu Religiosus damnum illatum ex suo peculio refarcire debeat.
18. Nullus monasterii consensus intervenit.

§. III.

Resolvitur III. Quæsit.

An seculare Dicasterium sit hujus Religiosi aut totius communis iudex competens?

19. Responsio est negativa.
20. Neque fratres Laici conveniri ibi poterunt.
21. 22. Satisfit objectionibus.

23. Etiam Regulares fratres laici gaudent privilegio fori.
24. Nil probatur per hoc, quod alii cuidam monasterio similis mulcta fuerit statuta.

§. I.

Resolvitur I. Quæsitum.

Num emptor Religiosus statutam emptoribus capreolorum mulctam incurrit?

Cum omnis poena & mulcta^I supponat culpam, hinc ut emptor ad hanc justè damnetur, debet constare, quod mala fide hunc capreolum emerit; præterea, cum nemo præsumendus sit malus, nisi probetur, & vera ad absolvendum sint proniora, quàm ad puniendum, hinc non videntur sufficere meræ præsumptiones ex quibusdam levibus suspicionibus allatæ; nec probabiles solummodo rationes, si hæc facillè enervari, & bona fides emptoris æquè, si non etiam magis probabilibus argumentis probari poterit, examinandæ igitur erunt ambarum partium rationes.

Præ-

2 Præcipuum itaque, & vix non unicum pro mala fide emptoris fundamentum est occulta capreoli à famulo monasterii ex domo sæculari in monasterium delatio, ad quid enim occultè & non publicè illum asportavit? Non alius finis assignari potest, nisi quod sciret, mala fide hanc emptionem institutam fuisse.

3 Sed efficacitatem hujus argumenti enervat Primò. quòd ille famulus, etiam alia comestibilia vasi cuidam inclusa vel linteo tecta ex urbe in monasterium deferre consueverit, consueto igitur sibi more tunc etiam usus fuerat.

4 Secundò. Famulus capreolum occultavit, ne dum mediam urbem transeundo publicè ostendens capreolum transeuntibus, & ex fenestra prospicientibus incolis horum cavillationibus suos Religiosos exponeret, experientia enim docet, si delicatiores & lautiores cibi ad Religiosos deferantur, quòd isti à sæcularibus tanquam voraces, lautarum, ac statui regulari minimè convenientium epularum amatores proclamantur.

5 Tertiò, etiam sæculares pa-

tresfamilias fercula ex alienis ædibus ad suos deportanda tecto quodam linteo aut corbi inclusa deferri curant: ergo taliter occulta delatio non est sufficiens quoddam rei furtivæ indicium.

Quartò, si alia fercula sylvestria etiam ab ipso domino rei venatoriæ Præfecto pro Religiosis istis fuerunt emptæ, tecta semper, & non in propatulo, ut omnibus transeuntibus illa paterent, asportata fuerunt: ergo etiam hic suum procedendi modum secuti fuerunt. Proin ex eo, quòd non omnibus obviantibus emptus iste capreolus palam ostensus fuerit, pessimè infertur, quòd mala fide comparatus consuetò pretiò fuerit.

Alterum argumentum, quo 7 malam fidem in emptione hujus capreoli intervenisse contendunt, in eo consistit, quòd venatori emptor dixerit, majorem se impostero cum eo familiaritatem contracturum, quibus verbis insinuare voluerit venatori, quòd speret se adhuc frequentius furtivas ejusmodi feras comparaturum ab illo esse; sed rationem futilem esse omnis fatebitur, qui intellexerit,

C c

vena-

venatorem sanctè asseruisse, se in familiam ac inter venatores summi in illis terris rei venatoriæ præfecti assumendum esse. Cùm igitur emptor Religiosus sylvestres à memorato Præfecto comparare consueverit; hinc asseruit, se hac ratione frequentius commercium cum illo in comparandis sylvestribus feris habiturum.

- 8 Audivimus hucusque rationes emptori minùs faventes, quæ, cùm non sufficienter malam fidem in hac emptione evincant, emptor utique absolvendus erit, cùm reus, etsi nihil probaverit, innocens sit declarandus, si non valde probabiles, imò certæ conjecturæ ac rationes contra ipsum allatæ fuerint; cùm nemo sit præsumendus malus, nisi talis probetur.

Verùm non desunt tales circumstantiæ, ex quibus colligi possit, nullam malam fidem in hoc contractu intervenisse, nam experientia docet, quòd feræ sylvestres, si mala fide, hoc est, furtivæ, ac contra principis prohibitionem occisæ scienter à feripetis offerantur, & comparentur, nequaquam consuetò, & vul-

gari, sed multò minore pretiò comparentur: ergo si hic contractus communi ac ordinariò pretiò, trium scilicet florenorum, fuit institutus, bona fide celebratus est.

Huic accedit, quòd feripetæ sint abjectæ conditionis, & infimæ notæ homines, malè vestiti, ac defectum rerum necessariarum in omnibus suis actionibus prodant, hic autem venator qualitates modò allatas omnino contrarias præstulerit.

Tertiò, feripetæ offerendo illicitè trajectas à se feras emptoribus non rogati denuntiant, se injustò modò illas comparasse: iste autem se à suo domino subpræfecto in illo territorio mandatum vendendi hunc capreolum accepisse asseverabat.

Quartò, emptori Religioso sub valde gravi pœna comparatio furtivarum ferarum à suo Prælato erat prohibita, non autem est credibile, quòd se voluerit exponere huic tam gravis mandati violationi, & pœnæ ob hoc delictum, quam sibi infligendam optimè præviderat, sustinendæ.

§. II.

§. II.

Resolvitur II. Quæsitum.

Num communitas religiosa ex facto aut delicto sui subditi obligari aut puniri possit?

9 **A**Dverto primò, Religiosum delinquentem vel esse ipsum Prælatum, vel subditum. Secundò, Religioso delinquenti potuisse aliquam administrationem expresse vel tacite commissam fuisse. Tertio, tale delictum aut aliud quoddam factum cum vel absque consensu aut præseitu fuisse commissum.

10 Dico 1. Si privatò Religioso tacite vel expresse quædam administratio erat commissa, nec limites hujus Religiosus excefferat, factò, aut delictò talis Religiosi tenebitur ipsum monasterium. Ità Sanchez in *Decalogum part. 2. lib. 7. cap. 31. n. 14.* Angelus, Sylvester, Rosella, Molina, tom. 1. de *just. disp. 140.* Azor. Lessius. Prob. in tali casu censetur per hoc subdito fuisse concessa nomine communitatis facultas celebrandi contra-

ctus ad illam administrationem spectantes, ut tamen iste sibi concessæ facultatis limites non excedat: ergo ex facto talis Religiosi tenebitur ipsum monasterium; si enim talis constitutus procurator etiam bona fide processit, & damnum ex hoc communitati illatum, sibi hæc istud imputare debebit, quòd ignavum constituerit: *Lege cum mandat. §. ult. ff. de minoribus.*

Itaque quotiescunque Præla-
tus, communitas, vel alius quidam aliquem domus suæ procuratorem constituit, cujus omnes negotiationes & contractus ad familiam sustentandâ initos ratos habeat, ut decidatur, num ex actis talis procuratoris ipse constituens teneatur, vel non, juxta legem 1. §. non autem. & §. Si igitur. §. Si plures. ff. de exercitoria: erit attendendum, num mandatarius mandati sui formam observaverit, & hujus fines egressus non fuerit, Everardus tom. 2. consil. 6. n. 64. ex lege universorum. ff. de pignoratitia actione. Layman. sect. 5. tract. 4. cap. 27. n. 6. Si fines egressus fuerit, dominus conveniri non poterit ex delicto procuratoris,

ut enim habetur in *cap. 1. ut lice*
contestata: non censetur dominus
 constituendo procuratorem,
 quamvis generalem, voluisse ei
 præcipere delictum. Pyrrhing
de procuratoribus §. 8. n. 79. ubi
 tamen notandum juxta AA. in
 quocunque mandato generali-
 ter dato præsumi mandatum id,
 quod est de consuetudine man-
 dantis.

12 Exceptus tamen est casus, in
 quo ex delicto aut facto ultra
 concessæ facultatis limites com-
 misso aliquid in mandantis com-
 munitatis Religiosæ utilitatem
 fuerit conversum, eo quod ista
 hac ratione ad reparandum
 damnum sit obligata.

13 Dico 2. Multò minùs com-
 munitas Religiosa ex delicto sui
 regularis subditi conveniri pote-
 rit, si talis administratio eidem
 non fuerit commissæ. Prob. Re-
 ligiosus privatus gerit personam
 cujusdam filii familias, & ex fi-
 lii familias delicto non tenetur
 paterfamilias, si hujus culpa non
 intervenerit, sed ipse filius fami-
 lias ex delicto, vel damno dato
 per se ipsum obligationem con-
 trahit: ergo nec communitas aut
 Prælatus ex delicto subditi sui

ignorante Superiore commissio.
 Quod paterfamilias delictum sui
 filii luere non debeat, habetur
 in institutione *de noxalibus actio-*
nibus, & docent Sylvest. *verbo*
restitutio. 2. dicto. 16. Lessius *lib.*
3. c. 9 dubit. 17. n. 21. Laym. *sect.*
5. tract. 4. cap. 8.

Probatur conclusio 2. *ex Reg.*
76. in 6. ibi: Delictum personæ non
debet in detrimentum Ecclesiæ re-
dundare. Ita Lessius *lib. 2. cap.*
27. n. 12. Laym. *sect. 5. tract. 4. c.*
25. ex quibus deducunt, quod
 Ecclesia aut monasterium ne-
 quaquam teneatur, si res depo-
 sita etiam dolò Religiosi perierit;
 quod dicunt etiam locum inve-
 nire, si apud Prælatum fuerit res
 deposita; tenebitur autem, si ip-
 sa Ecclesia vel monasterium su-
 sceperit depositum.

Prob. 3. ex lege: *Si vendita.*
ff. de periculo & commodo rei ven-
ditæ in hac enim traditur, quod
 paterfamilias non teneatur om-
 nem culpam famulorum præsta-
 re. Idem docent Layman. *sect.*
5. tract. 4. cap. 22. n. 6. Meno-
 chius, Andreas. Gaill. *lib. 2. pract.*
observat. cap. 21. Cum ergo Re-
 ligiosus personam filii familias a-
 gat, hinc, Prælatus, Ecclesia,
 aut

aut monasterium nequaquam tenebitur, si res deposita etiam dolò Religiosi perierit, si non ipsa Ecclesia vel monasterium acceperit depositum. Idem de aliis delictis particularium Religiosorum tenendum erit.

Insuper habetur leg. penult. §. Sanè: Cod. de noxalibus actionibus. ob delictum à monacho commissum ipsemet conveniendus est; neque monasterium obligatur, sicut neque dominus ob servi delictum. Hoc ipsum, quòd scilicet monasterium non obligetur ex delicto Religiosi, exceptis casibus, si Religiosus cum consensu Prælati delictum commiserit, defendunt Innocentius in cap. olim. §. item notand. de privilegiis. Angelus verbo. monasterium. §. 1. Gabriel in 4. D 15. quæst. 8. art. 3. dub. 10. Sanchez lib. 7. Moralium c. 31. n. 9.

14 Dico 3. Etiam si ipse monasterii Prælati delictum commiserit, ex hoc tamen nihil ad monasterium pervenerit, aut in huius utilitatem conversum non fuerit, aut illius consensus & consilium non acceperint, ejusmodi delictò monasterium non tenebitur: Ratio est; quòd de-

lictum personæ in damnum Ecclesiæ non sit convertendum. C. Si Episcopum, 16. q. 6. & regula. delictum. 76. de regulis juris in 6. Ita docent Glossa finalis leg. Si quis in tantum. 7. versu. 7. de Abbate. C. unde vi. Alciatus consil. 1. n. 49. lib. 1. Angel. summa v. monasterium: initio. Sylv. verb. Religiosus. 8. q. 3. Rosella. verbo Abbas in fine. & v. Monachus n. 10. Molina tom. 1. de justit. disp. 140. col. 9. vers. monasterium ex delicto. Leonard. lib. 2. de justit. cap. 41. dub. 11. n. 9. Sanchez lib. 7. cap. 31. n. 11. Quòd si autem accedente capituli consilio commissum delictum fuerit, juxta Navarrum comment. 62. de regular. Monasterium tenebitur illo delicto, quia Prælati & Capituli factum Ecclesiæ nocet.

Dico 4. Licet mala fide capreolus à Religioso emptus fuisset, ex adductis tamen hucusque principiis non poterit monasterium conveniri. Probat. in tali casu emptor suæ facultatis limites excessit, eò quòd expressè à Prælati sub pœna gravi ejusmodi furtivorum capreolorum emptio fuerit prohibita, & hanc emptionem ipsis Superioribus &

inconsultis atque ignaris celebraverit. Quando enim procurator, non omittendo, sed positivè aliquid faciendo deliquit; tale factum non nocet, aut præjudicat domino, nisi addiderit speciale mandatum: vel dominus ex post facto expressè, aut tacitè ratum habeat, quod illicitè fecit procurator. Bartolus in leg. 1. §. si procurator. n. 5. ff. si quis in jus. Abbas in cap. 1. ut lite non contestata. n. 23. Felinus; ibidem. n. 8. & 12.

16 Neque dicas, emptionem istam in utilitatem totius Religiosæ communitatis redundasse, eò quòd istum capreolum absumpserit, contra enim hoc est; ut communitas ad præstandum privati delictum obligetur, non sufficit, quòd res comparata, ab illa fuerit absumpta, sed insuper requiritur, ut nullum æquale pretium fuerit pro illa expensum (quod tamen hic contigit) hoc enim posito non evasit communitas ditior. Hinc bene advertit Layman, tunc rem in utilitatem monasterii esse versam, si quid domino comparatum utiliter; item spectanda etiam esse impensa, quia utilitas, & lu-

crum non spectantur nisi impensis deductis.

Neque dicas 2. juxta Navar-¹⁷ rum n. 62. comment. 2. de regular. & Azor. lib. 12. c. 11. q. 2. Laym. n. 7. cap. 7. Si Religiosus administrationem pecuniæ habuit, ex eo damnum resarciendum esse; atqui hic emptor habet administrationem pecuniæ: ergo ex peculio monasterii, quod emptor habet, damnum reparandum. Resp. enim 1. neg. quòd ex hac acceptione aliquod damnum tertio cuidam eveniret, cum occisus capreolus libertate naturali frueretur. 2. Sensus horum AA. est, quòd damnum à Religioso præsertim extra monasterium degente alteri illatum, ex peculio ipsi tali Religioso à Superioribus concessio sit reparandum: ergo non ex ipsis monasterii bonis.

Neque dicas 3. Si non ex-¹⁸ pressus, accessisse tamen consensum aut jussu interpretativum ipsius monasterii: ergo &c. Resp. contrarium ex eo patere; quia Superior hoc sui subditi factum nequaquam ratificaverat, sed positivè improbaverat.

§. III.

§. III.

Resolvitur III. Quæ-
situm.

*An sæculare Dicasterium sit hujus
Religiosi aut communitatis in
hoc facto iudex com-
petens.*

[19] **R**espondeo & dico, nec ip-
sum emptorem, nec com-
munitatem ad forum sæculare
ob hanc emptionem, etsi mala
fide facta esset, citari posse. Pro-
batur ex lege, in criminalibus. 5.
Cod. de jurisdic. omn. judic. hic ha-
betur: ad forum non trahi pos-
se. Item cap. 2. de constitut.
in 6. leg. fin. ff. de jurisdic. & le-
ge finali. Cod. si à non competente
iudice habetur, exemptus privile-
giò in corpore juris clausò, non tene-
tur comparere.

Hæc eadem assertio probatur
ex lege 1. ff. de officio Præsidis. leg.
1. & 2. de officio proconsulis. leg. ult.
de officio Præfecti urbis. in istis lo-
cis asseritur, neminem teneri li-
tigare coram iudice incompe-
tente, quia hoc est litigare co-
ram homine privato, qui pote-

statem juris dicendi non ha-
bet.

His præmissis subsumo. Sed
tam privatus hic Religiosus,
quàm ipsa tota communitas ex
privilegio in corpore juris clau-
so eximitur à foro sæculari: er-
go ad hoc non poterunt trahi.
Prob. non Presbyteri tantum, sed
etiam quicunque Clerici, solis etiam
minoribus ordinibus initiati, gaudent
privilegiò fori, non tantum in cri-
minalibus, sed etiam civilibus. cap.
nullus de foro competente. cap. Cle-
rici. 8. & cap. cum non ab homine.
10. de iudice. cap. unico. de Cleri-
co conjugato in 6. cap. at si Clerici.
4. cap. qualiter 17. de iudic. cap. 2.
de foro compet. in 6.

Quòd Regulares personæ, 20
quæ videlicet in quodam ordine
Religioso ab Ecclesia approbato
consuetis votis se adstrinxerunt,
gaudeant privilegiò fori, est
communiter inter Catholicos
receptum dogma traditum cap.
quamquam de censibus in 6. cap. Cle-
ricis de immunitate Ecclesiæ. in 6.
Can. 15. & 38. 11. quest. 1. Authen-
tica statuimus. Cod. de SS. Ecclesiis.
Novella. 123. cap. 21. lege. 36. Cod.
Theodorus. de Episc. cap. Ecclesiis
& Clericis.

Hanc

Hanc ipsam exemptionem Religiosorum, & fori privilegi-um, ita, ut neque in debitis civilibus conveniri possint coram iudice sæculari agnoscunt & tradunt Navarrus. *Comm. 2. de regul. sup. cap. non dicatis*. Rodriquez. *tom. 1. quest. 65. art. 3.* Lezana in *summa. quest. regular. tom. 1. de regularium immunitate. cap. 3. n. 9.* Hic ipse Lezana *cap. 11. n. 17.* cum Rodriquez. *Tom. 1. quest. regularium. q. 66. art. 2. §. non regular.* ostendit, contra Decreta Bullæ cœnæ Domini fieri, si Religiosi ob sua delicta ad iudices sæculares trahuntur, estque istud casus hic in Bulla cœnæ Domini expressus, & excommunicatio per hoc incurfa ipsi Summo Pontifici reservata. His accedit, quòd juxta communem exemptio in corpore juris clausa, sit æquè fundata in jure communi, ac jurisdictio judicis, unde huic derogat tanquam species generi: ejusque allegatio & probatio frustra petitur, cum, quæ jure communi continentur, nota debeant esse iudici.

21 Nec obstat hætenus dictis, lex 5. ta. *Siquis ex aliena jurisdictione ad prætorem vocetur, debet*

convenire. Respond. enim, hæc dicta locum habere, si iudex per se, & ipso jure in citatum habeat jurisdictionem, quæ tamen opposita aliqua exceptione elidi possit, itaque legem citatam explicat Paulus Castro. *lib. 1. consil. 481. n. 6.*

Neque 2. obstat, quòd em-²²ptor, tanquam frater laicus nullo ordine Ecclesiastico sit insignitus, hoc enim non obstante, est persona religiosa, quia obsequio Divino specialiter per tria vota essentialia se obstrinxit. patet ex cap. *duo sunt. 12. q. 1. & can. Siquis suadente diabolo. 17. q. 3.*

Tales fratres laici, uti etiam²³ ipsi Novitii gaudent privilegiò Canonis juxta cap. *Religios. §. quamvis, de sentent. excom. in 6.* constanter etiam hæc doctrina tenetur à Canonistis & Juristis apud Marta, Tiraquell. & quidem ex hoc, quia personæ religiosæ reputantur, quòd habeant privilegium Canonis: quibus autem privilegium Canonis competit, iisdem etiam privilegium fori competit.

Neque tertio favet Dicasterio²⁴ sæculari, quòd aliud quoddam monasterium ob frequentiores ejus-

ejusmodi furtivarum ferarum emptiones magnâ pecuniæ multâ sit punitum, nam contra est primò, quod juxta capit. *inter dilectos. 6. de fide instrum.* & cap ult. *de sententia, & re judicata.* res inter alios, vel in alio judicio acta, alii non præjudicat. contra est 2. vel enim aliunde probant, hanc à sæculari judice extortam à regularibus multam justam & privilegio regularium neutiquam difformem fuisse, vel hoc non probant? si primum, afferantur rationes, & refutent nostras in hoc §. allatas, tale factum juribus difforme probantibus, si non probent, dicimus etiam illam sententiam tanquam à judice incompetente latam injustam fuisse, violâsse privilegium Religiosorum, ut autem ex præjudiciis & latis antehac sententiis aliquid esse licitum deducatur, rationes adesse debent, quæ probant clarissimè in illis anrerioribus errorem aut injustitiâ commissam fuisse, quam tamen accidisse in exigenda illa multa rationes nostræ sententiæ satis clarè demonstrant. Dein, non quid factum sit, sed quid fieri debeat, spectandum est; neque ex-

emplis est judicandum, Lege: *sed neque. 12. ff. de officio præsidis.* juxta Glossam marginalē ibidem: non sunt exempla, nisi bona sequenda. Ita ex Gellio tradit Diana apud Pyrrhing *de Constit.*

Contigit ante plures annos, ut milites suorum officialium militarium imperiò reum ex asylo, quo gaudebat, absque obtento desuper Episcopi consensu extraxerint, quod injustè attentatum fuisse omnes agnoscunt, jam, si etiam nunc talis confuga ex militarium officialium imperio à militibus extraheretur sine obtenta desuper Episcopi licentia, justitia hujus extractionis utique malè probaretur paritate ex prioribus annis attentata extractione: ergo etiam citatio & punitio regularium hoc tempore facta aut facienda etiam tanquâ justa, & immunitati Ecclesiasticæ neutiquam contraria defendi neutiquam poterit ex illa alterius monasterii olim injustè facta ad sæculare Dicasterium citatione. Atque his sufficienter probatum judicamus, nec fratrem emptorem, nec totam religiosam communitatem ad forum sæculare citari posse.

D d

Ca-

Casus XXI.

*De Salario cujusdam defuncti parentis pupillis adhuc
persolvendo.*

Computatis, & approbatis ab utraque parte usque ad annum 1734. inclusive rationibus debebat quædam communitas suo Syndico aliquot scaphas frumenti ex annuo præteritorum annorum salario. Contigit autem, ut Syndicus anno subsequente statim moreretur: hinc istius pupilli post obitum sui parentis communitati pro solutione adhuc extantis salarii supplicant. Quia autem granarii communitatis præfectus (qui intra hoc tempus ex hac vita pariter decesserat) suis frumenti rationibus omnes solutiones defuncto Syndico annuatim præstandas, ut jam præstitas (prout ejusdem in officio successor affirmat) inseruerat, tunc dubium ortum, utrum pupillis, & à quo, prætersum in

frumento salarium sit persolvendum. Occasione hujus.

Quær. 1. An fides aliquatatori pupillorum solutionem neganti sit habenda?

Quær. 2. An non illa solutio à præfecto demortuo granarii sit expetenda?

Quær. 3. An nullam culpabilem moram pupilli ob tamdiu omissam debiti petitionem commiserint?

Synopsis.

§. I.

Resolvitur primum quæsitum.

1. Solutio debitorum non ipsi creditori sed debitori est per se probanda,

2. So-

2. Solutionem debiti testatur successor defuncti granarii.
3. Ostenditur hujus asserti nullitas.
4. Eò quòd in rationibus nulla mentio de solutione ista fiat.
5. Neque eam factæ solutionis apochæ testentur.
6. Ipse etiam dimensor frumenti, vulgò *Kornstreicher* solutionem testari nequeat.
7. Nec probari possit, solutiones ex aliis, quam huiate, granariis factam fuisse.
8. Neque ullus communitalis officialis se in solutionem consensisse, testari possit.
9. Hinc ob incertam hanc solutionem in possessione sui juris manu tenendi defuncti pupilli erunt.

§. II.

**Resolvitur secundum
quæsitum.**

Num à communitate, vel ipso defuncto granarii præfecto, tanquam negotiorum gestore sit debitum solvendum?

10. Ad solutionem per se est ob-

ligata ipsa communitas.

11. Nec pupillis est probandū, quòd communitas adhuc obligata maneat.
12. Quia pupillis suæ scaphæ nec dimensæ, nec à reliquo acervo frumenti, ad communitatem spectantis, separatae fuerunt.
13. Ob hujus traditionis defectum pupilli necdum domini alicujus frumenti evaserunt.
14. Defunctus etiam præfectus ex nullo titulo est pupillis obligatus.

§. III.

**Resolvitur tertium
quæsitum.**

Utrum pupilli culpabilem moram ob dilatatam solutionis petitionem commiserint?

15. Responsio est negativa.
16. Eò quòd solutio debiti anno 1736. fuerit expetita.
17. Et perillustri communitatis pro illo tempore Præsidi pro solutione supplicatum fuerit.
18. Neque pupillorum parens

D d 2

cu.

cuiusdam negligentiae argui poterit.

19. Nec obest pupillis decretum post obitum defuncti Syndici primum à communitate latum.

20. Affertur adhuc aliqua pupillis favens circumstantia.

§. I.

Resolvitur primum
quaesitum.

Utrum defuncti pupillis solutionem negantibus sit fides habenda?

Primò videtur ab omnibus receptum, solutionem debiti certi ipsi debitori probandam esse, non autem creditori: negantis enim factum nulla est directa probatio, sive propositio negativa directe naturaliter probari non potest. *cap. Bonae, 23. de Electione, & electi potestate.* Inspiciendae tamen sunt rationes, quae jam factam solutionem ostendere conantur.

2 Primò enim modernus dominus praefectus granarii informatione supra hanc controversiam facta, testatur, defuncti sui

antecessoris rationibus omnia frumenta, ut jam soluta, fuisse inserta.

Ut haec ratio solvatur, notanda erit diversitas inter solutiones, quae usque ad annum 1734. in festo purificatae inclusivè, quo rationes mutuae inter dominum Syndicum, & defunctum granarium fuerunt institutae, & ab utroque approbatae, & quae postea ab hoc tempore usque ad annum 1740. debuissent fieri, vel factae fuerunt.

Quod attinet solutiones annum 1734. arcedentes, approbantur illae ut insertae rationibus, & fideliter ab oblato per pupillos libello sub litera ff. expressae, verum cum in isto libello nec minima mentio de soluto unquam frumento, vulgò *Storn* / fiat; sed expressè dicatur, novem adhuc scaphas frumenti solvendas pupillis esse, hinc istas unà cum subsequenteris anni salario sibi restituendas esse jure merito pupilli contendunt, nisi à communitate probetur, ab anno 1734. etiam quasdam, vel omnes penitus frumenti scaphas persolutas fuisse. Quòd usque ad 21. Martii annò 1736, decem scaphae tri-

tritici, vulgò *Waisen* sint soluta, habetur in sæpius allegato libello: quia autem in hoc nulla mentio de soluto frumento, vulgò *Korn* / est facta, sequitur, quòd nec ullum usque ad annum 1736. pupillis solutum fuerit.

5 Secundò, cùm pro singulis solutionibus à creditore domino Syndico, & hujus pupillis apochæ, seu literæ solutionem testantes granario sine dubio fuerint extraditæ, ut hic fidem suis rationibus adstruat, debet ille apochas producere: sola enim annotatio expensæ, enumeratis annis facti, non est sufficiens probatio, cùm constet defunctum granarium in administrando suo officio valde infidelem fuisse.

6 Tertiò. Cùm omne frumentum, & triticum, quod in solutionem salarii officialibus memoratæ communitatis per dimensorem granarii: vulgò *Kornstreicher* prius mensurari soleat, hinc iste interrogandus erit, an & quot scaphæ frumenti ab anno 1734. usque ad præsens tempus pupillis solutum fuerit.

7 Sed dicet aliquis: Cùm adhuc plura alia granaria in aliis lo-

cis ad communitatem istam spectantia numerentur, hinc ex istis solutio controversi frumenti fieri potuit, verùm cùm affirmanti incumbat probatio, nequaquam talis nuda assertio erit sufficiens.

Quartò. Cùm nulla solutio à 8 Præfecto granarii communitatis officialibus fieri soleat, nisi consensus illius, qui communitati præest, accesserit vel alterius cuiusdam præfecti: nullus autem horum asserat, se unquam consensum in solutionem cuiusdam frumenti dedisse; iterum patet, ab anno 1734. nihil frumenti solutum fuisse: præsertim cùm libellus sub litera II. asserat, solutionem tritici pro año 1734. factam fuisse.

9 Ex hæcenus disputatis, si non omnino certum, saltem probabile est, atque dubium, num prætenso solutio in frumento facta fuerit: consequenter pupilli in suo prætenso jure sunt manutenendi; cùm in dubio melior sit conditio possidentis; restat itaque examinandum secundum dubium.

§. II.

Resolvitur secundum
Quæsitum.

Num communitati, aut ipsi granario defuncto residuum assignati debiti sit persolvendum?

10 CUM communitas defuncto suo Syndico annuum salarium in variis frumenti speciebus assignaverit, indubitatum est, quod illa per se ad solutionem hujus salarii sit obligata; inspicendum itaque solummodo erit: an non per accidens ab hoc onere sit eximia, eò quod per negligentiam, incuriam, vel etiam infidelitatem ipsius granarii, asservatum in granario frumentum, nescio, quò distractum fuerit, consequenter portio, quæ tanquam residuum debitum adhuc persolvenda erat, absque omni ipsius communitatis culpa perierit, ex quo videtur sequi, quod debitum residuum à defuncto granario sit expetendum.

11 In hoc dubio videtur iterum esse certum, nequaquam ipsis

pupillis incumbere on⁹ probandi, quod in his circumstantiis communitas ad solvendum sibi residuum debitum adhuc obligetur, eò quod certus debitor tamdiu maneat obligatus, usque dum probaverit, se à contracta semel obligatione exemptum esse. Inspiciendæ itaque rationes, ob quas communitas videatur exempta esse: cui certò non favet Lex: *Procuratorem §. Si tutores. ff. Mandati. Si quis, quod ipse facere tenetur, alteri committat faciendum, ejus negligentia, seu omisio, non excusat mandantem.* Item juxta legem *1. ff. de publicanis: tenetur dominus ex facto illorum, quorum operis utitur.*

Primum itaque fundamentum¹² potest esse, quod frumentum in granario depositum, & ex quo solutio erat præstanda, defuncti præfecti culpâ perierit.

Ad hoc fundamentum respon-¹³detur: periculum hujus deperditi frumenti, scilicet novem scapharum frumenti, pupillis debiti, nequaquam ad istos pertinuisse, cum omnis in granario asservati frumenti acervus sub dominio communitatis adhuc fuerit: ergo cum quælibet res pere-
at

at domino suo, etiam hoc frumentum perit communitati, non autem pupillis, antecedens constat, quia residuum debiti frumenti necdum istis extraditum fuerat, eò quòd nondum ipsis dimensum, & à communi tritici acervo separatum fuerit, quæ autem per mensuram alienari, vel vendi solent, tunc primum censentur tradita, quando dimensa creditoribus fuerint; ergo periculum, & iactura istius frumenti spectat ad communitatem, cum juxta dicta quælibet res pereat domino suo.

Confirmatur: juxta legem: quòd sepe 35. §. in his. 5. ff. de contrahenda emptione: res venditæ ad mensuram censentur traditæ cum hac conditione: si dimensio fiat; sed idem de debitis in mensura tenendum.

123 Si autem residuum debitum pupillis necdum extraditum est, tunc neque illius domini evaserunt, juxta legem: Traditionibus. 2. Codice. de pactis: ibi traditionibus, & usucapionibus dominia rerum, non nudis pactis transferuntur.

Quod confirmatur à pari: si aliquis debitor solutionem sui debiti per internuncium aliquem,

à creditore non approbatum, vel constitutum, creditori transmittat; ipsius autem internuncii incuria, vel infidelitate solutio creditori non fuerit extradita, à solutione talis debiti nequaquam ipse debitor exemptus erit.

Unum adhuc fundamentum¹⁴ excusans communitatem erit examinandum: ipse scilicet granarii defunctus præfectus, tanquam negotiorum gestor ob malam sui officii administrationem ad solutionem pupillis præstandam ab istis conveniendus erit.

Sed respondere pupillis defunctus granarius poterit: ergo neque ex re accepta, neque ex injusta acceptione aliquid vobis restituere debeo, non ex re accepta: etsi enim, uti præsumitur, ex mea culpa frumentum hoc à me detineretur, quia tamen illud necdum fuerat vestrum, neque, vobis traditum, aut à cumulo reliqui frumenti ad communitatem spectantis separatum fuerat; hinc ex isto non potest inferri, quòd ego vestrum frumentum apud me detineam, & propterea ad hoc vobis extradendum, si ex re accepta obligatus.

Æ-

Æquè parùm ex injusta acceptione (pergit granarius) vobis sum obligatus. Non ex eo, quòd debitum vestrum vestro parenti, & vobis pupillis frumentum abstulerim, & hinc vos damnificaverim, cùm hoc ob defectum dimensionis nondum fuerit vestrum: consequenter pupilli à me nihil poterunt exigere, sed solutio à communitate præstanda erit.

§. III.

Resolvitur tertium

Quæsitum.

Utrum pupilli culpabilem moram ob dilatam solutionis petitionem commiserint?

15 **R**esponso est negativa. Nam quando solutioni in contractu certus dies est assignatus, isto debitor solutionem facere tenetur, quamvis à creditore ad solutionem non urgeatur, quia dies interpellat pro homine. *cap. finali. de locat. & conduct. Lege. magnam. 12. Codice de contrahendis, & committ. stipulationibus*: quòd si creditor non interpellat, hoc est, non urgeat solutionem, tunc

juxta Patrem Melchiorum Friderich, *de emptione ac venditione. n. 692.* debitor non constituitur in mora, sed potest differre solutionem, usque dum exigatur; uti colligitur à contrario sensu citatæ legis *magnam*: & traditur à Bartolo, & Baldo cum communi. Ratio istorum est, quia cùm creditor debitum, cùm facile posset, non exigit, censetur debitori ultro moram solvendi, non autem donandi, concedere.

Præterea negabunt pupilli ¹⁶ suppositum, quòd solutio residui debiti à tempore defuncti sui parentis nunquam petita fuerit. Libellus enim sæpius, allegatus sub litera ff. expressè habet, quòd post mortem parentis a^{no} 1736. 21. Martii expetitæ, & acceptæ à communitate fuerint sex scaphæ tritici, quod pars residui debiti fuerat.

Item supplex libellus à pupillis ¹⁷ communitati anno 1740. mense Decembri oblatus meminit, quòd post obitum defuncti granarii pupillorum tutor, tunc temporis perillustri capiti ac Præsidi communitatis sæpius supplicaverit pro solutione residui ad-

adhuc debiti: nullum autem aliud responsum obtinuerit, quàm ut pupilli patientiam interea haberent, usque dum granarii relicta documenta revisa, atque examinata fuerint, insuper constituerit, quænam solutiones in debito pupillis frumento usque huc factæ fuerint.

18 Urgebis. Licet pupilli nō fuissent in mora advehendi frumentum, fuit tamen illorum defunctus parens, potuisset enim non requisito consensu communitatis à granario expetere, præsertim postquam à quodam communitatis membro intellexerat, granarium non immerito ob infidelitatem in suo officio suspectum esse, & ipse subjunxerit, se jam sæpius granarium, ut secum rationes soliti sibi frumenti iniret, sine omni tamen effectu urxisse: ergo debuisset sibi prospicere, & communitati, ut granarium ad salarium sibi solvendum urgeret, supplicare: ergo huic suæ negligentiae defectum salarii extantis ascribat.

Sed respondetur ad hoc: cum etiam pluribus illius communitatis membris, juxta propriam illorum assertionem, fidelitas sui

granarii suspecta fuerit, hinc debuissent illi magis invigilare suo granario, rationes expensi & accepti expetere; illorum enim res agebatur, eò quòd omne frumentum adhuc ad illos spectaret. Quòd Syndicum attinet, non defuit ille sibi prospicere, cum tamdiu granarium urserit, usque dum secum rationes sibi redditi, & adhuc reddendi frumenti consignaret.

Adhuc tamen pupillorum Ju-19 ri videtur obstare decretum, quo communitas prælaudata statuit, se nequaquam in se recepturam periculū salarii frumentarii, si hoc debito & determinato tēpore ab officialibus communitatis postulatum, & auctum non fuerit: hoc facere quia omiserunt pupilli, suæ negligentiae, atque commissæ in hac moræ sui salarii iacturam imputent.

Sed contra est: ut hoc statutum pupillos obliget, iisque noceat, debuit illud fuisse iisdem intimatum, & probatum, quòd decretum istud jam pridem, & non tantum modernis diebus statutum fuerit.

Ulteriùs notandum, quòd hoc²⁰ frumentarium salarium, ut ha-

E e

betur

betur in libello rationum, non fuerit determinatè assignatum, ut solvendum ex huiusmodi granario; quòd ista solutio peti possit tum ex isto, tum ex aliis ad communis pertinentibus granariis; atque reliquorum granariorum frumenta adhuc restant: ergo ex illis salarium peti poterit: ut enim bene advertit Pater Melchior Friderich, de emptione & venditione: quando res indeterminata juxta conventionem sumi debet ex aliqua determinata collectione: v. g. tres modii ex hoc acervo tritici, vel ex tribus granariis, & tota ista

collectio non perit, sed aliquid ex eo residuum mansit, quòd creditori tradi possit; istud eadem tradendum erit, quia creditor sibi comparavit jus non tantum ad frumentum in huiusmodi determinato granario asseratum, sed in omnibus ad communis spectantibus.

Omnibus itaque in utramque partem allatis, atque examinatis rationibus, salvo meliore iudicio, pupilli justè exigere residuum adhuc, & defuncto suo parenti necdum adhuc persolutum frumentum poterunt.

Casus XXII.

De jejuniis ex voto.

CAjus obligatur ex voto ad jejunandum die Mercurii, prima vice sive culpabiliter sive inculpabiliter, comederat carnes: memor sui voti etiam secunda & tertia vice eadem die, & quidem distinctis vicibus comedit carnes.

Quær. Utrum cæteris distinctis vicibus comedens carnes peccaverit?

Synopsis.

1. In dubio de voventis intentione materia rei promissæ consideranda erit.
- 2.

2. Natura jejunii Ecclesiastici declaratur.
3. Plura distincta possunt diversis modis promitti.
4. Principaliter promissum erit præstandum, etiam si corruerit accessorium. Plura per modum unius promittens, si hoc implere queat, etiam ad partes non tenebitur.
5. Attendendum hic & nunc erit, qualiter unica comestio & abstinentia à carne promissa fuerit.
6. Abstinentiam à carnibus semper & pro semper non promittit Cajus primò per se principaliter ac independenter ab alio, sed dependenter à jejunio, & prout ad hoc abstinentia essentialiter est requisita.
7. Semel comesta carne etiam culpabiliter ad ulteriorem abstinentiam nulla amplius datur obligatio.
8. Eò quòd ampliùs observari jejunium nequeat, quia abstinentia carniùm pro tota tali die non est ulteriùs possibilis.
9. Abstinentia carniùm semper & pro semper in tantum est promissa, in quantum est aliquid ad hujus essentiam necessarium.
10. Jejunium vult quidem, ut non comedamus carnes, si velimus, & adhuc possimus jejunare, non itidem si possumus.
11. Vovens, se die Mercurii nunquam bibiturum vinum hoc semel sumpto potest bibere vinum, non autem ille, qui vovit se pro nulla parte bibiturum vinum.
12. Non obest nostræ sententiæ, quòd violans jejunium ab Ecclesia præceptum comedendo semel teneatur ab istis deinceps abstinere.
13. De ratione jejunii Ecclesiastici est quidem in omnibus talis diei partibus abstinentia à carnibus, sed tantum dependenter à negatione jam semel comestæ carnis.
14. Præceptum jejunii Ecclesiastici, ut præceptum solius jejunii non est duplex virtualiter.
15. Abstinentia à carnibus etiam post has semel comestas non ampliùs est de essentia jejunii.

E c 2

16, Bis

16. Bis comedens carnes esuriales cur non absolvatur à carnis abstinentia?
17. Ad jejunium à communitate promissum quandonam etiam aliàs à jejunio Ecclesiastico exempti teneantur?
18. Vovens jejunium communiter promittit abstinentiam à pane & vino tantum accessorie.
19. Vovens peregrinationem nudis pedibus instituendam principaliter vovit ipsam peregrinationem, alterum vero tantum accessorie.

§. Unicus.

Resolvitur Quæsitum.

Utrum ceteris distinctis vicibus comedens carnes peccaverit?

PRO resolutione casus supponimus primò, in dubio de voventis intentione inspiciendam esse materiam rei promissæ, votumque juxta ipsius materiae promissæ naturam & conditiones explicandum & observandum esse: nam juxta Suarezium *lib. 4. de voto cap. 7. n. 2. &*

6. item Laymanum lib. 4. de voto. cap. 3. num. 5. Quilibet præsumendus est velle subire obligationem materiae promissæ accommodatam: Cum igitur Cælius promiserit jejunium, in forma jejunii Ecclesiastici hoc observare debet.

Secundò. Cum jejunium Ecclesiasticum juxta Authores sit abstinentia à certo genere ciborum, sub una comestione, quæ sub meridiem est suscipienda, concessorum, hinc infertur Cælium unica comestione debere esse contentum, abstinere insuper ab illis cibis, carnibus scilicet &c quos die esuriali comedere jejunii essentia non permittit.

Sciendum 3. Plura distincta posse diversis modis promitti: vel per modum unius, ut unum totum constituentia. Item unum illorum ut principale, alterum verò duntaxat ut aliquid accessorium & ab isto dependens: vel possunt plura promitti seorsim etiam accepta, non ut facientia unum totum, neque ita, ut unum tanquam principale alterum verò ut accessorium sit promissum.

4. Si

4. Si unum ut principale fuit promissum juxta communem ad hoc præstandum ipse vovens obligatus erit, licet accessorium ob sui impossibilitatem implere nequeat, eo quod accessorium non trahat post se principale, quod tamen facit principale respectu accessorii; prudenter enim, ut asserit Bonacina *disp. 4. q. 2. §. 4.* præsumitur, quod ad accessorium se tantum voluerit obligare dependens à principali. Pari modo, qui plura per modum unius totius promisit, si totum hoc implere nequeat, etiam à partibus ponendis absolutus erit.

5. Attendendum igitur modò erit, qualiter noster Cajus unicam refectionem & abstinentiam à carnibus semper & pro semper promiserit; num hanc perpetuam abstinentiam primò & per se & quoad se seorsim spectatam, ac independentem ab alio principali promiserit, an verò tantum dependenter ab alio, vel prout hæc abstinentia est pars integri cujusdam totius.

6. Dico itaque primò Cajus abstinentiam à carnibus semper & pro semper non promisit primò & per se, principaliter, ac in-

dependenter ab alio, sed dependenter à jejunio, & prout est aliquid essentialiter requisitum ad jejunium.

Prob. Si Cajus, cum hoc votum ederet, interrogatus fuisset, cur abstinentiam à carnibus semper & pro semper tali die voveret, respondisset, quia volo jejunare, & jejunare non possum, nisi semper & pro semper abstineam à carne: ergo hanc abstinentiam præcisè vovit, quia est aliquid necessarium constituens totum, quod est jejunium.

Prob. 2. Quod promittitur præcisè tanquam aliquod medium ad intentum finem, promittitur solum accessoriè, & dependenter ab altero: sed abstinentia à carnibus semper & pro semper fuit præcisè promissa ut medium ad observandum jejunium: ergo solum accessoriè fuit promissa.

Confirm. Abstinentiam à secunda refectione præcisè promisit, ut est aliquid necessarium & requisitum ad jejunium: ergo etiam taliter promisit abstinentiam carniū, scilicet non primò & per se.

Dico 2. Si Cajus vel culpa- 7
Ee 3 bili-

biliter, vel inculpabiliter semel comedit carnes, tunc probabilius non est amplius obligatus ad ulteriorem abstinentiam à carnibus. Ita Sanchez lib. 4. c. 11. n. 42. Diana tract. 14. resol. 32. Pasqualigo in praxi de jejunio, de cisione 65, n. 3. Faustus, Pasqualigo de 457. Leander de precept. Eccl. tract. 5. disp. 2. q. 30 Laym. lib. 4. tract. 4 c. 3. n. 3. Tambur. l. 3. cap. 15. §. 6. n. 12. contra Suarezium lib. 4. de voto cap. 7. n. 9. & 12. Palaum de essentia & oblig. voti, disp. 1. p. 12. num. 14. Azor. tom. 1. Instit. Moralium lib. 11. n. 20. quest. 6.

Probatur. In nostro casu principaliter fuit promissum jejunium, secundario autem abstinentia à carnibus semper & pro semper uti promissa etiam fuit unica tantum comestio: ergo si in hoc casu comesta semel carne non amplius potest servari jejunium, etiam non amplius dabitur obligatio abstinendi à carnibus. Subsumo, sed semel comesta carne pro illa die non amplius potest servari jejunium: ergo neque dabitur amplius obligatio ad abstinentiam carniū. Probi. prima consequentia. Quando duo

sunt promissa, ut unum illorum sit principale, alterum verò duntaxat accessorium, corrue[n]te obligatione ad principale, etiam corrui[t] accessorium: ergo &c.

Confirmat. Etiam juxta adversarios comesta semel carne non datur obligatio ad omissionem secundæ refectio[n]is: ergo &c. ideo enim non obligatur ad omissionem secundæ refectio[n]is, quia hæc est dependenter à jejunio tantum promissa, jejunium autem non amplius observari potest.

Respondent Adversarii, jejunium in hoc casu adhuc esse possibile; sed contra est: ut servetur jejunium est essentialiter necessaria unitas refectio[n]is cum abstinentia carniū; sed semel comestis carnibus, vel sumpta altera refectio[n]e non amplius est pro tali die possibile, ut aliquis tota die abstineat à carnibus: ergo impossibile est, ut pro illo die amplius observetur jejunium.

Confirmatur. Si post semel comestas carnes adhuc jejunium pro tali die servari posset, tunc adhuc daretur obligatio abstinendi à secunda refectio[n]e, quæ

quæ necessaria est, ut detur jejunium: sequela est falsa: ergo &c.

Qui vovit se tota die non gustaturum vinum, si sæpius per diem bibat, prima tantum vice peccat. Ita Azor. Gobat, la Croyx *de voto* n. 465. Ratio est, quia talem intendit abstinentionem, qua dicere possit hodie non gustavi vinum, vino autem semel poto, non potest hoc dici.

Item juxta Sanchez *cap. 11. n. 45.* Pasqual. *decis. 230.* Qui hodie vovit jejunare in pane & aqua, intendit tale jejunium, quo dicere possit: hodie præter panem & aquam nihil à me sumptum est; unde solum prima vice peccat, qui sæpius panem & vinum sumit. Qui vovisset, se hodie bibiturum solam aquam, toties peccaret, quoties alium liquorem biberet.

9 Objic. 2. Abstinencia à carnibus est ipsa partialis essentia jejunii: ergo non potest dici, quod dependenter à jejunio fuerit promissa, quia nihil potest à se ipso dependere, sed ab altero. Resp. Ex hoc sequi, quod abstinencia carniū præcisè promissa fuerit in quantum est ali-

qua pars essentialis promissi jejunii, non autem ut aliquid in se & seorsim spectatum, atque à toto distinctum: ergo si totum est factum observatu impossibile, etiam non dabitur obligatio ad abstinentionem ulteriorem carniū. Confirm. Qui vovit constructionem integri ex variis statuis confecti altaris, si hoc non potest procurare, etiam statuas procurare non debet: ergo &c.

Resp. 2. Nos dixisse abstinentionem carniū semper & pro semper esse promissam dependenter à jejunio, seu in quantum est aliquid ad hujus essentiam necessarium.

Objic. 3. In hoc casu adhuc possibilis est observatio editi voti: ergo &c. Prob. antec. est adhuc possibilis ulterior abstinencia carniū: ergo etiam observatio voti. Prob. conseq. jejunium præcipit: *Ne comedas carnes, & de aliis cibis semel tantum in die comedas*: ergo abstinencia jejunii est adhuc possibilis. Prob. conseq. hoc præceptum: *Ne comedas carnes*, est negativum obligans semper & pro semper: ergo etiam pro cæteris partibus diei est possi-

possibilis. Resp. neg. antec in hujus probatione conc. antec. neg. conseq. in hujus probatione dist. antec. jejunium vult, ut non comedamus carnes, si velimus, & adhuc possimus observare jejunium: conc. si non possumus ulterius servare jejunium: neg. antec. & conseq. cum ex dictis essentia jejunii consistat in abstinencia carniū, si præcipitur pro aliquo die jejunium, etiam præcipitur abstinencia carnis, sed in tantum in quantum est necessarium ad jejunium: qui igitur potest, & tenetur observare jejunium pro aliquo die, necessario debet semper & pro semper abstinere à carnibus.

II Objic. 4. Qui vovet se die Mercurii nunquam bibiturum vinum, licet jam semel biberit, in posterum tamen tenebitur abstinere à vino, ergo etiam qui vovit, se nunquam comesturum carnes, licet semel comederit, tamen tenebitur in posterum abstinere. Resp. neg. antec. quia semel sumpto vino non amplius potest observare votum, quod dicebat se nunquam bibiturum vinum.

Dices: qui vovit se pro nulla

diei parte bibiturum vinum, ille semel sumpto vino tenetur in posterum abstinere: ergo idem de carnibus tenendum. Prob. conseq. jejunium dicit abstinenciam carniū pro singulis horis diei, quia semper & pro semper. Resp. disparitatem esse, quod abstinencia vini in se & directè fuerit volita, non autem abstinencia carniū, cum hæc sit volita, uti est constitutum jejunii, quod fuit promissum.

Objic. 5. Qui die, quo jeju-¹²nium ab Ecclesia fuit præscriptum, semel carnes comedit, adhuc est obligatus ad ulteriorem abstinenciam carniū: ergo etiam noster Cajus erit ad hoc obligatus. Prob. conseq. quando aliquis promittit rem ab Ecclesia aliàs præcipi solitam, tunc in dubio ejusmodi votum est explicandum juxta obligationem talis præcepti Ecclesiastici: præsumitur enim talis vovens se voluisse obligare ad omne & solum illud, quod aliàs Ecclesia præcipit: ergo, si die esuriali comedens carnes adhuc est obligatus ad ulteriorem abstinenciam carniū, etiam vovens noster Cajus erit obligatus. Resp. dist. ant.

ta-

talis est adhuc obligatus ad abstinentiam ulteriorem carniū vi præcepti imponentis jejuniū, neg. antec. vi alterius cuiusdā præcepti imponentis præter jejuniū abstinentiam à carnibus conc. antec. & neg. conseq. scimus dari præceptum Ecclesiasticum imponens pro singulis diebus Veneris & Sabbathi abstinentiam à carnibus sine jejunio. Quando igitur Ecclesia pro aliquo die imponit jejuniū, præceptum hoc est virtualiter duplex: una pars imponit jejuniū, consequenter abstinentiam carniū & secundæ refectionis: altera verò illius pars vult, ut si jejuniū non possit servari, saltem observetur abstinentia à carnibus. Qui igitur semel comedit carnes, non tenetur abstinere deinceps à carnibus vi præcepti jejuniū imponentis, sed vi alterius imponentis abstinentiam à carnibus separatam à jejunio. Quæ omnia ex eo probamus, quòd Confessarii illos, qui se accusant de fracto jejunio, interrogent, an comedendo carnes, vel sumendo secundam refectionem peccaverint, quod non foret opus,

si non esset virtualiter duplex præceptum.

Objic. 6. Palao de voto disp. 13 2. pu. 10. n. 15. de ratione jejunii Ecclesiastici est unica tantum refectionio & abstinentia à carnibus in omnibus illius diei horis: ergo vovens jejuniū vovet non comesturum amplius quàm semel, & in nulla illius diei hora carnes: ergo quacunque hora illius diei comedet carnes, peccat, quia esto violaverit jejuniū, non violavit omni modo, quo potest. Resp. dist. anteced. est illa abstinentia, ita tamen, ut obligatio abstinentiæ à carnibus pro omni hora dependeat à negatione jam semel comestæ carnis. conc. antec. ita, ut ab hac negatione non dependeat neg. antec. & conseq.

Contra est 2. Hoc dicitur absque ullo firmo fundamento. Probatur, ex præcepto Ecclesiæ colligitur contrarium, & illi assimilari debet votum. Prob. in præcepto jejunii abstinentia duplicis refectionis annectitur abstinentiæ à carnibus; sed non contra; quia excusatus à carniū abstinentia, excusatur à duplici comestione, non tamen

F f

ex-

excusatus à duplici comestione est excusatus à comestione carni-um.

- 14 Objic. 7. Si hoc præceptum est virtualiter duplex, etiam jejunium erit virtualiter duplex: ergo adhuc erit obligatus ad ulteriorem abstinentioniam. Prob. conseq. Qui vovet rem aliquam ab Ecclesia præcipi solitam, in dubio præsumitur velle omnia illa, quæ ab Ecclesia solent præcipi, ergo si hæc præcipit duo distincta, uti prius diximus, etiam vovens jejunium promittit talia duo distincta, consequenter vovet abstinentioniam carni-um prout est pars jejunii: dein eandem etiam promittit secundum se solam acceptam. Resp. dist. antec. si præceptum istud Ecclesiæ, quatenus est præceptum solius jejunii est virtualiter duplex, tunc etiam hoc votum Caji erit tale conc. si hoc præceptum non ut est jejunii præceptum, est duplex, tunc etiam votum erit, negatur antec. & conseq. vel dist. conseq. ergo etiam hoc votum erit ita virtualiter duplex, si constet, quod ad aliquid plus, quam ad solum jejunium voluerit se obligare, vel quod ad om-

ne id voluerit se obligare, quod Ecclesia diebus esurialibus præcipit, conc. conseq. si de hoc non constet neg. conseq.

Objic. 8. Non est certum, sed dubium, quod Caju se non obligaverit ad omne id, quod Ecclesia diebus esurialibus præcipit: ergo manet adhuc argumentum. Prob. conseq. in dubio præsumendus est voluisse omne id, quod Ecclesia diebus esurialibus præcipit: ergo, si hoc utrumque præcipit, etiam vovit. Resp. neg. antec. quia certum est, quod solum jejunium promiserit: ergo si abstinentionia carni-um semper & pro semper etiam post comestas carnes continuanda non est de essentia jejunii, istam non promisit.

Aliud scilicet est dubium de intentione voventis quoad hoc, utrum ista duo, abstinentioniam scilicet carni-um & jejunium per modum unius promiserit, & aliud non satis perspectum esse, ad quidnam supposita intentione promittentis hæc duo per modum unius Caju noster vi sui voti obligetur. Primum negamus esse dubium, consequenter neque juxta praxin
adæ.

adæquati præcepti Ecclesiastici obligabit, secundum licet dubium sit, probavimus tamen sufficienter eandem non obligari ad ulteriorem abstinentioniam carni-um, postquam istas jam semel comederat. Cum omnis ex voto proveniens obligatio juxta intentionem votantis sit explicanda, quæ, uti diximus, directè jejunium, indirectè autem abstinentiã à carnibus semper & pro semper promiserat.

Confirmatur. Juxta ipsos Adversarios dubium est, utrùm præter abstinentioniam carni-um, prout hæc est pars jejunii, etiam promiserit illam secundum se acceptam, violatò quoque jejunio observandum: ergo potius dicendum est, quòd priori duntaxat modo, & uti est pars jejunii, promiserit. Prob. consequenter juxta commune principium obligatio votorum est potius latè accipienda quàm strictè tanquam præjudicans libertati: ergo &c.

[16] Objici 9. Si abstinentionia carni-um foret promissa ut dependens à jejunio, etiam foret promissa ut dependens à negatione duplicis refectio- nis, consequenter si duplex refectio esurialis fu-

isset sumpta, licitum foret eidem comedere carnes: sed non fuit promissa ut dependens à duplicis refectio- nis abstinentionia. Prob. min. abstinentionia carni-um prout est inducta ab Ecclesiastico præcepto non dependet à negatione duplicis comestio- nis, sed hæc potius à comestione carni-um: ergo. Prob. antec. qui die esuriali comedit carnes est liber ab omissione secundæ refectio- nis, non autem vicissim à carni-um abstinentionia liberatus est, qui bis comedit cibos esuriales. Resp. solutionem hujus objectionis constare ex dictis.

Objic. 10. Ponamus, quòd [17] aliqua communitas promiserit jejunium in profesto Immaculatæ observandum, non potest dici, utrùm senes aliàs exempti à jejunio & pueri teneantur jejunare, vel non? Resp. Si civitas voluit simpliciter omnes obligare, fore omnes senes & pueros obstrictos: si autem voluit obligare illos duntaxat, qui die esuriali Ecclesiastico debent abstinere, erunt prædictæ personæ exemptæ.

Objic. 11. Ex nostra senten- [18] tia sequitur, quòd vovens jeju-

nium in pane & aqua non teneretur abstinere à carnibus, si non haberet tantas vires, ut in pane & aqua posset jejunare: hoc est autem contra omnes: ergo &c. Prob. sequela. Abstinentioniam à carnibus promisit in quantum est pars constituens jejunium in pane & aqua: ergo si tale non potest observare, etiam à comestione carniū erit exemptus. Resp. neg. antec. in hujus probatione neg. denuo antec. Ordinariè enim & communiter vovemus jejunium, prout hoc dicit abstinentioniam à carnibus, & à secunda refectione, abstinentionia autem à cibis aliis, quàm à pane & à vino vovemus tantum accessoriè ad abstinentioniam à carnibus: corruente autem accessorio, non hoc ipso corrumpit principale: ergo adhuc est obligatus ad abstinentioniam à carne, & secundà refectione.

Quòd si autem verè hæc omnia per modum unius indivisibilis totius vovisset, non foret obligatus ad abstinentioniam carniū & secundæ refectionis.

19 Objic. 12. Aliquis vovit, quòd nudis pedibus velit tendere Oettingam, postea autem

non potest nudis pedibus illuc se conferre, talis juxta communem tenetur ad peregrinationem Rhedâ instituendam, juxta nostra autem principia non teneretur. Prob. Talis vovit peregrinationem non quomodo-cunque, sed in quantum est pars peregrinationis tali modo, nudis scilicet pedibus peragendam, qualiter tamen eandem obire non potest: ergo non tenetur Rhedâ illuc se conferre. Prob. etsi vehatur Rhedâ, tamen non potest illud totum à se intentum, id est peregrinationem nudis pedibus factam obtinere: ergo non tenetur. Prob. conf. quando quis plura promisit in ordine ad unum, seu unum ut dependens ab altero, si cessat, & corrumpit principale, cessat juxta nostra principia etiam accessorium.

Resp. Quòd iter pedibus nudis conficiendum sit accessorium, ipsum autem iter simpliciter hoc vel illo modo instituendum sit principale, quod in tali casu non corrumpit.

Casus XXIII.

*De voto jejunandi in præcipuis festis Domini Nostri
JESU Christi.*

SEmpronius ad initium anni votò promittit, se in præcipuis festis, Nativitatis scilicet, Paschæ, & Pentecostes jejunaturum esse.

Quæritur: Utrùm hoc votum fuerit validum.

Synopsis.

1. Rationes pro hujus voti nullitate afferuntur.
2. Suffragatur etiam autoritas S. Thomæ Aquinatis.
3. Favere videtur etiam cap. si quis tanquam: & alia.
4. Dominica dies instituta fuit in memoriam Resurrectionis Domini Nostri.
5. Talis jejunans accommodat se hæreticis.
6. Afferuntur Authores oppositum sentientes.

7. Honestas talis jejunii probatur ex cap. finali: de jejunio.

8. Nec non à praxi quorundam Religiosorum, à carne tunc abstinendum.

9. Tale votum habet omnia ad valorem suum requisita.

10. Est etiam opus sanctum.

11. Licitæ quoque tunc sunt aliæ corporis mortificationes.

12. 13. 14. Satisfit adversariorum rationibus.

15. Et confirmatur sententia affirmativa exemplis Eremitarum.

PRo nullitate hujus voti faciunt sequentes rationes: die Dominica ob lætitiâ Ecclesiæ non est licitum jejunium: ergo multò minùs in memoratis festis. Antecedens tenent Tertullianus in lib. 1. de corona militis,

F f 3

ubi

ubi ait: Die Dominica jejunare nefas dicimus. Sanctus Ambrosius in Epist. 83. Dominica jejunare non possumus. Sanctus Hilarius præfatione in Psalmos: *Hæc Sabbathæ Sabbathorum ea ab Apostolis Religione celebrata sunt, ut his quinquagesimæ diebus nullus neque in terram strato corpore adoraret, neque jejuniis festivitatem spiritualis hujus beatitudinis impediret: quod ipsum etiam in diebus Dominicis est constitutum.* Sanctus Epiphanius etiam in compendiarie doctrina: *Inconsensaneum est in Dominica jejunare.* Item expressè habet: *neque in die Epiphaniarum, hoc est, Apparitionis, & Adventus, quando natus est in carne Dominus, jejunare licet, etiam si contingat, ut sit quarta, aut prosabbatum.* Similia legi possunt apud Hieronymum in Epist. ad Lucinium, Beticum in Epist. ad Marcellum contra Montanum: & in epist. ad Eustochium de custodia Virginitatis, apud Augustinum in epist. 86. ad Cassilianum, apud Leonem in epist. 91. ad Turbium.

2 Antiquissimis his Patribus accedit D. Thomas 2. 2. q. 47. art. 5. ad 3. propter quod (scilicet dies lætitiæ) non est jejunium ab Eccle-

sia institutum in toto tempore Paschali, nec etiam in diebus Dominicis, in quibus, si jejunaret, contra consuetudinem populi Christiani, quæ, (ut Augustinus dicit) est pro lege habenda; vel etiam ex aliquo errore (sicut Manichæi jejunant, quasi necessarium tale jejunium judicantes) non esset à peccato immunis, quamvis ipsum jejunium secundum se consideratum, omni tempore sit laudabile: secundum quod Hieronymus dicit ad Lucinium: *utinam omni tempore jejunare possimus.* Angelio adhæret Cajetanus hic q. 93. art. 3. Clavis Regia lib. 4. cap. 4. n. 2. Suarez lib. 3. de voto cap. 6. n. 21. versu dices.

Permoti hi Authores probabilissimè ad hoc affirmandum fuerunt ex cap. si quis tanquam. & cap. Sacerdos. 26. q. 6. & cap. ne quis jejunet: de consecrat. dist. 3. Item can. post Pascha. 10. dist. 76. Can. placuit. 8. Can. ne quis. 14. dist. 3. de consecrat. & can. Quadragesima. 15. dist. 5. de consecrat.

His omnibus textibus vetitum fuit jejunium die Dominica. Autoritati Canonum accedit ratio: cum enim dies Dominica acceperit suum nomen ex memoria Resurrectionis Domini, hinc

hinc concepta ex istius memoria lætitia expostulat, ne festiva tanti diei lætitia squallore macerantium, & affligentium se jejunio deturpetur.

Secundò: Ecclesiæ semper arriiserunt, quæ hæreticorum praxi contraria fuerunt, ne istis in aliquo videatur communicare: cùm igitur Manichæi ex errore, Arriani verò ex contemptu jejunaverint diebus Dominicis, ne horum errorem approbasse censeatur, meritissimo jure suos fideles obligat, ne diem Dominicum macerationi nostrorum corporum destinemus.

Hactenus audivimus unius sententiæ rationes, suo probabilitatis pondere nequaquam destitutas, oppositam tamen defendunt Bonacina *disp. 4. q. 4. §. 5.* Sanchez *in opere morali l. 2. cap. 27. n. 12.* Lessius *lib. 4. c. 2. dubit. 9. n. 68.* Valentia *22. disp. 9. q. 2. pu. 4. dub. 2.* Azor. *1. part. l. 7. cap. 26. questimo ultimo.* Joan. Madina *q. 10. de jejunio.* Navarrus *in manuali c. 21. n. 27.* Diana *tract. 16. c. 6.* Misellænear. *resol. 50. V. notandum: ad finem.* Sylvest. *in summa verbo jejunium. §. 6.* asserens, non pec-

caturum, qui jejunaret jejunio exultationis ad sanitatem, ad studium, vel ad mortificationem corporis non differibilem propter præsentem corporis petulantiam. Layman. *l. 4. tract. 8. cap. 2. n. 9.* citans pro se Bellarminum *lib. 2. de operibus bonis. c. 32.* Jacobus Wiestner *tit. 46. l. 3. num. 22.*

Pro rationibus suæ sententiæ 7
afferunt *cap. finale: de jejunio.* in quo Pontifex, ubi dispensasset circa abstinentioniam à carne feriis sextis, si in istas incidat Natalis Domini, hæc subjungit: *Nec tamen hi reprehendendi sunt, qui ob devotionem voluerint abstinere.* ex quo ita argumentantur: sicuti die Dominica ob memoriam Resurrectionis Domini lætatur Ecclesia: ita etiam lætatur ob illius Nativitatem memorato die: præterea sicut jejunium est institutum ordinariè ad lugendum & macerandum corpus, ita abstinentionia à carne etiam præscindendo à jejunio in similem finem fuerat instituta feriis sextis & Sabbathis: ergo si non obstante hoc toto non reprehendendi, qui ob devotionem voluerint abstinere à carnibus die Nativitatis,

tatis, ita neque reprehendendi erunt, qui ex devotione privata omnino jejunaverint.

8 Confirmatur: de facto in quibusdam Regularibus abstinencia à carnibus ejusmodi diebus ab omnibus approbatur: ergo etiam saltem privata devotione hodie jejunium observari potest, quia tam abstinencia à carnibus, quam ipsum jejunium per se ac communiter ordinatur ad macerationem corporis, ad testandum licitum &c. ergo si prior est licita, illicita non erit posterior.

9 Probatur 2. Si edens votum jejunandi die Nativitatis, vel die Dominica, non obligaretur ad jejunium, emissum hoc votum necessario esset nullum, atque invalidum; sed hoc non est: probatur minor: tale votum habet omnia requisita ad validum votum: ergo non est invalidum. Probatur antecedens votum debet esse promissio Deo facta de meliore bono; sed est: si enim aliquid deesset, foret hoc, quod non sit de meliore bono, sed est: scilicet de jejunio, quod utique est melius bonum, quam oppositum, seu ipsa negatio jejunii, & comestio carniū.

Confirmatur: est innegabile, 10 quod jejunium sit opus sanctum: sed opus sanctum etiam die Dominica potest exerceri: ergo.

Confirmatur 2. Nemo negat, quod etiam die Nativitatis, vel alia Dominica licitæ sint privatae mortificationes, affligere scilicet suum corpus ciliciis, disciplinis: ergo etiam licebit jejunare.

Ad hanc rationem responde- 12 bunt adversarii cum distinctione: Jejunium secundum se, & in alio die, quam Dominicis factum est melius bonum, quam oppositum, concedo: factum etiam die Dominico neg, sed contra est: si jejunium licet in se bonum melius, non foret tale, si incidat in diem Dominicum; tunc hoc fieret ob rationes pro sententia opposita allatas: sed ob nullam harum cessat, esse melius bonum: non primum ob prohibitionem scilicet Canonum, cum isti fuerint aboliti & sublati: cessante enim causa, quæ est anima legis, cessat pariter effectus, seu obligatio legis: sed hæc causa cessavit. Probatur minor: causa fuit, ne Catholici viderentur participare cum erro-

errore Manichæorum & Ari-
norum : item ut cum ipsa con-
traria praxi Ecclesiæ istorum er-
ror refutaretur : sed hæc fuerunt
sublata unà cum ipsis hæreticis :
ergo &c.

13 Nec mirum atque novum es-
se solet, ut ob recenter exortas
hæreses nova statuta Ecclesia fa-
ciat ; moderno enim tempore
ob hæreticos , qui asserunt sub
utraque specie seorsim accepta
non adesse totum Christum , &
ob hanc causam etiam calicem
laicis præbendum esse , prohi-
bit Ecclesia , ne laicis usus ca-
licis antea tamen concessus præ-
beretur ; quod ipsum etiam tem-
pore Apostolorum quoque con-
tingit, qui de suffocato comede-
re fidelibus illius temporis pro-
hibuerunt.

14 Neque obest 3. Quòd die
Dominica ob memoriam resur-
gentis Christi lætandum potiùs,
quàm lugendum sit , hoc ipso
enim, quòd juxta Authores eti-

am jejunium exultationis detur,
idque ob varios alios fines, non
solum ad macerandum corpus
assumi possit , ex eo præcisè ,
quòd aliquis jejuset , non po-
test statim inferri, quòd impor-
tunum in gaudio luctum occi-
nat , cùm ordinari possit ad
proprium profectum spiritualem
per edomationem carnis obti-
nendum : ergo remoto scanda-
lo , alio peccaminoso fine ex
nulla parte apparet aliqua inho-
nestas in tali jejunio.

Confirmantur hæc omnia ex-
emplis plurimorum Eremitarum,
qui prout constat ex vitis Pa-
trum diebus Dominicis jejunâ-
runt : ergo tale jejunium licebit
modò ex nullo contemptu mo-
ris Ecclesiastici, errore, & cum
scandalo peragatur : quòd si ali-
quis ex fine quodam pravo vel
superstitioso similia vota conci-
peret, superfluo tali cultu pec-
caret, juxta communem tamen
solum venialiter.

Gg

Ca-

Casus XXIV.

De Voto jejunandi singulis diebus Sabbati.

Titius pridie Nativitatis Domini Nostri JESU Christi, quæ tunc in diem Sabbati inciderat ex suo Confessario

Quærit, num sibi, ex voto aliàs ad jejunandum singulis diebus Sabbati obstricto, liceat ob solemnitatem Festi absque dispensatione comedere carnes?

Synopsis.

1. Ex quibus fundamentis votum dubium sit explicandum?
2. Ejusmodi vovens probabiliter ad jejunium obligatus est.
3. Nec excusatur ex eo, quod vovendi de hoc die nihil inciderit, aliàs certò illum excepturus.
4. Quænam rerum mutatio circa rem promissam voventem deobliget?
5. Quandonam detur in legibus locus Epikix?
6. Talis promittens hunc diem tantum excepturus fuisset, si iste eidem incidisset.
7. Obligatio voti non est restringenda contra proprium & communem verborum sensum.
8. Qualiter explicanda sit regula Juris: *in generali concessione non veniunt ea, quæ quis verosimiliter non esset in specie concessurus.*
9. Si verba voti non sint satis clara, juxta praxin Ecclesiæ sunt explicanda.
10. Non solos expressè ad talis diei jejunium obligatos à sua hac dispensatione excludit Pontifex.
11. Dubium in votis vel circa diem voto præfixum, vel circa ipsam rem potest occurrere.
12. Obstrictus ad jejunandum pri-

pridie cujusdam festi, cur possit jejunare præcedente die Sabbati, si pridianus dies incidat in Dominicam.

13. Vovens 20. Julii quolibet anno jejunium, si hoc in diem Dominicam incidit, probabiliter tenetur tunc jejunare.

14. Circumstantiis ad essentiam rei promissæ spectantibus, & notabiliter mutatis cessat obligatio.

Resolvitur Quæsitum.

IU T præsens casus solvatur pro fundamento supponendū, quodlibet votum eo ipso, quod sit lex aliqua, quam vovens tanquam Legislator privatus sibi ponit, dependere ab intentione voventis, tanquam sui Legislatoris ad modum aliarum legum. Ità habetur in Deuteronomio 23. *Facies, sicut promissisti Domino Deo tuo. & propria voluntate & ore tuo locutus es.* Quia autem subinde voventis intentio ne utique sufficiens nobis perspecta est, hinc in tali dubio votum emissum asserunt Authores exponendum esse juxta ipsius rei naturam atque essentiam, in

quantum promittens voluit ad omne & solum illud obligari, quod natura rei promissæ ex se exposcit, & postulat eique accommodata est. Ità Suarez lib. 4. de voto c. 7. n. 2. & 6. Layman. l. 4. de voto c. 3. n. 3. Palao de voto disp. 1. p. 12. n. 2. Quodsi denique etiā de hoc simus dubii, sensus ac significatio verborum, quibus promissio fuit facta, & quidem secundum communem usum loquendi attendenda est; cum semper præsumantur prolata oretenus verba voventis menti conformari, atque illud voluisse voventem promittere in animo, quod ipsa verba prolata significant. Ità habetur in lege: *Habeo. ff. de suppellect.* ibi: *Nemo dicere præsumitur, quod non sentit.* Ità Cajetan. 2. 2. q. 88. art. 2. dub. 4. Suarez cit. cap. 7. n. 16. concl. 3. Sanchez lib. 4. de voto. cap. 11. n. 19. Laym. loc. cit. Palao loco allegato. n. 3. Quodsi autem his omnibus expensis voti obligatio adhuc est dubia, erit hoc benignè interpretandum, ut, quoad fieri potest, minus obliget. Ità habetur ex cap. ex parte de censibus. docent etiam cum aliis Azor. p. 1. l. 11. c. 20. q. 2. Suarez l. 4.

l. 4. de voto. c. 7. num. 18. Sanchez. lib. 4. de voto. c. 11. n. 3. Laym. l. 4. tract. 4. c. 3. n. 3. rationem dant, quod obligatio non sit imponenda, nisi clarè constet, ob periculum transgressionis. His suppositis

² Dico : Licet absolutè probabilis, & tutò practicabilis sit opinio asserens talem voventem in die Nativitatis absolutè fore excusatum à jejuniò, probabiliùs tamen esse, eundem fore obligatum. Ita sentiunt Sanchez *lib. 4. de voto. c. 11. n. 60.* Suarez *lib. 4. c. 2. n. 8.* Vasquez inclinatur ad hoc *1. 2. disp. 30. c. 4. n. 26.* Reginaldus *l. 18. n. 290.* Bonacina *tom. 2. disp. 4. quest. 2. pu. 6. n. 9.* Palao *de essentia voti. disp. 1. pu. 12. n. 12.* Pyrrhing contra Molinam *disp. 272. in suo tom. 2.* Azor. *p. 1. l. 11. cap. 2. quest. 3.* Jacobus Wiestner *Inst. Can. l. 5. tit. 41. in regulam Juris in 6. octogesimum primum n. 2.* & ab hoc citatum Joannem Andre *in cap. fin. de observat. jejunii n. 4.* Fagundez *de præcep. Eccl. 4 l. 1. c. 6. n. 6.* Rodriquez *in summa tom. 3. cap. 25.* Diana *tract. 8. resol. 6. part. 9.*

Probatur conclusio : Si Titius foret exemptus, tunc vel ratione indulti Pontificis concedentis e-

sum carniùm etiam die Sabbati, si in hunc inciderit festum Nativitatis, vel ex eo, quod Titius vovens hunc diem in suo voto non comprehenderit, sed ex nullo horum excusatur : ergo &c. non ex primo. *cap. enim finali de observantia jejunii.* hæc habentur : *qui nec voto, nec regulari observantia sunt obstricti.* Hi scilicet erunt exempti à carniùm abstinencia : ergo cum Titius fuerit obstrictus voto, vi hujus Bullæ non erit exemptus ; sed neque ex altero erit deobligatus : uti enim superiùs diximus : intentio atque animus voventis, si aliunde non constet, est desumenda ex sensu communi atque ordinario verborum, quibus factum est votum ; sed hac ratione dies ille comprehenditur in voto. Prob. min. verba fuerunt universalialia : volo singulis diebus Sabbati jejunare ; sed verba universalialia comprehendunt etiam illum diem Sabbati : ergo hoc votum comprehendit etiam illum diem Sabbati.

³ Respondent oppositæ sententiæ patroni : licet verba, prout jacent, fuerint universalialia, voventi tamen tempore concepti voti

voti nihil inciderat de istis circumstantiis : fuit etiam hic ita constitutus , ut , si hæ ipsi incidissent sine omni dubio excepturus fuisset : ergo non comprehendit illum diem.

Sed contra est : obligatio vel deobligatio non desumitur ex eo , quod vovens faceret , si hoc vel illud ipsi incideret ; sed ex eo , quod de facto fecit , & promisit : ergo , cum de facto promittendo jejunium singulis diebus Sabbatinis , etiamsi hunc diem excepisset , si ipsi incidisset , absolute promiserit singulis diebus Sabbati jejunare , erit ad hoc obligatus.

Contra est 2. Si hoc non obstante , quod Titius absolute voluerit jejunare singulis diebus Sabbati juxta communem sensum verborum , censendus tamen esset voluisse hunc diem excipere , tunc hoc solum ideo fieret , quia licet omnino nullam cogitationem actu habuerit de illo , habitualiter tamen ita erat constitutus , ut , si fuisset de eo interrogatus actu consensisset : atqui hæc ratio manifestè nimium probat : ostenditur minor , ponamus casum , quod Titius venatum exiens post dumetum vi-

deat aliquid se movens , ac judicet illud esse feram trajiciat itaque illud globo : interea tamen , ob injurias sibi à fratre illatas ita habitualiter sit constitutus , ut si eidem incideret , illud post dumetum se movens esse suum fratrem , nihilominus in illum suum scopetum exoneraret : in hoc casu juxta principia adversariorum esset verum dicere , quod Titius voluerit suum fratrem occidere : hoc autem est manifestè falsum : ergo &c. Prob. sequela : quia Titius in casu concepti voti ita fuit constitutus , ut si interrogaretur , an vellet exemptum diem Sabbati , in quem incidit festum Nativitatis respondisset , se velle hunc eximere , infertur ab adversariis , quod actu eundem exceperit , licet ceteroquin neque à longe aliquid de hoc cogitaverit : ergo si etiam in casu venationis fuit ita habitualiter constitutus , ut , si eidem incideret , vel dictum esset , post dumetum latere suum fratrem , ille nihilominus illum occideret , inferri potest , quod actu voluerit eundem occidere , licet etiam actu neque à longè aliquid de hoc cogitaverit.

G g 3

Con-

Contra est 3. Ex eo, quod Titius hunc diem excepisset, si habuisset actualem scientiam hujus circumstantiæ, solummodo deducitur, quod posita certa conditione (si nimirum tunc recordatus fuisset festi Nativitatis in tale Sabbatum incidentis) excepturus fuisset hunc diem, non autem infertur, quod absolute exceperit: ut enim exceptio conditionata transeat in absolutam, necessario implenda est conditio, atqui hæc non fuit impleta: ergo. Prob. min. Conditio, sub qua excepisset, est actualis recordatio hujus circumstantiæ; sed hæc non dabatur: ergo &c.

Contra est 4. Substantia & essentia rei, circa quam versabatur votum jejunandi, erat ipsa dies Sabbati singulis hebdomadibus recurrens. Quod autem festum Nativitatis hoc anno incidat in diem Sabbati, est huic diei, & ipsi rei promissæ duntaxat aliquid accidentale: ergo error commissus in edendo voto ex eo, quod non recordatus fuit hujus circumstantiæ, est tantum circa aliquid accidentale, non autem circa substantiam; atqui error versans duntaxat circa ac-

cidentalibus, non tollit obligationem: ergo Titius ex hoc non erit deobligatus.

Contra est 5. Si omnis ille censendus est non consensisse in aliquam obligationem, qui ita fuit habitualiter constitutus, ut neutiquam consentiret, si ipsi aliquid aliud, quod modo ipsum latet, incidisset, quamplurimi contractus cum aliis initi forent invalidi: ferme enim semper aliqua latent, quorum actualis scientia absterruisset à consummatione ejusmodi contractus: ergo neque Titius censendus est non consensisse in hanc obligationem jejunii pro hoc die, quia non consensisset, si hæc circumstantia eidem tunc incidisset.

Confirmatur ulterius sententia nostra ex cap. unico in fine. causa 32. ubi Pontifex ait: *que rectissime voverunt, cum homines voverint, nulla conditione rumpenda sunt, que sine ulla conditione voverunt.* Subsumo: atqui jejunium singulis diebus Sabbatinis instituendum rectissime sine ulla conditione promissum fuit: ergo etiam illud votum nulla conditione cadentis scilicet Natalis

in

in talem diem rumpendum est ; quia scilicet, qui in voto nihil exceperunt, generaliter tenentur arg. cap. quia circa 22. de privileg. & lege §. 1. Servitus, 23. ff. de servit. prædo : urban.

Denique nostra assertio probatur optimè argumento negativo in hunc modum : quòd Titius ediderit votum singulis diebus Sabbati jejunandi, certum est : utrùm autem hunc diem exceperit, est dubium : ergo tenetur jejunare. Prob. conseq. Si votum hoc est certum, tunc est, & manet tamdiu in possessione, quamdiu à Titio non fuerit probatum, quòd hunc diem exceperit : quia melior est conditio possidentis : ergo cum Titius non possit sufficienter probare, quòd exceptionem fecerit, hinc ille est obligatus.

Hactenus fundamenta nostræ sententiæ attulimus. Restant modò solvendæ adversariorum rationes.

Objic. itaque 1. Ea rerum mutatio deobligat promittentem ab obligatione voti, quæ, si ei occurreret, quando promittit, eam exciperet, & interroganti responderet, mentem su-

am non esse in tali eventu se obligare : atqui hinc facta est talis notabilis mutatio : ergo &c. major probatur, tantum obligat votum, vel quæcunque alia libera promissio, quanta est intentio voventis ; sed in tali eventu promittens non intendit se obligare ad hunc diem : ergo nec erit obligatus. Resp. dist. major. Si ista rerum mutatio se teneat ex parte substantiæ rei promissæ conc. si tantum versetur circa meras qualitates accidentales rei promissæ, negatur major. & sic distincta minore, consequentia. Si voventi singulis diebus Mercurii jejunare incidisset, posset contingere, ut certo aliquo die Mercurii instituatur lautum & opiparum convivium, ad quod etiam ipse sit invitandus, potuisset etiam hanc circumstantiam excepisse ; vix tamen aliquis conceperit, talem in hoc casu à suo voto deobligatum esse. Dein ipse Molina, qui hoc argumento contra nos utitur concedit longè diversa esse promittentem non penetrasse, quod promissit, ita, ut si aliqua in re promissa contenta penetrasset, à tali promissione destitisset : & rerum

rerum statum ita mutatum esse, ut, si hunc prævidisset, dum vovit, nollet in eo eventu promittere, ac se obligare: in priore casu judicat Molina manere obligationem, ea enim, quæ non satis penetravit, in promissione continentur, ac rei promissæ annexa sunt: ergo omnia illa fuerunt promissa: ergo cum dies iste Sabbati etiam cum istis circumstantiis contineatur in re promissa, licet tunc non penetraverit, fuit ille tamen absolute promissus: ergo non tam dicendum est factam hic fuisse notabilem mutationem rerum, quam tenendum, aliquid in ipsa re promissa contentum hic & nunc apparuisse, quod antea, cum voveret, expressè ac clarè non videret, quem defectum nulli alii, nisi sibi ipsi vovens debet adscribere.

5 Objic. 2. In Legibus est locus Epikeiæ: sed vota sunt aliquæ leges: ergo in illis datur aliqua Epikeia: ergo possunt hic benignius explicari. Resp. dist. major. in legibus est locus Epikeiæ, si verba & verborum sensus sint dubia conc. si ista sint cla-

ra: neg. maj. & sic distincta min. neg. conseq.

Urgent in legibus, datur locus Epikeiæ, licet verba sint clara: ergo nulla Responsio. Probatur Antec. est clara lex prohibens laborem servilem die festo, & tamen in certis casibus datur locus Epikeiæ, in quantum judicatur tales eventus exceptos fuisse, de quibus dubitandum non est, quod Legislatores excepisset, si illi occurrerent: ergo etiam in verbis clatis datur locus Epikeiæ, licet de illis Legislatores, dum tulit legem, nihil cogitaverit. Resp. conc. antec. neg. conseq. in hujus probatione conc. antec. dist. conseq. ergo est locus Epikeiæ in illis circumstantiis, de quibus ex generali quodam fundamento scitur, quod Legislatores exceperit, conc. de quibus tale fundamentum non habetur. neg. conseq. Fundamentum est, quod Ecclesia tanquam pia Mater nolit nimium gravare suos subditos.

6 Objic. 3. Ipse promittens est optimus interpret suæ mentis; sed iste dicit, noluisse se includere hunc diem: ergo &c. Resp. neg.

neg. min. promittens enim duntaxat testatur hunc diem à se fuisse excipiendum, si hujus circumstantiæ meminisset. Aliud autem est, aliquid absolutè excipere, & aliud excipere aliquid conditionatè, si conditio non sit impleta.

7 Objic. 4. Azor. Obligatio votorum est potius restringenda, quàm dilatanda: ergo potius dicendum, talem non esse obligatum. Resp. dist. antec. est potius restringenda, ita ut contra proprium etiam atque communem verborum, quibus votum fuit conceptum sensum, atque significationem, debeant restringi, negatur antec. sunt potius restringenda salvo verborum sensu ac significatione conc. antec. & neg. conseq. sensus communis & ordinaria significatio verborum voti manifestè includit hunc diem.

Deinde utrùm hunc diem incluserit, vel non, debet colligi ex fine, ob quem voverat; sed considerato hoc fine includitur. Probatur. Finis fuit certa devotio, vel honor exhibendus B. V. die Sabbati honoribus ejus destinato, vel gratiarum actio,

aut impetratio novi beneficii: atqui hi fines includunt hunc diem: ergo &c.

8 Objic. 5. P. Jacobus Wiestner locò citatò habet sequentia: Regula Juris octogesima prima in 6, ita sonat: *In generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verosimiliter in specie concessurus*: hujus Regulæ sensus est: cum humana dispositione quacunque aliquid termino seu vocabulo generali conceditur, non intelliguntur concessa ea, quæ verosimile non est in specie & expressè fuisse concedenda: ergo cum non sit verosimile, hunc diem etiam includendum fuisse in voto, si incidisset illius memoria, absolutè non fuit inclusus. Neque injustè (pergit citatus Author) hanc dispositionem à longè factam fuisse, ex illo ostenditur, quòd generales ejusmodi concessiones emittantur post praviā aliquā solummodo confusam cognitionem, eorūque ferè solum, quæ communiter, ordinariè & faciliè concedi solent, quin accuratè illa examinentur, quæ, si exactè ponderata fuissent, nunquam fuissent concessa: ergo voluntas conceden-

H h

den.

dentis non præsumitur se ad talia extendisse.

Ad hanc objectionem respondeo primò opponendo illi alias regulas Juris, nimirum: *In toto partem non est dubium contineri*: Ergo cum ille dies Sabbati, in quem incidit Nativitas Christi sit pars comprehensa sub toto & complexo ex omnibus diebus Sabbati, ideo etiam iste sub toto promisso continebitur. Item Regula 57. ita sonat: *Contra eum, qui legem dicere potuit apertius, est interpretatio facienda.* Sed Titius potuisset hanc legem apertius dicere, expressè excipiendo hunc diem: ergo contra eum facienda est applicatio.

Resp. 2. Allatam regulam: *in generali concessione &c.* præcipue atque unice intelligendam esse de facultatibus à Superiore quodam humano alteri cuidam concessis, vel in rebus temporalibus, vel Ecclesiasticis, tum in foro interno tum externo, quæ res dispositioni jurium sunt subjectæ, circa istas enim plenam disponendi potestatem humana jura possident: cum autem ipsa vota non pendeant ab ipsis juri-
bus humanis, sed à propria vo-

ventis intentione, hinc vota non sunt explicanda juxta dispositionem circa alias materias à jure factam. Dein regula allata videtur loqui solummodo de concessione generali, in qua illa, quæ videntur non concessa, sint talia, ut à concedente tempore concessionis non fuerint actu cognita: atqui etiam hic dies Sabbati fuit cognitus sub ratione diei Sabbatini: ergo in isto casu non habet locum: quòd autem festivitas Nativitatis cadens in diem Sabbati, non inciderit, nil facit ad rem, cum hæc ad rationem diei Sabbatini sit impertinens, & habeat se merè accidentaliter ac extrinsecè. Denique notandum, in adducta regula Juris fieri mentionem de casu, in quo aliqua jurisdictio valde ampla, & ad plurimos inter se valde diversos ac discrepantes casus fuit concessa: quos omnes prævidere valde difficile foret: in nostro autem casu generalitas voti ad singulos dies Sabbati se extendit, quod facile prævidere potuit.

Urgent: Licet adductum adagiū à Superiore quodam humano fuerit latum, & de rebus Juris dispositioni subjectis fuerit
edi-

editum, ob paritatem tamen rationis idem de voto tenendum, ergo nulla est responsio. Prob. antec. ratio fuit, quod generales ejusmodi concessionem fiant post præviam aliquam solummodo confusam cognitionem ac ferè solum eorum, quæ communiter & ordinariè fiunt, sed hæc ratio pugnat etiam pro votis: ergo &c. Resp. neg. antec. in probat. concedo major. neg. min. quod hæc ratio etiam pro hoc voto pugnet; quia tota substantia ad rem promissam spectans jam fuit apprehensa. Nativitas autem Domini est quid accidentale; votum enim etiam non satis maturè editum imò etiam temerè, & levitate animi factum obligat.

9 Objic. 6 Quotiescunque de intentione voventis non constat, tunc votum accipit suam interpretationem ab usu & praxi Ecclesiæ, prout defendit Suarez tom. 2. de Reli l. 4. c. 7. n. 9. sed usus atque praxis Ecclesiæ obtinet, ut in hoc festo comedantur carnes: ergo &c. Resp. dist. major. votum est explicandum juxta praxin Ecclesiæ, si verba illius non sint satis clara,

conc. si hæc satis clarè obligationem indicent. neg. maj. & sic distincto consequente neg. consequ. Qualis ordo in explicatione voti dubii sit observandus, ad initium hujus resolutionis insinuavimus. Dein, quod in hoc casu votum juxta praxin Ecclesiæ neutiquam explicari debeat, ex eo constat, quod in citato capitulo finali Pontifex expressè dicat, in comestione carnum se non dispensare cum iis, qui ex voto, vel observantia regulari ad jejunium sunt obligati: ergo praxis Ecclesiæ non potest in hoc casu prodesse obligatis ex voto ad jejunandum.

Urget hanc nostram responsionem ulterius P. Wiestner l. 3. tit. 46. n. 27. asserens ex cap. finali de voto nihil pro nobis probari, licet enim Pontifex (discurrit P. Wiestner) asserat, se non dispensare cum obligatis ex voto, loquitur tamen duntaxat de iis voventibus, qui se expressè ac clarè obstrinxerunt ad jejunium diei Sabbati, licet in hunc Nativitas Christi inciderit: ergo illi poterunt comedere carnes, qui implicitè duntaxat & sub terminis generalibus se obligarunt,

H h 2

Sed

Sed contra est, limitatio ista hujus legis fit merè gratis ac sine omni fundamento, consequenter eadem facilitate hæc explicatio negari poterit, qua fuit affirmata.

¶ Ulteriùs autem occasione hujus objectionis advertimus, in votis posse dubium occurrere circa diem, qui præfixus fuit voto, vel circa ipsam rem promissam, & modum observandum in executione voti ad hoc, ut huic satisfiat, v. g. vovet aliquis jejunare in pervigilio Conceptionis B. V. hic non est dubium de die, quo exequendum est votum, sed de re promissa, ad quid scilicet talis vovens sit obligatus? utrùm die constituto possit vesci lacticiis, intestinis &c. vel an debeat esse contentus solo pane & aqua? Similia itaque dubia sunt explicanda juxta praxin Ecclesiæ in jejuniorum observatione exerceri solitam, ita, ut censeatur vovens se voluisse obligare ad omne ac solum illud, quod ex præscripto Ecclesiæ diebus esurialibus impleri debet: quòd si autem quærat de die, quem vovens sibi præfixit, hoc dubium ex consuetudine Ecclesiæ deci-

dendum esse neutiquam judicamus, aliàs si dubium esset, an jejunium fuerit promissum pro pervigilio Concepræ aut Assumptæ Virginis, decidendum esset pro Assumpta, eò quòd praxis Ecclesiæ hoc pervigilium jejunando transigat.

Urgent 2. Suum argumentum adversarii. Obstrictus voto jejunandi pridie alicujus Sancti, si hujus dies pridianus est Dominicus, non isto sed præcedente die Sabbati jejunare potest, & hoc ex more Ecclesiæ, & textu *cap. 1. de observat. jejuniorum*. ergo etiam dubia circa diem sunt decidenda ex mente Ecclesiæ. Resp. ut hoc dubium solvatur, attendendam esse ad illam rationem, seu prædicatum, sub quo eligitur aliquis dies: cùm enim eidem diei diversa prædicata convenient, non minus, ac aliis quoque rebus; ita etiam potest aliqua dies, vel sub prædicato Sabbati, vel sub alio v. g. pervigili considerari, atque jejunandum eligi: quòd si igitur aliquis pro suo jejunio elegerit pervigilium certi festi, atque hoc incidat in diem Dominicum dubitatur, an dies immediate præ-

præcedens mereatur vocari pervigilium, vel dies perendinus, scilicet Sabbati; atqui hoc dubium decidi poterit ex praxi Ecclesiæ, ac dici, præcedentem diem Sabbati jejuniò destinari posse, eò quòd Ecclesia constanter consueverit præcedentem diem Sabbati in talibus circumstantiis agnoscere, ut pervigilium, quotiescunque immediatè præcedens dies est Dominica, quæ omnia ex eo proveniunt, quòd ratio hæc *pervigilium* sit mutabilis, communicabilis pluribus diebus, non autem unico determinato tantum, & hinc pervigilium ex praxi & consuetudine Ecclesiæ transferibile atque mutabile est, ex opposito dies Sabbati est affixus determinato alicui diei in hebdomade, consequenter in voto jejunandi die Sabbati, non datur illa indifferentia prædicti, sub quo ille est determinatus, consequenter neque ex praxi Ecclesiæ est mutabilis.

13 Urgent 3. Promittens se singulis annis 20. Julii jejunaturum esse, quia singulare beneficium tali die à Deo fuit consecutus, si dein 20. dies Julii sit Dominica, poterit talis die præcedente, vel

sequente jejunare, quia praxis Ecclesiæ diem Dominicum eximit à jejunio, & tamen ratio & prædicatum diei 20. Julii non est transferibilis in alium diem: ergo nostra data responsio non est sufficiens. Resp. in tali casu voventem fore obligatum, ut die Dominica jejuset, quia re ipsa ad jejunium 20. die Julii cujuscunque anni se obligavit, insuper prædictæ diei Dominicæ competit omne id, quod diei jejunio deputatæ est intrinsecum, si ista sit 20. dies Julii. Neque dicas, hoc esse contra morem Ecclesiæ, non etiam jejunare die Nativitatis Christi est contra morem Ecclesiæ, & tamen ad hoc aliquis se obligare poterit, uti constat ex capit. finali citato, ubi addit Pontifex: *Nec tamen hi reprehendendi sunt, qui ob devotionem voluerunt abstinere.*

Objic. 7. Quando notabiliter mutata fuerunt circumstantiæ, tunc cessat voti obligatio, arg. cap. *brevi de jurejurando.* & cap. *petitio.* cap. *veniens de jurejur.* cap. *cum inter. de renuntiat.* Sed quando dies Nativitatis cadit in diem jejunio destinatum,

Hh 3

sunt

sunt notabiliter mutata circumstantia ergo &c. Prob. maj. obligatio voti dependet ex intentione voventis hic autem non censetur voluisse se obligare etiam postquam notabiliter fuerint mutata circumstantia: ergo &c. Resp. dist. maj. notabiliter mutatis circumstantiis, quæ spectant ad essentiam rei promissæ cessat obligatio conc. major. quibuscunque aliis circumstantiis accidentalibus notabiliter mutatis, licet maneat inviolata

substantia promissa, cessat obligatio. neg. maj. & dist. minor. Sed in dato casu mutata sunt circumstantia essentialia rei promissæ nego. accidentaliter duntaxat salva manente substantia rei promissæ. conc. min. & nego conseq. Tunc fuerunt mutata notabiliter circumstantia secundum intentionem jurantis, quando illud, quod vovendo in mente habuit, non amplius se taliter habet à parte rei, quod tamen hic non contingit.

Casus XXV.

De jejunio recipienda sacre Synaxi pramittendo.

Emerentiana in Festo Purificatae Virginis volens suscipere sacram Synaxim meminuit se præcedente nocte haustum aquæ accepisse: eum autem nesciret, num ante, vel post auditam horam duodecimam no-

cturnam id contigerit, hinc ex Confessurio

Quærit, utrum sibi in hoc casu licita sit sacra communio.

Synopsis.

§. I.

Affe-

Afferuntur rationes volentium dubitantem, num adhuc sit jejunos à sacra Communionē arcendum.

1. Dubium, num aliquis adhuc sit jejunos potest esse duplex.
2. Dubitans, aliquam, vel nullam rationem, quod adhuc sit jejunos, habere potest.
3. Dubitans videtur à sacra communione excludendus, quia lex prohibens illam non jejuno est in possessione.
4. Et quia dubitat, num sit dignus.
5. Hæc conditio est qualitas ad sacram Synaxim recipiendam requisita.
6. Esse jejunum à culpa in anima, & à cibo in corpore est fundamentum exigentis sacram Synaxin.
7. Matrimonium, ut inire possis, non sufficit, quod dubites de impedimento.
8. Dubius, num grave peccatum ante vel post acceptum

Baptismum commiserit, retinetur hoc confiteri.

§. II.

Afferuntur rationes licentiam sacre Communionis in tali dubio concedentium.

9. Quilibet Christianus talem libertatem retinet.
10. Licitè etiam die Jovis comedo noctu carnes, etsi dubitem, num hora duodecima jam sonuerit.
11. Accedit, quod lex ista non sit pro illo tempore in possessione.
12. Insuper conjux petere debitum possit, si facta diligentia dubium de valore sui matrimonii deponere nequeat.
13. Jus etiam certum cuilibet, nisi sciat sibi esse prohibitum, ad sacram Communionem competit.
14. Aptitudo ad sacram Synaxin recipiendam videtur esse in possessione.
15. Sciens se heri non fuisse irregu-

regularem, & hodie de hoc dubitans, non debet se ut irregularem gerere.

16. Facta etiam non præsumuntur, sed probanda sunt.

17. Ordines sacri in dubio irregularitatis etiam recipi possunt,

18. Lex hæc Ecclesiastica tam strictè non obligat.

19. Juxta multorum DD. sententiam,

§. III.

Respondetur ad modò propositas rationes.

20. Christianus suam dignitatem debet probare.

21. Lex præcipiens jejunium istud naturale non tollit ullam libertatem.

22. Dubitans de valore sui matrimonii non amittit jus suum, quia hoc est justitiæ.

23. In volente sacram Synaxin suscipere exigit Ecclesia qualiteratem jejunii naturalis.

24. Nulla qualitas per se non existens supponitur adesse.

25. Jura decernunt in dubio

non esse locum irregularitati, 26. Fundamentum suæ intentionis cuilibet est probandum.

27. Decisio hujus controversiæ ex quonam sit desumenda.

§. I.

Afferuntur rationes volentium dubitantem à sacra Communionem excludendum esse.

Primò sciendum, posse aliquem dupliciter dubitare de hoc, utrum sit adhuc jejunus. Primò, ut de ipsa comestione, vel potu, utrum intervenerint, dubitet, ut, quando aliquis dubitat, utrum non pauca aliqua guttæ aquæ in stomachum demissæ fuerint, quando manè os eluerat. Dein potest aliquis certus esse, quòd aliqua comestio vel potus intervenerit, dubitare autem, utrum ante vel post horam duodecimam noctis ista contigerit.

Secundò sciendum, ipsum dubitantem posse habere aliquam vel nullam prudentem atque pro-

probabilem rationem judicandi, quòd adhuc sit jejunus, quòd si absolute judicare possit prudenter, se adhuc jejunum esse, licet cum formidine oppositi, juxta communiorem ad sacram Synaxin accedere poterit. Quòd si tale judicium formare nequeat, non posse eundem accedere turentur Thomas Sanchez l. 2. de *matrim. disp. 41. n. 7.* Villalobos *tract. 1. disp. 21. n. 7.* Sales de *conscientia sect. 25. n. 264.* Palao de *conscientia dubia disp. 3. p. 8. n. 9.* & juxta hunc Authores communiter moventur sequentibus rationibus.

- 3 1. Lex præcipiens naturale jejunium volenti communicare est in possessione: ergo, quicumque vult communicare, debet posse prudenter judicare, quòd adhuc sit jejunus, cum manente dubio melior sit conditio possidentis; atqui dubius non potest, uti ponitur, prudenter judicare, quòd sit jejunus: ergo non poterit communicare. Prob. primum antec. præceptum sumendi Eucharistiam jejunè semper obligat, & ex parte volentis communicare nulla datur possessio præcepto antecedens: er-

go ista lex est in possessione. Prob. nunc etiam primi entymematis consequentia. Qui vult communicare, & nec judicat, nec potest prudenter judicare, an adhuc sit jejunus, ille dubitat, an non violet communicandò istud præceptum: ergo, qui vult communicare, debet posse prudenter judicare, quòd adhuc sit jejunus. Prob. antec. dubitat, an sacram Synaxin accedat non jejunus, & scit, quòd accedere non jejunum sit violare hoc præceptum: ergo dubitat, utrùm non violet legem prohibentem accedere non jejunus. Subsumunt; atqui nunquam est licitum agere in dubio de violatione præcepti: ergo neque erit licitum communicare: ergo debet prudenter posse judicare, quòd adhuc sit jejunus.

Confirmatur: Quando aliquis noctu diem Veneris præcedente dubitat, utrùm audita fuerit hora duodecima, potest ille comedere carnes, quia non constat, an pro tunc detur præceptum abstinendi à carnibus, & quia consequenter est ipse in possessione; non autem ideo, quia est dubium, an excusetur à

li

præ-

præcepto, quod constat dari: ergo ex opposito quando constat dari præceptum, est autem dubium, num aliquis sit exemptus, tunc præceptum erit in possessione, nec aliquis erit exemptus à lege, quando dubitat, num sit exemptus.

4. 2. Non potest ad sacram Synaxin licitè accedere, qui dubitat, an sit dignus. Sed qui dubitat, utrùm sit jejunus, dubitat, utrùm sit dignus: ergo non potest licitè accedere. Prob. min. ad hoc, ut aliquis sit dignus, inter alia requiritur, ut sit jejunus: ergo, qui dubitat, num sit jejunus, dubitat, utrùm sit dignus. Prob. maj. quoque prioris syllogismi. Solus dignus potest accedere licitè: ergo qui nō probat se esse dignum, sed de hoc dubitat, non potest licitè accedere sacram Synaxin.

Confirmatur. Quia ex mente D. Pauli, ut aliquis sit dignus accipere hoc Sacramentum, inter alia requiritur, ut peccatum grave à se commissum aliquis confiteatur, ideo non potest ad sacram Synaxin accedere, qui certus est, quod mortale commiserit, dubitat autem, utrùm in pro-

xima confessione explicaverit, vel non? ergo, cū etiam adhuc, ut aliquis sit dignus, requiratur, ut sit jejunus, non potest accedere, qui dubitat, an sit jejunus. Prob. conseq. ideo prius requiritur, quia confessio talis peccati est necessaria ad dignitatem, & nemo nisi dignus potest accedere: sed etiam requiritur, ut sit jejunus: ergo &c.

3. Quando ad receptionem certæ gratiæ ex parte recipientis requiritur certa qualitas, quæ non inest per se cuilibet homini, tunc ad recipiendam ejusmodi gratiam est necessarium, ut possessio talis qualitatis à volente recipere talem gratiam probetur, sed ut recipiatur Christus in Sacramento, requiritur, ut aliquis sit jejunus, & hoc jejunium non est qualitas, quæ inest cuilibet homini per se: ergo hujus qualitatis seu jejunii possessio debet probari à volente accipere hanc gratiam. Major prob. in Canonicatibus Cathedralibus, qui exigunt gradus Doctoratûs, vel avitam nobilitatem.

Ad hoc argumentum repouunt Adversarii: quilibet homo est per se tamdiu jejunus, quamdiu

diu nihil cibi vel potûs accepit: ergo potest supponere se esse jejunum, quamdiu probare non potest, quòd aliquid comederit, vel biberit; sed quamdiu dubitat, utrùm aliquid acceperit, tamdiu non potest judicare, quòd aliquid acceperit: ergo potest supponere se esse jejunum. Ad hoc respondeo, ex eo ad summum probari, quòd liceret accedere ad sacram Synaxin, quando simpliciter dubitatur de comestione aut potu: non autem evincitur, quòd possit accedere, sicertus est, quòd comederit, nesciat autem, num ante vel post mediam noctem.

- 6 4. Fundamentum exigentis communionem ab Ecclesia est, esse jejunum à culpa in anima, & à cibo ac potu in corpore: ergo quamdiu aliquis non probat hanc utramque immunitatem, tamdiu non potest exigere Communionem. Prob. conseq. juxta legem & quâ dicit ff. de probationibus. Legem Actor. quod asseverat. Cod. eodem. Legem qui accusare. Cod. de edendo. debet unusquisque probare fundamentum suæ intentionis, aliàs succumbet: ergo &c. Idipsum tu-

entur Decius Consil. 564. num. 1. Socin. junior Consil. 12. n. 3. lib. 1. & aliis relatis Masiardus de probat. Verbo qualis comple. 253. & 4.

5. Et si cuilibet liceat inire 7 matrimonium, si non habeat impedimentum, ad hoc tamen, ut illud ineat, non sufficit, quòd dubitet de habentia impedimenti, sed debet probare, quòd non habeat: ergo etiam, ut aliquis licitè sacram Synaxin accipiat, non sufficit, quòd dubitet, an habeat impedimentum, sed debet probare, vel judicare quòd illud non habeat.

Confirmatur: etiam præsumitur quilibet non habere impedimentum matrimonii, & tamen nulli licitum est in dubio contrahere: ergo licet quilibet præsumatur esse jejunus, si adhuc nihil sumpserit, si tamen de hoc dubius est, non potest accipere sacram Synaxin.

6. Quando aliquis post ac- 8 quisitum usum rationis fuit primum baptizatus postea autem meminerit, alicujus peccati gravis certò à se commissi, dubitat tamen, utrùm illud ante vel post Baptismum commiserit, tunc est obligatus ad illud confitendum,

li 2

quia

quia datur lex obligans omnem baptizatum, ut à se commissâ peccata exponat exceptis illis, quæ ante Baptismum commisit: ergo etiam debet abstinere, qui scit, se aliquid sumpsisse, vel nescit, utrum ante, vel post mediam noctem comederit. Prob. conseq. ideo in casu antecedentis tale peccatum est exponendum, quia lex obligat omnem baptizatum ad commissâ peccata exponenda, nisi sciat, illa ante Baptismum fuisse commissâ. Sed etiam lex Communionis obligat omnes, ut abstineant, nisi sciverint se à media nocte esse jejunos: ergo si hoc non sciant, non possunt accedere.

Hactenus allatæ rationes probant, quòd non liceat sacram Synaxin accedere, sive dein dubitetur de ipsa actione, sive de tempore, in quo actio in se certa commissâ fuit.

§. II.

Afferuntur rationes licentiam communicandi in isto dubio concedentium.

Prima. Homo Christianus habet libertatem accipien-⁹ di sacram Synaxin: ergo si de concessione dubitet, potest communicare, quia in dubio melior est conditio possidentis.

Secunda. Qui die Jovis cœ¹⁰ nat carnes dubitans, an sit hora duodecima noctis, comedendo carnes non violat legem prohibentem comedere carnes post auditam horam duodecimam nocturnam: ergo nec de hoc dubitans comedendo violabit legem jejunium naturale pro sequenti die volenti communicare præcipientem.

Confirmatur. Si cui latum¹¹ fuisset præceptum jejunandi crastina die jejunio naturali sine omni scilicet potu & cibo, is autem hodie noctu dubitaret, an sit hora duodecima noctis, & comederet, hæc comestio jejunium naturale pro crastina die impositum non violaret, & quidem propterea, quia hoc præceptum non judicatur possidere pro illo tempore, sed libertas comedendi: ergo idem de sacra Communione tenendum.

Ter-

12 Tertia. Coniux, cui dubium de valore matrimonii supervenit, & diligentia facta illud deponere nequit, potest petere debitum, quia ante hoc dubium fuit in possessione: atqui etiam noster ante hoc dubium de comestione erat in possessione communicandi: ergo &c.

13 Quarta. Quilibet habet jus certum communicandi, nisi sciatur se esse ab hoc prohibitum; sed dubitans non scit, se esse prohibitum: ergo &c. Prob. min. dubitans, utrum ante vel post auditam horam duodecimam comederit, eo ipso de hoc dubitat, ergo non scit, utrum prohibeatur communicare.

14 Quinta. Dubitans num ante vel post horam duodecimam comederit, certo scit se fuisse idoneum & jejunum horam ante primam noctis: ergo non tenetur amplius probare, quod postea fuerit idoneus & jejunus, sed satis est, quod sciat se fuisse idoneum. Probatur in tali casu idoneitas & aptitudo est in possessione, cujus in dubio melior est conditio.

15 Sexta. Qui scit, se heri non fuisse irregularem: & dubitat, num hodie evaserit irregularis,

potest supponere, se non evasisse irregularem.

Septima. Juxta Legem primam de probationibus facta non præsumuntur, sed probari debent: ergo cum sumptio cibi sit factum, non erit hæc præsumenda, sed probanda: cum tali dubitanti faveat privilegium possessionis, donec probetur comestio.

Octava. In dubio irregularitatis possum suscipere Ordines: ergo &c.

Nona. Lex Ecclesiastica præcipiens jejunium naturale volenti sacram Communionem accipere non videtur tam arcte, & in dubio quoque obligare. ergo &c.

Decima. Demum ratio in utroque casu licentiam communicandi concedens est auctoritas, illam enim concedunt Layman. lib. 1. tract. 1. c. 5. Baun in auctario casuum. Bonac. Diana p. 3 tract. 4. Resp. 29. Joannes Sanchez in select. disp. 42.

Quod si autem dubitetur de ipsa sumptione, an hæc intervernerit, non autem de tempore, an post vel ante horam duodecimam noctis illa contigerit, fa-

cultatem præter modò allatos concedunt Lugo *disp. 15. de Evchar. sect. 2. n. 42.* Tamburin. in expedita Communione *lib. 1. c. 2. §. 7.* Caramuel, Pasqualigo, Bardi, Dicastillo, Cardenas, Boss. Rayx, Diana, de la Croyx *num. 176.*

§. III.

Ad modò propositas rationes respondetur.

20 **A**D primo loco positam respondendi potest cum distinctione: Homo Christianus habet libertatem communicandi, si suam dignitatem probaverit; concedunt: hac prius non probatâ: negatur. Instantia habetur in susceptione SS. Ordinum, ad quam requiritur, ut volens initiari probet se habere omnia ab Ecclesia ad illos recipiendos requisita.

21 Ad secundam respondent dando disparitatem inter has duas Leges, quarum una præcipit jejunium die Veneris, altera autem pro die sacrae Communionis, quòd prior homini jus suum acquisitum tollat, comedendi scilicet carnes, cum vo-

luerit; cum autem homo intendit communicare, intendit accipere aliquod beneficium: igitur illi non infertur injuria, si hoc negetur; nisi sufficienter probaverit, se omnibus ad illud accipiendum requisitis instructum esse. Libertas igitur & facultas comedendi carnes tamdiu est in possessione, quamdiu non habetur certitudo de obligatione præcepti subsequenter, hæc ipsa responsio diluit rationem in confirmatione adductam.

In tertio loco adductam rationem ex eo nihil probare ostendunt, quia superveniens matrimonio bona fide contracto de hujus valore dubium propterea non aufertur usum illius dubitanti conjugii, nec petitionem debiti conjugalis impedire potest, quia dubitans acquisitum ad istud justitiæ jus possidet, quo in dubio spoliari nequit: ex opposito collatio Eucharistiæ est quædam donatio, ac beneficium, ad quod fidelis nullum justitiæ jus prætereundum potest.

In quarto. Adversariorum fundamentum negari potest, cuilibet competere jus ad sacram Com-

mu.

munionem, nisi sciat, sibi esse illam prohibitam, cum enim lex Ecclesiastica ad licitam Communionem in suscipiente ieiunium naturale tanquam conditionem, & necessariam qualitatem exigat, non sufficit merum dubium de præsentia hujus conditionis habitum. Quod confirmatur à pari: Si Petrus legatum suo consanguineo fecerit, ut quis ad hoc prætereundum quoddam jus possit, non sufficit, quod talis de sua consanguinitate dubitet, sed hanc probare debet.

24 In quinta ratione conceditur, quod talis certo sciat, se fuisse jejunium ante horam primam noctis; negatur tamen, quod ipsa idoneitas & libertas communicandi sit in possessione: cum enim juxta Menochium *consil. 35. & cons. 1. num. 121.* qualitas non præsumatur, sed probanda sit, jejunium autem ut qualitas ad recipiendam sacram Communionem ab Ecclesia sit requisita, ideo hæc erit in possessione, & ipsius præsentia probanda.

25 Ad sextam. Cum irregularitas vel proveniat ex delicto, vel ex defectu quodam, hinc si heri scivi, me nullum defectum ha-

buisse, dubitem autem sequenti die, possum me resolvere etiam hodie me ab hoc defectu immunem esse, & non irregularem, quia nullam prudentem rationem habeo de contrario. Si loquamur de irregularitate ex delicto, constat ex decisione ipsorum jurium, neminem in tali dubio se debere pro irregulari habere, nisi certo constet de commissio delicto, & de hac poena tali delicto imposita. Ecclesia econtra decidit à sacra Communionem excludendos solos illos esse, qui sciunt se non esse jejunos.

Septimo loco ex *Lege 1. de 26 probationibus* adducto textui: *facta non præsumuntur, sed probari debent.* Opponitur, quod unusquisque probare debeat fundamentum sue intentionis, aliàs succumbet. *Lege Ei, qui dicit. ff. de probationibus. Lege Actor, quod esse asseverat. Cod. eod. Lege. qui accusare. Cod. de edendo.* Cum ergo fundamentum exigentis communionem ab Ecclesia sit esse jejunium, hinc ista qualitas volenti recipere sacram Synaxin erit probanda.

Ultima ratio fuit, quod hæc 27 jejunium præcipiens Ecclesiasti-

ca lex non sit adeò strictè obligans, ut etiam dubitans sit à sacra Communione exclusus, sed cùm Ecclesia sit pia Mater tam severè suos fideles obligare noluit, solos excludere, qui sciunt, & probabiliter judicare possunt, se non ampliùs jejunos esse.

Tota igitur hæc controversia ex hoc principio videtur desiderare, an scilicet supponere de mente Ecclesiæ debeamus, etiam in dubio tali esse abstinentium, an soli scientes se non esse jejunos à sacra Communione sint arcendi. Hoc enim ultimo supposito in dubio Lex Ecclesiastica non ampliùs obligabit, & hinc nulla irreverentia Sacramento exhibebitur: cùm hoc præceptum non sit impositum dubitanti, sed certò scienti, se non esse jejunum, ut Gobatt in *Alphab. communic.* docet num. 280. cùm enim hoc præceptum sit negativum de non ponenda actione comestionis, vel potationis ante Communionem, hinc non istud præceptum videtur esse in possessione, sed potiùs communicans in possessione suæ licentiæ, quamdiu non probatum fuerit actionem contrariam huic legi fuisse positam.

Hinc Tamburinus in expedita Communionem lib. 1. c. 2. §. 7. asserit propter autoritatem Doctorum stantium pro sententia benigniore, esse probabile existimandum, quòd liceat communicare, & quando nescitur, an aliquid comederit, vel non; & quando sertus est, quòd comederit, nescit autem utrùm ante vel post mediam noctem.

Patri Tamburino accedunt Layman, Baun, auct. casuum, Bonac. Diana parte 3. tom. 4. Resp. 29. Sanchez Joan. in select. disp. 42.

Præsumptio hæc de bona & benigna mente Ecclesiæ etiam confirmari ex eo poterit, quòd ista in laxanda hac lege Ecclesiastica valde liberalis sit, uti ex pluribus circumstantiis, in quæ non jejunio legere sacrum, vel sacram Synaxin accipere permittit, patet.

Supposito autem, quòd Ecclesia solos scientes, se non esse jejunos, non autem circa hoc dubios à sacra Synaxi excludat, rationes pro severiore sententia facile dilui poterunt, ut constabit illos expendenti,

Casus XXVI.

De jeunio.

SEmpronius postquam per dispensationem obtinuisset facultatem comedendi carnes in Quadragesima, de effectu hujus suæ facultatis dubitans, ex suo Confessario

Quær. 1. Utrùm vi hujus dispensationis licitum sibi sit plures justas refectioes sumere?

Quær. 2. Si plures refectioes sumere sibi licitum sit, an sæpius etiam in die comedere carnes possit?

Quær. 3. Si pro aliquo die vel pluribus abstineat à carnibus, utrùm tamen licitum sit secundam refectioem sumere?

Synopsis.

§. I.

Resolvitur primum
quæsitum.

Utrùm talis plures justas refectioes sumere possit?

1. Præmittuntur quædam scitu necessaria.
2. Afferuntur rationes deneantium secundam refectioem.
3. Juxta Lessium dispensatus ob horrorem à piscibus non potest secundam refectioem sumere, bene autem dispensatus ob naturæ debilitatem.
4. Eò quòd præceptum carni-um comestioem prohibens sit divisum à præcepto prohibente secundam refectioem.
5. Juxta alios dispensatus quoad esum carni-um, eo ipso potest secundam refectioem sumere.
6. Dispensatus ad secundam refectioem non est eo ipso dispensatus quoad comestioem carni-um.

K k

7. In

7. In diebus jejunii ex duplici capite abstinencia carniū est præcepta.
8. In universali dispensatione quoad esum carniū, carni-
bus semel sumptis non datur obligatio ad omissionem se-
cundæ refectiois.
9. Idem tenendum de dispensa-
tione cum particulari perso-
na.
10. Præceptum jejunii qua ta-
le est divisibile.
11. Horam consuetam refectio-
nis anticipans non est abso-
lutus à jejunio.
12. Quænam res sit dividua, &
quænam individua?
13. Cur quidam Episcopi di-
spensent in carni-
bus, non au-
tem in secunda refectioe.
14. 15. Nihil probatur ex eo,
quod dispensatio accommo-
detur necessitati.
16. Afferuntur rationes hanc fa-
cultatem denegantium.
17. Probabilius licitum est sæ-
pius comedere carnes, si cum
tota communitate quoad il-
las dispensatio absque ulla re-
strictione est facta.
18. Idem tenendum. Probabi-
lius est in dispensatione cum
privato ob debilitatem aut
morbum absolute facta.
19. Per dispensationem ad co-
mestionem carniū pro sin-
gulis diei horis à jejunio ex-
emptio conceditur.
20. Quia semper adhuc durant
dispensatio & infirmitas ex-
cusans.
21. Et ambæ leges prohibentes
comestionem carniū sunt
sublatæ.
22. Si ratio concessi minoris
post se trahit concessionem
majoris, illa post se trahit
istam.
23. Probabilius etiam bis co-
medere carnes poterit, cum
quo in istis dispensatum est
ob horrorem à piscibus.

§. II.

Resolvitur secundum
quæsitum.

*Utrum in Quadragesima dispensa-
tus quoad carnes, has sæpius de
die sumere possit?*

§. III.

§. III.

Resolvitur tertium
quæsitum.

An taliter dispensatus alteram refectionem sumere possit die, quæ à carnibus abstinet.

24. Responsio ad quæsitum est affirmativa.
25. Quia talis per licentiam comedendi carnes jam est exemptus à jejunando.
26. Facultas comedendi secundæ vice carnes, ab harum comestione ita dependet, ut non amplius ad abstinentiam secundæ refectionis teneatur.
27. Habitualis, non autem actualis horror ab esu piscium est causa finalis ejusmodi dispensationis.
28. Si taliter dispensatus ad abstinentiam carniū tota Quadragesima se resolverit, non amplius subsistet dispensatio.
29. Dispensatus ad esum lacticiniorum, an teneatur ad abstinentiam secundæ refectionis?

§. I.

Resolvitur primum
quæsitum.

Utrum vi hujus dispensationis licitum sit plures justas refectiones sumere?

PRO faciliore solutione præsentium dubiorum erit primò notandum jejunium Ecclesiasticum esse voluntariam abstinentiam à cibo juxta Ecclesiæ ritum vel præceptum. Ita Magistrus, Summistæ, & cæteri interpretes ita illud definiunt: *Jejunium est prandii, & cujuslibet cibi post cœnam subtractio, & abstinentia à carnibus, & ab iis, quæ à carnibus originem trahunt, ut à lacte, caseo, & ovīs &c.*

Not. 2. Præceptum jejunii tria continere, abstinentiam à cibis vetitis, & abstinentiam à secunda refectione, & denique etiam certum tempus, seu competentem horam, quam non liceat antevertere in sumptione cibi, prætergredi autem, quantum velis, & possis, concessum sit.

K k 2

Not.

Not. 3. Habendam in hac re rationem esse verborum, quibus concessa est dispensatio. An scilicet verba diplomatis simpliciter relaxent præceptum jejunii, vel utrùm duntaxat concedant facultatem comedendi carnes die esuriali: item utrùm cum tota aliqua communitate cujusdam provinciæ aut civitatis sit dispensatum, vel cum unica duntaxat particulari persona; ac denique ex quibus rationibus, & permoventibus causis sit dispensatum.

2. Circa primum itaque quæsitum censent Graffius, Petroza & alii apud Dianam *p. 1. tract. 9. resol. 25.* Rubeus, Thomas Hurtadus *de resid. tom. 1. resol. 5. à pag. 295. de la Croyx de jejun. n. 1268.* à secunda refectione abstinendum esse illi, cui permissus fuit esus carnum, fundantur in sequentibus. Licet præceptum abstinendi à carnibus & à secunda refectione sit de substantia & essentia jejunii, est tamen hoc præceptum divisibile, seu una pars est præcepta independentèr ab altera parte: ergo istæ duæ partes sunt divisibiles, consequenter obligatio ad

unam potest manere sublata obligatione ad alteram.

Secunda ratio illorum est: dispensatur in obligatione ad unicam tantùm refectionem non hoc ipso habet facultatem comedendi carnes: ergo vicissim: Hurtadus enim *pag. 292.* ostendit unicam refectionem esse magis de essentia, & substantia jejunii, quàm abstinentioniam carnum: ergo, si talis non potest comedere carnes, neque dispensatus in abstinentionia carnum poterit comedere secunda vice. Id ipsum præter Hurtadum & ratio docet: Lex enim Ecclesiastica non minus abstinentioniam à secunda refectione, quàm abstinentioniam à carnibus præcipit: ergo utraque abstinentionia est de essentia jejunii. Probat, consequ. quòd aliquid sit de natura & essentia jejunii inde desumitur, quòd Lex Ecclesiastica de jejunio ipsum præcipiat: ergo &c. Confirm. 1. Qui ex privilegio Pontificis potest horam jejunii debitam prævenire, non est eo ipso solutus à jejunio, & quidem ex communi sententia ob hanc rationem, quòd is, qui jejunii lege solvitur ex parte, non sit ex

toto

toto solutus, cum enim talis lex plura contineat, idem taliter dispensato contingit, quod illi evenit, qui ab una lege exemptus est beneficio Principis: non enim eo ipso à cæteris eximitur.

Confirmatur 2. Si dispensatus in secunda refectione non potest comedere carnes, ruunt omnes rationes, quibus probatur, quod dispensatus in abstinence carniū possit secunda vice comedere, uti patebit consideranti fundamenta hujus sententiæ paulò post afferenda.

Probatur 3. Ex praxi quorundam Episcoporum, qui, cum dispensant in comestione carniū in Quadragesima, addunt, se dispensando in hac lege velle, ut adhuc maneat obligatio ad abstinence à secunda refectione.

Probant 4. Etsi transmittatur, quod abstinence à carnibus sit præcipua conditio requisita ad jejunium Ecclesiasticū non complectitur tamen conditiones reliquas, quæ tanquam diversi ordinis, nec ei subordinatæ (sicut est abstinence ab ovis & lacticiis expressæ sunt in præcepto jejunii, ita, ut pertineant ad

hujus substantiam independentem ab illa.

Probant 5. Dispensatio accommodatur necessitati: ergo si necessitas adest comedendi duntaxat semel carnes, non erit dispensatio data ad comedendas illas sæpius: Atqui necessitas datur ad unicam duntaxat comestionem carniū: ergo &c. Prob. antec. subsumpti, comedens semel carnes in die sine incommodo, imò etiam cum comodo suæ salutis potest vitam transigere: ergo non dabitur necessitas sæpius comedendi. Confirmat. Si aliquis qualibet die hebdomadæ abstinere posset à carnibus, sine dubio ad hanc abstinence teneretur: ergo si eadem die secunda vice abstinere potest, etiam tenebitur.

Huic sententiæ quoad partem, non tamen ex toto subscribunt alii Doctores, Lessius enim *lib. 4. cap. 2. dub. 3. n. 42.* ex sententia Navarri & Cajetani asserit à gemina refectione abstinentum esse illi, cui concessa est facultas comedendi carnes, eò quod à piscibus abhorreat, tunc enim juxta Lessium nulla causa subest, ob quam gemina refeccio

K k 3

con-

concedatur. Quòd si autem ratione debilitatis naturæ, vel corroborationis comestio carniū concessa sit, iudicat hic Author etiam secundam refectionem tali concessam fuisse. Reginaldus pariter *lib. 4. praxis fori penitentialis n. 168.* asserit, probabile esse, quòd is, cui ob corporis infirmitatē consulto medico concessa est facultas edendi carnes in die jejunii, eo ipso non sit in toto solutus obligatione jejunandi illo die fundat se in communiter, ut ille ait, approbata regula, ut habet Medina in *Cod. de jejunio. quest. 5. versu in ejusdem sententia.* quòd, quando alicui fidei ob causam aliquam permittitur in die jejunii ab Ecclesiastica regula in aliquo recedere, in tantum id illi permittatur, quantum se extendit talis causæ indigentia, unde si quis habet justam causam pluries comedendi absque hoc, quòd carnes comedat, abstinere debet à carnibus, & vice versa &c. Lessio atque Reginaldo consentiunt Navarrus *cap. 21. n. 22.* Emanuel Sà v. *jejunium n. 11.* Corduba in *summa quest. 143.* Victoria, quem sequitur, & citat Rodriquez in *summa*

p. 1. cap. 24. n. 9. Valentia. *rom. 3. disp. 9. quest. 2.* verbo *quis autem.* Bonacina *rom. 2. de preceptis Ecclesiast. disp. ultima. quest. 1. pu. 2. n. 3.*

Horum ultimus affert hanc rationem: præceptum prohibens comestionem carniū, & prohibens secundam refectionem sunt duo præcepta: ergo dispensatio in uno concessa non est extendenda ad exemptionem ab altero præcepto. Conseq. probatur. hoc privilegium est odiosum & contra jus commune, sed privilegium tale est strictè interpretandum, quantum verborum sensus permittit, ut constat ex materia de privilegiis: ergo &c. antec. pariter probatur. Præceptum quoad abstinentiam à cibis vetitis est negativum, quoad unicam autem comestionem est affirmativum, cum hanc præcipiat ex suppositione, quòd aliquis velit comedere in die jejunii; atqui præceptum affirmativum & negativum, quia habent diversas materias, sunt distincta: ergo &c. Secundò pluribus conceditur facultas comedendi bis in die, quin possint comedere carnes:

ergo

ergo dispensatio in uno concessa non est extendenda ad alterum sine justa causa: sed non ad est talis justa causa, quando comestio carnis conceditur solum ob nauseam piscium vel ob detrimentum, quod ex ipsorum comestione nascitur, vel dum sufficit comestio carniū absque multiplici refectioe: ergo &c.

5 Superest modò tertia sententia asserens, habenti licentiam comedendi carnes eo ipso concessam etiam esse facultatem plures refectioes sumendi, citantur pro hac sententia Filliucius, Diana, Cajetanus 2, 2. q. 147. art. 8. Navar. in summa. Hisp. cap. 21. n. 25. Suarez tom. 3. in 3. p. disp. 70. sect. 2. Em. Sà. Jejunium. n. 11. Henriquez n. 7. cap. 13. n. 13. Villalobos tract. 23. diff. 8. n. 8. Joan. Sanchez disp. 51. select. n. 4. item Laym. in summa. lib. 4. tract. 4. cap. 3. n. 2. in quantum dicit, quòd vovens jejunium, in hoc servando debeat sequi formam jejunii Ecclesiastici præcepti: exin autem concedit, quòd semel jejunio fracto talis vovens postea se continere amplius non debeat, eò quòd

jejunii formam amplius observare non possit. Item hic dicit, quòd votum à præcepto Ecclesiastico jejunii in eo differat, quòd istud non jejunantes separatim, atque distinctè obliget ad abstinentiam à carnibus, imò etiam à lacticiis in Quadragesima. Toletus, Diana, Azor. Inst. Moralium, tom. 1. l. 7. cap. 19. Palao tract. 25. de Bulla eruciata, pu. 8. n. 8. asserit hanc esse probabilem, absolutè autem eam tenet tract. 15. disp. 1. p. 12. num. 15. Busenbaum, Illung tract. 4. disput. 1. art. 3. §. 1. n. 43. Tambur. Fundant isti sententiam suam in sequentibus rationibus. Jejunium ex legis intentione involvit abstinentiam carniū tanquam formam essentialem: ergo ista forma notabiliter violata reliquarum conditionum violationes non erunt amplius contra jejunii legem. Antec. probatur: Si abstinentia à carnibus non constituit essentiam & formam jejunii non poterit assignari essentia & substantia jejunii ergo &c. Prob. 2. idem antec. quod est essentialiter requisitum ad jejunium est forma essentialis illius: sed abstinentia carnis est ita essen-

essentialiter requisita : ergo &c. Probatur etiam prima consequentia, per unicam comestionem carniū essentialis hæc forma jejunii fuit destructa, ita, ut hæc forma non amplius obtineri possit, sed si jam est destructa, & non amplius forma obtinibilis jejunii, tunc reliquarum conditionum transgressiones non amplius erunt contra legem jejunii: ergo &c. Confirm. Si aliquis plura etiam à se mutuò divisibilia per modum tamen unius indivisibilis vovit, vel unum dependenter ab altero, postea autem contigerit, ut unum horum factum fuerit impossibile, vel sublata fuerit obligatio ad unum illorum efficiendum, juxta Authores talis vovens non erit obligatus ad alterum præstandum: ergo etiam, quando lex jejunii, vel quæcunque alia plura in se quidem divisibilia per modum tamen unius, aut unum dependenter ab altero præcipit, cessabit pariter obligatio ad præstandum unum ex præceptis, si obligatio ad præstandum illud, dependenter à quo alterum fuerat præceptum, est sublata: Atqui lex jejunii præcipit abstinentiam

à carnibus, atque à secunda refectiōe vel per modum unius indivisibilis, vel abstinentiam à secunda refectiōe dependenter ab abstinentia carniū: ergo, si sublata est obligatio abstinendi à carnibus, est etiam sublata obligatio ab omissione secundæ refectiōis. Prob. ant. jejunium indivisibiliter consistit in memorata duplici abstinentia, ita, ut una illarum ablata non detur jejunium: ergo lex jejunii præcipit istas duas abstinentias per modum alicujus unius totius. Prob. consequ. præcipit illas duas abstinentias sub nomine jejunii, & prout sunt partes jejunium constituentes: ergo &c.

Haftenus allatæ rationi opponitur ex ea sequi, quòd habens facultatem sumendi secundam refectiōem eo ipso etiam posset comedere carnes. Prob. sequela. jejunium ex legis intentione involvit etiam abstinentiam à secunda refectiōe, seu unicam duntaxat refectiōem, ut formam essentialē, sicuti idem præceptum involvit abstinentiam à carnibus ut formam essentialē: ergo si comedens carnes notabiliter violat formam

mam jejunii, & ob hanc notabilem violationem reliquarum conditionū violationes non sunt amplius contra præceptum jejunii: etiam secunda vice comedens notabiliter violabit formā jejunii, & ob hanc violationem notabilem cæterarum conditionum v. g. abstinentiæ à carnibus, violationes non erunt contra legem jejunii. Antec. prob. unica tantum refectio sub eadem gravitate præcipitur, sub qua præcipitur abstinencia à carnibus, & sublatā illā æquē sublatum est jejunium, uti hoc est sublatum, si ablata fuerit abstinencia carniū: ergo æquē illa erit forma essentialis, ac est ipsa abstinencia carniū. Quòd si dicas, abstinenciam à carnibus non ideo esse formam essentialē jejunii, sed quia est pars principalior; contra est juxta Sanchezium in *præcepta Decalogi* l. 4. cap. 11. n. 42. quòd unica refectio sit pars jejunii, omnes conveniunt, etiam hæretici cum Catholicis: non autem abstinencia à carnibus: ergo hæc non videtur esse pars principalior. 2. dō. sub æqualis obligationis magnitudine præcipitur utraque:

ergo non est ratio dicendi unam esse patem principaliorē. Contra est 3. tiō. etiam parte minùs principali ablatā non amplius datur totum: ergo si ablata abstinencia carniū aliquis est excusatus à secunda refectioe; quia in tali casu non amplius potest obtineere jejunium præceptum, etiam erit excusatus ab abstinencia carniū, qui secunda vice comedit; quoniam etiam talis non amplius potest obtinere jejunium.

Hæc objectio, quæ videtur non esse contemnenda, ut solvatur ex Thoma Sanchezio in *præc. Decalog.* l. 4. c. 11. n. 42. notandum erit ab Ecclesia ex duplici capite in diebus jejunii abstinenciam carniū præceptam esse: primò enim hanc abstinenciam præcipit quasi indirectè atque accessoriè, in quantum scilicet præcipit jejunium, & istud sine abstinencia carniū nequit consistere: hac ratione ad abstinenciam carniū solos illos obligat, qui jejunare debent: hinc excusati à jejunio, sive quia illud violaverant sive quavis alia ex causa, non peccabunt comedendo carnes contra præceptum

L 1

jeju-

jejunii : cùm enim in tali casu cesset obligatio principalis jejunii, cessabit quoque obligatio accessoriae abstinentiae carniū.

7 Præter hoc insinuatū præceptum jejunii adhuc datur aliud quoddam generale Ecclesiasticum directè & per se; atque independentè à jejunii obligatione astringens omnes fideles ad carniū abstinentiam diebūs jejunii ab Ecclesia indictis: quòd si itaque aliquis non ampliùs obligatus ad jejunandum, in abstinentia tamen à carnibus non dispensatus carnes comedat, peccabit ille contra hoc secundum præceptum. Neque merè gratis & absque fundamento distinctionem istam præceptorum à nobis fieri, ex eo patet, quòd necdum vigesimū primum annum agentes non obligentur præcepto jejunii, teneantur tamen ad abstinendum à carnibus: item diebūs Veneris & Sabbati non urget præceptum jejunii, bene tamen mandatum abstinendi à carnibus.

Hīs præmissis facilis est solutio objectionis factæ. Resp. enim dist. sequelam: sequeretur, quòd habens facultatem sumen-

di secundam refectionem, eo ipso etiam posset comedere carnes, si ad abstinentiam carniū obligaretur à solo præcepto jejunii conc. sequelam, si ad illam præter obligationem jejunii obligetur adhuc ex alio præcepto generali directè ac per se, ac independentè à præcepto jejunii obligante ad abstinentiam pro omnibus partibus talis diei, negatur.

Veniendo ergo proximè ad nostrum casum. Dico I. Quando universalis quædam pro integra quadam communitate aut provincia concessa fuit facultas comedendi carnes, hīs semel sumptis nō ampliùs erit obligatio abstinendi à secunda refectione. Ita Authores citati pro tertia conclusione. Prob. Conclusio primò rationibūs pro tertia conclusione superiùs allatis. Prob. secundò, si usum & communem consuetudinem ejusmodi concessæ dispensationis observemus, deprehendimus, illā utentes etiam secundam refectionem sumere absque scrupulo, quia judicant tali concessione datam quoque facultatem sumendi secundam refectionem: ergo, cùm hæc

hæc praxis nota sit ipsis Episcopis, isti autem non reclamant, optimè inferitur, illorum mentem esse deobligare suos subditos etiam ab abstinentia secundæ refectio- nis, qui enim tacet, consentire videtur, præsertim, si dissentiens deberet loqui. Prob. Conclusio tertio, ut cum tota aliqua communitate dispensetur, semper major, & urgentior causa requiritur, quàm sit necessaria ad dispensationem cum particulari persona: Item major causa est necessaria, ut dispensetur in abstinentia carni- um, quàm secundæ refectio- nis: ergo potest præsumi, hanc fuisse tantam, ut non solum à carni- um, sed etiam à secundæ refectio- nis abstinentia deobliget.

9 Dico 2. Si cum aliquo etiam particulari dispensatum fuerit in esu carni- um sive, quia ci- bus quadragesimalis illi nocet, vel quia debilis est, ac virium recuperatione indiget, securè ta- men poterit taliter dispensatus secunda refectio- ne uti. Ita Au- thores citati pro priore conclu- sione. Ratio, quòd liceat secun- dam refectio- nem sumere, si ob debilitatem concessa fuit facul-

tas comedendi carnes, est, quia finis hujus concessionis admittit duplicem comestio- nem, & illa- rum gratia etiam privilegium concessum est. Pro licentia ve- rò sumendi secundam refectio- nem, si illa data solummodo fu- erit ob nauseam ciborum esuria- lium, præter allatas pro tertia sententia sunt sequentes. In regulis Juris in 6, habetur: *cui licet id, quod est plus, licet utique quod est minus.* Sed esus carni- um est aliquid plus, quàm absti- nentia secundæ refectio- nis: er- go cui esus carni- um est permis- sus, concessa pariter est secunda refectio: cum majus & dignius semper trahat ad se minus dig- num: non autem vicissim, cui hæc est concessa, permittitur e- sus carni- um, cum non liceat ma- jus, si licet, quod est minus. Tertio, si talis esset obligatus ad abstinentiam secundæ refectio- nis, tunc ideo, quia est obliga- tus ad jejunium: sed ad hoc non obligatur. Prob. min. qui non est obligatus ad id, quod est de es- sentia jejunii, non est obligatus ad jejunium: sed talis non est obligatus ad id, quod est de es- sentia jejunii. Prob. min. non

Ll 2.

est

est obligatus ad abstinētiā carniū; sed hæc est de essentia jejunii: ergo &c.

10 Superest, ut satisfaciamus objectionibus Adversariorum. Ad primam itaque respondemus, negando, quòd præceptum jejunii qua tale sit divisibile, dicimus enim, præceptum abstinendi à carne, si secunda refectio fuerit sumpta, esse à præcepto jejunii distinctum.

11 Et hæc ipsa responsio satisfacit etiam secundæ objectioni, uti etiam confirmationi, quæ asserit, sequi à jejunio excusari, qui horam consuetæ cœnæ anticipat; demus enim cum Sanchezio in *Decalogum* l. 2. cap. 11. n. 5. præceptum jejunii quoad accidentaliter per illud injuncta esse dividuum, hora verò certa comestionis est aliquid accidentale jejunio: ergo &c.

12 Si autem ex nobis quæras, quænam itaque res sit individua, & quæ dividua, reponimus cum memorato Sanchezio rem individuum esse, quæ commodè dividi non potest, nec in parte salvatur ratio præcepti: dividuam verò, quando in parte salvatur ratio præcepti, sicut in toto,

& una pars ab alio non pendet; licet autem aliquis anticipet cœnam, nihilominus talis censetur præceptum jejunandi moraliter integrè implere.

Quod concernit praxim quo 13
rumdam Episcoporum facultatem comedendi carnes concedentium, ut tamen à secunda refectio abstinenceatur, nequaquam ista est nobis contraria: similes enim restrictiones fiunt, vel quia sunt opinionis nobis contrariæ, vel quia rationabiles causas habent obligandi de novo suos subditos ad hanc mortificationem, sicuti illos ad alia quæpiam opera pia obligare possunt, atque solent, imò eo ipso, quod subinde & rarò apponatur hæc obligatio, colligitur, quòd absolute loquendo data facultate comedendi carnes etiam concessa sit licentia comedendi secunda vice; si enim obligatio abstinendi à secunda refectio maneret, licet sublata fuerit abstinētia à carne, non foret opus, hanc obligationem exprimere: ergo ex voluntate ejusmodi privati Episcopi oritur primùm obligatio omittendi secundam refectio-

tionem, non autem ex virtute præcepti Ecclesiastici.

14 Quod denique dictum fuit dispensationem accommodari necessitati, quæ, cum exigit unicam duntaxat comestionem carnis, non fuit concessa facultas secundam refectionem sumendi. Resp. hoc argumentum non procedere, si pro tota aliqua communitate fuit dispensatum: tunc enim communiter aliæ causæ; quàm mera necessitas persuadent dispensationem comedendi carnes: dein cum naturæ omnium non sint eadem, ideo innumeri scrupuli orirentur, cum singuli non immerito dubitarent, utrum sibi unica comestio sufficiat: cum igitur iste modus utendi dispensatione obtenta comedendi carnes ab ordinariâ & communi praxi fidelium sit alienus, nequam ille astruendus erit.

Neque difficiliore objectiones sunt, quas faciunt, qui volunt, tali abstinendum esse à secunda refectione etiam ciborum esurialium, si potestas comedendi carnes eidem concessa fuerit, eò quòd à piscibus abhorreat, licet enim transmitta-

tur nullam in tali casu adesse necessitatem sumendi secundam refectionem, ex hætenus tamen disputatis constat, vñ præcepti Ecclesiastici nullam obligationem ad hanc abstinentiam superesse: ergo si non ipse dispensans hanc novam conditionem adjecit, secunda comestio sumi poterit.

Ad rationem P. Reginaldi¹⁵ Resp. verum esse, quòd concessa facultate recedendi à communi Ecclesiastica regula in tantum hoc permittatur, in quantum necessitas id exigit, casu quo res illa sit divisibilis & per impletionem partis satisfieri adhuc legi possit; quòd si autem lex præcipiat rem indivisibilem, qualem à lege jejunii præcipi probavimus, non erit locus allegatæ regulæ.

Azor. *Inst. Mor. p. 1. l. 7. c. 10.* hæc habet: cui auctoritate privilegii liberum est carnes edere, solutus est lege jejunii: tum, quia, tametsi in jejunio quadragenario præcipitur, ut abstineamus ab ovibus, & aliis, quæ originem trahunt à carnibus, & ne edendo etiam horam præveniamus, at natura & substantia in duobus

tantum consistit: ut abstineamus à carnibus, & semel tantum comedamus, tum etiam, quia usus & consuetudo communis id habere videtur; is enim, cui tale privilegium, hoc est esus carni-um conceditur, non solum prandere, sed etiam coenare solet, nec cum sua peccata Sacerdoti confitetur, hoc confiteri consuevit, quod sæpius, quam semel in die comederit.

Quia autem usu & consuetudine receptum non est, ut is, qui ante horam consuetam comedit, vel lac & ova comedendi facultatem habet, id totum à jejunio solvatur, ideo non est paritas inter hoc & prius,

§. II.

Resolvitur secundum Quæsitum.

*Utrum dispensatus ad comedendam
carnem possit sæpius carnes
comedere?*

16 **P**RO sententia negativa stant
Joan. Sanchez *disp. 51. se-
lect. num. 14. & 15.* atque ex par-
te illi Authores, qui secundæ sen-

tentiæ circa prius quæsitum ad-
hæserant: rationes illorum sunt.

1. Præceptum abstinendi à car-
nibus est negativum, conse-
quenter semper est servandum,
& omnibus diei horis obligat, ab
illóque excusari nemo potest, nisi
ob necessitatem, vel dispensa-
tionem, at necessitas est de uni-
ca duntaxat comestione, cui di-
spensatio commensuratur: ergo
si plures fiant, erunt istæ illicitæ.
Confirm. Si cum aliquo est di-
pensatum circa comestionem
carnium in aliquibus diebus, non
est propterea cum illo dispensa-
tum per totam Quadragesimā:
item, si aliquis ob debilitatem vi-
rium potest licitè comedere car-
nes primis diebûs Quadragesi-
mæ, cessante infirmitate tene-
bitur reliquâs diebûs abstinere à
carnibus: ergo hoc ipsum de eo-
dem die dicendum erit. Confir-
matur 2. Si aliquis excusatus est
ob carentiam Breviarii à dicen-
do matutino non erit hoc ipso
etiam excusatus à dicendis reli-
quis horis: ergo &c. His ta-
men non obstantibûs.

Dico 1. Si cum tota commu-
nitate aliqua dispensatum fuerit
in comestione carniû, ita, ut
ne-

neque causæ permoventes expressæ fuerint, neque additum, velle Superiorem quoad unicam duntaxat comestionem dispensare, tunc probabilius licitum est sæpius comedere carnes. Ratio hoc asserendi est communis praxis fidelium ejusmodi dispensationem taliter interpretantium, cum ergo hæc praxis optimè perspecta sit Ordinariis, insuper isti non reclamant, quod tamen deberent facere, censentur in hoc consentire. 2. Per factam carniū comestionem jam fuit sublata obligatio jejunii, nec istud ulterius potest impleri: ergo potest talis secundam refectionem carniū sumere. Prob. consequ. si non posset, ratio foret, quia prohiberetur à præcepto jejunii, ab hoc non prohibetur, quia sublatum fuit, per dispensationem atque esum carniū meridiano.

18 Dico 2. Si cum persona privata dispensatum fuerit ob debilitatem vel morbum in comestione carniū, & non expressè additum, quod circa unicam duntaxat comestionem dispensetur, etiam probabilius ille poterit sæpius comedere carnes.

Ita censet Palao *tract. 25. disput. unica pu. 8. n. 6.* asserens sententiam contrariam omnino consulendam esse, atque in praxi servandam, quamvis rarò servetur. Ratio autem id asserendi est, quod opposita opinio non levibus scrupulis sit exposita: quis enim, ut cum Palao loquamur, examinet, an infirmus lecto decumbens, febri continuâ laborans, unica tantum, vel bina comestione carniū indigeat: quis eum affirmabit violatorem esse præcepti Ecclesiastici, eò quod bis vel ter carnes comederit, si unica comestio necessitati sufficiat? certè hæc aliena sunt à praxi & consuetudine recepta: ergo censendus erit talis absolute pro tali die excusatus ab abstinentia carniū. Confirmatur. Excusatio integra abstinendi à carnibus quolibet die non desumitur ex eo, quod unica tantum comestione facta possis absque incommodo salutis vivere, sed ex eo, quod cibus quadragesimalis tibi noceat: atqui hæc ratio perseverat omnibus horis diei: ergo præbet sufficientem excusationem abstinendi à carnibus tota die.

Ad

19 Ad rationes oppositæ sententiæ: Respondeo, obligationem abstinendi à carnibus tanquam præceptum negativum obligare singulis horis totius diei, nisi pro singulis horis aliquis eximatur vel ob dispensationem, vel ob necessitatem aut infirmitatem, eò quòd similes causæ absolutè ab illa eximant ob rationes adductas.

20 Ad primam confirmationem respondeo: Si morbus atque infirmitas absolutè cessaverit, vel dies, pro quibus facta fuit dispensatio, effluxerint, dari utique obligationem abstinendi à carnibus, eò quòd pro illis diebus, neque necessitas, neque dispensatio excuset; at in nostro casu circa eundem diem ponitur adhuc manere dispensatio, & ipsa infirmitas excusans.

21 Urgebis primò juxta nostra principia dantur duæ leges distinctæ, quarum una absolutè præcipit jejunium, & consequenter indirectè abstinentiam à carnibus, uti hæc præcipitur diebus Veneris & Sabbati: ergo dispensans circa unicam comestione videtur duntaxat dispensare circa legem jejunii, non autem

circa alteram, consequenter adhuc dabitur obligatio abstinendi à secunda comestione carniū. Resp. ejusmodi personam esse exemptam ab obligatione utriusque legis pro unica saltem comestione: ergo etiam ab utraque hac lege erit exempta pro secunda comestione carniū. Prob. consequ. Ratio, quæ eundem eximit pro unica comestione, etiam pugnat pro reliquis, uti ex disputatis constat.

Secundò, qui dat absolutè facultatem comedendi carnes, necessario etiam dispensat in altero præcepto jubente abstinentiam carniū, permittente tamen secundam refectioem, quia tollit illi partialem obligationem ad abstinentiam carniū: ergo cū hoc secundum præceptum permittat secundam refectioem, erit illud sublatum per ejusmodi dispensationem in carniū abstinentia.

Dico: cui concessum id,²² quod est minus, non est eo ipso concessum, quod est plus: atqui refectio altera ex carnibus est quid plus, quàm sola refectio secunda ex cibis esurialibus: ergo cui hæc concessa, non hoc ipso est

est concessa secunda refectio ex carnibus. Resp. dist. maj. cui concessum id, quod est minus, non est eo ipso concessum, quod est plus, si ratio concessi minoris post se trahat concessionem majoris neg. maj. si non post se trahat conc. maj. & sic dist. minor. neg. conseq.

Urgebis 2. Ratio allata pro altera comestione solum probat, quod liceat secunda vice comedere carnes, si indigeat secunda comestione: potest autem esse, ut illa non indigeat simpliciter, ergo obligatus erit ad abstinentiam secundae refectionis, & consequenter etiam ipsarum carnum. Resp. ex solutione primi quaesiti constare, talem exemptum esse ab obligatione omitterendi secundam refectionem: ergo si simpliciter licet eidem comedere carnes, supposito, quod secunda vice refectionem licite possit sumere, poterit secunda vice comedere carnes.

23 Dico 3. Si cum aliquo dispensatum fuerit supra obligationem abstinendi à carnibus, eò quod à piscibus abhorreat, etiam iste probabilius poterit secundò comedere carnes. Pro-

batur. Talis potest secundam refectionem absolute sumere juxta dicta: ergo cum eadem ratio, horror scilicet à piscibus pugnet pro secunda quoque refectioe, judicari potest, dispensationem se ad hunc quoque casum extendere.

§. III.

Resolvitur tertium

Quaesitum.

An taliter dispensatus secundam refectioem sumere possit die, quo à carnibus abstinet?

Responsio est affirmativa. 24 Hanc responsionem, eò quod hunc casum à nullo Theologo, quem ego saltem viderim, examinatum deprehenderim, ideo autoritate confirmare nequeo. Videtur autem idcirco non fuisse sub istis terminis examinatus, quia facilis ejusdem ex haecenus dictis resolutio haberi potest. Probatur autem hac ratione: Talis persona per facultatem comedendi carnes fuit exempta ab obligatione jejunandi: sed exempta ab obligatione jejunandi potest secundam refe-

M m

ctio-

tionem sumere : ergo talis potest secundam refectioem sumere : minor patet. major probatur : talis homo habet licentiam comedendi carnes : sed habens talem licentiam est exemptus, cum comestio carnis & jejunium non sint duo compossibilia : ergo &c.

²⁵ Dices : Talis est exemptus à lege, casu quo carnes comedat, non autem si abstineat à carnibus. Contra est, licita comestio carniū jam supponit exemptionem à jejunio : ergo non primum aliquis eximitur per ipsam comestionem carniū à jejunio. Contra est 2. Dispensatio quam primum ista concessa fuerat, jam eximit ab obligatione legis : ergo non dependet ista exemptio ab esu actuali carniū. 3. Videtur communi persuasioni fidelium repugnare non posse aliquem accipere istam dispensationem, nisi totalem & integram, nec posse se eximere ab obligatione omittendi secundam refectioem esuriam, nisi etiam comedat carnes, & omittat mortificationem, quam ex abstinentia carniū perciperet. 4. Si obligatus ad solvendum quoddam

debitum hoc die, obtineo dilationem solutionis integri mei debiti ad mensem, ego tamen, obtenta hac facultate non obstante, nunc statim dimidiam partem solvam, nemo tuebitur, quod amissum hoc privilegium, & consequenter obliget ad alteram partem statim quoque persolvendam : ergo etiam qui obtinuit facultatem comedendi carnes, & secundò se reficiendi, ex eo, quod non utatur facultate comedendi carnes per hoc non amisit facultatem secunda vice comedendi.

Dices : Facultas secunda vice ²⁶ comedendi dependet à comestione carnis, si enim semel comedi carnes, possum secundam refectioem sumere : ergo si abstinui à carne, non possum secundam refectioem accipere. Resp. distincta facultas comedendi secunda vice dependet à comestione carnis in hoc sensu, quod semel comedens carnes dein non amplius obligetur ad abstinentiam secundæ refectiois conced. ita, ut abstinens à carne nequeat habere facultatem secundò comedendi licet sit exemptus à lege jejunii, negatur. De-

Dein ponamus, quòd aliquis sæcularis solitus comedere carnes in Quadragesima invitetur à Religiosis ad prandium, in quo mera fercula esurialia eidem apponuntur, utique talis sine omni dubio & scrupulo domi noctu comederet carnes, hoc autem illicitè faceret in istis principiis, quia facultas comedendi carnes in secunda refectione dependeret à comestione carniū in prandio.

27 Dices secundò: Si privatim dispensatus ob horrorem naturalem ex comestione piscium percipi solitum abstineat à carne, cessabit ratio, ob quam facta fuit dispensatio: sed sublata ratione dispensationis etiam hæc cessat: ergo &c. Prob. antec. ratio finalis factæ dispensationis est, ut evitetur horror ex comestione piscium proveniens, sed si abstinetur à carne, non evitatur horror, cum iste proveniat ex actuali comestione piscium: ergo &c. Resp. neg. antec. in hujus probatione distingo major. Ratio finalis est ipse horror actualis perceptus ex actuali comestione piscium neg. maj. est horror, ut ita dicam habitualis

conc. maj. & sic distincta minor. neg. conseq. horror habitualis est ipsa constitutio naturalis ejusmodi personæ proximè apta ad concipiendam nauseam ex cibis esurialibus, hæc autem adhuc datur, licet actu ex comestione piscium nullum concipiat horrorem: ergo falsum est, quòd desinat causa movens ad dispensationem, tunc enim cessaret causa hæc, si ista habitualis & naturalis inclinatio non ampliùs daretur.

Dices 3. Ponamus, quòd talis se resolvat ad abstinentiam carniū tota Quadragesima continuandam, poteritne secundam refectionem sumere, si super comestione carniū cum eo fuerit dispensatum ob horrorem, quem concipere consuevit ex comestione piscium? Respon. hanc resolutionem non facile faciendam esse ab illo, qui ob horrorem & nauseam ciborum esurialium petiit dispensationem, cum enim non quilibet modicus horror sufficiat, sed requiratur notabilis, prævidebit ille periculum morbi ex comestione piscium oriturum; cum ergo ad hoc avertendum

M m 2

di-

dispensationem expetiverit, nequaquam ille toto tempore piscibus edendis se idoneum iudicabit: quòd si autem iudicet, se posse vincere horrorem istum, seu hunc non esse tantum, ut aliquod damnum ex eo sibi timendum sit, eo ipso iudicabit, non amplius subsistere causam concessæ dispensationis, consequenter ad secundæ refectionis abstinentiam obligatus erit; sicuti & jam obligatus est ad jejunium ultimis diebus Quadragesimæ, qui primis diebus ob morbum ab illo erat exemptus, casu, quo interea perfectè sanitati restitutus fuerit, eò quòd cessante causa cesset effectus,

Objic. Non potest dici, an dispensatus ad lactinia teneatur ad abstinentiam secundæ refectionis: si dicamus, quòd teneatur, tunc tenetur etiam dispensatus ad carnem, quia nulla datur disparitas. Resp. si antecedens est verum, tunc negatur paritas. Ratio est, quòd de jure communi non est de essentia jejunii abstinentia à lactiniis: ergo hoc comesto jejunium nondum est solutum: econtra abstinentia à carnibus est de essentia jejunii: ergo disparitas in ista solvit jejunii obligationem,

Ca-

Casus XXVII.

*De Privilegio comedendi in Quadragesima carnes
cuidam loco concessio, ad forenses se extendente.*

Quidam Religiosus Societatis Jesu tempore Quadragesimæ à vicino quodam Toparcha ad concionandum & Confessiones excipiendas in sua Hoffmarchia evocatur. Quia autem Ordinarius ob graves rationes generalem facultatem comedendi carnes suis Diocesanis concesserat, in prandio alii, quam esuriales cibi præsentibus tunc hospitibus apponuntur.

Dubium igitur non leve Missionario exoritur, num licentia hac Ordinarii in hoc casu etiam ad suam personam se extendat? Occasione hujus

Quær. 1. Utrùm Ordinarius cum suis Diocesanis in jejuniis dispensans etiam possit, & velit in hoc dispensare cum Religiosis?

Quær. 2. An forenses quamdiu etiam transeuntes tantum in Diœcesi Eustetteni in talibus circumstantiis commorantur, possint comedere carnes?

Quær. 3. An commorans in loco obligato ad jejunandum se licite conferre possit ad locum à jejuniis exemptum, præcisè animo ibidem comedendi carnes?

Quær. 4. Utrùm Missionarius absque peccato comedere carnes potuerit?

Synopsis.

§. I.

Resolvitur primum
quæsitum.

M m 3

Ut-

Utrum Ordinarius cum suis Diocesanis in jejunio dispensans etiam possit, & velit in illo dispensare cum Religiosis?

1. 2. 3. 4. 5. 6. Afferuntur rationes sententiæ affirmativæ.
7. Absque licentia sui Superioris nullus Regularis ab Episcopo dispensationem impetrare potest.
8. Hinc in ipso Collegio Societatis quantitatem carniū comedens, quæ non facta dispensatione esset mortalis, peccabit graviter.
9. Eò quòd dispensatio Ordinarii ad solos ejusdem subditos se extendat.
10. Religiosi etiam sint quidem in- non autem de territorio Ordinarii.
11. Nec favet Religiosis, quòd alterius Dioceseos personæ, dum in Eustetteni versantur, carnes comedere possint.
12. Ordinarius fundatam suam jurisdictionem habet in personas in- & de suo territorio commorantes,

13. Regularium ab Ordinario exemptio est in favorem totius communitatis, non autem singularium concessa.

§. II.

Resolvitur secundum
quæsitum.

An forenses quamdiu commorantur, etiam transeuntes tantum in Diocesi Eustetteni in hoc casu comedere carnes possint?

14. Forenses sunt diversi.
15. Habentes animum per longius anni tempus ibidem commorandi, gaudent dispensatione.
16. Idem de vagis tenendum.
17. Et de cæteris forensibus, si isti legibus particularibus locorum, quæ transeunt, obligantur.
18. Si forenses non ita obligentur; cum illis in comestione carnis Ordinarius dispensare, juxta quosdam, non poterit.
19. Sententia tamen opposita videtur nobis probabilior.
20. Hinc

20. Hinc in Diœcesi Eustetten-
si comedere carnes forensis
poterit, saltem si illuc non
se contulerit solo animo ob-
ligationem legis communis
evitandi.
21. Satisfit rationibus oppositæ
sententiæ.

§. III.

**Resolvitur tertium
quæsitum.**

*An commorans in loco obligante ad
jejunium conferre se licitè possit ad
locum ab isto exemptum præci-
sè ex animo ibidem co-
medendi carnes?*

22. Afferuntur rationes senten-
tiæ negativæ.
23. Probabilior nobis videtur
opinio concedentium.
24. Quia talis non habet ani-
mum legislatori suo nocen-
di.
25. Refutantur rationes oppo-
sitæ.

§. IV.

**Resolvitur quartum.
Quæsitum.**

*Utrum Missionarius potuerit abs-
que peccato comedere carnes?*

26. Videtur, quòd non, quia
Ordinarii dispensatio eun-
dem non eximit.
27. Insuper Missionarius extra
Collegium Superiori suo est
subjectus.
28. Probabilior est sententia
affirmativa.
29. Peccabit tamen, qui solo
animo comedendi carnes
ad merendam cujusdam ex-
terni in urbe se confert.

§. I.

**Resolvitur primum
quæsitum.**

*Utrum dispensatio Ordinarii in jeju-
nio generaliter cum suis Diœ-
cesanis facta etiam se ex-
tendat ad Religiosos?*

Resolutio primi Quæsti de-
pendet ex eo, utrum Or-
dinarius possit in jejunio dispen-
sare cum Religiosis exemptis, &
si possit, utrum hoc ipso etiam
velit.

Quòd

Quòd dispensatio talis etiam se extendat ad Regulares aliàs licet exemptos, videntur evincere sequentes rationes.

1 Prima. Dispensatio in jejuniis est aliquis favor, & quoddam quasi privilegium: ergo eisdem etiam uti possunt Regulares exempti. Prob. conseq. Regulares exempti sunt in aliquibus subiecti Episcopis, quia debent observare festa, ab Ordinariis indicta: item servare interdicta ab Episcopis lata: ergo etiam possunt gaudere privilegio & favore. Prob. conf. habetur inter alias regulas Juris in *Rubrica Legis. 9. ab eo. Cod. de fideicommissis* etiam istud: *quem non honoro, gravare non possum*: ergo si constet Regulares exemptos posse ab Episcopo gravari suis statutis, etiam hos debet posse honorare, seu aliquo beneficio afficere, ac favere, qualis est dispensatio in jejuniis.

2 Secunda. Sicut leges propriè dictæ afficiunt immediatè territorium, non autem ipsas personas, nisi in quantum versantur in tali territorio, ita etiam dispensatio in tali lege immediatè respicit territorium, & pro hoc

lata fuit: Atqui Religiosi Societatis nostræ sunt in territorio subiecto celsissimo Eustettenfi: ergo ad illos etiam extenditur hæc dispensatio.

Tertia. Si aliquis ex Diocesi 3 si Augustana se Ingolstadtum contulisset animo per octiduum hic commorandi, dispensatio hæc etiam ad illum se extenderet: ergo etiam se extendet ad nostros constanter hic versantes: licet sint per se exempti, prout est exemptus Diocesanus Augustanus.

Quarta. Augustanus habet 4 jurisdictionem per totam suam Diocesin *cap. cum omnis Basilica. 16. q. 6. & cap. cum Episcopus de officio Ordinarii in 6.* ergo habet intensionem fundatam per totam suam Diocesin: ergo si Regulares in hoc puncto non sunt expressè exempti, eidem subjacebunt.

Quinta. Exemptio à jurisdi- 5 ctione Episcopi Regularibus fuit concessa in illorum favorem: ergo ubi subiectio cedit in favorem Regularium, possunt suæ exemptioni renunciare: atqui hic cedit: *vide del Bene. n. 198. de immunit. Eccl.*

Sex-

6 Sexta. Dispenſatio moderna non afficit ſolum Ingolſtadium, ſed totam Diœceſin, conſequenter eſt generalis: atqui generali modo agendi in obſervandis jejuniis etiam Regulares poſſunt ſe accommodare. Prob. ſub. Jejunium per ſe exigit etiam abſtinentiam à lacticiiniis & ovis: ſed in hoc accommodant ſe Regulares modo ſæcularium; ubi enim iſti comedunt lactici-
3
4
nia, etiam Regulares comedunt, & ubi non comedunt ſæculares, etiam non comedunt Regulares. Idem obſerva circa comestionem extremarum partium animalium, ubi iſta ſæculares comedere ſolent. Hiſta-
men non obſtantibûs.

7 Dico: Regularis abſque licentia ſui Prælati nullam ab Epifcopo diſpenſationem impetrare poteſt, conſequenter lata hæc diſpenſatio in jejuniis non extendit ſe ad Regulares ſine conſenſu proprii illius Prælati. Ita Palao tract. 3. de LL. diſp. 6. pu. 7. n. 3. Sanchez l. 4. ſummæ. cap. 39 n. 27. Baſilius l. 8 cap. 5. num. 13. Talis exemptio Regularium ab Epifcopo non tam eſt facta in favorem particularis Religio-

ſi, quàm in favorem totius Religionis: ergo non poteſt privatus pro arbitrio ſuo ſine voluntate ſui Prælati hoc privilegio cedere. Confirm. Talis ceſſio eſſet contraria quieti, tranquillitati & ſubjectioni Prælatiſ ordinis debita: ergo non eſt concedenda. Hinc

Dico 2. Probabiliùs à mortali per ſe non excuſari, qui in ipſo Collegio quantitatem carnis comedit, quanta conficeret peccatum, ſi nulla facta diſpenſatio in abſtinentia carnis fuiſſet. Ratio eſt; quia ſola diſpenſatio cum tali Religioſo facta excuſaret, hæc autem nulla eſt ex dictis: ergo &c. Progre-
8
dimur itaque ad ſolutionem ob-
jectionum.

Ad 1. Concedo, eſſe privilegii annumerandam hanc diſpenſationem: verùm, cùm illud ſolis ſubditis Ordinarii concedatur, Regulares autem exempti, non ſint ſubditi, ideo ab iſtis ſine conſenſu ſuorum Prælatorum recipi non poſſe. Neque facit aliquid, quòd ſubjecti ſint in obſervatione feſtorum, & interdicti: Ratio diſparitatis eſt, quia iſti caſus ſunt expreſſè ex-
9
cepti,
Nn

cepti, non autem præsens: atqui casus non expressus habetur pro omisso. *Leg. commodissimè. ff. de liber. & Posthum. cap. inter temporalia, de transl. Episc.*

Neque obest, quod in adducta regula insinuatum fuit: *quem non honoro, gravare non possum.* Licet enim hoc beneficium Regulares non habeant, plura tamen alia ab Ordinariis recipiunt: Dein onus celebrandi festa Diocesana eisdem non imposuit Ordinarius, sed Ecclesia & Pontifex.

10 Ad 2. Respondeo concedendo, quod talis dispensatio immediatè afficiat territorium, & illos, qui sunt in territorio & de territorio, seu viros subditos in territorio existentes, Regulares autem cum sint exempti, sunt quidem in, sed non de territorio, & habent se, ac si in alio loco existerent.

11 In tertia ratione concedo ejusmodi subditum Augustanæ Diocesanos frui posse tali dispensatione, dum hic commoratur, quod autem hoc ipsum de nostris in Collegio degentibus dici nequeat, rationes nostræ conclusionis ostendunt, tum etiam il-

lud, quod, quamdiu in Collegio versantur, se habeant ut existentes in alio, non autem in Eustetensis Diocesanos territorio.

Ad 4. tam rationem dico, Episcopum habere fundatam suam jurisdictionem per totam Diocesin respectu illorum, qui certò sunt, & versantur in- & de illius territorio, non autem, contra illos, de quibus constat, quod non sint de territorio illius, uti sunt totaliter exempti.

In 5. ta dist. antec. exemptio Regularium est in illorum, ut aliquam collectionem constituunt, favorem constituta, conc. in Regularium singillatim acceptorum. negatur: patet responsio ex rationibus nostræ conclusionis.

Ad 6. tum repono. Regulares posse se accommodare generali consuetudini, quæ sit stabilis, & quando accessit consensus Superiorum: conc. his non positis, negatur.

§. II.

Resolvitur II. Quæsitum.

An

*An forenses, quamdiu commoran-
tur etiam transeuntes tantum in
Diœcesi Eustettensi possint
comedere carnes?*

14 **N**Oto. Ejusmodi forenses es-
se vel vagos, seu nullibi ha-
bentes domicilium certum, vel
peregrinos, hoc est, tales, qui
alibi suum domicilium habeant.
2. dō. Posse se huc conferre a-
nimo ibidem diuturno tempore
habitandi, vel solum componen-
di certi negotii causâ, vel deni-
que præcisè, ut hinc carnibus ve-
sci possint.

15 Circa hoc certum est, foren-
ses, qui in hanc Diœcesin com-
migrant animo in hac diutius, &
per longius anni tempus com-
morandi, gaudere hac dispen-
satione: ita communis. Ratio
est; quod talis cesset esse foren-
sis, ac incipiat fieri incola, acqui-
rens quasi domicilium, conse-
quenter etiam quasi subiectus E-
piscopo. Sed dispensatio se ex-
tendit ad omnes subditos: ergo
&c. Ita docent Farinacius,
Sanchez l. 3. de Matrim. disp. 18.
n. 9. & l. 1. in Decal. cap. 12, n. 42.

Suarez, Lessius, Palao disp. 1. de
LL. pu. 24. §. 3. n. 2.

Secundò contra Lessium l. 4. 16
cap. 2. dub. 7. n. 49. & Sugrum in
clavi regia. lib. 3. cap. 4. n. 8. Reif-
fenstuel. Communis omnium a-
liorum DD. sententia teste Pa-
lao defendit, vagos, eo ipso;
quod nullibi domicilium habe-
ant, hoc fortiri ex præsentanea
habitatione, ne omnibus parti-
cularibus legibus exempti con-
stanter permaneant, quod rectæ
illorum gubernationi repugnare
non immeritò videtur. Ita San-
chez de matrim. disp. 18. n. 15. &
in Decalog. l. 1. cap. 12. n. 23. Azor
tom. 1. lib. 5. cap. 11. quæst. 13. Sa-
las, Bonacina, Suarez, Lorca.
Quòd si autem domicilium in
hac Diœcesi sortiantur, hoc
ipso tanquam subditi favore di-
spensationis uti poterunt.

Nec major difficultas est circa 17
cæteros forenses, qui non ani-
mo diutius commorandi, sed
certi duntaxat negotii causâ se
istuc contulerunt, in illorum sen-
tentia, qui defendunt, tales fo-
renses obligari legibus particu-
laribus locorum, quâ transeunt:
hoc enim supposito sunt quasi
sub-

subditi Ordinarii Eustettenſis , conſequenter diſpenſatio ad eos ſe quoque extendit. Conſim. Si forenſes obligarentur legibus loci, in quo degunt , & cum iis non poſſet diſpenſare Ordinarius in LL. communibus Eccleſiæ, forent deterioris conditionis , quàm ipſi ſubditi Diœceſani, quia cum iſtis in lege communi poſſet Ordinarius diſpenſare , non autem cum forenſibus , qui tamen inſtar ſubditorum obſervare deberent leges ejuſmodi loci.

18 Quòdſi autem ejuſmodi forenſes, & peregrinos brevi tantùm tempore ſubſiſtentes ligari LL. particularibus illius loci non concedas , cum illis in lege generali & Pontificia videtur Epiſcopus haud poſſe diſpenſare.

Ratio eſt ; omnis diſpenſatio eſt actus iuriſdictionis , & hæc in ſolos ſubditos exerceri poſſet : ergo cùm forenſes non ſint ſubditi, cum iis diſpenſare non poterit Epiſcopus : & ita docent Sanchez *lib. 3. de matrim. diſput. 23. n. 12. & 13.* relatis pluribus, item Henriquez *lib. 6. de Pœnit. cap. 14. n. 8.* Leſſius *l. 2 cap. 40. dub. 18. n. 121.* Suarez *l. 2. de diebus feſtis cap. 14.*

Secunda. quaſi domicilium quis contrahit , & fortitur forum ratione habitationis diuturnæ & conductæ domûs : juxta Abbat. *cap. quòd Clericis. n. 5. de foro compet. Inao. cap. ex parte. n. 5. eod. tit.* Conſtat ex lege. *heres abſens.* § *proinde in fine ff. de judic.* atqui tales nec conduxerunt domum, nec hîc habitant : ergo &c.

Tertia. Non poteſt cum talibus Epiſcopus Eustettenſis diſpenſare in votis & juramentis : ergo neque in legibus generalibus & communibus.

Quarta. Non poteſt validè aſſiſtere matrimonio talium forenſium.

Quinta. Referente Farinacio *ſeſſ. Trident. cap. 6. declaravit :* forenſes & peregrinos poſſe abſolvi ab Ordinario loci, quâ tranſeunt, non tamen diſpenſari : ergo &c.

Sexta. Plures declarationes Cardinalium habentur, quæ aſſerunt, forenſem non eſſe ſubditum illius Diœceſani quoad diſpenſationem obtinendam, bene tamen quoad abſolutionem à peccatis.

Septima. Ut aliquis ſit verus ſubditus , neceſſariò debet eſſe Paro-

Parochianus: ut autem sit Parochianus debet ibi habitare animo perpetuo ibi permanendi, quem non habet, qui non habet domicilium: ergo iste animus est habendus, qui ad acquirendum domicilium requiritur ex Lege. *Nihil interest 25. ff. de captivis, & postlim. revers.* His tamen non obstantibus.

19 Dico. Cum illo, qui ex alia Diœcesi, ubi comestio carnis nō fuit permessa, in nostram se contulit sine animo diutius vel perpetuò hic habitandi, sed conficiendi cujusdam negotii causâ, vel transeundo, posse dispensare in comestione carnum cellissimum Ordinarium in legibus communibus universalis Ecclesiæ. Ita Basiliius *lib. 8. cap. 5. n. 7.* Palao *de leg. disp. 6. pu. 7. §. 2. n. 5.* Ratio est, ad Superiorem cujuslibet loci spectat, procurare, & invigilare, ut omnes ibi commorantes observent leges universales, atque communes Ecclesiæ: ergo quoad harum observationem forenses eidem Superiori subjiciuntur: ergo etiam cum iisdem debet posse dispensare. Prob. subf. supposita veritate antecedentis, ad Ordinarium

pertinet expendere causas, quæ earum observationem impediunt, vel excusant: ergo etiam perpendere causas, quæ excusant, & consequenter dispensare in lege universali poterit. Hinc

Dico 2. Ejusmodi hospitem²⁰ aut peregrinum Augustanæ Diœceseos, saltem, si non ex intentione declinandi obligationem legis communis Ingolstadium se contulerit, posse comedere carnes. Ita Layman. *lib. 1. tract. 4. cap. 11. n. 4.* Suarez *lib. 2. de festis. cap. 14. in fine.* Sanchez *lib. 1. Moral. cap. 12. n. 28.* Lessius *cap. 2. dub. 8. n. 59.* Busenbaum *de LL. dub. 2.* Palao *lib. 1. tract. 4. cap. 11. n. 4.* Prob. Ex priore conclusione constat, Episcopum posse dispensare cum peregrinis in sua Diœcesi existentibus in legibus communibus: dein præsumitur optimè, quòd etiam cum peregrinis voluerit dispensare, quando cum tota Diœcesi dispensavit: ergo &c. Prob. ant. Episcopi sciunt hæc practicari à peregrinis, & tamen nihil opponunt, nec reclamant. 2. dō Rationes, quæ permoverunt, ad dispensationem hanc generalem

N n 3

pos.

possunt etiam pugnare pro peregrinis : etsi pro istis specialiter non pugnant , licet eisdem nihilominus hoc favore uti , ut enim persona privata existens in territorio , pro quo universaliter aliquis favor concessus est , utatur tali favore ac dispensatione , non requiritur , ut etiam ex parte illius detur illa ratio : sicuti videmus obligari privatos lege universali , licet in isto non detur ratio , ob quam universaliter lex talis fuit lata : v. g. ne aliquis noctu exeat sine lumine ob vitandas rixas. *Confir.* Talis universalis dispensatio est quasi privilegium quoddam locale , quo omnes , qui in eodem loco degunt , frui possunt : ergo &c. *Confirm.* 2. Est valde difficile in convictu humano seorsim ab aliis servare jejunium , & ceteris omnibus à lege solutis jejunare.

- 21 Probat 3. Si quis Mediolani primis quatuor diebus Quadragesimæ versetur , potest ibidem primis quatuor diebus vesci carnibus , licet alius Dioeceseos subditus existat , juxta Busenbaum & alios : ita etiam iisdem vesci potest , qui versatur in

loco , ubi iisdem vesci universalis facultas datur , quod ipsum etiam D. Ambrosius senserat relatus in cap. illa. dist. 12. cum sancto Augustino sequens responsum dederat : *Cum Romam venio , jejuno Sabbato : cum Mediolani sum , non jejuno , sic & tu , ad quam forte Ecclesiam veneris , ejus morem serva , si cuiquam non vis esse scandalo , nec quemquam tibi.*

Simili ratione P. Gobat tract. 5. casu 17. resolvit civem Constantiensem , qui die festo S. Michaelis agit Marisburgi , ubi hoc festum non feriatur , licet ferietur Constantiæ , non teneri audire sacrum Marisburgi , quia peregrinus , seu forensis ac viator potest se accommodare moribus loci saltem Catholici , in quo versatur , ubi pro hac sua decisione rationem dicit esse , quia exemptio à lege comuni est quoddam quasi privilegium locale , quo proinde frui possunt omnes versantes in eo loco. Quod ulterius confirmat Glossa in cap. illa dist. 12. *Si fueris Romæ Romano vivito more.* quod consilium aut licentiam nobis innuit , nullum autem præceptum continet.

Pro-

Progredimur modò ad solutionem objectionum, & ad primam & secundam respondemus ex dictis constare, Ordinarium quemlibet concessam à Pontifice potestatem habere in quoslibet forenses in ordine ad observationem legum universalium totius Ecclesiæ, neque ad hanc subjectionem domicilium, vel quasi domicilium requiri.

Deinde licet talis Ordinarius non possit cum forensibus & peregrinis dispensare in votis & juramentis, malè infertur, quòd nequeat in legibus communibus, hæc enim jurisdictio multum à consuetudine pendet, quam in dispensatione quoad vota & juramenta non dari, pluribus comprobatur Palao de LL. disp. 6. p. 7. §. 2. n. 6. Accedit, quòd præfens dispensatio in jejunio sit tantum indirecta, & mediata, immediate afficiens solum territorium, dispensatio autem in votis immediate cadit in non subditum & extraneum.

Quòd autem matrimonio ejusmodi forensis assistere nequeat: Ratio est; quia non fit per hoc proprius illius Parochus, cui soli jus validè assistendi concessum est.

Si plures Cardinales declarant peregrinum non esse subditum quoad dispensationem, locuti fuerunt de dispensatione in votis, juramentis, vel immediate circa peregrinum facienda; non autem de indirecta territoriali, & tantum consecutiva dispensationem immediate cum subditis suis exercitam. Denique ad quamcunque dispensationem vel non requiritur, ut sit verus Ordinarii subditus: vel si hoc est necesse, ad subditum non est necessarium, ut sit Parochianus.

§. III.

Resolvitur III. Quæsitum.

An commorans in loco obligante ad jejunium licitè conferre se possit ad locum à jejunio exemptum animo ibidem comedendi carnes?

Aliud adhuc dubium super-²² est circa illos, qui præcisè animo non servandi jejunium in hanc Diocesim se conferunt: exemptos istos nolunt Petrus de Ledesma Man. Rebellus, Sayrus cita-

citati apud Palaum *de LL. disp.*
1. pu. 24. §. 5. n. 3. idem hoc te-
 nent Vasquez *p. 3. quæst. 98. art.*
 2. Layman. *cap. 11. de LL.* Re-
 bellus *p. 2. de oblig. Just. lib. 2. q.*
7. sect. 3. n. 16. Wiestner *de con-*
stit. n. 111. Putant hæc constare
ex cap. sedes cap. ex tenore de re-
scriptis. hic dicitur, quod fraus
 & dolus nemini patrocinari de-
 beat: sed tales committunt frau-
 dem & dolum: ergo &c. Acce-
 dit *Lex 1. §. iidem ajunt. ff. de a-*
qua pluvia arcenda, ubi prohibe-
 tur fodiens agrum proprium, si
 id fecerit animo nocendi alteri,
 scilicet avertendi fontem vicini,
 quodsi animo fecit meliorem su-
 um agrum reddendi, ei permit-
 titur: sed etiam talis è loco exit
 solo animo nocendi Legislatori.
 3. tid. Sacra Congregatio Car-
 dinalium Tridentini interpre-
 tum edidit breve authenticum
 ab Urbano VIII. ad Archiepi-
 scopum Colonienſe anno 1627.
 roboratum, in isto Brevi annul-
 latur matrimonium, quod con-
 tractum cum fraude fuit, id est,
quando incola loci, in quo Concilium
Tridentinum in puncto matrimonii
est promulgatum, idem domicilium
retinentes se transferunt (ad lo-

cum ubi non est promulgatum)
solo animo sine Parocho & testibus
contrahendi.

Quodsi respondeatur, hanc
 declarationem solum loqui de
 hoc particulari casu, quando
 quis ex uno loco se confert in
 alium præcisè, ut se subtrahat le-
 gi statuenti, ut publicè contra-
 hatur matrimonium, conse-
 quenter nullum locum habere
 in aliis materiis, de quæis nulla
 mentio ibidem facta est; Re-
 spondent etiam transmissio hoc
 toto esse tamen innegabile,
 quod allegata declaratio tales,
 qui præcisè animo se subtrahen-
 di huic legi se alio conferunt, di-
 cat agere cum fraude, & quod
 taliter factum transitum frau-
 dem nominet, & esse agnoscat.
 Cum ergo juxta *ut cap. Sedes. cap.*
ex tenore de rescriptis. Fraus &
 dolus nemini patrocinari debe-
 at, taliter autem se transferen-
 tes ab uno loco in alium juxta
 hanc declarationem commit-
 tant fraudem, hæc eisdem non
 debet patrocinari, quod tamen
 fieret, si forent exempti.

Oppositam, & tales à jejuniis
 eximentem opinionem tuentur
 Sanchez *lib. 3. de matrim. disp. 18.*

n. 29. alios referens & lib. 1. in Decal. cap. 12. n. 35. Basilus de Leonid. l. 5. de matrim. c. 9. n. 4. Suarez tom. 1. de Relig. l. 2. cap. 13. n. penult. Bonac. disp. 1. quest. 1. pun. 6. n. 64. Palao de LL. disp. 1. part. 24. §. 5. n. 41. del Bene. de immun. Eccles. part. post dub. 2. plures alios referens. Et teste P. Wiest. communis sentent. Rationes illorum sunt: Qui utitur jure sibi concessio, non dicitur fraudem committere ex reg. Juris: Nullus videtur ff. de Reg. Juris. & L. 3. §. is tamen. ff. de libero homine exhibendo. Atqui talis utitur jure suo, nam præceptum, quod in tali loco viget, illos non obligat ibi persistere, sed tantum, ut illud observent, dum ibi sunt: postquam autem exierunt, quod jure facere poterunt, illius præcepti obligatio jam cessat: ergo, si illo loco abeant, utuntur jure suo.

Secunda, si aliquis habeat casum reservatum in sua Diocesi, quem Parocho suo confiteri ex quacunque demum ratione abhorreat, tali licitum esse peregrinationem instituere in illum locum, ubi hic non est reservatus solo hoc animo, ut ab isto ibi-

dem absolvatur, & hoc dependenter à jure communi, non autem ex concessione sui Parochi: ergo tali animo se aliò conferens non committit ullam fraudem, quando, ut se ex obligatione liberet, in alium locum se confert.

Objic. Talis homo abit ani-²⁴ mo nocendi suo Legislatori: ergo non facit licitè arg. Legis 1. §. iidem ajunt ff. de aqua pluvia arcenda. Resp. neg. antec. sed facit ob commodum suum: talis fugiens obligationem legis, non facit injuriam Legislatori, quandoquidem is non habet potestatem obligandi suos nisi existentes in suo territorio, ita, ut posito exinde egressu, statim cesset ejus potestas & jurisdictio in ipsos.

Dices: Ordinarii solent ta-²⁵ les homines punire. Resp. id facere, sequendo opinionem oppositam etiam probabilem.

Quod argumenta volentium tales esse obstrictos ad jejunandum concernit, negant talem committere ullam fraudem, & dicunt ex cit. lege 1. §. iidem. minime inferri posse contrarium; Hæc enim lex ideo prohibet

O o

fos.

fossionem agri, quia constat nullo alio fine fieri, nisi damnicandi vicinum: in nostro autem casu non potest constare istam migrationem in alium locum exemptum fieri ob minuendam jurisdictionem Superioris &c. sed potius ob commodum transeunti proveniens.

Ad declarationem Cardinalium responderi potest, singulares & particulares rationes esse in matrimonio clandestino taliter contrahendo, quæ, cum non ubique, ac in præfenti casu etiam non dentur, ideo non quamcunque talem mutationem etiam hoc animo factam fraudibus annumerandam esse. Ecclesia enim ad evitandas illas difficultates & quamplurima incommoda, quæ clandestina matrimonia post se trahunt, clandestinum contractum annullavit in bonum totius communis Catholicæ, cum igitur hæc non evitarentur, si cuilibet liceret in alium locum, ubi clandestinè licet contrahere, præcisè ob hunc finem, se conferre; ideo Tridentinum absolutè voluit, & suos obligavit, ut volentes contrahere matrimonium, si in loco, ubi

receptum fuit Tridentinum existant, se in alium præcisè ob hunc finem non conferrent, quia hoc facto eadem difficultates & incommoda, quæ per hanc legem intendit amoliri, adhuc remanerent, ac in communitatem Catholicam redundarent, consequenter hoc attentantes meritò dicuntur committere fraudem, quæ iis patrocinari non debeat: nihil tale in præfenti casu evenit; ergo inter unum & alterum casum est disparitas. Itaque, quando aliquid pro certo loco præceptum fuit, ut ex observatione illius certa incommoda aliàs in communitatem redundatura evitarentur; atque hæc etiam redundant in illam, si præceptum ab existente in illo loco non fuerit observatum; tunc censetur in fraudem legis agere, qui se à loco, ubi viget præceptum, transfert in alium, ubi non viget, præcisè ut se illi legi subtrahat, licet prævideat eadem incommoda nihilominus in illam communitatem redundatura, quia in tali casu habet communitas jus, & vult obligare, ut non exeat à loco: Sicuti Clericos absentes è loco

loco Beneficii potest obligare, ut redeant, & absentes punire, quia hæc eorum in alio loco existentia est damnosa toti communitati, & cultui Divino.

§. IV.

Resolvitur IV. Quæsitum,

Utrum Missionarius potuerit absque peccato comedere carnes?

²⁶ **C**um homines Societatis nostræ neque ex Regula, neque ex ullo voto, sed ex solo præcepto Ecclesiastico obligentur ad jejunium quadragesimale, hinc quæstio instituitur, num contra præceptum Ecclesiasticum peccaret, qui missus ad concionandum in locum, ubi licentia sæcularibus est data, comedere carnes, præscindendo, an non ex alio capite, v. g. scandalo, aut ob violationem præcepti Superioris delinqueret.

Jejunii legale Missionarium obligatum nihilominus esse, ex eo videtur posse deduci, quia sola dispensatio Episcopi in hoc facta, eundem posset eximere:

Atqui ex prioribus principiis constat, quod Episcopus cum Religiosis exemptis ob defectum jurisdictionis in illos non possit dispensare, & ipse subditus inscio Superiore nequeat se in hoc subijcere Episcopo: ergo absolute comedendo carnes peccabit.

Secundò. Religiosus etiam²⁷ extra Monasterium degens est subditus suo Superiori: ergo quousque ab hoc potestatem comedendi carnes obtinuerit, non poterit comedere carnes.

Dico tamen probabilius tal²⁸ lem Missionarium posse comedere carnes. Prob. Juxta superius dicta dispensatio est data immediate pro territorio, ita, ut in hoc detur potestas universalis comedendi carnes; qua frui possunt etiam extranei, quanto tempore ibidem degunt: ergo etiam talis Missionarius ex nostra Societate. Prob. conseq. quæ dicuntur de peregrinis, quod gaudeant privilegiis loci, in quo degunt quoad exemptionem à præceptis particularibus suorum domiciliorum ac etiam generalibus, universaliter dicuntur non minus de sæcularibus, Clericis, quàm Regularibus: ergo si præ-

cisè de hoc præcepto Ecclesiastico, præscindendo à scandalo, aut prohibitione Superiorum loquamur, probabilius iste Missionarius fuit exemptus.

Confirmat. Talis Religiosus eximitur ab ista lege communi Ecclesiastica non ab ipso Episcopo immediate ac directè, sed ab ipsomet Pontifice, qui in iure communi Pontificio ejusmodi peregrinis concedit facultatem accommodandi se privilegiis, atque exemptionibus, quibus territorium tale gaudet circa leges Ecclesiasticas: ergo non requiritur subjectio Missionarii respectu subditi.

Confirm. P. Gobatt *tract. 5. n. 99.* examinat, utrum Religiosus è Societate Pater Cosmas nomine, qui venerat ex Valesia, seu Diocesi Sedunensi, in qua habitaverat, Friburgum Helvetiorum ipsa hebdomada Paschali, cum in Valesia non jejunasset nisi 3. aut 4. heb. quia tunc nondum erat facta reformatio Calendarii, utrum, inquam, potuerit Friburgi comedere carnes? & respondet affirmativè, adducens inter alias rationes carmen illius Glossæ *Verbo de-*

beat in libro 3 Codicis de muneribus & honoribus: Terræ, ad quam pergis, cape mores, quos ibi cernis: quam Glossam Bonagratia cum ipso Gobatt & P. Layman. lib. 3. tract. 4. cap. 11. n. 8. etiam non immeritò Religiosis applicandam asserit.

Confirm. Nemo dubitat, quòd Religiosus nostræ Societatis ex loco, ubi non licet in Quadragesima comedere ova & lacticia, se conferens in nostram Germaniam, hic possit eisdem vesci conformando se mori territorii, in quo versatur, vel qua transit.

Quòd si autem præscindendo à peculiaribus constitutionibus Societatis licet comedere carnes, si scandalum absit, videtur absolute hæc licentia eidem competere, quia nulla regula & consuetudo superaddita præcepto Ecclesiastico, aut votum Religiosum Societatis ad hoc jejunium obligant.

Accedit, quòd Superioris consensus in tali casu præsumi prudenter possit, tum quia non videtur novo quodam præcepto ab Ecclesiastica lege diverso talem Missionarium obligare vel-

le,

le, tum ex eo, quod huic valde difficile accideret servare jejuni-um cæteris ab hoc exemptis. Dein domestici Parochi extraordinarios & duplicatos labores, uti etiam sumptus ob talem personam deberent facere: ergo, si omne scandalum abesset, ex nullo capite apparet, prohibitam in tali casu comestionem carni-um, atque illicitam futuram.

Quinimò, si absolute, atque expresse prohibuisset Superior Missionario, ne comederet carnes, hoc præceptum non videtur fortius obligare illo, quo alicui prohibetur, ne foris aliquid comedat, vel potum faciat extra tempus quadragesimale; quod, licet aliquis transgressus fuerit, ex eo tamen non judicatur se gravis cujusdam delicti reum esse.

Sed quid tenendum de scandalò, eritne ratione hujus ad cibos esuriales obligatus? Scandalum nominamus dictum vel factum minus rectum præbens alteri occasionem ruinæ spiritualis. Minus rectum dicitur, quod vel in se malum est, vel mali speciem habet. Scandalum ita definitum aliud est per se

ac directe tale, dum scilicet alterius ruina intenditur, aliud per accidens, quando indirectè ac interpretativè tantum causatur alterius peccatum. Jam verò certum est, quòd nullius alterius peccatum per hanc comestionem positivè ac directe intenderit: sed neque indirectè; si enim aliquod, tunc hoc, quod reliqui videntes Religiosum comedere carnes Ordinem nostrum minoris, quàm antea, & omissa hac comestione æstima-arent, at nullus prudens & conscius exemptionis exinde minorem æstimationem habebit; vel si etiam aliquam habeat, non erit illa tanta, ut ratione hujus graviter peccasse censendus sit sua comestione Missionarius noster.

Alia adhuc major difficultas²⁹ est de licentia comedendi carnes casu, quo aliquis ex Collegio in domum cujusdam sæcularis ad prandium vel merendam invitaretur, & præcisè se illuc conferret, ut posset comedere ibidem carnes. Hoc dictum resolvendum erit ex eo, utrum solvatur lege sui domicilii, aut communi, qui præcisè animo se eximendi in locum ex-

emptum transfert. Si ponamus talem esse exemptum, etiam iste erit à lege Ecclesiastica, consequenter contra hanc non peccabit, licet ratione scandali dati, vel indignationis, quam merito in talem Superior conciperet, peccati cujusdam condemnari possit. Ratio autem prioris est; quia del Bene, Layman, & alii asserunt, si in eadem urbe essent duæ Paræciæ, vel duæ Diceceses, una cis, altera trans fluvium, & in una celebraretur festum aliquod,

non autem in altera, non peccaturum, qui exiens è loco, ubi feriatur, transierit in alterum, ubi non feriatur, licet hic labores manuales tota die exerceret: ergo cum nostrum Collegium & domus sæcularium taliter se habeant, idem de istis tenendum erit. Dixi autem præscindendo à scandalo, quod in talibus circumstantiis difficulter evitari poterit.

Casus XXVIII.

De Clerico valde tenue Beneficium obtinente.

CAjus Clericus, quia valde tenue Beneficium possidet, ex suo Confessario Quær. Utrum ad recitandum Breviarium quoad singulos dies sit obligatus?

Synopsis.

I. Definitur Beneficium.

2. Quodnam Beneficium pro tenue sit habendum?
3. Circa determinationem bonæ sustentationis Authores non conveniunt.
4. Quibusdam Beneficiis alia adhuc onera præter Breviarium sunt annexa.
5. Etiam tenue Beneficium rationem veri beneficii retinet.
6. Eti-

6. Etiam tenue Beneficium ad horas quotidie dicendas obligat Beneficiatum.
7. Recipiens obligationem etiam sub tenui mercede, tenetur illam implere.
8. Beneficium insufficiens est verum Beneficium, licet eidem adhuc aliud adjici possit.
9. Qui nullos fructus percipit non habet Beneficium, bene autem aliquos percipiens.
10. Ad Altare non tenetur servire, qui nullos omnino fructus percipit.
11. Sola merces improporcionata invito imposita est æquitati naturali contraria.
12. Talis Beneficiatus se ultro ad horas quotidianas ob leve salarium obligavit.
13. Militi quotidiana sua obsequia exhibenti ob promissam tenuem mercedem, hæc sufficiet.
14. Ex pluribus beneficiis insufficientibus sufficientem sustentationem recipiens justum stipendium accipit.
15. Ad alia ultra horas officia Ecclesiæ præstanda obligatus, ab illis non erit exemptus.
16. Ad quid restituendum talis Beneficiatus omisissis horis sit obligatus?
17. Quid, si toto anno omiserit Breviarium.
18. Non perfectè possidetur beneficium primò annò, cujus redditus non ipsi Beneficiato applicantur.
19. Maritus etiam modicam voluntariè accipiens dotem, uxorem alere tenetur.
20. Juxta Palaum ab horis non erit excusatus, qui munera cætera aliis obeunda datis suis redditibus relinquit.
21. Ab horis non excusatur Beneficiatus minorennis, qui aliis Missas legendas relicto eidem tenui suo stipendio commisit.

Resolvitur Quæsitum.

Utrum Clericus habens valde tenuē beneficium ad recitandas horas quoad singulos dies sit obligatus?

NOta 1. Cùm Beneficium sit jus percipiendi fructus ob aliquod officium, infertur nullum esse beneficium, quod nul-

nullos fructus Beneficatio tribuit. Ita Garzias de Benef. 3. part. cap. 1. n. 41. Suarez lib. 4. cap. 19. n. 6. Palao de oratione disp. 2. pun. 1. §. 2. num. 8.

² Not. 2. Tenue beneficium dici, cujus fructus sunt adeò tenues, ut ad bonam partem moderatæ Clerici sustentationis non sufficient.

³ Not. 3. Circa determinandam partem bonæ sustentationis Authores nequaquam consentire. Etenim Sotus ad 10. aureos extendit, ad 15. Lessius, Arragon arbitrio prudentis relinquit, quòd si redditus tertiam non attingant congruæ sustentationis partem, nequaquam attingent bonam moderatæ sustentationis partem Suarez lib. 4. cap. 21 n. 2. Palao cit. n. 8. afferit hisce temporibus nequaquam bonam partem sustentationis moderatæ attingere beneficium, cujus redditus sunt triginta vel quadraginta aurei, eò quòd nunc tot aurei non sufficient.

⁴ Not. 4. Quædam Beneficia præter obligationem recitandi Breviarium habere quoque annexa adhuc alia onera; alia au-

tem ad solas horas Beneficium obligare.

Not. 5. Etiam beneficium tenue veram rationem beneficii retinere. Ratio est; quòd sit jus percipiendi redditus ex bonis Ecclesiasticis propter officium spirituale. His præmissis

Dico, beneficium etiam tenue obligare suum Beneficiatum ad recitandas horas quotidie. Ita sentiunt Sylvester, Vasquez, Navarrus, Squillanus, Ugolinus, Garzias, Naldus, Carolus Maignus, Beja, Pesantius, Suarez de Relig. tom. 2. lib. 41. c. 21. n. 3. & 9. Valentia, Toletus, Filliucius, Reginaldus, Azorius 1. p. lib. 10. c. 3. q. 3. Laym. n. 4 q. 5. Barbosa citat apud, & cum Bonac. de officio Divino disp. 1. q. 2. pu. 4. n. 17. Palao de Orat. disp. 2. pu. 1. §. 2. n. 9.

Probatum Concl. Beneficium tenue est verum & propriè dictum beneficium, sed omne beneficium obligat ad recitandas horas: ergo etiam obligat beneficium tenue. Prob. min. ex Concilio Laternansi, nec non ex Bulla Pii V. omnes habentes verum beneficium nullo facto discrimine inter pingue aut tenue, obligantur

tur ad officium Divinum recitandum : ergo si etiam tenue est verum beneficium , etiam istud obligabit suum Beneficiatum ad recitandas horas.

Confirmatur. Tenue beneficium non minus ac pingue & sufficiens concedit suo Beneficio omnia privilegia veris Beneficiatis convenientia : ergo etiam erit verum beneficium , & cum sentire debeat onus , si sentit commodum , etiam tenuis Beneficiatus debet recitare Breviarium. Confirm. 2. Quando Sacerdos à suo beneficio suspenditur , erit hic etiam suspensus à tenui beneficio : ergo istud veri beneficii rationem habebit.

7 Respondent adversæ partis patroni , inter quos numerantur Sotus *de Inst. q. 5. art. 3.* Riccius. S. Thomas 2. 2. q. 82. art. 12. tenue beneficium esse quidem verum beneficium , interea Ecclesiam nolle talem Beneficiatum propterea obligare ad recitandum quotidie Breviarium : Rationem autem præsumendi hanc mentem de Ecclesia esse , quia merces debet esse proportionata labori , tenue verò beneficium non est proportionata

merces obligationi quotidie recitandi Breviarium.

Sed contra est , qui conscius promissæ mercedis etiam exiguæ quandam obligationē sponte in se recipit , tenetur stare & implere promissā in tali conventionē facta : sed Beneficiatus tenuium reddituum conscius , tamen accepit beneficium , & per hoc se obligavit ad omnia onera beneficio per se annexa : ergo non obstante tenuitate reddituum tenebitur recitare etiam quotidie horas Canonicas.

Confirm. Qui tanquam voluntarius miles absque ullo , vel modico stipendio suam operam in bello offert , tenetur ad officia militaria instar illorum , qui pro justo stipendio militant : ergo idem de nostro Beneficiato erit tenendum.

Confirm. 2. Si vir faminam cum modica dote scienter duxit in matrimonium tenetur eandē alere non secus , ac si sufficientem dotem eidem attulisset : ergo idem de nostro Beneficiato erit tenendum : volenti etenim non fit injuria.

Confirm. 3. Qui ob grandinam , pruina , vel ob alium
P p cœli

cœli fortuitum casum consuetos & sufficientes fructus non percipit, nihilominus tenetur ad horas recitandas: ergo tenuitas fructuum non liberat ab onere recitandi Breviarium.

Confirm. 4. Qui plura beneficia ex concessione Pontificis possidet, non tenetur ad idem officium eodem die sæpius pro pluralitate beneficiorum recitandum: ergo obligatio recitandi horas non oritur ex sufficientia & pinguedine reddituum.

Confirm. 5. Omne beneficium datur propter officium: ergo Beneficiatus habens tenues redditus, sed nullum aliud onus, tenebitur recitare Breviarium. Prob. conseq. si foret excusatus, hoc beneficium daretur sine officio, & non propter officium.

Confirm. 6. Sicut Ecclesia Clericos omnes majoribus initiatos potuit, & actu obligavit ad horas, ita etiam potuit obligare Beneficiatos percipientes etiam tenues redditus, & quod de facto obligaverit ita, probatur ratione superius allata.

Confirm. 7. Si tenues redditus habens, & ad nullum aliud officium obligatus à recitandis

horis excusatur, ille percipiet redditus, & nihil tamen faciet, hoc autem est nimis laxum, cum beneficium detur propter officium.

Audiamus nunc rationes contrarium sentientium.

Objic. 1. Beneficiatus in minoribus constitutus non obligatur ad horas ratione sui Ordinis, nec ratione beneficii: ergo &c. Probatur antec. quoad 2. membrum. Talis Beneficiatus vel omnino non habet beneficium, vel si, quod habet, ex hoc non tenebitur ad horas quotidie recitandas: ergo &c. Prob. antec. Talis habet beneficium insufficiens, ergo omnino nullum habet. Prob. conseq. insufficiens beneficium simpliciter non est beneficium: ergo si habet insufficiens simpliciter non habet beneficium. Prob. antec. *vi cap. Is cui: de prabendis in 6.* habenti insufficiens potest conferri beneficium: hoc tamen vi huius ipsius Capituli non potest conferri habenti beneficium sufficiens: ergo insufficiens omnino non est beneficium. Prob. conseq. non habenti potest conferri beneficium, & habenti non potest con-

conferri beneficium: ergo si habenti insufficiens potest conferri beneficium, insufficiens non erit beneficium. Resp. neg. antec. quoad 2. membrum: in hujus probatione nego, quod omnino non habeat beneficium in hujus probatione concedo antec. & dist. conseq. ergo insufficiens omnino non est beneficium, si ideo habenti sufficiens non posset conferri aliquod beneficium, quia soli non habenti potest aliquod conferri. conc. conseq. si hoc non possit conferri ob aliam rationem, quam assignatam, neg. conseq. Ecclesia horret pluralitatem beneficiorum in eadem persona ob diminutionem cultus Divini: admittit autem, ut habenti beneficium ad congruam sustentationem insufficiens adhuc aliud conferatur: ergo ex eo, quod insufficiens habenti beneficium possit conferri, non autem habenti sufficiens: non probatur, quod insufficiens non sit sufficiens beneficium.

9 Objic. 2. Etiam si insufficiens concedatur esse verum beneficium, hoc tamen non obligabit, ad recitandas quotidie horas: ergo non dabitur hæc obli-

gatio. Prob. antec. beneficium, quod nullos habet redditus, non obligat ad ullum Breviarium: ergo neque illud, quod habet tenues. Prob. conseq. habere tenues redditus, est idem, ac habere omnino nullos, ergo si nullos habens redditus non obligat, neque alterum obligabit. Prob. antec. parum pro nihilo reputatur: ergo &c.

Resp. neg. ante. in hujus probatione conc. antec. neg. conseq. in hujus probatione nego antec. ut etiam, quod in hoc casu parum pro nihilo reputetur, si enim habet aliquos redditus, tunc datur jus percipiendi redditus saltem tenues: ergo habebitur beneficium juxta cap. Si proponente de rescriptis: & cap. Si motu proprio de prebendis in 6. si autem omnino nullos habeat, tunc non habebitur beneficium, quod si autem habetur beneficium, licet hoc tenue sit, dabitur obligatio ad horas, cum oriatur obligatio ista ex habito beneficio.

Objic. 3. Habens beneficium tenue non potest sustentari ab altari: ergo non tenebitur recitare Breviarium. Prob. conseq. si non potest sustentari ab

P p 2

alta-

altari non tenetur servire altari: si non tenetur servire altari, non tenetur recitare Breviarium: ergo non tenetur recitare Breviarium. Prob. maj. juxta Apostolum, qui servit ad altare, etiam comedit de altari: ergo qui non comedit de altari, non serviat etiam ad altare.

Resp. conc. antec. neg. conseq. in hujus probatione concess. antec. dist. conseq. ergo qui omnimode, & nihil comedit de altari, non debet servire ad altare. conc. conseq. ergo, qui saltem aliqualem & inadæquatam habet sustentationem, non tenetur servire ad altare: neg. conseq. vel sub dist. nisi ipse consenserit ad hanc inadæquatam sustentationem sui, conced. conseq. si ipse in hanc ultro, & non coactus consenserit neg. conseq.

11 Objic. 4. Obligatio recitandi Breviarium singulis diebus, licet beneficium sit tenue, est Juri & æquitati naturali contrarium: ergo non dabitur. Prob. antec. merces valde improporcionata labori & oneri est æquitati & Juri naturali contraria: sed dicta obligatio recitandi Bre-

viarium singulis diebus, quando beneficium est tenue, est talis improporcionata merces: ergo est Juri naturali contraria. Probat. maj. Jus naturale exigit, ut merces & opus proportionem inter se habeant: ergo si hæc sint improporcionata, erunt contra jus naturale.

Resp. neg. anteced. in hujus probatione disting. maj. merces valde improporcionata labori est juri naturali contraria, si invito imponatur, conc. maj. si volenti, & ultro se offerenti imponatur: neg. maj. & dist. min. sed dicta obligatio est talis improporcionata merces ultro tamen, & spontaneè se offerenti imposita conc. min. renitenti, & reclamanti imposita neg. min. & conseq. potest aliquis se offerre ad serviendum alteri omnino gratis: ergo etiam pro justo minore mercede.

Objic. 5. Tenue benefici-11 um habens, habet quid tenue, & parum quid accipit: ergo non potest obligari ad recitandas singulis diebus horas Canonicas, Prob. conseq. tantum obligatur ad quid modicum, & ad parum, qui parum accipit: ergo si ha-
bens

bens tenue beneficium parum quid accipit, etiam ad parum duntaxat obligatur. Subsumo, sed recitatio singulis diebus Breviarii, non est quid parum, ergo ad hanc non obligabitur habens tenue beneficium.

Resp. conc. antec. neg. conseq. in hujus probatione concesso toto enthymemate, & antecedente subsumpto, dist. conseq. ergo habens tenue beneficium non obligabitur ad horas quotidie recitandas, si non ultro & sponte in hanc obligationem consenserit, conc. conseq. si ultro in illam consenserit, neg. conseq.

13 Objic. 6. Miles præstans in bello quotidiana sua obsequia Duci, meretur in singulos dies congruam sustentationem: ergo etiam obligatus ad recitandum singulis diebus Breviarium meretur singulis diebus congruam & sufficientem sustentationem. Subsumo: atqui tenue beneficium non præbet talem quotidianam sustentationem suo Beneficiato: ergo hic non tenebitur ad recitandum quotidie Breviarium.

Resp. con. ante. & in consequente totius primi enthymematis

subsumpto concedo antecedens, & dist. consequens: ergo habens tenue beneficium non tenetur ad recitandum quotidie Breviarium, si non ultro in hanc obligationem sub dicta conditione consenserit, conc. conseq. si ultro in hanc consenserit: neg. conseq.

Objic. 7. Ponamus quendam habere plura tenuia beneficia, quibus omnibus competenter possit magna ex parte sustentari, etiam si quodlibet beneficium sit insufficiens: saltem talis non obligabitur ad horas. Probatur: nullum habet beneficium, quod ipsi congruam sustentationem afferat: ergo &c. Respon. neg. in probatione dist. antec. nullum habet beneficium sufficiens, ut tamen plura habeat, quæ simul accepta sunt sufficientia conc. ut hoc non sit: neg. talis iustum stipendium oneris ab Ecclesia accipit licet ex diversis beneficiis. Ita Suarez lib. 4. de hor. Can. cap. 21. n. 12. Garzias 3. p. de benef. c. 1. n. 39. Bonac. disp. 1. q. 1. pu. 4. num. 18. Palao de hor. Can. disp. 2. pu. 2 § 2. n. 10.

Objic. 8. Multi Beneficiati præter obligationem Breviarii

P p 3

sunt

sunt adhuc obstricti ad alia obsequia Ecclesiae praestanda: ergo saltem tales non erunt obstricti ad recitandum quotidie Breviarium. Prob. conseq. ejusmodi tenues redditus sunt adaequata merces assignata pro ceteris obsequiis: ergo non tenebuntur recitare Breviarium. Resp. conc. antec. neg. conseq. in hujus probatione transm. antec. dist. conseq. ergo non obligantur ad horas, nisi condixissent ultro, quod tum ratione Breviarii recitati, tum aliquorum obsequiorum velint esse contenti tali mercede, con. conseq. si in hoc consenserint, neg. conseq.

16 Urgent: Vel talis Beneficiatus esset obligatus ad restitutionem correspondentium diei, pro quo omisit Breviarium, vel non esset obligatus? neutrum potest dici: ergo nec id, ex quo id sequitur. Probatur: quod non sit obligatus; si restituere deberet fructus, tali diei correspondentes, reliqua officia cogeretur sine mercede praestare Ecclesiae: hoc est inconveniens: ergo & id, unde hoc sequitur. Si dicatur, quod nihil debeat restituere, ergo ratione Breviarii recita-

ti nihil accepit, quia quod ratione hujus laboris accipit, debet restituere. Si autem nihil accipit ratione recitati Breviarii, ad hoc non obligabitur: ergo ad hoc simpliciter non est obligatus.

Respondetur, quod per se sit¹⁷ obligatus ad restitutionem saltem aliquam fructuum illi diei, pro quo omisit Breviarium, correspondentium: quia autem haec pars est valde modica, eo ipso, quod totum salarium sit valde tenue: ergo sub gravi non tenebitur quid de fructibus remittere.

Urgent: Ponamus casum, quod aliquis talis Beneficiatus toto anno nunquam recitaverit Breviarium, reliqua tamen officia sua obiverit, non potest dici, utrum sub gravi teneatur totam summam annuam restituere, vel dimidiam, vel omnino nihil. Resp. Si tales redditus quotidiani coalescunt in unum, & summam gravem constituent, dandam obligationem gravem restituendi.

Objic. 9. Beneficiatus, qui¹⁹ primò annò non recipit fructus, eò quod isti applicentur fabricae, aut alios in usus, non tenetur pro illo

illo tempore recitare Breviarium: ergo nec tenebitur, qui valde tenue habet beneficium. Probatur conseq. Si iste posterior teneretur, etiam prior esset obligatus: ergo si prior non est obligatus, nec erit posterior. Prob. antec. habens tenue beneficium est obligatus ad recitandum Breviarium, quia simpliciter habet beneficium; sed etiam alter, cujus beneficii fructus alteri applicantur, simpliciter habet aliquod beneficium: ergo etiam alter tenebitur Breviarium recitare. Resp. transmissio antecedente neg. conseq. in hujus probatione nego antecedens. Deinde dist. maj. habens tenue beneficium obligatur, quia habet beneficium perfectè, & completè, conc. maj. quia habet beneficium imperfectè, ac incompletè, seu modo quocunque. neg. maj. & dist. min. sed etiam alter, cujus beneficii redditus applicantur alteri, quàm Beneficiato, habet beneficium modo quocunque, seu imperfecto, conc. min. modo perfecto, & completo neg. min. & conseq. ut habeatur beneficium completè, debet haberi jus ad redditus percipiendos,

hoc ponitur habere tenue beneficium possidens, illo autem caret Beneficiatus, cujus redditus applicantur alteri.

Objic. 10. Uxorem, quæ¹⁹ nullam dotem attulit marito, hic non tenetur alere: ergo etiam Beneficiatus non tenetur recitare Breviarium, si illi suum beneficium modicos seu nullos fructus affert. Resp. dist. ante. non tenetur illam alere, si uxor dotem promisit, & postea non exolvit, conc. antec. si nullam, vel modicam tantum promisit, & maritus hujus conscius consensit, neg. antec. & conseq. etiam indotatam tenetur maritus alere, si talem conscius duxit remissa dote, imò potest vir ipse suam uxorem dotare.

Adjungere istis, pro coronatione²⁰ de placuit, quæ Palao *de oratione disp. 2. pu. 1. §. 2. n. 10.* asserit, quòd si beneficio sint alia onera annexa, assistentia v. g. in Missa, in Choro, quæ si aliquis per se ipsum præstet, poterit tertiam partem sustentationis congruæ obtinere, talem Beneficiatum non fore excusatum à recitatione Breviarii, si illa munera curet peragi ab alio, & huic dein redditus

tus donet. Rationem dat, quia per se tale stipendium datur ob recitationem horarum, utpote quod est præcipuum officium Beneficiati: quod igitur talia munera per alium obeantur, & alii donentur redditus, est per accidens, quod non mutat naturam beneficii. Dein licet tale stipendium sit justum pro cæteris laboribus, principaliter tamen datur, ut diximus propter recitationem Breviarii. Palao ipsi consentit Suarez *lib. 4. de Horis cap. 21. n. 10.*

21 **Objic. II.** Ponamus cuidam beneficio esse annexam obligationem legendi annuatim certas Missas; quia autem Beneficiatus adhuc est in minoribus constitutus, hinc iste substituit alium, cui pro legendis Missis debet omnes suos tenues redditus relinquere, talis Beneficiatus non erit obligatus ad Breviarium. Prob. nullus fructus percipit. Prob. debet istos omnes

relinquere legenti Missas: ergo &c. Resp. neg. antec. in hujus probatione nego, quod nullos fructus percipiat: Dein, concedo, quod istos omnes debeat relinquere alteri, nego tamen, quod nullos percipiat, eo ipso enim, quod penes ipsum sit eligere Sacerdotem, quem voluerit, & tradere huic stipendium, Beneficiatus Minorista illos redditus primò suos facit, & dein illos dat alteri, nam posse substituire aliū in parte suæ obligationis, non eximit Beneficiatum ab onere recitandi Breviarium. Quod manifestum est, si Beneficiatus sit ipse Sacerdos, & posset legere, substituit tamen alium, obligatio autem personalis, qualis est recitandi Breviarium, non potest transferri in alium. Lessius *lib. 2. cap. 34. dub. 31. num. 172.* Azor. *1. p. lib. 10. cap. 4. quest. 8.* Bonac. *disp. 1. de Hor. Can. pu. 4. num. 20.*

Casus XXIX.

De Amotione Vicarii manualis.

Quidam Prælatus Regularis plures in Parochiis suo Conventui unitis Vicarios numerabat, quorum tamen nullus ab Ordinario institutus fuerat: Illorum igitur unus cæteros suos collegas concitavit, ut sui institutionem ab Ordinario expeterent, Prælatus de hac re certior factus omnes Vicarios amovere constituit?

Quær. 1. An, & quænam parochiæ Vicarium manualem admittant?

Quær. 2. Qua ratione beneficia manualia ad nutum sint auferibilia?

Quær. 3. An prædicti Vicarii validè, & licitè amoveri poterint?

Synopsis.

§. I.

Resolvitur primum
quæsitum.

An, & quænam parochiæ Vicarium manualem admittant?

1. Pro perpetuitate omnium beneficiorum rationes afferuntur.
2. Prædictæ parochiæ omnes beneficii qualitates videntur habere.
3. Beneficia dividuntur in regularia & sæcularia.
4. In manualia & perpetua.
5. Regularia ex natura sua sunt manualia, & sæcularia perpetua.
6. Ipsa tamen quædam sæcularia præter suam naturam sunt manualia.
7. De ratione beneficii ut sic non est esse perpetuum.

Q q

8. Qua-

8. Qualis parochia cum Conventu unita Vicarium manualem admittat.
9. Nec sublatum jus Prælato fuit, si sola jurisdictio spiritualis Ordinario in talē parochiam competit.
10. Talis requisita unio parochiæ cum Conventu ex literis unionis, vel ex certa consuetudine probatur.
15. Taliter spoliatus non potest implorare officium judicis.
16. Actio spoli à Juribus solum conceditur, quando injuria in spoliatum fuit commissa.
17. Revocatus apud Superiorem ad summum potest agere, ut hic ex officio malitiosam remotionem impediatur.

§. II.

Resolvitur secundum
quæsitum.

*Qua ratione beneficia manualia sint
aufferibilia?*

11. Beneficium manuale absque ulla legitima causa ad voluntatem conferentis revocari potest.
12. Taliter amotus Vicarius conqueri contra Conventum non poterit.
13. Manualis Beneficiarius est juxta honestatem tantum removendus, si oportuerit.
14. Qui removendo utitur jure suo, remoto non infert injuriam.

18. Amotio sine causa facta subsistit, est tamen illicita.
19. Erit autem causa rationalis non sola Beneficiati culpa, sed quæcunque utilitas aut commoditas Ecclesiæ, aut Religionis in Regularibus.
20. Qualis semper præsumenda, quamdiu de illius malitia non constat.
21. Quæ in tribus circumstantiis apparebit.

§. III.

Resolvitur tertium
quæsitum.

*An prædicti Vicarii validè amove-
ri potuerint?*

22. Ex

22. Ex hætenus declaratis Corollaria deducuntur.
 23. Vicarium cum reliquis suis Vicariis esse manualement.
 24. Et tam validè, quàm licitè in istis circumstantiis amotos.

§. I.

Resolvitur primum
quæsitum.

An, & quanquam Parochia Vicarium manualement admittant?

- I. Q UOD nullus Vicariorum istorum amoveri à sua parochia possit, ex eo videtur constare, quod sint Beneficiati; Beneficiati autem ad nutum non sint amovibiles; beneficium enim definitur esse jus spirituale perpetuum percipiendi fructus ex bonis Ecclesiasticis. Ita Azor. 2. part. Instit. moralium. lib. 3. c. 1. q. 2. Lessius lib. 2. de Just. 6. 34. dubit. 2. n. 1. Toletus, Gonzalez, Garzias, Vasquez, Palao.
2. Prædictas autem parochias habere rationem veri beneficii, ex eo probatur, quod habeant omnes ad beneficium requisitas qualitates. Nam primò. Illæ

fuerunt erectæ autoritate Episcopi, cum nullus privatus potestatem habeat annectendi jus percipiendi fructus alicui spirituali officio annexos.

Secundò. Hoc jus habet connexionem cum munere & officio spirituali.

Tertiò. Istæ parochiæ solis Clericis possunt conferri, uti ad beneficium spirituale requiritur in cap. cum adeò de rescriptis. eò quod Laici spiritualis cujusdam juris sint incapaces.

Quartò. Parochiæ memoratæ ab Ecclesiastica persona, Prælato scilicet regulari, sunt collatæ.

3. Hætenus allata, si vera omnia essent, faverent Vicariis; verum si divisionem beneficiorum in suas species consideremus, videbimus, vel non omnia beneficia esse perpetua, vel quæ non sunt, non esse propria beneficia. Nam beneficia dividuntur in Sæcularia, & in Regularia: hæc Religiosis tantum sunt conferenda: illa per sæculares reguntur, & administrantur. Ita Azor. part. 2. lib. 3. cap. 1. q. 4. & lib. 3. c. 26. q. 1. Lessius lib. 2. c. 34. dub. 10. Garzias tract. de benefic. part. 1. cap. 6. num. 12.

Q q 2

Pa-

Palao *de benefic. disp. 1. pu. 2. n. 2.* docet autem quotidiana experientia Regulares à suo Prælato ad regendas monasterio unitas parochias ad nutum esse amovibiles.

- 4 Ulteriùs dividuntur in manualia & non manualia, hæc sunt, quæ pro voluntate conferentis tolli possunt ex aliis causis, quàm à jure permissis. Non manuale seu perpetuum est, quod tolli non potest, nisi ex causis à jure concessis. Glossa in *Clement. etsi principalis*: verbo: *Electio. de rescriptis.* & *Clement. Quia Regulares de supplenda negligentia Prælatorum.* Azor. *part. 2. Instit. moralium. lib. 3. cap. 1. q. 4. §. quasito.* Palao *n. 4.*

- 5 Insuper juxta capit. *præterea dist. 33. cap. veniens*: cum ibi notatis *de filiis Presbyterorum*: beneficia Regularia ex natura sunt manualia, Sæcularia econtra ex natura sunt perpetua.

- 6 Juxta Azorium tamen *part. 2. Instit. moralium. lib. 3. c. 26. q. 15.* Sanchez *lib. 7. moralium. cap. 29. n. 104.* Rebuff. Cassiodorum: quandoque etiam beneficia sæcularia præter sui naturam sunt

manualia, & ad nutum conferentis auferibilia.

Cùm itaque quædam beneficia sint manualia, & nequaquam perpetua hinc infertur, de ratione beneficii ut sic, vel non esse perpetuitatem, vel manualia non esse propriè dicta beneficia.

Ut decidamus igitur, an nostri Vicarii sint veri Beneficiati & perpetui, vel solum manuales, & ad nutum amovibiles, duo erunt examinanda. Primum quænam beneficia sint manualia. Dein utrum dictæ parochiæ qualitates ad manuale beneficium requisitas habeant vel non; & cùm agamus de parochiis Conventui Regularium unitis, hinc ante omnia videndum, qualiter unitæ debeant esse tali Conventui, ut manuales in illis Beneficiati constitui possint.

Juxta *Clement. 1. verbo ad mensam.* & *Clement. 3. de supplenda negligentia Prælatorum.* quando beneficium est unitum mensæ Abbatis, monasterii, aut Prælati, quia Abbas, aut Prælati deservit beneficio per se aut per suos familiares, vel alios, & ipse percipit fructus beneficii in soli-

solidum, & solvit stipendium pro suo libitu servientibus, tunc, quia beneficium censetur unitum in spiritualibus, & Prælatus est verus Rector, & beneficium nunquam vacat, potest Prælatus ipse, Abbas, vel Abbatissa facere ipsi deservire per Vicarium ad nutum amovibilem.

9 Secundò. Etsi parochia quoad jurisdictionem spiritualemente Ordinario sit subjecta, si tamen Prælato Regulari cura animarum in spiritualibus & temporalibus pleno jure subjecta sit, Vicarius ad nutum amovibilis in illa constitui poterit.

10 Taliter autem unitam Conventui aliquam parochiam esse probatur ex verbis unionis, tum etiam ex modo & consuetudine deservendi, quæ vel debet esse immemorialis, vel exhibito titulo unionis quadragenaria: Ita Riccius in sua praxi, tom. 1. p. 2. resol. 293. citans Rebuff, Ancharan. consil. 162. Oldrod, consil. 269. Felin Mascand, in tract. de probatione. lib. 1. Conclus. 179. & lib. 3. Cons. 1413. n. 11. hactenus vidimus, dari quædam beneficia manualia, nunc ulterius restat examinandum,

§. II.

Resolvitur secundum

Quæsitum.

Qua ratione beneficia manualia ad nutum sint auferibilia?

DIco, absque ulla legitima causa beneficium manuale ad nutum, & ad voluntatem conferentis validè revocari posse, ita ut reinotus adversus conferentem, nequaquam conqueri possit. Ita apud Palao disp. 1. de benef. pu 5 n. 3. sentiunt Gonzalez: Thomas Sanchez. Lessius. Azor. Nicolaus Garzias. Suarez cum innumeris aliis à Gonzalez relatis ad Reg. 8. Cancellariæ. Gloss. 5. §. 6. n. 46 Prob. Beneficiatus nequit beneficium retinere pro longiore tempore, quàm pro quo istud illi fuerat concessum: sed fuerat illi concessum pro illo duntaxat tempore, quo non fuerat revocatum: ergo ultra istud tempus non poterit retinere. Prob. min. Beneficium manuale illud dicitur, quod amoveri potest ad nutum

Qq 3

&

& voluntatem conferentis, ita ut hæc sit qualitas beneficii manualis.

Confirm. Juxta *Legem Imperator. Legem statu liberi* 25. §. *Seichum ff. de Legatis* 2. dō. Possessio pro tempore limitato concessa illo transacto cessat: atqui manuale fuit concessum pro tempore, quo non fuerit revocatum, & hoc tempus facta revocatione cessat. Prob. 2dō. Beneficium perpetuum & manuale in eo inter se differunt, quod illa absque legitima causa auferri nequeant, prout tamen auferri possunt manualia: ergo debent ista ad nutum auferibilia esse ab ipso conferente. Prob. conseq. si etiam requireretur aliqua causa ad revocationem beneficii manualis, nullum esset discrimen inter perpetuum & manuale beneficium: ergo cum hoc discrimen ab omnibus assignetur, non erit necessaria quædam causa in beneficiis manualibus.

Confirm. 2. Posse ad nutum auferri, est idem ac posse liberè auferri; sed qui ex causa tantum possunt auferri, non possunt liberè auferri: ergo ad nutum

auferibile non erit tantum auferibile ex causa.

Confirm. 3. In *Clementina unica: §. præmissa de supplenda negligentia Prælatorū*: habetur de manuale beneficiū regularē habētib⁹: liberè possunt ad claustrum, cum oportuerit revocari, quia beneficium est manuale: ergo manualia beneficia liberè, hoc est ad arbitrium conferentis, & sine causa possunt revocari.

Quod autem ob taliter factam¹² revocationem amotus contra amoventem conqueri nequeat, etiam probatur. Cui nulla inferitur injuria, ille non potest conqueri: atqui manuali Beneficiato nulla inferitur injuria: ergo non competit illi querela. Confirmat. Reparatio illatæ injuriæ duntaxat à Superiore est expectanda: ergo cum Beneficiato manuali per hoc nulla injuria fuerit illata, non potest ullius injuriæ reparatio à Superiore expeti. Ita Innocentius in *cap. insinuante. sub n. 2. versu: cū concurrerit casus, qui Clerici, & vocantes.*

Objic. Talis Beneficiarius est¹³ tantum revocandus, cum oportuerit: ergo sine omni causa ad
fo.

solum conferentis arbitrium non erit revocabilis. Prob. antec. ex cap. cum ad monasterium: in hoc Abbati datur facultas removen- di Religiosum à beneficio, cum oportuerit: ergo verum est an- tecedens. Prob. itaque etiam prior conseq. terminus hic oportuerit. insinuat quamdam neces- sitatem, aut causam, quæ exigat amotionem: ergo sine causa non poterit removeri. Confirma- hoc ex Clementina unica. §. præmis- sa: de supplenda negligentia Prela- torum. Resp. dist. antec. est re- vocandus, cum oportuerit. ita ut hic terminus innuat tantummo- do honestatem: concedo: ita ut plus quid innuat: nego antec. & conseq. ita Sanchez n. 111. loci citati.

14 Objic. 2. Jura non favent malitiæ, qui absque omni causa Beneficiatum à beneficio etiam manuali removet committit ma- litiam; ergo eidem jura non fa- vent: ergo amotio est illegitima & invalida. Resp. Concessa maj. neg. min. Qui enim utitur jure suo, nullam committit ma- litiam. 2. dō. Beneficiatus ac- cipiens sub conditione benefici- um consensit in talem etiam sine

causa attentatam amotionem: volenti autem non fit injuria.

Objic. 3. Taliter spoliatus¹⁵ potest implorare officium judi- cis, & ut in integrum restituatur, expetere: ergo talis amotio est amotio injuriosa. antecedens probat Gonzalez, Glossa 3. §. 6. n. 62. in casu quodam, in quo taliter amotus per Episcopum ab Archiepiscopo, ad quem appel- laverat, in integrum fuit restitu- tus. Resp. nego antec. in pro- batione concesso antecedente nego conseq. Ratio est, quod revocatio illius Beneficiati fuerit cassata ob populi utilitatem, qui Metropolitanum convenit, sibi ex amotione hujus Beneficiati grave damnum imminere con- questus: ergo revocationis cau- sa non erat ipsius Beneficiati in- teresse, sed totius communita- tis. Resp. 2. Ejusmodi amotio- nem & revocationem posse fieri illicitè, in quo casu Superior re- vocantis illam cassat, quod in allato exemplo contigit.

Objic. 4. Si Superior revo-¹⁶ cantis potest cassare revocatio- nem saltem illicitè factam, tunc hoc ipso revocatus potest apud Superiorem agere actione spoliū: ergo

ergo verum est antecedens prioris argumenti. Resp. nego antec. Ratio est, quod juxta Suarezium *cap. 10. n. 21.* Sanchez plures referentem *lib. 7. in Decalog. cap. 29. n. 15.* Palaum *n. 8.* actio spoliij tantummodo à juri- bus concedatur. Quando in- justitia & injuria fuit in spolia- tum commissa: sed hæc non fuit commissa, prob. min. talis re- vocans utitur jure suo: ergo li- cèt malitiosè procedat, nullam alteri injuriam infert. Cùm igitur spoliatus pleno jure in bene- ficio subdatur spoliante, ideo adversùs spoliante[m] etiam ma- litiosè revocantem non poterit amotus agere ratione spoliij.

¹⁷ Objic. 5. Si malitiosè revo- catus ejusmodi Beneficiatus fu- erit, potest ille implorare offi- cium Superioris: ergo agere ac- tione spoliij. antecedens con- stat ex Innocentio in *cap. insinu- ante: sub n. 2. versu: etsi concurre- rit casus, qui Clerici vel voventes.* Resp. conc. antec. nego conseq. cùm revocatus ad summum pos- sit agere, apud Superiorem, ut ex officio malitiosam amotio- nem impediat. Ita Innocenti- us loco citato, cui consentit Re-

buff. *tract. de pacif. possessor. num. 125. versu 2. intellige.*

Dico 2. Amotionem sine¹⁸ causa factam, etiamsi subsistat, fore tamen illicitam. Ita Inno- centius. Rebuff. Suarez *n. 6. loc. cit.* cum aliis. Prob. Omnis ac- tio humana debet fieri ob cer- tum finem, & ad aliquid hone- stum ordinari: ergo actio ad nul- lum honestum finem ordinata, illicita erit: sed revocatio Bene- ficiati sine causa facta non ordi- natur ad finem honestum, quia hic ipse foret causa: ergo erit il- licita. Confirm. Mutatio Be- neficiatorum præsertim Cura- torum solet esse damnosa Ec- clesiis: ergo sine causa omni non erit attentanda.

Dico 3. Causam rationabi-¹⁹ le[m], quà subsistente fit licitè talis amotio, non esse solam culpam Beneficiati; sed quamcunque utilitatem, vel commoditatem Ecclesiæ aut ipsius Religionis, si Beneficiarius sit Regularis. Ita Palao. Probatur, talis remotio non est poena delinquentis Be- neficiati, aut actus justitiæ vindi- cativæ, sed actus prudentis regi- minis beneficii & subditorum.

Di-

20 Dico 4. Quamdiu non constat, quod revocatio sit facta ex malitia, tamdiu pro Superiore revocante præsumptio stabit, consequenter à Superiore revocantis cassari non poterit. Ita Suarez lib. 3. cap. n. 20. Palao n. 5. Probatur, non sunt præsumentia mala: ergo &c. cum igitur raro constare possit, quod amotio Beneficiati Ecclesiæ, aut subditis non sit utilis, etiam raro constare potest, quod malitiosè revocaverit Superior.

21 Dico 5. De malitia revocantis constitutum in uno ex tribus istis circumstantiis. Primò, si accusatio, vel inquisitio in Beneficiatum fierent, & istis durantibus Beneficiarius amoveretur: Secundò, si consuetudo obtinuit, ut ante certum tempus Beneficiarius à beneficio sine culpa commissa non amoveretur, ipse autem durante hoc tempore sine omni culpa amoveretur: tunc enim ejusmodi remotio cederet in Beneficiati infamiam: ac denique Tertiò, si Beneficiato instante adversus ipsum conferentem Prælatus fieret inquisitio: facta enim tali tempore revocatio & amotio præsumentur

fieri malitiosè, atque ex animo vindictæ.

§. III.

Resolvitur tertium

Quæsitum.

An prædicti Vicarii validè ac licitè amoveri potuerint.

EX dictis constat 1. Vicari- 22
os temporales, ad nutum Abbatis, cui Vicaria est incorporata, amoveri validè posse. Constat 2. Vicarios temporales constitui posse, si Vicaria parochialis quoad mensam Monasterio, tam in spiritualibus, quam in temporalibus sit unita. Nunc videndum, num Vicaria controversa, Conventui taliter unita sit.

Constat 3. Vicarium investitum, ut vocant, à non investito differre per hoc, quod ille ad nutum non sit amovibilis, bene autem non investitus. His suppositis.

Dico: Vicarium istum non esse 23
se perpetuum, sed temporalem, consequenter eundem validè ad nutum Rectoris amovibilem esse.

R r

Con-

Conclusio probatur 1. Ex Confessione ipsius hujus Vicarii: constat etenim eundem ceteros suos Convicarios animasse, & concitasse, ut investituram procurarent, & investituram ab Ordinario expeterent: ergo fatetur se hac investitura carere: atqui carere investitura est esse ad nutum amovibilem: consequenter agnoscit se non esse institutum in hoc beneficio: ergo hoc beneficium non erit perpetuum, sed manuale: cum natura beneficii in dubio desumatur ex natura possessoris ultimi: & hinc deciditur beneficium esse Regulare, aut sæculare, si stante dubio, num sit Regulare, aut sæculare, ultimus Possessor fuerit Regularis.

Confirm. In similibus controversiis inspiciendus est tenor præsentationis ultimò locò, vel etiam anterioribus temporibus factæ: si enim in istis de collatione sine beneficio, & non in perpetuum fiat mentio, est illud pro manuali habendum: atqui ita habent præsentationes hujus Vicarii ergo &c.

Confirm. 2. Juxta Gonzalez de Beneficiis p. 11. c. 2. nùm, 15. Layman. in lib. 1. Decreta, tit. 10.

cap. 2. n. 6. perpetuus Vicarius investiri debet, quia Vicaria est perpetua: ergo à contrario, qui non est investitus, non est Vicarius perpetuus: ergo ad nutum amovibilis. Prob. 2. Unio beneficii ad mensam juxta dicta probatur ex verbis unionis, tum etiam ex modo & consuetudine deservendi, quæ debet esse vel immemorialis, vel exhibito titulo unionis quadragenaria: atqui hæc dantur. Prob. min. quamdiu Conventus possidetur, semper per temporalem Vicarium fuit hæc parochia administrata: item cum alii Religiosi ex Ordine D. Benedicti, nec non Canonici Regulares Monasterium hoc inhabitarent, à Religiosis, qui utique erant manuales Vicarii, & ad nutum Abbatum amovibiles administrabantur: ergo semper erat Vicarius manualis temporalis. Prob. Beneficium Regulare per se est manuale, uti habetur in Clementina: Quia Regulares. §. præmissa. de supplenda negligentia Prælatorum. ex cap. ad Nostrum cap. porrecta. de Confirm. utili vel inutili. & ex cap. cum ad Monasterium. §. Tales de statu Monachorum: in his enim statuitur,

tur, ut beneficia Regularia ad Superioris nutum revocari possint: atqui hæc beneficia parochialia sunt Regularia. Probat. min. Talia sunt, quæ per se solis Regularibus Religiosis, ut ab his administrantur; conferenda sunt: atqui hæc sunt talia. Probat. m. dum Conventus hic Religiosus possidebatur à DD. Canonicis Regularibus, & RR. PP. Benedictinis erant talia, & modo non mutarunt suum statum: ergo adhuc sunt talia. Probat. min. per constitutionem & administrationem Vicarii temporalis absque institutione cum titulo non mutatur status beneficii: ergo non fuit mutatus: nec mutatus fuit status huius beneficii ex eo, quod Monasterium hoc Societati fuerit assignatum, nam etiam nostri possunt tales Parochias administrare, prout docet Gallemart in *Declarationibus Tridentini ad Sess. 25. cap. 5. de Regul. n. 5. verbo deputentur. ibi: petentibus Jesuitis, in parochia Toleraua in Monasterium erecta, &*

unita eorum Collegio gubernari possint à deputatis ab ipsis, modo sic approbatus ab Ordinario: censuerunt posse, sicut etiam Monachi possunt, si ad id approbentur.

Prob. ulterius: Qualitas beneficiis propria præsumitur inesse beneficiis, cum supponantur instituta secundum jus commune, & propriam naturam ipsorum: atqui qualitas beneficiis Regularibus propria est, ut sint manualia: ergo sunt: sed beneficium parochiæ huius est Regularare: ergo eidem inest qualitas beneficio Regulari propria.

Neque dicant Vicarii amotionem sui amotionem non fore quidem invalidam, bene tamen injustam. Contra enim est, quod procuratio institutionis & perpetuitatis in hoc Vicariatu præjudicet juri Prælati Regularis & Conventus, cum his optabilius sit habere jus constituendi manualementem, quam

Vicarium perpetuum.

Casus XXX.

De Vicario Parochiæ Monasterio incorporatæ.

PRælatus quidam Regularis vacanti cuidam incorporatæ suo monasterio Parochiæ Vicarium sæcularem volens constituere, ne suo Monasterio præjudicium quoddam inferat, anxie indagat, num Vicarium perpetuum Ordinario præsentare debeat?

Quæritur: An Prælati aut Abbatissæ teneantur in Parochiis monasterio suo unitis Episcopo perpetuum Vicarium constituere?

Synopsis.

§. I.

Afferuntur rationes pro Vicario perpetuo pugnantes.

1. Facultas constituendi Vicarium temporalem plurimum monasterio prodest.

2. Constituendum perpetuum esse, juxta quosdam probat Textus in cap. unicæ, de capellis Monach. lib. 6.
3. Item Textus in cap. de Monachis: de Præbendis.
4. Item ex cap. extirpandæ. §. qui verò. Cod. Tit.
5. Ex Textu in Clement. quia Regulares: in prima parte: de supplenda negligentia Prælatorum.
6. Consonat textus in Clement. ne in agro: versu certum. de statu Monach.
7. Item Textus in Clement. unica. de officio Vicarii.

§. II.

Resolvitur Quæsitum.

An Prælati aut Abbatissæ teneantur in Parochiis Monasterio suo incorporatis perpetuum Vicarium constituere?

8. Be-

8. Beneficium curatum potest alicui Monasterio, Præbendæ esse unitum variis modis.
9. Si beneficium sit unitum tantum quoad regimen temporale, & quoad titulum, ita ut nullis aliis spiritualibus juribus Prælatus utatur, Vicarius perpetuus erit constituendus.
10. Item potest esse unitum monasterio, ut Abbas per se deserviat, vel per suos familiares, aut alios beneficio, ut ipse fructus beneficii percipiat in solidum.
11. In hoc casu poterit constitui Vicarius ad nutum amovibilis.
12. Potest beneficium esse unitum monasterio jure plenissimo.
13. Etiam in hoc casu potest Prælatus facere, ut tali beneficio deserviat per Vicarium ad nutum amovibilem.
14. Potest Parochia quoad curam animarum in spiritualibus & temporalibus pleno jure Prælato esse subjecta, quoad jurisdictionem autem spirituales Ordinatio.
15. Etiam tale beneficium per Vicarium ad nutum amovibilem administrari poterit.
16. Si beneficium sit unitum Monasterio cum clausula, ut possit deserviri per Vicarium ad nutum amovibilem, hæc forma unionis erit simpliciter observanda.
17. Quando beneficium est unitum Monasterio Mendicantium aut Monachorum, per Monachum, aut Fratrem ei deserviri poterit.
18. Talium temporalium Vicariorum nominatio ad Prælatum monasterii, cui beneficium est unitum, pertinet, examen tamen & approbatio ad Episcopum.
19. & 20. Ex quonam fundamento probari possit, quomodo beneficium sit monasterio unitum.

§. III.

Satisfit rationibus oppositis.

21. Cap. unicum. de capellis Monach. solum asserit, præsentatum & ab Ordinario institutum non posse ad nutum amoveri.

R r 3

22. In

22. In cap. de Monachis, de Præbendis, de congrua Vicario assignanda solum sermonem haberi.

23. Cap. extirpandæ. §. qui verò non loquitur de beneficii unione ad mensam, & in spiritualibus.

24. In Clement. quia Regulares de supplenda negligentia Prælatorum partim est sermo de beneficio ad mensam non unito, partim traditur nostra sententia.

25. Textus in Clement. ne in agro: versu certum: de statu Monachorum, 4. loquitur indifferenter & per modum transeuntis tantum.

26. Textus in Clement. unica de officio Vicarii loquitur de Vicario perpetuo.

§. IV.

Refutantur, quæ ex Tridentino contra nostram sententiam adducuntur.

27. Videntur nobis obstare, quæ Tridentinum Sess. 7. c. 7. de Reformat. affert.

28. Sed non obstant, quia non

exprimitur modus, quo illæ Parochiæ sint unitæ Monasterio.

29. Favet etiam nobis Joannes Gallemart in Sess. 7. c. 7. declaratione.

§. I.

Afferuntur rationes pro Vicario perpetuo facientes.

QUOD plurimum Prælati, Abbatis, aut Monasterio interfit, si temporalem Vicarium pro Parochia Monasterio unita deputare possint, & ad perpetuum constituendum nequitiam sint obligati, ex eo colligitur, quod temporali Vicario constituto Præsul Monasterii plus juris in Parochia habeat, quam si perperuus Vicarius sit constitutus: Ratio hujus est, quod juxta Laymanum in lib. 1. Decretal. tit. 10. c. 2. n. 10. versu exinde: temporalis Vicarius nullum jus, seu titulum habeat, & omne jus Parochiæ sit penes Rectorem principalem; perpetuus autem Vicarius jus ac titulum in Parochia obtineat; ex quo inferitur, curam talis vicariæ Parochiæ per-

pertinere quidem tum ad Abbatem tum ad Vicarium perpetuum; sed quia Vicarius perpetuus jus seu titulum beneficii in Parochia, uti diximus, obtinet, hoc autem jus sit indivisibile, prout docet Hostiensis in *summa de filiis Presbyterorum. §. qui filii Presbyterorum. ex cap. Monach. 12. eod. tit. c. 4. causa 21. quest. 1.* ideo ad hunc utrumque hoc jus quidem pertinet, sed diversimodè, ad unum quidem in actu; ad principalem verò in habitu, ex quo sequitur, Vicarium ab Episcopo institutum, & intitulum parùm dependere à Rectore principali in spiritualibus, cum ipsius Parochiæ cura sit Vicario attributa.

2. 1. Pro parte affirmativa faciunt. Primò Textus in *cap. unicæ. de capell. Monach. lib. 6.* in hoc loco Monachi habentes beneficia parochialia annexa, tenentur præsentare Vicarium Episcopo, & ipse debet instituere eum, & post institutionem non potest ab ipsis Monachis removeri, etiam contraria consuetudine non obstante: ergo tenentur Vicarium perpetuum nominare.

Secundò. Textus in *cap. de 3 Monachis, de Præbendis.*

Tertiò. *Cap. extirpendæ. §. qui 4 verò. eod. tit.* ubi probatur, quando beneficium est unitum alicui Præbendæ, teneri præbendatum deputare Vicarium perpetuum ad ejus servitium cum congrua ac sufficienti assignatione.

Quartò. Textus in Clement. §. quia Regulares. in prima parte. de supplend. neglig. Prælat. juxta hunc in Vicariis, vel beneficiorum unitorum Monasteriis cadunt in Episcopum, collatio, institutio, & devolutio ob negligentiam: sed hæc omnia pertinent ad perpetuitatem Vicarii: ergo. Prob. min. hoc modo, Vicaria beneficii est beneficium, sed si est beneficium, Vicariatus est perpetuus: ergo Vicariatus est perpetuus. Prob. maj. sola beneficia ob negligentiam commissam devolvuntur ad Superiorem: ergo si hæc devolvuntur, erunt vera beneficia, consequenter Vicarius erit perpetuus, nec ad nutum amovibilis.

Quintò. Textus in Clement. 6 *ne in agro. versu. certum: de statu Monach.* vi hujus in Prioratibus, Mo.

Monasteriis unitis debet poni Rector, aut Vicarius, qui collationem ab Episcopo debet sumere, & debet esse 24. annorum, & ordinari intra annum: quemadmodum obtinens aliud beneficium Parochiale: collationem ab Episcopo debet sumere, esse viginti quatuor annorum, & ordinari intra annum: sed hæc omnia denotant Vicarium perpetuum: ergo &c.

Sextò. Textus in Clement. unica: de officio Vicarii: ubi æquiparatur Vicaria beneficio curato, quod denotat esse quid perpetuum: aliàs nullam incompatibilitatem induceret.

§. II.

Resolvitur Quæsitum.

An Prælati aut Abbatissæ teneantur in Parochiis, suo Monasterio unitis perpetuum Vicarium constituere?

8 **U**T hæc difficultas solvatur, prænotandum, beneficium curatum posse alicui Monasterio, Præbendæ, aut Prælaturæ esse unitum diversis modis,

Primò quoad regimen temporale tantum, & quoad titulum; in quantum ipsum Monasterium habet titulum, & perpetuum jus annexum gubernandi, & dictum beneficium, & ejus bona tantum administrat, ita, ut tunc nullis aliis spiritualibus juribus utatur supposita hac unionem.

Dicimus 1. Monasterium, 9 Prælatum, aut Abbatissam, obligatum esse ad constituendum Vicarium perpetuum. Probat. Conclusio ex cap. extirpanda. §. quia verò de præbendis. idem notant Abbas. Franc. Joan. Andre. Ancharan. Domin. Abbas & Immola in cap. de Monachis de Præbendis. Resolut. in praxi Beneficii. lib. 1. tit. de union. à n. 6. Alph. Hoced. in tract. de incompatibilitate beneficiorum p. 1. cap. 15. n. 3.

Prob. Concl. Talis Abbas habet ferè nihil juris tam circa personam Vicarii, quàm circa curam populi: nec sine consensu Episcopi loci, cui populus est subjectus, aut instituere, aut destituere Vicarium Presbyterum potest: ergo irrequisito Ordinario nec instituere, nec destituere poterit Vicarium Presbyterum. Prob. conseq. institutio,

ac

ac revocatio supponunt aliquod jus in constitutum & revocatum: ergo si nullum habet tale jus, non poterit illum sine consensu Ordinarii instituere, vel destituere.

Confirmat. ex constit. Innocentii III. in Lateranensi edita, cap. 61. quæ constituit, ut Religiosi in Ecclesiis parochialibus, quæ ad ipsos pleno jure non pertinent, Presbyteros, seu Vicarios Episcopis instituendos præsentent, qui eisdem Episcopis circa curam plebis respondere debent. Rationem verò administrationis in rebus temporalibus ipsis Rectoribus, sive Prælati Monasterii reddere debent, institutos verò Presbyteros, seu Vicarios, remove Episcopis inconsultis non audeant. Idem habetur in cap. 3. §. in Ecclesiis. de Privilegiis. ergo tales institutiones & destitutiones in ejusmodi Ecclesiis spectant ad Ordinarios, quando non pleno jure sunt subiectæ Prælato aut Monasterio.

Secundò, beneficium potest esse unitum mensæ Abbatis, aut Monasterii, aut Prælati, ita ut Abbas, aut Prælati deserviat beneficio per se, aut per suos familiares, vel alios, & ipse petci-

piat fructus beneficii in solidum, & solvat stipendia pro suo libitu servientibus.

Dico 2. Prælati potest con-¹⁰stituere Vicarium ad nutum amovibilem. ita ut nunc beneficio possit facere deserviri per Vicarium ad nutum amovibilem. Ita Glossa in Clement. 1. verbo ad mensam. & in Clement. 3. de supplenda negligentia Prælatorum, quam sequitur Immola. Carde. & alii per Franc. & Anchar. & Domin. in dictum cap. unicum per Abbatem, & Immolam in dict. cap. Monachis. & per Rebuff. in dict. §. quia verò notab. 5. concl. 2. fol. 377. Rota in tit. de excessu Prælatorum. dec. 2. aliàs 273. in novis. Aloysius Riccius in praxi variar. Resolut. tom. 1 p. 2. Resol. 93. fol. 434. Prob. in tali casu censetur beneficium unitum in spiritualibus, ita ut Prælati sit verus Rector, & beneficium nunquam vacet: ergo potest Prælati, vel Abbatis beneficio deservire per Vicarium ad nutum amovibilem.

Tertiò. Potest beneficium esse unitum Monasterio unitum plenissimo jure, quod tunc contingit, quando Prælato competit om-

S f nimo-

nimoda jurisdictio spiritualis in beneficio, & hujus Parochianis, ita ut Ordinarius ex toto sit exclusus, in hoc casu.

¹² Dico 3. Posse Prælatum facere, ut tali beneficio deserviat per Vicarium temporalem & ad nutum amovibilem. Ita habet Glossa in dictam Clement. 1. verbo ad mensam de excessibus Prælatorum. & per Franc. & Anch. in dict. cap. unicum de capellis Monach. & auctores omnes supra cit. ita ut hæc sit communis opinio; & tenetur ab Abbate in cap. postoralis de privileg. Layman. in cap. 2. n. 7. de supplenda negligentia Prælatorum. Pyrhing de præbendis. n. 217. Prob. ejusmodi Abbates habent tum in Ecclesia, tum in ipso populo jurisdictionem Episcopalem, vel quasi, & hinc plenissimam: ergo independentem à consensu Ordinarii possunt in talibus beneficiis instituere, ac destituere suos non perpetuos Vicarios. Prob. consequ. anteced. enim constat, cum populus ponatur nulli alii Ordinario esse subjectus. consequ. probatur. si tales Abbates cum consensu tantum Ordinarii, & non independentem ab isto, possent

constituere suos Vicarios, tunc hoc ipso non haberent plenissimum jus, nec ipse Ordinarius foret ex toto exclusus: atqui ponitur Ordinarius ex toto exclusus: ergo independentem à consensu Ordinarii poterunt Vicarium constituere.

Confirm. ex cap. quoniam. 21. de privileg. hic enim Glossa magna in not. ait: Ecclesia parochialis tunc subjecta est Abbati utroque jure (sive plenissimo) quando Episcopus nullum jus in ea exercet: atqui exerceret aliquod jus, si cum illius consensu tantum Vicarius perpetuus, vel temporaneus ab Abbate posset constitui: ergo &c.

Quartò. Potest beneficium¹³ parochiale Monasterio esse unitum pleno jure, quoad curam animarum, & quoad ea, quæ ad curam pertinent in spiritualibus, & temporalibus: ita tamen, ut quoad jurisdictionem Episcopalem non ipsi Prælati, sed Ordinario sit subjecta. In hoc supposito.

Dico 4. Tale beneficium¹⁴ posse administrari per Vicarium ad nutum amovibilem. Ita docet Aloysius Riccius in praxi varia-

ria

riarum resolutionum tom. 1. part. 2. Resol. 292. fol. 434. secutus Immolam in dictum cap. de Monachis n. 6. de Præbendis. Prob. etsi populus Abbati vel Monasterio non sit subiectus quoad jurisdictionem, potest tamen Abbas esse verus Rector habitualis, aut actualis ejusmodi Parochia: ergo potest constituere Vicarium, ad nutum amovibilem. Probant: jurisdictio Episcopalis, quæ est jus visitandi, excommunicandi, & jus dicendi non est curæ Parochiali necessaria, sed supra istam: ergo sine jurisdictione Episcopali potest Abbas habere curam. antec. constat, cum videamus, dari Parochos & veros curatos; quin habeant potestatem visitandi, excommunicandi, jus dicendi: ergo illa jurisdictio Episcopalis est extra curam, & sine illa potest esse aliquis verus Parochus, & Rector, & hinc gaudere fructibus talis beneficii, consequenter tam in temporalibus, quam in spiritualibus regere talem Parochiam. Subsumo: sed si est verus Rector, tunc potest in beneficio deservire vel per se, vel per Vicarium ad nutum suum amovibilem.

Confirm. Talis unio est similis unioni ad mensam Abbatis vel Monasterii: ergo sicut in hoc casu Vicarius ad nutum amovibilis potest constitui, ita etiam poterit in altero.

Dico 5. Quando beneficium 15
unitum est Monasterio unitum, cum clausula, ut possit deserviri per Vicarium ad nutum amovibilem, servanda est forma unionis, quomodocunque beneficium sit unitum. Ita docent Auctores supra citati. Constat ex Glossa, & Franc. in d. cap. unic. de capellis Monach. lib. 6. Franc. Pavi. in tract. de visit. part. 1 q. 6. n. 43. Aloysius Riccius n. 4. ad finem loco cit.

Dico 6. Quando beneficium 16
curatum est unitum Monasterio Mendicantium, aut Monachorum Regularium, potest Prælati ei servire per Monachum aut Fratrem ad nutum amovibilem. Ita supra citati sentiunt Riccius num. 5. Prob. ex dispositione Pii V. Summi Pontificis, & apparet ex ejus proprio motu, quod est in libro collectionis Bullarum & motuum fol. 558.

Dico 7. Nominationem ta- 17
lium ad nutum amovibilium Vi-

S f 2

cari-

cariorum ad Prælatum, vel ad Abbatissam Monasterii, cui beneficium incorporatum est, pertinere, ita ut Episcopus solum debeat admittere, & approbare licentiam administrandi Sacramenta, si Vicarius idoneus fuerit inventus, quem potest examinare, ita ut nulla alia collatio, aut institutio requiratur. Prob. concl. ex declaratione per sacrâ Congregationem Illustrissimorum Cardinalium, Interpretum sacri Concilii Tridentini, ut Riccius num. 5. citato affirmat, se vidisse in publico instrumento, missio Romam. Colligitur etiam ex Abbate & Immola, ubi supra, & ex Franc. cap. unico, & ex textu in d. Clement. 1. de supplenda neglig. Prælat. debent enim examinari, & approbari ab Episcopo, nisi Abbas habeat jurisdictionem Episcopalem.

18 His ita statutis & ratione, & auctoritate confirmatis, superest, ex quo fundamento probari possit, quod Parochia sit Monasterio unita plenissimè, plenè, aut quoad temporalia duntaxat. Ad hæc

19 Respondemus I. Unionem Parochiæ cum Monasterio so-

lùm ad titulum, & ad temporalia probari vel ex verbis unionis, vel ex longo casu deserviendi per Vicarios perpetuos, ita Rebuff. Immola. Riccius, & apud hunc alii, addimus cum Riccio, in dubio, qualiter Parochia sit unita Monasterio, præsumi hac ratione esse unitam, ut minùs, quàm sit possibile, beneficio præjudicetur. Ita Immola.

Riccus, item Laym. ad finem in cap. 2. de supplenda negligentia Prælatorum. ubi dicit, inspiciendas esse literas unionis, & quidnam eousque observatum fuerit, quia status Ecclesiæ non facilè mutari debet.

Resp. 2. Unionem beneficii ad mensam probari, tum ex verbis unionis, tum etiam ex modo & consuetudine deserviendi, quæ debet esse vel immemorialis, vel exhibitio titulò unionis quadragenariæ: ut per Rebuff. & alios ubi supra. Ancharan. consil. 162. Oldradus cons. 296. Felinus à cons. 2. Mascardus in tract. de probat. lib. 1. conclus. 179. & lib. 3. conclus. 1413. n. 11. Bocr. Dec. 345. n. 3. l. cit. His itaque sufficienter, ut judicamus, probatis ad ea, quæ sententiæ oppositæ fave-

favere videri possunt, & ab initio allatae fuerunt, dissolvenda progredimur.

§. III.

Satisfit rationibus oppositis.

20 **R**espondemus, & ad 5. quidem, scilicet *ad cap. unicum. de capellis Monach. in 6.* respondemus, inquam, istud loqui de casu, quo Vicaria conferitur per praesentationem Monachorum, & Ordinarii institutionem, in hoc scilicet casu citatum Capitulum disponit, ut Vicarius perpetuus constituatur, eò quòd institutio instar collationis matrimonium spirituale, in se perpetuum denotet; ita Author: Domin. Joan. Andr. & Franc. in c. 1. de Reg. Juris in 6. Bellarmin. decis. 700. Riccius n. 5. in hoc itaque Capitulo asseritur, quòd Vicarius à Monachis praesentatus, & ab Ordinario institutus, non possit ad nutum amoveri, licet à Monachis in hunc finem consuetudo aut statutum prætendantur, nisi his confirmatio, aut Papæ privilegium accesserint. Ita Glossa ibi

verbo consuetudine, quam omnes sequuntur.

Ad Textum. *ex cap. de Mona-²¹ chis. de Præbendis.* reponitur, quòd ibidem sermo sit de congrua Vicario assignanda, non autem de ipsius Vicarii nominatione: item, quòd officium Monachorum sit nominare, Episcopi autem instituere: item declarat modum unionis.

Ad cap. *Extirpandæ. §. qui ve-²²* rò respondemus, illud non loqui de unionem beneficii ad mensam & in spiritualibus, & in temporalibus, & hoc juxta declarationem omnium in illud Capitulum. Verba ibi sunt: *qui verò Parochialem habet Ecclesiam, non per Vicarium, sed per se ipsum illi deserviat in ordine, quem ipsius Ecclesiae cura requirit, nisi fortè dignitati vel præbenda paræcialis Ecclesia sit annexa &c.* atqui tales paræciae non sunt quoad mensam unitæ tam in spiritualibus, quàm in temporalibus.

Ad Textum in Clement. *quia²³ Regulares, de supplenda negligentia Prælatorum.* reponimus, quòd in prima parte sit sermo de beneficio non unito ad mensam, & administrari consuevit per Re-

dores perpetuos cum collatione & institutione : in secunda verò parte favet Clementina citata nostræ sententiæ.

24 Ad Textum in Clement. *ne in agro. versu. certum. de statu Monachorum* dicimus, illud ad præsentem casum minimè facere : quia in quantum loquitur de Vicariis, incidenter tantum loquitur, & per modum transeuntis, neque declarat, an sint perpetui, aut ad nutum amovibiles : nec an sint curati, nec ne. Item loquitur indifferenter de prioribus habentibus solum nudam commissionem.

25 Ad Textum in Clement. unica de officio Vicarii dicimus, illud loqui de Vicario perpetuo, & tunc æquiparari vero, & propriè tali Vicario curato, & non loquitur de Vicario ad nutum amovibili : ergo nil probat contra nos.

§. IV.

Refutantur, quæ ex Tridentino contra nostram sententiam adducuntur.

26 **U**ltra hætenus allata argumenta contra nostram

sententiam affert Pyrrhing *de Præbendis & dignit. n. 218.* Concilium Trident. Sess. 7. c. 7. de Reformatione, ubi datur facultas Episcopis ponendi in Ecclesiis seu beneficiis curatis, perpetuò unitis Ecclesiæ Cathedrali, vel Collegiata, Monasterio, vel piis locis idoneos Vicarios etiam perpetuos, nisi ipsis Ordinariis pro bono Ecclesiarum regimine aliter expedire videbitur : ergo in Parochia, quoad temporalia & spiritualia Monasterio unita potest perpetuus Vicarius constitui.

Hoc totum confirmat idem²⁷ Pyrrhing ex declaratione Cardinalium apud Joannem Galletmart : ibidem *n. 4.* Garzia *p. 11. de beneficiis c. 2. n. 4.* Barbosa *de offic. Episcop. allegat. 72. n. 190.* Atqui ista prælaudatus Pyrrhing dicit procedere, etiam si antea semper Vicarium temporalem, seu secundum voluntatē Prælati Ecclesiæ vel Monasterii amovibilem habuerit, nisi in literis unionis à Sede Apostolica factæ post Concilium Tridentinū expressum sit, quòd Parochia per Vicarium temporalem administrari debeat, Laym. *in cap. 2. num.*

num. 8. de supplenda negligentia Prælatorum. & in q. q. Canonici de Elect. Prælat. q. 207.

28 Sed respondetur, in cit. Tridentini loco sermonem tantummodo haberi de Parochiis unitis, quin exprimat modus, quo sint unitæ, num in temporalibus duntaxat, an tam in spiritualibus, quàm in temporalibus: ergo ex illo loco non poterit probari, quòd Parochiæ tam in temporalibus, quàm in spiritualibus Monasterio unitæ debeat deserviri per Vicarium perpetuum.

Secundò, ipse Pyrrhing limitat suum assertum, & excipit Parochias, si in literis unionis ejusmodi Parochiæ à Sede Apostolica factæ post Concilium Tridentinum expressum sit, quòd Parochia per Vicarium temporalem administrari debeat: ergo saltem poterit Vicarius temporalis constitui in hoc casu. 2. dò Si hætenus post Tridentinum constanter talis Vicarius fuerit constitutus, tunc vel potest supponi, quòd in literis unionis fuerit hoc introductum, vel saltem, quòd legitimæ præscriptione huic Tridentinæ dispositiõ fuerit de-

rogatum, aut istud, quoad hoc punctum non fuerit unquam receptum, quòd ipse Pyrrhing locò citatò agnoscit; dum asserit, in constituendo Vicario attendendum esse, quid antea in tali Parochia fuerit consuetum, eò quòd status Ecclesiæ non faciliè mutandus sit. arg. cap. 2. de supplenda neglig. Prælatorum.

Accedit his omnibus, quòd ipse²⁹ pro opposita nobis sententiâ citat⁹ Gallemart. in Sess. 7. c. 7. de reformat. asserat. In Monasteriis ab ipsorum primæva fundatione curatis non posse deputari Vicarios istos (id est perpetuos) sed servandum esse caput undecimum Sessionis vigesimæ quintæ de Regularibus, quòd exercentes curam sint ab ipso Ordinario approbati; secus si Parochiales non essent Monasteriis unitæ, eo enim casu possent deputari tales (id est perpetui) Vicarii; sed Monasterium esse curatum est idem, ac Parochiam eisdem esse tam in temporalibus, quàm in sæcularibus subjectam, ita ut Abbas Monasterii Rectorem Parochiæ agat: ergo tunc non erit constituendus Vicarius perpetuus.

Ca-

Casus XXXI.

*De Ordinatione militis ex accidenti naturaliter
in quodam loco nati.*

Titius militis filius, & ipse actu miles ac simul studiosus post absoluta sua studia relictis castris aspirat ad Sacerdotium, verum, cum Titius in quodam inferioris Germaniae oppido ex accidenti in ultimo bello Gallico fuisset naturaliter natus, tanquam miles domiciliū careat. Hinc

Quæritur. A quonam Ordinario sacris Ordinibus quis initiari debeat, aut possit?

Synopsis.

1. Ut ab Episcopo aliquis ordinari possit, eidem debet esse subditus ratione originis, domicili, vel beneficii.
2. Subditus ratione originis in ordinantis Diocesi sit naturaliter per se natus.
3. Ex accidenti naturaliter natus originem fortitur, ubi illic pater est naturaliter natus.
4. Ut probatur ex constitutione Innocentii XII. *Speculatores.*
5. In filio per se naturaliter alicubi nato locus originis erit, ubi filius, non autem ubi pater est natus.
6. Non ipsius patris origo, sed filii attendenda erit, si pater in loco, ubi per accidens filius est natus, postea domicilium contraxerit.
7. Aliàs ab Ordinario loci, ubi per accidens filius est natus, ordinari hic non potuit.
8. Sed patris origo erit attendenda.
9. Origo patris est origo filii, quomocunque ibidem pater sit natus.
10. Fi-

10. Filius per accidens in quadam Diœcesi natus non erit hujus Ordinario ratione originis subditus, si locus natalitatis paternæ non constet.
11. Hinc talis erit ordinandus à Diœcesano domicili, aut beneficii.
12. An carens subjectione originis, & domicili à quocunque Diœcesano ordinari possit?
13. 14. 15. Afferuntur rationes affirmativæ sententiæ.
16. Negativa tamen ex constitutione Innocentii XII. *Speculatores*, colligitur.
17. Ad validam talium vagorum ordinationem necessaria enumerantur.
18. Hinc noster Titius à loci, ubi per accidens natus, ab Ordinario suscipere Ordines nō poterit.
19. Sicut tamen poterit ab Ordinario loci, in quo natus illius patrem constat.
20. Quanam, ut ordinari possit, requiratur, exponitur.
21. Aliàs dispensatio Romæ erit obtinenda.
22. Videtur tamen à constitutione Innocentii XII. per Epi-

kejam exemptus noster Titius.

23. Cui locus erit, si observatio legis aliàs esset iniqua.
24. Aut ex illius observatione magnum damnum eveniret.
25. Non solum in jam acquisitis, sed etiam acquirendis.
26. Pro exemptione Titii facit, quòd hinc non habeat locum motivum conditi hujus decreti.
27. Grave damnum ex observatione nostro Titio eventurum ostenditur.

Resolvitur Quæstio.

A quonam Ordinario quis initiari debeat sacris Ordinibus, aut possit?

UT quis à certo Episcopo ordinari possit, requiritur, ut ille sit hujus subditus, vel ratione originis, vel ratione domicili, vel ratione beneficii.

Ut aliquis legitimus ratione originis fiat relatè ad Ordines accipiendos subditus, debet in Diœcesi fuisse natus per se, naturaliter, & non tantum ex accidenti. Dicitur autem juxta Dia-

T t

nam

nam *part. 8. tract. 2. Resol. 11. & Patrem Viva in sua Theol. Moral. quæst. 1. art. 3. de ministro Ordinum.* per accidens & fortuito natus in quodam loco, quando in hoc lucem aspexit, cum illuc mater transiret, sine animo ibidem permanendi, quod potest contingere, si mater in talem locum venerit occasione itineris, officii, legationis, mercaturæ, vel cuiusvis alterius moræ temporalis, seu permanentiæ ejus patris in illo loco.

3 Præterea juxta Molpesium apud eundem Dianam *part. 4. tract. 4. resol. 148.* si quis ex accidenti, ac tantum fortuito in quodam loco naturaliter natus fuerit; Episcopus originis dicitur etiam is, in cujus Diœcesi verè ac naturaliter natus est pater ordinandi, quamvis tempore natiuitatis pater ex loco, ubi naturaliter fuerat natus, in aliam Diœcesin domicilium transtulisset; hinc si quis ex accidenti in quodam loco fuerit natus, locus originis erit, in quo illius pater, verè ac naturaliter natus: uti etiam habetur in *lege 3. Cod. de municipio, & origin. filius legitimus sequitur originem patris, non matris.*

idem tenent Diana *resolut. 12. n. 1. & Pax Jordanus vol. 1. lib. 3. tract. 6. n. 42.* testatur etiam Gobatti in *tract. 8. de Ordinibus ministro casu 7.* practicari hanc doctrinam Constantiæ. item teste Diana *part. 4. tract. 4. resol. 148.* Congregatio Cardinalium annò 1599. & 1628. & 1629. ita declaravit. idem sentit Barbosa *allegat. 4. n. 13.* ibi: *ex patris non ex avi origine, dicitur quis originarius.*

Hoc totum autem clarissimè patet ex constitutione duodecime Innocentii XII. quæ incipit *Speculatores*, edita, 1694. pridie nonas Novembris, quam modò in accipiendis Ordinibus observare tenemur. Hæc §. 9. ita sonat.

4 Cæterum subditus ratione originis istantum sit, ac esse intelligitur, qui naturaliter ortus est in ea Diœcesi, in qua ad Ordines promoveri desiderat; dummodo tamen ibi natus non fuerit ex accidenti, occasione nimirum itineris, officii, legationis, mercaturæ, vel cuiusvis alterius temporalis moræ, seu permanentiæ ejus patris in illo loco, quo casu nullatenus ejusmodi fortuita natiuitas, sed vera tantum,

tum, & naturalis patris origo erit attendenda. Quod si quis tantò temporis spatiò in eo loco, in quo ex accidenti, sicut præmittitur, natus est, moram traxerit, ut potuerit ibidem Canonico aliquo impedimento irretiri, tunc etiam ab Ordinario ejus loci literas testimoniales, ut suprà obtinere, illasque Episcopo ordinanti per eum in collatorum Ordinum testimonio similiter recensendas præsentare teneatur.

5 At si pater in alieno loco, ubi ejus filius natus est, tamdiu, ac eo animo permanserit, ut inibi verè domicilium de jure contraxerit, tunc non origo patris, sed domicilium de jure per patrem legitimè, ut præfertur, contractum, pro Ordinatione ejusdem filii attendi debet. Unde si Sempronii pater fuerit natus Monachii, postea verò domicilium transtulerit Burghusium, & durante isto filius ejusdem ex accidenti natus fuerit Straubingæ, locus originis respectu filii, erit Monachium, in quo pater verè ac naturaliter natus fuerat. Ita habetur in Bulla Innocentii XII.

§. 9. ceterum subditur ratione originis. Ex quo inferimus, si filius

naturaliter & verè non ex accidenti quodam in aliquo loco fuerit natus, tunc relatè ad Ordinationem talis filii non esse attendendam patris originem, sed ipsius filii. Ratio est, quòd Bulla expressè dicat naturalem originem patris attendendam esse, quando filii nativitas contigerit in quodam loco solùm fortuito atque ex accidenti.

Quòd si autem pater in alieno loco, ubi ejus filius per accidens natus est, tamdiu ac eo animo postmodum permanserit, ut inibi verè domicilium de jure contraxerit, tunc non origo patris, sed domicilium per patrem legitimè, ut præfertur contractum, pro Ordinatione ejusdem filii attendi debet.

Ex istis omnibus inferimus, 7 ratione originis nequaquam ordinari aliquem posse ab Episcopo, si tantum ex accidenti & fortuito in quodam illius Episcopo subjecto loco fuerit natus, nec pater tanto tempore in loco nativitatis sui filii commoratus fuerit, ut inibi verum domicilium contraxerit.

Inferimus 2. In hoc casu attendendum esse originem patris,

T t 2

ubi

ubi hic scilicet per se naturaliter natus fuerit, cum in talibus circumstantiis origo patris habeatur origo filii, hinc iste à Diocæsano paternæ originis ex titulo originis ordinari poterit.

9 Tertiò. Oritur autem dubium, cum origo patris naturalis in tali casu habeatur pro origine filii relatè ad Ordinationem, num hæc naturalis origo patris debuerit contigisse in illo loco per se, & non tantum ex accidenti, ac fortuito, vel hujus circumstantiæ nulla sit habenda ratio, ut filius dicatur habere originem paternam? Nobis videtur, ut origo paterna sit origo filii, nullum circa dicta faciendum esse discrimen: ratio est, quod etiam ipsa Bulla nullum discrimen in hoc faciat, sed generaliter dicat, originem paternam fore originem filii relatè ad accipiendos Ordines, si filius natus reuera & naturaliter fuerit in quodam loco ex accidenti tantum, & fortuito, neque pater in tali sui filii nativitate loco tanto tempore commoratus fuerit, ut domicilium ibidem contraxerit.

10 Inferimus tertiò, quod si filius

ex accidenti naturaliter fuerit natus, & nesciatur, in quo loco ipsius pater fuerit naturaliter natus, ejusmodi filium nullam habiturum subjectionem ad quendam Episcopum ratione suæ originis naturalis: unde exoritur quæstio, à quo Episcopo ordinari possit? Num ipse à quolibet ad suum beneplacitum ordinari possit?

In hoc casu nobis videtur talem ordinandum esse ab illo Episcopo, in cujus Diocæsi domicilium contraxit: cum enim ratione hujus vi Bullæ *Speculatores* citatæ subjiciatur Episcopo tali ratione domicilii; hinc si nullo subjectus sit ratione originis, erit tali Ordinario subjectus ratione domicilii.

Si autem ponamus, talem carere omni domicilio, eò quod sit vagus, aut miles, qui vagis annumeratur, tunc redit difficultas, num scilicet à quocunque, quem ipse elegerit, Episcopo ordinari possit?

Hæc difficultas primo intuitu videtur facilis superatu: cum enim omnes vagi coram Parocho loci, in quo actu degunt, validè matrimonium contrahant,

hant, etiam poterunt Ordines ab Ordinario loci, in quo degunt, accipere, cum sit verus illorum Ordinarius, in ordine ad matrimonium, ergo etiam erit in ordine ad Ordines.

¶ 4. Secundò: Ut acquiratur domicilium, sufficit, quòd aliquis se in locum certum conferat animò ibidem perpetuò commorandi: igitur cum ratione domicilii aliquis relatè ad Ordines accipiendos fiat subditus talis Ordinarii, ut noster miles v. g. à Frisingensi Ordinario possit ordinari, nullo alio erit opus, quàm ut in quendam Frisingensis Dioceseos locum animò ibidem perpetuò commorandi se conferat.

¶ 5. Quæ omnia confirmantur ex factò cujusdam Ordinarii, de quo meminit Pater Gobatt in suorum operum moralium *tom. 1. part. 2.* hoc est, *experientiarum Theologicarum tract. 8. cap. 7. de Ordinis Ministro num. 286.* ubi refert, certum cujusdam militis filium ab Ordinario loci in similibus circumstantiis ordinatum fuisse. Casus ita sonat.

Glycerius filius militis, nunc studiosus casuum, natus est in

Gallia, patre milite versante in Gallia, sed nec ipse, nec sorores ejus sciunt, in qua civitate, vel Episcopatu natus sit; Pater & mater obierunt, nec pater alibi fixit domicilium, quæritur, quid cum hoc homine sit incipiendum, cum petat ordinari? Ex hoc casu constat, posse aliquem, qui ratioe originis nulli certo Ordinario est subiectus, sacros Ordines suscipere à Diocesano loci, in quo actu degit utique ratione domicilii: cum nullus fiat Ordinario cuidam subditus, nisi ratione originis, vel domicilii, aut beneficii: ergo tales vagi sortiuntur subjectionem relatè ad Ordines accipiendos in loco, ubi actu degunt: & quamvis Gobattus subjungat, Glycerio, ut ab hoc Episcopo ordinari potuerit, per se antea licentiam Romæ à Pontifice petendam fuisse, subjungit tamen, hac facultate ipsi non fuisse opus, si ad locum, in quo casibus operam dabat, accesserat animo vitam claudendi in illo Episcopatu: ergo accessu ad locum, animò in Diocesi perpetuò permanendi, contrahit vagus subjectionem, relatè ad Ordines accipiendos ratione domicilii.

Tt 3

Ha-

16 Haftenus allata utique vim quamdam habere apparent, ante enarratam constitutionem Innocentii XII. quæ incipit, *Speculatores*. Verùm cum modò Ordines juxta tenorem hujus constitutionis sint conferendi, hæc autem expresse meminerit ad subjectionem ratione domicilii, quòd aliquis debeat in talem locum venisse animò perpetuò hìc permanendi, & hunc animum probavisse, vel per decennium hìc habitandò, vel huc ad extructas aedes deferendo majorem partem rerum suarum, ac insuper per aliquod considerabile tempus ibi commorando, debétque jurare, se hunc animum nunc habere.

17 Ex hujus constitutionis tenore clarè patet, ut quis ordinari etiam vagus, seu qui est nullius alterius Dioceseos, possit, non sufficere, quòd quomodocunque ad locum Episcopo certo subjectum animò ibidem perpetuò permanendi accesserit, sed insuper requiri, ut per considerabile tempus ibidem commoratus fuerit: cum igitur studiosi non veniant ad Academiam, multò minùs actuales milites in

præsidium animò ibidem perpetuò commorandi, infertur, tunc studiosum simul & militem ab Ordinario Eustettensi ordinari nequaquam posse, nec à quocunque alio Ordinario Frisingensi, v. g. nisi in Diocesi Frisingensem se contulerit, animò in illa perpetuò manendi, insuper per considerabile tempus in illa commoratus fuerit, & jurejurandò confirmaverit, se hunc animum nunc habere.

Ex haftenus disputatis colligimus primò, Titium nostrum, quia ex accidenti tantum, uti ponitur, naturaliter in quodam oppido Belgii natus fuerat, nec pater illius in illum locum unquam commigraverit, animò figendi ibidem domicilium, nec istud unquam ibi fixerit, non posse ordinari ab Episcopo illius oppidi, nec ab isto dimissoriales ad alibi accipiendos Ordines expeti.

Inferimus 2. Si constet de loco, in quo naturaliter Titii nostri pater natus fuerat, tunc locum originis paternæ habendum quoque pro origine filii nostri Titii, ita, ut ab illius Diocesanono

no ordinari, aut dimissoriales literas expetere debeat.

Quòd si nesciatur locus paternæ originis, in quo domicilium noster Titius habeat, erit inquirendum, cum autem constet, eundem tanquam militem actuale nullibi domicilium habere, & modò quinque annis Ingolstadii tanquam præsidarium, aut studiosum absque animo ibidem perpetuò commorandi substituisse, ideo nec ratione domicilii ab ullo Ordinario initiari poterit.

- 20 Ut tamen in futurum ordinari à quodam Episcopo possit, 1. relicta militiâ debet se in quandam Diœcesin conferre, animò ibidem perpetuò permanendi. 2. majorem suarum rerum partem illic ad exstructas ædes deferre. 3. per aliquod considerabile tempus ibi commorari. & 4. etiam jurare, se hunc animum commorandi scilicet, nunc habere.

- 21 In casu autem, quo nolit ad tantum considerabile tempus receptionem Ordinum differre, debet juxta citatum Gobatum Româ dispensationem in Lege hac Pontificia, per Bul-

lam Innocentii XII. quæ incipit *Speculatores*: expetere.

Occurrit tamen aliquid, quod²² nostro Titio ad maturandam sui Ordinationem prodesse possit. Si nimirum dicatur constitutionem Innocentii XII. in sua Bulla, *Speculatores*, Titium in præsentibus circumstantiis haudquam obligare, sed ab illo, per Epikejam, Titium esse hîc & nunc exemptum.

Certum enim est omnibus Doctoribus, cuilibet licere legis alicujus interpretationem, si ea juxta regulam & sensum Doctorum fiat, vi cujus contra verba legis interpretationem facimus, ideo num hæc liceat, modò videndum; postea verò examinandum, an bona & legitima sit nostra contra verba hujus constitutionis interpretatio.

Certum itaque est, licitam²³ esse deviationem à verbis legis, quando ejusdem observatio iniqua foret. Ratio est, quòd Epikeja sit emendatio legis in illo casu, in quo illa peccat: ergo si in quodam casu peccaret, erit locus Epikejæ.

Verùm non solum in casu²⁴ quo legi obedire esset iniquum, sed

sed etiam in aliis, in quibus nimis grave ac difficile propter aliquod grave damnum foret cuiusdam legi obedire. Epikējā locum esse defendit Suarez *lib. 6. cap. 7. n. 9. & seq.* Palao *de cessat. & interpret. legis disp. 5. pes. 3. §. 2. n. 3.*

25 Uterque hic Author extendit hanc doctrinam, non solum, quando grave damnum sequitur ex observantia legis in rebus jam acquisitis, sed etiam in acquirendis; eò quòd vi *legis unica. Cod. de sententiis, quæ pro eo, quod in zereſt, proferuntur, in fine,* lucrum cessans justum & grave, damno, moraliter loquendo, æquiparatur; hinc ab observatione Festi cessare possumus, si illā amitterem occurrentem occasionem magni cujusdam lucri.

26 Ut autem tali Epikējā locus detur, causa excusans debet ad minus esse probabilis, vel quòd Doctoribus probetur; vel quia firma ratione fulta probatur. Primò itaque videtur stare pro Titii excusatione ab hac lege, quòd in hoc casu non detur locus rationi, à qua Pontifex ad hoc statutum condendum fuerat permotus; hæc enim fuerat

querela quorundam Ordinari-
orum, meritò ægrè ferentium,
quòd multi ex suis Diocesanis,
quos illi ex justis causis ordinare
recusabant, ab aliis Episcopis,
inſcio, aut etiam invito proprio
Ordinario initiati Ordinibus fu-
erint: huic igitur magno incom-
modo volebat occurrere Ponti-
fex: patet autem ad oculum, hanc
rationem cessare, quando Or-
dinum Candidatus omnino nul-
li Ordinario nec ratione origi-
nis, nec ratione domicilii est
subjectus, quod hic contingit.
Jure merito igitur videtur præſu-
mi, Pontificem in sua Bulla hunc
casum non inclusisse, cum in-
tentio Legislatoris juxta Fagna-
num *tract. 4. c. 10. n. 4.* Pyrrhing
de constitut. part. 3. §. 1. num. 104.
tum ex materia legis, tum ex
circumstantiis, præcipuè verò ex
fine, & causa, seu ratione moti-
va, ob quam fuerat lata, sit col-
ligenda; ex altera verò parte in
nostro casu ratio movens ad hoc
statuendum nequaquam reperi-
atur. Dein, etiamsi constet,
sensum verborum ad certum
casum extendi, ob aliquam ta-
men circumstantiam occurren-
tem prudens vir interpretatur,

Le-

Legislatores vel non potuisse, vel non voluisse illum casum comprehendere: ergo tunc locus Epikejæ dabitur.

- 27 Superest itaque, ut videamus, utrùm observatio hujus legis Pontificiæ nostro Titio sit graviter damnosa. Videtur autem grave damnum eidem evenire, si pro obtinenda Pontificia dispensatione Romam cogereretur recurrere, atque in hunc finem sumptus aliquos facere, quia absque dubio ejusmodi gregarii milites nil habent, utpote quibus necessaria sustentatio vix porrigitur.

Secundò, absque dispensatione deberet se in quendam certæ cujusdam Dioceseos locum conferre, animò ibidem perpetuò permanendi, ut ibidem acquirat domicilium, insuper per considerabile tempus ibidem commorari. Deferenda itaque esset interea ibi militia, ut statum cujusdam vagi deponeret: depositâ autem militiâ non haberet, ex quo se sustentaret, ergo magnum quoddam malum & damnum in suis bonis pateretur, si dispensatio Romæ primùm obtinenda foret.

Uu

Ca-

Casus XXXII.

De Irregularitate ex Homicidio.

Sempronius & Cajus in quadam rixa Titio multa gravia vulnera inflixerunt, ita ut iste paulò post mortuus fuerit. Post aliquod tempus Sempronius ad Sacerdotium aspirat: verùm cùm hujus rixæ memor esset, insuper adhibita omni morali diligentia rescire non posset, utrum à se vel à Cajo Titio vulnera inflictæ fuerint; hinc ex aliquo

Quærit, utrum etiam Irregularitas contrahatur, si post diligentem de facto homicidio inquisitionem adhuc dubium maneat, an à se vel ab alio homicidium fuerit commissum.

Synopsis.

1. Sempronius tam in foro interno, quàm externo irregularitatem contraxit.

2. Quando contrarium in certa materia est definitum, non est melior conditio possidentis.
3. Ad incurrendam irregularitatem ex homicidio non requiritur Judicis sententia.
4. Tali prohibita est administratio Ordinum superiorum & inferiorum.
5. Non debet esse moraliter certum delictum, si etiam de eo dubitans à jure condemnatur.
6. An Parochus in tali dubio administrare suis parochianis possit Sacramenta?
7. Dubium de alio facto, quàm de homicidio nullam inducit irregularitatem.
8. Datur ratio, ob quam illud principium: in dubio tutior pars sit eligenda, in alijs dubiis non procedat.

9. Lex

9. Lex pœnalis ad casus similes, non tamen expressos, non extenditur.
10. Talis dubitans celebrando missam exponit se periculo violandi legem.
11. Et peccandi formaliter.
12. Lex hæc in utroque foro procedit.
13. In dubio tamen juris irregularitas non incurritur.
14. Dubitans de jure solum speculative, potest habere dictamen practicum.
15. Quia dubium speculativum poterit deponere.
16. Dubitans de homicidio facto reliquas homicidæ statutas à jure pœnas, non incurrit.
17. Quia istæ certo, & non tantum dubio homicidio sunt impositæ.
18. Mutilatio membri & homicidium quoad aliqua solum æquiparantur.
19. Consulens alteri homicidium postea commissum est irregularis.
20. Talis Sacerdos celebrans incurrit magnum periculum peccandi.

§. Unicus.

Resolvitur Quæsitum.

Utrum etiam Irregularitas contrahatur, si post diligentem de facto homicidio requisitionem adhuc dubium maneat, an à se, vel ab alio homicidium fuerit commissum.

Respondeo, & dico tale, Sempronium scilicet in foro interno atque externo irregularitatem contraxisse.

Probatur conclusio ex cap. ad audientiam, cap. significasti cap. penult. de homicidio. Hæ leges, cum sint justæ, nec quadam falsa præsumptione nitantur: ideo in utroque foro locum habebunt, & idem judicium ferendum erit, si forum externum nulla falsa præsumptione nitatur, nec in pœnam sententia Judicis agentem damnet, uti citatis pluribus Auctoribus probat Thomas Sanchez in Decalogum lib. 1. cap. 10. n. 11. Probat. conclusi. 2. cap. ad audientiam. aperte loquitur de foro externo, ibi:

U u 2

ad

ad audientiam Apostolatus nostri pervenit. Et paulo inferius. vos convenit injungere Presbytero memorato &c. ergo talis in foro externo reputatur irregularis: sed ipsum Capitulum etiam asserit, illum in foro quoque interno irregularem esse: ergo in utroque foro erit irregularis. Prob. antec. ibidem habentur sequentia: poteris concedere, ut minoribus Ordinibus sit contentus. Textui huic Glossa finalis subjungit: dicta posse concedi dispensando: ergo textus ille loquitur etiam de foro interno. Prob. conseq. egens dispensatione est in utroque foro irregularis: ergo cum dicitur talis egere dispensatione, etiam in foro interno erit irregularis.

Confirmatur. Thomas Sanchez lib. 4. de matrim. disp. 23. n. 2. multis probat, verbum hoc: debet: importare regulariter præceptum, si materia, de qua tractatur, nihil aliud indicet: sed præceptum obligat in foro etiam interno: ergo ubi jus utitur hoc verbo: debet: loquitur de foro interno. Subsum. dictum Capitulum significasti. utitur hoc verbo debet: ibi: à sacerdotali offi-

cio abstinere debet: ergo etiam in foro interno.

Objicies 1. In dubio melior est conditio possidentis in omni genere: ergo quando dubium est, utrum homicidium fuerit à me commissum, non dabitur in conscientia irregularitas.

Resp. dist. antec. in dubio &c. nisi contrarium in certa materia & casu sit jure expressum, conc. antec. si contrarium sit ita expressum: negatur antec. est autem contrarium in jure expressum.

Objic. 2. Ut aliquis incurrat irregularitatem est necessaria ipsius judicis sententia, aut saltem declaratio: ergo ante istas non incurratur irregularitas in conscientia. Prob. antec. capit. ad audientiam de homicidio: habetur: vos convenit injungere Presbytero memorato, ut in sacris Ordinibus non ministret: sed hæc verba referuntur ad judicem: ergo &c.

Resp. Resolutionem hujus patere ex secunda nostræ conclusionis probatione.

Urgent: Si talis dubitans ipso facto incurrisset irregularitatem, ipsi

ipsi non tantum fuisset prohibitum ministrare in sacris Ordinibus, sed etiam in Minoribus: ergo, cum in his ultimis ministrare ipsi non fuerit prohibitum, non incurrit talis dubius excommunicationem.

Resp. Per se eidem etiam prohibitum fuisse ministrare in Ordinibus Minoribus, ipsum autem Pontificem quoad hoc punctum cum ipso dispensare, qua dispensatione opus non fuisset, si ille per Pontificem quoad Ordines Majores tantum irregularis declaratus & condemnatus fuisset.

Urgent: Gratis dicitur, quod in Ordinibus Minoribus in dicto Capitulo Pontifex dispensaverit cum illo Clerico.

Resp. neg. habentur enim ibidem hæc sequentia: *poteris concedere, ut Minoribus Ordinibus sit contentus.* Sed hæc indicant dispensationem.

5 Objic. 3. Si nulla ratio faciens moraliter certum aliquod delictum habeatur, tunc non poterit aliquis in foro externo damnari ut reus: ergo in dubio nemo est irregularis. Prob. conseq. Si talis esset irregularis, ta-

lis damnaretur ut irregularis, etiam si nullum delictum moraliter certum daretur: ergo si haberi debet ratio moraliter certa, in dubio nemo est ut irregularis damnandus.

Resp. transeat antec. nego conseq. in probatione dist. antec. Talis damnaretur ut irregularis, licet nullum certum delictum daretur, & hoc ideo, quia datur jus statuens poenam in tali dubio, conc. præscindendo ab hoc jure, neg. conseq.

6 Objic. 4. Saltem Parochus actualis de commissio à se homicidio dubitans non erit irregularis, sed poterit suis parochianis Sacramenta administrare: ergo &c. Prob. antec. hoc modo parochiani spoliarentur suo jure, quod habent ad exposcendam administrationem Sacramentorum: ergo non erit irregularis. Prob. conseq. si foret irregularis, tunc pars innocens spoliaretur suo jure: ergo Parochus non evasit ex hoc irregularis. Prob. conseq. à pari. ne pars, seu conjux innocens spoliatur suo jure, potest pars altera seu conjux dubia de valore sui matrimonii innocenti parti, si

Uu 3

pe-

petat, debitum reddere : ergo etiam Parochus in hoc dubio non erit irregularis, sed poterit Sacramenta administrare parochianis.

Resp. neg. antec. in probatione concessio antecedente neg. conseq. in probatione concessio iterum antecedente neg. conseq. disparitas est, quod in casu Parochi, licet dubium sit, an Parochus sit reus homicidii, non tamen est dubium, sed certum, quod in hoc dubio sit irregularis : cum ergo parochiani non habeant jus expetendi administrationem Sacramentorum ab irregulari, ideo parochiani non spoliarentur in dubio de irregularitate. Econtra in casu matrimonii valor matrimonii adhuc verè manet dubius : ergo in hoc dubio conjux innocens non est suo jure privandus

- 7 Objic. 5. Si in dubio de facto homicidio irregularitas incurritur, eadem etiam incurritur, quando est dubium de alio facto, quàm de homicidio : v.g. de commissa Simonia : at in aliis delictis, stante dubio, non incurritur irregularitas : ergo neque incurritur in dubio de ho-

micidio. Prob. maj. licet in cap. ad audientiam citato. Pontifex istud de solo homicidio statuatur, istud tamen statuit nixus illo naturali principio : *in dubio tutior pars est eligenda* : ergo etiam in dubio de aliis delictis incurritur irregularitas. Prob. conseq. hoc principium naturale habet locum etiam in dubiis de alio crimine inducente irregularitatem : ergo etiam idem dicendum erit in aliis delictis inducentibus irregularitatem.

Resp. neg. maj. in probatione concessio antecedente nego conseq. in probatione distinguo antecedens hoc principium habet etiam locum in aliis, si Legislator illo permotus hoc ipsum statuit de aliis criminibus irregularitatem inducentibus. conc. si hoc ipsum de aliis non statuit, sed potius contrarium : neg. antec. & conseq. Solum illud allatum principium non est adequata & sola ratio conveniens, ut talis sit irregularis, sed ultimata conveniens ratio est voluntas Legislatoris, qui illo principio fuit motus ad hoc statuendum, quin illud ipsum universaliter etiam de dubiis circa alia de-

delicta irregularitatem inducentibus statuerit.

8 Urgent: Non potest assignari fundamentum, ex quo colligatur, illud allatum principium: *in dubio tutior pars est eligenda*, locum non inveniatur etiam in aliis dubiis: ergo nulla solutio.

Resp. neg. antec. fundamenti enim loco servit, quod juxta omnia jura in dubio delicti reus sit absolvendus Reg. *favorabilior &c.* 168. ff. de Reg. Juris. & Reg. cum sunt: eodem tit. in 6. ibi: cum sunt jura partium obscura, reo potius est favendum, quam auctori. & cap. unico. verbo. cum enim: ut Eccles. Benef. cum ergo dubium sit de facto, & reus non probetur commisisse illud crimen, ideo erit absolvendus, cum jura non statuerint, etiam in tali dubio esse imponendam irregularitatem. Confirm. in dubio juris non debet aliquis haberi pro irregulari, sed in dubio de alio facto, num scilicet hoc inducat etiam irregularitatem, habetur dubium juris: ergo in tali casu non incurretur irregularitas. Prob. min. quæritur, seu dubium est, num lex aliqua detur, quæ statuatur aliquem pro irregulari habendum,

si dubium sit, num aliud crimen, vel factum commiserit, cui alias annexa est irregularitas: sed hoc utique est dubium juris: ergo &c.

Confirm. 2. Quoties manet factum dubium, toties manet delictum non probatum, sed quoties delictum non manet probatum, toties est reus absolvendus. Prob. min. ex cap. unico. V. cum enim in Eccles. Benef. ibi enim hæc habentur: Cum enim Jura sit explorati, quod actor non probante is, qui convenitur, etiamsi nihil præstiterit, debeat absolvi. id est, si reus etiam non probaverit, se esse liberum à delicto: ergo solus defectus probationis ex parte actoris ad reum absolvendum sufficit.

Urgent: Ratio, quæ Pontificem permovit, ut hoc statueret de dubio circa commissum homicidium, etiam pugnat pro dubiis circa alia facta: ergo nulla solutio. Prob. antec. Ratio fuerat, quia in dubio tutior pars est eligenda, sed hæc pugnat etiam pro dubiis circa alia facta: ergo &c.

Resp. neg. antec. in probatione conced. major. dist. min. pu-

pugnat hæc ratio etiam pro aliis dubiis, ita tamen, ut hæc ratio non fuerit aliquod principium necessariò obligans ad hoc statuendum: conc. ita ut illud solum fuerit principium necessariò obligans ad illud statuendum, negatur Illud adagium habebat duntaxat rationem cuiusdam optimi consilii, cui Pontifex ibidem inniteretur: hinc non erat tale principium, quod in aliis etiam materiis universaliter obligaret, videtur autem ad hoc in materia irregularitatis ob dubium in commissio homicidio incurse specialiter statuisse, quia homicidium videtur specialem cum Sacerdote personam Christi repræsentante indecentiam habere, qualem non videntur habere cetera delicta.

9 Urgent. Lex est extendenda ad casus similes, in quibus ratio expressa in lege invenitur juxta Sanchez lib. 3. de matrim. disp. 42. n. 5. atqui hæc lex est talis: ergo ad similes casus erit extendenda. Resp. dist. maj. talis lex est extendenda ad alios tales casus, quoad poenam, si de quadam loquatur: neg. quoad alia, quàm circa poenam, conc. Si lex sit fa-

vorabilis, aut saltem non poenalis, tunc est ita extendenda, conc. maj. & sic distincta min. neg. conseq. quòd lex quoad poenam non sit ita extendenda: Ratio est, quòd talis lex non dependeat adæquatè à ratione illius, sed etiam à voluntate Legislatoris, talem poenam statuentis. Quòd autem hoc vel maxime in irregularitate procedat, docet cap. 15, qui: de sentent. Excommun. in 6. quod dicit, non statuendam esse irregularitatem, quæ non sit à jure expressa.

Urgent: Quando agitur de¹⁰ periculo animæ, est tutior pars eligenda: sed agitur de periculo animæ, quando in aliis materiis dubitatur de incurse irregularitate, ergo etiam in dubio circa alia delicta est tutior pars eligenda, consequenter talis debet abstinere à celebratione Missæ, si tale dubium in aliis materiis habeatur. Resp. conc. maj. neg. min. Ratio est: quòd fundamenta, quæ suadent, non fuisse incursum irregularitatem in dubio de aliis factis, sint efficacia, & hinc nullum penitus periculum animæ habeatur, eò quòd

quòd talis rationabiliter credere possit, se in hoc dubio nullam irregularitatem incurrisse.

11 Objic. 6. Si in dubio de commissio homicidio incurreretur irregularitas, ratio foret, quia in dubio tutior pars est eligenda: sed hæc ratio nulla est: ergo in tali dubio non incurritur irregularitas. Prob. min. non apparet, ex quo capite tutius sit abstinere à celebratione Missæ, & non ordinare talem, quàm eundem ordinare, & celebrare Missam: ergo hæc ratio nulla est.

Resp. concess. maj. neg. min. in hujus probatione neg. antec. & dico, ideo esse tutius talem non ordinare, vel Missam non dicere, quia hæc omittendo nulli periculo violandi præceptum Ecclesiasticum se talis dubius homicida exponit, cui tamen se talis exponit, si ordinatus Missam celebret, cùm enim Lex Ecclesiastica prohibeat, ne verus homicida Missam celebret, hinc cùm talis dubitans de homicidio possit esse verus homicida, ideo, si celebraret, exponit se periculo violandi legem Ecclesiasticam, & agendi con-

tra reverentiam Sacramento debitam.

Urgent: Talis, licet reipsa esset homicida, tamen non incurreret periculum ullius peccati: ergo nulla responsio. Prob. antec. Talis celebrando eo ipso, quòd dubius sit, non committeret peccatum formale, sed tantum materiale: ergo non incurreret periculum ullius peccati. Resp. neg. antec. uti etiam in probatione. Ratio est, quia talis scienter se exponeret periculo celebrandi ut homicida: ergo, cùm celebrare ut homicida sit peccatum, ideo se exponeret scienter periculo peccandi etiam formaliter, non secus, ac dubius, num post dumetum latens sit homo, vel brutum, si illud trajiciat, peccat formaliter, quia in dubio operatur.

Urgent: Possent dici, quòd hæc solum locum habeant, & procedant in foro interno, non autem in externo: ergo hætenus dicta non subsistunt. Resp. negando antec. quia eadem ratio est in foro externo, quia in hoc eadem regula: *in dubio tutior pars est eligenda*. Locum habet. Item

X x

Jura

Jura idem disponunt, ut patet in cap. ad audientiam de homicidio. & cap. ultimo de Presbyteris non baptizatis. Suarez, & Pyrrhing. de homicidio n. 59.

14 Objic. 7. Si irregularitas incurritur in dubio de facto, etiam incurritur in dubio juris, seu quando dubitatur, an irregularitas ob tale delictum sit lata, vel non: sequela est falsa: ergo etiam id, unde hæc sequitur. Prob. sequela, etiam talis se exponit periculo committendi irreverentiam, & peccatum, in quantum celebrat dubius, utrum non sit irregularis.

Resp. neg. seq. majoris in hujus probatione: neg. antec. eo ipso enim, quod jura non statuerint, ut in dubio juris se quis gerat irregularem, stante tali dubio non incurritur periculum violandi legem aliquam, quod autem jura non statuerint, ut quis in dubio juris se irregularem gerat, probatur primò ex eo, quod in cap. Is, qui. 10. de sententia excommunicationis, dicatur, quod irregularitas non incurritur, nisi id in jure sit expressum. 2. dò Canones, qui inducunt irregularitatem, cum dubitatur

de homicidio. Qui sunt cap. ad audientiam. 12. cap. significasti. 18. & cap. penult. de homicidio. loquantur de dubio commissi homicidii, hoc est, de dubio facti: ergo non debent extendi ad dubium juris. 3. Dissimilis est ratio dubii juris, & dubii facti, quia quamvis irregularitas procedat ex facto, tanquam ex radice vel occasione, tamen per se oritur ex jure, quod illam statuit, tanquam ex causa efficiente; & ideo, si jus sit dubium vel incertum, non potest inducere irregularitatem. Verum, quamvis falsum sit dubium, potest tamen jus esse certum, quod statuit in eo dubio facti irregularitatem. Ita Sanchez lib. 2. Moralium. c. 10. n. 42.

Dein, quando jus non est certum seu dubium, nulla fit ei injuria, etiamsi ei contrarium fiat, nec est morale ejus periculum, quale esse potest, cum jus est certum, factum verò solum est dubium. Suarez.

Objic. 8. Nunquam licet operari in dubio: ergo neque in dubio juris. Probatur antecedens. Quælibet operatio debet procedere ex dictamine firmo atque

atque stabili, sed quando operamur in dubio, operatio non procedit ex dictamine firmo & stabili: ergo non possumus operari in dubio. Prob. min. dubius omnino nullum habet dictamen: ergo operantis in dubio actio non procedit ex dictamine firmo & stabili.

Resp. neg. antec. in hujus probatione concessa maj. neg. min. in hujus probatione dist. antec. dubitans practicē omnino nullum habet dictamen conc. dubitans speculativē tantum non habet ullum dictamen, negatur antec. & conseq.

16 Urgent: Si dubitat speculativē, tunc hoc ipso etiam dubitat practicē: ergo in dubio juris non potest operari. Prob. antec. ex dubio speculativo sequitur dubium practicum: ergo si dubitat speculativē, etiam dubitat practicē. Prob. antec. dubium speculativum seu Juris consistit in hoc, quod dubitet, utrum incurreret irregularitatem: sed ex hoc oritur dubium practicum: ergo ex dubio speculativo oritur practicum. Prob. min. si dubito utrum incurrerim per tale factum irregularitatem, tunc dubito u-

trum non sim inhabilis: sed quando dubito, utrum non sim inhabilis, dubito etiam practicē: ergo si dubito speculativē, dubito etiam practicē. Prob. min. si dubito, utrum non sim inhabilis ad Missam dicendam, tunc dubito, an liceat mihi legere Missam; sed dubitare, num mihi liceat legere Missam, est dubium practicum: ergo si dubito, num non sim inhabilis, habeo etiam dubium practicum.

Resp. dist. hujus ultimi syllogismi maj. Si dubito, num sim inhabilis, dubito, an liceat mihi legere Missam, ita tamen, ut hoc dubium possem deponere: conced. ut illud non possem deponere: neg. maj. & transmissa minore; dist. conseq. ergo habeo dubium practicum, si hoc non deponam: conc. conseq. si me resolvendo illud deponam, neg. conseq.

Urgent: Non potest ostendi modus, nec ratio, ex qua talis dubitans de jure possit seolvere, quod liceat sibi legere Missam: ergo nulla solutio. Resp. neg. antec. & dico posse illum hoc modo argumentari: quando possum prudenter judicare, quod

quod sim habilis, & nequaquam irregularis, tunc licet mihi Missam legere, sed prudenter iudico, me non esse irregularem, sed habilem: ergo possum legere Missam. Minorem ita probant: omnibus expensis non constat quod huic meo delicto sit annexa irregularitas: sed in hoc casu non sum irregularis, sed habilis ad legendum Sacrum: ergo sum habilis. Prob. min. non debet quis se gerere irregularem, nisi irregularitas sit expressa in iure: ergo, si mihi non constat, quod hæc sit pro meo delicto expressa, non incurri irregularitatem.

Urgent: Si potest aliquis se ita resolvere in dubio juris, poterit etiam in dubio facti: ergo &c. Prob. antec. potest etiam se resolvere dicendo: in dubio melior est conditio possidentis, item si non sufficienter probetur, quod sim reus, tunc sum absolvendus: in dubio autem non est sufficienter probatum, quod sim reus: ergo sum absolvendus.

Resp. neg. antec. in probatione nego, quod in hoc casu istis principiis sit locus: Ratio est, quia irregularitas non solum est impo-

sita iis, qui certi sunt de homicidio à se commissio, sed etiam iis, qui dubitant de hoc: ergo cum ponatur talis dubitare, agnoscit se incurrisse irregularitatem, & consequenter se certo scit inhabilem esse, & non posse legere Missam.

Objic. 9. In dubio facti homicidii dubitans non incurrit¹⁷ cæteras pœnas homicidæ statutas: ergo neque incurreret irregularitatem. Prob. conseq. omnes huiusmodi pœnæ sunt statutz homicidis: ergo si unam illarum aliquis incurrit, etiam incurrit cæteras. antecedens prius etiam constat, nam dubitans homicida non amittit beneficium antea possessum.

Resp. conc. antec. neg. conseq. in probatione distingo antec. omnes ejusmodi pœnæ sunt statutz pro homicidis, modo tamen inæquali: conced. antec. sunt statutz modo æquali: neg. antec. & conseq. Ex jure habetur, quod irregularitas sit etiam statuta pro dubitante de homicidio à se commissio.

Urgent: Si reliquæ pœnæ non incurruntur à dubitante de facto homicidio, tunc etiam non incur-

retur

retur irregularitas : ergo nulla solutio. Prob. conseq. eadem ratio pugnat pro utrisque : ergo &c. Prob. antec. ideo reliquæ pœnæ non incurruntur , quia pœnæ ordinariæ certo delicto impositæ non debent imponi propter delictum dubium : sed hæc ratio pugnat etiam pro irregularitate : ergo &c.

Resp. neg. antec. in probatione neg. antec. in hujus probatione dist. antec. ideo pœnæ reliquæ non incurruntur à dubitante de homicidio , quia pœna ordinaria non debet imponi delicto incerto , nisi expressè jura etiam certam pœnam imponant delicto dubio. conced. antec. si jura imponant pœnam delicto etiam dubio , neg. antec. & conseq.

18 Objic. 10. Ponamus , quòd dubitem , an aliquem mutilaverim membro , vel hic etiam debet se gerere irregularem , vel non ? neutrum potest dici : ergo &c. quòd non debeat se gerere ut irregularem , probatur. Jura faciunt tantum mentionem de dubitante de homicidio , non autem de dubitante circa mutilationem : ergo talis de mutila-

tione dubitans non erit irregularis. Quòd autem debeat se gerere ut irregularem , probatur : mutilatio in membro æquiparatur homicidio : ergo quod de homicidio est statutum , est etiam statutum de mutilatione.

Resp. dist. hoc ultimum : mutilatio & homicidium æquiparantur inter se quoad omnia , negatur : quoad aliqua , conc. Ratio est , quòd Ecclesia non sit tam rigida , ut pœnam pro homicidio expressè latam extendat ad mutilationem.

Objic. 11. Ponamus , quòd¹⁹ aliquis alteri consilium dederit ad quoddam homicidium committendum , dubitat autem , num suum consilium influxerit in homicidium , saltem talis dubius non tenetur se gerere ut irregularem. Prob. ante in dubio est melior conditio possidentis : ergo &c.

Resp. neg. antec. Ratio est , quia etiam hic est dubium facti , num scilicet propinatio v. g. veneni fuerit facta ex tali consilio.

Urgent , in hoc casu est possessio pro consulente : ergo. Resp. neg. antec. Ratio est , quòd contra talem stet præsumptio ju-

ris præsumptis, quòd alter non comisset homicidium non adhibito tali consilio, quia in dubio nullus præsumitur delictum commissurus.

Urgent: quando dicitur causantem homicidium fieri irregularem, juxta Tamburinum de irregularitate *cap. 5. n. 11.* est solum sermo de causa physica: ergo consulens non incurrit irregularitatem. Resp. communissimam sententiam tenere contrarium, quòd talis moralis causa concurrens censeatur propriè causare mortem, quod colligi potest ex *cap. Petrus de homicidio voluntario*: ubi dicitur, & declaratur, non habendum esse veluti homicidam, qui causam

vel occasionem non dedit homicidio.

Objic. 12. Pontifex dicit in^{2o} celebratione talis dubitantis Sacerdotis esse magnum periculum: ergo non certum est talem esse irregularem, & hinc celebrando certò peccare. Resp. dist. antec. cum Sanchezio *disp. 40. sect. 6. num. 8.* dicit esse magnum periculum peccandi: neg. antec. dicit esse magnum periculum seu incommodum in eo situm, quòd verus homicida celebret. conc. antec. & nego consequ. in tali casu certum est celebrantem peccare.

Ca-

Casus XXXIII.

De Simonia.

Titius patronum certi beneficii, ut ad hoc se præsentare dignetur, enixè rogat, addens se neutiquam suo benefactori ingratum futurum. Patronus præsentat Titium ad beneficium, quin quodam externo signo prodiderit intentionem, qua id fecerit. Titius autem post acceptum tali modo beneficium, collatæ sibi gratiæ non immemor promotori suo sæpius quædam submittit, frumentum, avenam, nec non alia culinæ instruendæ non inutilia, post aliquod tempus Titius incipit dubitare, utrum non Simoniam commiserit, eò quòd dixerit, se patrono suo non ingratum futurum.

Quæritur. Utrum Simoniam committat, qui beneficii patrono in genere promittit, se non futurum ingratum, si ab ipso præsentatus ad illud fuerit?

Synopsis.

An, & quænam gratitudinis promissio sit Simoniaca?

1. Assignatur discrimen inter compensationem gratuitam, & donum gratuitum, quod fit ex mera liberalitate.
2. Gratuita compensatio explicatur.
3. Et illustratur à Laymano duobus exemplis.
3. Cuilibet præstito beneficio innata est correspondens naturalis gratitudinis æquitas.
5. Ubi nullus contractus intervenit, neque intervenit emptio, & hinc nec Simonia.
6. Nec Simoniacum, nec per se illicitum est dare beneficium Ecclesiasticum spe gratitudinis. & intuitu remunerationis gratiæ sine ulla tamen obligatione obtinendæ.

7. Ne-

7. Neque obest, quod donum gratuitum alteri collatum fuerit cum intentione illum ad obligationem antiodoralem obstringendi donum gratuitum offeratur ante præstitum officium spirituale cum intentione obtinendi spirituale, donatario insinuata.
8. Quid, si donum gratuitum offeratur ante præstitum officium spirituale cum intentione id obtinendi?
9. Quid, si hæc intentio etiam donatario fuerit intimata?
10. Oblatio non repudiatur à Tridentino Sess. 21. cap. & Sess. 24. cap. 18. de reformatione.
11. Neque hac ratione comparatur spirituale cum temporali.
12. Spiritualia sunt gratis, hoc est, sine obligatione iustitiæ danda.
13. Neque simoniacum, aut illicitum est post recepta spiritualia ex gratitudine dare temporalia.
14. Illicitum tamen & simoniacum est, pactum gratitudinis certo ac determinato modo exercendæ.
15. Ad Simoniam sufficit pretium latè acceptum.
16. Collato non inest ex natura obligatio se gratum determinato quodam modo exhibendi.
17. Nulla Simonia dabitur, si post eam collatum Beneficium promoventi promotus dixerit, se gratum eidem futurum.
18. Nec dabitur, si ante præsentationē &c. sincerè absque intentione dandi temporale pro spirituali dixeris: ero gratus.

§. II.

In quibus circumstantiis prolata hæc verba: ero gratus Simoniam inducant.

19. Talis circumstantia juxta quoddā datur, si pecuniæ post acceptum spirituale detur.
20. Eò quod tunc promissionem aliquam significant.
21. An solius pecuniæ, vel etiam alterius rei temporalis solutio promissionem inducat, examinatur.
22. Juxta multos Authores non est simoniaca conventio gratuita-

titudinis certò modò exercendæ.

23. Absque Simonia duplex gratitudo disjunctivè promittitur.
24. Temporalis quodam antidoro gratitudinis obligationi satisfieri poterit, quin verba: *ero gratus*, significant rem temporalem promissam fuisse.
25. Remunerari beneficium acceptum non est emere.
26. Solum pactum, quoad plus, quàm sine illo obligor, est simoniacum.
27. Tale pactum duntaxat obligat ad quid jam antecedenter debitum.
28. Solum pactum ad dandum determinatè temporale pro spirituali est simoniacum.
29. Supposita obligatione disjunctiva, alterutram eligere licebit.
30. Sola pollicitatio rei temporalis non inducit Simoniam conventionalem.
31. In dubio, qua intentione verba hæc: *ero gratus*, prolata fuerint benignior pars erit præsumenda.

ANtequam nostram opinionem de hac materia proferamus, adverto primò discrimen, quod inter donum gratuitum, & compensationem gratuitam intercedere consuevit: donum gratuitum à DD. definitur & propriè dicitur illud, quod fit ex mera liberalitate, ut proin invicem nec promittatur, nec debeat quidquam sub obligatione justitiæ, ita ut absque omni penitus onere fiat, & gratuito donans nihil prorsus de jure debitum ab altero, scilicet donatario possit exigere: si iste donanti gratuito nihil retribueret.

Ex opposito gratuitam compensationem dicunt propriè esse, dare aliquid v. g. spirituale, aut spirituali annexum ea intentione, ut recipiens spirituale subeat ex justitia obligationem, quamquàm ut loquuntur, ex præcisa gratitudine dandi, vel conferendi invicem aliquid temporale, & quidem aliquid determinatum, v. g. certam pecuniam, obsequium, aut contra.

Gratuita hæc compensatio à Laymano lib. 4. tract. 10. cap. ult.

Y y n. 9.

n. 9. per hæc duo exempla declaratur v. g. dono tibi pecuniam, vel aliam rem pretiò æstimabilem tali conditione, seu modo, ut mihi vicissim ex gratitudine præstare debeas rem aliquam spiritualem, vel sic: præsto tibi hanc rem vel officium spirituale, ea tamen conditione, ut obliges te mihi præstare ex gratitudine donum aliquod temporale.

4 Adverto 2. Cuilibet præstatio officii innatam esse correspondentem naturalem æquitatem gratitudinis, ut ait Layman. n. 10. seu, ut ait Suarez tomo de *virtute Religionis lib. 4. de Simonia. cap. 45. n. 4.* ex vi beneficii intrinsecè sequi obligationem gratitudinis, tanquam intrinsecam quandam beneficio proprietatem, sicut obligatio pietatis ad parentes naturaliter sequitur, velut quædam proprietas, ex origine naturali: consequenter hæc obligatio, ut aliquis se benefactori suo gratum exhibeat, non ab homine, sed à natura proficiscetur, sine ulla civili obligatione, ita ut secluso alio pacto donatarius jure cogi non possit ad tale antidorum præstandum,

etiamsi rem ex beneficio sibi v. g. donatam retinere velit: seu, ut verbis Laymani utar: donatarius non censetur injuriam facere, aut fidem violare, sed tamen ingratus esse, si antidoralem donationem intermittat.

Addunt citati Authores, quòd obligatio hæc naturalis antidoralis donationis non obliget etiam ad spontaneam remunerationem faciendam in determinato, ac certo rerum genere, aut specie, sed fieri possit seriùs, aut citiùs, quovis ad libitum gratitudinis modo: v. g. per pecuniam, per aliud beneficium, per solas pro benefactore fufas preces &c. hæc & similia sunt verum antidorum: *Ein Gegen-Gaß.*

Adverto 3. Cùm Simonia 4 sit studiosa voluntas emendi, vel vendendi rem spiritualem, aut spirituali annexam: vendere autem & emere sit contrahere, ideo ubi nullus contractus intervenit, nulla etiam intervenit emptio aut venditio, & consequenter neque Simonia, ita communis juxta Suarezium tom. 1. de *Relig. lib. 4. c. 45. n. 4.* ulterius, cùm omne quod datur tanquam

quam pretium, detur ex contractu, pariter inferitur, ubi defuit contractus defuisse pretium, consequenter etiam Simoniam, quæ exigit essentialiter aliquod pretium promissum fuisse.

6 Dico 1. Dare quodcunque donum, v. g. Beneficium Ecclesiasticum, vel præstare obsequium cum spe gratitudinis, & intuitu remunerationis per spirituale donum ex pura gratitudine obtinendum, sine ulla tamen obligatione & pacto, nec est Simoniacum nec per se illicitum. Ita cum aliis censent Suarezius tom. 1. de Relig. lib. 4. de Simonia. cap. 45. n. 4. & 13. Layman. lib. 4. tract. 10. cap. ult. n. 9. Melchior Friderich in qq. Canonicis de Simonia. n. 17. citans S. Thomam. 2. 2. q. 100. art. 1. ad 2. Sotum. consentit istis Navarrus in Manuali. c. 23. n. 100. §. 4. Laymani formalia sunt: ex rei natura Simonia non est, rem temporalem ac pretio estimabilem gratuito donare ei, qui spiritualem aliquem actum, aut officium exhibet.

Probatur autem conclusio ex cap. Dilectus 30. de Simonia ibi: illud gratuito recipi poterit, quod fuerit sine taxatione gratis obla-

tum. Item in cap. Tua nos. 3. 4. eodem tit. sermo est de eo, qui volens fieri Canonicus, omnia sua, obtulit, atque de hoc dicitur: Si pure, ac sine pacto, vel conditione quolibet offerat, humiliter rogans, ut in Canonicum admittatur, huiusmodi receptio fieri poterit absque scrupulo Simoniacæ pravitatis. Præterea in Con. Sicut Episcopum. 4. Causa 1. q. 2. qui ordinatus fuerit, si non ex placito, neque exactus, neque petitus, post acceptas chartas & pallium, aliquid cuilibet ex Clero, gratia tantum causâ dare voluerit, hæc accipi nullo modo prohibemus.

Prob. ratione. juxta superius advertendum, ut committatur Simonia, debet intervenire pactum, & pretium quoddam: sed ubi datur merum donum gratuitum superius descriptum non interveniunt pactum & pretium: ergo non dabitur Simonia.

Confirm. Ut committatur Simonia, res temporalis est danda in commutationem, & quasi appretiationem rei spiritualis, aut vicissim: in hoc enim solummodo casu datur temporale pro spirituali: atqui hoc non fit in casu nostræ conclusionis: ergo nec committitur Simonia.

Y y 2

Con-

Confirm. 2. D. Thomas 2. 2. q. 78. art. 2. ad 2. & 3. manifestè de usura docuit, hanc non committi, si absque ulla obligatione à mutuum accipiente solvatur aliquid ultra acceptum mutuum: aut si dem mutuum sine tali obligatione mutuatoris, ex spe tamen sola gratitudinis, & intuitu remunerationis ab mutuum accipiente ultro præstandæ: ergo hoc ipsum etiam in Simonia habebit locum, cum hanc inter atque usuram par sit juxta DD. ratio.

Confirm. 3. juxta cap. *Sed etsi*. §. *consuevit*, de *petit. hereditatis*. obligatio gratitudinis, quam recipiens gratiam contrahit, non est voluntaria, sed necessaria, ergo intendens alterum sibi quodam collato eidem beneficio obstringere, nullum quoddam pactum per hoc præcisè cum altero facit, sed quod ex natura rei jam datur, intendit, consequenter non peccat, neque Simoniam committit, non peccat, quia malum non est intendere, & sperare executionem, seu effectum obligationis, quam alter ex recepto à me beneficio contrahit, si per tale col-

latum beneficium nequaquam illum obligem, ut huic suæ antidotali obligationi certo hoc vel illo modo satisfaciatur.

Confirm. 4. Donum gratuitum opponitur pretio, eò quòd istud tanquam vicissim ex justitia debitum promittitur, aut datur: ergo ubi datur donum gratuitum, non datur pretium, consequenter neque emptio, nec Simonia.

Dico 2. Neque commissum 7 iri Simoniam, etiamsi tale donum gratuitum alteri collatum fuerit cum intentione illum ad obligationem antidoralem obligandi. Prob. hæc intentio actualiter habita non inducit ullam emptionem aut venditionem: ergo per hanc non committetur Simonia exigens contractum emptionis &c.

Dubium tamen videtur esse, 8 utrum Simonia non committatur, si donum gratuitum offeratur ante officium spirituale præstitum, ex spe ac intentione obtinendi spirituale, & ita quidem, ut hæc intentio donatario insinuetur? Quoad 1. partem tenet Layman lib. 4. tract. 10. cap. ult. §. 2. num. 9. negativam. ibi:

Ne-

Neque refert, siue donum temporale offeratur post spirituale officium praestitum, siue simul, siue ante. cum Laym. sentit Suarezius lib. 4. cap. 45. de Simonia. addit tamen Layman sequentia: interdum tamen praesumptio esse potest affectionis Simoniacae, praesertim si munera antecedant, quamobrem non raro talia tanquam Simoniacae Ecclesiastico jure prohibentur. Parimodo Lessius lib. 2. de Justitia. c. 35. de Simonia dub. 20. n. 116. ait, dationem munerum (saltem antecedentium) satis esse periculosam in praxi, eò quòd saepe magnum subest periculum Simoniae: vel certè probare.

- 9 Quod alteram partem propositi dubii concernit, Major, Covarruv. Valent. aliique non pauci defendunt non esse intrinsecè malum, nec Simoniacum si spes beneficium Ecclesiasticum per donationem gratuitam obtinendi, donatario explicetur, modò omnino gratis detur temporale, omnisque voluntas obligandi donatarium absit. Suarezius etiam cit. cap. 45. n. 8. horum opinionem asserit omni difficultate carere, videtur eidem favere quoque D.

Thomas, 2. 2. cùm enim q. 78. ar. 3. ad 3. ad objectionem, qua dicebatur licitum esse in mutuo accipere ultra sortem munus à lingua, vel ab obsequio, respondisset, usuram committi, si quis ex pecunia mutuata expectet vel exigat, quasi per obligationem pacti taciti, vel expressi recompensationem muneris ab obsequio, vel lingua, postmodum addit: si verò munus ab obsequio, vel lingua non quasi ex obligatione rei exhibetur, sed ex benevolentia, quae sub aestimatione pecuniae non cadit, licet hoc accipere, exigere, ac expetere.

Quòd si autem haec illicita non sunt in mutuo, neque prohibita erunt juxta D. Thomam in materia praesenti de Simonia. Neque sine fundamento haec asseruntur, nam quod licitum est optare, etiam est licitum signis exprimere: item licitè exprimitur causa, ob quam aliquid fit: Atqui juxta dicta licitum est talem antidoralem compensationem optare: ergo etiam illam exigere.

Haec omnia confirmantur exemplo multorum proborum qui post data aliis temporalia, ab illis expetunt spiritualia ex titulo

gratitudinis, ut scilicet pro suis benefactoribus orent &c. Religiosi etiam temporalia recipientes se gratos in spiritualibus futuros suis benefactoribus promittunt. His accedit, quod ipse Deus promissione bonorum temporalium, rerum v. g. abundantia, longævitate, pace, securitate ab hostibus Hebræos ad actus virtutum sæpius provocaverit, sui scilicet cultum, nec non præceptorum observantiam. Facit etiam huc praxis parentum, liberos suos ad varios virtutum actus animantes. Ultimò advertimus D. Thomam in allatis suis verbis non solum dicere, quod liceat accipere, sed addit: *etiam exigere & petere.*

10 Neque obest opinioni horum Doctorum Tridentinum *Seff. 21. cap. 1. de reformat.* ibi: *quoniam ab Ecclesie ordinatione omnis avaritiæ suspicio abesse debet, ideo nihil pro collatione quorumcunque ordinum, etiam Clericalis tonsuræ, pro literis Dimissoriis, aut testimonialibus, pro sigillo, nec alia quacunque de causa, etiam sponte oblatum Episcopi, & alii ordinum collatores, aut eorum ministri, quovis pretextu accipiant: ita ut soli no-*

tario sub certa conditione licitum sit aliquid accipere: simile quid habetur in *Seff. 24. c. 18. de reformat.* de iis, qui in concursu adventantes pro parochiali beneficio examinant: *curent, inquit, ne quidquam prorsus occasione hujus examinis, ne ante, nec post accipiant, alioquin Simonia vitium tam ipsi, quam alii dantes incurrent.*

Non inquam, hoc obest, quia ab expressis in aliqua prohibitionem non est facienda extensio ad non expressa. Exceptis itaque duobus istis casibus ab Ecclesia non prohibetur donatio merè liberalis, seu purè gratuita danda & accipienda.

Contra dicta opponitur: in-11
ordinatum videtur dare pro temporali obsequio donum spirituale: etsi detur ex titulo gratitudinis: ergo &c. Prob. antec. hac ratione comparatur spirituale cum temporali: ergo &c. Resp. 1. retorquendo in pauperibus orantibus pro suo benefactore temporali. Resp. 2. negando ultimum antec. ratio est, quod juxta D. Thomam 2. 2. *quest. 78. art. 2. ad 2. & q. 106. art. 5. ad 1.* gratitudo non tam respiciat datum,

tum, quàm affectum. Dein sola spe nixus, quòd dato temporali acquiriturus spirituale sit ex gratitudine accipientis, temporale nequaquam æquiparat spirituali, eò quòd speratum non speratur tanquam quid æquale expenso.

12. Opponitur 2. Spiritualia sunt gratis danda: sed data etiam ex titulo meræ gratitudinis non dantur gratis: ergo ex hoc titulo non sunt danda. Resp. dist. majorem: sunt gratis danda, hoc est sine obligatione justitiæ, conc. maj. etiam sine titulo gratitudinis: neg. maj. & sic distincta minore, nego consequ. etiam monasteria pro foundationibus sacrificia & orationes offerunt. Sufficit itaque ad donum gratitudinis excludi obligationem justitiæ, non autem omnem aliam.

13. Dico 3. Neque Simoniacum, neque illicitum esse post recepta spiritualia ex gratitudine dare temporalia. Ita tenet communis, teste Math. de Moga. p. 2. *select. QQ. disp. 1. q. 3. num. 2.* conclusio constat ex dictis, & probatur ex cap. *Dilectus*, 30. de *Simonia*, ibi: *illud tamen gratan-*

ter recipi poterit, quòd fuerit sine taxatione gratis oblatum: Item ex Canone: quidquid v. Nisi voluntariè oblata. 161. q. à. cap. antiquum. 1. de Simonia.

Dico 4. Illicitum & Simoniacum esse pactum gratitudinis certo ac determinato modo exercendæ: v. g. si dicat aliquis studiosus Episcopo: ego tibi tot annis gratis serviam, ut mihi postmodum conferas hoc beneficium, ex titulo gratitudinis tanquam antidorum. Ita sentit tom. 1. de *Relig. lib. 4. de Simonia. cap. 45. n. 11.* Suarez cum aliis, & Gibalino *tract. de Simonia q. 18. Consecr. 3. n. 5.* Prob. qui pro temporali præstito petit determinatè spirituale v. g. beneficium ex titulo gratitudinis, exigit aliquid ultra debitum gratitudinis, sed exigere aliquid ultra debitum gratitudinis, est Simoniacum: ergo tale pactum erit Simoniacum. Major constat: titulus enim gratitudinis non exigit, ut aliquid determinatum ex gratitudine detur, temporale potius, quàm spirituale: potest enim tali obligationi naturali etiam per preces satisfieri: minor etiam probatur. Simoniacum est

est exigere pretium, & habens rationem pretii: sed quod exigitur ultra debitum gratitudinis habet rationem pretii: ergo exigere aliquid ultra debitum gratitudinis est Simoniacum. minor constat: quia quod exigitur ultra debitum gratitudinis, debetur ex titulo justitiæ, fidelitatis, ita ut pro beneficio obligatio ex titulo & contractu oneroso imponatur.

Confirmatur: Si ego donem equum Titio sub hoc pacto & conditione, ut ille ex titulo gratitudinis mihi vicissim donet 30. florenos, omnes agnoscent hunc contractum esse onerosum, & imponere Titio onus quoddam justitiæ: ergo idem de nostro casu tenendum.

Confirm. Si tale pactum non foret Simoniacum, omnes tale pactum inirent cum patronis beneficiorum dicendo, ego tibi dono 100. florenos, ut mihi tanquam aliquod antidorum des beneficium; consequenter aperiretur janua, quam plurimis abusibus.

15 Oppones: Ad Simoniam requiritur necessario quoddam pretium, sed in tali contractu

non datur pretium: ergo nec Simonia. Prob. min. utrumque datur liberaliter & tanquam antidorum: ergo &c. Resp. dist. majorem: requiritur pretium strictè acceptum: nego major. latius sumptum. conc. maj. & sub eadem distinctione conc. & neg. min. cum conseq. S. Thomas 2. 2. q. 109. art. 1. nomine emptionis ac venditionis cum comuni DD. intelligit omnem & quemlibet contractum onerosum, seu non gratuitum, quo spirituale pro temporali permuat.

Oppones 2. Obligatio se¹⁶ gratum exhibendi benefactori ex natura sua inest beneficio collato, sed quod ex natura sua inest beneficio collato, licitè deducitur in pactum: ergo talis obligatio licitè deducitur in pactum. Resp. dist. majorem inest obligatio se gratum benefactori exhibendi, hoc determinato modo, scilicet dando spirituale beneficium pro re temporali: nego maj. inest obligatio se gratum exhibendi modo, quicumque demum placuerit recipienti beneficium, conc. maj. & dist. conseq. ergo obligatio se

se gratum exhibendi nullo determinato, sed quicumque placuerit accipienti beneficium, conc. conseq. se exhibendi gratum hoc determinato modo, & tali determinato antidoro. nego conseq. determinata itaque compensatio in pactum deducta inducit obligationem, quæ gratitudini nequaquam ex natura sua inest.

17 Dico 5. Si primùm post jam collatum beneficium, promotus promotori dixit, se gratum eidem futurum, tunc nulla commissæ fuit Simonia. Prob. in tali casu beneficium collatum est gratis, cùm ponatur nullum pactum inter eos antea intercessisse, neque ulla studiosa voluntas dandi temporale pro spirituali adfuit: ergo &c.

Confirm. Quod post acceptum beneficium datur, confertur ex sola gratitudine & antidorali quadam obligatione: ergo datur licitè. ex dictis: ergo etiam licitè promittitur, prout videmus Religiosos suis benefactoribus ob accepta ab iis temporalia suas preces, & Sacrificia promittere.

18 Dico 6. Si ante præsentatio-

nem, vel collationem verba ista: *ero gratus*, sincerè, & absque intentione dandi temporale pro spirituali, sed solum ad exponendum suam obligationem antidoralem, quo benefactori post acceptum beneficium obstrictus erit, proferantur, nulla fuit commissæ Simonia. Ita Cardenas *Crisi Theologica in propositio. prohib. dissert. 27. n. 65.* Melchior Friderich. Pichler. Prob. per talem promissionem præsentatus nec obligatus erit, nec voluit esse obligatus ad aliquod temporale dandum, sed solum obligationem antidoralem exposuit, quæ ipsi etiam nihil promittenti post acceptum beneficium incumbet, & cui etiam aliis modis, quàm dando res temporales satisfacere poterit: ergo nullam comisit Simoniam. Probatur conseq. in hoc casu nullum temporale promissum fuit pro spirituali, neque ullus contractus de re, quæ collato beneficio non erat intrinseca, celebratus fuit: ergo nulla Simonia, quæ essentialiter contractum exigit, commissæ fuit: antec. constat, nam obligatio antidoralis gratitudinis est intrinseca & in-

Z z

nata

nata cujuscunque beneficii col-
lationi.

§. II.

*In quibus circumstantiis verba hæc
ero gratus, Simoniam in-
ducant?*

19 **L**icet verba ista : *ero tibi gra-
tus*, si nudè sumantur, non
significant animum compensan-
di spirituale per aliquid tempo-
rale poterunt tamen adesse cir-
cumstantiæ, ut istis attentis sig-
nificant datum iri temporale pro
spirituali, quas nonnulli ad fu-
turas asserant, quando illi, qui
eos proferre assolent, postea da-
re soleant pecunias, eò quòd
non facilè aliis verbis sacrarum
rerum emptionem faciant. Ra-
tio id asserendi videtur, quia
communi & inter beneficiorum
emptores ac venditores usitatò
modò verè significant datum iri
in compensationem rei spiritua-
lis aliquid temporale, cùm igitur
juxta nonnullos Authores Si-
moniam committat, qui pro-
mittit se facturum ex gratitudi-
ne temporalem compensatio-
nem, eò quòd ultra obligatio-
nem naturalem novum pactum

faciat, atque novam obligatio-
nem suscipiat, ad dandum de-
terminatè temporale pro spiri-
tuali, ideo Simoniam commis-
sam fuisse in talibus circumstan-
tiis, nonnulli Authores conten-
dunt.

Duplici itaque fundamento 20
Authores isti nituntur. Primò,
quòd verba ista : *ero gratus*, pro-
missionem significant, si post fa-
ctam præsentationem pecuniæ
præsentanti persolutæ fuerint.

Secundò, quòd promissio do-
ni antidotalis novam obligatio-
nem antidotalis superadditam,
& hinc etiam Simoniam indu-
cat. Primum fundamentum
quod attinet, quærimus, an so-
lius pecuniæ, non autem alteri-
us rei temporalis, v. g. frumen-
ti, solutio sit talis circumstantia,
ex qua colligi debeat, verba il-
la : *ero gratus*, animo se obligan-
di prolata fuisse? Si affirmativè
respondeant : ergo solutio fru-
menti, fæni, etiam annuatim
diutiùs præstita, nequaquam ar-
guet, verba ista : *ero gratus*, pro-
lata fuisse animo promittente
temporale, consequenter à tali
nulla Simonia fuerit commissa.

Si respondeant, cujuscunque 21
rei

rei temporalis solutionem præstitam post præsentationem arguere, verba illa animo promissorio fuisse prolata: contra est, quòd ex hoc sequitur verba ista: *ero gratus*, ita nudè prolata, non significant animum atque intentionē etiam indeterminatè temporale aut spirituale, sed solū addandum aliquid spirituale tanquam antidorale donum prolata fuisse, consequenter, ut hæc verba: *ero gratus*, non promissorie sed sincerè simpliciter prolata fuerint, præsentato, aut proviso nunquam erit licitum præsentanti aut providenti dare donum quoddam temporale antidorum; hoc enim dato, verba illa, *ero gratus*, significabunt promissionem. 2. si cujuscunque rei temporalis solutio postea facta ostendunt, verba illa: *ero gratus*, promississe solutionem rei temporalis determinatè, tunc solutio rei spiritualis, post illa prolata verba præstita, significabit, illa verba: *ero gratus*, fuisse promissionem præstandi determinatè rem quandam spirituales: ergo fuit promissio Simoniacæ, cum promiserit plus quid, quàm solū quoddam do-

num qualecunque antidorale, scilicet determinatè spirituale.

Quod alterum fundamentum 22 concernit, multi Authores cum Diana, Felino, Covarruvia, Machad. Hurtado, Vidal, videntur docere, à labe Simoniae immunem fore conventionem, seu pactum gratitudinis certò modò exercendæ, ut si petendo spirituale, promitto, quòd ex gratitudine velim dare temporale, Diana p. 11. tract. 5. Resolut. 26. dixi, hæc habet: *Pactio, qua tantum debitum honestatis, fidelitatis, & gratitudinis efficit, quo nempe unum beneficium alio compensatur, non est jure naturali absque ulla obligatione civili Simoniacæ, sed sola legalis, quæ est tantæ efficacis, ut debitum rei ejus coram Judice repeti possit.*

Ad hoc respondent prioris sententiæ Authores, adductos Authores solū asserere, posse præsentantem supposita memorata hac pactioe à præsentato exigere, & petere, ut impleat obligationem antidoralem absque nova aliqua obligatione vel justitiæ, vel fidelitatis ipsi imposita, ita ut præsentatus se gratum fore promittens ad plus non obli-

Z z 2

ge-

getur, quàm aliàs cessante pacto obligaretur.

Sed contra est: ergo juxta hoc responsum absque Simonia potest accipiens spirituale promittere se gratum futurum non exprimendo modum, ita ut vi hujus promissi ad plus aliquid non obligetur, quàm aliàs cessante pacto obligaretur.

Cùm ergo absque pacto obligationi suæ antidotali possit satisfacere vel re quadam spirituali, v. g. precibus &c. aut re quadam temporali, hinc etiam duplicem hanc gratitudinem disjunctivè acceptam poterit promittere sine periculo cujusdam Simonia, ergo etiam postea poterit quoddam temporali antidoto obligationi gratitudinis satisfacere. Quia hæc in re temporali præstita satisfactio sit circumstantia significans, dicentem se fore gratum, promississe determinatè rem temporalem.

23 Confirmatur: Quia licitum est, v. g. cuidam Clerico præstare temporale obsequium certo Patrono sola spe obtinendi quoddam ab isto beneficium, ideo juxta Authores etiam licitum hanc suam intentionem

Patrono exponere, & gratum animum ab illo postulare, prout sentiunt, Major, Covarruv. Valentia, alique: ergo quia præsentatus habet, vel saltem debet habere voluntatem se gratum exhibendi præsentanti, poterit etiam hanc suam voluntatem atque intentionem præsentanti significare. Atqui hæc verba, *ero gratus*, significant ex se talem voluntatem: ergo poterit exprimere per hæc verba intentionem complendi suam obligationem antidoralem, & postulanti gratum animum, istum etiam promittere. Si enim, quod est licitum optare, etiam licitum est, signis exprimere, cur non etiam licitum sit signis exprimere, quod facere non solum est licitum, sed ex naturali obligatione debitum?

Confirm. 2. S. Thomas 2. 2. 24 q. 78. art. 2. ad 3. in materia de usura dicit: *Si verò munus ab obsequio, vel lingua, non quasi ex obligatione rei exhibetur, sed ex benevolentia, quæ sub æstimationem pecuniæ non cadit, licet hoc accipere, & petere.* Si licet tale exigere, atque petere, etiam licet præstare extrinsecè suum illa præstan-

standi animum manifestare, si autem hoc licet in mutuo, etiam licebit in Simonia, cum hæc sint ejusdem & paris rationis.

25 Confirm. 3. Ubi nulla intercedit emptio, ibi non committitur Simonia: sed ex manifestatione meæ intentionis, qua volo remunerari beneficium mihi collatum nulla oritur emptio, ergo non intercedit hic aliqua venditio. Prob. min. remunerari beneficium acceptum, seu aliquid aliud largiri, non est rem emere, uti neque manifestatio hujus meæ voluntatis: ergo per hoc beneficium non emo, neque hoc venale evasit.

26 Respondebis: Remunerari ex sola gratitudine non est emere: conc. remunerari ex quodam pacto obligationi gratitudinis seu antidorali superaddito, & novam obligationem addente, non est emere, negatur. Sed contra est: illud solummodo pactum est Simoniacum, quod obligat ad aliquid præstandum, quod absque tali pacto recipiens spirituale non erat obligatus præstare conferenti spirituale: Atqui pactum hoc non est tale, cum ad solam antidoralem aliàs jam debitam

præstationem se obligaverat: ergo &c.

Confirm. 4. Juxta Layman, cap. ultimo §. 2. de Simonia non est Simonia, si alicui beneficium Ecclesiasticum conferas cum generali protestatione, quod is obligatus tibi esse debeat ad remunerandum, modò absit intentio novam, & quandam positivam obligationem imponendi, quæ alioquin secundum rei naturam non inesset: Quòd si autem conferens spirituale protestari potest, quod hoc accipiens sit obligatus ad aliquam remunerationem, etiam recipiens poterit proferre hanc suam remunerandi intentionem.

Urgebis verba hæc, *ero grat-27*
tus, nequaquam significabant solam remunerationis antidoralem intentionem, sed erant nova quædam promissio, & pactum majorem quàm solam antidoralem obligationem inducens: ergo hæcenus dicta non subsistent; Prob. antec. si non imponat tale pactum obligationem justitiæ, imponit saltem fidelitatis. Resp. Primò nego antec. quòd habeant rationem cujusdam pacti. Resp. 2. Transmissio, quòd habeant

beant rationem pacti hoc tamen versatur duntaxat circa id, ad quod accipiens beneficium jam aliunde tenetur independenter ab hoc pacto, circa obligationem scilicet antidoralem & se gratum benefactori exhibendi.

28 Urgent: Licet talis obligatio nascatur ex beneficio recepto, hæc tamen non datur ad retribuendum temporale pro spirituali, aut spirituale pro temporali: ergo talis in pactum deducta obligatio ultra naturalem aliquam obligationem gratitudinis plus aliquid exigit, & secum trahit. Resp. concessio antecedente, dist. conseq. ergo talis obligatio, si hæc ad solum temporale determinatè dandum in remunerationem sit suscepta, ultra naturalem obligationem aliquid addit, conc. conseq. Si illa obligatio sit disjunctiva, vel ad dandum spirituale pro accepto beneficio, vel dandum temporale, nego conseq.

29 Urgent: eo ipso, quod postea dederit, quid temporale pro accepto beneficio infertur, quod illa obligatio ad solam & determinatam remunerationem temporalem suscepta fuerit: ergo &c.

Resp. nego antec. nam supposita disjunctiva obligatione liberum est obligato eligere membrum, quod voluerit, alias necessario semper deberet remuneratio spiritualis fieri.

Dein quia sola pollicitatio seu promissio à promissario non acceptata necdum est contractus, hinc etsi ista verba: *ero gratus*, animo promissorio fuissent prolata, si tamen à præsentante hæc promissio non fuerat acceptata, nullus adhuc contractus celebratus fuit, nec ulla obligatio inducta *Legis 1. A de pactis*: & licet ponatur ex parte promittentis commissæ fuisse Simonia mentalis, hæc tamen ad dimissionem beneficii non obligat, nullam autem conventionalem Simoniam commissam fuisse, si præsentans promissionem istam non acceptaverat, constat ex definitione Simonie conventionalis, eadem Simonia duntaxat mentalis commissæ fuit, si verba illa sincere absque omni promissione præsentatus protulerit, licet præsentans præsentaverit animo præsentatum ad temporale conferendum obligandi.

Sed quæres: cum non cersò
con-

constet de animo atque intentione praesentantis, & ipsius praesentati, quidnam in hoc dubio de iis praesumendum erit? Resp. in dubio praesumptionem faciendam esse in benigniorem partem, cum delicta non sint praesumenda, denique ista verba: *ero gratus*, sunt indifferentia, ut significant solum nudum propositum atque intentionem ex-

hibendi se gratum: vel ut significant etiam ipsum animum se ad talia obligandi: nam qui suum merum propositum alteri significare intendit, illis & non aliis verbis uti poterit: ergo ex illis non potest deduci, quod pactum quoddam fuerit initum.

Casus XXXIV.

De Lampade coram Venerabili arsurā.

CAjus tenerrimae conscientiae vir, cum in cuiusdam ruralis templi tabernaculo Venerabile Sacramentum aservari vidisset, toparcham illius loci hortatur, ut de quodam perpetuo lumine prospiciat, eò quod sub obligatione diu nocturnae coram Venerabili lampas ardere debeat?

Quær. 1. Utrum talis obligatio probari possit?

Quær. 2. Quinam, si hæc

detur, ad illud lumen conservandum, contribuere debeant?

Synopsis.

§. I.

Resolvitur primum quaesitum.

Utrum talis obligatio probari possit?

1. Conservatio hujus luminis aliqua lege vel consuetudine debet esse præcepta, ut illius omissio sit peccatum.

2. Nul-

2. Nulla circa hoc punctum lex naturalis, vel divina habentur.
3. Qualis consuetudo vim legis obtineat?
4. Populus intendere consuetudinem potest solummodo, ut devotioni, pietati, gratitudini, aut urbanitati satisfiat.
5. Cū intentio hujus consuetudinis sit dubia, hinc ista non habebit vim legis.
6. Ex quibus conjecturis desumenda sit intentio consuetudinem introducentium.
7. Non bene universaliter infertur consuetudinem esse obligatoriam, ex cujus transgressione timorati scandalizantur.
8. Ob violatam legem Diocesana de hoc puncto alicubi latam punientur transgressores.
9. Nec aliquid probat, quod observatio hujus consuetudinis cultum divinum promoveat.
10. Neque in jure communi habetur simile quoddam præceptum.
11. Ex cap. ad literas: de celebrat. Missarum nihil infertur.
12. Nonnullæ Dioceses con-

servationem hujus luminis præscribunt.

13. Ex rituali Romano obligatio ista probari non potest.
14. In constitutione tali Diocesana etiam datur parvitas materiæ.
15. Constitutiones Synodales probabiliter ne quidē sub gravi in hoc puncto obligant.

§. II.

Resolvitur secundum Quæsitum.

*Cujusnam impensis hoc lumen sit
conservandum:*

16. Quænam in decisione hujus sint ante omnia observanda?
17. Deficientibus istis decidendum hoc erit ex iis, quæ de Ecclesiis ædificandis, & reparandis sunt statuta.
18. Ordinatio Tridentini circa reparandas collapsas Ecclesias adducitur.
19. Hinc tale lumen alendum ex portione proventuum fabricæ deputatorum.
20. His deficientibus Rector Ecclesiæ, cæterique Beneficiati

ex

- ex redditibus congruæ sustentationi superfluis obligantur.
21. Post istos Patronus, & cæteri ex proventibus Ecclesiæ aliquid percipientes.
 22. Patronus ex proventibus Ecclesiæ nihil percipiens immunis tamen erit.
 23. In defectu istorum omnium decimatores Ecclesiastici erunt obligati.
 24. Ob quas rationes decimatores laicales ab hoc eximi videantur.
 25. Ob quas videantur obligati.
 26. Respondetur ad rationes denegantium hoc onus.
 27. Non ipsis sæcularibus decimatoribus, sed Ecclesiæ probandum, hoc onus iisdem esse impositum.
 28. Sæcularizatis decimis, jus tantum fundamentale & remotum decimandi penes Ecclesiam remanet.
 29. Nullam justam querelarum causam ex hac alia ratione parochiani habent.

§. I.

Resolvitur primum
quæsitum.

Utrum hæc obligatio probari possit?

Cum omne peccatum sit transgressio alicujus legis, nequaquam omissione talis perpetuò ardentis lampadis peccari poterit, nisi lex aliqua eandem præcipiens lata fuerit, hæc, cum possit esse naturalis, vel positiva, eaque vel divina vel humana, ideo examinandum modò nobis erit, num naturali, divina, aut denique humana lege cautum fuerit, ut hoc coram Venerabili lumen perpetuò conservaretur.

Dico: Nullam in hoc puncto legem naturalem, nullam etiam divinam existere. Prior pars videtur omnibus constare, cum utique non facile aliquis defenderit, cuilibet à natura insitam esse obligationem, ut hujus luminis continuationem procuret. Non minùs certa videtur altera nostræ hujus assertionis pars; juxta omnes etenim Theologos in lege nova circa solam substantialem administrationem Sacramentorum à Deo leges fuerunt latæ: cum

A a a

ergo

ergo præsens materia substantialem administrationem Sacramentorum nequiquam concernat, superest sola controversia, an non consuetudine aliqua vim legis obtinente, aut jure quodam Ecclesiastico, eoque vel communi vel privato Dioecetano tale quid præcipiens lex aliqua lata fuerit.

3 Antequam hæc conclusio à nobis probetur, advertimus, illam duntaxat consuetudinem vim legis obtinere, quæ per frequentatos actus animò se obligandi fuit introducta: talis enim consuetudo pro lege suscipitur. Sicut itaque ad rationem legis in Legislatore requiritur intentio ferendi illam, sic ad consuetudinem in illis, qui illam introducere possunt, requiritur intentio obligationem illam introducendi, cum actiones agentium non operentur ultra intentionem illorum.

4 Advertimus ulterius cum Palao *tract. 3. & disp. 3. de consuet. p. 3. §. 2. n. 12.* posse à populo intendi consuetudinem, ut devotioni, pietati, & gratitudini, aut urbanitati faciat satis, absque animò se obligandi ad illius ob-

servationem, qui tamen ad consuetudinem vim legis obtinentem est necessarius. His præmissis ita formatur probatio.

In præsentī casu est dubium, utrum non ista tantummodo faciant populi Christiani, ut devotioni pietatis serviant absque animo se obligandi ad hanc consuetudinem: ergo non habet consuetudo ista vim legis. Probatur consequentia: in casu dubio semper præsumendum est consuetudinem ex devotione & non ex obligatione inductam esse; nam ea, quæ sunt facti & non juris, non præsumuntur, & lex non præsumitur, nisi probetur: accedit, quòd nemo præsumatur sibi velle onus & obligationem imponere, nisi id manifestè constet, practicerentur. Suarez *lib. 7. cap. 15. n. 13.* Bonac. *disp. 1. q. 1. pu. ult. §. 3. n. 21.* Palao *tract. & disp. 3. p. 3. §. 3.* ergo si est dubium, non debet habere rationem legis. Probatur itaque antecedens, quod vult hoc esse dubium: dantur in Ecclesia quamplurimæ aliæ hujusmodi consuetudines, quæ solius devotionis, pietatis, ac gratitudinis causâ sunt introductæ abs-

absque animo se ad illas observandas obligandi, insuper nulla habetur singularis ratio pro ista determinata consuetudine, quod hæc non fuerit introducta solo animo serviendi pietati: ergo est dubium. Probatur primum membrum antecedentis. Tales consuetudines sunt praxis salutandi Virginem ad signum campanæ mane, in meridie ac Vesperis: jejunandi in ejusdem Vigiliis, sumendi aquam benedictam in egressu Ecclesiæ, panem benedictum diebus Dominicis, & cinerem benedictum primo die Quadragesimæ, pluresque aliæ à Bellarmino *lib. 4. de Romanis Pontificibus. cap. 18.* Suarez. *l. 7. cap. 14. n. 6.* Salas, Azor. *tom. 1. l. 5. cap. 18. q. 5.* congestæ: ergo dantur quamplurimæ tales consuetudines, quæ solius devotionis gratiâ sunt introductæ. Probatô hac ratione primô membrô, secundum probamus solutione objectionum, quibus, si satisfacimus, hoc ipso verum est, nullam specialem rationem haberi, quod ista, de qua disputamus, consuetudo sit animô se obligandi introducta,

Sic itaque argumentantur adversarii. Juxta Suarezium *lib. 7. q. de LL. cap. 15.* quod aliqua consuetudo animô se obligandi fuerit introducta ex sequentibus conjecturis probatur.

Prima est, si consuetudo sit rei gravis, difficilis, & communiter à populo observata, quia non solet populus uniformiter convenire in his actibus, nisi quando se obligatum sentit: atqui hæc consuetudo, est rei gravis, difficilis: ergo &c. Resp. transeat major. nego min. non enim adeò difficile, & gravis res est procurare, ut lampas coram Venerabili semper ardeat, cum ut plurimum fundatio ab uno prædivite ac bene habente fiat: aut si plures ad illam concurrant, singulos modicum quid contingit: Item communiter ex sumptibus templi impensæ ad hunc finem accipiuntur, quæ omnia ostendunt, nequaquam gravem, difficilem hanc consuetudinem esse.

Objic. 2. Juxta memotatum Suarezium illa consuetudo habet vim legis, de cujus transgressoribus timorati malè sentiunt, & propterea populus scandaliz-

A a a 2

dali-

dalizatur; atqui hæc omnia verificantur in hoc casu: ergo &c. Resp. negando maiorem ita universaliter sumptam, de omnibus enim illis; qui consuetudines prius enumeratas, & solius gratitudinis aut pietatis gratiâ introductas non observant, etiam timorati malè sentiunt, & populus scandalizatur.

8 Objic. 3. Si Prælati & Superiores puniant violantes consuetudinem, tunc ista habet vim legis: atqui puniunt isti violantes consuetudinem istam: ergo &c. Resp. dist. min. puniunt istos ob violatam præcisè consuetudinem, negatur: ob violatam legem Dioecesanam in hoc puncto ab aliquibus Ordinariis latam, transeat minor, & nego consequentiam.

9 Objic. 4. Observatio hujus consuetudinis multum confert augmento reipublicæ Catholicæ, sed consuetudo multum conferens reipublicæ habet vim legis: ergo &c. Resp. quamlibet consuetudinem pietatis, devotionis, & gratitudinis gratiæ erga Deum & Sanctos introductam plurimum conferre ad augmentum reipublicæ, & tamen

non habere vim legis: ergo minor non est universaliter vera.

Dico 2. In jure communi nullibi habetur aliquod præceptum imperans, ut habeatur lumen accensum diu noctuque ante sacratissimum Sacramentum. Ita Navarrus in tom 2, cap. 18, n. 67, asserens se non reperire, quod jure communi sancitum sit lumen, nisi cum in publicum defertur. cap. Sanè, de celebrat. Missarum, lumen etenim, ut in citato cap. Honorius Tertius loquitur, significat ibi esse candorem lucis æternæ, & consequenter eam videntes, ad devotionem incitat. ex quo colligo, nequaquam hunc Authorem inspexisse, qui ex autoritate hujus Navarri in loco citato universaliter præsumunt, & ex constitutionibus Diocesium quarundam volunt probare ex jure communi dari obligationem nutriendi hujus luminis. Altera ratio est negativa, quia nullus Canon id præcipiens afferri potest.

Oppones: cum in cap. ad li-10 teras de celebrat. Missæ. reprehendatur Sacerdos, quod sine lumine celebraverit, consequenter

ter præcipit, ut adhibeatur lumen: ergo etiam hoc adhibendum erit coram Evcharistia, quia eadem ratio etiam pro hoc pugnat, & lex extenditur ad casum, in quo reperitur ratio legis. Resp. conc. antec. neg. consequ. cum sua ratione. ex devotione enim erga sacratissimam Evcharistiam plurima sunt constituta, ex quo tamen minimè sequitur, obligationem dari faciendi omnia illa, quæ in hujus SS. Sacramenti venerationem deserviunt.

12 Dico 3. Solent tamen aliquarum Dioecesium constitutiones, & nominatim Constantiensis præscribere, ac præcipere conservationem hujus luminis. Probatur. Constitutio Dioeceseos Constantiensis ita habet: *Ardeat coram Tabernaculo in quo Venerabile Sacramentum asservatur, sumptibus fabricæ, vel alterius, qui ad id obligatur, perpetuò noctes atque dies lampas, quæ, si extinguatur: rursus accendatur, & conservetur: quod licet adituum munus sit, Parochis tamen incumbit ædituos negligentes sui officii commone.*

13 Objicit Quintanadveñas Ri-

tuale Romanum, in quo Paulus V. mandat continuò ardere illic lampadem: ergo &c. Resp. conc. antec. nego consequentiam: hoc enim Rituale Romanum non ubique observatur in tota Ecclesia, & videtur pro sola urbe Romana factum: passim enim in administratione Sacramentorum, & celebrando Sacrificio contraria huic Rituali praxis observatur: cur ergo in hoc solo puncto obliget?

Nec dicas, Theologos valde rigidè exigere, ut tempore Sacrificii lumen sit semper accensum: ergo &c. Resp. neg. consequ. de priore enim habetur Canon expressè id præcipiens, nullus de posteriore.

Dico 4. Et si ponatur hæc 14 constitutio Synodalis sub gravi obligare, dare tamen parvitatem materiæ in illa, ita ut non quælibet omissio luminis integro die continuata sit statim mortalis. Quòd tamen vult Quintanadveñas *singul. QQ. tract. 4. sing. 1.* damnans mortalis Parochum & consequenter etiam Superiorem alicujus Monasterii, si eo sciante, & consentiente lampas ante Venerabile Sacramen-

tum integro die non adeat. Ratio est, quòd etiam præcepta feriendi dies Dominicos, uti & alia Festa, item audiendi Missam pro fine suo cultum Dei Ter Optimi Maximi habeant, & tamen parvitatem materiæ admittant; ergo non est ratio, cur hæc in præsentī materia dari nequeat. Quæstio itaque sola restat, quantum tempus, si pro illo omittatur lumen, pro materia gravi habendum sit: æstimat Quintanadvennas non leviter peccatum ædituum, qui per tres aut quatuor noctes relinquat lampadem extinctam: Ego salvo aliorum iudiciò ejusmodi ædituum, si non ab omni, saltem à gravi absolverem. Ratio est, quòd omissio nocturni luminis non ita contrarietur fini per lampadem ardentem obtinendo, qui in eo consistit, ut fideles admoneantur ibidem candorem Lucis æternæ & Divinitatē immortalem adesse & consequenter ad devotionem videntes excitentur, cū ergo fideles non soleant noctu Ecclesias frequentare, ideo omissio nocturni luminis nequitiam obest fini per hoc præceptum intento: imò

cum cessante fine cessent leges, videtur, ex hoc omnino de noctu non urgere hoc præceptum.

Dico 5. Probabilius Constitutiones Synodales ne quidem sub gravi præcipere, ut lumen semper coram Venerabili ardeat. Ita Gobatt *tract. 4. casu 21. n. 3.* rationem dat iste Author, quòd memoratæ Constitutiones *part. 1. tit. 8. n. 20.* asserant quidam: *Ardeat noctes atque dies coram Tabernaculo lampas*, non tamen utantur verbò reatum noxæ lethalis inducente: ergo cū gravis obligatio absque sufficiente causa nequaquam sit imponenda, non erit tenendum, obligatos sub gravi ad nutriendum lampadem Diocesanos Parochos obstrictos esse.

Confirmatur: Eadem Constitutio Synodalis post latum præceptum de conservando lumine statuit, ut ad ægrotum deferantur duæ hostiæ, ne in reditu Christus adoretur, cū tamen non sit præsens, & hoc sub gravi præcipit, in quantum dicit: quòd si ex negligentia vel inadvertentia (*quàm omnino sub gravi pena cavendā esse monemus &c.*) ergo cū conservationem lampadis

dis ardentis non præcipiat sub terminis ejusmodi gravem poenam insinuantibus, non erit asserenda obligatio gravis ex ejusmodi præcepto resultans.

Confirmatur 2. Lex hæc est positiva duntaxat ab homine lata, quæ per contrariam consuetudinem vel omnino abrogari, vel mitigari potest: cum ergo in pluribus locis partim ob inopiam, partim ob longam consuetudinem, & etiam (ut Gobatt asserit) alicubi ob torporem non ita severè observetur, ideo in tanto rigore nequaquam obligare dicenda est.

§. II.

Resolvitur secundum
quæsitum.

*Cujusnam impensis hoc lumen sit
procurandum.*

IN decisione hujus quæsitum juxta Autores ante omnia observanda sunt pacta & conventiones, & his cessantibus consuetudo obligans parochianos, ut certas quasdam oblationes ad conservandam lampadem an-

nuatim faciant. Probata etenim hæc tam laudabilis consuetudo, si legitimè fuerit, erit illa sine dubio etiam continuanda.

Quoddam de tali consuetudine neutiquam constet, videtur hæc quæstio decidenda ex iis, quæ tit. 48. de Ecclesiis edificandis, & reparandis: in genere statuta sunt. Optimè enim animadvertit Jurisconsultus in Leg. nam ut ait. 13. ff. de LL. nam quoties lege aliquod introductum erit, bona occasio, cætera, quæ tendunt ad eandem utilitatem vel interpretatione, vel jurisdictione supplere. Cum ergo conservatio hujus lampadis ad ipsam Ecclesiam spectet, ad hanc procurandam non immeritò obligatos dicimus, qui ex dispositione juris ad reparandam & conservandam Ecclesiam obligantur; nam sub nomine Ecclesiæ omnia, quæ ad divinum cultum in ea peragendum necessaria sunt, comprehenduntur: & argum. Legis accessorium. 42. in 6. accessorium sequitur principale.

Sciendum itaque erit, à Tridentino Sess. 21. cap. 7. de Reformat. Episcopos fuisse monitos, ut Parochiales Ecclesias collapsas re-

fici,

fici, & restaurari procurent ex fructibus & proventibus, quibuscunque ad eandem quomodocunque pertinentibus.

19 Ex hac universali regula deducitur primò tale lumen alendum esse ex portione proventuum, sive reddituum fabricæ deputatorum, cum ex istis conservatio & reparatio fabricæ, ad quam tanquam pars spectare etiam hujus lampadis conservatio videtur, facienda sit.

20 Deducitur 2. Deficientibus redditibus fabricæ Rectores Ecclesiæ aliósque hujus Beneficiatos ex redditibus, qui congruæ sustentationi supersunt, obligandos esse, hos enim in tali defectu ad reparationem & conservationem Ecclesiæ obstrictos esse, habetur in cap. 1. & cap. de his. 4. ratio est, quòd beneficiorum Ecclesiasticorum fructus ad sustentationem Beneficiatorum, & alendos de superfluis pauperes, nec non ad instituendum, & promovendum cultum divinum sint Clericis attributi.

21 Deducitur 3. In casu, quo deducta congrua sustentatione nihil supersit ex beneficii fructibus, Patronos, qui ex proventibus Ecclesiasticis aliquid utilita-

tis ob jus sibi in fundatione &c. Talis Ecclesiæ reservatum percipiunt, uti etiam omnes alios, qui quosdam fructus ex dictis Ecclesiæ proventibus percipiunt: ita habetur in Sess. 21. Tridentini. c. 7. est enim vel maximè æquum, ut qui Ecclesiæ commoda & proventus percipit, etiam subeatonera, ei que laboranti succurrat.

Deduces 4. Probabilius ab hoc onere immunes esse Patronos, qui de bonis & proventibus Ecclesiæ nihil percipiunt, neque decimas, neque aliam pensionem. Ratio est, quòd Patres Tridentini in citato capite 7. 21. Sessionis, obligaverint Patronos tantummodo ratione fructuum, quos ex Ecclesiis, id est, ex redditibus seu proventibus temporalibus ad Ecclesiæ refectionem conducentibus percipiunt. Ita Lambertinus de Jure Patronatûs. l. 3. q. 7. art. 2. num. 2. & 7. Pyrrhing de Ecclesiæ ædif. & repar. n. 20. Wiestner n. 45. de hoc ipso tit. Confirmatur: tales Patroni jus Patronatûs in dispositione cap. nolis. 25. de Jure Patronatûs. jam plenè acquisiverunt ex prima fundatione, constructione, & dotatione, his enim præstitis præ-

præstiterunt illa, quæ ad Patronatûs acquisitionem à jure introducta, & requisita fuerunt: ergo ad nihilum impofterum præstandum obligari poterunt. Ita Zypæus in *analyfi de Ecclesiis edificandis* n. 12.

- 23 Deduces §. Etiam decimatores Ecclesiasticos in defectum fabricæ redituum, & redituum ex detracta congrua Beneficiatorum sustentatione remanentium ad hoc onus esse obligatos. Ita omnes illi, qui cum Peckio, Barbosa, Sand, Jacob Emerita, Gutierrez, Layman, Wiestner, omnes decimatores etiam laicales obligant, præter alios plures, qui solos laicales eximunt. Ratio est, quamdiu decimæ à titulo spirituali non separantur, habentur pro bonis Ecclesiæ, ex qua proveniunt, proin etiam onus reparandæ Ecclesiæ, ad quoscunque Ecclesiasticos decimatores etiam deferunt, & cum hac obligatione iisdem concessæ fuisse videntur, eò quòd cum minimo præjudicio Ecclesiæ propriæ credantur translata in Ecclesias extraneas, si non aliud quidpiam in illarum separatione expressum fuerit.

Quid de laicalibus decimato-²⁴ribus statuendum sit circa hanc obligationem, dissentiunt inter se Authores: immunes esse illos à *reparatione Ecclesiarum* declarant plerique Doctores, si Zypæo de *Paroch. consult.* 4, n. 2. credimus, uti & Zæsius in *hanc Rubricam* n. 5. Molinæus de *consuetudine Parisin.* prin. n. 104. & §. 68. n. 24. Schmalzgrueber hic n. 56. Navarrus de *redit. Eccles.* n. 5. & 57. Ratio horum est: tales decimæ referuntur inter bona laicorum patrimonialia, gaudētque eadem, quo cætera illorum bona, immunitate, consequenter à parochia sunt abstractæ: ergo non percipiunt aliquid ex bonis Ecclesiæ tales decimatores: ergo si soli percipientes aliquid ex bonis Ecclesiæ sunt obligati, decimatores laicales erunt exempti. Confirmant, hoc onus nuspiam reperitur impositum laicis decimatoribus fuisse: ergo &c.

Ex opposito Peckius de *repa.* 25 *ratione Ecclesiæ cap. 14.* Gutierrez *pract. Q.Q. lib. 1. cap. 17. num. 4.* Wiestner hic n. 47. citans Laymanum, etiam laicales decimatores ad hoc vult esse obligatos;

Bbb

mo-

moventur, decimæ in nullum alium finem sunt institutæ, quàm ut Rectoribus Ecclesiarum de sustentatione, atque Ecclesiis de earum conservatione stabiliter prospectum esset. Hinc juxta D. Thomam 2. 2. q. 87. art. 3. jus decimarum primarium & fundamentale semper manet penes Ecclesiam, quòd radix solutionis decimarum sit debitum. quo seminantibus spiritualia debentur temporalia. Omne itaque jus decimandi, quia fundatum est in officio sacro, juxta cap. ultimum *de rerum permutatione*, est, ac semper insuper manet jus spirituale, cum fideles laicis ob ministeria sacra ab Ecclesiis ipsis impensa persolvant decimas, quibus ministeriis, cum laici nequaquam fungantur, ad eos hoc jus transire nequaquam potest: ergo hoc onus decimis ita inhæret, ut illud semper secum deferant, ad quoscunque Possessores transierint: prout etiam defendit Maximilianus Faustus *Consil. pro ærario. Classe 12. Consil. 16.* Cum enim Ecclesia à primario jure percipiendi decimas, quod juxta dicta est spirituale, separaverit, & avulserit secundarium jus

ad percipiendum id, quod in decimis est temporale, fructus scilicet, qui nomine decimarum solvendi, & ex se sunt aliquid temporale, atque illud vel liberaliter, vel cum titulo oneroso in alios transtulerit, non immerito præsumitur, quòd jus reficiendi, & conservandi Ecclesiam ab iis nequaquam separaverit, quamdiu contrarium non probatum à laicis decimatoribus fuerit.

Confirmatur. Absolutè potuit jus decimandi in laicos cum hoc onere transferri: ergo si non constat, quòd sine hoc onere in laicos translatum fuerit, tenendum, quòd cum hoc onere fuerit in illos translatum. Probatur consequ. donationes & alienationes sunt strictè interpretandæ, cum nemo censetur rem suam abjicere. Videtur itaque Ecclesia esse in possessione, ut onus probandi exemptionem ab hoc jure incumbat laicis decimatoribus.

Expositis rationibus obligantium decimatores laicales audiendæ insuper erunt rationes pro exemptione decimarum laicalium afferri solitæ. Ad ratio-²⁶
tio-

tionem itaque num. 24. propositam, quod scilicet tales secularizata decimæ sint bona patrimonialia laicorum, & eâdem cum cæteris immunitate gaudeant, respondent, disting. referuntur inter bona patrimonialia, ut tamen jus primarium colligendi decimas manserit penes Ecclesiam: jus autem secundarium tantum in seculares fuerit translatum: conced. ita ut hæc non fuerint observata: negant. Dein volunt, ut à talibus decimatoribus probetur, quod Ecclesia sine hoc onere decimas in seculares transtulerit. Sicut enim cætera bona patrimonialia sunt illis propria, & tamen certam obligationem habere possunt, ita etiam dici hoc ipsum poterit de talibus decimis.

- 27 Verum hæc responsio urgetur: ut aliquis habeatur exemptus ab onere suis bonis imposito, non potest exigi, ut ipse hanc immunitatem probet, sed adversario, & onus quoddam imponenti hoc onus probandi incumbit: ergo Ecclesiæ erit probandum, quod onus concurrenti ad reparationem fabricæ secularizatis decimis maneat im-

positum. Translatio rerum semper supponitur instituta absque omni onere, nisi ex instrumento contractus vel aliunde id probari possit: ergo non ipsi seculares decimatores, sed Ecclesia probare debet, hoc onus secularizatis decimis adhuc esse impositum. Adde, quod nullus textus in Jure Canonico hanc obligationem imponens invenitur.

Quando autem opponitur 28 quod etiam in secularizatis decimis jus primarium colligendi decimas manserit penes Ecclesiam: ergo etiam jus ad exigendum reparationem à decimatoribus secularibus. Adverto, sub jure primario posse intelligi jus fundamentale, atque remotum, quod Lex Divina aut Ecclesiastica Parochis aut Ecclesiæ attribuit in tales decimas in sustentationem illorum ob obsequia Ecclesiæ præstita, hoc itaque jus manet semper penes Ecclesiam: cum autem Pontifex tanquam absolutus Administrator bonorum Ecclesiasticorum ob certas & efficaces rationes à Jure spirituali ad obeundas functiones spirituales Parochis com-

B b b 2

pe-

petente avellere possit jus percipiendi temporalia ad Parochorum sustentationem olim deputata, hinc ista avulsione supposita proximum jus percipiendi decimas erit penes sæculares, in quos decimæ fuerunt translatae. Ita tamen, ut hoc jus istis competat ob jus Ecclesiasticis ministris olim à Deo vel Ecclesia attributum, & fundamentum primum sit prædicta olim fidelibus obligatio solvendi decimas ipsis ministris Ecclesiæ.

Præterea cum jus decimandi non avellatur à jure spirituali Parochis competente, nisi per aliud æquivalens compensetur, aut nisi etiam supposita hac avulsione congruam sustentationem adhuc percipiant, hinc ipsis Parochis nihil decedit, cum sola congrua sustentatio, quam adhuc retinent, eisdem sit debita, de superfluis autem disponere juxta suum beneplacitum Pontifex possit.

29 Sed urgent obligantium Patroni: si ex avulsis & secularizatis decimis nihil contribuentum sit ad reparandas Ecclesias, meritò conquerentur Parochiani, si ultra præscriptas à Deo, &

Jure Canonico ad reparationem Ecclesiæ deputatas ac sufficientes impensas & redditus, decimas scilicet, ex aliis bonis suis novum quoddam subsidium conferre cogantur, eò quod decimæ in sæculares translatae fuerint. Sed contra est, si Parochus in locum avulsarum decimarum æquivalens substitutum fuit, Parochus non minores redditus percipit, ac perceperit, si decimæ non fuissent avulsæ: ergo hæc replica cessat. Secundo; si nullum æquivalens assignatum fuit, ea tamen portio Parochis relinquitur, quæ ad congruam illorum sustentationem plus quam sufficiens judicatur. Tertiò, cum quælibet Ecclesia sufficiente ad reparandam illam & conservandam necessaria dote sit instructa, parochiani non possunt ægrè ferre, si ob rationabiles causas aliqua decimarum portio à titulo spirituali avulsa in sæculares translata fuerit, cum istæ decimæ Ecclesiæ doti non annumerentur.

Rationem autem sufficientem ad talem alienationem videntur suppeditare præstantia merita à decimatore sæculari Ecclesiæ

siæ

siæ particulari cuidam vel universali præstita, aut pretium quoddam Ecclesiæ pro jure decimandi persolutum: ergo potius præsumendum est absque tali onere decimas in sæculares translatas fuisse, usquedum probatum fuerit ab Ecclesia, vel parochianis contrarium.

Instant tamen ulteriùs obligantes ad prædictū onus, quando cuidam agro certum onus fuit impositum, tunc cum tali vendito agro in ementem etiam transfertur illud onus: ergo cum alienatis decimis etiam in novum dominum transferetur onus concurrenti ad reparatio-

nem Ecclesiæ ipsis decimis impositum, sed respondetur. Disting. conseq. ergo cum decimis etiam hoc onus transfertur, si per hanc avulsionem & translationem non fuerit extincta radix & fundamentum, ob quod decimis spiritualibus onus illud erat impositum, conc. conseq. si hæc radix per hanc alienationem fuerat extincta neg. conseq. radix hæc fuerat, quia antea spectabant ad talem Ecclesiam, & quia exspectantibus ad Ecclesiam reparanda hæc cæteris deficientibus est ipsa Ecclesia.

Bbb 3

Ca-

Casus XXXV.

De Communicatione Suffragiorum.

DE Sancta Theresia narratur quòd cuidam magno ac ad desperationem redacto peccatori veniam à Deo impetraverit, & omnium suorum bonorum operum satisfactionem in eundem transtulerit, Occasione hujus.

Quær. Utrùm in Ecclesia inter vivos Communicatio bonorum operum vigeat?

Synopsis.

§. I.

Prænotanda.

1. Suffragiorum natura explicatur.
2. Illorum diversitas.
3. Possunt considerari dupliciter.
4. Cujuslibet boni operis fructus est triplex.

5. Fidelium, qui se juvare suffragiis possunt, triplex est status.

§. II.

Proponuntur Conclusiones.

6. Fideles possunt se mutuò juvare per suffragiorum Communicationem.
7. Non omnia tamen benefacta hoc modo communicari possunt.
8. Possunt fideles se mutuò juvare ad satisfaciendum pro pœna temporali peccatorum.
9. In quantum unus pro altero solvit pœnam temporalem pro remissis peccatis.
10. Hæc solutio non habet rationem cujusdam impetrationis.
11. Aut remissionis puræ per applicationem satisfactionis Christi.

12. Nec

12. Nec per hoc, quid quis suis precibus impetret à Deo alteri pium motum.
13. Peccatum facit dignum poenâ, per se, vel per alium solvenda.
14. Nec obstat, quòd poenæ hujus debitum per alium nequeat contrahi.
15. Nec obest, quòd debitum per solum peccantem auferri queat.
16. Et meritum gratiæ ac gloriæ alteri ad gloriam donare possit.
17. Poena peccatis statuta non habet rationem solius medicinæ.
18. Textus Apostoli ad Galat. 6. & 2. ad Corinth. 5. explicantur.
19. Transferens satisfactionem suorum bonorum operum non indecenter propria satisfactione se privat.
20. Ejusmodi transferens non se privat meritò suorum operum.
21. Applicatio talis satisfactionis pro vivente, huic infallibiliter prodest.
22. Si poena non ad solum delinquentem iudex restrinxe-

- rit, etiam ab alio persolutam debet acceptare.
23. Satisfactio ex opere operato alicui debita in alium transferri non poterit.
24. Instantia ex Sacerdote applicante alteri fructum satisfactionum sibi debitum diluitur.
25. Quid, si implens poenitentiam Sacramentalem, hujus satisfactione non indigeat.
26. Quibus conditionibus instructus esse debeat, ut applicatio viventi possit prodesse.
27. Ut alteri facta applicatio satisfactionis prodest, non est necessaria hujus acceptatio.
28. Afferuntur conditiones ex parte transferentis satisfactionem requisitæ.

§. I.

Pramittuntur scitu necessaria.

ADvert. I. Nomine suffragii in hac quæstione intelligi auxilium, quo fidelium alius alium adjuvat, vel in relaxatione poenæ temporalis à DEO obtinenda, vel aliquo alio spirituali commodo impetrando. Ita D. Thomas 4. D. 45. cum aliis Scho-

Scholasticis, Ægydius Coninc.
Disp. 11.

2 Advert. 2. Juxta S. Gregorium in cap. *Animæ causa 13. q. 1.* Quatuor ferme genera horum suffragiorum numerari. Primò. Oblationes seu Sacrificia Sacerdotum. Secundò. Preces Sanctorum, æquè triumphantium in cœlo, ac hodie militantium. Ad hanc suffragiorum classem reduci quoque solent cætera pietatis opera. Tertiò. Eleemosynas, & quidem ex duplici ratione: tum quia ob sui difficultatem ad satisfaciendum sunt aptæ, tum quia etiam pauperes ad orandum pro suis benefactoribus vehemèter excitant. Quartò. Denique jejunia, sub quo nomine cætera ferè pœnitentiæ opera comprehenduntur, prout sub nomine Eleemosynæ denotantur quæcunque aliæ misericordiæ opera.

3 Advert. 4. Suffragia ista posse considerari prout peraguntur ex opere operantis: & prout ex opere operato sunt. Ex opere operantis duplici modo fieri possunt: privata scilicet voluntate: in quantum superstites fideles aliquid suarum precum, eleemo-

synarum, jejuniorum vivis, aut jam defunctis privata sua voluntate applicant, quod iis ad proprias pœnas expiandas, vel supervacaneum, vel etiam necessarium foret. Sotns 4. *D. 21. q. 2. n. 2.* Henriquez *lib. 5. c. 2. n. 1. & lib. 5. cap. 18.* Auctoritate autem publica fiunt, quando tota Religio, aut Communitas vel hujus Prælatus aliquos speciatim admittit ad participandas preces, nec non ad pia opera à se in futurum facienda.

Advert. 5. Quodlibet opus 4 bonum triplicem virtutem, atque vim continere: merendi, impetrandi, & satisfaciendi, vis meritoria operum propriè dicta fructificat gratiam & gloriam; vis impetrandi extendit se ad consecutionem alterius cujusdam, quàm gratiæ, divini beneficii. Satisfactio est voluntaria solutio pœnæ temporalis pro peccatis jam prius quoad culpam remissis Deo debitæ.

Advert. 6. Ab Authoribus 5 fideles, qui se invicem suffragiis juvare possunt, in triplicem statum, seu tres classes distribui. Primam classem constituunt, qui alios suffragiis juvare possunt, sed

sed non ipsimet juvari, sub hac comprehenduntur electi in cœlo degentes. Alteram classē constituunt, qui juvari quidem ipsimet suffragiis possunt, non tamen juvare alios, qui sunt animæ fidelium in purgatorio detentæ. Tertium denique efficiunt statum, qui & alios suffragiis juvare, & ipsimet aliorum suffragiis juvari possunt, cujusmodi sunt omnes fideles in hac vita adhuc superstites.

§. II.

An, & quomodo fideles se mutuò suffragiis adjuvare possint?

6 **D**ico 1. Fide certum esse, posse fideles absolutè se juvare mutuò per Communicationem suffragiorum. Ita Bellarminus in *explicat. doctrinæ Christianæ. art. 9. & lib. 1. Indulg. c. 3.* cum communi Catholicorum DD. constat assertio ex symbolo Apostolorum, vi cujus *credimus Communionem Sanctorum*, cum enim omnes in gratia constituti fideles sint viva, charitate mutua tanquam quadam unione conjuncta membra totius Ecclesiæ,

tanquam ejusdem corporis, cuius caput est Christus, hinc inter illa quandam Communicationem bonorum operum intercedere oportet, vi cujus ultrò citròque alii alios juvare, in iis præsertim quæ superflua, possint, prout etiam ejusdem viventis humani corporis membra sibi mutuò succurrunt, subministrando liberaliter alimentum, quod aliquibus membrorum est superfluum.

Dico 2. Non omnia tamen 7 omnino benefacta promiscuè, aut æqualiter inter fideles communicari, sed certa quadam ratione, quæ vel Divinæ institutioni, vel liberrimæ hominum applicationi consentanea est. Ita Suarez in 3. partem tom. 4. disp. 48. sect. 1. Probatur. Ratio meriti, quo aliquis bonis operibus gratiam sanctificantem, & gloriam cœlestem consequitur, non potest æquè aliis donari, ac ipsa præstita ab aliquo satisfactio: ergo &c.

Cæterum, quòd orationes pro aliis fundi, atque aliis communicari valeant, constat ex Jacobi 1. *Orate pro invicem, ut salvemini:* & ad Romanos 15. *Ob-*

C c c

secro

secro vos fratres, ut adjuvetis me in orationibus pro me ad Deum: Item Jobi ultimo dixit Deus: *Ite ad servum meum Job: ille orabit pro vobis.*

8 Dico 3. Posse fideles se mutuò juvare ad satisfaciendum pro pœna temporali peccatorum, ita quidem, ut opus unius alteri valeat ad remissionem alicujus pœnæ temporalis obtinendam. ita Suarez *locò cit. n. 2.* cum communi Catholicorum. Probatur conclusio omnium optimè ex consuetudine & sensu Ecclesiæ: insuper ex consensu T. T. ac Patrum à prælaudato Suarezio *n. 7.* adductorum: in hunc finem ab Authoribus etiam adducuntur quædam Scripturæ Sacræ loca: ut illud Psalmi 18. *Particeps ego sum omnium timentium te, & custodientium mandata tua.* Item illud Pauli ad Coloss. 1. *Gaudeo in passionibus pro vobis, & adimpleo ea, quæ desunt passionum Christi in carne mea, pro corpore ejus, quod est Ecclesia, cujus factus sum ego minister secundum dispensationem Dei.* Ultima hujus textus verba satis ostendunt, Paulum non solum sustinuisse in sua carne passiones, ut conjunctæ Christi

passionibus sibi prodesse, sed etiam universæ Ecclesiæ.

9 Dico 4. Fideles posse sibi invicem suffragari, dum unus pro alio solvit pœnam temporalem pro peccatis remissis debitam. ita S. Thomas 4. D. 20. q. 11. art. 2. Bonav. Sotus D. 19. q. 2. n. 4. cum Durando, Paludan. Richardo, Bellarm. Valentia, Suarez *sect. 2. n. 5.* loci citati. Probatur: nequaquam rationi repugnat dicere, quòd Deus in hac providentia rem alternativè ita ordinaverit, ut pro remisso peccato decreta pœna vel in purgatorio sustineatur, vel pro illa in hac vita peccator satisfaciatur, aut per se, aut per amicos suos: ergo vera est nostra conclusio. Prob. antec. nō est rationi contrarium dicere, quòd Deus absolutè potuerit rem ita ordinare: ergo neque rationi dissentaneum erit dicere, quòd de facto ita ordinaverit. Prob. antec. sæpius puniuntur aliqui per justam legem non solum in propria persona, sed etiam in aliis sibi conjunctis; Item imponitur in pœnam opus per se, vel per servum, aut aliam quandam personam persolvendum: ergo non est rationi dif-

9
dissentaneum dicere, quod Deus talem poenam velit subiri vel in purgatorio, vel ut peccator pro illa satisfaciatur in hac vita immediate per se, aut per sibi conjunctos. Subsumo: si Deus talem ordinationem potest absolute facere, tunc de facto ita rem istam etiam ordinavit: ergo possumus satisfacere pro aliis, poenam illis debitam persolvendo. Probatur subsumptum, ex communi Ecclesiae sensu, traditione perpetua, interpretatione Doctorum, Communionem Sanctorum, & illo praesertim Ecclesiae dogmate, tradente esse in Ecclesia Thesaurum, tum ex Christi, tum ex superfluis Sanctorum satisfactionibus congestum, & infidelium necessitates distribuendum. Confirmantur haec ex Catechismo Romano Pii V. hic enim in fine de Sacramento Poenitentiae n. 61. habetur. *In eo summa Dei bonitas, & clementia maximis laudibus, & gratiarum actionibus praedicanda est, qui humana imbecillitati hoc condonavit, ut unus pro alio possit satisfacere.*

Confirm. 2. Christus Dominus nobis profuit, & merendo,

& satisfaciendo pro nobis sustinendo mortem ac tormenta sua: ergo modus solvendi pro alio, patiendo pro ipso, ex se neutiquam repugnat; si enim impetrationibus iusti possunt aliis remissionem poenae obtinere, cur non etiam oblationibus aequalium poenarum.

Objic. Contra dicta Primò. ¹⁰ Potest dici, quod haec suffragatio fiat per modum impetrationis, non autem cujusdam satisfactionis: ergo haecenus dicta non subsistunt. Prob. Potest aliquis petere, & à Deo obtinere, ut gratis, & sine ulla satisfactione, vel compensatione tollatur reatus poenae temporalis: ergo &c. Resp. 1. Cum majus quid sit, impetrare gratuitam remissionem residuae poenae temporalis, quam impetrare, ut pro poena à se tolerata remittatur poena alteri debita, ideo, qui priorem modum suffragandi admittunt, posteriorem negare non poterunt. Resp. 2. nego anteced. Cum enim modo impetrationis non possit sibi ipse impetrare gratuitam eamque immediatam remissionem poenae temporalis: multò minùs hoc poterit pro alio,

lio, cum cæteris paribus sit efficacior oratio pro se, quàm pro aliis fusa.

11 Objic. 2. Potest dici, suffragia in eo consistere, ut aliquis sine solutione pœnæ à se præstitæ à DEO impetret, ut alteri fiat remissio per applicationem satisfactionis Christi quoad hunc effectum: ergo necdum subsistit nostra conclusio. Resp. neg. ex Lege enim ordinaria satisfactio Christi ultra proprium opus operantis nobis non applicatur extra Sacramenta, & Sacrificium Missæ, & Indulgentias per solam intercessionem, atque petitionem nostram.

12 Objic. 3. Potest dici, quòd per hoc unus suffragetur alteri, quòd suis precibus impetrat alteri à Deo pium motum, quo alter excitatus bene operetur, & sic mereatur remissionem pœnæ temporalis sibi aliàs sustinendæ. Resp. neg. antec. in hoc enim supposito non tantum darentur suffragia ad delendam pœnam post remissum peccatum adhuc solvendam, sed ad ipsum mortale peccatum abolendum, cum etiam possimus peccatori nostris precibus impetrare pium motum

ad eliciendam contritionem, deletivam mortalis.

Objic. 4. Per peccatum fit¹³ aliquis dignus pœnâ in seipso, non in alio: ergo contrahit debitum persolvendum per actionem vel passionem propriæ personæ, non alterius. Resp. dist. antec. propter peccatum fit aliquis dignus pœnâ in seipso, ita ut per se, & vi sua solam talem personam constituat debitricem, & ab illa justè possit exigere: con. ita ut ab illa sola possit persolvi: negatur antec. & conseq. aliàs neque Christus potuisset pro nobis satisfacere per modum solutionis, sed solum impetrationis.

Urgebis: Christus est caput totius corporis, quod omnes fideles constituunt, satis autem est, quòd ipsius capitis satisfactio reliquo corpori applicetur: ergo satisfactio Christi nobis applicari poterit, non autem unius fidelis alteri fidei. Resp. neg. conseq. Cum enim omnes fideles mediante charitatis unione unum corpus constituent, hinc sicuti satisfactio capitis potest applicari corpori, ita unius membri satisfactio alteri membro donari poterit, cum non minor sit

com-

communicatio capitis cum corpore, quàm membri unius cum alio membro.

14 *Objic. 5.* Tale est ejusmodi pœnæ debitum, ut per opus alienum contrahi nequeat; sed per proprium duntaxat: ergo etiam à contrario solutio hujus pœnæ à solo debitore, non autem ab alio præstari poterit. *Respon. conc. antec. neg. conseq.* disparitas est, quia debitum pœnæ temporalis per proprium reatum incursum, per solam culpam actualem contrahitur, hæc autem non est communicatio, cum sola voluntate propria committatur, quæ est voluntaria deviatio à lege Divina, ex opposito solutio pœnæ ab altero fieri potest, & alteri prodesse, si ab hoc volente liberari à suo debito acceptetur.

15 *Objic. 6.* Sicuti peccator est obligatus ad expungendum debitum pœnæ, ita est etiam obligatus ad expungendum debitum culpæ per peccatum contractæ: ergo sicut per alium expungi non potest debitum culpæ, sed à solo peccatore auferri debet, ita hoc ipsum de pœnæ debito erit tenendum. *Resp. neg. conseq.*

& paritatem Ratio est, quòd remissio culpæ, ad intrinsecam rectitudinem atque sanctificationem pertineat, quæ sine intrinseca & proportionata dispositione ipsius pœnitentis fieri nequit, ex opposito remissio pœnæ post donatum ipsius culpæ reatum adhuc solvendæ non reddit hominem intrinsecè meliorem, aut magis studiosum: ergo hæc sine intrinseca peccatoris mutatione aut operatione auferri poterit.

Objic. 7. Meritum gratiæ ac¹⁶ gloriæ ita est personale, ut nemo alteri suum meritum transcribere possit ad gloriam illi alteri promerendam: ergo etiam satisfactio pro pœna temporali erit ita operanti propria, ut illa nequeat adscribi alteri ad solvendum reatum pœnæ alienæ. *Probat. conseq.* Per sola propria merita sumus digni vitâ æternâ: ergo etiam per solam propriâ fit satisfactionem aliquis dignus remissione pœnæ temporalis. *Prob. conseq.* per opus alterius etiam nullus potest fieri non dignus pœnâ, cujus per propriam culpam effectus fuit reus: ergo per solam propriam satisfactionem fit talis. *Resp. conc. utroque*

antecedente neg. conseq. disparitas jam fuit insinuata, quodlibet etenim meritum debet intrinsecè hominem disponere, aptumque reddere ad gratiam sanctificantem, proportionatam præmio: atqui hæc dispositio per solum actum proprium, non autem alienum efficitur: è contrario remissio pœnæ nullam intrinsecam dispositionem in illo, cui illa obvenit, supponit, eò quòd non semper fundetur in actuali existentia cujusdam culpæ, ad cujus remotionem ipsius peccatoris operatio est necessaria.

- 17 Objic. 8. Omnis pœna peccatis commissis statuta medicina quædam est, ad majorem quandam hominis sanctificationem ordinata: ergo sicut nemo curatur per medicinam alteri, quàm ipsi ægroto applicatam, ita & reatus pœnæ non remittitur, nisi per actum ipsi, cui pœna remittitur, intrinsecum. Resp. dist. omnis pœna peccatis statuta, est tantummodo & unicè ut medicina serviens ad eradicationem vitiorum: neg. antec. ut sit etiam vindictio quædam commissi delicti: conc. antec. & neg. conseq. ex hoc tantum

sequitur, unum finem, qui est remedium vitiorum, & mortificatio passionum, non esse obtinendum, quando ab alio ponitur satisfactio, sufficit autem, quòd obtineatur alter, qui est delicti commissi vindictio, hanc, quòd etiam Deus intendat, animæ in purgatorio detentæ comprobant.

Objic. 9. Ad Gelat. 6. legimus: *Unusquisque onus suum portabit. Et 2. ad Corinth. 5. Unusquisque recipiet, prout gessit in corpore suo*: ergo pœna pro peccatis debita est persolvenda à quolibet in persona propria. Resp. conc. antec. dist. conseq. ergo pœna per finalem sententiam à Deo ferenda (de qua Textus ad Galatas 6 & ad Corinth. 5. citati loquuntur) erit sustinenda à quolibet in persona, & nulli alteri imputanda: conc. conseq. ergo pœna non finalis, & in hac vita soluta erit præstanda per solum delinquentem: neg. conseq.

Objic. 10. Hac ratione transferens satisfactionem suorum bonorum operum in alterum seipsum tali satisfactione privaret, sed hoc est inconveniens, cum amor incipiat à seipso: ergo &c. Resp.

1. An-

1. Anteced. tanquam verum doceri à D. Thoma D. 45. q. 2. ad.

1. quæstionum, 4. & D. 20. q. 1. art.

2. quæst. 3. cum communi Doctorum, cum enim quælibet satisfactio sit finiti valoris, ideo quodlibet satisfactorium opus potest solum valere secundum æqualitatem ad remissionem tanti reatus: ergo quando hic valor transfertur in alium iste non proderit ipsi satisfaciendi, cum rationem operis excederet. Respond. 2. Conc, antec. nego consequ. talis enim transcriptio est opus charitatis.

20. Objic. II. Transferens in alterum satisfactionem etiam careret merito sibi ex bonis operibus aliis eventuro: sed hoc est absurdum. Prob. antec. repugnat satisfactio pro alio, & meritum pro se: ergo. Resp. neg. utrumque antec. Ratio est, quod sint diversarum rationum, atque diversos ad effectus ordinentur, in distinctis principiis seu proprietatibus actuum fundatæ, bonitate scilicet, ac poena operum, cum igitur translatio satisfactionis in alium sit actus charitatis novi præmii meritorius,

ideo ex illa hoc potius augebitur, quam diminuetur.

Dico 5. Satisfactio ista unus fidelis viventis pro alio vivente prodest infallibiliter illi, cui applicata fuerit. Ita D. Thomas 3. contra gentes: c. 158, ibi: *sicut per seipsum, ita & per alium potest aliquis satisfacere DEO.* S. Doctorem sequitur communis TT. Suarez in Commentario ad 3. partem tom. 4. dis. 48. sect. 3. n. 3. Lugo de Pœnitentia. disp. 26. sect. 3. n. 5. asserens esse sententiam communiorum. Probatur assertio ex verbis Catechismi Romani superius adductis: si enim fideles possunt pro aliis satisfacere, tunc istud totum, quod ad satisfaciendum pro alio requiritur, habent in sua potestate, cum ergo & acceptatio Dei requiratur, etiam hanc habebunt in sua potestate. Prob. 2. Satisfactio Sanctorum ab Ecclesia per Indulgentias, alicui legitimo modo applicata infallibiliter prodest, atque à Deo acceptatur: ergo etiam applicata ab ipsomet operante, quod totum non solum de satisfactione superflua operantis intelligendum esse

esse exinde probatur, quod Patrum de hoc locutiones sint universales, tam superfluam, quam non superfluam completentes satisfactionem.

22 Objic. Punitio est actus iustitiæ vindicativæ propria, conferens jus in delinquentem: ergo Judex nunquam tenetur satisfactionem per alium præstitam acceptare: ergo acceptio illius non est infallibilis, sed dependet à libera voluntate Dei. Resp. dist. consequ. ergo judex non tenetur, si lex poenam impositam ad solum delinquentem limitet, conc. si hoc non fiat, sed poena vel à delincente, vel ab alio persolvi possit, uti hic fit: negatur.

23 Dico 6. Probabilius regulariter nemo potest alteri applicare per modum suffragii satisfactionem, quæ ipsi obvenit ex opere operato per poenitentiam Sacramentalem aut sumptionem Eucharistiæ. Ita Lugo de Sacramento Poenitentiae. disp. 26. sect. 1. n. 11. citans pro hoc Suarezium. Prob. assertio. hujus satisfactionis applicatio alteri facta, si esset possibilis, tunc etiam baptizatus, vel Martyr posset satis-

factionem ex opere operato per Baptismum aut Martyrium obtentam applicare tertio: sed hoc videtur absurdum: ergo & id, unde hoc sequitur. Prob. min. hac ratione talis Martyr veniret ad purgatorium, & hinc contra communem Ecclesiæ sensum non quilibet Martyr statim avolaret ad cælum, cum prius pro suis peccatis debitum eidem solvendum esset. Idem de baptizato verificaretur. Prob. conclus. 2. Tantummodo in alterum, transferre possum, quod est meum, & meo activo dominio subest: atqui satisfactio ex opere operato per Sacramentorum receptionem obveniens non est subiecta meo activo dominio: ergo non potero illam transferre in alium: minor constat, cum illam recipiendo me tantum passivè habeam, eò quod ipsius Christi satisfactio mihi applicatur. 2. dò in tantum ego sum activè dominus meæ satisfactionis, in quantum ego possum liberè opera meritoria elicere, quæ post se trahunt satisfactionem: ergo satisfactio ex meritis Christi mihi obveniens ex opere operato ejusdam Sacramenti,

non est sub activo meo dominio. Confirmat. Nemo potest alteri applicare fructum, qui eidem obvenit ex eo, quòd Sacerdos pro illo Sacrificium obtulerit: ergo neque fructum satisfactorium ex opere operato per receptionem Sacramenti obtentum. Prob. antec. applicare talem fructum alteri est offerre Sacrificium pro altero: sed ejusmodi tertius applicans non potest offerre Sacrificium pro altero: ergo neque huic alteri applicare memoratum fructum.

Ex his constat in casu, quo Petrus determinatè jejundet pro Paulo, istum non posse cuidam tertio applicare hunc fructum satisfactorium, cum unusquisque respectu suorum operum meritoriorum, sit quasi Sacerdos offerens: ergo si Petrus suum jejunium determinatè pro Paulo obtulit, iste non poterit illud alteri applicare. Dein quando Petrus sua oratione Paulo vult aliquid apud Deum impetrare, non potest Paulus hanc Petri orationem pro tertio offerre, cum hoc esset orare pro tertio, & Paulus hoc nequeat facere per orationem Petri: ergo idem de

jejunio, aut alio quodam opere personali tenendum erit.

Objic. Sacerdos sacrificans²⁴ potest fructum satisfactorium sibi obvenientem ex opere operato ratione Sacrificii applicare alteri: ergo fructus iste potest alteri applicari. Resp. transeat antec. dist. conseq. ergo ipse sacrificans potest applicare fructum ex opere operato proveniente, & Christo principali offerenti correspondentem, alteri applicare: conc. ergo etiam potest alteri applicari fructus non ipsi Christo principali offerenti, sed alii cuidam correspondens, negatur conseq.

Urgebis: Si Sacrificans potest, non amplius habetur ratio, ob quam alius id non possit. Resp. Rationem esse, quòd Sacrificans tanquam minister secundarius & à Christo sibi substitutus consideratur, ut principium activum Sacrificii, non secus ac ipse Christus: ergo instar hujus potest alteri illum fructum applicare.

Objic. 2. Potest contingere, ut²⁵ implens poenitentiam Sacramentalem, hujus satisfactorio fructu non indigeat ad delendas poenas pro expositis peccatis subeundas,

D d d

&

& tunc talis satisfactio ab illo applicari poterit ad delendam poenam pro peccatis aliàs expositis debitam: ergo etiam fructum satisfactorium poterit in tertium transferre. Resp. antec. ut minus probabile negari à Lugone *n. 15. sectionis primæ disp. 26. de Pœnit.* eò quòd illa pœnitentia probabiliùs tantum aliquid conferrat ad delendam poenam peccatorum, ob quæ confessà, imposita illa fuerat, cùm Sacerdos poenam peccatis expositis debitam commutet in imposità confitenti, & ad delendam illam aliam poenam virtute clavium elevatam.

26 Dico 7. Ut alicui viventi suffragia applicari possint, requiritur Primò. Ut ille sit in statu gratiæ. Secundò. Ut culpa sit remissa. Tertiò. Ut tali satisfactione indigeat. Ita Suarez *disp. 48. Lugo de Sacramento Pœnit. disp. 26. sect. 2.* Ratio primi est, quòd in mortali constitutus tanquam membrum mortuum non habeat sufficientem Communicationem cum aliis membris vivis. Secundò, Opera iusti tantummodo valent ad placandum Deum pro pœna su-

menda de amico: ergo cùm multò major valor requiratur ad placandum Deum pro inimico; ad hunc effectum non erit condigna satisfactio hominis iusti. Tertiò, Pro pœna æterna non potest ulla satisfactio condigna offerri: ergo cùm in mortali constitutus hanc subire debeat, pro illa non poterit ulla condigna satisfactio offerri: imò neque pro veniali ejusdem, quia ob mortale meretur, ut Deus nullum favorem eidem exhibeat, adde, quòd juxta multos veniale mortali adjunctum mereatur poenam æternam.

Ratio secundæ conditionis est, quia Deus semper aversus, atque inimicus manet homini propter culpam, quamdiu hæc necdum remissa fuit: ergo cùm remissio pœnæ, & acceptatio satisfactionis per ista ab alio præstita sit Indulgentia & favor quidam, ideo non videtur congruum, ut favorem & Indulgentiam peccatori gratiosè exhibeat, antequam cùm illo, culpam remittendo reconciliatus fuerit.

Tertiæ conditionis ratio est, quòd pœna non persolvatur, nisi pro

pro culpis commissis, non autem pro committendis: ex altera parte satisfactio tanquam voluntaria castigatio sapiat naturam poenae: ergo etiam supponit culpam commissam, nec acceptari potest pro culpa futura. 2. dō Finis cujuslibet poenae est, ut reus illam patiēdo agnoscat, & retractet suam culpam: ergo ante hanc infligi non poterit, neque acceptari satisfactio sapiens naturam poenae.

27 Præter has tres condiciones non videtur necessaria ex parte ejus, pro quo suffragia offeruntur, satisfactionis acceptatio, eò quod iste se habeat merè passivè, causa verò passiva necessariò, non autem liberè concurrat: ergo à solo offerente, tanquam ab adæquata causa activa pendet effectus seu remissio poenae. Dein ille, pro quo oro, non potest per suum dissensum, meae orationis impetrationem per se impedire, sed solum per accidens, se indignum reddendo: Idem autem de suffragiorum effectu tenendum.

28 Dico 8 Ex parte suffragia offerentis, ut hæc suum effectum sortiantur, necessarium est Pri-

mò. Ut ille sit in statu gratiæ. Secundò. Ut determinatam intentionem offerendi pro altero habeat. Tertiò. Ut hæc intentio præcedat bonum opus, Ratio primi membri est. In statu peccati mortalis constitutus non potest pro se ipso satisfacere: ergo neque pro altero de condigno: quia autem principalis offerens Sacrificium est Deus, hinc istud à Sacerdote in peccatis constituto oblatum non caret satisfactione ex opere operato, orationes verò ex voluntate, atque nomine Ecclesiæ à tali Sacerdote in Missa recitatæ habent vim impetrationis, nullius autem satisfactionis, cum respectu Ecclesiæ non sint opus quoddam poenale, quod solum sufficit ad satisfactionem.

Secunda conditio per se patet, sine illa enim nulli determinata fidelium applicabitur, hinc omisâ illâ ex bonis meis operibus nulla diminutio poenae cæteris singulis justis obveniet, sed sola de congruo quædam impetratio indirecta, in quantum congruum est, ut propter consortium, quod boni inter se habent, Deus benefaciat omni-

D d d 2

bus

bus illis, qui cum iis conjunctionem aliquam habent; debere autem hanc intentionem bonum opus præcedere, inde probatur, quia sequeretur operantem posse suam satisfactionem suspendere ad tempus, quo ipse illâ indiget, & postea sibi applicare. 2. dō in tantum mea satisfactio applicari potest, in quantum meo dominio subest, sed postquam jam fuit præstita, non amplius subest meo dominio. Probatur min. in tantum meo dominio subest, in quantum mihi liberum est opus bonum ponere, vel non ponere, sed quan-

do opus bonum à me jam est præstitum, non amplius illud possum ponere, vel non: ergo tunc non amplius in meo dominio erit.

Cæterum hæc intentio non debet semper actu coexistere operi bono, alteri per suffragium applicato, cum juxta Vasquezium 2. tom. in 3. partem. disp. 138. c. 6. sufficiat virtualis: & Lugo disp. 8. de Sacramentis in genere sect. 6. valde probabiliter ostendat, sufficere habitualement, seu præteritam necdum retractatam.

Casus XXXVI.

De Communione Paschali puerorum semifatuum.

Quidam R. D. Parochus, cum multos pueros, & puellas, insuper quosdam fatuos, energumenos enumeraret; appropinquaret etiam tempus Paschale, quo omnes fideles ad Communionem Paschalem obligantur.

Quærit, an, & quando prædictæ personæ ad sacram Communionem obligatæ, vel admitte-
tendæ sint?

Synopsis.

§. I.

Quandonam pueris sacra Synaxis sit danda?

1. Afferuntur duo fundamenta, in resolutione hac observanda.
2. Videtur nullus textus in Jure

aut Tridentino reperibilis dispensationem S. Evcharistiæ talibus personis prohibens.

3. Quid sub nomine discretionis in cap. cum utriusque sexus intelligatur?
4. Pro pueris septennium completum numerantibus nulla certa regula præscribi in hoc poterit.
5. Licet pueri sacrum hunc Cibum ab alio naturali sufficienter discernere valeant, extra tamen articulum mortis ad sumendam Evcharistiam non sunt obligati, & hinc neque Parochi.
6. Usu rationis ad confitendum sufficienter præditi non eo ipso statim ad S. Communionem sunt admittendi.
7. Non obstante, quod dispositio ad confitendum videatur difficilior.

D d d 3

8. Aut,

8. Aut, quòd hunc cibum ab alio naturali possint discernere.
9. Probabiliter etiam decimum annum permitti sacra Communio pueris poterit, qui ita sunt instructi, ac communiter sunt decem annos nati.
10. Pueris peccare potentibus in articulo & periculo mortis sacrum Viaticum non denegandum, sed etiam porrigendum.
11. Etiam si, ut sacram Evcharistiam extra articulum & periculum mortis recipere teneantur, sufficientem discretionem non habeant.
12. Non admittendo ad sacram Communionem ejusmodi pueros Ecclesia non excludit à præcepto Divino ad Communionem obligante.
13. Usus rationis habentes pueri ad accipiendam sacram Synaxin in articulo mortis determinatè obligantur, indeterminatè autem pro tempore ab Ecclesia determinato extra illum.
14. Viatici in periculo mortis susceptione ipse Christus determinavit relinquendo Ecclesiae determinationem temporis, quo extra illum illa sumi debeat.
- §. II.
- An semifatuis, nec non energumenis seu à demone possessis Paschalis Communio sit præbenda?*
15. Semifatui in duplici classe dantur.
16. Etiam tempore Paschali Evcharistia est deneganda semifatuis, qui hunc supernaturalem à naturali cibo discernere nequeunt.
17. Quæ tamen concedenda fatuis hunc à naturali cibo distinguere valentibus, non autem extra Pascha.
18. In quonam tales fatui à pueris differant.
19. Energumenis rationis usu destitutis tempore Paschali Evcharistia est deneganda.
20. Bene autem, si sui compotes sunt, & periculum irreverentiæ absit.
21. Ad eandem tempore Paschali sunt admittendi surdi & muti à nativitate, si ex eo-

eorum nutibus judicari possit, eos hunc à naturali cibo distinguere.

22. Nec obstat, quòd forsitan in peccato mortali sint constituti.

§. III.

An pueris in periculo mortis constitutis, Viaticum dari possit, aut debeat, si de illorum capacitate dubitetur.

23. Stante tali dubio non datur ad illam dandam obligatio.
24. Interea tamen dari eisdem poterit.
25. Non datur prohibitio, ne detur Evcharistia, nisi iis, qui sunt doli capaces, sed ne iis, qui non sunt doli capaces.
26. & 27. Duorum præceptorum diversus sensus explicatur.
28. Ut detur puero S. Evcharistia, sufficit, quòd non constet illum esse doli incapax.
29. Quandonam ratio capacitatis in hoc puncto sit habenda.
30. Præceptum jejunii differt à præcepto dandi Viaticum.
31. Cur dubitans de statu gra-

tiae accipere sacram Evcharistiam nequeat?

32. Sacramenta etiam in dubio de suo effectu subinde applicari possunt.
33. Num dubius de suo jejunio naturali S. Evcharistiam possit accipere.

§. I.

**Resolvitur primum
quæsitum.**

An, & quando pueris & puellis S. Evcharistia sit concedenda, vel ex obligatione sumenda?

UT hæc controversia decidatur, duo fundamenta præ oculis habenda; Primum, quòd Ecclesia prohibuerit de facto, ne Evcharistia detur pueris ante discretionis ætatem; atque incapibus: Alterum fundamentum suggerit Capitulum: *Cum omnis utriusque sexus. de Pœnitentiis & Remissionibus.* In hoc Innocentius III. præcipit, ut omnes Evcharistiam in Paschate accipiant, cum ad annos discretionis pervenerint. Verba ita
fo-

sonant: *Omnis utriusque sexûs fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata saltem semel in anno fideliter confiteatur proprio Sacerdoti, & injunctam sibi pœnitentiam propriis viribus studeat adimplere suscipiens reverenter ad minus in anno in Pascha Eucharistiae Sacramentum: nisi forte de proprii Sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab hujusmodi perceptione duxerit abstinendum.*

2 Et si autem nullus textus ullibi in jure, aut in Tridentino invenitur, qui expressè prohibeat Eucharistiam talibus incapacibus adhuc pueris dare: Lugo tamen de Sacram. Euchar. disp. 13. sect. 4. n. 32. asserit, videri, Tridentinum ista supponere, quando asserit, antiquos Patres probabile fundamentum pro illius temporis ratione habuisse dandi Eucharistiam parvulis: ergo tacitè innuit pro temporum diversitate illam consuetudinem judicatam fuisse minùs expedientem, & hinc modò prohibitam, quæ prohibitio vigente de facto consuetudine denegandi ejusmodi incapacibus pueris Eucharistiam vel maximè confirmatur.

3 Quod concernit textum Capituli: *Cum omnis utriusque sexûs citati, dubitant Authores, quid sub annis discretionis, quibus habitis annua Communio præcipitur, sit propriè intelligendum.* Nonnulli enim apud Viguecium annos discretionis dicunt esse annos pubertatis. Cum autem plures pueri ante hoc tempus sufficientem usum rationis acquirant, ut hunc spiritualement à cæteris naturalibus cibis discernere abunde valeant, ideo hæc sententia communiter rejicitur.

Alii dicunt, annum duodecimum pro anno discretionis & obligante ad Communionem esse habendum, eò quòd pro hoc, non autem ante illum præcepta Ecclesiæ obligent: verùm cum hoc suppositum falsum esse constet, etiam opinio illi innixa rejicienda erit. Cajetanus in præsent. art. 9. decimum ætatis pro anno discretionis determinat. Cæterùm hoc præcepto Ecclesiastico nullos ante septennium comprehendendos, licet doli capaces existant, tradunt Joan. Sanchez in select. disp. 58. num. 31. Illung de Euchar. n. 107. & alii. Ratio esse potest, quia ante septen-

ptennium non obligantur Legibus Ecclesiasticis.

4 Quod pueros septennium completum numerantes concernit, communis sententia tenet, nullam in hoc puncto certam regulam præscribi posse, eò quòd nonnullis citius, aliis tardius rationis usus & discretio adveniant, consequenter non posse universaliter statui, omnes impleto septennio ad Communionem obligari. His præmissis.

5 Dico: Etiam si ejusmodi pueri discretionem eam habeant, ut hunc sacrum cibum ab alio naturali sufficienter discernere valeant, ante decimum tamen annum eosdem extra articulum mortis ad sumendam Evcharistiam non fore obligatos, nec parentes aut Parochos esse obligatos, ut illos admittant. Ita Lugo supra n. 33. Illung de Sacram. Evchar. n. 107. citans Suarezium, Tannerum. Probatur conclusio ex recepta consuetudine Ecclesiæ, quam vigere Lugo, atque Illung cum aliis testantur, Palao de Evchar. disp. unica. pu. 10. Emanuel Sà. Laym. lib. 5. Summa tract. 4. cap. 4. à n. 46. Bonacina de Evchar. disp. 4.

pu. 2. n. 1. adducens pro hac sententia Paludanum, Cajetanum, Emanuel Sà, Suarez, Coninck, Nugnum, Reginaldum, Azor, Gravium &c.

Prob. 2. Præcepta Ecclesiastica obligant secundum id, quod communiter evenit: ergo cum præceptum Communionis obliget eos, qui ad annos discretionis perveniunt, & ad hos communiter venire solent à decimo usque ad decimum quartum annum, præceptum hoc non obligabit ante decimum annum.

Confirmatur: Discretio hæc in eo consistit, quòd pueri sciant discernere hunc cibum ab aliis, ac revereri latentem in eodem Divinam Majestatem: atqui hæc duo communiter non adveniunt ante decimum annum: ergo ante hunc non dabitur requisita discretio, & obligatio communicandi, cum leges sint lætæ circa ea, quæ communiter eveniunt.

Confirm. Quam significationem, aut quam vim obligandi præcepta læta habeant, optimè interpretatur consuetudo & praxis, quibus illæ observantur: ergo

E e e

go

go si præceptum in cap. omnis utriusque sexûs per consuetudinem, & praxin ita explicatur, ut ante decimum annum tales pueri non obligentur ad Communionem, erit hæc obligatio & intentio dicti Capituli.

6 Dico 2. Qui sufficiente ad confitendum usu rationis sunt præditi, tales non hoc ipso statim ad sacram Communionem admittendos esse. Ita Suarez, Navarrus, Layman, Lugo. Probat. ad suscipiendam Evcharistiam perfectior usus rationis requiritur, quàm ad Confessionem: ergo licet aliquis habeat sufficientem ad confitendum rationis usum, non tamen eo ipso admittendus est ad S. Communionem. Prob. antec. ex una parte simpliciter necessaria est poenitentia, non tamen Evcharistia: ex altera verò parte est Evcharistia nobilior, atque ad eam reverenter accipiendam requiritur, ut hunc spirituales ab aliis carnalibus cibum bene distinguere possit: ergo non idem rationis usus ad utramque est sufficiens.

7 Oppones: Longè difficilior dispositio est necessaria ad fru-

ctum Sacramenti Poenitentiae referendum, quàm sit dispositio ad fructum Evcharistiae reportandum: ergo usus rationis ad poenitentiam sufficiens etiam sufficiet ad Evcharistiam. Prob. antec. ad fructum Evcharistiae sufficit sola intentio illam accipiendi, ad fructum poenitentiae contritio, propositum &c. ergo &c. Resp. concesso antecedente: distinguo consequens: ergo idem usus rationis ad utrumque Sacramentum erit sufficiens, si habeatur ratio solius fructûs à suscipiente reportandi, conc. consequ. si etiam consideretur reverentia Divinae Majestati in Evcharistia existenti debita, & exhibenda, negatur. Communis & quotidiana praxis nos docet, quòd pueri, postquam apti ad confitendum judicantur, imò etiam confessi fuerunt, tamen ad unum vel alterum annum jubentur exspectare, usque dum ad sacram Communionem admittantur.

8 Opponunt 2. Tales jam sciunt discernere hunc cibum spirituales ab aliò naturali: ergo habent annos discretionis. Resp. trans. antec. dist. consequ. habent

bent annos requisitæ discretio-
nis, nego. insufficientis: conc.
conseq. cum pueri etiam ante
annum septimum, quando Mis-
sam audiunt, sanctam Hostiam,
dum elevatur, adorant, utique
eandem ab alio cibo merè natu-
rali discernunt: ergo si hæc di-
cretio sufficeret, jam tunc pos-
sent communicare. Accedit,
quod ex tali dilatione major æ-
stimatio Eucharistiæ in illis pro-
curetur, nec non major tanti Sa-
cramenti reverentia.

9 Dico 3. Probabilem tamen
esse sententiam, asserentium, sa-
cram Communionem permitti
posse pueris etiam ante decimum
ætatis annum, si illi jam tunc e-
am discretionem, atque usum
rationis habeant, & ita sufficien-
ter circa hoc Mysterium sint in-
structi, ut hoc Sacramentum
cum ea reverentia possint susci-
pere, cumque communiter de-
cem annos nati illud suscipere
valent: ita tenent, qui cum Jo-
an. Sanchez, Paludano, D. An-
tonino, & Palao apud Dianam
part. 3. tract. 6. resolut. 70. defen-
dunt omnes statim post usum ra-
tionis obligari ad Communio-
nem. Idem sentit Diana. Ex

his ita formatur argumentum:
ab authoritate saltem, & ab ex-
trinfeco probabile est, quod ta-
les post usum rationis statim, si
non sint obligati, saltem admit-
ti ad sacram Communionem
possint: ergo potest aliquis huic
sententiæ se accommodare, &
admittere post usum rationis ad
S. Communionem ejusmodi pu-
eros, si insuper sufficienter, ut
hoc Sacramentum reverenter
accipere possint, instructi ap-
pareant.

Dico 4. Viaticum nequa-
quam denegandum, sed etiam
porrigendum esse in articulo
mortis constitutis pueris, qui pec-
care possunt: etiamsi antea E-
ucharistiam nunquam acceperint.
Ita Suarez *disp. 70. sect. 5.* Laym.
tom. 2. Theolog. moral. tract. 4. de
Sacram. Euchar. Lugo *n. 37. cit.*
& alii recentiores. Probat. Est
præceptum Divinum, ut in pe-
riculo, & articulo mortis Viati-
cum accipiamus: ergo dabitur
obligatio illud dandi ejusmodi
pueris. Prob. conseq. nulla ad-
est ratio excusans ab observatio-
ne hujus Divini præcepti: ergo
&c. Confirmatur: juxta com-
munem danda illis erit extrema

unatio: ergo etiam capaces erunt ad Evcharistiam.

II Opponunt adversarii: ejusmodi pueri; ponuntur nondum habere requisitam discretionem, ut hunc cibum ab aliis possint discernere aliam enim etiam tempore Paschali extra morbum fuissent obligati: ergo non est illis dandi obligatio. Prob. consequ. quia hæc sufficiens discretio in illis non datur, ideo non datur obligatio iis dandi tempore Paschali: ergo ob hunc ipsum defectum non erit illis Viaticum dandum.

Confirm. Quamdiu hunc cibum non discernunt, sunt sicut infantes: atqui infantibus non est dandum Viaticum: ergo neque talibus pueris.

Confirm. 2. Si hunc cibum non discernunt, tunc indignè suscipientes non possunt peccare; sed nec mereri aliquid dignè communicando: ergo non dabitur obligatio dandi ejusmodi Viaticum.

Resp. dist. antec. Tales pueri nullam omnino habent discretionem, vi cujus hunc panem ab alio communi possint discernere: nego antec, non habent di-

scretionem requisitam, ut extra articulum, aut periculum mortis teneantur Evcharistiam accipere: conced. antec. & nego consequ. cum pueri obligentur aliquibus, antequam communicent, annis, & audiendo Missam, devotè adorent elevatam Hostiam, utique hunc panem aliquialiter discernunt ab alio merè naturali. Ecclesia autem majorem quandam discretionem, quam modò enumeratam exigit, ut ad Communionem sint obligati extra articulum mortis, eo ipso, quòd tales ad audiendam Missam, non tamen ad Communionem obligent.

Item in cit. cap. Omnis utriusque sexus absolute præcipitur talibus pueris Confessio annua: sacra autem Communio, ut reverenter accipiat; excipit quoque ab hac obligatione illos, quibus prudens Confessarius ex iustis causis judicaverit expedire, ut sacram Communionem adhuc differant: ergo non illam tantum discretionem ad sacram Communionem, & hujus excipiendæ extra articulum mortis obligationem expetit, quæ ad Confessionis peragendæ obligationem sufficit. Ad

Ad primam confirmationem respondetur cum distinctione : quamdiu hunc cibum nullo modo discernunt , tamdiu sunt sicut infantes , conc. quamdiu perfectiori modo eum non discernunt, sunt sicut infantes: neg. antec. & conseq.

Ad 2. Confirmationem respondetur negando suppositum, quòd tales pueri hunc cibum non discernant , uti patet ex modò dictis.

- 12 Opponunt 2. Si puer aptus ad confitendum potest in periculo mortis, & debet accipere Viaticum, tunc habet sufficientem discretionem : ergo tenebitur etiam antea sacram Evcharistiam accipere. Prob. conseq. Ecclesia non potest talem eximere ab obligatione Divina, quæ omnibus, discretionem hujus cibi habentibus, Divina lege est imposita : ergo si habet illam discretionem, tenebitur communicare. Confirm. Ecclesia determinavit quidem tempus obligationis, & præcepti, scilicet Paschale, non tamen potuit determinare ætatem & prudentiam, in quibus detur talis obligatio :

ergo talis jam antea fuerat obligatus.

Confirm. 2. Tales pueri obligantur præcepto Ecclesiastico audiendi Missam diebùs Dominicis : ergo etiam accedendi ad S. Communionem Paschalem.

Pro solutione nota, aliud esse, quòd Ecclesia determinet tempus, quo incipit obligatio accipiendi Evcharistiam, & aliud esse, quòd determinet tempus, quo huic obligationi teneatur quis satisfacere. Christus itaque obligavit omnes fideles rationis capaces, ut accipiant Evcharistiam & hæc obligatio semper jam datur, quando adest usus rationis : nullum autem tempus determinavit Christus, quo huic obligationi teneamur satisfacere; sed hujus determinationem reliquit Ecclesiæ : ergo penes Ecclesiam residet, ejusmodi pueris determinare longius tempus ad satisfaciendum huic præcepto, relinquendo hujus assignationem judicio prudentis Confessarii.

Respondetur modò in forma: transm. antecedente neg. conseq. in hujus probatione neg. an-

E e e 3

te-

tecedentis suppositum, quòd scilicet Ecclesia talem eximat ab obligatione præcepti Divini, siquidem tales pueri jam ante decennium sunt obligati ad Communionem, sed accipiendam primùm circa decennium. In exemplo: possum ego cuidam Principi quidpiam debere, Princeps autem potest mihi nullum tempus satisfaciendi huic solutiōi determinare, sed hujus determinationem relinquere suo Vicario. In talibus circumstantiis erit huic Vicario liberum prolongare, vel coarctare terminum solutionis, licet autem prolongatus terminus solutionis fuerit, ego tamen jam ante sum obligatus ad solutionem pro tempore per Vicarium determinato. Ex his patet etiam responsio ad subjunctas duas confirmationes.

- 13 Urgent: quando pueri habent usum rationis ad peccandum, vel tunc jam obligantur præcepto communicandi, vel non? hoc ultimum non potest dici, quia obligantur cæteris præceptis Ecclesiasticis: si prius: ergo tenentur tunc jam communicare. Resp. quòd pueri determinatè obligentur ad sumendum

Viaticum in articulo mortis: indeterminate autem pro tempore ab Ecclesia vel à Confessario determinato extra periculum mortis, ita, ut ex hujus judicio ad unum, vel plures annos executio hujus obligationis differri possit.

Urgent: Ecclesia non potest¹⁴ dispensare, ut habens sufficientem usum rationis ad peccandum, & confitendum, in periculo mortis ex judicio Confessarii arceatur à Viatico: ergo neque, ut arceatur talis à Communione Paschali. Resp. neg. consequ. disparitas est, quòd sumptionem Viatici in periculo mortis ipse Christus determinaverit, & nulla ratione liberum hoc reliquerit Ecclesiæ: tempus autem, quo extra periculum accipienda Eucharistia foret, liberæ determinationi Ecclesiæ assignandum reliquerit.

§. II.

Resolvitur secundum Quæsitum.

An semifatui, nec non energumeni, seu à demone possessi Paschalis Communio sit præbenda.

Se-

15 **S**emifatui dicuntur, qui plenum rationis usum non habent. Solent isti esse in duplici classe; nonnulli enim illorum hunc cœlestem cibum à cæteris porfanis discernere, reverenter, atque ut sibi necessarium expostulare possunt, alii contra id non possunt.

16 Dico 1. Si adhibita diligentia constet, talem semifatuum non eo rationis usu esse præditum, ut hunc cœlestem à profano cibo discernere possit, eidem etiam tempore Paschali Evcharistiam non esse concedendam. Ita tradunt Possevinus *de Comm.* c. 8. n. 32. Laym. *l. 5. tract. 1. c. 4. quest. 5. in fine.* Bonacina *disp. 4. de Sacram. Evchar. q. 6. p. 1. n. 7.* Henriquez *lib. 8. cap. 24.* Palao *tract. 21. disp. unica. pu. 10. n. 8.*

Probat. Amentibus, licet aliquando usum rationis habuerint, juxta Vasquez, Henriquez, Ægidium, Suárez, Laym. Bonac. Palaum extra articulum, aut periculum mortis sacra Evcharistia non est præbenda: ergo neque talibus semifatuis. Prob. consequ. si hunc cibum cœlestem factâ diligentia non possunt distinguere à profano, tunc amentibus

sunt annumerandi: ergo si amentibus tempore Paschali denegatur Evcharistia, etiam his erit deneganda.

Quòd autem amentibus extra periculum mortis denegetur Evcharistia, probat Ecclesiæ consuetudo, amentibus in solo periculo mortis præbentis Evcharistiam, cum tanti Sacramenti reverentia expostulet, ut extra necessitatem extremam illud nulli concedatur, qui nulla actuali devotione se ad illius susceptionē præparare possit, 2. dō Sive nunquam, sive antea constanter amentes usum rationis habuerint, durante tamen amentia æquale periculum irreverentiæ in susceptione hujus Sacramenti habetur: ergo erit Communio Paschalis iisdem deneganda.

Dico 2. Si tales semifatui factâ diligentia possent spirituales hunc cibum ab alio profano, distinguere, tempore Paschali ad Communionem erunt admittendi. Ita Authores supra citati. Prob. Tales videntur obstringi hoc præcepto: ergo erunt admittendi. Prob. antec. possunt peccare, & supponuntur ha-

habere illius notitiam, ergo illo præcepto obstringuntur: licet autem tempore Paschali, cum præceptum obligat, illis Evcharistia sit concedenda, alio tamen tempore deneganda erit ob tanti Sacramenti reverentiam.

¹⁸ Dices: Ejusmodi fatuis similimi sunt pueri potentes peccare, & distinguere quocunque demum modo cœlestem à profano cibo: ergo etiam isti tempore Paschali ad Communionem sunt admittendi. Resp. disparitatem esse, quod in semifatuis omnis spes perfectioris rationis usûs sit præcisa; consequenter isti semper essent excludendi: in pueris affulget spes perfectioris usûs, nec non melioris cum majore devotione ad hoc Sacramentum præparationis: ergo justè dilatio quædam circa pueros facta est.

Quod energumenos concernit, videndum, num usum rationis habeant nec ne? item an aliquo peccato mortali vel nullo teneantur? quod ipsum omne in mutis & surdis à nativitate attendendum erit.

¹⁹ Dico 1. Energumenis rationis usu privatis denegandam esse

tempore Paschali Evcharistiam. Ita communis. Prob. Tales sunt amentibus annumerandi: ergo idem de utrisque statuendum erit.

Dico 2. Si energumeni sint compotes, seclusò irreverentiæ periculò, eisdem Evcharistiâ tempore Paschali concedendâ esse, imò etiâ aliis temporibus. Ita D. Thomas *quæst. 80. art. 9.* Cassian. *collat. 7. cap. 30.* Consil. Arausicanum *1. Can. 14.* Sotus *in 4. disp. 12. q. 1.* Suarez *disp. 29. sect. 2.* Vasquez *disp. 112. cap. 4.* Laym. *lib. 5. tract. 4. c. 4. q. 5.* Palao *n. 10. lib. cit.* Prob. Ejusmodi Evcharistiæ susceptio vel expellet dæmonem, vel in vexando frænabit, aut energumenum juvabit, ut cum patientia, & fructu quodam suum laborem sustineat.

Dico 3. Si ex editis signis, & nutibus eorum, qui surdi, & muti à nativitate fuerunt, colligi poterit, eosdem cœlestem hunc à cæteris profanis cibis sufficienter distinguere, istos tempore Paschali ad Communionem admittendos esse. Ita Abbas in cap. *cum apud. num. 6. de sponsal.* Laym. *l. 5. summa tract. 4. quæst. 4.*
Pa.

Palao n. 9. loc. cit. Prob. susceptio sacrae Eucharistiae talibus personis est maximè necessaria, ut gratia in iis augmentetur, & futura peccata evitentur: ergo iisdem non erit illa deneganda. Prob. conseq. Si tamen esset deneganda, ratio foret, quia non perfectè qualitatem huius cibi discernunt, & agnoscunt, sed illum à profano aliqua tantùm ratione distinguunt: sed hæc ratio nulla est. Prob. min. non videtur Deus maiorem quandam discretionem in talibus personis exigere, ne aliàs semper carendum illis sit hoc spirituali cibo.

22 Dices: Possè talem in mortali constitutum esse, & hoc aliis constare, saltem tunc illi denegandam Eucharistiam fore. Respond. Possè illum per signa ad dolorem de peccatis etiam supernaturalem disponi, & totaliter attrito profuturam Eucharistiam, quia ex attrito efficiet contritum.

§. III.

Resolvitur tertium
quæsitum.

An puero in periculo mortis dari possit Viaticum, si de illius capacitate dubitetur.

Dico 1. stante tali dubio non 2 3 dari obligationem dandi tali puero Viaticum. Ita Lugo de Euchar. disp. 13. sect. 4. num. 43. Prob. Quamdiu non constat, aliquem certa lege comprehendere, tamdiu non est illà obligatus: sed stante tali dubio non constat, illum tali lege esse comprehensum: ergo illà non obligatur. Prob. min. illa lege divinà tantùm comprehenduntur capaces doli, & rationis: ergo quamdiu dubitatur de capacitate pueri, tamdiu non constat, eundem tali lege comprehendere. antec. Prob. ex Tridentino.

Dico 2. Licèt non detur ob- 2 4 ligatio dandi Viaticum, hoc tamen possè concedi etiam stante dubio de capacitate doli. Ita docet Diana tom. 2. Resolut. moral. tract. 4. de Sacram. resol. 169. Lugo n. 4. loc. cit. Prob. stante tali dubio possunt haberi omnia requisita ad validam & fructuosam collationem Viatici, nec ipsa Ecclesiæ prohibitio obstat: ergo
F f f &c.

&c. primum membrum constat; possunt enim dari status gratiæ: vel attritio, aut contritio, vel actualis Confessio: item intentio saltem habitualis, ac virtualis, volens sibi applicari omnia media ad salutem necessaria, vel utilia: sed hæc sunt omnia requisita: ergo &c. Probatur nunc etiam ultimum, quod scilicet Ecclesiæ prohibitio non obstat. prohibitio videtur fundari in consuetudine Ecclesiæ per Rubricas Ritualis Romani explicata à Paulo V. sed hæc non obstat. Prob. min. in istis Rubricis prohibitio dandi Viaticum explicatur eo modo, quo explicatur prohibitio in tali casu dandi extremam unctionem: ex altera parte non est major necessitas sacram unctionem accipiendi, quam Evcharistiam: ergo cum prohibitio dandi extremam unctionem ita explicetur, ut in tali casu possit dari saltem sub conditione puero, de cujus capacitate dubitatur, etiam poterit dari Evcharistia.

Confirmat. Respectu utriusque Sacramenti, Evcharistiæ, & unctionis, prohibetur, & quidem respectu extremæ unctionis præ-

cepto Divino, respectu Evcharistiæ præcepto Ecclesiastico, ne hæc Sacramenta dentur incapacibus: ergo si non obstante hac prohibitione Rubricæ Ritualis Romani concedant, dandam stante tali dubio extremam unctionem puero, etiam id ipsum de Evcharistia tenendum.

Confirm. 2. Vi citati Ritualis Romani Pauli V. potest homini, de quo dubitatur, num adhuc vivat, aut num sit mortuus, dari extrema unctio: ergo etiam tali puero poterit dari, Prob. consequ. sicut est prohibitum puero incapaci usus rationis dare Evcharistiam, ita etiam est prohibitum dare mortuo extremam unctionem, & tamen licet dare illi, de quo dubitatur, num sit vivens, aut mortuus: ergo idem tali puero faciendum.

Objic. 1. Constat, dari prohibitionem dandi Evcharistiam incapacibus: ergo hæc prohibitio est in possessione: ergo stante dubio de capacitate doli non dabitur ab illa exemptio, quia in dubio melior est conditio possidentis. Resp. dist. antec. datur prohibitio, ne detur Evcharistia

ristia iis, qui non sunt doli capaces. conc. antec. datur prohibitio, ne detur Evcharistia nisi iis, qui sunt doli capaces, neg. antec. & transmissio primo antecedente neg. illatum: si enim duntaxat prohibeatur, ne detur illis, qui non sunt doli capaces, tunc prohibitio ad dandam aliquibus Evcharistiam solum exigit, ut de istorum incapacitate non constet: ergo dari poterit, quando de horum incapacitate non constat: atqui non constat de alicujus incapacitate, quando de capacitate illius dubitatur: ergo in tali casu potest dari Evcharistia.

Confirmatur: Qui dat Evcharistiam illi, quem non scit esse incapacem, non exercet actum dantis Evcharistiam incapaci: sed qui talem actum non exercet, non agit contra præceptum prohibens actum, dantis Evcharistiam incapaci: ergo qui dat Evcharistiam illi, quem non scit esse incapacem, non exercet actum dantis Evcharistiam incapaci: ergo non peccat contra hoc præceptum, quod solum prohibet actum dantis Evcharistiam incapaci: sed præ-

ceptum volens, ne detur Evcharistia incapaci, solum videtur prohibere actum dantis Evcharistiam incapaci: ergo &c.

Confirm. 2. Est prohibitum, ne illegitimo conferantur ordines, & tamen exposito infantia tempore dantur ordines, licet de legitimitate talis expositi dubitetur: ergo idem potest hic fieri circa Evcharistiam. Probat. concl. ideo prius licet, quia tantum prohibetur, ne dentur ordines illi, de quo constat, quod sit illegitimus, & in dubio de exposito id non constat: sed etiam tantum prohibetur, ne detur Evcharistia illi, de quo constat, quod careat usu rationis: ergo etiam isti poterit in tali dubio dari.

Urgent 2. Si præceptum pro 26 hiberet, ne Evcharistia daretur nisi iis, qui sunt doli capaces, in dubio non posset puero, de cuius capacitate dubitatur dari: ergo nec in altero præcepto poterit dari. Prob. conseq. utrumque præceptum habet eundem sensum, & obligationem: ergo &c.

Resp. conc. antec. neg. conseq. in probatione nego antec.

Fff 2

Si

Si præceptum prohibet, ne detur Evcharistia nisi illis, qui sunt doli capaces, tunc positivè debet constare, quòd sit doli capax, ut illi Evcharistiam possim dare, eò quòd capacitas, ut conditio ad hoc expetatur: hoc autem non contingit, quando prohibetur, ne detur Evcharistia iis, qui non sunt doli capaces.

27 Urgent 2. Gratis dici, quòd Communio parvulis dari prohibeatur nostro, quem volumus modo, & non altero, qui capacitatem doli exigit ut conditionem: ergo &c. Resp. neg. antec. & dico, id colligi ex verbis Ritualis Romani Pauli V. hoc etenim non dicit, quòd non detur nisi capacibus, sed solum, quòd non detur incapacibus, scilicet iis, qui propter ætatis imbecillitatem, habere nequeunt cognitionem, & gustum hujus Sacramenti.

28 Objic. 2. Qui prius rationis usu carebat, tamdiu præsumitur illo carere, quamdiu non fuerit probatum contrarium: ergo etiam puer carens antea usu rationis, hoc tamdiu carere præsumendus est, quamdiu non fuerit probatum contrarium, aut quam-

diu nullam aliam præsumptionem pro se habuerit; atqui stante dubio contrarium non fuit probatum: ergo &c. Respon. transmissio toto enthymemate nego suppositum, quòd, ut Evcharistia puero possit dari, necesse sit, ut constet, illum esse capacem usus rationis, quo antea caruit, cum sufficiat, quòd non constet, illum esse doli incapacem: atqui, stante dubio de hac incapacitate id non constat: ergo &c.

Objic. 3. Quando constat²⁹ de quadam lege, dubitatur autem, num aliquis ratione necessitatis, aut aliam ob causam sit exemptus, ad exemptionem non sufficit merum dubium, sed positiva debet adesse ratio, eò quòd lex sit in possessione: ergo cum prohibitio, ne Evcharistia detur doli incapacibus, sit certa, ut ab hac censeatur quis exemptus, debet haberi positiva ratio de capacitate doli, nec sufficiet dubium. Resp. conc. antec. dist. conseq. debet haberi positiva ratio de capacitate, si lex ista vellet, ut non detur Evcharistia nisi iis, qui sunt doli capaces, conc. conseq. si hoc non velit, uti proba-

bavimus, neg. conseq. hoc enim posteriore supposito nil agitur contra talem legem.

30 Objic. 4. Si danda foret pueris, licet dubitetur de capacitate doli illorum, ratio foret præceptum Divinum volens, ut in periculo mortis accipiatur Viaticum: præceptum autem istud non comprehendit tales pueros, ergo illis Evcharistia non erit danda. Prob. min. præceptum volens, ut jejunet, qui vigesimum primum annum implevit, non obligat eos, qui dubitant, num impleverint illum annum; ergo etiam præceptum sumendi Viaticum, vel dandi capacibus usus rationis, & doli non obligat illos, de quibus dubitatur, num sint capaces doli, quia in utroque casu possessio datur pro libertate. Respond. conc. maj. neg. min. in hujus probatione conc. antec. neg. conseq. disparitas est, quod lex præcipiens Viaticum in periculo mortis, non exigit tanquam conditionem usum rationis, & doli capacitatem, sed solum, uti probavimus, negationem scientiæ de incapacitate, seu ut non constet talem esse incapacem doli. Lex autem esurialis exigit

ad sui obligationem, ut quis sciatur se implere vigesimum primum annum: ergo cum etiam stante dubio de capacitate pueri jam detur conditio, hoc est negatio scientiæ de capacitate doli, etiam stante dubio dabitur hæc obligatio.

Objic. 5. Ut prohibetur dare Evcharistiam indigno, seu in peccato mortali constituto, ita etiam est prohibitum dare Viaticum incapaci rationis: ergo sicut in dubio, num aliquis sit in mortali, talis non potest accipere Evcharistiam, nec sufficit, quod ipsi non constet se esse in mortali, ita nec in dubio, utrum sit capax, poterit dari Viaticum, nec sufficit, quod non constet esse incapacem doli. Resp. dist. antec. uti unum prohibetur, ita prohibetur & alterum, ita tamen, ut immunitas à peccato & incapacitas usus rationis diversimodè ab ambobus præceptis exigatur. conc. antec. ita, ut eodem modo ab utroque hoc præcepto prædictæ incapacitatis usus rationis, & immunitas à peccato exigatur. neg. antec. & conseq. præceptum prohibens ne quis indignè accedat, prohibet, ne

Fff 3

quis

quis positivè indignè accedat : sed qui dubitat de statu gratiæ , & non confitetur , non accedit positivè dignus : ergo talis non potest accedere. Probat. min. hæc positiva dignitas à Christo expetita , est in tali casu Confessio sacramentalis : ergo dubitans de statu gratiæ , & non confitens , non accedit positivè dignus. Probat. Apostolus 1. ad Corinth. 11. dicit : *Probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat* : quæ verba Ecclesia intelligit de probatione per Confessionem , præscripta verò fuerat hæc mediante Confessione Sacramentali procurata dignitas , ut cum majore reverentia , & cum majore certitudine obtinendi fructus sacramentalis Evcharistia sumeretur. Cùm autem nihil simile quid de lege , Viatici concessionem permittente , habeatur , ideo ab uno ad alterum præceptum non potest fieri argumentum.

³² Objic. 6. Si Viaticum in tali dubio de capacitate subjecti posset concedi , ratio foret , quia etiam reliqua Sacramenta v. g. extrema unctio in dubio conceditur : sed non est paritas inter Evcharistiam & cætera Sacra-

menta : ergo Viaticum non poterit dari in dubio de capacitate subjecti. Probat. min. in aliis Sacramentis non est tanta obligatio procurandi , ne Sacramentum careat suo effectu , quanta est in Evcharistia : ergo non est paritas. Probat. min. extrema unctio etiam datur in dubio , an quis sit mortuus , aut vivus , quod tamen non licet in Viatico : ergo non est tanta obligatio in reliquis Sacramentis ad procurandos eorum effectus , quanta est in Evcharistia. Idem magis patet in Baptismo & absolutione.

Resp. tranmissa maj. neg. min. nam in quolibet Sacramento datur obligatio procurandi effectum , si fieri hoc possit : cùm ergo in quibusdam casibus non possit semper iste effectus certò procurari , & ex altera parte bonum ipsorum hominum , in quorum utilitatem sunt instituta Sacramenta , subinde exigit applicare iisdem Sacramenta , ideo in talibus circumstantiis saltem sub conditione erit conferendum Sacramentum. quòd si ob defectum conditionis non fiat , Sacramentum hoc tamen non dabitur sine suo effectu , eò ipso , quòd

quòd ob defectum conditionis, sub qua voluit facere Sacerdos Sacramentum, omnino non datum fuerit Sacramentum : ergo in talibus casibus bonum suscipientis, quod periclitatur, exigit collationem Sacramenti.

- 33 **Objic.** 7. Sicuti ad sumendam licetè Evcharistiam requiritur capacitas doli in suscipiente, ita ad hoc etiam exigitur jejunium naturale à media nocte, in quantum nihil debuit fuisse sumptum à media nocte : ergo sicut in dubio, num aliquis sit jejunus à media nocte, vel num id, quod scit se accepisse, acceperit ante vel post mediam noctem, talis non potest communicare, ita nec poterit Viaticum accipere, de quo dubitatur, num sit capax doli, & sufficientis usus rationis. **Resp.** 1. conc. antec. neg. conseq. vel potiùs suppositum illius, quòd talis de jejunio suo naturali dubius, non possit sumere S. Evcharistiam,

Quod modò diximus, sentit Layman in *Theol. moral.* l. 1. tract. 11. cap. 8. §. 4. num. 36. & alii apud Dianam *part. 3. tract. 4. de Sacramentis. Resolut. 29.* **Resp.** 2. Licet hoc ponatur esse verum circa jejunium naturale, non tamen erit paritas cum capacitate doli respectu accipientis Viaticum. Ratio est, quòd supposita veritate principii adversariorum, jejunium naturale à media nocte exigatur ut conditio quædam positiva, de cujus existentia debet haberi notitia : simile quid non verificatur de altero præcepto respectu Viatici : ergo hoc in dubio de conditione merè negativa poterit conferri, non autem in dubio de existentia conditionis positivæ, cum hujus sit necessaria notitia : in altera verò sufficiat, quòd non constet, illam conditionem deesse.

Ca-

Casus XXXVII.

De Jure Asyli.

Titius miles vulnerato lethaliter comilitone suo ad Monasterium Mendicantium confugit; postulat verò eundem sibi restitui Præfectus militiæ, prætendens, transfugam immunitate non gaudere, eò quòd in ipso cæmeterio Parochiali juxta quorundam testium assertionem (contradictibus tamen aliis & negante ipso Titio) vulneraverit. Extraditur itaque submissis militibus Titius, tum quòd ob allatam rationem non gaudeat immunitate, tum quòd Præfectus sanctè Patribus promiserit, Titio neque poenam mortis, neque mutilationis infligendam esse.

Quær. 1. An occidens aliquem in Ecclesia, si confugiat ad aliam Ecclesiam, jure Asyli gaudeat?

Quær. 2. Cuinam jus decidendi hoc dubium competat?

Synopsis.

§. I.

Resolvitur primum
quæsitum.

1. Denegantes Titio immunitatem afferunt pro se cap. fin. *immunitatem de immunitate Ecclesiarum.*
2. Item Bullam Gregorii XIV. *Cum alias prædecessores nostri.*
3. Quia interpretatio hujus Bullæ ob pluralitatem Ecclesiarum debet esse stricta.
4. Quia Pontifex solùm intendit ex fragilitate humana peccantibus.
5. Quia in concursu boni publici, & privati huic illud est præferendum.
6. Quia

6. Quia faciens injuriam uni particulari Ecclesiæ, offendit omnes.
7. Concedentes immunitatem, volunt pœnam, in Bulla expressam, non esse extendendam ad non expressam.
8. Privilegium immunitatis ob favorem Ecclesiarum, non autem peccantium est concessum.
9. Nec obest frequentia Ecclesiarum.
10. Aut quod asylum ob humanam fragilitatem concessum fuerit.
11. Hæc immunitas non est favor homicidarum.
12. Nil evincit, quod una per orbem sit universalis Ecclesia.
13. Non amissam fuisse immunitatem, probatur ex ipso Capitulo finali citato.
14. Item, quia de loco delicti non certò constat, de facto tamen Benedictus XIV. contrarium in sua Bulla statuit.

§. II.

Resolvitur secundum
quæsitum,

*Cuinam jus decidendi hoc dubium
competat?*

15. Jus istud Episcopo competit.
16. Sæculari tamen Judici competere potest aliqualis cognitio per viam facti pro informatione.
17. Soli autem Episcopo competere ex verbis Bullæ Gregorianæ ostenditur.
18. Hinc ante recursum ad Ordinarium confugiens extradi non potuit.
19. Etsi certò immunitate Titius non gauderet, sine consensu Episcopi extradi non potuit.
20. Licet Religiosi, ad quos confugerat, ab Ordinario sint exempti.
21. Neque tacitus Ordinarii, & præsumptus consensus sufficit.
22. Num hoc etiam tenendum, si jurata cautio de immunitate omnis pœnæ sit Ecclesiæ facta.
23. Quid de valore contrariæ consuetudinis in hoc sit tenendum?

Ggg

24. Sub-

24. Subjungitur finalis conclusio.

§. I.

Resolvitur primum

Quæsitum.

An occidens aliquem in Ecclesia, si confugiat in aliam, in hac Asylo gaudeat.

PRO resolutione primi dubii, an scilicet Titius non fuerit privatus privilegio isto, eò quòd in alterius Ecclesiæ cæmeterio, juxta aliquorum assertum, negantibus tamen aliis, commilitonem occiderit, sciendum in cap. fin. *immunitatem. tit. 49. de immunitate Ecclesiarum.* hæc haberi. *Immunitatem Ecclesiasticam nonnulli impunitatem suorum excessuum per defensionem Ecclesiæ obtinere sperantes, homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesiis, vel cæmeteriis committere non verentur, qui nisi per Ecclesiam, ad quam confugerint, crederent se defendi, nullatenus fuerant commissuri.* Cum autem in eo, in quo delinquit, puniri quis debeat, & frustra legis auxilium invocet, qui committit in legem, mandamus, quatenus

publicè nunciatis, tales non debere gaudere immunitatis privilegio, quo faciunt se indignos.

Præterea Gregorius XIV. anno Domini Millesimo quingentesimo nonagesimo primo, nono Calendas Junii, ut Jura antiquiora roboraret, atque ad unam formam reduceret, Bullam aliquam edidit de privilegio asyli, quæ incipit: *Cum alias nonnulli Prædecessores nostri: in qua Bulla inter alios, quos privilegio immunitatis privatos voluit, etiam illos numerat, qui homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesiis, earumque cæmeteriis committere non verentur.*

Dubitatur itaque, an prædictum superius Capitulum, & verba Bullæ Gregorianæ ita sint intelligenda, & vi illorum, qui occidit alterum in cæmeterio, vel aliqua Ecclesia, privetur solummodo immunitate illius Ecclesiæ, quam suo scelere violavit, vel omnium etiam aliorum templorum? privatum ejusmodi homicidam esse omnium aliorum templorum immunitate, tuentur Covarruvias *lib. 2. var. cap. 20. n. 4.* Decianus *tract. criminal. l. 6. cap. 25. n. 14.* Cardina-

dinalis de Sicca *Theatri Vet. f. de immunitate* Disc. 2. n. 6. & *discurs.* 10. n. 10. Pyrrhing in *tit.* 49. l. 3. Azor. p. 2. *instit. moral. lib.* 9. q. 9. Sylvest. in *summa V. immunitas.* Bonacina *tom.* 2. *disp.* 3. q. 7. *pun.* 6. q. 2. n. 1. citans pro se Farinacium, Ambrosium, Marium, Italiam, Peregrinum, Filliucium.

3 Rationes, quibus hanc suam opinionem probabilem efficiunt, sunt istæ. Prima: Interpretationem Bullæ Gregorianæ ob ipsarum Ecclesiarum frequentiam debere esse strictam, quæ aliàs quàm plurimùm sceleratos homines animant ad ejusmodi scelera perpetranda: ergo tenendum, quòd Pontifex ejusmodi occisorem voluerit privatum esse jure Asyli apud omnes etiam cæteras Ecclesias.

4 Secunda: Intentio Legislatorum non fuit, concedendo hanc immunitatem, indulgere hominibus truculentis & sceleratis, sed iis duntaxat, qui humana fragilitate, aut casu aliquo crimen commiserunt.

5 Tertia: in concursu boni publici & privati præferendum est illud: ergo in dubio locorum

immunitas erit potius restringenda, quàm extendenda ob favorem privatum delinquentium.

Quarta: una est per orbem 6 universalis Ecclesia, licet sint multæ particulares: ergo qui facit injuriam uni Ecclesiæ particulari, omnes censetur offendisse: ita Sylvest. v. *immunitas.* q. 2. *dist.* 3. *dicto* 3.

7 Istæ sunt rationes, quibus evincere conantur, ob violatam unam Ecclesiam, aut Ecclesiæ cæmeterium non hujus duntaxat, sed omnium etiam aliorum templorum immunitate privatum esse. Responderi tamen ad illas potest, & quidem ad primam: Si interpretatio Bullæ Gregorianæ debet esse strictæ interpretationis, tunc à pœna ibidem expressa non debet illa extendi ad pœnam ibidem non expressam: sed ibidem duntaxat est expressa pœna privans violatorem Ecclesiæ immunitate illius, quam violavit: ergo non debet extendi ad privationem immunitatis omnium aliarum Ecclesiarum. Prob. min. Pontifex voluit illos privatos immunitate, qui homicidia, & mutilationes in ipsis Ecclesiis, & cæ-

Ggg 2

mete-

meteriis committere non verentur, non exprimendo, quod violans unam, privetur immunitate omnium aliarum Ecclesiarum: ergo solummodo intellexit privationem immunitatis Ecclesiæ violatæ. Prob. consequ. in *sap. finali de immunitate Ecclesiarum*. talis homicida solummodo privatur immunitate violatæ Ecclesiæ: ergo etiam Pontifex hoc voluit, si non expresse addidit contrarium. Prob. consequ. Pontifex profitetur in Bulla, quod variorum jura, privilegia, & crimina excepta, non gaudentia immunitate, velit in unum compingere: ergo si expresse non utatur terminis derogantibus dispositioni antiquorum jurium, censendus est non voluisse illos mutare: ergo si istud Capitulum finale privat immunitate duntaxat violatæ Ecclesiæ, etiam Bulla Gregoriana privabit, & non alia.

8 Verum respondebunt Adversarii, velle se dicere, favorem, & gratiam ibidem contentam esse strictæ interpretationis, eò quod ob multitudinem Ecclesiarum summo opere allicerentur homines ad ejusmodi crimina perpe-

tranda. Sed contrà est: privilegium immunitatis non fuit institutum in gratiam, & favorem delinquentium, sed ipsarum Ecclesiarum, quæ, cum maneant innocentes, licet plura scelera similia committantur, non sunt privandæ suò privilegio.

Secundò, ob hanc frequentiam Ecclesiarum non minor est istis, ac in illis Deo reverentia, & honor exhibendus: ergo cum ista immunitas cedat in honorem Ecclesiæ, & illius, cui hæc dicata est; propter multitudinem non amiserunt reverentiam sibi debitam. Dein, etiam si concedatur, abrogatam esse immunitatem cæterarum omnium Ecclesiarum, casu, quo homicidium in una harum commissum fuerit, abrogatio tamen ista minime serviet ad absterrendos homines ab occisione simpliciter, sed tantum, facienda in cæmeterio: ex opposito licet immunitas aliarum permaneat, homicida confugiens ad aliam Ecclesiam, eidem periculo erit expositus, cui subjaceret, si extra cæmeterium occidisset. Pluralitas igitur Ecclesiarum, ne occasionem, & allicium homicidiis

diis committendis præbeat, videtur exigere, ut uni tantum, & non omnibus hoc privilegium concedatur, quod, cum negent adversarii, infertur, illorum rationes nihil evincere.

10 Sed neque efficacior videtur esse secunda ratio; concedimus enim ultrò, Pontifices per hoc noluisse favere hominibus truculentis, & sceleratis, cum primariò, & principaliter ante oculos habuerint honorare privilegio isto ædes Divino cultui dicatas; licet autem concedatur, quod secundariò humanæ quoque fragilitati, aut casuali crimini voluerint consultum, Adversarii tamen nondum probârunt, nec probare poterunt, homicidia, quæ in Ecclesiis, & cœmeteriis patrantur, nulli fragilitati, sed purissimæ semper, & summæ nequitiae suum ortum debere. Denique ipsa jura, quibus constituta est immunitas, planum reddunt, asyla etiam illis, qui culpa, dolove deliquerant, concessa fuisse.

11 Quod autem tertiò dicunt, in concursu boni publici, & privati, huic illud præferendum esse, negatur suppositum, immunita-

tem istam favorem ipsorum homicidarum esse, cum, uti jam sæpius insinuavimus, augendo honori sacrarum ædium donata fuerit. quòd si igitur subinde precibus, lachrymis, ac intercessionibus uxoris, filiorum, ac cognatorum permoti Principes, delictum condonent, cur hanc ipsam donationem pœnæ ordinariæ denegare volumus reverentiæ Religionis, & Christianæ Religionis æstimationi?

Nec quartò ad rem facit, 12 quod una per orbem sit universalis Ecclesia ex multis particulis conflata, unde sequi videtur, injuriam facere omnibus, qui vel unicam violat. Ex hoc enim fundamento sequitur ex asylo tanquã reum criminis læsæ Majestatis posse extrahi, qui mortem non suo, sed extraneo cuidam Principi machinatus fuit. Contra argumentum Clement. *Pastoralis* 2. de sententia, & re judicata. declarantis, ad crimen læsæ Majestatis, ut immunitate privantis, necessarium esse, ut aliquis tali Principi, vel ratione originis, vel domicilii subjectus fuerit. Sequela verò prob. Sicuti omnes Ecclesiæ particulares

Ggg 3

con-

conficiunt unam totalem, & universalem, sic pariter omnes Principes particulares constituunt unum universalem: ergo si violans unam Ecclesiam, hoc ipso violavit omnes, etiam, qui violavit Principem extraneum, violaverit suum, consequenter non gaudebit immunitate. Secundo singulæ Ecclesiæ particulares non faciunt unam universalem, neque ex voluntate ædificantium, neque ex communi persuasione fidelium, neque ex ulla jurium dispositione, sed est merum quoddam universale obiectivum in mente adversariorum existens: ergo nondum fuit sufficienter ostensum ex hac unitate latissime, & obiectivè, in intellectu duntaxat aliquorum existente, legitimè concludi, omnes particulares Ecclesias violata etiam unica, suum privilegium amisisse, cum privatorum arbitraria apprehensio, nullo jure, aut communi persuasione fundata, nequeat aliquem privare favore, à Principibus sibi concesso. Evincunt itaque quidem adversariorum rationes, ob crimen in cœmeterio commissum promeritum fuisse occiso-

rem, ut immunitate aliarum Ecclesiarum non amplius gaudeat, posito, quod hoc privilegium in favorem illius fuisset concessum: cum autem hoc sit falsum, ac favor iste Ecclesiis, quæ sunt innocentes, fuerit attributus, ideo non probatur, quod istæ hoc suum privilegium amiserint.

Cum permanentiam illius verosimilem sequentes rationes efficiant. *vi capit. fin. citati*, qui in Ecclesiis, & harum cœmeteriis committere homicidia non verentur, ideo non gaudeant hoc privilegio: *quia nisi per Ecclesiam, ad quam fugerint, crederent se defendi, nullatenus fuerant commissuri*; seu, quod idem sonat, quia scilicet vident, quod committendo in hoc loco homicidium, ob immunitatem sint tuti à vi externa, eò quod gaudeant immunitate loci, in quo peccant, neutiquam commissuri homicidium, nisi ex loco, ubi peccant, viderent se immunes fore: ergo in dicto Capitulo solummodo privantur immunitate illius loci, in quo peccant. Prob. consequ. ex eo, quod reliquæ Ecclesiæ adhuc gaudeant privilegio

gio præstandi immunitatem tali occisori, non accrescit occisori major spes, aut securitas suæ impunitatis: ergo si illæ Ecclesiæ privantur immunitate, quæ hac retentâ præberent majorem audaciam committendi sceleris, non privantur à dicto Capitulo reliquæ Ecclesiæ.

Confirmatur: Potissima pars illorum, qui sunt prioris sententiæ, affirmant, peccantem in una Ecclesia perdere simul jus asyli in alia non immediatè ac formaliter per ipsam dispositionem legis, sed ob hujus quandam extensionem; sed male fit in hoc casu extensio à casu expresso ad casum non expressum. Prob. min. ibi ad summum fit extensio, ubi ratio legis est generalior, & latior: sed ratio ibidem data non est generalior, & latior, pugnans pro amissione immunitatis aliarum Ecclesiarum: ergo &c. minor constat ex immediatè dictis: ratio enim est, cur privetur asylò Ecclesiæ, quam violavit, quia aliàs ratione impunitatis haberetur summum illicium ad peccandum: sed hæc ratio non pugnat pro aliis Ecclesiis, cum eadem

difficultas sit, ut ex una Ecclesia confugiat incolumis ad aliam, quæ reperitur, cum ex platea publica, vel proxima domo recurrit ad aliam Ecclesiam: ergo &c.

Confirmatur 2. Quando extensio privilegii favorabilis conducit ad finem intentum, juxta Authores, est illud extendibile ultrà casum expressum: ergo à contrario, si favorabile privilegium est concessum pluribus, & uni expressè est denegandum, non debet privatio illius extendi ad plura alia loca, quibus aliàs concessum fuit, & hîc & nunc non fuit expressè ablatum: atqui immunitas fuit concessa omnibus Ecclesiis, violatæ verò adempta, non autem explicitè, & clarè aliis Ecclesiis: ergo his non debet adimi.

Prob. 2. Causa, & ratio movens alicujus dispositionis, atque legis dicitur anima legis: ergo in quibus non reperitur eadem ratio alicujus dispositionis, pro illis etiam non fuit lata talis lex: sed in aliis Ecclesiis non violatis non reperitur causa, & ratio movens ad illam dispositionem: ergo &c. Prob. min. Ratio, & causa movens fuit, ne tales, dum

vi-

vident se impunè peccare, allici-
antur ad homicidium: sed hæc
ratio non pugnat pro aliis Eccle-
siis. Prob. min. non apparet,
quomodo major sit impunitas,
si v. g. ex cœmeterio huius Ec-
clesiæ Parochialis aliquis fugiat
ad nostrum Collegium, quàm si
è proxima domo ad hoc se con-
ferat: ergo non adest eadem ra-
tio movens.

Prob. 3. Juxta Marium Ita-
lum *l. 1. de immunitate. c. 2. n. 11.*
Barbosam *Jur. Eccl. l. 3. c. 3. n. 90.*
Decianum *l. 3. Consil. 80. à. n. 19.*
& alios præcipui nominis Do-
ctores in expositione jurium im-
munitatem spectantium à verbo-
rum propria, & communi usi
verborum recepta significatione
non facile est recedendum; in
dubio autem sacris, & Religiosis
locis, atque ad hæc confugien-
tibus favorabilis, ac benigna in-
terpretatio facienda est: ergo &c.
Confirmatur: Licet in odiosis
nomine Ecclesiæ veniat interiùs
duntaxat ejus corpus, in mate-
ria tamen immunitatis, ipsi loco
sacro favorabili, accipitur nomen
Ecclesiæ latius, prout etiam ex-
teriorem fabricam complectitur:
ergo etiam in præsentī casu am-

pliari potiùs debet, quàm re-
stringi.

Prob. 4. Antiqui juris regu-
lâ confugientes ad Ecclesiam de-
fendebantur omnes: ergo si a-
liquis tueatur, perpetratorē cer-
ti criminis, eò quòd hoc de ju-
re novo de facto sit exceptum,
non defendi ab Ecclesia, ad
quam confugit, debet ille pro-
bare, quòd hoc crimen sit exce-
ptum: ergo onus probandi ei-
dem incumbit: ergo si exceptio-
nem non plenè probaverit, con-
fugiens vincet per ea, quæ argu-
mento *c. finali de restitut. spol. in*
6. l. ab ea parte s. ff. de probatio-
ne. tradit Felinus *in c. quoniam*
s. ut lite non contestat. n. 4.

Manet igitur ex hætenus di-
sputatis, si non absolutè proba-
biliùs, prout nobis videtur, ad
minimum æquè probabile, &
consequenter dubium esse, Ti-
tium nostrum licet in alieno cœ-
meterio alium occiderit, privi-
legium immunitatis apud me-
moratos Patres neutiquam ami-
sisse: Cui dubio aliud quoddam
non minus accedit, quod de
hoc ipso facto, utrùm inter, vel
extra cœmeterium contigerit:
ipsorum testium suffragia varia-
ve-

verint, aliis extrà, aliis intra cœmeterium inflictum lethale vulnus fuisse affirmantibus. Cùm igitur possidens semper sit melioris conditionis, & nisi contrarium sufficienter probatum fuerit, in sua possessione retinendus, etiam noster Titius immunitate sua non erit spoliandus.

Monitum autem lectorem volumus, quæ hæcenus dicta fuerunt, pro suo fundamento Constitutionem Gregorianam, super hac re editam, pro fundamento habuisse. Modò autem hæc controversia videtur decisa à Benedicto Papa XIV. per Bullã año Millesimo. septingentesimo, vigesimo quinto editam, quæ sic incipit: *Ex quo Divina disponente clementia*: in hac statuit etiam eos, qui stantes extra Ecclesiam, aut cœmeterium, occidunt stantes intrà Ecclesiam, aut cœmeterium, aut iis membra mutilant, non illius tantùm Ecclesiæ, quam violârunt, sed cujuscunque alterius immunitate gaudere neque posse, aut debere.

§. II.

Resolvitur secundum Quæsitum.

*Cuinam jus decidendi hoc dubium
competat?*

Controversia itaque eò devolvitur, quidnam in tali dubio faciendum, & quisnam legitimus hujus litis arbiter constituendus sit, ut decidatur, crimen à Titio commissum ejusmodi esse, ut asylo apud aliam Ecclesiam gaudere nequeat.

Et primò quidem in casu, quo dubitatur, an crimen sit exceptum, vel non, controversia potest esse, an hæc causa à Laico, vel aliquo Ecclesiastico judice sit decidenda. Cognitionem illius soli Ecclesiastico competere defendunt Boërius *Decis.* 109. Guttierrez *pract. l. 3. q. 1. num. 5.* Farinacius *prax. criminal. q. 28. n. 76.* Guazing *defens. reor. 1. cap. 31. n. 3.* Augustinus Barbosa *Jur. Eccles. l. 2. c. 3. n. 155.* & alii plerique orthodoxi contra nonnullos acatholicos Jurisconsultos, fundant se orthodoxi Doctores in textibus Juris Can. *Metuentes* 32. Can. *ad Episcopum* 17. q. 4. & argu. cap. *Si judex.* Deinde Gregorius XIV. in sua Bulla expressè hæc habet: *nec inde ex-*
H h h tra-

erahi (confugientes scilicet ad
asylum) curiaque seculari praedictae
consignari, nec tradi possint nisi co-
gnito (quod bene notandum)
prius per Episcopum, seu ab eo depu-
tatum, an ipsi verè crimina superius
expressa commiserint. Probatur ul-
terius ratione: Ecclesiarum co-
gnito competit soli judici Eccle-
siastico. argum. cap. decernimus.
c. quarto. c. tuam. cap. Si iudex.
Sed hæc est cognitio alicujus
causæ Ecclesiasticæ: ergo soli ju-
dici Ecclesiastico competit. Pro-
bat. min. privilegium immunita-
tis est aliquod jus annexum spi-
ritualibus, sacris scilicet locis, in
quorum honorem, & reveren-
tiam est introductum: sed jus
annexum spiritualibus est causa
Ecclesiastica: ergo præsens cau-
sa est Ecclesiastica.

16 Per hoc tamen neutiquam
donegamus sæculari judici ali-
qualem cognitionem per viam
facti pro informatione; hinc in
præsenti casu potuit excipere te-
stimonium illorum, quorum aliqui
asserant, contigisse vulnera-
tionem intra, alii verò extra cœ-
meterium, ut sciri possit, an cri-
mini à reo commissio qualitas adi-
mens immunitatem competat.

Quibus autem ex personis Ec-
clesiasticis cognitio de criminis¹⁷
exceptione competat, sat clare
indicavit prælaudatus Gregori-
us in sua Bulla verbis antè cita-
tis; nec inde extrahi, aut curia sæ-
culari tradi possit, nisi cognito prius
per Episcopum, seu ab eo deputatum
etc. Idem declaratur Can. ad E-
pisc. 11. Can. Siquis contumax 17.
q. 4. quam ipsam Potestatem
absque noxo quodam mandato
competere Vicario Generali,
item Capitulo Sede vacante com-
muniter defendunt Doctores.

Ex quibus omnibus colligitur,
in casu, quo dubium fuerit, an
Titius crimen exceptum comi-
serit, recurrendum fuisse ad E-
piscopum, vel ejus Vicarium,
nec ante hujus permissionem ex-
tradendum Titium nolentem,
& de vita, aut læsione corporis
periclitantem, cum ipsius Epi-
scopi sit decidere, an crimen sit
exceptum, nec ne?

Confirmatur: Quamdiu du-¹⁸
bium est, an crimen sit exce-
ptum, vel non, non constat de-
linquentem esse immunitate pri-
vatum: ergo gaudet immunita-
te; hac enim omnes gaudent ex-
tra casus exceptos: ergo proba-
ri

ri debeat, casum commissum fuisse exceptum. Ita Decianus, Palao, & alii. Et hæc quidem probatio non debet esse tantum conjecturalis, sed debet esse plena; ad tollendum etenim ab aliquo jus quæsitum, & irreparabiliter, hæc requiritur.

19 Quinimò, licet certum fuisset, perpetratum crimen fuisse exceptum, neque tunc sine ejusdem Episcopi concessione sæcularibus extradere potuerunt: ita enim iu præfata Bulla Pontifex loquitur: *Decernimus, & declaramus, ut curiæ seculares ejusque judices, & officiales, ab Ecclesiis, Monasteriis, locisque sacris prædictis laicum aliquem, ut præfertur, delinquentem, in nullo ex casibus supra dictis (sine expressa licentia Episcopi, vel ejus officialis) ad quos solos, & non ad alios, Episcopis inferiores, etiamsi alii Ordinarii sint, aut nullius Diocesis, aut Conservatores ab hac Sede specialiter, vel generaliter deputati, prædictam licentiam dandi facultas pertineat, extrahere nequeant.*

20 Neque dicas, dispositionem istam Pontificiam concernere solum subjectos Episcopis; cum autem memorati Patres fuerint

exempti à jurisdictione Episcopi, eosdem non obligatos fuisse, ut ad Episcopum recurrent: non, inquam, hoc dicas, audi enim Pontificem ulteriùs loquentem: *Occurrente autem casu in loco exempto, & nullius Diocesis, tunc ad Episcopum viciniorem devolvatur hæc cognitio, & non ad alios, ut capere, extrahere, aut incarcerare non possint, nisi eo casu, quo ipse Episcopus, & dictæ personæ Ecclesiasticæ requisitæ, illos in delictis superius expressis culpabiles tradere &c. recusarint.* Quod ipsum agnovit in suo Jure Canonico P. Ferdinandus Krimmer Tomo 3. in 3. l. decret. ac titulum 49. num. 3766.

Æquè parùm satisfaciet, qui²¹ asserit sufficere licentiam, vel consensum tacitum Episcopi, aut Officialis, item præsumptum: potuisse autem in memorato casu præsumi consensum Episcopi. Respond. enim cum prælaudato Krimmero, necessarium esse, etiam casu, quo certum sit, crimen exceptum commissum fuisse, expressum consensum Episcopi: verba etenim Bullæ ita sonant; *Sine expressa licentia Episcopi, vel ejus Officialis*: ergo multò

H h h 2

ma-

magis cognitio hujus causæ, quæ apparebat dubia, & extraditio, requirebat expressâ licentiâ Episcopi. Adde, quod etiam requiratur, ut extraditio fiat cum interven- tu personæ Ecclesiasticæ, ab Episcopo auctoritatem habentis, & non ab alio: sed sine expressâ licentiâ Episcopi non potest fieri traditio cum interven- tu personæ Ecclesiasticæ, ad Episcopo auctoritatem habentis; ergo &c.

22 Opponet autem aliquis, hæc omnia à se ut verissima concedi, si traditus potestati sæculari de vita, aut membris, ob perpetratum scelus periclitetur: manere tamen interea quæstionem, an hæc etiam procedant in casu, tam criminis excepti, quam non excepti, si prius à iudice data fuerit idonea cautio, vel saltem juratoria de impunitate delinquentis, quoad vitam, membra, & omnem pœnam corporalem? In resolutione hujus dubii variant Authores; qui negant licitam esse traditionem absque requisito consensu Episcopi, fundant se in dispositione citatæ sæpius Bullæ Gregorianæ, quæ absque limitatione, distinctione, & ullo facto discrimine, sæculari

curiæ universim adimit facultatem eximendi aliquem sine expressâ licentiâ Episcopi, & sine interven- tu personæ Ecclesiasticæ, ab eo auctoritatem habentis. Neque obesse huic suæ opinioni judicant, cap. *Inter alia*. hoc titulo, ubi dicitur, quod criminis non exempti reus, si fuerit liber, & non servus, ex Ecclesia ad mortem, vel ad aliam pœnam corporalem extrahi non possit, sit tamen aliter legitimè puniendus: Item dicitur, quod servus domino, postquam hic Clericis juramentum præstiterit de impunitate illius, sit restituendus; respondent etiam ad hoc Capitulum, ejusdem dispositionem abolitam esse jure novo, per Bullam Gregorii XIV. eo quod laudatus modò Pontifex hac sua dispositione duo primariò intenderit, determinare scilicet casus, quinam in posterum sint futuri excepti, & non gaudentes asylo, & quinam non sinî futuri excepti. 2. dō. Reformare modum, quo tales non gaudentes privilegiō, usque ad illud tempus, vel à sæculari potestate extrahi, vel eidem à Clericis extraditi fuerint, quod clarissimè patet leg-

genti initium Bullæ. Quod ipsum reponunt adversariis afferentibus pro se *cap. id institutum. 17. q. 4.* ubi dicuntur rei non aliter consignandi potestati seculari, nisi ad Evangelia datis Sacramentis, de morte, & debilitate, & omni poenarum genere sint securi; ex quo per contrarium sensum videtur sequi, hæc licere, si talis promissio de impunitate facta fuerit. Pariter enim ad hoc respondetur, etiam hanc jurisdictionem à Bulla Gregoriana revocatam fuisse.

Si dicas: licet talis iudex, nolentem extrahens, cum consensu tamen Superioris Ecclesiastici, sine licentia Episcopi, vim reo inferat, non tamen illam inferet Ecclesiæ, cui directè, & non ipsi delinquenti, hoc privilegium fuit concessum: ergo potest ipsi judici talis potestas ab Ecclesia illa concedi. Probi. conseq. Ecclesia non tenetur à reo consensum expectare, si judicet, vel prudenter censeat, nullam inde injuriam, aut damnum reo timeri posse: ergo &c. Si, inquam, hoc dicas, respondebunt negando antec. velenim crimen est exceptum, & Ecclesia habe-

bit jus tamdiu detinendi reum, quamdiu non fuerunt observatæ circumstantiæ, à Gregorio præscriptæ, quas inter est consensus Episcopi expressus: atqui hæc necdum adest, licet Ecclesia illa particularis consenserit: ergo illa Ecclesia habet adhuc jus defendendi illum reum, cui juri ipsa non potest resignare, prout Clericus non potest efficaciter cedere privilegio fori. Juri etenim, & favori publico, privatorum pactionibus, & cessionibus renunciari nequit. argum. *c. si diligenti. 12. de foro competenti*: ergo Ecclesiæ jus adhuc violabitur, si renitentem extrahant. Si crimen non sit exceptum, etsi cautio fuerit data, extractio tamen fiet contra formam, à Gregorio XIV. præscriptam, quam unam esse duntaxat observandam statuit, adjiciens, extra casus, ibidem exceptos, nullam reorum de loco sacro extractionem fieri debere, aut posse. Dein, si crimen non sit exceptum, delinquens gaudet immunitate, quæ in eo consistit, ut non possit invitus ab Ecclesia extrahi, & judicari. Ita sentiunt Abbas in cap. inter alia

H h h 3

de

de immunitate Ecclesiæ. Farina-
cius, Palao.

23 Dicet aliquis ulterius: quæ
modò diximus, esse contra com-
munem, & ordinariam praxim
omnium Ecclesiarum, cum pas-
sim consuetudo vigeat extraden-
di potestati sæculari reos, casu
quo istis fuerit impunitas promissa
circa vitam, & membra, nec
alia timenda sit poena, nisi pecu-
niaria, fustigationis, aut incarce-
rationis: ergo &c. Resp. aliud
esse, quod præstita hac securita-
te passim ipsi rei bonis verbis per-
suadeantur, ut ipsimet sponte sua,
& volentes exeant, & config-
nent se in manus sæculares, &
aliud esse, quod passim nolentes
extradantur: etsi alicubi hoc con-
tigerit, error fuit commissus;
saltem, si ibidem memorata Bul-
la recepta fuerit, nec receptæ
per requisitis modis, ac tempo-
re introductam consuetudinem
contrariam in hoc fuerit dero-
gatum, quæ tamen derogatio,
ut per consuetudinem legitimè
introducitur facta juxta Delbe-
ne in dubio non præsumitur; est
enim quid facti ratione introdu-
ctionis: factum autem regulari-
ter non præsumitur, nisi demon-

stretur, aut probetur, cui, uti a-
liis Bullis, etiam derogari posse P.
Wiestner cum aliis Canonistis
judicat, uti etiam Laymanus *lib.*
4. de tract. cap. 30. n. 2. Gacazi-
nus *defens. reor. 1. cap. 34. num. 1.*
Barbosa *c. 3. &c.* cui enim dero-
gari potest per legem, etiam po-
test per consuetudinem, cui vis
legis adstruitur.

Hinc in præsentī casu ante
omnia dispiciendum, an in illa
Diocesi memorata Bulla recepta
fuerit, an receptæ per frequen-
tatos sæpius, & præscripto tem-
pore actus contrarios non fuerit
derogatum: quòd si nullum ex
istis eosdem excuset, errorem ali-
quem ex ignorantia commissum
fuisse, constat, si, quæ hætenus
attulimus, non fuissent obser-
vata.

Ut igitur omnia in compendi-
um redigamus, judico, probabi-
lius esse, Titium nostrum gavi-
sum fuisse jure asyli. 2 dō. etsi
non gavisus fuisset, non tamen
fuisse extradendum ob disposi-
tionem Bullæ Gregorii XIV. eti-
am si promissio fuerit facta, eun-
dem in vita, & membris nullum
detrimentum accepturum,

Ca-

Casus XXXVIII.

*De asylum deferente ex falsa immunitatis
persuasione.*

CUm reus aliquis per ministros justitiæ prope cæmeterium, atque Ecclesiam duceretur, è manibus se tenentium se eripiens ad Ecclesiam confugit: interrogatus postea de crimine commissio à Parocho, ex hoc intelligit, commissum delictum non mereri poenam mortis: exiret igitur, ac denuo se justitiæ sæculari committeret, paret confuga; damno tamen suo postea doctus advertit, enormitatem criminis à Parocho non sufficienter apprehensam fuisse; siquidem ad mortem damnatus fuerat.

Quær. 1. Utrum jam detentus à Magistratu sæculari, si vi è vinculis se eripiat, asylò gaudeat?

Quær. 2. Cum iste reus ex falsa persuasione immunitatis scilicet à Parocho promissæ exte-

rit, an damnari ad mortem poterit?

Quær. 3. An Cleri, vel Episcopi protestatio sit necessaria, ut talis confuga supplicio affici nequeat?

Synopsis.

§. I.

Resolvitur primum quæsitum.

*Utrum jam detentus à Magistratu
sæculari, si vi è vinculis se eripi-
ens ad Ecclesiam confugiat, gau-
deat asylò.*

1. Responsio est affirmativa.
2. Solvitur ratio in contrarium proposita.
3. Nullum locum hinc habet restitutio spoliatorum.

§. II.

§. II.

**Resolvitur secundum
Quæsitum.**

Cum iste reus ex falsa persuasione immunitatis scilicet à Parocho promissæ exierit, an damnari ad mortem potuerit?

4. Liberè exiens è loco asyli, potest à iudice capi.
5. Necessitatis causâ exiens, adhuc immunitate gaudet.
6. Vi extractus, est Ecclesiæ restituendus.
7. Nec solùm illicitam, sed etiam invalidam talem extractionem iura declarant.
8. Licet iudex extractionis non fuerit particeps.
9. Asylo adhuc gaudet, qui illud deferit compulsus ex gravi injustæ occisionis, aut extractionis metu.
10. Ab omni pœna immunis erit, qui ad promissam à iudice immunitatem exierit.
11. Num dolosis verbis, & blanditiis ab alio, quàm à iudice ad egressum inductus, immunitate gaudeat?

12. Inductus à Parocho, quod non gaudeat, probabiliter immunis erit.

13. Talis exitus non est imprudentiæ exeuntis adscribendus.

14. Talis extractio non fuit quidem violenta, sed non absolute voluntaria.

15. Quid, si ex spe certa evadendi lictores inductus ab alio fuerit?

§. III.

**Resolvitur tertium
quæsitum.**

An Cleri, vel Episcopi protestatio sit necessaria, ut taliter egressus supplicio affici nequeat?

16. Talis sententia sine omni protestatione erit irrita.

17. Licet pœna mortis, aut mutilationis in pœnam corpoream mutaretur, probabiliter extradi confuga non poterit.

18. Nec obstat Canon reus causa. 17. q. 4.

19. Possunt tamen persuaderi, ut ipsi ultro exeant.

20. Ta.

20. Talis tamen confuga, pro damno, & injuria alteri illatis tenetur satisfacere.

21. Quidnam in hoc puncto Prælati sit observandum.

22. In casibus non exceptis, an judici extradi possint, recepto prius juramento de securitate pœnæ temporalis?

§. I.

**Resolvitur primum
quæsitum.**

*Utrum jam detentus à Magistratu
seculari, si vi è vinculis se eri-
piat, gaudeat asylò?*

ICO 1. Si captus à mini-
stris, ex eorum manibus se
liberans aufugiat, vel in carce-
rem jam inclusus, hoc fracto, ad
Ecclesiam confugiat, gaudebit
immunitate. Ita quoad secun-
dam partem defendunt Navar-
rus summæ cap. 25. n. 19. Deci-
anus tract. crimin. 2. p. l. 6. cap. 28.
n. 28. Suarez lib. 3. de reverentia
debita loci sacri cap. 11. num. 15. &
19. Covarruv. 2. variar. cap. 20.
n. 13. Farinacius q. 28. n. 41. Tu-
schus pract. concl. verbo Ecclesia c.

20. n. 11. Bonac. tom. 2. disp. 3.
q. 7. de immunitate S. 2. num. 10.
primam etiam defendunt Gutti-
erez l. 3. q. 6. n. 4. & 5. Decia-
nus l. 6. cap. 28. n. 32. Tuschus v.
Ecclesia. c. 10. n. 21. & 30. Fari-
nacius in append. c. 15. num. 196.
Anast. Germ. de Sacrorum immu-
nitate l. 3. cap. 16. num. 56. Palao
tract. 11. disp. unica. pu. 7. n. 10. &
11. Wiestner l. 3. decret. titl. 49.
art. 5. n. 79. & 80. citans Panor-
mit. in cap. inter alia. 6. n. 32.
Navarrum. Manual. c. 25. n. 19.
Covarruviam l. 2. variar. cap. 20.
n. 13. Boërium decisione 110. n.
8. & 9. Clarum §. fin. q. 30. n.
13. Decianum tract. criminal. l.
6. cap. 28. n. 29. Gutierrez lib. 3.
q. 4. n. 10.

Ratio utriusque conclusionis
est: fideles sacra Asyliâ gau-
dent, & proteguntur præter ca-
sus jure exceptos: sed effractio
carceris, & fuga ex ministris ju-
stitiæ facta, non est casus exce-
ptus: ergo isti privilegiò gaude-
bunt.

Confirmatur Responsio ab
Haunoldo tom. 6. de Jur. & Just.
tract. 1. n. 164. asserente, Ingol-
stadii reum ex effracto carcere
fugientem ad Monasterii cœme-

terium se recepisse, indeque ab insequentibus ministris vi abstractum, Ecclesiastici iudicis mandatō restitutum fuisse.

Confirmatur 2. Ex Farinacio *append. 15. n. 197.* referente casum, quo ex TT. & Canonistarum consilio tanquam immunitatis violatores excommunicati fuerunt, qui falsarium monetae ex licitorum manibus ad vicinam Ecclesiam profugum, indeque vi extractum ultimō supplicio affecerunt.

2. Contra hanc resolutionem, quam negant Petrus Gregorius. *Syntag. Juris l. 33. cap. 22. num. 2.* Objicitur primò. Incarcerati sunt subiecti potestati, & iudicio iudicum: ergo contra iustitiam ab illis se eximunt, cum itaque Ecclesia iniustitiis non faveat, talibus delinquentibus immunitas deneganda erit. Resp. dist. antec. Talis est subiectus iudicio, & potestati iudicum, quamdiu reus in illorum potestate existit, conc. quando est constitutus extra hanc potestatem, negatur: pro illo tantum tempore subiectus est reus iudicibus, pro quo in iurisdictione illorum existit.

Urgebis: Si pro illo tempore est subiectus iudicibus, pro quo est in iurisdictione, tunc tempore effracti carceris suberat illorum iudicio: ergo se eximendo iurisdictione curiae saecularis iniustitiam commisit: ergo non gaudet immunitate. Respon. transf. primo enthymemate nego illatum. Omnes enim gaudent iure asyli, qui non commiserunt crimen exceptum, sed talis criminis reus non commisit crimen exceptum: ergo gaudet iure asyli.

Objic. 2. Regula de restitutione spoliatorum exigit, ut restitutio spoliato fiat. *arg. cap. 1. &c. de restitut. spoliat.* ergo elapsus erit restituendus carceri. Resp. Regulam hanc non habere locum, quando facta restitutione infertur damnum irreparabile: sicut contingit, quando agitur de periculo animae, corporis, & membrorum. *arg. cap. literas. 13. in fine de restit. spoliat.* Menochius *recept. remed. 1. num. 208.*

§. II.

Resolvitur secundum
quæsum.

An

An reus ex Parochi persuasione exiens Capitali supplicio affici potuerit?

4 **H**Uic quaesito, ut plenius satisfiat. Dico primò. Liberè exiens à loco asyli potest à iudice saeculari capi. Ita Francisc. Suarez lib. 3. cap. 12. num. 5. Decian. lib. 6. cap. 26. n. 11. Farinac. in append. de immunit. cap. 19. n. 306. Bon. disp. 3. q. 7. de immunit. §. 5.

5 Ratio est: quòd immunitas reo concedatur ratione loci: ergo si hunc liberè deferit, poterit capi. Ex hoc inferitur immunitate adhuc gaudere, qui necessitate corporis coactus ad hoc exonerandum exit statim reversurus, eò quòd talis non censeatur è loco sacro exiisse, sed adhuc moraliter in eodem perseverare vi can. *definivit*, prout volunt cum aliis Bon. cit. §. 5. n. 1. in 2. effectu Fagundez in *prae. Eccles. l. 4. c. 4. n. 56*. Dianapart. 5. & tract. 1. resol. num. 6. Wiestner n. 135.

6 Colligitur 2. Vi ab aliquo extractum non posse à iudice capi, sed Ecclesiae restituendum

esse. Val. 3. disp. 6. gener. quest. 15. p. 1. in resp. ad 2. Praxis Neapol. cap. 17. n. 6. Bon. disp. 3. q. 7. de immunit. §. 2. v. sed mihi dicendum. Palao disp. unica de Rever. rebus Sacris debita p. 11. n. 2. Probatur. Omnis extractio violenta est nulla: sed talis est violenta: ergo. maj. constat, si enim valeret, ejusmodi rei violentè ab alio extractio, inania forent jura, & favores Ecclesiis concessa. eadem major probatur etiam ex *Lege 2. pri. c. de his, qui ad Ecclesiam confugiunt. Leg. fidei 2. Le. presenti. 6. c. rub. cit. can. definivit. can. Frater. can. reum. q. 4. & c. inter alia Const. Gregor.*

Subsumo: Sed si hæc extractio est nulla, tunc à iudice, etiam non conscio ejus violentiae capi nequit: ergo &c. Probatur subf. Jura confugientes ad Ecclesiam ita securos esse volunt, ut ab illa inviti nequeant extrahi: ergo à iudice capi nequeunt. Probatur conseq. si taliter securos jura confugas faciunt, tunc per vim extracti gaudent adhuc jure: sed, si gaudent adhuc jure asyli, tunc non possunt capi à iudice: ergo ab hoc capi neque-

unt,

unt, si jura ita securos illos volunt, ut inviti exinde nequeant extrahi. Ita contra Suarez. *tom. 2. de relig. l. 3. cap. 13. n. 17. in fine.* sentiunt Valent. *tom. 3. disp. 6. q. 25. p. 1. ad 2.* M. Anton. Genuensis *in praxi cap. 17. n. 6.* Palao *tract. 11. disp. unica, p. 11. num. 2.* Wiest, *n. 136.* hac Rubrica.

7 Neque dicas: citata jura ejusmodi extractionem, ut illicitam duntaxat prohibere, non autem declarasse illam ut irritam. Contra est: quod irrita declaretur à Bulla Gregoriana hīs verbis: *Nec non irritū, decernimus, & inane, si secus super his per quorūque quavis autoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.*

8 Neque dicas 2. Si judex non fuit particeps, & conscius hujus violentæ extractionis, non poterit dici extrahere delinquentem è loco sacro, sed ex profano: sed solus extrahens fuit conscius: ergo talis judex nihil faciet contra immunitatem. Resp. dist. maj. non poterit dici omniū primus extrahere reum è loco sacro conc. non potest dici continuare extractionem ab alio inceptam, neg. major. & transmissā min. dist. conseq. ergo judex

non violat immunitatem, si extractionem non continuaret: conc. si eam continuet, negatur. cum talis delinquēs moraliter adhuc cēseatur existere in loco asyli, ideo eum apprehendendo censetur moraliter extrahere, quia enim extractio nulla fuit, non amisit reus suum jus, contra quod tamen capitur.

Dico 2. Eodem privilegio 2. asyli adhuc gaudet, qui non quidem vi extractus fuit ex illo, istud tamen deseruit compulsus ex gravi atque injusto occisionis, aut violentæ extractionis metu, ita Farinacius *append. de immunit. cap. 2. n. 53.* Delbene *dub. 24. sect. 4. n. 1.* Hau. *n. 241.* Palao *pu. 11. n. 2.* Wiest, *n. 137.* Ratio est: quod talis moraliter loquendo sit potius expulsus, quam liberè egressus: dices: can. *id constituimus. 17. q. 4.* habetur: *si reus timore alicuius ab Ecclesia discesserit, à Clericis non queratur:* quod talis non amplius gaudebit hoc privilegio. Resp. citata verba esse intelligenda de timore propria apprehensione aufugientis concepto, non autem de illo, qui ab alio fuit injustè incussus.

Dico

10 Dico 3. Si iudex punitio-
nibus tibi immunitatem promittens
exitum tibi persuaserit, ita ut sub
hac promissione exieris, immu-
nis eris ab omni captura, & pœ-
na. Ita sentiunt Navarrus *cap.*
25. num. 22. in fine. Azor. *2. part.*
instit. moral. lib. 9. cap. 9. q. 11.
Azebedo *l. 1. tit. 2. Leg. 3. n. 13.*
Farinacius *quest. 81. n. 282.* Palao
pu. 11. n. 3. Barbosa *Jus Ecclesi.*
lib. 2. cap. 3. num. 54. M. Anton.
Genuensis *cap. 17. n. 5.* Wiestner
n. 138. Palao *pu. 11. n. 3.* Ra-
tio est; quod talis reus privile-
gio immunitatis cesserit sub con-
ditione securitatis à iudice pro-
missæ: ergo iudex hanc securi-
tatem tenetur servare, vel, si non
servet, immunitatis cessio erit
nulla, cum sit involuntaria, eò
quod non fuerit impleta condi-
tio, sub qua statuit exire. Con-
firmatur. Citatus Genuensis te-
statur, in Curia Archiepiscopali
Neapolitana 1598. iudicatum
fuisse, decretumque, ut reus ta-
liter extractus à iudice denuo
Ecclesiæ restituatur, aut sine
sanguinis, aliæve simili corpora-
li pœna dimittatur.

11 Difficilior est resolutio statu-
ens, quid faciendum sit, si blan-

ditiis, & dolosis verbis alterius,
quàm iudicis inductus reus exi-
erit, talem enim capi posse af-
firmant Decianus *lib. 6. cap. 26.*
n. 11. Suarez *l. 3. cap. 18. num. 2.*
Farinacius *in append. de immunit.*
cap. 19. n. 302. Bon. *disp. 3. q. 7.*
de immunit. §. 2. v. 6. Fagundez
lib. 4. cap. 4. n. 56. Palao *num. 3.*
pu. 11. Wiestner *n. 139.* Navar-
rus *n. 21.* fundant se in hoc: sola
violenta extractio à iuribus irri-
tatur; atqui talis non est vio-
lenta extractio: ergo &c. ante-
cedens constat ex Can. *miror.*
8. Can. frater 10. can. si quis con-
tumax 20. can. deservit. 35. q. 4.
cap. inter alia. & Constit. Gregor.

Dein in cap. *Cum dilectus 6. de*
iis, quæ vi metûsve causâ, habe-
tur: *Nec obstante dolo, quo se pro-*
ponebant fuisse seductos, cum talis
dolus non tam ad circumventionem,
quàm ad fatuitatem eorum debeat
retorqueri. Quod precibus, &
blandis, atque mendacibus ver-
bis inductus, suâ potiùs propriâ
prudentiâ, quàm aliena fraude
circumventus videtur. Ego in
hoc puncto tria iudico esse con-
sideranda. Primò. Conditio-
nem personæ confugæ, num
hæc sit literata, vel rudis. Dein

suadentis : num hæc sit Ecclesiastica , fide digna , de qua nequam dolus , fraus , aut ignorantia præsumi justè debeat. Tertiò denique modus , & ipsa natura motivorum , quibus talis reus inductus fuit , si enim reus sit talis , in quo non supponitur scientia jurium , eidemque seriò dicatur à persona , de qua præsumendum est , quòd in tali casu non debeat fallere , sed potiùs defendere , ac tueri reum in jure asyli , quòd hìc & nunc non gaudeat asylo , tunc.

- 12 Dico 4. Talem reum , si exeat , v. g. quia Parochus dixit , quòd non gaudeat , ita ut sub hac asserptione , & opinione , quia scilicet non gaudet , exeat , probabiliter non posse capi à judice , vel debità aliàs poenà affici. Probatur : talis desertio asyli non est exeunti voluntaria , & libera : ergo adhuc moraliter gaudet asylò , & consequenter non poterit capi à judice. Probatur antec. solummodò ideo exit , quia inductus à Parocho judicat , quòd non gaudeat asylò : quòd si hoc suppositum est falsum , exitus , & desertio asyli non fuerunt illi voluntariæ.

Confirmatur : Si aliquis asylo deferat sub promissione immunitatis à judice facta , ejusmodi desertio non censetur deferenti absolutè voluntaria , eò quòd cesserit tantùm suo juri sub promissione falsa : ex quo juxta superiùs tradita reus erit restitutuendus asylo , si judex promissionem implere nolit : quòd si etiam talis ex supposito aliquo falso cessit duntaxat suo privilegio , etiam talis adhuc gaudebit privilegiò suò , & moraliter adhuc in asylo erit.

Dices cum Authoribus sententia opposita , reum istum suò potiùs imprudentià , quàm aliena fraude circumventum fuisse : ergo non gaudebit privilegiò. Resp. 1. retorquendo : Inductus sub falsa promissione immunitatis à judice facta non debet suum exitum suæ fatuitati , atque imprudentiæ adscribere , sed verè adhuc gaudet asylò : ergo etiam talis à Parocho inductus &c. Resp. 2. neg. antec. Ratio negandi est , quòd credens verbis Parochi nullam imprudentiam commiserit , cum sufficientia motiva habuerit præbendi assensum verbis Parochi : ex

una

una enim parte sciebat se inscium, & ignarum privilegiorum, quæ in hoc puncto jura concesserunt Ecclesiæ: ex altera parte etiam sciebat, Parochos, & Clericos ex officio suo obligatos esse, ut ad Ecclesiam suam confugientes defendant, ita ut expellendo censuram incurrant: potuit præterea prudenter præsumere Parochum hunc sufficiente scientia circa hæc jura esse instructum: ergo prudenter, & non fatuè consensum, & fidem illi præbuit.

14 Dices 2. Talis extractio non fuit violenta, sed sola violenta extractio irritatur: ergo talis desertio non fuit irritata. Resp. dist. maj. non fuit violenta, ita tamen, ut neque voluntaria, neque libera extiterit, conc. maj. ita ut fuerit libera, & absolute voluntaria, neg. maj. & dist. consequ. ergo talis desertio, si absolute fuisset libera, non irritatur conc. si non est libera, & absolute voluntaria negatur. Consequenter per solam liberam, & voluntariam desertionem asyli amittitur immunitas, talis autem invitatus egreditur.

Confirmatur: Talis Parochi

ignorantis, vel decipientis verba æquiparantur violentiæ: juxta Abbatem in *cap. ultimum de immunitate Ecclesiastica*, cui assentitur Azor. *p. 2. l. 8.* ergo si violentia facit desertionem involuntariam, etiam faciet ejusmodi à Parocho facta inductio. Probatur consequ. ideo præsentem violentiam manet immunitas, quia hac stante exiens asylo non voluntariè, atque liberè deseruit, sed etiam taliter inductus non deseruit voluntariè, ac liberè asylo juxta dicta: ergo neque amittit jus ad asylo.

Probatur 2. Est innegabile, quod ad minimum sit dubium, num talis reus amiserit, vel adhuc possideat jus asyli: sed in dubio est melior conditio possidentis, & iste est in possessione asyli: ergo in hoc est manu tenendus.

Probatur 3. Privilegium asyli est singularis favor Ecclesiis concessus: sed favores sunt ampliandi: ergo etiam privilegium asyli: opinio enim asserens talem gaudere, est favorabilis immunitati Ecclesiasticæ. Ita sentit Diana.

Dices. Si talis inductus à Pa- 15
ro-

rocho gaudet, etiam gaudebit, qui exiit inductus ab alio ex spe certa evadendi manus lictorum. Probatur, etiam tali non est absolute voluntaria hæc desertio, & fit solum sub hac tali spe, & fugâ securâ: ergo si hæc nulla est, non exiit voluntariè. Resp. dist. si eadem circumstantiæ adsint in tali casu, quæ dantur, quando Parochus ipse talia affirmavit, conc. si circumstantiæ sint mutata: neg.

§. III.

Resolvitur tertium

Quæsitum.

An protestatio Cleri, vel Episcopi requiratur, ut talis exiens capitali supplicio affici non possit?

Superest modò dubium, an supposito, quòd iste reus adhuc gavissus fuerit immunitate Ecclesiastica, iudex potuerit illum condemnare ad mortem, hujusque sententiam exequi, casu, quo nulla protestatio ex parte Prælatorum Ecclesiæ, vel Pa-

rochi in contrarium facta fuerit: ad hoc.

Dico. Etsi nulla protestatio in¹⁶ contrarium ab Ecclesia facta fuerit, sententiam tamen latam fore ipso jure nullam, & irritam. Probatur: injusta, & ipso jure irrita, & nulla est sententia, atque executio lata in gaudentem immunitate, & constitutum in ipso adhuc asylo; Item lata in reum per vim abstractum ex asylo: ergo etiam in talem lata erit nulla, & irrita. Antecedens est ferme omnium: nam reus adhuc actu in asylo existens in loco exempto, atque extra jurisdictionem secularium iudicum est constitutus, cum ergo sententia in non subditum lata sit ipso jure nulla, etiam lata in constitutum in loco asyli erit nulla. Ratio secundi est; quòd jura extractionem ex asylo non solum illicitam, sed ipso etiam jure nullam, & irritam declarent in Constitutione Gregoriana: ibi: *Nec non irritum decernimus, & inane, si super his per quorumcunque quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari*: quòd si ergo iudex in vi extractum ex asylo sen-

sententiam ferat, & exequatur, idem moraliter est, ac si illam exequatur in constitutum actu in asylo. Probatur itaque prior nostra consequentia asserens sententiam etiam in reum nostrum latam, fore nullam; reus noster adhuc moraliter existit in asylo, hujusque immunitate gaudet, non secus, ac reus vi extractus, vel adhuc in asyli loco existens: ergo si sententia, & executio in actu existentem in asylo, vel vi ex hoc extractum est nulla, & irrita, etiam ista posterior erit irrita ipso jure. Antec. constat, ille enim adhuc moraliter est in asylo, qui hujus jure adhuc gaudet: sed juxta dicta taliter exiens, adhuc gaudet jure asyli, ergo adhuc est moraliter in asylo.

17 Dubium adhuc aliud superest, utrum reus pœnæ capitalis, aut mutilationis possit invitus extradi, si judex sæcularis promittat ab his immunitatem, paratus tamen sit aliâ pœnâ corporeâ, v. g. fustuariâ, aut militibus communi & propria; item incarceratione, & maceratione longiore reum exeuntem afficere, Ad hoc

Dico. Probabilius ista non licere. Probatur ex cap. id

constituimus 17. q. 4. ibi: reos abstrahere non liceat, sed nec alteri consignare, nisi ad Evangelia datis Sacramentis de morte, debilitate, & omni pœnarum genere sint securi. ubi nota. tò omni pœnarum genere, quod genus pœnæ cum pœna mortis, & debilitatis, seu mutilationis sit super superadditum, utique aliquid ab his diversum designat. Ita judicant etiam Suarez lib. 3. cap. 13. n. 3. Palao pu. 11. n. 5. Item Wiestner hac rub. n. 140. ubi ait, antiquo jure permissum fuisse, ut reus ab Ecclesiastico Prælato consignetur potestati sæculari, si hæc juratam immunitatem à mortis, aliâve pœna corporali reo promiserit. Item n. 155. ait, sacro asylo receptum à sæculari Curia ad mortem, aliâve gravem corporealem, v. g. mutilationis, fustigationis, triremium, servitutis, exilii, carceris pœnam condemnari non posse. Idem sentit Azor. 2. part. 1. 8. asserens immunitatem in duobus consistere. Primò. Ne inde per vim extrahantur. Secundò. Ne amplius ob delictum damnentur ad mortem, vel ad pœnam corporis: possunt tamen condemnari

K k k

pœ-

pœnâ pecuniariâ , & potest contra eum , dum in Ecclesia commoratur , progredi civiliter. Item Layman l. 4. tract. 9. cap. 3. hæc habet , Ecclesiæ Prælatus reum quandoque judici sæculari tradere potest , exacto prius iuramento , vel simili cautione immunitatis à pœna mortis , & NB. *omni corporali* citat etiam pro hoc Abbatem in cap. *inter alia in fine*. Sylvest. *verbo immunitas*. 3. q. 4. Suarez cap. *inter alia*. quod postquam dixisset de confuga ad asylo : *non est violenter ab Ecclesia extrahendus*. subjungit : *neque inde damnari debet ad mortem , vel ad pœnam*. Panormitanus , inquam , in hunc textum ait , per pœnam ibi intelligi pœnam corporis afflictivam , adjungens , hanc esse strictam pœnæ appellationem : Item Glossa in citatum textum cap. *inter alia*. vocem pœnæ de omni genere pœnarum intelligit , allegans cap. *id constituimus*. 17. q. 4. ubi dicitur : *de morte , debilitate , & omni pœnarum genere sine securi*. Ulteriùs eandem immunitatem , & securitatem non tantùm de salute innocentis quoad vitam , & membra , sed etiam quoad omnem corporalem pœ-

nam , promittendam antea esse , priusquam extradatur confuga , censet Bonac. in 1. *Decalogi præceptum disp.* 3. q. 7. pu. 7. n. 2. allegans pro hoc etiam Sylvestrum , *v. immunitas*. 3. quæ 4. n. 2. Suarez , Pellegrinum c. 14. n. 3. Idem tenent Tuschus *concl.* 10. n. 5. §. 14. Farinacius cap. 21. n. 335. dicentes asylo sacro receptum à sæculari curia ad mortem , aliâmvē gravem pœnam corporalem , v. g. mutilationis , fustigationis , triremium , servitutis , exilii , carceris nequaquam damnandum esse.

Dices : cap. 60. *Reum*. 17. q. 18. 4. solum dicitur , quod *Rectores Ecclesiarum pacem , & vitam , ac membra ejus (confugæ scilicet) obtinere studeant* : ergo modò hæc salventur , jam erit licitum confugam extradere judici sæculari. Resp. nego consequentiam , in eodem enim capitulo præcipitur , *ut reum ad Ecclesiam confugientem nemo abstrahere audeat , neque inde damnare ad pœnam , vel ad mortem &c.* Dein licet hoc capitulum de solis pœnis mortis , & mutilatione loqueretur , alii tamen textus etiam de aliis pœnis corporalibus clarè mentionem faciunt.

Constat ergo sufficienter ad 19 asy-

asylo confugientes non posse invitos extradi, nisi securitas de omni poena corporali fuerit promissa, & impetrata: dixi *invitos*, si enim persuadeantur, ut ultro ipsimet exeant, permitti hoc poterit. Caterum licet reus consentiret ad sui extractionem ex asylo, hæc tamen illicita, & invalida foret: Ratio est, quia immunitas solet esse favor, & privilegium ipsorum Sacrorum, & Religiosorum locorum, quod istis intuitu Religionis fuerat concessum. arg. Can. *Reum. 9. Frater. 10. can. definit. 35. q. 4 & leg. presenti. Cod. de his, qui ad Ecclesiam confugiunt.* Subs, sed juri, & favori publico non potest fieri renunciatio pactationibus: ergo &c. minor habetur in cap. *si diligenti. 12 de foro compet. & Leg. Jus publicum. 38 ff. de pactis &c.* quod si autem ad Ecclesiam confuga sponte exeat, & extra asylo comprehendatur, apprehensio ista Curia seculari permissa erit.

20 Dico denique ultimò. Quod confuga ad Ecclesiam, licet ad corporalem, & gravem poenam damnari nequeat, reneatur tamen ille satisfacere pro damno, & injuria illata offenso, vel ex-

hibita pecunia, vel alio quopiam modo. Probatur ex citato Canone *reum. ibi: tamen legitime componat*: in quæ verba glossa addit: id est, *pecuniariter satisfaciatur, quod iniquè fecit.*

Probatur 2. Eadem conclusio ex Canone. *id constituimus*: hoc enim confuga à morte, debilitate securi esse, jubentur: ita tamen, ut ei, cui fuerit criminofus, sive damnosus, & injuriosus, de satisfactione conveniat. quod si autem talis confuga non iis facultatibus sit instructus, ut pecuniariam, aliâve similem satisfactionem à se læso præstet, juxta Delbene *dub. 31. n. 7.* & Haulnold. *n. 248.* Wiestner hic *n. 156.* affici poterit corporali, sed mitiori, & non graviter inflictivâ poenâ juxta vulgatum: *qui non habet in ere, luat in cute.* Ratio est, quod in tali casu per accidens tantum, & non per se in corpore puniretur.

Ex his cum Fagnano in cap. 21 *inter alia. cit. num. 20.* advertit P. Wiestner *num. 157.* Ecclesiarum Prælatos vel maximè delinquere, quando de liberatione magis, quàm emendatione, aut satisfactione, læsis præstanda, solliciti,

citi, etiam enormium criminum reos in totum salvare nituntur, ita ut isti ab omni etiam pecuniaria, & moderata poena subeunda immunes fiant, cum hoc, & citato Capitulo, & iustitiæ repugnet. Cui iustitiæ contravenire etiam illi videntur, qui ad se confugientes milites statim aliò dimittere conantur, neque prius attentant compositionem cum illorum Ducibus super immunitate reorum facere.

22 Præter istud superest hoc quoque dubium, utrum in casibus non exceptis possit, & debeat Prælatus reum iudici sæculari extradere, & consignare, recepto prius ab eo juramento de securitate poenæ corporalis? ad hoc dubium respondent. Abbas in cap. *inter alia de immunitate Ecclesie*. Farinacius in *appendice, de immunitate, cap. ult. n. 344*. Palao pu. 13. hic n. 2. repugnantem delinquentem nequaquam posse tradi Curiae sæculari, quantumvis ista securitatem præstet de ejus immunitate. Probatur. In talibus non exceptis casibus gaudet delinquens immunitate; sed immunitas in eo consistit, ut non possit invitatus ab Ecclesia extra-

hi, & judicari; ergo &c. addit Palao hoc indubitanter procedere in terminis Constitutionis Gregorianæ, in qua solum in casibus exceptis extractio permittitur, & in casibus non exceptis omnino negatur. contrariæ tamen sententiæ est Suarez l. 3. cap. 13. post n. 3. Azor. 2. p. *Inst. mor.* l. g. e. g. q. 10. Sylv. in *secunda, immunitas* 3. n. 4. Alex. Villagret. fundantes se in cap. *definitur*. 17. q. 4. responderi tamen ad horum auctoritatem potest, ista procedere jure antiquo ante constitutionem Gregorii XIV. editam, quæ tamen modò dicta fuerunt de extraditione non faciendâ invito confuga, licet promissio de immunitate facta fuerit, nequaquam locum habent in servo ad Ecclesiam confugiente: de his enim, ne illis Dominus privetur, Innocentius III. cap. *Inter alia*, Hybernix Regi rescripsit: *Si servus confugerit ad Ecclesiam, postquam de impunitate sua Dominus ejus Clericis juramentum præstiterit, ad servitium Domini sui redire compellitur, etiam invitatus; alioquin à Domino poterit occupari.* Similia habentur, can. *metuentes* 38. can. *id*

con-

constituimus 17. q. 4. & Leg. Præfenti 6. §. 5. Cod. de his, qui ad Ecclesiam confugiunt. quæ à ci-tatis modò textibus circa servos fuerunt decreta, videntur mihi

ob paritatem rationis locum etiam habere in ipsis militibus, in quos etiam jus aliquod habent Duces, sub quibus stipendia me-
rentur.

Casus XXXIX.

De Asylo in actuali Ecclesia furto deprehensi.

CUm Sempronius miles in ipsa Ecclesiâ furaretur, exciti viciniorum clamori-
bus milites templum circum-
dant, duoque ex inferioribus
Officialibus: vulgò corporal no-
minati, templum ingrediuntur,
atque Sempronio suum scelus ex-
probrare incipiunt, utque quan-
tocius exeat, excitatiore voce,
ac minitantibus gestibus impe-
rant. Sempronius homo val-
de simplex, totus perterritus pa-
ret; unde ab illis duobus Offici-
alibus inferioribus nulla vi exte-
riore adhibita è templo eductus,
in carcerem conjicitur. Sub-
inde interrogatur, utrum vi ex
asylo extractus fuerit, negat sibi
ullam vim adhibitam fuisse, fa-

tetur insuper, se jam aliàs plura
adhuc alia furta commisisse.

Quær. 1. An Sempronius in
hoc casu gaudeat asylo?

Quær. 2. An hic egressus
Sempronii dicendus sit violen-
ta extractio?

Quær. 3. Si asylo gavisus
fuit, atque injustè extractus, sal-
tem puniri possit ob furta præce-
dencia?

§. I.

Synopsis.

Resolvitur primum
quæsitum.

Kkk 3

An

An Sempronius in hoc casu gaudeat asylô?

1. Juxta Laymanum non gaudet.
2. Cùm decisio capit: ultimi de immunit. Eccles. sit universalis, uti etiam ejusdem rationes.
3. Probabilius furem hunc gaudere asylô hujus ipsiusmet Ecclesiæ.
4. Quia sola homicidia, & mutilationes sunt crimina excepta.
5. Et quia privatio immunitatis tanquam poena non est extendenda.
6. Satisfit rationibus oppositæ sententiæ.
7. Homicidii, & mutilationis crimina non sunt gratia exempli solùm adducta.
8. Per hoc ex spe immunitatis non sæpius peccabitur.

§. II.

Resolvitur secundum
Quæsitum.

An hic egressus sit violenta extractio.

9. Egressus violentus aderit, quando quis vî ex asylo extractus fuerit.

10. Quinque species vis, seu violentiæ à Juristis numerantur.

11. Quid de metu reverentiali sit tenendum?

12. Egressus Sempronii ex metu cadente in virum constanter est factus.

§. III.

Resolvitur tertium
quæsitum.

Num Sempronius saltem ob furta aliàs facta puniri possit?

13. Sempronius ob furta, quæ vi hujus examinis confessus est, non potest puniri.

§. I.

Resolvitur primum
Quæsitum.

An Sempronius in hoc casu gaudeat asylô?

AD primum Quæsitum respondet Layman. l. 4. tract. 9. cap.

9. cap. 3. n. 6. nec Sempronium nostrum, nec ullum alium, qui grave crimen in Ecclesia commisit, gaudere jure asyli: citat pro hac sua sententia capit. ult. de immunitate Ecclesiastica: *Cum in eo, in quo deliquit, puniri quis debeat, & frustra legis auxilium invocet, qui deliquit in legem.* Monet insuper, ut de hac re videatur Abbas cap. inter alia. n. 8. Idem sentiunt Navarrus cap. 25. n. 20. Covarruvias 2. Resolutione cap. 20. n. 15. Suarez tom. 1. de Religione. tract. 2. lib. 3. cap. 11. n. 6. Decianus n. 7. Joan. Gutierrez præced. quest. civil. lib. 3. q. 1. n. 17. Bobadilla polit. lib. 2. cap. 4. n. 24. Farinacius q. 27. n. 53. ubi monent, nihil referre, utrum quis in Ecclesia delinquat ex præsumpta spe immunitatis, an sine tali præsumptione, nam utroque casu reum privilegio immunitatis privari, consuetudo optima juris interpret declarat, &, quamvis (prout Suarezius num. 6. loci citati discurret) Pontifex loquatur in particulari, de committentibus homicidia, vel mutilationes membrorum in Ecclesia, videtur tamen Suarezio Pontifex voluisse excipere om-

nia gravia delicta in Ecclesia commissa: quam mentem etiam fuisse testantur Panormitanus n. 9. Covarruvias n. 15. & Navarrus cap. 25. n. 20. atque hanc sententiam esse communem, fundatam in ipso textu citati Capituli, quod in principio sic dicit: *Nonnulli impunitatem suorum excessuum per defensionem Ecclesie obtinere sperantes &c.* ergo de his excessibus generaliter loquitur, de mutilatione autem, atque homicidio mentionem facit exempli quasi gratia.

His accedit, quod in decisione sit universalis sermo, & rationes etiam ejus sint generales: videlicet, *cum in eo, in quo deliquit, puniri quis debeat &c.* Item quia delinquens in Ecclesia indignus est, ut Ecclesia illi faveat. 3. to. Talis videtur spe immunitatis in Ecclesia peccare: ergo est indignus, ut illa ei concedatur. 4. to. Non videtur credibile, Pontificem voluisse vulnerantibus in Ecclesia denegare immunitatem, illamque committentibus adulteria, fornicationes & furta concedere: ergo &c. 5. to. Ut in Ecclesia delinquens aliquo modo ab Ecclesia pu-

puniatur, est iustissimum: ergo &c. His tamen non obstantibus.

- 3 Ad primum quæsitum respon-
deo, probabilius furem, uti &
committentem alia non exce-
pta crimina in Ecclesia vi Juris
Constitutionis Gregorianæ, gau-
dere privilegiō immunitatis. Ita
fentiunt Boërius *decisione* 109. n.
3. *ad medium*. Farinacius in ap-
pendice *immunitatis*. c. 16. n. 208.
Bonac. tom. 2. disp. 3. q. 7. de im-
munitate. §. 5. n. 12. Jordanus, n.
338. Delbene. *dub.* 19. num. 10.
Wiestner l. 3. *decret. tit.* 49. num.
114.

Probatur Resolutio nostra
Primò. Omnis delinquens vi
citatæ Constitutionis gaudet im-
munitate hac, si nullum crimen
exceptum commisit: atqui fur-
tum in Ecclesia factum non fuit
exceptum: ergo &c. Prob. min.
inter crimina excepta in memo-
rata Bulla solum homicidium,
aut mutilatio in templo factæ
sunt exceptæ: ergo &c.

- 4 Probat. antec. Textus Bullæ
Gregorianæ ita habet: *Ut Lai-*
cis ad Ecclesias, locaque sacra, &
Religiosa prædicta confugientibus, si
fuerint publici latrones, viarumque
grassatores, qui itinera frequenta-

ta, publicasque stratas obsident, ac
viatores ex insidiis aggrediuntur,
aut depopulatores agrorum, quive
homicidia, & mutilationes membro-
rum in ipsis Ecclesiis, earumque cæ-
meteris committere non verentur,
aut qui proditoriè proximum suum
occiderent, aut assassini, vel hæresis,
aut læsæ Majestatis in personam ipsi-
usmet Principis rei, immunitas Ec-
clesiastica non suffragetur. Quive
homicidia, & mutilationes membro-
rum in Ecclesiis earumque cæmeteri-
is committere non verentur. Nulli-
usque alterius in Ecclesia facti
criminis ulterius mentio fit, ut
patet legenti: ergo &c.

Confirmatur ex declaratio-
ne S. Congregationis, quæ 18.
Novembris 1681. iudicavit,
furtum in Ecclesia commissum
immunitate gaudere. Confir-
matur 2. Haunold. tom. 6. de
Jur. & Just. tract. 2. n. 198. Fa-
rinacius n. 227. cum aliis pluri-
bus negant immunitate privari,
qui in Ecclesia alium, etiam cum
magna effusione sanguinis, vul-
neravit, si inde mors, & muti-
latio non sequatur: eò quod so-
lùm homicidium, & mutilatio
criminibus exceptis annume-
rentur,

Prob.

5 Prob. 2. Privatio immunitatis eſt pœna : ſed hæc non eſt extendenda ultra verba legis : ergo privatio immunitatis non eſt extendenda ultra verba legis, quæ de ſolis homicidio , & mutilatione loquitur.

6 Reſpondendum itaque modo nobis eſt rationibus adverſariorum : & quidem non obſtat, quòd in *cap. ultimo de immunitate Eccleſiæ*. occidens, vel mutilans dicatur privari immunitate ob talem rationem, quæ etiam pugnet pro quolibet alio crimine in Eccleſia commiſſo : ut eſt, quòd puniri quis debeat in eo, quo deliquit : Item, quòd fruſtra legem imploret, qui delinquit in legem, ex hoc enim duntaxat inferitur, privationem immunitatis in aliis quoque criminibus in Eccleſiis commiſſis potuiſſe ſtatuì, necdum autem oſtenſum fuit, quòd actu talis ſtatuta fuerit : Ratio itaque adducta aſſertur potiùs ad probandam cauſam, qua Legislator adductus eſt ad hoc ſtatuendum, quàm ad oſtendendam rem ipſam, quæ à Legislatoris mente pendet. Dein, ex eo, quòd aliquis ſit puniendus in illo, ubi deliquit, tan-

tum ſequitur, furem Eccleſiaſticum à Judice quoque Eccleſiaſtico abſolutè pœnâ aliqua poſſe affici, non autem probatur, quòd hac determinata, quæ ſit privatio immunitatis, ſit afficiendus. Hinc

Negatur à nobis crimina homicidii, & mutilationis exempli duntaxat gratiâ fuiſſe allata, ſed dicimus, ea ut veram materiam integrè prohibitam fuiſſe appoſitam. Ratio hoc aſſerendi præter fundamenta noſtræ concluſionis eſt etiam iſta, quòd Papa, ſi homicidium, & mutilationem ſolius exempli gratiâ appoſuiſſet, occaſionem graviter errandi Eccleſiarum Prælatiſ ſuppeditaſſet; cum paucioribus verbis iſtis, in *Eccleſia delinquentes* excipiendo, mentem ſuam planiùs expoſuiſſet. Dein Gregorius XIV. in ſua Bulla pro exceptione homicidarum in Eccleſia non attulit rationem, quæ allata fuit in *cap. ultimo citato* : tum, quia illud Capitulum tanquam univerſale voluit reſtringere ad ſolos homicidas, & mutilatores, tum, quia ſenſum dubium citati Capituli hac ſua Bulla declarare voluit, dicendo de ſolis homicidiis, &

mutilatione illud impoſterum accipiendum eſſe. Potuit autem Pontifex ad hæc duntaxat crimina excipienda permotus fuiſſe, quia cætera non ita frequenter committi ſolent: Item, ſi fur in Eccleſia deprehenſus fuit, eo ipſo res ablata manet adhuc Eccleſiæ, & conſequenter damnum non eſt ita irreparabile, quale eſt homicidium, aut mutilatio.

8 Neque plus aliquid evincit, quod dictum fuit, hac ratione ſpe immunitatis in Eccleſia quàm plurimos peccaturos eſſe: licet etenim ſuppoſita noſtra ſententia ſecuri eſſent fures, non tamen ab omni prorsus pœna ſe immunes futuros prævident, eum & ab ipſo Māgiſtratu Eccleſiaſtico ſæculari Magiſtratui extradi poſſint, aut alia quadam minore pœna mulctari.

Confirmat hanc noſtram opinionem Benedictus XIV. in ſua Bulla hac ſuper re edita anno 1725. Incipit: *ex quo Divina &c.* in hac enim illos non gaudere immunitate aſyli ſtatuit, qui ſtantes in Eccleſia, vel cœmeterio interficiunt, ſtantes extra Eccleſiam, vel cœmeterium:

cum ergo de nullo alio crimine in Eccleſia commiſſo mentionem fecerit, talia pro exceptis non habuit.

§. II.

Reſolvitur ſecundum Quæſitum.

An hic egreſſus Sempronii ſit violenta extractio?

9 **P**ergimus modò ad ſecundum Quæſitum, circa cuius reſolutionem certum eſt, prohibitum eſſe quemcunque criminis non excepti reum, ſi aſylo receptus fuerit, ex hoc invitum extrahi, atque extradi, ita enim ſtatuitur *Leg. 2. Cod. de hiſ, qui ad Eccleſias confugiunt. Leg. ſideli. 2. Leg. Preſenti. 6. Cod. rubrica citata. can. deſinivit. 17. q. 4. Can. Frater. can. reum. q. 4. & cap. inter alia hac rubrica.* Procedit inſuper hæc diſpoſitio, ſive reus ab ipſo iudice, vel ſine huius mandato ab alio violentè extractus fuerit, ita, ut iudex huius violentiæ etiam inſcius in reum animadvertere nequeat, prout ſentiunt *Valentia tom. 3. diſp. 6. q. 15.*

q. 15 p. 5. ad 2. M. Antonius Genuensis in praxi cap. 17. n. 6. Palao tract. 11. disp. unica. p. 11. n. 2. Wiestner l. 3. tit. 49. n. 136. Contra Suarez. tom. 1. de Relig. l. 3. c. 13. n. 17. in fine. Ratio est: privilegium asyli taliter securos de sua immunitate confugientes ad Ecclesiam reddit, ut inviti illâ privari nequeant: ergo si illâ inviti quocunque demum modo extrahantur, de jure non excidunt privilegio asyli. Confir. verba Constitutionis Gregorianæ sunt sequentia: *Nec non irritum decernimus, & inane, si super his per quoscunque quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari*: ergo extractio inviti non solum illicita, sed etiam irrita est, consequenter corporaliter tali modo extractus habendus moraliter est pro non extracto, sed existente adhuc in loco sacro. Cum igitur in existentem adhuc in loco sacro procedere iudex nequeat, carebit etiam facultate talem puniendi.

Licet autem hæc certa sint, dubium tamen moveri potest, quænam desertio asyli sit dicenda extractio violenta egredienti, ut vi hujus dici possit, quod

deserens asylum vi ex isto fuerit extractus: circa quod certum est, violenter expulsus fuisse, qui animo, & voluntate dissentiens, insuper corporis, & animi viribus reluctans, vi externa ex Ecclesia ejectus, atque exturbatus fuit: cum enim ejusmodi egresus principium aliunde, atque extrinsecus proveniat, neque ulla voluntas patientis accedat, propriè vis seu violentia aliqua vocari poterit. Ad mentem Pauli Jurisconsulti dicentis, quod vis sit *Majoris rei impetus, cui resisti non potest. Leg. vis autem 2. ff. quod metûs causâ gestum*: Philosophus etiam vim, seu violentiam definivit dicendo: *violentum est, cujus principium est foris, in quod nihil is, qui agit, aut patitur, confert.*

Quod si vim in hoc sensu acceptam dicamus esse necessariam, ut aliquis dicatur ex asylo extractus, haudquaquam egresus nostri Sempronii dici poterit violenta extractio, cum ille sine injectis manibus, & illata ab extrinseco vi fuerit egressus.

Sciendum, à Juristis quinque species vis, seu violentiæ assignari, compulsivam scilicet, ex-

LII 2

pul-

pulsivam, turbativam, inquietativam, & ablativam. Compulsivam nominant, qua quis compellitur ad aliquid faciendum, v. g. rem suam alteri tradendam, quod non faceret, si externa vi non urgeretur: quæ vis etiam conditionalis nuncupatur, idemque est, quod metus, vel saltem inducit metum, qui juxta Ulpianum est *mentis trepidatio, instantis, seu mox futuri periculi causâ*.

Leg. 1. ff. quod metus causâ gest.

Aliis metus est passio, & motus animi imminens aliquod malum fugientis: hic metus dicitur gravis juxta Ulpianum in *Leg. metum. 6. ff. hic.* si est metus majoris *malitatis*, id est, mali gravioris, puta mortis, mutilationis, sive amputationis alicujus membri, atrocium verborum, vel corporis cruciatûs. *cap. cum dilectus. 6.*

Leg. continet. 3. Leg. nec timorem.

7. §. 1. Leg. si per vim. 4. Leg. si donationis. 9. Cod. præter istam conditionem, ut detur metus gravis, insuper necessarium est, ut incutiens metum facile possit exequi, & credatur etiam executurus, minas intentati, vel alterius similis mali, aut saltem consideratis circumstantiis rationabiliter exi-

stimetur executurus id; quod fuerat minatus. uti volunt Pontius *l. 4. de matrim. cap. 2. n. 8. Palao tract. 2. disp. 1. pu. 7. n. 4.* Tertia denique ab Authoribus ad metum gravem requisita conditio est magna existimatio, quam metum patiens habet de malo, ita, ut hoc difficulter, vel omnino avertere, aut evitare nequeat. juxta Legem *Non est. 23. pr. ff. hic.*

Supposito itaque, quod modo tres enumeratæ conditiones ad metum gravem sint necessario requisitæ, quæritur ulterius, utrum huic annumerandus sit metus reverentialis, quem filius erga patrem, uxor erga maritum, subditi erga Superiorem habere judicantur. Et quidem pro gravi eum habendum judicant. Glossa in *Can. unusquisque. 8. v. Saltantium. 22. q. 12.* Imola in *6. causam. 17. de officiis deleg.* Bartolus in *legem qui in aliena 6. §. fin. ff. de acquirenda hereditate n. 5.* Navarrus ad hanc rubricam *consil. 10. n. 4.* Menochius de *arbitris, casu 136. n. 8.* & quamvis Authores alii cum Panormitano in *cap. causam cit. Sylvestro V. Metus. n. 2.* Covarruvia, Gutierrez

tierez de jurament. p. 1. cap. 1. n. 15. & plurimis aliis DD. quos Sanchez disp. 6. n. 7. congeffit, defendant solum metum reverentialem haudquaquam gravem dicendum esse. Pater Wiestner tamen lib. 1. tit. 40. n. 20. metui gravi, atque in virum constantem cadenti annumerat metum reverentialem, si ultra subditi reverentiam adsint asperitas vultus, indignatio, exprobratio, mala tractatio, rixæ, aut talium subeundorum rationabilis existimatio, vel importuna, ac repetita preces. Insuper Navarrus Manual. cap. 22. n. 51. Menochius de arbitr. casu 135. n. 4. Sanchez disp. 1. n. 21. Wiestner n. 22. loco citato bene observant, ut aliquis metus gravis, aut levis dicatur, saltem in ordine ad voluntarium magis aut minus diminuendum ex qualitate non tantum mali secundum se spectati, sed etiam personæ inferentis, & præsertim patientis desumendum.

12 Ex his facile concludemus, egressum Sempronii nostri ex metu cadente in virum constantem factum fuisse: si enim consideremus circumstantias, tem-

plum erat forinsecus cinctum militibus, duo Officiales inferiores, vulgò corporal, quibus resistere, & non obedire apud militem capitale crimen solet esse, imperabant trucibus minis, exasperato vultu, egressum ex Ecclesia, prout enim Lege velle. ff. de Reg. Juris. dicitur: *velle non creditur, qui obsequitur imperio Patris, vel Domini.* Ipse Sempronius, qui in ipso furto comprehensus fuerat, totus quantus perplexus & animo consternatus erat: cum ignarus jurium fortè cum plebe communi judicaret, peccantem in Ecclesia ab hac non defendi: accedit, quòd insolita quædam simplicitas animi Sempronio inesse dicatur: ergo non immeritò concludimus, egressum hunc Sempronio violentum, atque ex metu in virum constantem cadente extractum fuisse, gaudere consequenter adhuc asylo; cum etiam hoc gaudeat reus, qui ad egressum blandis, ac dolosis verbis, promissione impunitatis ab ipso iudice, istiusque autoritate inductus fuerat, atque hæc pro solutione secundi Quæsti sufficiant.

§. III.

Reſolvitur tertium

Quæſitum.

*Num Sempronius ſaltem ob furta a-
liàs facta puniri poſſit?*

¹³ **E**X his fundamentis facilis eſt quoque reſponſio ad ultimum Quæſitum in eo poſitum, an ſcilicet Sempronius noſter puniri poſſit ob alia furta, quæ à ſe aliis vicibus commiſſa fuiſſe vi hujus examinis confeſſus fuit. Reſpondeo enim, Sempronium ob alia furta, quæ vi hujus examinis præciſe confeſſus fuerat, nequaquam puniri poſſe. Ratio eſt: hoc totum judicium abſque legitima juridiſtione ipſius judicis fuit exercitum: ergo omnia in illo facta ſunt nullius roboris: confequenter conſtat. Sicut enim acta privati contra privatum nihil valent, eò quòd careant juridiſtione debita, ita pariter nihil valent acta publici judicis, ſi iſte debita juridiſtione in propoſitam cauſam ſit deſtitutus. Probatum itaque antec, extractio fuit

illicita, eò quòd exercita fuerit in loco exempto, in quo nullam juridiſtioneſem habet Judex ſæcularis: ergo hoc totum judicium abſque debita juridiſtione fuit exercitum. Prob. confeq. omnis, & totus valor juridiſtioneſis fundatur in licita extractione & captura Sempronii: ergo ſi hæc extractio nequaquam fuit licita, nullus eſt valor requiſitæ juridiſtioneſis. Prob. antec, ut judex actum juridiſtioneſis validæ in reum exerceat, debet antea hanc acquiſiſſe per legitimam, licitam, atque validam acquiſitionem juridiſtioneſis in reum: ergo ſi mediante extractione, non acquiſivit hanc juridiſtioneſem, non poteſt validè actum juridiſtioneſis in illum exercere. Ita Suarezius l. 3. cap. 13. à n. 12. Farinacius in appendice de immunit. cap. 2. n. 16. Bonac. diſp. 3. q. 7. de immunit. §. 5. num. 2. Confirm. Judex injuſtè extractioſus ſemper obligatus eſt ad reparandam injuriam Eccleſiæ factam, & quia iſta reparari nequit, niſi reus reſtituatur, erit hujus reſtitutio facienda. Juxta Marian. Itali. tract. de immunitate Eccleſiæ. l. 1. cap. 6. §. 2. n. 41.

&

& sequentibus. Farinacium loc. cit. c. 2. n. 49 Palaum de immunit. Ecclesiastica disp. unica. pu. 11. n. 12. Confirm. 2. Juxta communiter receptam regulam. Spoliatus ante omnia est restituendus : ergo cum Ecclesia sit spoliata jure de-

tinendi confugam, ante omnia per hujus dimissionem erit Ecclesia restituenda : ergo non poterit intermissa hac restitutione ob alias commissa furta puniri saltem corporaliter.

Casus XL.

De Sepultura Acatholici.

Bonifacius Legionis cujusdam Cæsareæ in præsidio degentis Sacellanus, cum ad efferendum cujusdam militis funus vocaretur, superpelliceò, & stolâ indutus comparet ; quia autem postea intellexerat, defunctum acatholicum esse, depositis superpelliceò, & stolâ, indutus pallio funus ad cœmeterium Catholicorum, ubi mortuus depositus fuerat, comitatur, omittis precibus, cæterisque solemnitatibus, quæ in funere Catholicorum adhibentur, occasione hujus.

Quær. 1. Utrum Bonifacius aliquam censuram incurrerit?

Quær. 2. Utrum non saltem peccaverit graviter?

Quær. 3. Utrum cœmeterium hac ratione profanatum fuerit?

Synopsis.

§. I.

Resolvitur primum quæsitum.

Utrum Bonifacius censuram aliquam incurrerit?

1. Juxta Canones hæreticus ipso jure excommunicatus est censura latæ sententiæ.

2. Alii

2. Alii excommunicati sunt vitandi, alii non.
3. Allatos Juris Canonici textus, & Bullam Cœnæ nequaquam statuere hæreticos vitandos esse.
4. Cùm talibus hæreticis, & alijs, qui non sunt manifesti Clericorum percussores, nec specialiter excommunicati, ceteri fideles licitè communicant in rebus politicis.
5. Juxta aliquos idipsum tenendum circa communicationem in Divinis, ad quam fideles hæreticum, aut alium specialiter non excommunicatum non inducunt.
6. Sacellanus ex hoc suo comitatu nequaquam ullam censuram incurrit.
7. Clementina prima de sepultura non est extendenda ad mandantes sepulturam hæreticis.
8. Neque incurrit excommunicationem, qui cum hæreticis videtur communicasse.
9. Cùm hic Comitatus fuerit communicatio merè politica,

§. II.

Resolvitur secundum Quæsitum.

Utrum Sacellanus saltem non graviter peccaveris?

10. Non peccavit graviter ob dispositionem cap. excommunicatos causa 11. q. 3.
11. Cùm juxta Palaum extra casus ab illo adductos solùm venialiter peccet communicans cum excommunicato.
12. Hæc communicatio fuit solùm in civilibus, & cum excommunicato tolerato.
13. Officiales bellici comitantes funus acatholici Ducis non peccant graviter.
14. Juxta quosdam Authores non est mortalis excommunicatio talis etiam in rebus humanis Ecclesiasticis in colatione Beneficii &c.
15. Excusat insuper consuetudo apud Legiones militares introducta.
16. Ut etiam utilitas in sacellanus ex hoc redundans.

§. III.

§. III.

Resolvitur tertium

Quæsitum.

Utrum cæmeterium hac ratione profanatum fuerit?

17. Præter Judæos, atque Paganos etiam hæretici à Sepultura Ecclesiastica excluduntur.
18. Excommunicati non vitandi sepeliri possunt, si ante mortem pœnitentiæ signa ediderint.
19. Excommunicatus, & impœnitens licet toleratus per se non potest in loco sacro sepeliri.
20. Sepelientes in loco sacro hæreticum notorium agunt illicitè, quin tamen excommunicationem incurrant.
21. Reconciliandus erit locus facer, in quo specialiter denunciatus sepultus fuerat.
22. E loco sacro non erit effodiendus acatholicus, aut alius toleratus, & non denunciatus excommunicatus. Hinc non opus erit reconciliatione,

23. Nec effodiendus sepultus iste erit, quod impœnitens videatur mortuus.

§. I.

Resolvitur primum

Quæsitum.

Utrum Bonifacius aliquam censuram incurrerit?

PRO Resolutione casus supponendum erit Primò. in cap. cum Christus in princ. cap. ad abolendam, cap. excommunicamus. 1. & 2. de hæreticis, cap. noverit, de sententia excommunicationis. hæreticum ipso jure excommunicari, ita ut hæc censura sit latæ sententiæ.

Suppon. 2. Alios excommunicatos sive propter hæresin, sive propter aliud crimen esse vitandos, alios non esse vitandos, in quantum cum illis fideles communicare possent.

Not. 3. Allatos superius textus Juris Canonici, uti & Bullam Cœnæ nequaquam statuere hæreticos vitandos juxta Azor. l. 8. c. 13. q. 7. Bonac. disp. 2. de censuris. q. 5. p. 2. n. 9. Sanchez l. 2.

Mmm

c. 9.

c. 9. n. 3. Suarez disp. 21. de fide. sect. 3. n. 3. & alii cum Palao disp. 4. de hæresi & c. pu. 1. n. 2. Item de censuris disp. 2. p. 4. §. 6. citante plures alios in hanc rem Authores. Prob. ex *extravaganti ad evitanda scandala*, qua Martinus V. confirmat Concilium Constantiense anno 1414. celebratum, hæc extravagans omnibus fidelibus concedit favorem communicandi cum excommunicatis, qui specialiter, & expresse denunciati non fuerint, neque manifesti Clerici percussores extiterint.

4 Not. 4. Cum talibus hæreticis, & excommunicatis aliis, qui non sunt manifesti percussores Clericorum, si non sint specialiter excommunicati, licitum esse cæteris fidelibus communicare in rebus politicis, prout docetur in *candelabro aureo de excommunicatione* n. 78. & 79. Coninck disp. 14. dub. 3. Hurtad. & aliis. Ratio est, quod in prælaudata extravaganti hæc facultas ad tollendos fidelium scrupulos permittatur; Atqui hoc non obtineretur, si in sola necessitate permitterentur talia: ergo &c. cum stante ista etiam

cum denunciatis specialiter hæreticis communicare fideles possunt, & semper potuerunt.

Not. 5. Ab Ægidio Coninck disp. 14. dub. 3. con. 3. Laym. lib. 1. summæ tract. 5. cap. 4. n. 5. in fine. optimè adverti, hoc ipsum dicendum esse de communicatione in divinis, ad quam fideles hæreticum, aut alium non specialiter excommunicatum, non inducunt, eò quod præceptum Ecclesiasticum, & censura nullam communicationem cum talibus excommunicatis interdicit: nec fidelis causa existat, ut excommunicatus communicet cum fidei. His præmissis.

Ad primum Quæsitum respondeo, nostrum Sacellatum nequaquam censuram incurrisse, quod funus defuncti hæretici comitatus fuerit, modo in specie facti proposito. Prob. Si incurrisset aliquam censuram, foret excommunicatio, quæ in *Clementina prima de Sepultura*: lata fuit in sepelientes scienter excommunicatum: vel quam incurrunt communicantes cum hæreticis, & excommunicato: atqui ex nullo horum capite incurrit excommunicationem. Prob.

Prob. 1. membrum minoris, Iste Sacellanus non sepelivit hunc hæreticum: ergo. Probatur antec. juxta Suarez, Coninck, Bonacinam, Navarrum, Cajetanum, Gasparem Hurtado, nomine sepelientium, propriè loquendo, non comprehenduntur comitantes corpus defuncti, nec Clerici canentes, nec fossam prius aperientes; sed soli illi, qui corpus in sepulchrum immittunt, ac terrâ cooperiunt: atqui hoc non fecit Sacellanus noster: ergo propriè loquendo non sepelivit hunc hæreticum.

7 Si dicas juxta Suarez *de censuris. disp. 12. sect. 4.* Filiucium *tract. 12. cap. 4. n. 111.* Coninck *disp. 14. dub. 8. n. 67.* Ugolinum, & Reginaldum *lib. 32. n. 19.* præfaram Clementinam primam de sepulturis extendendam esse ad illos, quorum autoritate, ac mandato corpus sepelitur: raro enim, vel nunquam excommunicatio haberet locum, si solos immittentes corpus in sepulchrū comprehenderet, eò quòd isti sint homines rustici, & juris ignari, & consequenter vel ex metu, vel ignorantia à censura excusati: quotiescunque autem

constitutio, vel lex aliqua frustranea redditur, nisi extendatur ad casum sub proprietate verborum non comprehensum, debet admitti extensio *arg. glossæ finalis. c. 2. de usur. in 6.* juxta Felinum, Covarruviam alios relatos *4. variarum. cap. 3. n. 9.* Sanchez *l. 3. de matrim. disp. 49. n. 4. in fine.* ergo in præsentī hæc institutio, ac censura erit extendenda ad mandantes, *arg. cap. significavis de Judæis.* Sed contra est, etiam hoc concessio absolvendus à censura noster Sacellanus erit: negatur enim suppositum, quòd ad ipsius mandatum fuerit sepultus, & cœmeterio fidelium illatus. Contra est 2. dò quòd Navarrus, Cajetanus, Gaspar Hurtado, Avila, Bonacina *de censuris disp. 2. q. 2. pu. 2.* tueantur, ad mandantes non esse extendendam hanc censuram, quòd pœnæ non sint ultra proprietatem verborum extendendæ, hæc autem de solis sepelientibus loquantur.

Prob. Idem antecedentis membrum, ulteriùs hac ratione: etiam ipsi sepelientes propriè loquendo non incurrerunt hanc excommunicationem, conse-

M m m 2

quen-

quenter neque illam incurrisset, licet acatholicum Sacellanus sepeliisset. Prob. antec. excommunicatione in citata *Clementin. 1. de sepulchris, & cap. quicumque de hæreticis*. lata duntaxat fuit in illos, qui notorium hæreticum, vel excommunicatum, si iste specialiter denunciatus, aut notorius percussor Clerici fuerit, sepeliunt: ergo cum iste defunctus acatholicus miles non fuerit specialiter denunciatus, eundem sepelientes non incurrerunt excommunicationem, licet ponatur impœnitens decessisse. Prob. antec. autoritate, Navarrus *cap. 37. n. 137.* Henriquez *lib. 13. cap. 11. n. 3.* Avila *2. p. de censuris c. 6. disp. 10. dub. 6.* Layman, *lib. 1. summae tract. 5. part. 2, c. 4. n. 8.* Gaspar Hurtado *disp. 5. difficul. 4.* Suarez *disp. 12. sect. 4. à n. 5.*

Idem antecedens prob. ratione. Post Constantiense Concilium vi citat: *extravagantis ad evitanda scandala* sola communicatio cum hæreticis, ac excommunicatis specialiter denunciatis, est sub excommunicatione interdicta: ergo in *Clementin. 1. de sepult. & cap. quicumque de hæ-*

reticis lata in sepelientes hæreticos excommunicatio tanquam restricta à Concilio, comprehendit solos sepelientes hæreticum specialiter denunciatum.

Confirm. Ideo est sub excommunicatione prohibitum, ne hæreticus, vel alius denunciatus sepeliatur in loco sacro, quia non debemus communicare mortuo, cui viventi non licuit communicare: ergo à contrario licebit communicare mortuo per sepulturam, cui viventi tanquam tolerato, ac non specialiter excommunicato potuimus communicare.

Pergimus itaque ad secundum membrum ejusdem antecedentis asserens, nostrum Sacellanum non incurrisse excommunicationem, quia videtur communicasse cum hæreticis. Vel ideo Sacellanus incurrisset excommunicationem, quia omnis Catholicus, qui comitatus fuerat hoc funus acatholicum fuit excommunicatus, vel solum, quia ille, qui erat Parochus Catholicus, comitatus fuit? ex nullo horum fuit excommunicatus: non ex primo, quia negatur suppositum, quod communicatio cum

cum acatholico non specialiter denunciato sit sub excommunicatione prohibita; nam ex dictis constat, solos specialiter denunciatos esse vitandos juxta Concilium Constantiense: atqui hic defunctus non fuit specialiter denunciatus: ergo. Sed neque ex altero capite aliquid contra Sacellatum nostrum probatur; nulla enim singularis, & solos Clericos in hoc puncto concernens excommunicatio, lata ullibi fuit: ergo &c. Quinimò, cum Officiales bellici asseruerint, alios suos castrenses Catholicos Parochos hac praxi usos fuisse, ejusmodi introducta consuetudo majorem licentiam hoc faciendi Sacellano nostro attribuit, prout idipsum practi- cari videmus in urbibus, ubi Catholici permixti acatholicis vi- vunt.

9 Accedit, quod hic Comitatus communicatio merè politica fu- erit, non autem Ecclesiastica, multò ergo remotior ab excom- municatione erit, cum juxta Pyrrhing n. 80. de sepult. Schmalz- grueber de sepult. n. 53. à consti- tutione Clementina imunes sint, qui consulunt, vel non impe-

diunt, qui cantant, crucem, aut luminaria præferunt, qui sub hu- meris cadaver ad sepulchrum de- ferunt, vel sepulchrum effodi- unt, modò postea corpus eidem non inferant, cum propriè sepe- lire defunctum isti non soleant.

Secundò, ut sepelientes ex- communicatum incurrant ex- communicationem in *Clement. 1. de sepulturis latam*, & subjaceant censuræ à cap. *quicumque de hereti- cis in 6. statutæ*, juxta Layman. *de excommunic. cap. 2. n. 19.* requi- ritur, ut istam sepulturam ex pro- priæ temeritatis audacia non si- ne contemptu clavium Ecclesiæ scienter facere præsumperint: atqui hæc non cadunt in illum, qui tantum comitatur funus: er- go &c.

Idem P. Layman, *l. 1. tract. 5. p. 2. c. 4.* in fine docet, mino- rem dubitationem esse, an hæ- reticorum funera cognati, & a- mici Catholici comitari possint absque excommunicatione, as- seritque hanc minimè ab iisdem incurri, tum quod ejusmodi co- mitantes ad sepulturam valde, ac materialiter duntaxat con- currant, hinc sub nomine sepe- lientium non comprehendantur:

M m m 3

tum,

tum, quòd talis Comitatus cognationis, & necessitudinis causâ præstitus ad politicam potiùs communicationem spectet: ergo cùm etiam Sacellanus iste castrensis habuerit aliquam relationem ad istum defunctum, quia curam totius legionis, & Catholicorum militum habebat, hoc totum de eodem tenendum erit.

§. II.

Resolvitur secundum quæsitum.

Utrum Sacellanus saltem non peccaverit graviter?

PROGREDEMUR modò ad alterum dubium, utrum scilicet graviter peccaverit dictò modò funus acatholici comitans. Circa hoc videtur constare, eundem non posse gravis peccati reum fieri, arg. ex cap. *excommunicatos causa 11. q. 3.* ubi asseritur communicans cum excommunicato innodari simili excommunicatione, consequenter etiam graviter peccare, cùm sine gravi peccato non incurritur excommunicatio: non, in-

quam, ex hoc aliquid probari contra Sacellatum nostrum poterit; quia negamus suppositum, quòd incurrerit excommunicationem. Adde, quòd hujus cap. dispositio explicari possit, ut loquatur de excommunicatione minore, ut talis communicans sit excommunicatus minore, sicut alter est majore: Ratio hujus est, quòd volente Covarruvia cap. *alma. 1 p. §. 3. n. 3.* non semper similitudo sit attendenda omnimoda, & æqualis, sed secundum proportionem.

A mortali itaque peccato excommunicatus nostrum Sacellatum Palao de censuris disp. 2. pu. 18. dum asserit, extra casus à se ibidem adductos sub veniali tantum prohiberi fidelibus communicationem cum excommunicato, ac minorem duntaxat excommunicationem incurri. Quod probatur ex cap. à nobis de exceptionibus, & autoritate DD. qui ibidem referuntur.

Casus autem, in quibus solis excommunicatio major juxta Palaum & alios incurritur, & peccatum mortale committitur, adducuntur sequentes. Primò. Communicatio in Divinis, hoc est

est in Sacramentis, Officiis &c. Ecclesiæ solemnibus, & sepultura prius explicata.

Secundò. Prohibetur sub mortali & pœna excommunicationis majoris in *c. si concubina de sententiis excom. & c. statuimus. eodem tit.* Communicatio cum excommunicato in crimine criminoso, seu in crimine, ob cuius causam aliquis fuit excommunicatus.

Tertiò. Idem mortale, ac excommunicationem incurrit, qui cum excommunicato participant post latam sententiam contra participantes. ut habetur in *cap. quod in dubiis de sentent. excomm.*

Quartò. Incurritur à Clerico excommunicatio major & mortale, si in Divinis cum excommunicato non utcunque communicat, sed admittendo excommunicatum, sponte; liberè, ac voluntariè, ac sciens esse à Papa nominatim excommunicatum, ac insuper denunciatum. juxta Avilam, Sayrum, Henriquez, Hurtadum.

Cum ergo nullo ex istis modis cum hoc defuncto communicaverit noster Sacellanus, juxta

Palaum, & hos Authores, non peccavit mortaliter.

Præter hæc ulteriùs considerandum, quòd hæc communicatio fuerit solum in civilibus, & cum excommunicato quidem, tolerato tamen, & nominatim non denunciato. Sicut igitur communicantes in aliis civilibus negotiis in nostra Germania non peccant graviter, ita neque in comitatu funeris.

Ulteriùs nullus Officialis accusat mortalis, si funus alicujus defuncti Ducis acatholici comitantur. Passim talis communicatio contingit Augustæ, sicut igitur ibidem permixti Catholici acatholicis vivunt, & unum corpus constituunt, sic etiam milites sub eadem legione congregati unum corpus constituunt, & consequenter in civilibus absque mortali communicant. Neque dicas: aliud de sæcularibus, aliud de personis Ecclesiasticis, & Clericis tenendum. Contra enim est, quòd nulla lex specialis inhibitiva respectu Clericorum in hoc puncto sit lata: Dein privilegium absolutè concedens communicationem est late

latè explicandum utpote juri infertum, & nemini nocens: ergo de qualibet civili communicatione, & respectu cujuslibet etiam Clerici est intelligendum.

- 14 Covarruvias, Avila, Henriquez, Hurtado apud Palaum *de censuris disp. 2. p. 18. n. 12.* tuentur, ex vi solius communicationis non esse per se mortalem communicationem cum excommunicato etiam in rebus humanis Ecclesiasticis, ut in collatione Beneficii, istius receptione, usu, & exercitio jurisdictionis Ecclesiasticæ, eò quòd hæc communicatio solùm secundariò per excommunicationem prohibeatur: ergo multò minùs erit mortale comitari funus defuncti in talibus circumstantiis.

Layman, etiam *l. 1. tract. 5. p. 2. c. 2. n. 16.* cum Bonac. Hurtado, Sayro defendunt, ut graviter peccetur communicando in mensa cum excommunicato denunciato, necessarium esse, ut hæc in mensa communicatio sit formalis, seu per modum unius, & ex destinato; nec sufficere, si casu in eadem domo, itinere, mensa in talem communicationem aliquis incidat: atqui no-

ster Sacellanus etiam ex mero quodam casu in hanc communicationem incidit: ergo &c.

In cap. *excommunicatos. 11. q. 15. 3.* etiam prohibetur sub gravi, ne aliquis excommunicato dicat vale, seu honorificam salutationem eidem impertiat, & tamen facientes contrarium non peccant graviter juxta D. Antoninum, Joannem Majorem, Sayrum, Graphis apud Palaum, *disp. 2. p. 17. n. 4. de censuris*: quia ista salutatio est consuetudine introducta, non ut voluntaria, sed ut necessaria, ut excommunicatus non inhonoretur, aut contemnatur: ergo, cum etiam consuetudine apud istam legionem fuerit introductum, ut Sacellanus comitaretur funus, dabitur excusatio.

Denique dat licentiam comunicandi præsertim in civilibus utilitas: atqui in hoc actu locum habebat utilitas Sacellani, ne scilicet hæreticorum Belliducum invidiam, & aversionem sibi conciliaret, si morem suorum Antecessorum in hoc non imitaretur: ergo &c.

§. III.

§. III.

Resolvitur tertium

Quæsitum.

Utrum cæmeterium hac ratione profanatum fuerit ?

¹⁷ **D**ico 1. A sepultura Ecclesiastica præter paganos, atque Judæos etiam ipsos hæreticos exclusos esse. Probatur ex c. fin. causa 24. q. 2. Item ex cap. excommunicamus 13. §. credentes de hæreticis. Quod etiam observandum est, si post mortem hæresis illorum primum fuerit manifestata. arg. can. sanè. 3 causa 24. q. 2. citata. Deinde, cum in cap. Episcop. 8. de privilegiis in 6. & cap. Sacris. de sepulturis. & cap. consulistis. de consecrat. Ecclesiæ, vel Altaris. Excommunicatis saltem vitandi spoliuntur sepultura Ecclesiastica, etiam vi hujus cap. Episcop. citato loco sacro inferendi non erunt hæretici. Ratio autem hoc statuendi fuerat, quod indecens sit communicare defunctis, quibus vivis non communicamus: atqui excommunicatis vivis non communi-

camus: ergo &c. ita habetur in cap. Sacris de sepultura: Sacris autem Canonibus institutum est, ut quibus non communicamus vivis, neque mortuis communicemus.

Dico 2. Cæterum, cum qualibet ¹⁸ pænalis constitutio tanquã odiosa sit restringenda, insuper ratio, ob quam excommunicati vitandi spoliuntur sepulturâ, nullum locum habeat in non vitandis excommunicatis, ac hæreticis, ideo Navarrus ad Rubricam de sepulturis consil. 4. Henricus l. 13. c. 11. n. 3. & Suarez de censuris disp. 12. sect. 4. n. 5. Wiestner de sepult. n. 5. cum majore parte aliorum Doctorum affirmant, excommunicatos non vitandos, si ante mortem pœnitentiæ signa ediderint in loco sacro sepeliri posse: nam eo ipso, quod talibus vivis communicare possimus, etiam defunctis communicare non erit prohibitum.

Dico 3. Excommunicatus ¹⁹ toleratus, & impenitens per se non potest licitè in loco sacro sepeliri: Ratio est, quod valde sit indecens, ut præcisus ab Ecclesia, & suffragiorum Ecclesiæ incapax in loco sacro sepeliatur.

Dico 4. Si hæreticus noto-²⁰
Nan rius

rius non tamen denunciatus illicite sepeliatur in loco sacro, sepelientes non incurrunt excommunicationem in *Clement. 1. de sepult. aut in cap. quicumque de hæreticis in 6. latam.* Ita Laym. l. 1. tract. 5. part. 2. c. 4. n. 9. asserens, hanc esse communioem, & defenditur à Navarro, Henriquez, Ægidio, Avila. Rationem dat, quòd excommunicatione ex eo incurratur, quòd aliquis cum vitando communicaverit, ergo cum tales non fuerint vitandi, ideo non violavit hoc præceptum.

Dico 4. Si alicui tanquam denunciato specialiter deneganda fuisset sepultura Ecclesiastica, concessa tamen fuerit, tunc exhumandus erit, si ossa illius ex cæterorum fidelium ossibus discerni valeant. Ita communis &c. arg. cap. Sacris. 12. de sepult.

21 Dico 5. Si excommunicatus sit specialiter denunciatus, & vitandus, tunc locus sacer, in quo sepultus fuerat, reconciliandus erit: Ratio est, quod arg. cap. consuluit. 7. de consecrat. Eccl. vel Altaris. per talem sepulturam locus sacer profanatus fuerat.

Dico 6. Si tamen ob hære-²² sin, aut ob aliud crimen excommunicatus sit toleratus, & non denunciatus, ac vitandus, uti in Germania nostra sunt omnes Lutherani, tunc sepultus in loco sacro non erit ob hoc præcisè effodiendus, nec locus sacer reconciliandus. Ratio prioris est, quòd vitandus sit extrahendus, quia erit indecens communicare cum defuncto, cui vivo non licuit communicare: ergo cum non vitando viventi communicare licuit, etiam licebit defuncto. Item ideo denunciatus, & vitandus est effodiendus, quia suo corpore locum sacrum violat, ac polluit: atqui hoc non facit toleratus: ergo &c. Alterum cum priore defendunt Pyrrhing de sepult. n. 70. Schmalzgrueber de sepult. n. 51. ob rationem modò insinuatam, quia scilicet Ecclesia ex hoc non polluta, nec profanata fuit.

Licet autem non videatur,²³ effodiendus iste acatholicus, quia nec nominatim, nec specialiter denunciatus fuit, alia tamen adhuc superesse potest causa, ob quam effodi debeat, quia scilicet impœnitens mortuus

tuus est, & tales non sunt tolerandi in cœmeteriis, eò quòd suffragiorum omnium sint incapaces. Huic tamen responderi potest, probabilius hunc hæreticum solùm materiale fuisse,

se, edidisse præterea signa doloris de cæteris, quæ commisit se se sciverat, peccatis, consequenter nequaquam impœnitentibus finalibus annumerandum esse.

Casus XLI.

De Sepultura Ecclesiastica puteo suffocati.

Rusticus quidam, postquam in hospitio multoties in crapula Sacramenta blasphemasset, sera nocte domum rediit, & altero die in puteo suffocatus invenitur, occasione hujus.

Quærit. 1. Num omnis in mortali notorio decedens sepulturâ Ecclesiasticâ sit spolian-
dus?

Quær. 2. Num in his circumstantiis decedens rusticus exciderit jure ad sepulturam Ecclesiasticam?

§. I.

Synopsis.

Resolvitur primum quæsitum.

Num omnis in mortali notorio decedens sepulturâ Ecclesiasticâ sit privandus?

1. Responsio est negativa.
2. Quia talis suum ad sacram sepulturam jus ex nulla lege amisit.
3. Non omnes Canones in Decreto Gratiani detenti Ecclesiasticæ legis vim obtinent.
4. Nulla pœna, nisi expressa Jure statuatur, irroganda est, & concessum est, omne quod non est expressè prohibitum.
5. Carentia sepulturæ deceden-

N n n 2

dentem in quolibet mortali
non privat *Cap. ad audientiam.*
de corneamentis.

6. Neque *cap. 11. ex parte de sepulchris.*
7. Neque *Cap. 12. de Sepulchris.*
8. Neque *Cap. 14. distinct. 28.*
9. Neque *Can. 16. causa 13. q. 2.*
10. Neque *Can. 21. ex hac ipsa causa 13. q. 2. allatus.*
11. Aut *Canon 31. causa 13. q. 2.*
12. Uti nec *cap. 27. de Sepult.*
13. Neque *Can. 1. causa 24. q. 2.*
14. Ex *Glossa 10 cap. 11. de Sepulchris* etiam nihil probatur.
15. Quandonam *Glossæ* aliqua vis sit attribuenda?
16. Neque aliquid evincunt *Pastorale Romanum, & Eustetense.*
17. Neque ex autoritate spoliantium talem sepultura sacra.
18. Neque ex praxi multarum *Dioecesium.*
19. Nisi ob hanc introductam ex ejusmodi sepultura scandalum oriatur.
20. Ex *Can. placuit. causa 23. q. 5.* sepultura taliter defuncto denegari non poterit.
21. Cur preces pro talibus dici non debeant, sepeliri tamen illi possint?

§. II.

Resolvitur secundum
Quæsitum.

Num in allatis circumstantiis decedens rusticus sepultura Ecclesiastica sit privandus?

22. Ebrietas formaliter, aut tantum materialiter est contra sobrietatem.
23. Periculum ebrietatis non advertens à mortali excusatur.
24. Ob solam ebrietatem noster rusticus non videtur sepulturâ privandus
25. Ob submersionem in puteo non erit sepulturâ spoliandus.
26. Neque ob blasphemias in ebrietate prolatas.

§. I.

Resolvitur primum
quæsitum.

Num omnis in mortali notorio decedens Ecclesiastica sepulturâ sit privandus?

Re-

Responso nostra est negativa, & probatur hoc syllogismo. In dubio melior est conditio possidentis, nec ullus à sua possessione deiciendus est, nisi certo constet eundem suo præhabito jure excidisse: ergo cum quilibet Catholicus habeat jus ad sepulturam sacram in dubio non erit privandus &c. atqui vel maximè dubium est, an quilibet moriens in peccato mortali notorio amiserit hoc suum jus: ergo &c.

2 Minor probatur. Hoc suum jus non amisit, neque ex jure naturali, neque ex Divino, neque ex Ecclesiastico: ergo &c. Quòd neque ex dispositione juris naturalis, neque ex Divini amiserit, ipsimet contrariæ sententiæ patroni nequaquam abnuunt: quòd autem Ecclesiastica jura etiam nō statuerint, omnem in peccato mortali notorio decedentem esse privatum sepulturâ, probamus ostendendo textibus in contrarium allatis nihil probari, ac intentum adversariorum nequaquam evinci.

3 Supponimus autem, quòd nequaquam omnes Canones in Decreto Gratiani contenti ap-

probati juris, aut Ecclesiasticæ legis vim obtineant, consequenter, quòd quilibet ad suos fontes, atque originem sint reducendi, prout tuentur Antonius Butrio in *Decreto S. sanè, n. 20.* Henricus Canisius in *summa. lib. 8. tit. 1.* Suarez *lib. 4. de LL. cap. 5. n. 6.* Rodriquez *tom. 1. Reg. c. 6. n. 2.* Layman, *l. 1. Theolog. Mor. tract. 5. cap. 6. n. 12.* & Andre. Mendo *l. 1. de Jure Academico. q. 28. n. 526.* Wiestner in *disfert. Proem. n. 90.* contra Pannormitanum, Felinum, Tuscum Mortham.

Ratio autem hoc asserendi ex eo desumitur, quòd Gratiano, utpote homini privato, condendæ legis autoritas non competat: ex altera parte nullum Concilium, nullus Pontifex volumine Gratiani Ecclesiastico Juri annumeraverint. Quòd enim Eugenius III. vim aliquam eidem contulerit, nullo sufficiente argumento probari potest; Gregorium XIII. quod concernit, fuit Decretum Gratiani ab hoc Pontifice quidem emendatum, & præfatione quadam instructum, hæc tamen nullum aliud effectum producit, quàm

N n n 3

quòd

quòd citati in eo ex variis Authoribus textus, ac Canones cum suo originali concordent. Nec tacitè hoc Decretum approbatum fuisse, ex eo bene inferes, quòd Pontifices optimè conscii permittant illud in foro, & scholis passim allegari; supponunt enim ab omnibus illam duntaxat auctoritatem eidem attribui, quam à fonte, è quo derivati sunt, acceperunt. Unde, quæ ex SS. Patribus, præsertim Ecclesiæ Doctoribus deprompta fuerunt, Magistralia potius, quàm legalia habenda sunt; interea tamen consuetudine introductum fuit, ut in resolvendis causis, quarum decisio non satis explorati juris solet esse, ejusmodi SS. Patrum, atque DD. sententiis in foro externo constituti Judices utantur. Prout innuitur *Can. 1. dist. 20.* hīs ergo pro fundamento præmissis.

- 4 Ulteriùs insinuamus nullam pœnam irrogari, nisi expressè jure statuatur: concessum etiam dici, quidquid expressè prohibitum non reperitur, cùm inclusio unius sit alterius exclusio. Odia etiam, quibus jure merito annumerantur leges pœnales,

restringenda esse, nec istas à casu expresso extendendas ad non expressum, licèt pro aliis eadem quoque ratio videatur pugnare.

Ex duobus istis principiis fundamentalibus facillimè ostendimus, volentibus defendere quælibet in peccato mortali notorio discedentem sepultura privari, neutiquam suffragari cap. *ad Audientiam de torneamentis*, eò quòd istud sepulturâ Ecclesiasticâ illos duntaxat privet, qui ex condicito ad torneamenta convolârunt, è quibus mortes hominum, & pericula animarum sæpe proveniunt: ut ergo suos fideles Ecclesia à tam periculosis congressibus absterreat, prudentissimè hanc pœnam talibus duellantibus statuit, utique non extendendam ad quemcunque alium casum, ab adducto longissimè diversum.

Æquè parùm probatur cap. 6 *11. ex parte de sepulturis.* in hoc enim Pontifex requisitus fuerat, num sepeliendus esset, qui de ponte casu decidens aquis suffocatus fuerat, & respondit eundem esse sepeliendum, pro ratione afferens, quòd, cui communicabitur viventi, communicandum sit jam defuncto. Ex hoc

hoc autem non bene inferitur à contrario, quòd hæc puella, si fuisset in aliquo peccato mortali notorio, vel se ipsam præcipitasset, non fuisset mandanda sepulturæ, & quòd omnis in peccato mortali notorio discedens hoc ipso non sit sepeliendus, Ratio est, quòd in odiosis, qualis vel maximè est privatio sepulturæ Ecclesiasticæ, argumentatio à contrario habeatur pro invalida. Dein Pontifex respondit ad casum propositum; quid autem in aliis circumstantiis esset faciendum, nequaquam expressit.

Ad extremum, etsi omnis suicida, seu suiipsum interfector spoliandus foret sepulturâ Ecclesiasticâ, non tamen ex eo quilibet alius peccator publicus erit illâ spoliandus; de suicidis enim hæc pœna expressè statuitur in *cap. placuit causa 23. q. 5.* Quin imò ratio à Pontifice adducta facit contra adversarios: Pontifex enim dicit, esse communicandum cum mortuo, cum quo comunicabamus adhuc vivente: atqui etiam cum notorio peccatore, v. g. fornicario communicamus, eò quòd nulla excom-

municatio in quemlibet fornicatorum sit lata.

Multò minùs adversarii pro se adducere possunt *cap. 12. de sepulturis*; in hoc enim nil aliud statuitur, quàm, ut careant Ecclesiasticâ sepulturâ, qui priùs erant ab Ecclesiâ unitate (intellige per excommunicationem) præcisi, nec in articulo mortis reconciliati fuerint: cùm ergo non omnis notorius peccator sit ab Ecclesiâ per excommunicationem sejunctus, ex hoc textu non inferitur, quòd talis sit spoliandus sepulturâ.

Quòd si inspiciamus *cap. 14. dist. 28.* ibidem hæc habentur: *neque apud Altare Dei meretur nominari in Sacerdotum prece, qui ab altari Sacerdotes, & Ministros voluit avocare.* Hæc autem ad intentum hoc nihil facere inde probamus, quòd hoc assertum sit tantùm unius S. Patris Cypriani scilicet assertio; ex altera autem parte non statim unius S. Doctoris opinio vim & efficaciam universalis cujusdam legis obtineat. Secundò in hoc casu nihil agitur de sepultura neganda. Tertiò hæc pœna, tanquam statuta in Ecclesiasticâ immu-

munitatis violatores, tanquam odiosa, ad alios casus non expref-
fos nequaquam est extendenda.

9 Pergimus ad cap. 16. caus. 13. q. 2. Licet enim in hoc textu dicatur à sacris locis adjuvari non posse, quibus peccata dimissa non sunt, & de sua præsumptione judicandos esse, qui in sacris locis se sepeliri faciunt, nulla tamen ibidem vel minima mentio fit, quòd à sepultura Ecclesiastica sint excludendi: aliud enim est sepulturam talibus non prodesse, & aliud hanc illis denegandam esse. Accedit his omnibus, quòd non sit Canon Ecclesiæ, sed Divi Augustini sententia.

10 Ex hac ipsa causa 13. q. 2. adducunt Canonem 21. qui ita sonat: *Et quamvis omnes peccatis subjaceamus, congruit, ut Sacerdos pro mortuis Catholicis memoriam faciat, & intercedat, non tamen pro impiis, quamvis Christiani fuerint, tale quid agere licebit.* Sed nec iste textus est efficax, tum quia in hoc nulla mentio de sepultura omissione fit, tum quia est opinio Gregorii II. in Dialogis, ut Doctoris privati hæc scri-

bentis Bonifacio Episcopo in ultima Epistola.

Ulterius licet in *Can. 31. causa. 11. q. 2.* fures, & latrones, si in furando, aut depradando occidantur, agnoscantur, & declarantur indigni, ut pro iis oretur, nulla tamen ibidem mentio de carentia sepulturæ fuit facta. Dein ratio hoc specialiter statuendi pro furibus, aut prædonibus erat grave damnum, quod tales delinquentes proximo, & bono communi inferunt, consequenter gravioribus etiam poenis coercendi, & absterrendi sint.

Æquè impertinens ad hunc¹¹ finem est cap. 27. de sepult. in quo habetur: *Ecclesiam, in qua Paganus sepultus est, non liceat consecrare, neque Missam in ea celebrare.* Nam per nullam consequentiam ex illo infertur: ergo omnes alii in mortali decedentes sunt privandi sepulturâ Ecclesiasticâ. Accedit, quòd sit Canon provincialis duntaxat Aurescensis scilicet Concilii.

Idem respondemus ad cap. 28. eodem tit. ibi: *in qua mortuorum cadavera infidelium sepeliuntur, sanctificare non licet.*

De-

13 Denique pariter nihil probatur ex *Can. 1. causa. 24. q. 2.* in quibus dicit Leo: *Nos autem, quibus viventibus non communicavimus, mortuis communicare non possumus.* Ratio est, quod hic nulla mentio fiat, & sermo de excommunicatis duntaxat habeatur, à quibus non bene in pœnalibus extensio fit ad non excommunicatos.

Postquam ostendimus ex nullo Juris textu intentum adversariorum probari posse, superest, ut ostendamus, etiam Glossam in *cap. 11. de sepulturis.* malè ab iis pro se adduci. Sciendum itaque, à Glossa ibidem dici, pœnas ibidem contentas ad singulos in peccato mortali discedentes extendendas esse; quod tamen falsum esse, inde constat, quod hac ratione odia, quæ sunt restringenda, extendat, & quod Canones quosdam particulares pro universalibus obtrudat, & iisdem vim legis, quam nunquam habuerunt, attribuat. Item pro ratione suæ extensionis refert se ad *Can. 16. caus. 13. q. 2.* quasi ibidem hoc assereretur, quod tamen neutiquam fit, & si fieret, est ille textus Divi Augu-

stini ut personæ privatae, nec vim legis introducere potentis. Idem respondemus ad Glossam in *cap. de usuris tertium.*

Dicent adversarii magna est 15 authoritas Glossæ, & in ambiguarum causarum decisionibus sequenda, præsertim si eam sequantur tot Authores, uti in hac materia contingit. Resp. Glossæ tunc aliquam vim competere, cum jure vel ratione nititur, & à textu non discedit: quæ tamen in præsentī casu non observantur.

Opponent ulteriùs etiam pastoraliale Romanum, & Eustetten- 16 se, quorum utrumque sepulturam Ecclesiasticam denegat manifestis, & publicis peccatoribus, qui sine pœnitentia perierunt: Item Romanum in cura pro defunctis. §. 7. sic habet: *Sacra sepultura nulli conceditur, qui more fidelium se per Sacramentorum susceptionem ad salutarem exitum non præparavit.*

Sed respondeo 1. Ad Pastoraliale Romanum, habere istud tantummodo rationem instructionis, non autem sub peccato sequendum esse, quia nullam Bullam præfixam habet, quæ

O o o

ob-

obligationem circa hoc punctū imponeret, non secus ac rubricæ Missalis, contra quas à magnis viris agitur sine scrupulo peccati.

Ad Rituale Eustettense dico, ibidem quidem mandari observationem illius; nego tamen, quòd in eodem prohibeatur, ut omnes tales notorii peccatores sepulturâ Ecclesiasticâ spoliarentur: quod colligimus ex primis verbis memorati Ritualis, quæ ita sonant: *Ignorare non debet Parochus, qui ab Ecclesiastica sepultura ipso jure NB. sunt excludendi, nequaquam illorum contra SS. Canonum Decreta ad illam nunquam admittat*: ergo Christophorus Episcopus, qui est Author illius Bullæ nil aliud intendit, nisi ut Canones, & Jura universalis Ecclesiæ circa sepulturam exactè servantur: at nulli tales Canones universales dantur: ergo &c.

Confirmatur; Lex antiqua reflexa jubet id, ad quod etiam directa obligat: ergo si noscamus, legem directam non esse veram legem, sed pro tali tantum fuisse habitam, etiam illa reflexa non obligabit. Atqui hæc lex Eustettensis est tantum reflexa in

legem, quæ re ipsa non datur: ergo &c.

Objicient autem: datur maximus consensus Authorum negantium sepulturam taliter defunctis: sed ab hoc non est recedendum: ergo &c. Resp. juxta Vasquez *1. 2. disp. 62. num. 2.* Azorium *l. 2. c. 17. q. 6.* Filliucium *tract. 21. n. 135.* viro docto sufficit proprium judicium sine Authore, si habeatur firma ratio: cum enim lex de sepultura sit tantum humana, nisi evidenter ostendatur, non obligabitur: atqui non ostenditur: ergo Auctoritas Doctorum non obstat.

Objic. Ulterius praxin & consuetudinem Dioecesium negantium sepulturam indiscriminatim omnibus in mortali notorio decedentibus: ergo &c. Resp. negando vigere talem consuetudinem, quis enim meminit aliquem in peccato gravi decedentem sepulturâ Ecclesiasticâ privatum fuisse extra casus jure expressos. Dein demus vigere talem consuetudinem, ea tamen cum ex errore orta fuerit, non obligabit: cum enim ad consuetudinem introducendam con-

consensus operantium exigatur, errantium autem non sit consensus, errantium etiam non erit consuetudo. Imò alicubi consuetudo prorsus contrarium obtinet, ubi hæretici cum Catholicis sepeliuntur, adeoque in mortali notorio decedentes.

- 19 Quòd si autem jam alicubi talis consuetudo non sepeliendi jam introducta esset, ac propterea ex sepultura talis decedentis timeretur scandalum, propter scandalum non esset sepeliendus.

Possset autem oriri duplex scandalum 1. in plebe, quæ crederet, cum peccato hæc à Parochis non observari, secundo etiam inter Clericos, qui existimarent Decreta Episcoporum parvi pendere, indeque sumerent, & ipsi audaciam Episcopi Decreta violandi.

- 20 Objic. Adhuc sententiæ contrariæ Patroni. Juxta allatos à se textus non est licitum orare, vel Sacrificium offerre pro talibus notoriis peccatoribus, ergo neque illos sepelire licebit. Probatur conseq. non sunt sepeliendi in loco sacro, pro quibus non licet orare: ergo &c. Prob, an-

tec. nullus privatur Ecclesiasticâ sepulturâ, pro quo licet oblationes, & orationes offerre, uno casu excepto, de quo in cap. felicis. de torneamentis. in hoc enim loco conceduntur Sacramenta illi, qui in torneamento decessit, sepultura verò Ecclesiastica, licet priore quid minus sit, denegatur. Resp. quòd pro publicis peccatoribus mortuis, si decesserint sine pœnitentia non liceat orare, adversarii adducunt *Can. placuit. caus. 23. q. 5.* atqui hic Canon solummodo loquitur de iis, qui sibi metipsis violentam inferunt mortem, ergo non universaliter tenendum, aliis, non suicidis, etiam denegandam sepulturam esse. Quòd si fundent se in ibidem adjecta Glossa verbo commemoratio, & verbo *ad sepulturam*: Item in Glossa in *Can. pro obeuntibus caus. 13. q. 2.* & in Glossa in *Can. quicumque Clericus caus. 23. q. 8. verbo sepultura*, jam fuit ad hoc à nobis responsum, quod Glossam in *Can. pro obeuntibus* concernit, dicit illa Ecclesiam non orare pro illis, de quibus evidens est decessisse in mortali, pro exemplo autem solos suicidas

das adducit, ergo de his solis illi Glossæ sermo fuit.

21 Urgent: Quando aliquis committitur Ecclesiasticæ sepulturæ, etiam pro illo oratur, & Sacrificium offertur: ergo, cum ex citatis textibus constet, non esse licitum pro talibus oblationes facere, atque orare, neque licebit illos sepelire. Resp. in cap. *placuit caus. 23. q. 5.* definiri à quodam Concilio Bracarenfi (quod tamen non fuit generale) suicidas non esse sepeliendos cum Psalmis: ergo sine Psalmis poterunt sepeliri, prout sepeliuntur, qui ob sua delicta morte fuerunt puniti.

Dices: si orationes non sunt pro illis faciendæ, neque sepultura concedenda: quia hæc æquè ipsis non prodest, sicut non prodest oratio. Resp. unicum finem orationis esse. ut mediante ista liberentur à pœnis purgatorii: ergo sunt preces tales inutiles. Econtra sepultura in loco sacro non unice intenditur ob liberationem animæ è purgatorio, sed privatio illius singulare dedecus in familiâ refundit.

Cap. *Placuit caus. 23. q. 5.* ita habet: *Placuit, ut sibi ipsi volun-*

tariè, aut per ferrum, aut per venenum, aut per præcipitium, aut per suspendium, vel quolibet modo violentam inferunt mortem, nulla prorsus pro illis in oblatione commemoratio fiat: neque cum Psalmis ad sepulturam eorum cadavera deducantur. Multi enim sibi per ignorantiam usurpant, similiter & de his placuit fieri, qui pro suis sceleribus puniuntur. In hoc textu advertendum, quòd dicat, non esse ad sepulturam deducenda illorum cadavera cum Psalmis: ergo sine Psalmis sunt deducenda. Respondet quidem Glossa *sepulturam caninam* intelligendam esse.

Contra tamen est, quòd canina, seu non sacra sepultura hîc non intelligatur, exinde videtur probari, quòd eodem modo Capitulum loquatur de illis, qui ob scelera sua puniuntur: atqui etiam isti solent in sacris locis sepeliri. Videtur igitur iste Canon in tam stricto sensu non accipiendus, vel jam abolitus esse contraria consuetudine.

§. II.

§. II.

Resolvitur secundum

Quæsitum.

Num in allatis circumstantiis decedens rusticus sepulturâ Ecclesiasticâ sit privandus?

TRia in hoc rustico concurrunt, quæ dubiam faciunt sepulturam illius. Ebrietas, blasphemia, quas in hospitio evomuisse fertur, denique mors ex præcipitatione in puteum causata.

In priore §. examinavimus, nequaquam cuilibet in quocunque mortali decedenti sepulturam Ecclesiasticam denegandam esse. Posito autem, quod talis poena in quocunque peccato decedenti sit statuta, modò examinandum, utrum ex nullo capite in his circumstantiis decedens rusticus excusari possit, quo minùs statutam hanc poenam incurrerit.

²² Ut igitur ab ebrietatis vitio incipiamus, potest hæc vel formaliter, vel materialiter duntaxat contra sobrietatem esse.

Formaliter sobrietati est contraria, quando aliquis putans fecuturam ebrietatem, vel de hac suspicans i aut dubitans, non deposita tali probabili opinione, suspicione, aut dubio ulterius pergens bibere se usu rationis privat. Ita Gobat tract. 5. cap. 8. sect. 5. n. 20. in suo Quinario Tractatum.

Materialiter duntaxat ebrietas contraria sobrietati erit, quando aliquis fuit factus ebrius, non advertens ullum periculum ullius in ratione turbationis, advertit tamen à se stomachum onerari majore vini copia, quam sitis, labores, ac aliæ honestæ circumstantiæ exigant.

Quòd si aliquis rarò vel nunquam se inebriavit, juxta Gobat mortaliter non peccabit, qui, dum computationi indulget, actu non advertit periculum ebrietatis, licet advertat, se bibere ultra exigentiam sitis: Ratio est, quia nihil est volitum, quod antea non fuerat cognitum: ergo cum ponatur præcognita non fuisse ebrietas, hæc etiam non fuit volita.

Si de frequenter se inebriantibus loquamur, tuetur Gobat n.

22. citati loci, etiam hunc mortali à peccato excusatum fore, si periculum ebrietatis non adverterit: addit tamen cum Reginaldo l. 22. n. 55. in ejusmodi habituatis vix locum habituram ebrietatem præter intentionem incursum.

Cum igitur noster rusticus dicatur habituatus in hoc vitio, valde probabile est, eundem formaliter ebrium, & hinc gravis peccati esse reum, hac tamen probabilitate etiam supposita.

24 Dico: Transmissio, non tamen concessio, quod omnis in mortali notorio discedens ex hac vita spoliandus sit sepultura Ecclesiastica, nostrum tamen ebrium ob solam ebrietatem suam non posse spoliarī.

Probatur. Ut posset spoliarī, deberet esse certum, atque notorium, quod fuerit verè Theologice ebrius: atqui hoc non est certum, & notorium. Prob. min. non est certum, quod ille adverterit periculum ullius in ratione turbationis: sed si hoc non est certum, neque certum est, an fuerit formaliter, ac Theologice ebrius, cum advertentia prædicta sit necessaria ad forma-

lem ebrietatem. Major probatur etiam aliàs dediti inebrietati sui possunt inebriari sine advertentia hujus periculi, ut sit, dum tales fortiore, quàm aliàs haberunt, vino inebriantur, vel dum non nisi bene pasti ordinariè aliàs inceperint bibere, semel, aut iterum jejuni multum potus, quo in inebriati fuerunt, hauserant: vel si in proxima confessione firmissimè sibi proposuerunt vitare ebrietatem, præter omnem suam opinionem facti fuerunt ebrii.

Superest examinandum, num²⁵ rusticus noster sepultura sacra spoliandus sit, eò quod in puteo mortuus præsumi possit, à se ipso in illum præcipitatus, & consequenter suicidam fuisse.

In cap. enim placuit. caus. 13. q. 5. habetur, se ipsum occidentem carere debere sepultura: ergo cum præsumi prudenter possit, quod ebrius se ipsum præcipitavit in puteum, carebit sepultura, & quidem vel maxime ex eo, quod hic trium gravium delictorum, ebrietatis, blasphemix, & suicidii reus absque ullo signo poenitentix dato fuerit mortuus.

Dico

25 Dico tamen nostrum ebrium nequaquam amisisse jus ad sepulturam sacram. Ita in similibus casibus senserunt Hauckius in *Epinomia Parochorum verbo sepultura l. 1. n. 2. n. 17.* Socinus *consil. 51. vol. 2.* Genuensis in *pract. cap. 61. n. 20.* Gobat, Barbosa de *officio Parochi part. 3. c. 26. n. 49.* Covarruvias *Variar. l. 2. c. 1. n. 11.* Zerola in *praxi part. 2. V. sepultura.*

Prob. Juxta textum & Glossam *cap. ex part. 1. de sepultura.* Omnis Christianus regulariter in loco sacro sepeliri debet, nisi sciatur mortuus in tali delicto, cui expressè denegata est sepultura: atqui noster rusticus non fuit mortuus in tali delicto. Probatur min. non scitur, quòd semetipsum præcipitaverit animò se occidendi: ergo &c. Prob. conseq. in citato cap. placuit, solum dicitur sepulturâ carere, de quo scitur, quòd se ipsum occiderit: ergo si hoc non scitur, non carebit. Atqui non scitur. Prob. potuit nimia siti æstuans attrahere aquam, ad sitim extinguendam: ergo partim ob perturbatam ex ebrietate rationem, aut ob defectum lucis

(hæc enim omnia potuerunt contingere noctu) casu in puteum decidisse, vel etiam per insidias in puteum projici.

Confirmatur. Etsi aliquis in cubiculo clauso suspensus inventus fuerit, eundem tamen sacra gleba privandum non esse variis in casibus varii Doctores definierunt, uti videre est apud Patrem Gobat in *Quinario casuum tract. 5. de Sepultura ebrii cap. 50.*

Confirmat. 2. Rodriguez citatus à Gobato *n. 59.* uti etiam Covarruvias asserunt, neque privandum sepulturâ esse, de quo constat, quòd sibi ipsi violentas manus intulerit, si aliqua conjecturæ verosimile faciant, id eum fecisse ex furore, ac aliqua mentis alienatione: ergo cum hic adfuerit aliqua mentis ob ebrietatem ab alienatio, & non constet, quòd se ipsum præcipitaverit, multò magis ad sepulturam admittendus est.

Restat, ut videamus, an non sit spoliandus sacrâ sepulturâ ob blasphemias in ebrietate prolatas. Putamus itaque neque ex hac causa eidem denegandam sepulturam sacram esse. Ratio hoc

hoc persuadens est, perturbatio rationis ex perfecta ebrietate inducta: hæc enim cum perfectum, & ad graviter peccandum necessarium rationis usum, si non omnino auferat, ita tamen debilitat, ut malitiam blasphemiarum perfecte non apprehende-

rit. Sicut igitur nimia ad certum aliud quoddam objectum distractio plenam ad illa, quæ tunc agimus, advertentiam diminuit, ac perfectum consensum tollit, ita non minus ebrietas, si non magis perfectum voluntarium diminuit.

Casus XLII.

De Duello.

Duo Prænobiles ex condito ad certum locum conveniunt, & assistentibus patrinis digladiantur: finito duellò unus illorum, cum gladium in vaginam recondideret, à suo corrivali transfossus, interiit, in ipso loco fatalis congressus.

Quær. 1. Utrum tam duellantes quàm patrini incurrerint excommunicationem?

Quær. 2. Utrum occisus gaudeat sepulturâ Ecclesiasticâ?

Quær. 3. An quidam Religiosi absolvere ab hac excommunicatione reservata possint?

Synopsis.

§. I.

Resolvitur primum Quæsitum.

Utrum tam duellantes, quàm patrini incurrant excommunicationem?

1. Ex digladiatione una est iuridicè dictum duellum: alia duntaxat rixa.
2. Debet esse pugna numero parium.

3. In-

3. Insuper periculosa.
4. Ex condicto sive pacto mutuo erit pugnandum.
5. Debet pugnari deliberatè, ac frigido, ut ajunt sanguine.
6. Ut scilicet certum tempus intermediet.
7. Debet fuisse assignatus locus, tempus &c.
8. His circumstantiis instructum duellum esse solenne, vel privatum.
9. Duellum est prohibitum jure Canonico.
10. Juxta nonnullos etiam jure naturali est prohibitum.
11. Duellantes nostri incurrisse excommunicationem videntur.
12. Probabilius tamen non fuit solenne duellum.
13. Hinc neque incurfa excommunicationio.
14. Etiam ab ipsis patrinis.

§. II.

Resolvitur secundum
quæsitum.

Utrum occisus gaudeat sepulturâ Ecclesiasticâ?

15. Probabilior nobis videtur affirmativa.
16. Satisfit objectioni.

§. III.

Resolvitur tertium
Quæsitum.

Utrum Religiosi habentes facultatem absolvendi à casibus Papæ reservatis talem duellantem possint absolvere?

18. An, & à quo excommunicatio duellantium fuerit reservata?
19. Nonnulli Authores Religiosis habentibus facultatem absolvendi à reservatis Pontifici concedunt etiam istam.

§. I.

Resolvitur primum
Quæsitum.

Utrum tam duellantes, quàm patrini incurrerint excommunicationem?

EX digladiationibus alia est
propriè, ac juridicè dictum
P p p duel-

duellum, alia duntaxat rixa. Illa est singularis pugna duorum, vel plurium ex condicto inter se suscepta cum vitæ aut mutilationis periculo. Ita ex Hostiensi refert König de Clericis pugnantibus in duello.

2 Debet igitur esse pugna parum in numero, ut, cum duo v. g. pugnant contra duos: tres contra tres &c. unde aliqui volunt, duellum propriè intercedere inter unum & unum, quamvis etiam duellum vocemus, si duo cum duobus, tres cum tribus congregiantur.

3 Duellum insuper debet esse pugna periculosa ratione mortis, quæ timeri possit, vel mutilationis. Filliucius, Bonac. & alii etiam addunt ratione vulnerum, quæ scilicet sint periculosa, & gravia in tantum, ut ex illis vel ipsa mors, vel mutilatio, grave damnum, & indispositio corporis, debilitas, inutilitas membri sequi possit.

4 Præter autem modò allatas condiciones insuper requiritur, ut ex condicto pugnetur, sive pacto mutuo, adeoque adsit utriusque partis consensus: unde, si absque ullo pacto subito pro-

vocatus compareat, nullum duellum erit.

Item debet pugnari deliberatè, ac frigido, ut ajunt, sanguine, non autem ex calore iracundiæ, hinc aliquod tempus inter primas tricas, quibus durantibus condictum est, & ipsum duellum debet necessariò intercedere.

Quantum autem hoc tempus intermedium debeat esse, inter se non conveniunt Theologi: aliqui judicant sufficere illam moram, dum aliquis affert gladium, ex urbe egreditur in campos, expectat socium &c. Alii cum Jacobo Marchantio in Candelabro suo hoc tempus laxiùs accipiunt, qui calorem iracundiæ agnoscit, quando ea ira durat, & continuatur ad ipsum duelli actum, neque ulla alia re interrumpitur, quàm præparatione ad pugnam. Talis alia actio esset somnus, vel alia avertens ab ira animum, & aliquanto tempore sopiens.

Denique, ut certus assignetur locus, tempus, saltem in confuso, v. g. in campo, cras, manè &c. Hæ condiciones, si adsint, veri nominis duellum, si absit una, rixa tantummodo erit.

Duel-

8 Duellum igitur his circumstantiis instructum dividitur in solenne, ac in privatum; Solenne ex mente DD. præter enumeratas etiam sequentes expostulat. Primò. Ut per chartam, quam vocant manifestum, sive, diffidationem pugna indicetur. Secundò. Ut fiat delectus patrimonorum ex utraque parte. Tertio Sociorum. Quartò. Determinatio armorum, an velint gladiis congregari, vel sclopiis, pedites, aut equites, punctim, vel cæsim: ubi hæ conditiones, vel saltem pleræque ex his conveniunt, duellum solenne committetur. Non solenne, vel privatum, quod his conditionibus, aut plerisque caret.

9 Hactenus essentiam, vel proprietates duelli attulimus, nunc de prohibitione illius agendum. Et Jure Canonico quidem prohibitum duellum legimus. *cap. Monomachiam. can. 2. q. 5. & tit. de Clericis pugnantis in duello. Civili verò. Leg. unica. Cod. de gladiatoribus. omnino gladiatores esse prohibemus.* Quadruplices igitur constitutiones habentur, quæ excommunicationem in duellantes statuerunt. Prima est Pii

IV. Clementis, & aliorum ante Tridentinum pro sola Italia. Secunda est Tridentini *Sess. 24. c. 19. de Reform.* & procedit de duellis solemnibus. Tertia Gregorii XIII. quæ ad privata quoque duella dispositionem Tridentini, & pro universa Ecclesia extendit. Quarta denique ac severissima est Clementis Octavi, quæ non tantum ad duella privata se extendit, sed casum etiam Pontifici reservatum facit his verbis: *cujus excommunicationis absolutionem ab alio, quam à nobis nequeant obtinere, etiam prætextu quorumcunque privilegiorum, indultorum &c.* His accedit Alexander VII. sub peccato mortali, & excommunicatione prohibens hanc numero secundam propositionem. *Vir equestris ad duellum provocatus, potest illud acceptare, ne timiditatis notam incurrat.*

Quin imò etiam ipso jure naturali illicitum duellum esse nonnulli Authores contendunt. Ratio illorum est, acceptans duellum exponit se periculo tam amittendæ vitæ propriæ, quam profundendæ alienæ, congregientis scilicet: sed istud utrum-

P pp 2

que

que jure naturæ prohibetur : ergo &c. Prob. min. jure naturæ est prohibitum privata auctoritate præbere se occidendum alteri : ergo etiam est prohibitum acceptare periculum proximum occisionis, aut mutilationis. Probatur conseq. eandem malitiam contrahit periculum proximum actionis peccaminosæ, quàm continet ipsa actio peccaminosa : ergo &c.

Prob. 2. Conservatio honoris, & existimationis non sufficit, ut acceptatio duelli sit licita. Probatur. hæc jactura honoris, existimationis, aut famæ non est sufficiens, ut exponat se aliquis periculo amittendi propriam vitam, quia, si etiam transmittamus adesse aliquam jacturam honoris, aut famæ, jactura ista facillimè aliis mediis reparari poterit ; hæc denique, etsi deficiant, jactura tamen tantilla famæ neutiquam licitam efficit duelli acceptationem, cum vita propria sit longè æstimabilior.

11 Ex his videtur facile deduci posse, duellantes nostros incurrere excommunicationem : si enim ponamus fuisse solenne, clarum est, quòd eam ex disposi-

tione Tridentini loco citato incurrerint : si privatum, & non solenne fuisse asserimus, vigeunt constitutiones Gregorii XIII. & Clementis VIII. extendentis latam in solenniter duellantes constitutionem ad privata duella. His non obstantibus.

Dico 1. Quantum ex relatione circumstantiarum, in quibus duellârunt, desumitur pugna ista non fuerat solennis, nec habebat omnes ad solennitatem requisitas condiciones. Prob. inter alias etiam requiritur, ut fiant per chartam, seu manifestum, & diffidationem provocatio pugnæ, nec non acceptatio : atqui non constat, quòd talis per chartam provocatio ad pugnam intercesserit : ergo &c.

Dico 2. Probabilius duellantes nostri non incurrerunt excommunicationem. Probatur. Probabilius in nostra Germania excommunicatio afficit solos solenniter duellantes : ergo cum juxta priorem conclusionem duellum non fuerit solenne, non incurrerunt excommunicationem. Prob. anteced. prædictæ Bullæ Gregorii XIII. & Clementis VIII. in quantum excommunicationem

nem à Tridentino latam extendunt ad duella privata non sunt receptæ. Ita testatur Layman. *lib. 3. tract. 3. p. 3. c. 5. num. ult.* Hoc ipsum etiam defendit Pyrrhing *de Clericis pugnantis in duello.*

Secundò. Si fuissent quoad hoc debito modo promulgatæ, atque receptæ, tunc non solum duellantes, sed Magistratus quoque civilis non puniens ejusmodi duellantes incurrerent excommunicationem vi prædictarum Bullarum: atqui nullus circa hoc facit sibi scrupulum: ergo &c.

Confirm. Episcopi constituti à Pontifice fuerunt, ut executores Papalium Constitutionum: ergo istarum executionem deberent urgere, ac procurare: ergo, cum executionem harum Bullarum non urgeant, optimè infertur, easdem non debito modo esse promulgatas, vel receptas, aut contraria desuetudine abrogatas.

Confirm. 2. Juxta constitutiones Pii IV. Gregorii XIII. & Clementis VIII. inter alias pœnas spirituales est etiam interdictum pro locis, in quibus sci-

entibus Dominis initum est duellum: atqui hæc pœna de facto non incurritur, vel saltem nullus judicat illam fuisse incursum: ergo &c.

Tertiò. Cum paucissimis constet excommunicationem etiam latæ sententiæ latam in duellantes etiam non solenniter, decretam fuisse, hinc probabilissimè hujus legis omnino ignari fuerunt: ergo cum nulla censura, nisi à contumace incurratur, ignarus autem latæ censuræ non sit contumax, ideo probabilissimè non incurrerunt hanc excommunicationem.

Confirm. Potuerunt quidem habitualiter scivisse legem statuentem duellantibus pro pœna excommunicationem, ut tamen tunc actu ad illam se non reflexerint: ergo adhuc non incurrerunt excommunicationem.

Ex allatis nostris probationibus etiam soluta manet ab adversariis contra nostram conclusionem objectio. Quæ enim ex ipsis duellantibus retulimus, etiam de patrinis intelligi possunt. Gregorius enim XIII. expressè etiam excommunicavit patrilos. Verba illi-

illius sunt: *Spectatores ex composito.* atqui patrini vel maxime spectarunt ex composito: ergo &c.

§. II.

Resolvitur secundum

Quaestum.

Utrum occisus gaudeat sepulturâ Ecclesiasticâ.

Dico: occisum in hoc duello probabilius non esse spoliandum sepulturâ Ecclesiasticâ ob commissum duellum, & incursum ex hoc excommunicationem.

Prob. 1. membr. antec. juxta resolutionem ad prius quaestum probabilius omnino non fuit excommunicatus: ergo &c. Prob. conseq. in dubio, & multo magis, quando probabilius est, delictum non fuisse commissum, non est aliquis spoliandus suo jure, & reus in tali casu est absolvendus: ergo &c.

Num autem sacra gleba gaudeat, quia in peccato mortali occubuit, patet ex dictis in casu 41. ubi examinavimus, an in mortali notorio decedens sit

spoliandus sepulturâ Ecclesiasticâ. Id solum addimus, quod communiter Authores teneant, non esse spoliandum sepulturâ etiam in notorio peccato defunctum, si ante mortem qualecunque demum etiam levissimum signum poenitentiae ediderit: atqui tale à nostro occiso fuit editum, cum dicatur, invocasse sanctissima tria nomina JESU, Maria, Joseph.

Dices. Etiam si sepulturâ non sit spoliandus ob excommunicationem, neque ob decessum in mortali notorio, excludendus tamen è loco sacro erit, quia in loco ipsius duelli occubuit, sacri autem Canones statuunt, ut si in ipso conflictu duellantes decesserint, careant Ecclesiasticâ sepulturâ: atqui id contigit: ergo &c. Neque excusantur ex eo, quod ignari hujus Canonis forsitan fuerint. Ratio est, quia ad incurrendam censuram requiritur quidem, ut hujus aliquis fuerit conscius, cum aliàs contumax esse nequeat; non autem hæc ipsa scientia est necessaria, ut incurrantur aliæ poenæ.

Sed contra est, solum puniuntur carentia sepulturæ Ecclesiasticæ,

sticæ, qui in ipso conflictu, & duello decesserint: atqui noster occisus occubuit ex vulnere inflicto post finitum duellum, cum gladium in vaginam vellet recondere: ergo cum leges pœnales sint strictè sumendæ, licet in loco conflictûs decesserit, quia tamen non in ipso, sed post duellum vulneratus decessit, hic casus non continetur sub illa lege pœnali.

§. III.

Resolvitur tertium

Quæsitum.

An quidam Religiosi ab hac excommunicatione absolvere duellantes possint?

17 **S**I Decretum Tridentini expendamus, excommunicatio in duellantes lata, nequaquam reservata fuit, Pii autem IV. Bulla reservavit quidem, sed comprehendit duntaxat duella publica Denique, an Gregorius XIII. reservaverit, vel non, nonnulli dubitant: negat Sanchezius: affirmat ex opposito Navarrus *conf. de purg. vulg.*

quidquid autem sit de Bulla Gregorii, Clemens VIII. in sua constitutione excommunicationem à Gregorio in duellantes factam Sedi Pontificiæ reservat, ut duellans prætextu quarumcunque facultatum, & indultorum, quibusvis personis tam Ecclesiasticis, cujuscunque Ordinis &c. quàm laicis non possit ab ea absolvi, nisi à Papa. Hinc Sanchez l. 2. moral. cap. 39. num. 27. defendit, nullum Religiosum virtute suorum privilegiorum concedentium omnes casus Papæ ab illa posse absolvere: interea tamen concedit Episcopo ab illa absolvendi potestatem, si delictum occultum sit, & ad forum contentiosum non deductum, & quidem, ut asserit Sanchezius ex virtute Tridentini *Sess. 24. c. 6. de Reform.* rationem hujus ultimi dat, qui motus iste proprius Clementis non abrogavit Tridentini Decretum, eò quod hujus nullam mentionem faciat.

Ex opposito Religiosis saltem 18 in Germania nostra habentibus potestatem absolvendi à Papæ reservatis facultatem ab hac excommunicatione concedunt Filii-

liucius *tom. 2. tract. 29. c. 8.* Layman, *lib. 3. tract. 3. p. 3. c. 5. n. 4.* citans Dicastillo *de Just. lib. 2. T. 1. disp. 10. n. 238.* Bona Gratia. *V. absolutio. Loth. T. 6. art. 7.* Tamburin. *de confess. l. 3. c. 7. n. 15.* Busenbaum, *l. 7. cap. 1. dub. 5.*

Ratio id defendendi potest esse. Primò. Quia Paulus Comit. *l. 6. moral. q. 17.* testatur cum Valerio Reginald *in praxi volum. posteriore lib. 21. n. 83.* Filliucius *tom. 1. tract. 15. de censuris in particulari. c. 5. n. 106.* Clementem VIII. ita declarasse, exceptos tamen esse Italos. Insuper Bonacina *tom. 3. disp. 2. q. 3. p. 48. n. 40.* ait, Cardinalium congregationem declarasse hanc clausulam non procedere, nisi pro Italia.

Secunda ratio est, quia ex testimonio Laymani Clementina Constitutio, quæ incipit: *illius vices.* quoad hoc punctum non fuit recepta in nostra Germania.

Tertia clausula derogatoria Clementis est solummodo generalis: atqui clausula generalis non derogat privilegiis specialibus: ergo constitutio Clementina non derogat privilegiis specialibus: atqui nonnulli Religio-

si, ut nostri habent ex privilegio speciali potestatem absolviendi à Papæ reservatis omnibus: ergo isti non fuit derogatum: habetur autem hoc privilegium in compendio privilegiorum Societati concessum à Paulo III. & à decem subsequentibus Pontificibus confirmatum. Sed taliter concessum, & sæpius confirmatum privilegium est utique speciale: ergo &c. quæ omnia confirmantur autoritate Cherubini, cum in compendio Bullarum *tom. 1. fol. 78. & 133.* affirmat, confirmatis privilegiis non derogari per generalem derogationem.

Quartum fundamentum desumitur ex verbis formalibus hujus derogatoriæ clausulæ: Pontifex enim asserit, non posse ab illa duellantes absolvi prætextu, quarumvis facultatum, & indulgentiarum: ergo habentes veram facultatem possunt absolvere. Probatur conseq. qui virtute veri privilegii absolvunt, non absolvunt tantum ex prætextu, quia tantum ficta jam abolita privilegia, aut putatitia habentes ex prætextu privilegiorum absolvunt.

Ex

Ex his igitur fundamentis optime inferimus saltem probabilius esse competere nostris facultatem, qua proin uti tuto possumus. Communis enim opi-

nio tenet Ecclesiam supplere defectum jurisdictionis, casu quo hac aliquis quidem careat, probabile tamen fundamentum habeat, sibi eam competere.

Casus XLIII.

De Scandalo.

Petrus, cum sciret Cajum ad committendum certum peccatum jam esse plenè determinatum, ut ab isto eundem averteret, efficit, ut aliud illo omisso committat.

Quæ. Utrum in hoc casu dederit scandalum?

§. I.

Synopsis.

Quædam prænotanda.

1. Varii in hac materia occurrere casus possunt.
2. Minus malum potest esse non contentum in majore.

3. Potest alter ad utrumque jam esse determinatus.

4. Potest alter jam esse determinatus ad utrumque malum eisdem inferendum.

5. Potest alter nondum esse determinatus, utrum huic vel illi malum inferat.

§. II.

Sequuntur Conclusiones.

6. Nunquam licet alterum consilio, aut jussione expressè, vel tacitè ad peccandum inducere.
7. Non erit licitum suadere minus malum, si à majore aliter abduci quis poterit.

Q q q

8. Vo-

8. Volenti patrare majus licebit suadere, ut minus formaliter, aut materialiter in majore contentum inferat, cui majus inferre statuerat.
9. Parato & majus, & minus malum eidem inferre, probabiliter etiam opera ad minus malum omisso majore inferendum licite confertur.
10. Consentienti tamen in sui occisionem illicite quis cooperatur.
11. Determinato ad furandum centum Sticho non possum suadere, ut illos auferat Clito.
12. Hinc ipsius Loth factum non omnibus probatur.
13. Solvitur alia objectio.
14. Determinato ad commitendum majus, probabilius licebit materiam minoris peccati proponere.
15. Non paratus efficere minus in majore non contentum, illicite inducetur ad minus.
16. Quia electio, & antepositio minoris hujus mali est simpliciter tamen malum.
17. Quia intrinsece malum est suadere sub quacunque conditione minus malum.
18. Solvitur objectio ex S. Augustino.
19. Petrus determinatus ad majus malum Paulo inferendum, vel ad minus Jacobo, non potest induci ut minus Jacobo inferat.
20. Ejusmodi suasor non optat solummodo, sed determinat ad malum.
21. Lædit insuper jus tertii.
22. Volenti surripere pauperi; ut hanc summam diviti auferat, illicite suadet.
23. Etiam si nulla persona determinetur.
24. Quia non tantum est repulsor damni pauperis,
25. Sed etiam causa damni tertio illati.
26. Volenti furari pauperi licite proponitur, convenientius esse furari diviti.
27. Inducens ad furandum diviti huic restituere tenetur.
28. Cum usurae non sint pars homicidii, hinc ad averendum istud male consuluntur usurae.
29. Si determinato ad majus malum suadeo minus in illo contentum, ab excessu tantum abstrahere intendo.

§. I.

Quanam prenotanda.

- 1 **A**Nte Responsionem sciendum est. Primò. Varios casus posse contingere, in quibus aliquis alteri suadeat, ut omisso uno committat aliud. Primò enim potest minus contentum esse in maiore, tanquam pars in toto? Sic furtum centum aureorum est contentum in furto 1000. combustio solius stabuli in combustionem integræ villæ, & ædes, & stabulum completentis.
- 2 Secundò. Potest minus non esse contentum in maiore, sed totaliter diversum: ita furtum unius floreni est quid adæquatè diversum à detractioe gravi, qua alterius bonum nomen denigratur.
- 3 Tertiò. Potest contingere, ut alter sit jam determinatus ad utrumque illorum, etiam quorum unum non est contentum in altero, perpetrandum, vel potest esse, ut ad alterutrum tantummodo sit determinatus, in-

differentes tamen adhuc ad quodlibet determinatum.

Quartò. Potest esse, ut utrumque malum, quod alter vult facere, intendat inferre eidem, & ego suadeam, ut talis inferat minus malum præ maiore, vel potest alter velle soli Cajo v. g. inferre malum, & ego ipsi suadeam, ut minus inferat alii, quàm Cajo.

Quintò. Denique potest esse, ut inferre malum volens nondum sit determinatus, num huic velit inferre malum, & ego primum determinem, ut huic potius inferat malum, quàm alteri, quia hac ratione committit minus malum. His suppositis.

§. II.

Sequuntur Conclusiones.

Dico 1. Nunquam est licitum consilio, aut iussione inducere alterum expresse, vel tacite ad faciendum, quod ab altero sine peccato fieri non potest. Ita communis cum S. Antonino, Navarro, Suarez, Coninck, Layman. Probatur.

Q 99 2

Nun-

Nunquam licet alteri dare scandalum, sed talis dat. Probatur maj. Christus Matthæi cap. 18. ait: *Vae homini illi, per quem scandalum venit.* Prob. 2. Datur præceptum negativum naturale prohibens, ne proximum in peccatum inducamus. Probatur etiam minor: Scandalum definitur: *quod sit dictum, vel factum minus rectum, præbens alteri occasionem spiritualis ruinae.* Atqui talis persuasio est tale factum minus rectum præbens alteri occasionem spiritualis ruinae, peccati scilicet persuasi: ergo &c.

7 Dico 2. Si volens inferre malum ab hoc abduci potest alia viâ, quam suasionem minoris mali, non erit eidem licitum persuadere minus. Ita Molina, Thomas Sanchez, Lessius, Palao *de charitate tract. 6. disp. 6. p. 6. n. 1.* Ratio est, quia minus malum suadere tantum ideo licet, in quantum est mera diminutio, & exclusio majoris mali: atqui non est, si alia viâ honesta majus malum evitari, & impediri possit.

8 Dico 3. Si minus peccatum est contentum formaliter, vel virtualiter in majore, non erit

illicitum, si volenti patrare majus suadeatur, ut omisso majore inferat minus illi ipsi, cui inferre majus jam alter constituerat. Ita Layman, Dicastillo, Mendo, Gobat, Palao. Probatur in tali casu suadens alterum non inducit ad peccatum, sed à parte peccati tantummodo abducit, ut patet. 2. Tale minus malum non suadetur ut malum, sed quatenus est minus quoddam, ac diminutum malum, seu mali diminutio: atqui diminutio mali est bona: ergo &c. 3. In tali casu non consulitur minus malum, sed potius à gravi alter retrahitur, & ad hujus gravioris carentiam adducitur.

Dico 4. Parato & majus, & minus malum eidem personæ inferre, non tantum licite consulitur minus, sed etiam opera ad talem actionem materialiter sumptam confertur. Ita Palao *de charit. disp. 6. p. 6. n. 8.* Sanchez, Bonacin. Suarez. Probatur in tali casu alter non juvatur in actione, quæ de se est illicita, & mala, sed potius, ut in bona, in quantum à consulente minus procedit: ergo &c. Probatur antea, consulentis cooperatio, in quantum

tum ab illo procedit, est bona, & honesta: ergo. Prob. antec. procedit ex tacito, & præsumpto consensu Domini, qui ne patiaturs majus malum, consentit, ut à te cooperatio fiat ad minus.

10 Objic. Si talis cooperatio non est mala, quia alter damnum patiens consentit, tunc etiam licita erit occisio alterius, si in sui mortem consenserit: hoc est falsum, ergo & prius. Resp. neg. sequelam, disparitas est, quod nemo habeat jus concedendi alteri facultatem se occidendi: bene autem habemus jus, & dominium in nostra bona fortunæ: ergo huic renunciare possumus. 2. Datur præceptum conservandi vitam, non autem datur præceptum conservandi etiam minora bona, si aliàs majora perderentur.

11 Dico 5. Si Cajus tantum determinatus fuit ad inferendum aliquod malum Sempronio, v. g. ad furandum illi centum, non licet eundem inducere, ut hos centum furetur ipsi Stichos. Ita Lessius, Petrus Navarrus, Molina, Sanchez Palao. Nulli licet inducere aliquem ad inferendum tertio damnum,

quod hic tertius non tenetur subire: atqui in dato casu non tenetur subire damnum, ne aliquod patiaturs Sempronius: ergo non licet Cajum ad inferendum damnum ipsi Stichos inducere, ne patiaturs simile Sempronius.

Objic. Legitur in sacra Scriptura, quod Loth Sodomitis volentibus in hospites irruere obtulerit suas filias stuprandas: ergo hoc est licitum. Resp. hoc factum à pluribus Authoribus ut illicitum reprobatur fuisse.

Objic. 2. Ex ratione hujus conclusionis constat, quod ideo non liceat Cajum persuadere, ut furetur Stichos, quia iste non habet obligationem, ut in bonis suis damnum patiaturs ad aver-tendum malum à Sempronio, hoc non potest dici. Probat. min. sequeretur, licitum esse, ut Cajo volenti nocere Sempronio persuadeam inferre hoc damnum Stichos, si iste obligatus esset ad aver-tendum omne malum à Sempronio. Probat. Sempronius, quia cum jactura suorum bonorum obligatus est ad aver-tendum malum Sempronii, non potest conqueri contra hoc damnum: ergo &c. Respond.

spond. transeat maj. neg. min. in hujus probatione neg. min. dein dist. antec. Stichus, si obligatus est ad sua bona expendenda pro incolumitate Sempronii non potest conqueri, si Cajus volens Sempronium laedere, etiam hoc damnum efficere eidem posset, vel haberet jus ad inferendum ipsi Sempronio. conc. si non habeat jus efficiendi tale damnum, sed graviter peccet: negatur.

14 Dico 6. Si Cajus se determinavit ad committendum grave peccatum, tunc probabilius licebit eidem proponere materiam minoris peccati, ut sic absterreatur à majore. Ita Covarruvias, Cajetanus, Valentia, Sanchez, Lessius, Palao. Prob. Hac propositio non inducit Petrum ad committendum alterum peccatum, sed viam solummodo ostendit, & proponit, quomodo illud majus malum evitare possit. Confirm. Licet talis via evitandi majoris mali sit mala, à proponente tamen non inclinatur Petrus, ut illuc eat, sed solum dicitur illam esse viam, qua majus malum evitari potest, & hoc est verum.

Dico 7. Si Cajus non fuit paratus efficere minus malum ex-¹⁵ trinfecum majori, quod paratus fuit facere, probabilis non licet eidem suadere, ut minus faciat, Ita Cajetanus, Covarruvias, Sylvester, Emanuel Sà, Valentia, Conrad., Palao. Probatur. Qui non parato minus malum suadet, & consulit, est vera hujus causa, verè inducens alterum ad illud faciendum: sed talis peccat: ergo &c. Prob. 2. Cajus faciendo istud minus malum etiam, ut evitet majus, non utitur licito medio ad majus evitandum: ergo si ego ipsi consulo, ut utatur hoc modo illicito, consulo eidem aliquid illicitum.

Objic. In tali casu nequa-¹⁶ quam aliquod malum persuadetur, sed tantum electio, vel antepositio minoris ante majus, sed hoc non est illicitum. Probat. min. si supponatur, quod Petrus se determinaverit ad majus malum, hac antepositio, vel electio minoris mali est necessario facienda, si rectè velimus procedere: ergo &c. Resp. neg. maj. nam electio, & antepositio minoris mali, licet procedat à voluntate determinata ad majus

ma-

malum, est tamen simpliciter aliquod malū: ergo si ego eidē ad hoc faciendū nondū determinato illud persuadeo, suadeo aliquod malū quod tamē non licet, 2.dō. Nullibi datur præceptum eligendi minus malum, ut evitetur majus, sed præcipitur, ut abstineamus ab utroque.

17 Objic. 2. Hoc minus malum non suadetur absolute, sed tantū ex supposito, quod majus aliud malum velit efficere: ergo erit licitum. Prob. consequ. si minus, ut eligatur, suadetur, casu, quo gravius sit effecturus, geritur utiliter negotium ipsius Petri volentis peccare, tum ipsius Dei, qui hoc modo minus offenditur. Resp. conc. antec. dist. consequ. ergo erit licitum, si non foret intrinsecē malum, suadere sub quacunque conditione minus malum: conc. si sit tale intrinsecē malum, neg.

18 Objic. 3. S. Augustinus relatus in cap. si quod verius est 33. q. 2. loquens de volente occidere uxorem, & ducere concubinam, ait, utrumque nefarium esse, nec debere unum præ altero perpetrare, sed utrumque vitare: sed si facturus est, quod non licet,

jam faciat adulterium, & non faciat homicidium: ergo &c. Resp. dist. consequ. ergo hoc licitum est, si Glossa ibidem loqueretur consulendo. conced. si loquitur, duntaxat permittendo. negatur. 2.dō. Potest dici, quod Divus Augustinus solum dixerit, rectius esse adulterium facere, quā homicidium, prout alibi dicit, melius esse unum peccatum habere, quā plura.

Dico 8. Si Cajus se determinavit ad magnum malum inferendum Paulo, vel ad minus inferendum Joanni, non posset Petrus eidem suadere, ut minus inferat Joanni. Ita communis ferme omnium sententia contra Pontium, Vasquez, Tamburinum, Probatur: hoc modo suadetur Cajo illatio alicujus damni Paulo faciendi contra Joannis ipsius jus: atqui hoc non licet: ergo &c. Probat. maj. Joannes non est obligatus, ut damnum in suis rebus patiatur, ne damnicetur Paulus: ergo &c.

Objic. 1. Contra hanc octavam conclusionem. Qui talia suadet, solummodo optat, ut volens inferre damnum è duobus

bus malis eligat minus; sed talis non peccat: ergo &c. Resp. neg. antec. cum enim indifferenter ad nocendum Paulo, vel Joanni determinet ad hoc, ut noceat Joanni, ideo in damnum huic illatum verè influit ut causa moralis.

21 Objic. 2. Si minus malum omisso majore committatur, tunc minus læditur honor Dei, atqui hic semper à nobis procurandus, & præponendus commodis creaturarum. Resp. dist. maj. & tamen læditur etiam actu jus tertii, quod salvum debeo conservare, conced. & hoc non læditur, negatur. Est commune proverbium: non sunt facienda mala, ut eveniant bona.

22 Dico 9. Si Cajus se determinavit ad surripiendam certam summam pauperi, probabiliter eidem non poterit suadere, & consulere, ut illam surripiat diviti, non determinando personam divitis. Ita Palao *pu. 6. n. 12. locò citatò.* Probat. Talis consulens intendit commutare voluntatem Caji nequaquam in aliquod bonum, sed in aliquod malum, licet minus: ergo peccat. Prob. antec. furto facien-

do pauperi subrogare intendit furtum divitis. Cum Cajus ponatur se necdum determinasse ad furtum faciendum diviti, quod tamen eidem persuadere intendit: sed hoc est aliquod malum: ergo &c.

Respondent adversarii fur.²³ tum faciendum diviti est malum: si determinetur etiam persona. conc. si hæc non determinetur, uti ponitur, negatur.

Contra est, licet nulla persona sit determinata, seorsum tamen hoc furtum est diversum, & adequatè distinctum ab illo, quod prius intendebat facere: ergo cum quodlibet furtum sit aliquod malum, si ad illud alterum primùm determino, pecco.

Confirmatur. Etiam Adversarii concedunt peccaturum Petrum, si Cajo suaderet, ut furaretur determinatè huic diviti v. g. Sempronio: ergo etiam peccat, si personam non determinet. Prob. conseq. ex eo, quòd personam non determinet tantum infertur, quòd consulens non sit causa alicujus determinati, sed solummodo vagè sumpti furti: ergo peccat. Prob. conseq. violat jus omnium divitum

in-

indeterminatè, quia omnes possent conqueri de tali consulente, quod voluntatem ad furtum pauperi faciendum determinatà inclinaverit ad se divites: ideo enim peccat, si personam determinat, quia voluntatem Caji necdum determinati inclinatur ad nocendum illi determinatæ personæ.

24 Objic. 1. In tali casu Petrus consulens est tantum repulsor damni pauperis, & nullius alterius damni causa. Resp. negando. contrarium patet ex nostris rationibus.

25 Objic. 2. Petrus in hoc casu non inducit Caji ad aliquod peccatum, ad quod ipse non fuit determinatus: ergo non peccat. Prob. consequ. ideo solum peccaret, quia Cajum ad aliquod peccatum induceret, ad quod iste necdum fuit inclinatus: ergo si ad hoc jam est determinatus, non peccat Petrus consulens. Probatur etiam primum antec. dum Caju determinatus est ad furtum faciendum pauperi, jam fuit absolute inductus ad committendum furtum: ergo &c. Prob. antec. in quolibet individuo continetur species, &

genus: ergo si voluerit aliquod furtum in individuo, voluit etiam furtum in genere, sub quo continetur etiam furtum diviti faciendum. Resp. neg. antec. in probatione dist. antec. jam fuit determinatus ad furtum committendum, ac violandum jus hujus determinatæ personæ pauperis conc. sine hac determinatione negatur antec. & consequ. licet quodlibet individuum etiam participet de prædicato generico, hoc tamen per prædicatum individuale jam contrahitur ad hoc determinatum individuum, & non relinquitur in sua generali latitudine, aliàs sequeretur, quod volens occidere cervum, etiam velit occidere hominem, quia cervus continet prædicatum genericum animalis, sub quo continetur etiam homo.

Dico 10. Si aliquis Cajo in hoc casu non consulat, ut diviti furetur potius, quam pauperi, sed proponat duntaxat convenientiam, quæ in eo datur, quod pauper anteponatur diviti, probabiliter non videtur peccare. Ita Palao n. 12. Prob. in tali pura propositione tantum innuitur,

Rrr

mi-

minus peccatum esse, ac minorem injuriam irrogari diviti, quam pauperi; sed in tali representatione non adest aliqua culpa. Prob. min. Hac ratione neque consulitur, neque persuadetur furtum diviti faciendum, sed id, quod est verum, duntaxat proponitur.

27 Dico II. Si Cajus inductus à Petro furetur, postea diviti eundem ad restitutionem huic faciendam verè obligatum esse. Prob. Huic diviti est verum aliquod damnum factum, & hujus consulens Petrus est vera causa: ergo tenetur ad restitutionem. Prob. conseq. Si hoc non obstante à restitutione excusaretur, ratio esset, quia non suaserat, ut huic determinatè furaretur: hæc ratio nulla est. Prob. min. etiam hoc dato, Petrus consulens verè fuit causa, ut huic diviti in particulari fieret furtum.

Confirmat. Si Cajus omnino nihil cogitasset de furto, & Petrus in genere eidem suasset, ut furaretur, sine dubio ad restitu-

tionem rei postea ablatae obligaretur: ergo determinatio personæ non est necessaria.

Objic. Contra tertiam conclusionem n. 9. propositam, in cap. super eo, de usuris. habetur, quod illicitum sit pro vitanda occisione captivi consulere usuras: ergo nunquam licet consulere minus etiam pro evitando majore peccato. Resp. neg. conseq. disparitas est, quod usuræ non contineantur tanquam pars in occisione captivi, & qui hanc vult, non hoc ipso vult usuras, nec tantum avertitur à majore malo, sed etiam inclinatur ad novum malum prius non intentum.

Objic. 2. Contra eandem conclusionem tertiam. Etiam suadens minus determinato ad majus, in quo minus continetur, est causa moralis damni minoris, & tamen licitè facit: ergo. Resp. neg. antec. Quia ponitur jam fuisse Cajus ad illud determinatus, & simul ad aliquid plus.

Casus XLIV.

De Confessione in scripto peragenda.

Genovefa è Galliis oriunda, & linguæ Germanicæ valde modicum perita obsequiis cujusdam Dominae se addixit, atque cum ista moratur in loco, ubi nullus Gallicæ linguæ peritus Confessarius inveniri possit, uno excepto, qui libros Gallicos legat quidem, atque intelligat, non autem gallicè loquatur. Quia igitur Genovefæ pluribus mensibus, imò forsitan integro annò subsistendum erat, atque sine Sacramentali exomologesi vivere tamdiu difficillimum ipsi videbatur, ideo rescire cupit.

Quær. 1. Utrum volens confiteri peccata sua Confessario in scheda exarata ad legendum dare possit?

Quær. 2. Num aliquando licitè fieri possit Sacramentalis Confessio absque omni verbali sui accusatione?

Quær. 3. Utrum non potens verbaliter confiteri teneatur in scripto?

Synopsis.

§. I.

Resolvitur primum

Quæsitum.

Utrum volens confiteri peccata sua Confessario in scheda exarata ad legendum dare possit?

1. Confessio in variis circumstantiis potest fieri.
2. Ex quam obligatione Confessio verbalis sit facienda.
3. Si facta in scripto, valida, & licita sit, num ad eam detur obligatio.
4. Si aliter, quam in scriptis fieri nequeat, valida, & licita erit.
5. Idem tenendum, licet nulla

Rrr 2

urgen-

- urgente necessitate verbis Confessio fieri possit.
6. Florentinum in Decreto Eugenii Confessionem oris ampliativè sumpsit.
7. Quod non sine fundamento asseritur.
8. Solvitur objectio ex Capitulo, quam pœnitet. dist. 1, desumpta.
9. Nec obest, quòd Sacramentalis absolutio verbis sit facienda.
10. Nec præcepto quodam Divino, nec Ecclesiastico Confessio verbalis, licet hæc fieri possit, præcipitur.
11. Ex communi tamen Ecclesiæ consuetudine verbalis erit facienda.
12. Satisfaciet tamen pœnitens, si tali scheda tradita, & perlecta à Confessario, dicat; accuso me de omnibus in ista scheda contentis.
13. Quid si hæc verba proferret, postea autem primùm hanc schedam Confessario traderet?
14. Cardinali Lugoni videtur insufficiens.
15. 16. 17. Proponuntur Lugonis fundamenta.
18. Eò quòd talis accusatio verbalis non sit, prout tamen fieri debet, perfecta.
19. Sufficientem illam tamen esse videtur probabile.
20. Confessio solis nutibus sine omni verbo facta non videtur invalida.
21. Ex sufficiente ratione verbalem omittens non peccat.
22. Quænam rationes sufficientes appareant.

§. II.

Resolvitur secundum
Quæsitum.

Num aliquando licitè fieri possit Sacramentalis Confessio absque omni sui accusatione verbali?

23. Sine omni rationabili causa taliter facta Confessio saltem venialis erit.
24. Juxta communioem etiam mortalis.
25. An hæc gravitas à solius consuetudinis violatione proveniat?

§. III.

§. III.

Resolvitur tertium

Quæsitum.

*Utrum non potens verbaliter confite-
ri, teneatur in scripto, subjun-
gendo postmodum, ac-
cuso me &c.*

26. Urgente præcepto confiten-
di tenetur.
27. Etiam non urgente præce-
pto confitendi ad solatium
suum confitens tenebitur in
scripto confiteri, si nullus
Gallicam pronuntiationem
intelligens Confessarius adsit.
28. Nec obstat, quòd nemo
teneatur confiteri per inter-
pretem.
29. Nec hæc obligatio est de-
trimentum Confessioni ex-
trinsecum.
30. Cùm talis scriptio hîc &
nunc sit constitutivum illius
essentiale.
31. Etiam ægrotus non potens
verbaliter, bene tamen in
scripto, erit obligatus.
32. Inter mutum solummodo

ad breve tempus, & nostrum
casum non est paritas.

33. Non quælibet scriptura or-
dinatur ad publicam manife-
stationem.

34. Quandonam peccatum, ne
hoc è memoria excidat, scri-
bendum?

§. I.

Resolvitur primum
quæsitum.

*Utrum volens confiteri peccata sua
in scheda expressa Confessario
ad legendum dare possit?*

Confessio fieri poterit urgen-
te præcepto Divino, vel
Ecclesiastico, ob instans scilicet
periculum mortis, aut ipsum
tempus Paschale, vel liberè ex
devotione, ut è statu peccati
mortalis, quo se irretitum agno-
scit, liberetur.

Potest insuper quæstio insti-
tui, utrum Confessio in scriptis
facta sit valida, & licita attentis
Divino, & Ecclesiastico præce-
ptis; item utrum in necessitate
Sacramenti omnis Confessio ver-

Rrr 3

bîs

bis sit facienda, aut ex solo præcepto Ecclesiastico.

3 Denique, si Confessio non verbalis ponatur esse valida, uti & licita, dubitari ulterius poterit, utrum volens confiteri ex obligatione urgentis præcepti, aut ad majus suæ animæ solatium debeat in scriptis confiteri. His præmissis.

4 Dico 1. Quando pœnitens alio modo, quam in scriptis sua peccata explicare non potest, Confessionem scripto factam, & validam, & licitam futuram. Ita communis cum D. Thoma. *Quodlibeto primo. art. 10.* Layman. *de pœnit. cap. 4. n. 2.* Escobar *l. 15. n. 324* Lugo, de la Croix.

Prob. Conclus. ex communi fidelium usu à mutis, atque infirmis observato, quorum Confessio est valida, licet verbis non sit deposita. Prob. 2. Sacramentalis peccatorum explicatio in ordine ad validam absolutionem secundum suam essentiam considerata potest consistere in quocunque signo sui accusationis, uti patet in moribundis, & loqui non amplius valentibus: ergo etiam in litteris scriptis. Prob. 3, ex Tridentino *Seff. 14.*

cap. 3. & 5. ubi declarans Confessionem ut partem hujus Sacramenti solummodo dicit, partem hujus Sacramenti esse humilem accusationem, quâ pœnitens Sacerdoti omnia sua peccata, quæ memoriæ occurrerint, manifestat: sed hæc manifestatio etiam in scriptis fieri poterit: ergo &c.

Dico 2. Etiam si nulla urgente necessitate, eò quod verbis Confessio fieri possit, pœnitens sua peccata in scriptis explicet, hanc tamen ex defectu ejusdem partis ad Sacramentum hoc necessariæ, nequaquam invalidam futuram. Ita contra Richardum, Paludanum, Sotum, docet communis TT. cum D. Thoma in *4. dist. 17. q. 3. art. 4. quæstiuncula 2. ad 2. & quodlibeto primo. art. 10.* Suarezio *disp. 21. sect. 3.* Valquez *quæstiuncula 91. art. 4. dub. 4. n. 7.* Lugo *de pœnit. disp. 15. sect. 5.*

Prob. Conclus. Christus Sacramentum pœnitentiæ instituens nullum determinatum modum explicandi peccata præscripsit: ergo ex ipsius Christi instituentis voluntate non erit verbalis explicatio necessaria. Prob.

con-

conseq. explicatio peccatorum in scriptis facta æquè perfectè explicat peccata commissa, ac verbalis: ergo si perfectam solummodo explicationem ut partem Christus requisivit, non erit verbalis explicatio determinatè necessaria.

Confirmatur: Si verbalis explicatio esset determinatè necessaria, tunc moribundus, qui nullum ampliùs verbum proferre potest, solo nutu se reum accusans invalidè absolveretur: hoc est contra praxin Ecclesiæ: ergo verbalis sui accusatio non erit necessaria.

Confirmatur 2. etiam communiter dicitur, quòd Sacramenta constant verbis, tanquam formâ, & elementô tanquam materiâ: consequenter quòd ad Sacramenta requirantur verba; hoc tamen non obstante validum erit matrimonium, licet locô verborum adhibeantur alia signa internum consensum in nuptias manifestantia: ergo idem de Sacramento pœnitentiæ tenendum.

6 Objici potest nostræ conclusioni. Primò. Concilium Florentinum in Decreto Eugenii

materiam Confessionis nominat Confessionem oris: ergo verbalis erit necessaria necessitate Sacramenti. Resp. dist. antec. vocat Confessionem oris, accipiendo hunc terminum ampliativè: Concedo, strictè illum accipiendo, negatur antec. & conseq.

7 Urgent. Absque omni ratione verba Concilii accipiuntur in sensu ampliore, & minùs proprio: ergo nulla est distinctio. Resp. neg. antec. Fundamentum enim ita interpretandi depromimus ex citati Eugenii verbis adducto ab Adversariis textui statim subjunctis, *ad quam* (intellige Confessionem Oris.) *pertinet, ut omnia peccata, quorum memoriam habet, suo Sacerdoti confiteatur integraliter*: ergo per oris Confessionem nihil aliud intelligitur, quàm ut pœnitens sua peccata confiteatur integraliter.

8 Objic. 2. *Capitulum*; *quam* pœnit. de pœnitentia dist. 1. ubi dicitur, Confessionem per scripturam non esse faciendam: ergo &c. Resp. dist. textû: dicitur Confessio nō per scripturam, sed verbis facienda ex præscripto

pto Ecclesiastico : conc. ex præcepto Christi instituentis : negatur.

9 Objic. 3. Ipsa Sacramentalis absolutio est necessariò facienda per verba formalia : ergo etià accusatio peccatorum. Resp. neg. conseq. Disparitas enim consistit in eo , quòd vix necessitas possit occurrere , quæ exigat , ut absolutio aliter , quam verbis fiat , & in præsentem proferatur : ex parte autè Confessionis sæpiùs contingere potest , ut hæc verbis formalibus fieri nequeat. Accedit , quòd Tridentinum *Sess. 14. cap. 5.* expressè definierit non solum verba absolventis esse de se essentialia pœnitentiæ , sed insuper determinaverit verba ad validam absolutionem necessaria : nil simile quid habetur de accusatione Sacramentali.

10 Dico 3. Nec ullum præceptum Divinum , aut Ecclesiasticum dari , Confessionem per voces factam imponens , si hæc taliter fieri possit. Ita Lugo *de pœnit. Sacram. disp. 15. sect. 5. n. 78.* Probatio conclusionis est negativa , eò quòd tale præceptum ostendi nequeat.

11 Dico 4. Quemlibet tamen

ex communi Ecclesiæ consuetudine , rationem cujusdam legis habente obligatum esse ad verbalem , si hæc fieri possit , Confessionem. Ita Divus Thomas *quodlibeto 1. art. 10.* Canus , Navarr. Coninck , Layman. Bonacina *de pœnit. p. 8. n. 8. disp. 22. sect. 3.* Vasquez *lib. 4. dub. 4. n. 7.* Lugo *de pœnit. Sacram. disp. 15. sect. 5.* Illfong , Platelius &c. Ratio est , quòd communi , atque Ecclesiæ praxi sine rationabili causa non sit contraveniendum : ergo &c.

Dico 5. Sufficenter debito¹² confitendi verbaliter satisfecisse pœnitentem , qui Confessario dat schedam , ut descripta ibidem peccata priùs legat , ipse autem illis perlectis dicat , accuso me de omnibus , quæ in hac scheda contenta sunt. Ita cum communi docent Arriga , Gonet , Stephan. Palao *tract. 23. p. 10. n. 8.* Gobat , Stoz , Gormaz , Dicast. *disp. 8. n. 3.* Lugo.

Prob. In hoc casu jam fit talis verbalis Confessio , qua omnia sua peccata verbis Confessario explicet : ergo erit valida , & licita. Prob. antec. ex his confitentis verbis : prout in talibus cir-

circumstantiis proferuntur, Confessarius jam acquirit perfectam omnium delictorum notitiam: ergo talis verbalis Confessio erit sufficiens. Prob. conseq. ad validam Confessionem nequaquam requiritur, ut omnia peccata singillatim, & distinctè exprimantur per voces: ergo si notitiam omnium peccatorum hīs paucis verbis prolatīs in istis circumstantiis Confessarius acquisivit, Confessio talis erit sufficiens.

Confirmatur: si aliunde haberet sufficientem de quodam peccato notitiam à Petro commissō, tunc iste sufficienter se explicaret, dicendo: *accuso me de peccato, quod tibi jam est notum*: ergo etiam alter satisfaciet.

Confirm. 2. Si hodie invalidè confiterer, cras autem defectu cognito, denuo me accusarem dicendo: *accuso me de omnibus peccatis, quorum me heri reum dedi*: talis verbalis Confessio ad absolutionem sufficeret: ergo etiam sufficiet, quando perlectā antea schedā defectus commissos exprimente, subjungo: *Accuso me de omnibus in hac scheda expressis peccatis*, an-

tecedens, si non ab omnibus, saltem à Suarezio, Lugone, & majore DD. parte conceditur.

Alia modò quæstio movetur, ¹³ num poenitens sufficienter se accusaret; si Confessario diceret: *Accuso me de omnibus peccatis, quæ in hac scheda sunt exarata*. postea autem primū illam legendam Confessario daret, quin illis perlectis denuo se verbaliter accusaret? Cardinali de Lugo negativa videtur verosimilior, ob rationes sequentes.

Confessarius ante perlectam ¹⁴ schedam præcisè ex similibus Confitentis verbis nequaquam cognosceret sufficienter poenitentis peccata, sed in horum notitiam primū perveniret post lectam Confitentis schedam: ergo talis præmissa generica accusatio verbalis non sufficiet: atqui accusatio verbalis sufficiens est necessaria: ergo illa non sufficiet, eò quòd de se Confessario non ingeneret perfectam peccatorum notitiam, etiam prout in his circumstantiis profertur.

Secunda ratio. Ponamus, me ¹⁵ confiteri Confessario, dicendo, *Accuso me de peccatis, quæ po-*
 Sff stea

stea ad te scribam, talis accusatio verbalis non sufficeret: ergo neque prior sufficiet, qua dico, accuso me de peccatis, quæ in hac scheda lecturus es.

16 Tertia. Non sufficeret accusatio, qua dico: ego me accuso de peccatis, quæ per nuntium tibi postea significabo: ergo neque prior.

17 Quarta. Si Confessario linguæ Gallicæ ignaro mea peccata in Gallico idiomate exponerem, ita ut pro tunc Confessarius non veniret in meorum peccatorum notitiam, invalidè absolverer, licet postea ab alio linguæ Gallicæ perito peccatorum meorum speciem ille Confessarius agnosceret, nisi postea meam Confessionem repeterem, vel antea factam approbarem: ergo nec sufficiet Confessio per schedam primum postea legendam facta. Prob. consequ. in tali casu idiomatis Gallici verba Confessario, hujus linguæ ignaro, nihil significarent: ergo illa Confessio non foret sufficiens.

18 Rationibus istis opponi potest, ex illis tantum sequi; ejusmodi verbalem Confessionem non substitutam, si porrecta

scheda primum legeretur post datam absolutionem, non autem, si antea, si ante istam: quod idem de explicatione idiomatis Gallici tenendum: ergo ex illis nihil probatur. Responderi potest negando: rationem dant, quod verbalis accusatio ex se debeat perfectam notitiam omnium peccatorum generare: hoc autem non facerent prædicta in talibus circumstantiis prolata verba. Consideranda igitur est diversitas circumstantiarum, in quibus illa verba proferuntur, si enim post jam perfectam schedam dicam: *Accuso me de omnibus in hac scheda prolatis*; generant ista sufficientem notitiam omnium jam antea perfectorum, quorum memoriam adhuc Confessarius retinere supponitur. Cum autem horum nulla notitia ante perfectam schedam habeatur, si tunc proferantur, nullius peccati notitiam audienti Confessario prolata hæc verba generalia suppeditant contra præceptum Ecclesiasticum, volens, ut verba sui accusatoria sufficientem sui accusationem contineant.

Ur-

19 Urgent: si immediatè post talem verbalem accusationem præsente adhuc confitente scheda legatur, tunc priùs prolata verba adhuc moraliter loquendo perseverant, & consequenter coexistunt virtualiter, seu in suo effectù: ergo talis accusatio erit sufficiens. Prob. antec. Accusatio sui debet esse dolorifera, talis autem censetur etiam esse, si ab initio peccata sine dolore fuerint exposita, modò post finitam accusationem ante factam absolutionem eliciatur dolor, & hoc ex eo capite, quia prior accusatio videtur adhuc continuari: ergo idem de altero casu tenendum. Resp. hanc responsionem reddere sententiam istà probabilem: majoris tamen securitatis gratià consultiùs futurum, si illa priùs prolata verba denuo repetantur.

20 Objici ulterius nostræ conclusioni potest. Si verbalis Confessio est necessaria, tunc omnis solis nutibus, & sine omni verbo facta Confessio erit invalida, sequela est falsa: ergo &c.

Resp. dist. Majorem: Omnis talis Confessio esset invalida, si deesset aliqua essentialis pars ad

substantiam hujus Sacramenti requisita: conc. Si hæc non desit, & verba requirantur tantùm ex præcepto Ecclesiastico: nego antec. & conseq.

Urgent: Si præceptum Ecclesiasticum Confessionem verbalem præcipit, tunc illud non observans peccabit; consequenter non erit dispositus ad recipiendam absolutionem. Resp. dist. antec. peccabit, si ex nulla ratione sufficiente verbalè Confessionem omitteret: conc. si adsit sufficiens ratio eundem excusans: neg.

Urgent: Si ob causam rationabilem aliquis ab hujus præcepti observatione excusatur, tunc debet ostendi talis sufficiens causa: hæc ostendi nequit: ergo &c. Resp. Causas rationabiles in scriptis confitendi juxta Rainaudum in *Hetroclit. tom. 16.* esse rationabile pœnitentis commodum: juxta Laym. si ægrotus difficulter loquatur: juxta Sporerum, si Confessarius sit surdaster, aut ipse pœnitens. juxta Palaum, si hoc modo perfectior notitia peccatorum Confessario ingeratur. juxta Tamburinum, si pœnitens sit scrupulosus, & al-

ter sua peccata non rectè explicet, aut si verecundia impediat, ne oretenus peccata sua explicet, quia tamen verecundia non videtur posse impedire confitentem, quin hæc verba proferat: *Accuso me de contentis in hac scheda peccatis*: ex causa verecundiae nemo poterit impediri ab his memoratis verbis: *Accuso me de contentis in hac scheda peccatis*.

§. II.

Resolvitur secundum

Quæsitum.

*Num aliquando licitè fieri queat
Confessio Sacramentalis sine
omni vocali sui accusa-
tione?*

Pœnitens, aut vult confiteri urgente præcepto, tum ob tempus Paschale, tum ob periculum instantis mortis, aut ex sola devotione, ut è statu peccati mortalis se liberet.

Dico 1. Si pœnitens nullam omnino causam habeat confitendi per schedam absque omni voce humana, sine peccato saltem veniali talis Confessio si-

eri haud poterit. Ita tradunt Sotus, Diana, Regin. Bonacin. Lugo, Arriaga.

Prob. Qui universalem totius Ecclesiæ consuetudinem absque omni gravi, & rationabili causa non observat, peccat saltem venialiter: ergo cum universalis Ecclesiæ consuetudo Confessionem verbalem introduxerit, ut docet communis experientia, sine peccato saltem veniali omitti hoc non debet.

Diximus saltem *venialiter* ta²⁴ lem peccaturum esse; quando enim Doctorum auctoritatem consulimus ferè omnes in hac re gravem obligationem agnoscunt: eò quòd tali novo, & ad se explicandum minùs idoneo more facta Confessio sine rationabili causa videatur esse contemptus, & cujusdam irreverentiæ species mortale peccatum inducens, juxta Suarezium, Coninck, Filliucium, Palaum, Gormaz, Viva.

Etiamsi autem communior²⁵ sententia culpam gravem in talis consuetudinis violatione agnoscat, dubium tamen vel maximè est, utrum hæc gravitas à sola hac consuetudine proveniat.

niat. Ratio dubitandi est: potest enim dubitari, an non consuetudo confitendi per voces suum ortum attribuere possit, & non magis, ac potius communi, in aliis etiam negotiis observato ab hominibus modo: isti enim dum cum presentibus agunt, & sua negotia conficiunt, non meris nutibus, aut scriptura, sed vocibus se mutuò explicant: ergo consuetudo confitendi per voces potest provenisse ex hac communi praxi, quin ipsi practicantes habuerint animum obligandi ceteros ad Confessionem verbalem.

Cæterum suppositis nostris principiis, quod scilicet valeat Confessio ut verbalis, si perfecta scheda confitens postea subjungat; accuso me de his omnibus, quæ in scheda hac expressi; non eveniet facile casus, in quo talis Confessio fieri non possit; quodsi autem omni penitus potestate loquendi quis privatus sit, ipsa necessitas talem à vocali Confessione excusabit.

§. III.
Resolvitur tertium

Quæsitum.

Utrum non potens verbaliter confiteri, teneatur in scripto: subjun-

gendo postmodum: accuso me &c.

Dico: si præceptum confitendi urgeat ob tempus Paschale, aut instantis mortis periculum, nec prævideatur ad futura occasio, in qua verbaliter quis confiteri alii Sacerdoti poterit, probabilius talem obligatum fore ad scribenda sua peccata. Ita sentiunt D. Thomas *dist. 1. q. 3. art. 4. quasiunc. 3. ad 2.* Paludanus, Sylvester, Major, Cajetan. Petrus Soto, Lugo *de pœnit. disp. 15. sect. 4. n. 87.* Suarez, Vasquez, Escobar, Averta, Dicast. Gormaz. Probatur: per se quilibet tenetur deponere Confessionem materialiter integram, & peccata, quæ in conscientia illius dantur, confiteri, nisi quædam rationabilis causa eundem excuset: atqui nulla rationabilis causa talem excusat: ergo tenetur materialiter illam integram Confessionem peragere: sed ad hanc peragendam necessaria est annotatio peccatorum in scheda modò superius in-

Sff 3

sinua-

sinuato: ergo hoc modo erit facienda. Prob. maj. Si esset singularis causa à materiali integritate excusans, foret hæc periculum revelationis per amissionem schedæ, aut hujus retentionem à Confessario: hæc ratio non excusat: ergo non habetur ratio excusans. Probat. min. schedæ post Confessionem peractam potest immediatè discerpi, aut comburi: Item ne ante peractam Confessionem amittatur, potest illa in præsentia Confessarii scribi, aut cum ea diligentia, & cura custodiri, cum qua alia documenta, obligationes, & alterius gravis momenti res afferuntur: ergo non est prudens timor, ne illa schedæ amittatur, aut peccata ibi scripta revelentur. Neque ex parte Confessarii, ne iste fortassis schedam retineat, & peccata postmodum aliis enumeret: si enim sigillum violare decrevit, manifestare poterit etiam verbalem Confessionem: ergo nec hæc esset facienda.

Confirm. Qui per vocem humanam confitetur, pariter timere potest, ne alius assistens, vel se occultans, sua peccata intelligat: ergo sicut ex hoc non da-

tur excusatio à Confessione verbali, ita neque dabitur in altero casu, saltem ordinariè, cum scilicet singulares, & extraordinariæ circumstantiæ absint, quæ prudens judicium fundare possunt, adesse hîc & nunc proximum quoddam revelationis periculum. Supposito autem, quòd nulla specialis ratio in hoc casu detur, excusans ab integritate materiali Confessionis, facile probari poterit, in scripto talem manifestationem dictò modò esse faciendam. Nam, qui tenetur ad certum finem, tenetur etiam ad media licita, & de se non nimium difficilia: atqui annotatio peccatorum in schedæ est medium in tali casu necessarium non nimis difficile: ergo tenetur hoc medium arripere. Minor constat ex dictis.

Dico 2. Etiam si præceptum²⁷ Confessionis non urgeat, sed aliquis ad solatium suum, atque ad expiandum peccatum mortale, quo se maculavit, confiteri velit, hîc & nunc autem tantum Sacerdos adsit, qui pronuntiationem Gallicam non intelligat, Gallicam autem scripturam legere, ac interpretari sciat, talem pro-

probabilius ad scribendam schedam dicto modo obligatum esse. Ita de Lugo, & ceteri supra citati.

Conclusio videtur deduci ex dictis: cum enim velit Confessionem Sacramentalem, etiam debet velle media ad hanc necessaria, si hæc non sint nimis difficilia.

28 Objic. Contra hætenus dicta: licet permissum sit confiteri per interpretem ad hoc tamen nemo obligari potest: juxta Cajetanum, Ledesnam, Sotum, Medinam, Joannem Majorem, Paludanum, Suarezium *disp. 36. sect. 6.* Vasquez *quest. 91. art. 4. dub. 3.* ergo nemo tenebitur ad Confessionem mediante scriptura faciendam. Resp. quod confitens per interpretem debeat sua peccata alteri, quam Sacerdoti exponere: nil simile contingit in Confessione per schedam.

29 Objic. 2. Theologi communiter docent præceptum Divinum confitendi non obligare cum gravi detrimento extrinseco: atqui Confessio per schedam facienda est tale grave detrimentum extrinsecum: ergo cum hoc

non erit peragenda. Respond. conc. Maj. neg. min. expositio enim commissi peccati est detrimentum Confessioni intrinsecum, tanquam constitutivum illius essentielle.

Urgent: Licet aliqua expositio peccatorum sit essentialis Confessioni, tale tamen constitutivum non est Confessio per scripturam determinatè accepta: ergo nulla responsio.

Resp. dist. antec. Confessio per scripturam non est tale essentielle constitutivum Confessionis, si per verba fieri possit Confessio, conc. si taliter fieri nequeat: neg. Confessio per nuntus, & alia signa ordinata non est quid essentielle Confessionis: tale tamen evadit, cum quis loqui non possit.

Objic. 3. Juxta Laym. n. 3.³¹ non est obligatus scribere suam Confessionem ægrotus, qui ex infirmitate verbaliter confiteri non potest: ergo &c. Resp. ob rationes superius allatas contrarium nobis videri probabilius.

Objic. 4. Mutus solummodo ad tempus, speransque se loquelam breviter recuperaturum, præcepto annuæ Confessionis

in

in & pro tali statu non obligatur: ergo neque ad scripturam dabitur obligatio. Prob. antec. huiusmodi furdo est insolitum, & hinc facile valde difficile scripto, vel nutibus sua peccata exponere: ergo non erit ad hæc obligatus.

Resp. Ex dictis constare, hunc modum sua peccata explicandi nequaquam esse valde difficilem, atque in casibus extraordinariis inusitatum. 2. dō Talis habet spem brevī recuperandi usum linguæ, cū enim aliunde constet, Ecclesiam non esse difficilem, ut etiam ex aliqua non adeo gravi causa Confessio Paschalis differatur, etiam hæc dilatio ob talem causam à benevola Ecclesia benignè præsumi poterit, tum ut apertiùs postea per voces, quàm per mera signa explicet sua peccata, tum ut modus Confessionis cōmuniter ab Ecclesia receptus observetur; quòd si autem absolute tantum linguæ usum retineam, ut possim dicere: *Accuso me de scriptis in hac scheda peccatis*, si quis absolute velit confiteri, vel prævideat Confessionem in longissimum tempus differendam ali-

às fore, hanc necessitatem confitendi per scripturam in casu, quo urgente præcepto non brevī recuperandus linguæ usus speretur, agnoscunt Cajetanus, Sotus, Navar. Toletus, Palao de *pœnit. disp. unica. pun. 8. num. 10.* cū enim ad alias res minùs nobis utiles scripturā utamur, non videtur iste modus esse nimis difficilis pro suscipiendo Sacramento.

Objic. 5. Esto, quòd talis scriptura de facto soli Sacerdoti manifestetur, scriptura tamen per se dirigitur ad publicam manifestationem: est insuper apta, ut cæteris talium scriptorum notitiam aperiat, & plerumque aperit: ergo Divinum, aut Ecclesiasticum præceptum ad talem Confessionem non obligabit. Resp. negando, quòd omnis scriptura à nobis dirigatur ad publicam manifestationem, cū multa pro sola nostra privata notitia nobis annotemus. 2. dō. Etiam verbis volumus aliqua cæteris manifestare, & publica facere; & tamen Confessio verbalis est præcepta, quia etiam occultè fieri potest: ergo idem de scriptura dicendum.

Objic.

34 Objic. 6. Juxta Cajetan. Sotum, Valentiam, Palaum *tract.* 23. p. 10. n. 3. nemo tenetur scribere Confessionem, ne peccata è memoria excidant: ergo &c. Prob. antec. ut bene confiteamur, sufficit diligentia moralis, sed hæc non exigit scripturam peccatorum: ergo ut Confessio bene fiat, non requiritur scriptura. Confirm. antec. etiam si timeam, ne aliquod determinatum peccatum è memoria excidat, non tamen obligor illud in scripto annotare: ergo absolutè etiam non ero obligatus, ut omnia peccata scribam, si aliter hæc explicare non possum. Prob. conseq. qua lege teneor confiteri unum meum peccatum, ea lege etiam teneor omnia mea peccata confiteri: ergo si unum non teneor annotare, ut confitear, neque tenebor, ut omnia confitear, ista annotare.

Respondeo: quærendo ex his Authoribus, vel loquuntur de

annotatione peccati cujusdam commissi facienda longo tempore ante illud, quo postmodum confiteri intendo, vel est quaestio de annotatione peccati facienda tempore præparationis ad Confessionem, si hoc posterius, concedimus, quòd debeat annotari, & scribi peccatum, quando quis præparat se ad Confessionem proximè faciendam, & nullo alio signo ad refrendam talis peccati memoriam uti possit, quod tamen vix inveniet; negamus autem, quòd peccans v. g. hodie & volens post mensem, vel duos confiteri debeat tale peccatum sibi in scripto annotare, ne ex memoria eidem excidat Ratio est: quòd talis annotatio sit exposita periculo revelationis, eò quòd facilè talis scriptura amitti possit; hinc Ecclesia ad talia præsumitur non obligare, tanquam ad medium quoddam extraordinarium,

T t t

Ca-

Casus XLV.

De Absolutione Acatolici in articulo mortis.

A Catholicus quidam gravior, ac periculosè decumbens in loco Catholico firmiter suæ hæresi adhæret, firmiter credens, se habere veram fidem: dolet etiam de peccatis omnibus, nolenstamen, nec de fide nostra, nec de absolutione quidquam credere.

Quær. An talis saltem sub conditione sit absolvendus?

Synopsis.

1. Ad licitam talis acatholici absolutionem quænam sint necessaria?
2. Præfens agrotus videtur esse hæreticus solummodo materialis.
3. Quòd suum dolorem de peccatis externo quodam signo prodiderit.
4. Videtur, adfuisse Confessio aliqua generalis.
5. Juxta Tridentinum peccata distinctè, ac singillatim sunt explicanda.
6. Quæ tamen distincta explicatio non videtur in omnibus circumstantiis ad valorem necessaria.
7. In administratione Sacramentorum dari possunt intentiones solùm implicitè, ac materialiter contrariæ.
8. Similes intentiones contrariæ etiam in volentibus absolvi dari possunt.
9. Moribundus iste probabilius habuit intentionem obtinendæ absolutionis ab habente potestatem.
10. Quomodo hæc intentio poterit colligi.
11. Probabiliter etiam omnia ad conferendam absolutionem necessaria habuit.
12. Neque certitudo de hac disposit-

positione in articulo mortis est necessaria.

13. Hinc nostro iudicio probabiliter absolvi potuit.

Resolvitur Quæsitum.

An talis saltem sub conditione sit absolvendus?

1 **U**T talis licitè absolvi possit, necessaria sunt sequentia. Primò. Quòd possit prudenter præsumi ægrotum esse duntaxat materialiter hæreticum, seu potius invincibili hic & nunc ignorantia, dubiove circa res fidei laborare. Secundò. Quòd adsit sufficiens argumentum doloris, ac propositi ad valorem, fructumque hujus Sacramenti requisiti. Tertiò. Quòd in tali casu requisita integritas Confessionis adsit. Quartò. Ut habeatur, & appareat sufficiens intentio suscipiendi hoc Sacramentum.

2 Ex positione casus videtur hic periculosè decumbens fuisse hæreticus solum materialis, & invincibili ignorantia laborare; ponitur enim, quòd credat, se habere veram fidem, neque facile aliquis negare poterit, etiam

inter medios Catholicos degentem materialibus hæreticis annumerari posse, præsertim simplicis animi, atque ad sublimiora penetranda incapacis ingenii hominem, cui pastores acatholicos continuò dissuadent, ne examinãdis in materia fidei controversiis se immisceat, nec secus, uti Catholici Sacerdotes similia plebeis, & nullius capacitatis hominibus occinere consueverunt.

Secundò, ponitur in casu, 3 quòd etiam doluerit de omnibus peccatis; ex quo deducimus, quòd etiam propositum habuerit saltem implicitum, & in actu doloris supernaturalis saltem virtualiter contentum. Sicut enim probabiliter præsumi potest, quòd sit materialis duntaxat hæreticus, ita etiam probabiliter supponitur, quòd explicitè significatus, & proditus dolor ac propositum fuerint quid supernaturale. Dixi: quòd fuerit explicitus, ac sensibilis dolor: si enim nullo signo externo fuisset iste proditus, in casu non fuisset positum, quòd de peccatis omnibus doluerit.

Tertiò: videtur etiam adfuisse 4

Ttt 2

se

se aliqua Confessio saltem generalis, casu quo hunc suum dolorem supernaturalem aliquo signo externo prodiderit. *Confessio*, inquam, *generalis*, præscindendo adhuc, utrum ista in ordine ad obtinendam absolutionem generalem ordinata fuerit, nec ne. Qui enim signò externò fatetur, se dolere de peccatis suis, utique aliqua à se commissà fuisse confitetur. Dubium igitur duntaxat superest utrum talis generalis Confessio ad conferendam absolutionē Sacramentalem fuerit sufficiens, si ratione virium de particularibus delictis se accusare potuisset, hanc tamen in specie faciendam Confessionem omiserit.

- 5 Quòd si ex mente Tridentini velimus naturam, & dotes ad hoc Sacramentum Confessionis necessarias colligere, docet illud *Seff. 14. c. 5.* poenitenti sua peccata non in genere duntaxat, sed *in specie & singillatim* exponenda esse, & licet juxta Authores Concilium hoc loco de illo duntaxat casu agat, quo distinctè, ac singillatim peccata exponi possint, non autem de casu extraordinario, in quo peccata taliter in spe-

cie explicari ampliùs ob vim morbi nequeant; in præsentiam casu ægrotus ponitur adhuc sufficientes vires habuisse, ut quædam in particulari peccata explicaret: ergo, cùm horum explicationem omiserit, ad recipiendam absolutionem videtur fuisse indispositus.

Haftenus allata utique evincunt respectu alterius, qui nihil habet dubitationis de universali Romanæ Ecclesiæ doctrina ad fidem, & ad mores pertinente, si vires, & tempus ei permittant, etiam in mortis vicinia distinctam peccatorum Confessionem eidem esse faciendam: at verò an idem tenendum pariter sit de eo, qui hinc & nunc invincibiliter, ac citra culpam quoque suam ignorat, aut dubitat, an Catholica Religio sit potius vera, quàm Lutherana, & quod ex hoc dubio invincibili sequitur, an Christus à fidelibus etiam distinctam, & non genericam tantum peccatorum Confessionem requisiverit, prout Catholici tuerentur, vel non, de tali dubitari fors poterit: cùm enim satis certum sit dari quasdam causas, ob quas distincta peccatorum exposi-

positio necessaria non sit ad integritatem formalem Confessionis, utique probabile erit, vel saltem prudenter dubitari poterit, an non inter easdem causas pro absolutione in articulo mortis ad dictum finem sufficientes sit etiam ipsa ignorantia, vel dubitatio hinc & nunc invincibilis de necessitate talis Confessionis distinctæ peccatorum in particulari.

Verum dicet non immeritò aliquis, demus, hunc ægrotum fuisse materialem duntaxat hæreticum: concedimus, eundem habuisse verum dolorem, ac propositum, ac insuper Confessionem magis specificam in hoc casu desiderari non potuisse: videtur tamen absolutio propterea illi deneganda, quòd hæc nolenti obtrudenda non sit, ipse autem moribundus noluerit aliquid de absolutione audire, & consequenter suam hanc Confessionem ad obtinendam absolutionem non ordinaverit.

7 Ut hoc dubium eventiletur, considerata erunt, quæ de contrariis intentionibus Ministri Sacramentorum cõmuniter traduntur, Ibidem docent primò

Theologi, Ministrum posse inadvertenter habere intentiones contrarias, quando scilicet nescit illas esse contrarias; ut, quando aliquis verè conferre vult alteri Baptismum, non tamen conficere Sacramentum: sunt autem ejusmodi intentiones se invicem excludentes non cognitæ ut tales, consequenter solum implicite, & materialiter contrariæ.

Secundò. Ulteriùs docent, posse aliquem etiam cum intentionibus contrariis conficere Sacramentum, si nimirum intentio faciendi verum Sacramentum prævaleat alteri oppositæ intentioni. Hac ratione hæretici judicando Baptismum non conferre gratiam ex opere operato, dum alium baptizant, non volunt aliquod signum practicum ex opere operato conficere conferens gratiam; quia tamen absolute volunt aliquod Sacramentum conferre, hinc iste Baptismus ut validus ab Ecclesia agnoscitur.

Quòd si tertio Ulteriùs ex Theologis quæras, quænam ex intentionibus contrariis sit judicanda prævalere? reponunt il-

Ttt 3 lam,

lam, quæ præcipua est, & magis appretiativè adhæret suo objecto, ita, ut voluntas alteram potius defereret, si ab alterutra foret desistendum. Ratio hujus est, quòd intentio magis appretiativa sit absoluta, sed absoluta prævalet solummodo conditionata: ergo magis appretiativa prævalet alteri.

8 Quæ modò de intentione Ministri Sacramentorum dicta fuerunt applicari cum proportionem possunt intentioni volentis, & nolentis absolvi à peccatis per Sacerdotem Catholicum: nam ægrotus iste ideo noluit absolvi à suis peccatis per Sacerdotem Catholicum, quia ex erronea, & invincibili persuasione judicabat, hanc facultatem non competere Sacerdoti Catholico, quin imò putabat, se peccaturum pariter, in quantum petendo, & accipiendo hanc absolutionem profiteretur Religionem Catholicam esse veram, suam ex opposito falsam: ne itaque contra suum dictamen, quo invincibili ex errore judicabat suam sectam esse veram, ageret, ideo omni modo recusaverat absolutionem à Sacerdote

Catholico conferendam. Ex altera parte, cum etiam hæretici à suis pastoribus absolutionem suorum peccatorum expectant, atque istam medium quoddam esse agnoscant, ad obtinendam peccatorum remissionem necessarium, vel ut conducent ad æternam beatitudinem, ideo probabilissimum est, memoratum hæreticum habuisse desiderium, & voluntatem obtinendi absolutionem à suis peccatis: cum enim ponatur habuisse verum dolorem, & propositum non amplius peccandi, ideo etiam voluntatem habuit omnia illa præstandi, quæ ad salutem obtinendam sibi hic & nunc apparebant esse necessaria, vel conducibilia: atqui videbat, & sciebat, absolutionem esse ejusmodi necessarium, vel saltem multum conducent medium: ergo habuit voluntatem obtinendi absolutionem.

Ex his colligimus, potuisse ægrotum hunc acatholicum, habuisse verum, & efficax desiderium obtinendi simpliciter absolutionem à Sacerdote habente veram potestatem absolvendi, errasse autem duntaxat invincibili-

biliter in eo, quod iudicaverit, hanc potestatem Sacerdoti Catholico neutiquam competere: vel si hæc etiam illi competeret, illicitum sibi sub mortali esse accipere absolutionem à Catholico Sacerdote. Superest itaque dubium, cuinam ex his duabus suis intentionibus magis adhæserit, seu quamnam illarum magis apprehenderit.

10 Hoc dubium meo iudicio facile tolli potuit; si nimirum Sacerdos Catholicus ipsum interrogavit, utrum non ita sit constitutus, ut, si adesset aliquis Sacerdos, qui haberet potestatem eundem absolvendi, & à quo licite posset petere absolutionem sibi in extremo hoc periculo summopere necessariam, utrum, inquam, non sit ita constitutus, ut ab illo absolutionem expeteret? quod si itaque affirmative respondisset, prout absque dubio respondisset, abunde constitisset, quod voluntatem accipendi absolutionem magis apprehendit, & consequenter absolute expetat; hic & nunc autem ex errore quodam invincibili seductus eam nolit à Catholico accipere, casu autem quo respondisset,

se ab hæretico tantum, & à nullo alio expetere absolutionem, licet etiam Catholicus haberet hanc potestatem absolvendi valide, adhuc puto nondum sufficienter probatum esse, quod pro tunc non habuerit absolutam voluntatem obtinendi absolutionem; quia scilicet absolutionem à Sacerdote Catholico conferendam præcisè ex errore quodam invincibili recusaverat. quia scilicet iudicabat, hoc sibi esse illicitum, interea tamen adhuc magis desiderabat simpliciter absolvi à peccatis, quam neglecta absolutione ex hac vita discedere.

Adhuc autem longè melius faceret Sacerdos, si moribundum acatholicum interrogaret, utrum non ita sit constitutus, ut si nostra Religio esset vera, & illius falsa, ipse velit nostram amplecti, & adhibere media, quæ inter Catholicos morientibus adhiberi solent? quod si postea responderet affirmative, dico, quod tunc jam haberet saltem implicitam voluntatem accipendi absolutionem à Sacerdote Catholico, sub hac scilicet conditione, si vera sit Religio Catholica

lica: ergo cū hęc conditio, scilicet veritas Religionis Catholice, sit impleta, habebit talis acatholicus absolutam, licet implicitam voluntatem accipiendi absolutionem ab hoc Sacerdote, imò explicita etiam voluntas; conditionata tamen in suo modo tendendi, si scilicet sit vera Religio Catholica, in illo positus his circumstantiis præsumi poterat; si enim aliquis Catholicus in extrema tali necessitate constitutus, quando edit signum aliquod doloris etiam indifferens ad Confessionem prudenter judicatur, vel præsimitur habere voluntatem explicitam, & absolutam accipiendi absolutionem; etiam talis acatholicus præsumi potest, habere talem explicitam voluntatem saltem in suo modo tendendi conditionatam, quæ absoluta evadit, eo ipso, quod purificata fuerit conditio: cū ergo ad valorem cæterorum Sacramentorum non sit necessaria intentio in suscipiente, quoad modum tendendi absoluta, sed sufficiat, quod purificata conditione fiat primum, pro illo tamen instanti absolutum, ita neque ad hoc Sacramen-

tum ejusmodi, quoad modum tendendi explicitè absoluta intentio erit necessaria, sed sufficiet conditionata, si per implicitam pro illo tempore conditionem evaserit à parte rei absoluta.

Habemus igitur ex omnibus¹¹ hactenus disputatis, quod memoratus moribundus probabiliter materialis tantum hæreticus extiterit; 2. dō. Quod etiam doluerit de suis peccatis; hunc suum dolorem signo quodam sensibili expresserit. 3. tiō. Quod deposuerit Confessionem hic & nunc probabiliter formaliter integram, & quod denique 4. tō, hanc suam Confessionem probabiliter ad obtinendam absolutionem ordinaverit. Cū igitur ad conferendam alicui absolutionem præter enumerata nihil aliud quidpiam ut necessarium desiderari possit, ideo memoratus moribundus hæreticus videtur probabiliter posse absolvi saltem sub conditione.

Licet autem præsumptio¹² quam Sacerdos Catholicus ob allatas rationes habere potest de debita dispositione hujus moribundi, sit valde incerta, & for-

fortassis etiam falsa: non tamen hæc incertitudo obstat, quo min⁹ absolutio illi impertiri possit. Ratio est, quòd in casu extremæ necessitatis non teneamur sequi sententiam probabiliorē, vel certam in administratione Sacramentorum, cū etiam in talibus circumstantiis liceat uti materiā dubiā in Baptismo. Præterea aliqui defendunt posse absolvi moribundum, si dat signa quædam indifferentia doloris, quin ulteriùs exprimat, ad quem finem eum ordinet. Imò si etiam omnino nulla signa possit edere, neque ediderit, judicant eundem sub conditione absolvi posse, & de facto communiter absolvunt. 3. tiò. Qui est Author Sacramentorum vult potiùs hac ratione consuli animarum salutem aliàs periclitanti, ita ut malit eam verborum formulam, quæ per se constituere posset formulam Sacramentorum, periculo nullitatis sub conditione exponi, quàm ut denegata absolutione animæ à se redemptæ pereant: cū etiam aliàs sæpissimè, vel docendi, vel discendi gratiā illas formulas proferamus absque intentione conferendi

Sacramentum. 4. tiò. In aliquibus Diocesisibus viget consuetudo; vi cuius omnes infantes, qui instante periculo, mortis ab obstetricibus baptizati fuerunt, cessante periculo à Sacerdote denuo sub conditione rebaptizentur: cū tamen multum probabile sit, legitimè baptizatos fuisse, & vix probabile, quòd non sint validè baptizati: ergo videtur etiam esse licitum sub conditione talem absolvere, cū nobis saltem videatur probabilius, talem esse dispositum, quàm memoratos infantes ab obstetrice bene instructa non fuisse validè baptizatos. Nulla igitur ratio videtur ab adversariis afferri posse, quæ persuadeat probabile non fuisse, memoratum acatholicum ad recipiendam absolutionem capacem non extitisse.

Cū igitur, ut dictum urgente extrema necessitate in administratione Sacramentorum liceat uti sententia probabiliori, ideo judicamus, eidem sub conditione saltem absolutionem impertiri potuisse. Salvo tamen semper meliori aliorum iudicio.

Casus XLVI.

*De Confessione ad lucrandas Indulgentias plenarias
necessaria.*

CUm ad lucrandas Indulgentias Confessio, & contritio tanquam præscripta opera peragi jubeantur, hinc volens aliquas lucrari, ex suo Confessario

Quær. Utrum non sola Contritio ad hunc finem sufficiat?

Synopsis.

1. Confessio Sacramentalis diversis formulis à Pontifice præscribitur.
2. Constituto in gratia non videtur esse necessaria Confessio ex cap. Omnis utriusque sexus.
3. Quia hæc tantum requiritur, ut certius tollatur obex consequendi Indulgentias.
4. Neque obest, quòd dicatur: *contritis; aut verè pœnitentibus, ac confessis.*
5. Non potest dici, num requiratur Confessio omnium, vel aliquorum tantum venialium.
6. Sacerdotes lucrari volentes Indulgentias non semper præmittunt Confessionem.
7. Sacra Communio est necessaria, quia per se, & non propter aliud, uti ipsa Confessio, exigitur.
8. Quia jejunium, eleemosyna præscribuntur, ut necessaria dispositio non autem ipsa Confessio, hinc illa, non autem ista, sunt necessaria.
9. Videtur solum addi Confessio, quatenus potest esse necessaria ad statum gratiæ.
10. Sententia non exigens Confessionem ob allata est probabilis.
11. Sed æquè probabiliter exigitur Confessio.

12. Quia est conditio, sine qua non conceditur Indulgentia.
13. Ad exigendam Confessionem potuit haberi prudens ratio.
14. Item, quia constitutis in mortali juxta quosdam est necessaria.
15. Probabilitas sententiæ negativæ non supplet defectum Confessionis ad Indulgentias requisitæ.
16. Nec obstat cap. Omnis utriusque sexus. n. 3.
17. Solvitur secunda ratio advers. n. 4. proposita.
18. Nec prodest sententiæ negativæ, quod contritione mortale deleri possit.
19. Sine fundamento advers. dicunt conjunctionem copulativam, ac sumi disjunctivè.
20. Confessio omnium venialium non est necessaria.
21. Neque praxis Sacerdotum non semper Confessionem præmittentium aliquid probat.
22. Negantibus est probandum, Confessionem habere rationem solius medii.
23. Tò contriti in Bulla sumitur in genere.

24. Concluditur, utramque sententiam esse probabilem, affirmativam verò tutiorem.

Resolvitur Quæsitum.

De necessitate Confessionis ad lucrandas Indulgentias.

QUædam Bullarum Indulgentias fidelibus concedentes faciunt mentionem de Confessione: alia autem de hæc tacent, quæ mentionem faciunt de illis, utuntur ut plurimum hæc verbis: *præmissa, aut facta Confessione concedimus (Indulgentias) omnibus verè pœnitentibus, & confessis.* hæc forma habetur expressa in jure: in *Extravag. de pœnit. & Remiss.* & in *Clem. unica.* Item: *contritis & confessis.*

Quodsi Pontifex sufficienter, atque expressè in sua Bulla Confessionem requisiverit, quod factum Authores communiter asserunt: si utatur hæc verbis: *præmissa, aut facta Confessione*, omnes affirmant, eandem ut conditionem, sine qua non fore necessariam. Dubitatur autem de mente Pontificis, quando posterioribus formulis fuerit u-

U u u 2

sus:

lus : hīs scilicet : omnibus verè pœnitentibus , & confessis. Item : contritis , & confessis.

2. Afferemus itaque utriusque opinionis argumenta , & rationes , ut , quid in hoc puncto sentiendum sit , judicemus.

Qui constituto in gratia necessariam Confessionem esse negant. Primò ita argumentantur : ex cap. *omnis utriusque sexus* constat , usum Ecclesiæ esse , ut præceptum de Confessione intelligatur de mortalium Confessione : ergo etiam , quando in formula Indulgentiarum præcipitur Confessio , intelligenda hæc est de mortalibus : ergo qui caret mortali , non erit obligatus ad confitendum. Ita Suarez *disp. 52. sect. 3. n. 6.* Lugo *de Sacram. pœnit. disp. 27. sect. 7. n. 100.* Diana *tract. 4. de Bulla cruciatæ resol. 107.* S. Anton. *part. 1. tit. 10. cap. 3. §. 5.* Layman, Henriquez *lib. 7. cap. 12. num. 2.* Coninck *disp. 12. n. 38.* Navarrus *de Jubileo notabili 18. n. 17.* Paludanus *4. dist. 20. q. 4.* Sylvester *Verbo Indulgentiæ n. 20.* Confirmant : Confessio simpliciter dicta solet intelligi de peccatis simpliciter dictis , quæ sunt lethalia : ergo tantummodo erit necessa-

ria Confessio mortalium. Prob. antec. præceptum de Confessione annua intelligitur duntaxat de mortalibus &c.

Secundò. Confessio peccatorum requiri solet , ut per eam certiùs , ac securiùs tollatur obex consequendi Indulgentias : sed peccata venialia non sunt obex : ergo &c.

Tertiò. Etsi habeatur mortale , iste tamen obex sufficienter removetur per contritionem : neque obest , quòd in Bulla dicatur : *verè contritis , aut verè pœnitentibus , ac confessis.* particula enim *ac* sumitur hic disjunctivè , & idem sonat ac *vel.* in lege enim *sæpe. ff. de Verborum significationibus* : habetur , nonnunquam disjuncta pro conjunctis , & conjuncta pro disjunctis poni.

Quartò. Si requiritur Confessio venialium , vel erit necessaria omnium venialium , quæ tunc memoriæ occurrunt , vel aliorum tantum , non aliquorum tantum , non enim est ratio , hæc venialia potiùs , quàm alia subjicienda hic & nunc esse clavis. Sed nec omnium , quia nulla habetur ratio hujus requi-

Quin-

- 6 Quintò. Huic sententiæ non minimum pondus addunt Sacerdotes probi, & docti, qui volentes lucrari Indulgentiam non semper præmittunt Confessionem.
- 7 Sextò. Quòd Communio exigatur, & præscribatur tanquam conditio, non autem Confessio, hæc est ratio, quòd Evcharistia per se, ac propter se postuletur, & hinc omnes volentes lucrari Indulgentias obliget ad illam accipiendam: quia autem Confessio solummodo præscribitur, ut certior, & securior medicina in mortali constitutis ad recipiendam Evcharistiam, vel recipiendum effectum Indulgentiarum, qui est remissio pœnæ temporalis: ergo hæc non absolutè, sed sub conditione peccati mortalis inexistentis exposcitur.
- 8 Confirm. Reliqua opera, ut jejunium, elemosyna, templorum visitatio non præscribuntur ut necessaria dispositio ad fructum Indulgentiarum percipiendum: ipsa verò Confessio taliter præscribitur: ergo hæc solum conditionatè: reliqua verò opera absolutè sunt præscripta.
- 9 Septimò. Hæc verba *contritis*, & *confessis*, vel ita sonant, ut contritio sumatur strictè, & ut est vera, ac propriè dicta contritio delens ex se mortalia: vel sumitur pro attritione, quæ est dolor imperfectus, ex se non delens mortalia extra Confessionem. Item verbum *contritis*, vel sumitur in genere ac universaliter, prout abstrahit à perfectò, & imperfectò dolore: nullum potest dici: ergo. Non primum. Prob. hac ratione ad lucrandas Indulgentias non sufficeret Confessio cum attritione peracta, sed necessaria foret perfectà contritio: hoc est contra omnes: ergo hoc non potest dici. Sed neque secundum: quòd scilicet necessaria sit attritio ex inferiore motivo, quam amoris Dei super omnia dilecti procedens, aliàs habens perfectam contritionem & confitens non lucraretur Indulgentias: quod iterum est falsum: ergo necessariò contritio ibidem sumitur in genere: consequenter rectè exponitur Confessionem addi, non, quòd hæc semper requiratur, sed quatenus necessaria potest esse ad obtinendum statum justificationis, removendo obicem culpæ mortalis.

10. Ex his rationibus argumentum pro hac sententia ita formari potest: quodcumque aliqua sententia & ab auctoritate, & à ratione est verè probabilis, tunc possum eandem sequi: atqui sententia negans necessitatem Confessionis est ab auctoritate, & à ratione verè ac certò probabilis: ergo licebit eam sequi.

11. Oppositam sententiam, quæ requirit Confessionem, ut necessariam defendunt Esgundez, Sotus, Vivaldus, Corduba, Thomas Sanchez vocans hanc sententiam communioem, pro ea citat etiam plures Auctores Diana p. 1. resol. 107. & p. 3. tract. 4. resol. 120. Dicastillo sententiam istam affirmat esse probabilem de pœnit. tract. 9. disp. 2. dub. 10, tutiorem, & in praxi consulendam: eam ipsam probabilitatem agnoscunt ferè omnes contrariæ opinionis Auctores.

12. Ratione ita probatur, si Confessio etiam venialium necessaria est tanquam conditio, sine qua non, casu, quo in Bulla sit expressa, tunc determinatè illa requiritur: sed: ergo &c. major constat, omnis enim Indulgentia concessa est instar cujusdam

contractûs innominati, do, ut facias: ergo sicut contractus ex conventionem legem accipere dignoscuntur argumento *Regule &c. in 6.* ita etiam Indulgentia. Dein, quod promittitur ob causam, causâ non secutâ, accipi non potest: ergo dum Indulgentia datur, si Confessio fuerit perfecta, hæc autem ommissa fuerit, non dabitur promissa Indulgentia.

Probatur itaque minor: Confessio est æquali modo expressa, sicut expressa est Communio, & certa oratio ad determinatum finem peragenda: ergo sicut Communio, & oratio sunt conditiones, sine qua non, ita etiam erit Confessio: probatur antec. in Bullis, vel hæc verba ponuntur: *omnibus sua peccata confessis concedimus Indulgentiam: aut premissa, & facta Confessione:* vel ponuntur hæc duo participia: *pœnitentibus, & confessis, seu omnibus contritis, & confessis. item: qui confessi, & sacra Communionis refecti:* ergo æqualiter fit mentio de Confessione.

Probatur nunc prioris entymematis consequentia: si Confessio æquè exprimitur, ac Com-

munio, & Oratio, tunc si istæ posteriores requiruntur tanquā conditio, sine qua non, nulla ampliùs assignari potest ratio, cur Confessio non sit conditio, sine qua non, licet sit Communio, & oratio, ipsisque adversæ sententiæ Patronis incumbit probatio, in hoc tantum sensu, quem ipsi intendunt, locutum fuisse Pontificem. 2. dō. Indulgentiæ sunt explicandæ taliter, qualiter sonant: sed prout sonant, requirunt Confessionem tanquam conditionem, illo ipso enim modo, attendendo ad sensum verborum, fit mentio de Confessione, quo fit mentio de cæteris. 3. tiō. Major pars Doctorum concedit, confessionem tanquam conditionem, sine qua non esse necessariam in Jubilæo, cū Pontifex solius Confessionis mentionem facit: ergo etiam si addat *contritis, & confessis*. Probatur conseq. præsumendum est, Pontificem semper esse ejusdem mentis, nisi clarè contrarium expresserit: ergo &c.

13 Probatur ulterius: potuit Pontifex habere rationabilem, ac prudentissimum finem, ob quem

Confessionem tanquam conditionem, sine qua non requisiverit, probatur: potuit per hoc velle inducere homines ad Confessionem supererogatoriam, ut tutiori remedio in gratia constitutus impetret efficacius finem Indulgentiarum: ergo &c.

Probatur denuo: Commu- 14
nior, & major pars Authorum docet necessariam esse Confessionem tanquam conditionem, sine qua non, respectu constituti in peccato mortali: ergo etiam respectu habentis sola venialia. Probatur conseq. verba sunt universalis, & debent accipi, prout sonant: dein eadem ratio pugnat pro conscio venialium duntaxat, quæ pugnat pro habente mortalia: ideo enim hic posterior obligatur ad Confessionem, ut securior sit ratione statûs gratiæ: atqui etiam nullus mortalis conscius est securior de statu gratiæ, cū etiam inscius possit mortali esse infectus: dein etiam mortalis reus potest elicere contritionem, consequenter aliam viam habet se disponendi ad Indulgentiam.

Confirmatur 2. dō. Etiam- 15
si adversariis transmittatur aucto.

toritate saltem extrinseca probabiliorem esse sententiam, negantem, quod Confessio venialium sit necessaria, hoc tamen minimè est certum, ita ut aliquis certò impleat reipsa conditiones requisitas, ut Indulgentias consequatur, cum sententia requirens Confessionem sit valde probabilis, & tam intrinsecè, quàm extrinsecè: ergo, ut omne dubium tollatur, dicendum potius est, requiri Confessionem venialium: sicut enim Sacramenta, licèt prudentissimè recipiantur, non operantur suos effectus ex dispositione existimata, si ipsa requisita à Christo, de facto & in re ipsa non existant: ita neque existimata, licèt prudentissimè impletio operum à Pontifice requisitorum operabitur suum effectum, seu Indulgentiam, si non omnis à Pontifice requisita in re ipsa conditio fuerit impleta: utriusque enim valor pendet à voluntate concedentis.

16 Neque obest, quòd argumento Capituli: *Omnis utriusque sexus 24. c. 5. decret. de penitentis, & remissionibus mortalium duntaxat Confessio præcipiatur; ne-*

gatur enim suppositum, quòd in casu nostro absolute præcipiatur Confessio, eo ipso, quòd Pontifex non præcipiat, ut lucremur Indulgentiam: ergo est res merè voluntaria, ita ut Pontifex velit etiam opera supererogatoria ponenda esse, ut lucremur Indulgentias, quòd utique vel maximè constat in jejuniis, respectu senum præscripto, etiam si isti ad illud non obligentur. Hinc sapientissimè annotavit P. Fagundez asserens Confessionem esse unam ex præcipuis conditionibus, quæ instar legis directivæ ab omnibus requiratur, ita ut per accidens conferri debeat, aliquem esse in statu gratiæ, & Pontifex hic plus requirit, quàm aliàs in Confessione annua: cum Summi Pontifices neminem obligent ad comparandum Jubilæum, sed solum invitent. Ex his etiam facile eruitur responsio ad confirmationem ibidem subjunctam: dist. etenim antec. Confessio simpliciter dicta solet intelligi de peccatis simpliciter dictis, in præceptis Ecclesiasticis: conc. in casibus, quibus agitur de favoribus, & gratiis, quæ sub conditione certa fidelium libero arbitrio offeruntur,

tur, negatur antec. & sub eadem distinctione confeq. patet res in jejunio Jubilæi tempore præscripto.

17 Ad secundum oppositæ sententiæ dicimus, ab adversariis probari non posse, Confessionem duntaxat requiri ad sublationem obicis tanquam finis adæquati à Pontifice intenti: præter hunc etenim finem intenditur etiam Confessio tanquam speciale aliquod opus bonum, vel ut etiam latens peccatum mortale, obicem Indulgentiæ, tanquam certius remedium removeat.

18 Tertiò. Licet mortale per contritionem deleri valeat, verba tamen expressè Confessionem exigunt, cum igitur Indulgentiæ tantum valeant, quantum sonant, erit Confessio necessaria, quia est certius remedium tollendi hunc obicem. Dein quæro ex adversariis illis, qui forsitan tuentur, ut liberetur anima expurgatorio per Indulgentias menstruas, non esse necessariū, ut lucrans sit in statu gratiæ, an sit necessarium, ut præmissa fuerit Confessio? non enim potest requiri, ut subiectum disponatur, neque ut dignè ad Communio-

nem accedamus: in hunc enim ultimum finem non debuit exprimi Confessio, cum aliud præceptum Ecclesiasticum sufficienter obliget: ergo præcisè recipitur Confessio in Menstruis Indulgentiis tanquam conditio, sine qua non.

Dum autem in hoc tertio argumentum dicunt conjunctionem copulativam ac sumendam esse disjunctivè, quando in Bulla dicitur: verè poenitentibus, ac confessis, gratis, ac sine fundamento id asserunt: licet etenim subinde particula conjunctiva sumatur disjunctivè, hoc tamen testante Azorio *part. 1. instit. suarum moralium*. solummodo tunc fit, quando membra illa, quæ mediante tali propositione copulantur, sibi invicem repugnant, neque sunt compossibilia, quod tamen hic & nunc minimè verificatur.

Ad quartum respondeo, non esse necessariam Confessionem omnium venialium, sed aliquorum ad arbitrium consentientium, non secus, ac obligatus ex voto ad dandum equum Ecclesiæ satisfacit, quemcunque tandem tradiderit: deberentque hoc

X x x

om.

omnes concedere, si Pontifex expressè petisset Confessionem, sive aliquis esset sibi conscius, sive non, quod utique tanquam impossibile neutiquam negabunt.

21 Quintò. Praxi Sacerdotum non semper præmittentiū Confessionem opponere possumus praxin contrariam sæcularium, 2.dò. habetur tantum in praxi, quòd non illo ipso die semper confiteantur Sacerdotes, bene autem pridie, aut diebus duobus ante. 3.tiò. Accommodant se tales sententiæ oppositæ ab auctoritate, uti etiam à ratione probabili: neque dicas Confessionem in nostris principiis illo ipso die esse peragendam, cum lucratur Indulgentiam v. g. menstruam, sicuti Communio, & oratio sunt peragendæ: contra enim est: si enim loquamur de Jubilæis, juxta communem Auctorum sufficit, confessionem peragi uno vel altero die ante: in menstruis autem expressè requiritur, ut Communio, & oratio die Dominica peragatur: cum igitur hoc non exprimatur circa Confessionem, supponere possumus, eandem ad has Indul-

gentias lucrandas non strictius necessariam fore, quàm esse solet ad Jubilæum: demum quia singularis difficultas foret in audiendis tot confitentibus intra unius diei Dominicæ antemeridianum tempus, prudentissimè censemus Pontificem nobiscum sentire.

Ad quintò locò factam objectionem respondetur, adversariis probandum esse, quòd Confessio præcisè in tali Bulla præscribatur ut medium, & non per se, ut conditio, sine qua non: certum enim est, quòd ita possit exigi: & si attendatur sensus verborum, est iste nostræ opinionis nequaquam contrarius. Hoc ipsum ad confirmationem subjunctam, quæ ex reliquis operibus per se præscribi solitis petita fuerat, respondetur.

Ad ultimam adversariorum rationem repono, tò contriti sumi in genere, atque idem sonare, ac *pœnitentibus*: addimus tamen, rationes nostras sufficienter probare, Confessionem non fuisse solummodo additam in ordine ad habilitandū subjectum, ad recipiendam gratiam, sed per se, ac ratione sui.

Ex

24 Ex productis utriusque sententiarum rationibus apparet, quamlibet harum opinionum ab auctoritate, & à rationibus esse probabilem, tutiorem autem affirmativam, quia probabilitas non supplet defectum conditionis à Pontifice requisitæ; quod

constat in Sacramentis, quæ ob defectum conditionis ad illorum valorem requisitæ nequaquam evadunt valida, etsi probabilis sit sententia hujusmodi conditionis necessitatem denegans.

Casus XLVII.

De Intentione, cum qua præscripta ad Indulgentias opera sint faciendæ.

3 **S**Empronius, dum die Sabbathi confitetur, non est memor Indulgentiarum sequenti Dominica lucrandarum, consequenter eandem non ordinavit ad lucrandas sequentis diei Indulgentias, interea tamen S. Communionem, & cætera præscripta animò lucrandi Indulgentias exercet.

Quæritur: Utrum lucratus fuerit Indulgentias?

Synopsis.

1. Resolutio dependet ex eo, utrum omnia opera cum intentione lucrandi Indulgentias sint obeunda?
2. Omnia præscripta opera sunt ordinanda ad finem determinatum, si ad istum obtinendum à Pontifice sint præscripta.
3. Rationes hanc ordinationem non exigentium afferuntur.
4. Juxta Laymannum, & Gobat habitualis saltem ac interpretativa intentio est necessaria.

Xxx 2

5, Utc

5. Ut plura opera disparata unum opus integrum, & adequatum efficiant, videtur necessaria illorum connexio.
6. Quid in hoc puncto sit necessarium ad Indulgentias defunctorum lucrandas,
7. Num Pontifex opus præcedens ad virtutem satisfaciendi ex opere operato elevare possit?
8. In hac incertitudine tutiora sunt eligenda.

Resolvitur Quæsitum.

1. **H**ujus quæsti resolutio dependet ex eo, an, ut lucraretur quis Indulgentias, necessarium sit, ut opera præscripta fiant cum intentione lucrandi Indulgentiam, seu ut peragantur cum voluntate per eadem lucrandi Indulgentiam, quæ intentio & voluntas videntur compossibiles cum voluntate offerendi fructum impetratorium, aut satisfactorium illorum ad finem, quem voluero, quod ultimum licitum est, si Pontifex præscriptis operibus nullum determinatum finem assignaverit.
2. Quòd si itaque de Indulgentia

applicanda vivis agamus, tunc vel volentibus lucrari præscriptum est, ut assignata opera omnia ad determinatum finem offerant, vel hoc non est præscriptum? Si prius, necessarium erit, ut omnia opera ad illam necessitatem specialem, aut alium quemcunque finem applicentur, hoc, cum fieri nequeat sine finis hujus notitia, & animo lucrandi Indulgentias, ergo in hoc casu talis voluntas, & animus erit necessarius.

Verum, cum communiter ³ Confessio, & Communio non sit applicanda ad certum finem obtinendum, hinc major circa ista difficultas erit, quæ etiam aderit, si nullum opus ad determinatam intentionem applicandum erit. Rodriquez, & Egidius de Trullenck, dum asserunt, ab ignorante non posse lucrari Indulgentias, videntur supponere hanc intentionem. Suarez etiam *disp. 52. sect. 6.* hoc ipsum judicat. Negant ex opposito Laurentius Portell, Ludovicus Molina, Joan. Saales *disp. 17. de Legibus cap. 5. in princip.* & alii ducti his rationibus. Prima. Ponimus quàm plurima opera pia, quo-

quorum vis satisfactoria extra omnem controversiam nobis applicatur, & tamen quotus quisque nostrum est, qui habeat voluntatem eandem recipiendi?

Secunda. Sapissimè aliis ignorantibus applicamus vim meritariam, & satisfactoriam per viam suffragii, imò ipsum etiam fructum ex opere operato Sacrificii: ergo etiam poterunt Indulgentiæ alicui nescienti applicari.

Tertia. Indulgentiæ sunt solutio pro lucrante illas, ad quam lucrans videtur se habere passivè; sicut igitur in temporalibus alterius ignorantis debitum exolvere possum, ita etiam in spiritualibus: hinc negatur adversariis: Indulgentias ex illo genere privilegiorum esse, quæ per ipsum privilegiatum executioni sunt mandanda.

Quarta. Est simpliciter, & absolute possibile, ut Indulgentiam ignorantem concedat Pontifex, videmus enim has concedi in ultimo mortis periculo constitutis, & rationis usu destitutis: item presentibus subinde certæ solennitati, postquam hæc fuit finita, concedit illas Pontifex, & tamen non omnes semper

præsentem id audiunt, insuper plerique, cum illud opus peregerant, nihil adhuc sciebant de Indulgentia sibi ad finem à Pontifice donanda: ergo potest præsumi, hanc mentem semper haberi à Pontifice, præsertim, cum verba Bullæ hoc minimè requirant.

Rationes allatæ utique multum probabilem hanc sententiam efficiunt, quibus tamen non obstantibus Laym. & Gobat judicant, necessariam esse habitualem aliquam, aut interpretativam voluntatem lucrandi Indulgentias, prout eandem necessariam ducimus ad percipiendam extremam unctionem, eò quòd respectu vivorum Indulgentia non sit mera solutio, sed etiam absolutio à pœna temporali, & hinc actus jurisdictionis non contentiosæ, sed voluntariæ, quàm in invitum non exerceri omnibus certum esse solet, hinc suadent, ut semper manè intentio generalis eliciatur lucrandi quascunque Indulgentias, & offerendi sua opera ad intentionem ad has lucrandas necessariam.

Xxx 3

Unum

5 Unum tamen adhuc sententia isti incertitudinem aliquam videtur inurere, quod scilicet omnia opera ad certas Indulgentias lucrandas requisita videantur, ut unum aliquod integrum, adæquatum opus à Pontifice exigatur: ut autem plura disparata unum totale totum efficiant, videtur necessaria connexio, & intercedens aliqua inter ipsa unio: hæc autem non videtur posse esse alia, quam memorata intentio, & ordinatio operum singulorum, ad hæc, ut aliquis per illa lucretur Indulgentiam: non secus ipsa contritio ordinanda est ad Confessionem.

6 Hæc de vivorum Indulgentiis dicta sint: ut autem decidatur, quidnam in hoc puncto requiratur, ut mortuis applicandæ istis prosint, revocandum in memoriam, alias Indulgentias, vel vivis, vel defunctis, alias verò solis istis applicari posse, in primo genere Indulgentiarum certum est, antequam integrum opus requisitum fuerit expletum, faciendam hanc applicationem esse: cum enim quilibet supponatur habere intentionem saltem habitualement, sibi ipsi per sua

bona opera commodandi, quantum potest, præstito integro opere quantocyus eidem communicabuntur Indulgentiæ, penæque temporalis correspondens remittetur, quæ semel remissa, cum non redeat, applicari postmodum defuncto haudquaquam poterit.

7 Quod si autem loquamur de Indulgentiis soli defuncto applicandis, aut quæstio etiam circa primi generis Indulgentias moveatur de quolibet opere requisito ad Indulgentias defuncto applicabiles, & non tantum de integro opere, major videtur esse difficultas, an quodlibet tale opus præcedere debeat intentio lucrandi Indulgentiam determinatam pro defuncto. Mihi videtur decisio dependere ex resolutione illius dubii, quid sit Indulgentiam per modum suffragii applicari defunctis: si enim insistamus sententiæ Lugonis volentis, istam in eo consistere, quod Pontifex opus à fidei vivente requisitum, & præstandum, cum hac intentione, ut Indulgentiam ex eo obtinendam, seu virtutem satisfactoriam ex opere operato transferat

in.

in defunctum, ultra condignum extollat, eique virtutem satisfactoriam ex opere operato conferat, si, inquam, huic sententiae insistamus, videtur mihi quodlibet opus requisitum, & consequenter etiam Confessio, & Communio, faciendum ita, ut ista ordinentur ad lucrandam Indulgentiam pro defuncto, quod probatur: in sententia Lugonis Pontifex non solum ultimum opus ex opere operato sub dicta conditione elevat, sed omnia simul, seu tanquam aliquod opus integrum ex pluribus partibus conflatum: ergo non tantum ultimum opus, sed etiam antecedentia, ut eleventur à Pontifice ultra condignum, debent fieri cum ea conditione requisita. Probatur consequenter, sicuti ultimum opus solummodo Pontifex sub certa conditione, ita etiam elevat sub illa ipsa conditione antecedentia opera: ergo si propterea ultimum opus debet cum illa conditione fieri, debent etiam fieri antecedentia cum illa conditione. Subsumo: atqui conditio requisita, cum qua debent fieri, est haec, ut peragantur animò transferendi In-

dulgentias obtinendas in defunctum: ergo cum hac conditione debent fieri etiam opera praecedentia, & consequenter quodcunque opus, & ipsam etiam Confessionem necessario praecedit intentio lucrandi Indulgentias pro defuncto.

Neque dicas: Posse, & solere Pontificem opus praecedens à me jam factum absque tali fine, ad virtutem satisfactionis ex opere operato elevare, etenim ut Indulgentia defunctis conferatur à Pontifice exigitur opus primum ponendum, & non jam positum; alias neque ultimum, ac postremum opus cum hac intentione lucrandi Indulgentias pro defuncto faciendum esset, quia etiam istud jam antea positum ita elevare posset. 2. dō. Opus jam à me praestitum, non est ulterius in mea potestate: ergo non potest à me ideo poni, ut virt⁹ satisfactoria ultra condignū eidem concessa transferatur in defunctum: in tantum aliquod opus est in mea potestate, in quantum illud subest meo dominio: in tantum verò illud subest meo dominio, in quantum illud possum exercere: quod non

po-

potest ampliùs fieri, si jam fuit peractum.

Quòd si autem non obstantibus incommodis, quæ patitur sententia Suarezii asseras, Pontificem immediatè, ac directè subdito viventi communicare Indulgentiam, hac facultate addita, ut eam, si voluerit, etiam per modum suffragii defuncto applicare valeat. Tunc si est sermo de Indulgentia soli defuncto applicabili, videtur adesse aliqua difficultas, nisi dicas, Confessionem, & Communionem non esse tanquam conditiones, sine qua necessarias, sed solummodo, ut subjectum meliùs disponatur (quod tum ipsum circa Indulgentias defunctis solis applicabiles in principiis ad-

versariorum non apparet esse necessarium) & consequenter solum ultimum opus, seu preces esse illud, cui Pontifex alligaverat Indulgentias, & consequenter hujus solius executionem præcedere debere voluntatem lucrandi Indulgentias.

Ex his omnibus infero, cum⁸ valde incertum sit, quanam sententia ex Lugonis, & Suarezii sit præferenda, & utraque probabilis, omnibus consulendum esse, ut certiora eligant, eò quòd in his casibus nulla ignorantia facti, aut probabilitas excuset, & suppleat defectum in implendis conditionibus requisitis commissum.

Casus XLVIII.

De Sacerdote volente duas animas eodem Sacrificio lucrari.

Lucius Sacerdos habens privilegium personale lucrandi animam, in quocunque demum Altari celebraverit, legit postmodum in Altari privilegiato, cum intentione duas eodem Sacrificio lucrandi defunctorum animas.

Quæritur: Utrum bene fenderit?

Synopsis.

1. Si totus Missæ fructus pro anima defuncti est offerendus, duas liberare non poterit.
2. Etiam ratione solius Altaris privilegiati totus fructus est illi animæ applicandus.
3. Quod probatur paritate à duobus granis benedictis desumpta.
4. Et ab immunitate recitandi

breviarium ob recitatum rosarium.

5. Privilegium istud personale est mera extensio Altaris privilegiati.
6. Idem probatur à paritate è rebus politicis desumpta.
7. Ex triplici fructu satisfactorio non potest unus applicari huic animæ, alter autem alii.
8. Sacrificium Missæ non est infiniti valoris in actu secundo.

Resolvitur Quæstio.

Huic dubio facillimè satisficitur suppositis iis, quæ habentur in casu, quo examinamus, an sacrum, quo animam è purgatorio liberare intendimus, pro tali offerri debeat. Ita enim argumentor: ut Sacerdos lucretur animam, debet pro ista totum

Y y

tum

tum fructum satisfactorium offerre : ergo eodem sacro non potest duas animas liberare. Probat. conseq. si fructum Sacrificii applicet duabus , non applicat singulis totum fructum : uti patet.

- 2 Fortassis ad hoc argumentum dices : qui vult liberare animam ex sola virtute Altaris privilegiati, debet hoc facere : conc. si ex hac virtute , & simul ex privilegio personali vult liberare animam ; negatur : sed contra est , etiamsi Petrus habeat privilegium aliquod personale , ut tamen legens in Altari privilegiato liberet animam , necessarium planè est , ut ponat illas condiciones , quas Pontifex ad hoc requisiverat : sed Pontifex requisivit ad hoc , ut totus fructus satisfactorius applicetur illi animæ : ergo &c. Probatur minor. Pontifex non dixit in sua Bulla , requiri à se hanc totalem applicationem respectu illorum , qui non gaudent privilegio personali , & contentum se esse , ut habentes privilegium personale partialem duntaxat fructum pro tali anima offerant : ergo vera est minor.
2. dō. Gaudens privilegiō per-

sonali lucratur talem animam vi Altaris privilegiati ex virtute Bullæ illius generalis , omnibus , etiam non habentibus privilegium personale , concessæ : ergo debet condiciones in hac Bulla expressas implere : sed inter alias est hæc , ut offeratur fructus totalis pro tali anima : ergo. Probatur min. verba communiter sunt ista : *Qui pro anima cujuscunque fidelium defunctorum ad præfatum Altare celebrabit , anima ipsa de thesauro Ecclesie per modum suffragii Indulgentiam consequetur ;* sed pro quo celebratur , pro illo offertur totus fructus Sacrificii : ergo &c.

Hæc ipsa nostra assertio ulterius confirmari non invalidè potest hac instantiâ : sint mihi duo grana benedicta diversis Benedictionibus ; præterea quodlibet illorum habeat , quòd dicendo semel orationem Dominicam obtineatur Indulgentia unius anni ; si semel tantum recitavero rosarium , asserentibus Licisio Turriano , & P. Suarezio *disp. 52. sect. 10. n. 9.* non lucrabor duos annos , quia ad singulas Indulgentias requiritur causa diversa , & hinc Pontifex exigit opus factum

atum ex peculiari intentione lucrandi illam Indulgentiam: ergo etiam talis non liberabit duas animas legendo unicum Sacrum.

4 Confirmatur 2. dō. Ponamus, me accepisse à Pontifice privilegium pro una die non recitandi Breviarium, si recitavero coronam B. Virginis: item me hoc ipsum privilegium aliâ viâ, scilicet per communicationem accepisse: si dicerem unicum Rosarium, non hoc ipso ob duplex hoc privilegium essem exemptus ab onere non recitandi Breviarium duabus diebus: ergo idem dici potest de nostro casu, in quolibet enim casu utraque concessio tendit ad idem, estque tantummodo bis concessum certum aliquid lucrandi impleto quodam opere.

Confirm, 3. tiō. Ponamus, me obligatum ad certam summam, incertis creditoribus restituendam, per diversas concessiones obtinuisse, ut à debito restituendi centum nummos liberer, si semel eleemosynam quatuor nummorum pauperibus dederō: non liberatus ero à debito restituendi ducentorum florenorum, si tantum semel quatuor nummos pauperibus dederō: er-

go hoc ipsum de nostro casu dicendum erit.

Confirm. 4. tō. Ponamus, quod aliquis ex voto se obligaverit ad jejunandum certo die; & quod postmodum in illum ipsum diem incidat jejunium ab Ecclesia præceptum satisfaciet talis unicō jejuniō, licet tituli obligantes sint diversi: quia tendunt ad diem: ergo etiam si tituli sint diversi in nostro casu, quia tamen ad idem tendunt, non dabitur privilegium ad liberandam utramque animam.

Confirm. 5. tō. Privilegium lucrandi animam è purgatorio per Sacrificium in quocunque Altari à tali Sacerdote lectum videtur esse mera extensio privilegii affixi per se certo, ac determinato Altari ideo v. g. Sacerdotibus Societatis nostræ concessa, quia ob varias missiones stabiliter in eodem loco permanere iisdem concessum non est: ergo non potest aliquis in tali Altari privilegiato duas animas lucrari. Probatur conseq. à pari: ponamus casum, quo Pontifex concesserit Jubilæum visitantibus certæ urbis Ecclesias, quia autem hic ipse singulariter est affectus

Y y y 2

certo

certo Principi, dat huic facultatem lucrandi Jubilæum, licet visitaverit nullam Ecclesiam: quod si hic Princeps dein ex innata devotione Ecclesias præscriptas visitaverit, non lucrabitur duplicem Indulgentiam: ergo idem de nostro casu dicendum.

6 Quod ipsum etiam in causis politicis observatur: si enim Princeps aliquis statutum hoc fecerit, ut quilibet subditorum exhibito talero Disseldorpii expuncturus sit debitum centum talerorum; peculiariter autem Sempronio ob singularem affectum promiserit, se eidem tot centenorum florenorum debitum remissurum esse, quot taleros etiam in loco, quocunque alio, quam Disseldorpiensi persolverit, nemo diceret, Sempronio totidem ducentos florenos remissum iri, quot florenos Disseldorpii persolverit, quia eidem promissa fuerat remissio centenorum florenorum, si etiam alibi, quam Disseldorpii persolverit aliquem florenum, & præterea cuicunque subdito hæc ipsa promissio facta est, si Disseldorpii illorum aliquis florenum exhibuerit.

Oppones his pro ult. assertione allatis rationibus: in quolibet Sacrificio datur triplex fructus satisfactorius, primò scilicet generalis, qui obvenit toti Ecclesie: 2. dō. Particularis, qui obvenit Sacerdoti sacrificanti, & tertius quidam medius: qui applicatur illi, cui Sacerdos Missam applicat: ergo poterit hunc tertii generis fructum per modum suffragii applicare uni animæ, alteri autem fructum sibi specialiter correspondentem, & hoc modo liberare duas animas. Resp. neg. conseq. sicut enim Sacerdos valorem sibi specialiter correspondentem non potest applicare alicui tradenti eleemosynam, & hac via pro eadem Missa duplex accipere stipendium, ita nec eundem applicare potest animæ defuncti, prout valor generalis toti Ecclesie obveniens non potest illi applicari.

Oppones 2. dō. Sacrificium 8 Missæ est infiniti valoris: ergo sufficiens ad redimendas plures animas. Resp. dist. Est infiniti valoris in actu primo conc. in actu secundo nego. Quod portio correspondens illis, pro quibus offertur Sacrificium non in-

fini-

finiti valoris existat, communis non tantum Rudium, sed etiam Doctorum, & propterea non tantum in quadam imperitia fundatus sensus fidelium comprobatur, qui pro se suisque Sacrificia procurant cum ea obligatione offerri, ut illis solis applicentur: prohibitum etiam est Sacerdotibus duplicatum stipendium pro eadem Missa recipere.

Casus XLIX.

De operibus Indulgentiarum in statu gratiae peragendis.

Sulpitius, ut Indulgentias Menstruas lucretur, ante prandium Confessionem, & sacram Communionem debito modo peragit: preces autem praescriptas ad tempus pomeridianum differt: antequam autem illas persolveret, in mortale incidit, nec contritione, nec Confessione deletum: dubitat igitur, utrum lucratus fuerit Indulgentias.

Quaeritur: Utrum ultimum opus ad lucrandas Indulgentias pro anima defuncti debeat in statu gratiae fieri?

Synopsis,

1. Discrimen inter Indulgentias pro vivis, & pro defunctis exponitur.
2. Juxta aliquos defunctis conceduntur Indulgentiae, quod pro illis aequale pretium Pontifex persolvat.
3. Verosimilius tamen dicitur, Pontificem immediate Indulgentiam vivis concedere.
4. In hac tamen sententia non potest dari ratio, ob quam opus primum eliciendum requiratur.
5. Item plurimae Indulgentiae sunt solis defunctis concessae.
6. Non potest explicari, quomodo prius viventi applicentur.

Y y 3

7. Juxta

7. Juxta quosdam potest Pontifex elevare opera fidelium ultra condignum.
8. Hoc supposito explicatur modus, quo Indulgentia per modum suffragii defunctis applicetur.
9. In quo apparet, thesaurum Ecclesiae immediate viventibus applicari.
10. 11. 12. 13. Ex modo hujus applicationis dependet resolutio Quaestio.
14. Ad opera nomine Christi, aut Ecclesiae facta non requiritur status gratiae ad lucrandas Indulgentias, sed ad facta nomine operantis.
15. Non obest huic opinioni, quod peccator mereatur de congruo.
16. Explicatur opinio Suarezii circa Indulgentias vivis solis concessas.
17. Tutius, & securius igitur est, suadere talibus statum gratiae.

Resolvitur Quaestio.

1 **D**iscrimen inter Indulgentias pro vivis, & pro defunctis concessas inter cetera etiam est illud, quod remissio pe-

nae temporalis, quae est, formaliter ipsa Indulgentia in prioribus applicetur vivis, in posterioribus verò mortuis: Item, quod mortuis applicentur Indulgentiae duntaxat indirectè, mediata, secundario, ac per modum suffragii in illas translatae, vivis e contra directè, ac immediate. Ita docet S. Thomas in 4. dist. 45. q. 2. art. 5. *quaestiuclâ unicâ*. Unde inferunt, Indulgentiam à Pontifice posse, ac debere in aliquo casu concedi alicui viventi, per quem postmodum transferatur in defunctum. Ratio autem horum est, quia thesaurus Ecclesiae Pontifici est commissus in bonum suorum subditorum: cum ergo defuncti non amplius sint subditi Pontifici, cujus potestas se tantum extendit *super terram*, seu super terram inhabitantes, ac viventes, ideo eisdem non potest immediate, primario, atque directè communicare thesaurum Ecclesiae, cujus claves tantummodo accipit, ut provideret ovibus suae pastoralis curae commissis.

Nunc igitur dubium movetur 2 inter Auctores de modo, quo Pontifex Indulgentiam concedit

dit defunctis. Omissa itaque illorum tanquam minùs probabili sententia, qui asserunt, per hoc concedi Indulgentiam defunctis, quòd istos à pœna temporali non absolvat, uti absolvit fideles adhuc viventes, sed pro illis pretium æquale solvat ex thesauro Ecclesiæ; omissa, inquam, hac sententia.

3 Verosimiliùs loquuntur asserentes, Pontificem immediatè ac directè subdito viventi communicare Indulgentiam, hac tamen facultate addita, ut hic eam, si voluerit etiam per modum suffragii defunctis donare valeat, prout satisfactiones ex aliis piis operibus à se elicitis transmittere defunctis potest, hac enim via immediatè, ac directè solis ovibus, ac subditis communicat thesaurum.

4 Opponitur tamen huic opinioni primò, quòd in ea non possit dari ratio, quare necessariò requiratur semper à Pontifice opus quoddà à vivente primùm eliciendum pro Indulgentia defunctorum. Probatur: ut donec Indulgentia alicui vivo, non est necessarium, ut interveniat aliquod opus futurum, sed suf-

ficit præteritum: ergo si Indulgentia defunctis applicanda re ipsa est Indulgentia vivis concessa cum facultate tamen donandi mortuo, non adest ratio, cur necessariò aliquod opus primùm à vivente ponendum eliciatur, sed sufficiet voluntas transferendi in defunctum.

Opponitur secundò: Plurimæ Indulgentiæ sunt solis defunctis concessæ, nullatenus applicabiles viventibus: ergo istæ Indulgentiæ non poterunt universaliter explicari per hoc, quòd immediatè concedantur viventibus, ut eas isti vel sibi, vel defunctis applicandi potestatem habeant.

Opponitur tertio. Ad hoc, ut 6 possim Indulgentiam transferre, vel priùs ita debet fieri mea, ut jam habeam jus in illa effectum ipsius possidendo: vel habeo tantummodo jus ad rem, quam transfero in defunctum: si ultimum: ergo Pontifex immediatè concedet Indulgentias defuncto, non autem indirectè, ac mediatè: ergo Pontifex mihi dabit jus cogendi se ad id, ad quod non habet potestatem, ad dispensandum scilicet thesaurum

rum pro non subditis. Si prius afferas: non potero illam amplius transferre. Probatur: si habeo jus in re, Indulgentia facta est mea: ergo habebit in me suum effectum: sed hic effectus est remissio poenae temporalis peccatis meis debita: ergo habebit istam remissionem: atqui remissio semel posita non potest auferri: ergo neque Indulgentia.

7 Allata itaque incommoda, ut evitentur, supponunt aliqui Pontifici competere potestatem elevandi opera fidelium ultra condignum, attribuendo eisdem ex thesauro Ecclesiae virtutem quandam satisfactoriam ex opere operato: non alia ratione, quam qua Christus actioni Baptismali talem virtutem ultra condignum addidit, vel prout Sacerdos imponens poenitentiam Sacramentalem, adjunctum opus ultra condignum elevat; quod etiam in Martyrio deprehendimus, est enim istud ex se satisfactorium, & hoc non obstante, ultra condignum à liberalitate gratuita ipsius Dei elevatur.

8 Quod si autem concedatur semel Pontifici potestatem competere elevandi taliter subdito-

rum opera, poterit is ipse vel omnia, vel tantum nonnulla fidelium opera, eaque vel absolute, vel conditionate duntaxat elevare: hoc autem permissio dici potest, ex eo Indulgentiam per modum suffragii in defunctos transferri, quod Pontifex certa quaedam opera, viventium ut accepta indivisibiliter ultra condignum eleve, quoad virtutem satisfactoriam, ita ut in fine talium operum haec virtus satisfactoria ex opere operato detur: non tamen absolute, sed sub hac conditione, si scilicet in defunctos per modum suffragii transferatur illorum virtus satisfactoria quoad excessum ex thesauro Ecclesiae iisdem adjectum.

9 His positis apparet primo, quomodo Thesaurus Ecclesiae immediate, ac directe in bonum subditorum dispensetur: his enim prodest elevari sua opera ultra condignum: ergo si actu ita eleventur, elevatio ista in illorum commodum cedit: quod autem ab istis applicentur postmodum defunctis est aliquid secundarium, indirectum, ac merè per accidens. 2.º Quod haec concessio per accidens, & secun-

secundario applicabiles in bonum defunctorum non sit contra intentionem Christi patet ex œconomo, qui voluntati absentis sui Domini minimè contrariatur, si uni subditorum ex ærario illius pecunias subministrat, etsi sciat istas externis, quibus eas promisit, applicandas. Potestas etenim talis œconomi ipsum actum secundum se, & prout sic in utilitatem subditorum cedit, respicit; cui non officit, quòd in hisce circumstantiis intranei utilitatem convertatur. 3. tiò. Apparet ratio, ob quam nulla Indulgentia defunctis, nisi interveniente cuiusdam viventis opere applicari valeat. 4. tiò. Quòd fructus ille satisfactorius non necessariò primùm fiat meus, mihi que applicetur; sed quòd tantùm in actu primo ad illum jus habeam, in quantum illud opus, cui annexus est ille valor, possum ponere, vel non.

10 Quæ hætenus attulimus diversa judicia DD. circa Indulgentias defunctis concedi solitas, ideo fusiùs examinare placuit, quia fundamentum sunt unicum, ex quo præsentis controversiæ decisio est petenda;

si enim rationes expendamus, quarum aliquæ suadeant, aliæ autem dissuadeant, requiri statum gratiæ in ponente præscriptum saltem ultimum opus ad Indulgentiam, videbimus eandem ad duo principia reduci: aliqui enim volunt in lucrante, tanquam principio efficiente operis satisfactorii necessariam esse gratiam, alii autem negant. Dein nonnulli dicunt, ut aliquis lucretur Indulgentiam pro se, necessarium esse, ut ultimum opus ponatur in gratia, quia aliàs ejusmodi homo non esset subjectum capax recipiendæ Indulgentiæ: soli etenim constituto in gratia remissa temporalis poenæ conceditur: ex quo inferunt, lucranti pro mortuis non esse necessarium statum gratiæ, quia non est subjectum, cui applicetur Indulgentia, nec alius quidam favor hunc statum requirens conferatur.

Hinc qui cum Diana *part. 9. l. 1* Castropalao *tom. 4. tract. 24. disput. unica. pun. 10. n. 10.* Amico *in cursu Theologico. tom. 8. disp. 20. sect. 8. n. 203.* Bart. in *Bullam cruciatæ. Quintanadvenate, Grana-*
do,
Z z z

do, Rubeo, Laym, l. 5. *summa tract. 7. n. 7.* Bonac. *disp. 6. q. 1. p. 6. n. 10.* Rodriquez, Gabriel. *in additione ad Lect. 57* Richard. Suarez. *num. 6. disp. 54 sect. 4. de Indulg.* Corduba, & aliis negant ad Indulgentias pro defunctis lucrandas necessarium esse statum gratiae in volente easdem lucrari, asserunt: gratia non requiritur, ut principium operis injuncti, sed ideo tantum, ut obicem tollat, & subjectum receptivum Indulgentiae disponat: ergo cum non lucrans, sed defunctus sit subjectum receptivum Indulgentiae, ideo ille per gratiam non debet disponi. Antecedens, quoad primum membrum probant: licet opus praescriptum neque sit satisfactorium, neque meritorium, est tamen ex se aptum ad consecutionem Indulgentiae. Atqui tantum requireretur, ut principium operis, si hoc deberet esse satisfactorium, vel meritorium: ergo non requiritur gratia ut principium operis. Probatur maj. opus praescriptum debet esse opus pium, ac bonum, vel ex se conducens ad nutum Dei: sed tale est, licet nec meritorium sit,

nec satisfactorium: ergo. Dein Sacerdos existens in mortali, potest per Sacrificium Alteri obtinere, non verò sibi remissionem poenae.

Confirmatur: Opus praescriptum non est causa moralis movens Deum ad Indulgentiam acceptandam, sed mera conditio, qua posita Deus eandem acceptat: ergo ex malitia operantis non inficitur Indulgentia. Probatur conseq. ideo Sacrificium Missae non inficitur à malitia Sacerdotis, quia ab isto non habet suum valorem: ergo si neque Indulgentia habet, neque ista inficitur, utraque etenim habet suum valorem ex meritis Christi.

Verum rationes istae, ut ut ¹³rosimile reddunt, non requiri gratiam tanquam principium effectivum, nondum tamen ostendunt, quòd illa neutiquam sit necessaria, ut dispositio subjecti, lucrari volentis Indulgentiam pro defuncto: vel enim defendunt applicationem Indulgentiae per modum suffragii in illo consistere, quòd Pontifex viventi omnium primò concedat Indulgentiam, seu remissionem peccatorum quoad poenam tempo-

poralem, ita tamen, ut illam vel sibi retinere, vel alii defuncto applicare valeat; & in hoc systemate utique ipse debet esse in gratia, prout requiritur in aliis Indulgentiis vivorum, alias enim non posset accipere remissionem poenae propriis suis peccatis debita, vel sequuntur isti Authores sententiam Lugonis, & in isto supposito majorem adhuc difficultatem patientur.

- 13 Quod, ut clarius elucescat, sciendum, quod Lugo, & Emanuel Sà distinguant inter opera: vel ista fiunt nomine Christi, aut Ecclesiae, ut fiunt Sacrificia, vel nomine operantis: priore modo facta non exigunt statum gratiae in volente lucrari Indulgentias pro defunctis, bene autem, si posteriore, atque hoc ideo: ad hoc, ut vivus lucraretur Indulgentiam pro defuncto, necessarium est juxta prius facta fundamenta, ut illius opus elevetur ad majorem valorem satisfactionis ex opere operato: sed nequit elevari, si operans non sit in gratia: ergo &c. Major constat ex dictis, ubi probatum Indulgentias defunctis concedi solummodo indirectè, in

quantum alicujus viventis opus elevatur, ad majorem valorem satisfactorium: minor autem sic redditur verosimilior opposito: qui non est in gratia, non est capax, ut opus illius elevetur ex thesauro Christi, ac Ecclesiae ad majorem valorem satisfactorium. Probatur: elevatio operum ad majorem valorem est aliquid procedens à potestate Pontificis primariò, ac per se ordinatum in utilitatem subditi: sed qui non est in gratia, non est dignus favore primario ab Ecclesia, & Christi Vicario in ipsius utilitatem ordinato: ergo nec est dignus tali elevatione, neque distinguas: qui non est in gratia, non est dignus, ut sua opera eleventur ad majorem valorem satisfactorium applicandum sibi, concedis: applicandum aliis negatur. Contra enim est: licet in istis circumstantiis hoc opus elevetur per accidens ad satisfaciendum pro aliis, per se tamen ex primaria intentione hæc elevatio ad majorem valorem satisfactorium fit in gratiam viventis, ita, ut huic singularis favor per hanc elevationem concedatur: ergo si hic non est capax hu-

zzz 2

jus

ius valoris, illud opus non elevabitur. Atqui non est capax. Probatur: Inimicus capitalissimus Christi, utique non est capax meritorum Christi: sed qui est in peccato, est inimicus Dei: ergo hujus meritorum non est capax.

14 Dices: Etiam opus peccatoris meretur aliquid de congruo, consequenter peccator est dignus aliquo favore: ergo allatum suppositum est falsum. Respondetur: si opus peccatoris ex natura sua est meritum saltem de congruo, tunc per hoc non probatur, quod concedendo præmium correspondens exhibetur tali peccatori singularis quidam favor, eo ipso, quod sit ei de congruo debitum. Cum igitur elevatio operis peccatoris ultrà condignum sit quid indebitum, hinc ex allata instantia non probatur peccatorem esse dignum, & capax subjectum cuiusdam singularis favoris.

15 Quod denique non requiratur status gratiæ in operibus præscriptis, etiam quando operans vult pro se lucrari Indulgentias, si tunc non statim effectus Indul-

gentiæ subsequatur, probat Suarez *disp. 52. sect. 65. n. 8.*

Secundò. Ob ultimam rationem deberent non solum opus ultimum, sed etiam omnia cætera fieri in gratia, quia etiam elevantur, non sunt meritoria de condigno, bene autem de congruo, quod sufficit. Patet in eleemosyna à peccatore facta.

Indulgentiæ sunt favorabiles, 17 atque ideo latiùs explicandæ, ad pia opera fideles hac ratione excitantur, licet sint in malo statu. Hactenus Suarezius locò citatò.

Videmus itaque totam difficultatem ad hoc devolvi, utrum peccator sit subjectum capax ad hoc, ut ejusdem opera ex meritis Christi, atque Ecclesiæ thesauro eleventur vel non: si est incapax, prout videtur Lugoni, requireretur status gratiæ: si nihilominus est capax, erit iste minimè necessarius, quod ipsum cum aliquibus videatur non immeritò dubium & controversum, securiùs itaque, & consultiùs erit suadere, ut ultimum opus in gratia constituti peragant, qui lucrandis mensuris succurrere animabus defunctis intendunt.

Ca-

Casus L.

De Missa per modum suffragii defuncto applicata.

CAjus Sacerdos legit Missam in Altari privilegiato cum intentione liberandi animam è purgatorio, ita tamen, ut neque Missam de Requiem dixerit, neque ullam commemorationem pro defuncto fecerit; imò neque ipsum Sacrificium pro anima, quam liberare volebat, obtulerit occasione hujus

Quæritur 1. Utrum volenti liberare animam è purgatorio pro ista Sacrificium sit offerendum?

Quær. 2. Qualis Missa volenti liberare talem animam sit dicenda?

Synopsis.

§. I.

Prænotanda.

1. Nomine Indulgentiarum ve-

nit remissio pœnæ temporalis ob peccata quoad culpam remissa.

2. Possunt fideles ad solutionem pœnæ temporalis se invicem juvare.

3. Quid nomine suffragii intelligatur.

4. Et sub Indulgentiis defuncto per modum suffragii applicatis.

5. Ut hæc defuncto profint, illarum applicatio tali animæ per quandam actionem est facienda, solum mediata, ac indirectè.

6. Determinatio Missæ, ut hæc profint, legendæ, à voluntate Pontificis dependet.

7. Quæ optimè colligitur ex verbis Bullæ Pontificiæ.

8. Volens probabiliter, ut Sacrificium tali defuncto applicetur.

9. Quod universaliter tutius est.

Zzz 3

§. II.

§. II.

Resolvitur secundum
Quæsitum.

*Qualis Missa volenti liberare talem
animam in Altari privilegiata
sit dicenda?*

10. Utrum Missa de Requiem sit necessario dicenda, à Pontificis voluntate dependet.
11. Ex Indulto Gregorii XIII. in Altaribus privilegiatis nostræ Societatis etiam alia, quam de Requiem dici poterit, modò commemoratio pro defunctis fiat. Item quid sub nomine commemorationis veniat?
12. An hæc commemoratio pro anima, quam liberare volo, sit, facienda, etiam in Festis duplicibus.
13. Num etiam Communio pro tali anima sit offerenda, ut Indulgentias, ut vocant mentruas, lucremur.

§. I.

Prænotanda,

ANtequam quid in hac res sentiamus, edicam, notandum primò nomine Indulgentiæ intelligi remissionem pœnæ temporalis, ob peccata quoad culpam jam remissa, debitæ, ita tamen, ut hæc remissio non fiat virtute Sacramentorum, vel Martyrii, sed per satisfactionem Christi Domini, & Sanctorum ab habente potestatem nobis applicatam.

Nota 2. Indubitatum esse, fideles in Ecclesia existentes se invicem juvare posse ad solutionem pœnæ temporalis: cum enim eadem Communio in ordine ad aliquid mutuò promerendum reperiatur, hæc ipsa etiam dabitur in ordine ad satisfaciendum pro pœna temporali alterius, neque hoc solummodo in tantum, in quantum unus oratione apud Deum alteri remissionem pœnæ obtinet, sed etiam in eo, quòd satisfactionem aliquam veram operi suo bono, quod exercuit, debitam, Deo offerat, atque sic offerendo exolvat quasi debitum ab alio ob commissâ peccata contractum, prout in humanis hoc sæpius contingere conspiciamus. Ad.

3 Adverto 3. Hunc secundum modum offerendi scilicet propriam aliàs, suisque operibus debitam satisfactionem pro remissione poenæ alterius nominari suffragium; quod ipsum ulterius dividitur in suffragiū ex opere operātis est applicatio satisfactionis debitæ, commensurata merito intrinseco præstiti, ac pro alterius poenæ deletione oblato operis: e.g. facit aliquis disciplinam, & satisfactionem ex hoc poenali opere sibi aliàs obvenientem, antecederet transferret, & applicat alteri, vivo aut defuncto; ex opere operato autem, est oblatio satisfactionis, quoad excessum, & operantis intrinsecum valorem exhibiti operis, proveniente scilicet ex satisfactione Christi, & Sanctorum, quæ nobis ab habente claves thesauri Ecclesiastici, in quo illi reservantur, per Indulgentias applicantur.

4 Advert. 4. Ex hætenus dictis rationem, ob quam Indulgentiæ, mortuis applicandæ, dicuntur iisdem applicari per modum suffragii. Volumus scilicet dicere, ejusmodi Indulgentiam animabus defunctis appli-

cari modò, quo iisdem applicantur à viventibus alia opera pia satisfactoria, quæ appellantur communiter suffragia. Solent autem Indulgentiæ applicabiles defunctis vel esse talis naturæ, ut aut ipse lucrans possit sibi, vel defuncto applicare, vel ut determinatè sint applicabiles soli defuncto, non autem ipsi lucranti: has posterioris generis Indulgentias imitatur privilegium alicujus Altaris privilegiati.

Advert. 5. Eo ipso, quòd vi Altaris privilegiati per modum suffragii possit liberari anima à Sacrificante, hanc liberationem, atque Indulgentiam mediante aliqua actione tali animæ applicanda faciendam esse, ad mentem scilicet S. Thomæ in 4. dist. 45. q. 2. art. 3. asserentis, non posse ullas Indulgentias defunctis directè, immediatè, ac principaliter, sed solum indirectè concedi, in quantum alicui viventi subdito traditur jus satisfactionem certi cujusdam operis ad majus meritum ex satisfactione Christi, ac Sanctorum elevati transferendi in aliam personam vivam, aut defunctam.

Advert. 6. Totam modò difficul-

ficulratem in eo sitam esse, ut scilicet veniamus in mentem Pontificis, & sciamus, qualem Missam, vel Sacrificium ipse elevaverit, ut Indulgentia exinde obtinenda defuncto applicari possit: an Pontifex solummodo requisiverit, ut Missa in tali Altari privilegiato dicatur, cuiusque demum illius fructus offeratur, vel an expressè requisiverit, ut valor satisfactorius illi defunctæ animæ applicetur, cui per modum suffragii subvenire decernimus; si enim hoc ultimum expoposcit, consequens est, ut liberetur talis anima, offerendo pro illa Sacrificium, si enim hoc non fiat, jam non ponitur illud opus, quod Pontifex elevavit, eò quod solum Sacrificium pro defuncto oblatum ab eodem fuerit elevatum; si autem hoc posterius Pontifex requisiverit, si prior fuerit contentus, necessaria tamen est in lucrante Indulgentias pro defuncto per modum suffragii intentio determinata lucrandi illas pro defuncto, prout requiritur intentio determinata ad applicandum proprium suffragium alicui defuncto. His præmissis,

Dicimus: Hanc mentem optimè colligi ex verbis privilegii in Bulla Pontificis contentis, si enim hæc ita sonent: *Dicendo, aut offerendo Missam pro defuncto, liberat animam ejus è purgatorio*: necessarium erit, ut offeratur Sacrificium pro tali defuncto: quodsi autem ita sonent: *Dicendo Missam, vel quoties Missam dixeris, toties liberat animam è purgatorio*, aliquibus videtur non esse necessarium, particularem fructum talis Sacrificii, tum ex opere operantis, tum ex opere operato ejusmodi defuncto applicari, sed solum beneficium Indulgentiæ, quod tamen nobis minùs verosimile videtur; quia enim ordinariè in Bullis expressum est, applicationem talis Sacrificii ejusmodi animæ faciendam esse, hinc censendus est, Pontifex etiam in aliis quoque similibus casibus, ubi per Sacrum liberari anima è purgatorio potest, manere in illa sua ordinaria opinione, & voluntate, etiam si hæc hîc & nunc non fuerit expressa.

Quod confirmat declaratio facta à nostris Superioribus, qui attestante P. Gobat casu 29. tract. 3, n. 65, in suis *experienciis Theologicis*,

gicis, docuerunt, sacra animabus, quas in quovis Altari celebrantes lucrari volumus, applicanda esse. Secundò. Juxta Cardinalem de Lugo, si Missa non offerri debet pro defuncto, quem volo liberare, difficulter salvatur, quomodo per modum suffragii, & indirectè tantum, non autem immediatè, atque directè liberatur anima. Probatur: per modum suffragii alteri subvenio, quando satisfactionem aliàs ratione peracti operis pœnalis debitam transfero in alium, & quasi soluto tali pretio debitum ab alio contractum apud Deum expungo: sed quando valor satisfactorius Sacrificii nullo modo applicatur, & offertur pro defuncto, tunc ego satisfactionem Sacrificio oblato correspondentem non transfero in alium, neque exhibeo illam tantquam pretium pro aliis debito expungendo divinæ justitiæ: ergo neque tali animæ per modum suffragii subvenio hoc Sacrificio: atqui Pontifex expressè dicit, me per modum suffragii liberare posse animam: ergo hoc erit necessarium. Tertiò. Quàm plurimi Doctores defendunt,

posse Pontificem alicui viventi donare Indulgentiam, etsi non habeatur ulla ratio alicujus operis ab hoc præstandi, sed ob sola merita, ac vim satisfactoriam Christi, atque Sanctorum, aut intuitu meritorum, quæ certus Sanctus Ecclesiæ præstitit: vel ob aliquod opus ab alio quodam vivente Christiano præstitum: talis Indulgentia ejusmodi vivo concessa in omnibus conveniet cum Indulgentia mortuo concessa, si non est necessarium, ut huic applicetur fructus satisfactorius Sacrificii, & tamen nemo diceret, tali viventi per modum suffragii donari hanc Indulgentiam: ergo concessio Indulgentiæ per modum suffragii dicit aliquid aliud, ipsam scilicet applicationem fructus satisfactorii pro defuncto. Ulteriùs talis Indulgentia modò explicata censeretur immediatè, atque directè tali vivo concedi: ergo etiam concedetur directè, ac immediatè defuncto, si huic non applicetur fructus satisfactorius Sacrificii: atqui juxta omnes defunctis applicantur duntaxat indirectè.

Confirmatur. Si fructus satisfactorius

A a a a

facto-

satisfactorius non debet applicari animæ, quam vult liberare, potest Sacerdos accipiens stipendium ab aliquo, ut legens in Altari è purgatorio liberet nuperimè defuncti animam, adhuc aliud quoddam accipere ab alio, & huic dein applicare fructum totius Sacrificii, quod tamen ab omnibus improbatum manet.

Confirmatur denuo: Talis liberatio animæ è purgatorio est sine dubio fructus aliquis Sacrificii: sed fructus Sacrificii applicatur per oblationem, sicuti fructus Sacramentorum per collationem: ergo debet fieri applicatio. Denique sententia requirens applicationem fructus satisfactorii, pro anima videtur melius salvare verba Bullæ Leonis X. in Decretali quadam dicentis, Indulgentiam aliquando per modum absolutionis concedi, aliquando verò per modum suffragii transferri: atqui melius salvatur in dicta sententia hoc verbum transferri, quàm in opposita: si enim dicatur animam liberari, quia Sacerdos fructum satisfactorium Sacrificii, quem potuisset sibi ap-

plicare, hic & nunc transfert in animam, & hoc modo eandem liberare; melius utique salvatur, quomodo aliquid transferatur, quàm in sententia opposita, licet enim Indulgentiam animæ defunctæ donet, non tamen apparet, quomodo transferat aliquid, quia illam Indulgentiam ponitur, non posse sibi applicare.

Patet itaque. Si non proba-⁹ bilius saltem æquè probabile esse, ad lucranda animam necessarium esse, ut fructus satisfactorii Sacrificii applicetur defuncto, cum igitur in hac re, quæ tota quanta dependet, à solius Pontificis voluntate, semper certior via sit eligenda, neque inculpata ignorantia, aut error defectum suppleant; ideo universaliter tutius, atque suadendum omni modo aliis erit, ut Sacrificium quoad fructum satisfactorium saltem pro animali offerant, tum quod fortasse hoc modo sufficiens causa dabitur ad lucranda integram Indulgentiam, quæ alias non esset, prout videtur Palao tom. 4. tract. 24. disp. unica. pun. 10. n. 9. tum quod ipsius Pontificis animus

mus non satis perspectus nobis sit. Hinc optimè apud Dianam *part. 9. tract. 3. Resol. 24.* advertit Bordonus, Missam producere suum effectum respectu animæ illius, cui applicatur Indulgentia Altaris, & privilegium: quia esto liberari posset anima per Indulgentiam Altaris, quia tamen id nobis non constat, ideo & Missæ Sacrificium eidem intelligitur applicatum, quod inter alia remedia pro solutione pœnarum est efficacissimum, infallibile, quod DEUS semper accepat, cum ex ipso Tridentino *Seff. 22. c. 2. & Can. 3.* constet Sacrificium ex propria virtute sua, & ex opere operato tali animæ in purgatorio conferre effectum satisfactionis pro pœna temporali.

§. II.

Resolvitur secundum
Quæsitum.

Qualis Missa sit dicenda volenti in
Altari privilegiato liberare
animam è purgatorio?

10 **V**idimus in antecedentibus,

ipsam Missam pro defuncto, quem liberare volumus, applicandam esse, modò ulterius quaeritur; an debeat necessariò esse illa Missa de Requiem, & si hoc non sit necessarium, an saltem commemoratio pro defunctis facienda sit. Circa quod dubium omnibus Auctoribus certum sit, non esse universaliter, per se, ac quasi ex essentia necessarium, ut dicatur de Requiem, sed pendere istam circumstantiam ab ipsa voluntate Pontificis, inspiciendam itaque Bullam esse. Pater Gobat in *Quinario Tractatum tract. 4. part. 2. cap. 26.* affert communem aliquam formulam ejusmodi Brevium, in qua hæc leguntur: *Quandoque Sacerdos aliquis ejusmodi Ecclesiæ duntaxat Missam defunctorum in die commemorationis defunctorum, & singulis diebus infra Octavam illius, ac feriâ secunda cujuslibet diei hebdomadæ pro anima cujuscunque fidelium defunctorum ad præfatum Altare celebrabit, anima ipsa de thesauro Ecclesiæ per modum suffragii Indulgentiam consequatur.* Quod si igitur singulæ Bullæ ad normam allatæ fuerint conscriptæ, extra controversiam erit

A a a a

ne-

necessaria Missa de Requiem, additque memoratus Auctor hanc Missam de Requiem, etiam si non fuerit id expressum in Brevi, esse nihilominus necessariam, si velimus stare declarationi Congregationis sacrorum Rituum id ipsum declarantis apud Barbosam v. *Missa defunctorum collect.* 478. Item apud Dianam *part. 3. tract. 4. resol.* 233. quibus decisionibus tamen postpositis Bellizarius contrarium defendit, eò quòd suo iudicio decisiones Cardinalium nullam legem communem, sed opinionem duntaxat probabilem efficiant, cui opinioni etiam P. Gobat suffragatur, si latam ab iisdem sententiam Summus Pontifex non approbaverit.

11 Quòd si autem de Altaribus privilegiatis nostrorum templorum Societatis scilicet differamus, attestante eodem Gobat ex Indulto Gregorii XIII. etiam Sacerdotes sæculares liberare animam è purgatorio poterunt, etsi non dixerint de Requiem, modò commemorationem pro defunctis fecerint, oritur autem modò non levis controversia, quidnam hoc loco

sub nomine commemorationis veniat: an sufficiat recordatio defunctorum in Memento facta, vel requiratur collecta pro defunctis interposita, quo in dubio videntur melius sentire, qui collectam interponendam asserunt, eò quòd nomine commemorationis collectam intelligunt Rubricæ Missales, ac Breviarii, & Capitulū. *Placuit* 23. q. 5. Accedit etiā ratio: si enim nomine commemorationis Pontifices non plus requirerent, quàm recordationem in Memento pro defunctis factam, non fuisset opus hac insinuatione, cum etiam per se, atque ex præscripto aliàs facienda sit recordatio, & Memento, ut vocant, pro defunctis.

Ex hoc autem dubio aliud¹² novum resultat: si enim collecta pro defunctis facienda, fieri nec debet pro illa determinata anima in particulari asserendo talem orationem, cui inseri illius nomen debeat, vel sufficiet generalis: *Fidelium Deus omnium &c.* Si praxin consulamus, hanc generalem sufficere asseremus. Ulteriùs quid agendum in Festis duplicibus, eritne tunc inserenda collecta pro defunctis? Respon-

spondet Gobatus saltem in Festis primæ Classis eandem omit- tendam esse, ? Sed si omissa fu- erit, poteritne liberari nihilomi- nus anima è purgatorio ? Re- spondet idem Auctor, se noluis- se hoc ipso dicere, acquiri In- dulgentiam pro defuncto, si o- mittatur illa collecta, licet hanc in illis Festis omittebam judi- caverit: quibûs verbis indicat, se ad minimum dubitare de va- lore talis Sacrificii, quoad libe- rationem animæ, eò quod de- bita forma, & non omnes cir- cumstantiæ ad hoc requisitæ fue- rint observatæ,

- 13 Hæc, cum certiora non sup- petant Authores, attulisse hoc loco sufficiat: solvenda tamen restat objectio, quàm primi du- bii resolutioni opponunt: si e- nim, inquiunt, offerendum e- rit Sacrificium pro defuncto, quem liberare intendo, erit pa- riter in mensuris Indulgentiis offerenda Communio pro ani- ma liberanda: hoc autem esse falsum testatur Gobat allatis plu- ribus Auctoribus *tract. 3. c. 27. n. 295.* Item & ratio: si enim ora- tio non debet pro illa offerri, neque debet Communio. Se-

cundò. Applicatione sacrae Com- munionis pro defunctis tan- quam conditionem non requi- siverat Pontifex: ergo non de- bebit à nobis requiri, non enim illam expressè requiri constat ex Bullis: implicite autem ean- dem desideratam fuisse, gratis dicitur, cum hujus asserti nullum aliud quippiam afferri valeat, ex quo tanquam signo quodam ex- plicite erueretur implicita illa voluntas Pontificis. Accedit, quod respectu orationis clarè, atque explicitè assignavit inten- tionem, ad quam à volentibus lucrari Indulgentias ea dici de- bet: ergo si circa orationem ex- pressè intentionem præscripsit, non autem circa cætera requisi- ta, clarè colligitur, Communio- nem non esse pro defuncto of- ferendam. Respondeo itaque disparitatem, quoad applicatio- nem Sacrificii, & Communio- nis pro defunctis petendam ex voluntate Pontificis volentis, ut Sacrificium pro defuncto offe- ratur, quæ ipsa mens, cum non constet, circa applicationem Communionis, quòd fuerit ha- bita, ideo hæc non erit appli- canda, quin imò contraria

Pontificis in hoc puncto sententia præter allatas rationes desumitur ex eo, quod Indulgentiæ mensuræ ab initio solis viventibus concessæ fuerint, & postmodum immutata à subsequentibus Pontificibus ad animas è purgatorio liberandas extentæ fuerint: sicut igitur, dum vivis solis poterant applicari, Communio non erat offerenda pro defuncto, ita neque erit, dum applicatur pro defuncto. Dein etiam in arbitrio lucrantis est etiam sibi applicare illas In-

dulgentias, in quo casu Communio non erit offerenda pro defunctis: ergo cum requisita sint utrobique eadem, neque erit necessaria applicatio, si velim liberare animam. Ultimò denique sciendum, Innocentium X. unice mentionem facere animarum quoad applicationem Indulgentiæ: ergo sola donatio tanquam effectus subsequens in animas defunctorum debet tendere.

IN-

Elenchus Rerum & Verborum.

Absolutio Acatolici in articulo mortis.

AD licitam Acatolici absolutionem quænam sint necessaria? Fol. 515. n. 1.

Juxta Tridentinum peccata distinctè ac singillatim sunt explicanda, fol. 516. n. 5.

Quæ tamen distincta explicatio non est in omnibus circumstantiis necessaria, fol. 516. n. 6.

In administratione Sacramentorum dari possunt intentiones solum implicite, ac materialiter contrariæ, fol. 517. n. 7.

Uti etiam in volentibus absolvi, fol. 518. n. 8.

Quomodo intentio moribundi possit colligi, fol. 519. n. 10.

Adulterium.

Ultero consentienti in adulterium nulla restitutio debetur, fol. 195. n. 14.

Nec etiam illius marito pro sola

injuria ante sententiam Judicis, fol. 195. n. 15. & 16.

Ob subsequentem partum facienda erit restitutio etiam ab ipsa adultera, fol. 196. n. 17.

Quandonam proles sit pro spuria habenda? fol. 196. n. 18.

Afylum.

Occidens aliquem in una Ecclesia, si confugiat in aliam, probabilius gaudet asylo, fol. 422. n. 13.

Benedictus XIV. Quidnam circa hoc in sua Bulla deciderit, fol. 423. n. 14.

Episcopo competit jus decidendi, num quis gaudeat asylo, fol. 424. n. 15.

Sæculari Judici competere potest aliqualis cognitio per viam facti ad informationem, fol. 424. n. 16.

Ante recursum ad ordinarium confuga extradi non poterit, fol. 427. n. 19.

Nec

- Nec à Religiosis exemptis. fol. 427. 20.
Nec sufficit tacitus consensus. fol. 427. n. 21.
Etsi jurata cautio de immunitate pœnæ sit Ecclesiæ facta. fol. 430. n. 23.
Ex vinculis se eripiens si ad Ecclesiam confugit, gaudet a sylo. fol. 433. n. 1.
Liberè ex asylo exiens potest à Judice capi. fol. 435. n. 4.
Non autem necessitate exiens. fol. 435. n. 5.
Vi extractus est Ecclesiæ restituendus. fol. 435. n. 6.
Item asylum deferens ex gravi injustæ occisionis, aut extractionis metu. fol. 436. n. 9.
Ad promissam à Judice immunitatem exiens immunis à culpa erit. fol. 437. n. 10.
Quid, si dolosis verbis deceptus exierit? fol. 437. n. 11.
A Parocho inductus, quod non gaudeat asylo, probabiliter immunis erit. fol. 438. n. 12. & 13. & 439. n. 15.
Taliter egrediens non poterit puniri etiam sine omni protectione Cleri, vel Episcopi. fol. 440. n. 16.
Non potest extradi confuga, licet pœna mortis in corpore mutata fuerit. fol. 443. n. 18.
Persuaderi tamen poterit, ut ultro exeat. fol. 442. n. 19.
An in actuali Ecclesiæ furto deprehensus gaudeat asylo. fol. 447. n. 1.
Quænam ex asylo extractio sit violenta? fol. 450. n. 9.
- Beneficium.**
- Quodnam Beneficium pro tenui sit habendum. fol. 295. n. 1.
Etiam tenue beneficium ad horas Canonicas obligat. fol. 295. n. 6.
Et ad implendam eidem impositam obligationem. fol. 297. n. 7.
Nullos fructus percipiens non habet beneficiû fol. 297. n. 7.
Ex pluribus insufficientibus beneficiis sufficientem sustentationem recipiens, accipit justum stipendium. fol. 301. n. 14.
A Breviario non est exemptus, qui ad alia quoque onera est obligatus. fol. 301. n. 15.
Ad quid talis Beneficiatus omittis horis sit obligatus. fol. 302. n. 16.
Non perfectè possidetur primo anno

- anno beneficium, si ejus reditus eidem non applicantur. fol. 302. n. 18.
- Ab horis non excusatur, qui munera cetera datis suis redditibus alii obeunda relinquit. fol. 303. n. 20.
- Uti nec minorennis, qui legendas Missas aliis relicto eisdem stipendio commisit. fol. 304. n. 21.
- Diversitas beneficiorum explicatur. fol. 307. n. 1. & 2.
- Qualis Parochia cum Conventu Regularium unita Vicarium manualem admittat? fol. 309. n. 8. 9. 10.
- Ad voluntatem conferentis absque legitima causa beneficium manuale revocari potest. fol. 309. n. 11. & 12.
- Est tamen juxta honestatem tantum removendus, si oportuerit. fol. 310. n. 13.
- Amotio sine causa subsistit quidem, est tamen illicita. fol. 312. n. 18.
- Quanam sit rationabilis causa? fol. 313. n. 19. 20. 21.
- Communio Paschalis.**
- Quid sub nomine discretionis in cap. cum utriusque sexus intelligatur. fol. 400. n. 3.
- Nulla certa regula pro pueris septennium completum numerantibus præscribi in hoc puncto poterit. fol. 401. n. 4.
- Extra articulum mortis ad sumendam Evcharistiam non obligantur pueri, licet sacrum hunc cibum à naturali sufficerent discernant. fol. 401. n. 5.
- Usu rationis ad confitendum sufficienter præditi non eo ipso statim ad Communionem sunt admittendi. fol. 402. n. 6. & 7.
- Quibusnam ante annum decimum Communio concedi possit? fol. 403. n. 9.
- Peccare potentibus non est deneganda Communio seu Viaticum. fol. 404. n. 10 & 11.
- Sufficientem rationis usum habentes pueri in articulo mortis ad sacram Synaxim determinatè obligantur. fol. 406. n. 13.
- Indeterminatè tamen pro tempore ab Ecclesia determinato. n. 13.
- Semifatu in duplici classe dantur. fol. 407. n. 15.
- Cibum hunc à naturali discernere non potentibus etiam tempore

- pore Paschali erit deneganda
Communio. fol. 407. n. 16.
Distinguere autem potentibus
tempore Paschali, non autem
extra hoc Evcharistia erit
concedenda. fol. 407. n. 17.
Quidnam circa energumenos sit
observandum? fol. 408. n. 19.
Quidnam circa surdos, & mutos
à nativitate? fol. 408. n. 21.
In dubio de capacitate puero-
rum non datur obligatio dan-
di iisdem Viaticum, fol. 409.
n. 23.
Poterit tamen dari, fol. 409. n.
24.
Doli incapacibus prohibetur
porrectio Evcharistiæ. fol.
410. n. 25.
Sufficit tamen, si hæc incapaci-
tas non constet. fol. 412. n. 28.
Cur dubitans de statu gratiæ S.
Evcharistiam nequeat acci-
pere? fol. 413. n. 31.
Sacramenta etiam in dubio de
suo effectû subinde applicari
possunt. fol. 414. n. 32.
Num dubitans de jejunio natu-
rali possit S. Evcharistiam su-
mere? fol. 415. n. 33.
- Compensatio.**
Salarium instar pretii mercium
est duplex. fol. 159. n. 1.
Non est licita compensatio,
quod assignatum salarium
non videatur esse æquale la-
bori. fol. 160. n. 5.
Nec quod aliis ancillis majus as-
signetur. fol. 163. n. 6.
Aut quod aliæ majus exigant.
fol. 164. n. 7.
Ancilla tenetur stare contractu
inito. fol. 164. n. 8.
Subtractio per furta minuta etiâ
sine animo ditescendi facta
non excusat. fol. 164. n. 9.
Etiam si à sua domina ametur.
fol. 165. n. 10.
Aut quod singula furta minuta in
obvias statim necessitates ex-
pendantur. fol. 165. n. 11.
Quodnam salarium certò, ac
evidenter sit injustum? fol.
166. n. 13.
Quid famulis liceat, quibus ob
difficultatem temporum vi-
ctus minuitur? fol. 167. n. 15.
- Confessio Sacramentalis**
in scriptis peragenda.
Ex quanam obligatione Confes-
sio Sacramentalis sit in scri-
ptis peragenda? fol. 501. n. 2.
An detur obligatio ad Confessio-
nem

nam in scriptis peragendam,
si illa sit valida? fol. 502. n. 3.
Valida & licita erit, si aliter fieri
nequeat. fol. 502. n. 4.
Etiam nulla necessitate urgente.
fol. 502. n. 5.
Quin tamen sit præcepta. fol.
504. n. 10.
Ex communi tamen consuetudi-
ne verbalis Confessio est per-
agenda. fol. 504. n. 11.
Qualiter sit instituenda, ut pœ-
nitens satisfaciat? fol. 504. n.
12. 13. &c.
Confessio solis nutibus, sine om-
ni verbo facta non videtur in-
valida. fol. 507. n. 20.
Ex sufficiente ratione omittens
non peccat. fol. 507. n. 21.
Sine omni tamen ratione facta
non verbalis Confessio, sal-
tem venialis erit. fol. 508.
n. 23.
Et juxta communem etiam mor-
talis. fol. 508. n. 24.
An hæc gravitas à sola consuetu-
dinis violatione proveniat.
fol. 508. n. 25.
Non potens verbaliter confiteri
urgente præcepto, tenetur in
scripto confiteri fol. 509. n. 26.
Subinde etiam ad solum suum
solatium taliter confiteri quis

poterit, si nullus pronuntia-
tionis intelligens adsit. fol.
510. n. 27.
Etiam ægrotus non potens ver-
baliter confiteri, tenebitur in
scripto. fol. 511. n. 30.
Non quælibet scriptura ordina-
tur ad publicam manifestatio-
nem. fol. 512. n. 33.
Quandonam Confessio sit scri-
benda, ne peccatum memo-
riâ excidat? fol. 511. n. 34.
Confessio Sacramentalis ad lu-
crandas Indulgentias plenari-
as diversa solet esse. fol. 523.
n. 1.
Constituto in gratia non videtur
necessaria Confessio. fol.
524. n. 2. 3.
Sacerdotes lucrari volentes In-
dulgentias non semper præ-
mittunt Confessionem. fol.
525. n. 6.
Sacra Communio est necessaria.
fol. 525. n. 7.
Si præscribuntur jejunium, elec-
mosyna erunt ista necessaria.
fol. 525. n. 8.
Tam sententia exigens, quam
non exigens sunt probabiles.
fol. 526. n. 10.
Affirmativa est tutior. fol. 531.
n. 24.
De-

Defloratio.

Ultro, & absque promissione matrimonii consentientem deflorans ad nihil tenetur. fol. 190. n. 2.

Nec ipsis parentibus deflorata. fol. 190. n. 3.

Diffamando tamen puellam tenetur ad damna inde secuta. n. 4.

Ad quid teneatur per vim, aut fraudem puellam stuprans? fol. 191. n. 5. & 6.

Sub promissione matrimonii inducens tenetur hanc per se ducere. fol. 192. n. 8.

Idem de facta promissione tenendum. fol. 194. n. 10.

Donatio.

Donationis valor à quonam dependeat? fol. 62. n. 1. & 2.

An donatio omnium bonorum sit valida? fol. 67. n. 1. & c. & fol. 69. n. 10. & c.

Quibus casibus perfecta donatio revocari possit? fol. 69. n. 16.

Egrediens novitiatu donationē ante factam revocare potest. fol. 73. n. 19.

Nec in omnibus assimilatur donationi mortis causæ. fol. 73. n. 20.

Renuntiatio cum omnium bonorum translatione facta solo egressu è novitiatu revocari potest. fol. 73. n. 19.

Sine justa causa non poterit revocari facta sine translatione dominii & suspensa ad Professionem bonorum actu antea possessorum donatio. fol. 73. n. 21.

An Monasterium talem sui Novitii donationem revocare possit? fol. 75. n. 22.

Duellum.

Digladiatio alia est duellum, alia rixa. fol. 481. n. 1.

Conditiones ad duellum requiritæ. fol. 481. n. 2.

Duellum est prohibitum jure Canonico. fol. 483. n. 9.

Juxta nonnullos etiam jure naturali. fol. 483. n. 10.

An, & quæ excommunicatio duellantium sit reservata? fol. 483. n. 18.

Facultatem absolvendi à casibus Pontifici reservatis, Religiosis concessam, extendunt aliqui ad facultatem absolvendi ab

ex-

excommunicatione ipsos du-
ellantes. fol. 488. n. 18.

Fructus.

Venditione nondum perfecta
fruges ad venditorem unà
cum periculo rei venditæ spe-
ctant. fol. 127. n. 4.

Item si res usque ad solutionem
pretii solummodo emptori e-
locata, aut in pactum reten-
tio frugum deducta fuerit.

fol. 127. n. 5.

Ad emptorem spectant per se na-
turalis rei venditæ fructus tam
maturi, quàm immaturi. fol.

127. n. 6.

Item fructus post perfectam ven-
ditionem nati. fol. 128. n. 7.

Res Altari jam debita non fru-
ctificat Domino suo. fol. 129.

n. 9.

Venditor non tenetur emptori
reddere fructus, nisi post so-
lutum pretium. fol. 129. n. 10.

Tenetur emptor ad compensan-
dum venditori damnum, ex
dilata solutione ortum. fol.

129. n. 11.

Si rem venditam, & hujus simul
periculum sibi venditor refer-
vet, etiam fructus sibi re-

servare poterit. fol. 130. n. 13.
Minimè autem ob solam dilatio-
nem solutionis. fol. 135. n. 14.

Hæreditas.

Hæreditati duobus modis resig-
nare possumus. fol. 138. n. 5.

An consensus Monasterii requi-
ratur ad valorem renuntiatae à
suo Candidato hæreditatis?

fol. 138. n. 3. &c.

Filius habet jus ad hæreditatem,
si ante patris obitum inhabilis
non evaserit. fol. 146. n. 25.

Renuntiatio ab inhabili facta in
quantum valeat? fol. 146. n.

26.

Pro quonam tempore inhabili-
tas legatarii in ultimis volun-
tatibus attendatur? fol. 147.

n. 27.

Et in contractibus inter vivos?
fol. 147. n. 28.

Mutatio statûs alienantis quo-
modo jam quæsito juri Tertii
præjudicet? fol. 150. n. 33.

Utrum Monasterium ad hanc
hæreditatem jus habeat, vel
non, pluribus examinatur.

fol. 152. n. 36.

Bb bb 3

Jeju-

Jejunium.

Quodnam jejunium sacrae Communioni sit praemittendum?

fol. 248. §. 1. 2.

Ecclesia requirit jejunium naturale.

fol. 354. n. 23.

Dispensatus quoad secundam refectioem, non est eo ipso dispensatus quoad comestioem carniū.

fol. 264. n. 6.

Ex duplici capite diebus jejunii abstinentia carniū est praecpta.

fol. 266. n. 7.

In universali dispensatione quoad esum carniū, his semel sumptis non datur obligatio ad omissionem secundae refectioem.

fol. 266. n. 8.

Idem tenendum in dispensatione cum persona particulari.

fol. 266. n. 8.

Præceptum jejunii quia tale est divisibile.

fol. 268. n. 10.

Quid de forensibus & vagis in hoc puncto sit dicendum?

fol. 283. n. 14.

Indulgentiæ.

Cum quam intentione sint peragenda opera ad lucrandas

Indulgentias necessaria? fol.

532. n. 1.

Ut plura opera disparata unum integrum opus efficiant, eorū connexio est necessaria.

fol. 533. n. 5.

An etiam ad lucrandas Indulgentias?

fol. 534. n. 6.

Num Pontifex opus præcedens ad virtutem satisfaciendi ex opere operato elevare possit?

fol. 534. n. 7.

Exponitur discrimen inter Indulgentias pro vivis, & pro defunctis.

fol. 542. n. 1.

Plurimæ Indulgentiæ sunt solis defunctis concessæ.

fol. 543. n. 5.

Explicatur modus, quo Indulgentiæ per modum suffragii applicentur.

fol. 544. n. 8.

Ad opera nomine Christi, aut Ecclesiæ facta non requiritur status gratiæ, sed ad facta nomine proprio.

fol. 548. n. 14.

Tutiùs tamen suadetur status gratiæ.

fol. 548. n. 17.

Num duæ animæ eodem sacrificio è purgatorio redimi possint?

fol. 537. n. 1.

Totus fructus Missæ pro anima defuncti erit applicandus.

fol. 537. n. 1.

Ex

Ex triplici fructu satisfactorio non potest unus applicari huic animæ, alter autem alteri. fol. 540. n. 7.

Sacrificium Missæ non est infiniti valoris. fol. 540. n. 8.

Irregularitas.

Ad hanc incurrendam ex homicidio non requiritur sententia Judicis. fol. 340. n. 3.

Tam Superiorum, quàm Inferiorum Ordinum administratio est irregulari prohibita. fol. 340. n. 4.

Si dubitans de delicto etiam à jure condemnatur, delictum non debet esse moraliter certum. fol. 341. n. 5.

Dubium de alio facto, quàm de homicidio nullam inducit irregularitatem. fol. 342. n. 7.

Lex poenalis ad solos casus expressos extenditur. fol. 344. n. 9.

Qualiter peccat celebrans in tali dubio Missam? fol. 344. n. 10.

In dubio juris non contrahitur irregularitas. fol. 345. n. 13.

Dubitans solùm speculativè de jure potest habere dictamen practicum. fol. 346. n. 14. & 15.

Dubitans de homicidio facto non incurrit reliquas homicidæ statutas poenas. fol. 347. n. 16.

Consulens alteri homicidium postea commissum est irregularis. fol. 349. n. 19.

Hinc talis Sacerdos celebrando magnum peccandi periculum incurrit. fol. 350. n. 20.

Judex.

Dicasterium sæculare non est Judex competens Religiosi, aut totius cujusdã religiosæ communitatis. fol. 207. n. 20.

Lampas.

Conservatio laminis coram Venerabili lege, aut consuetudine debet esse præcepta ad hoc, ut sit peccaminosa. fol. 369. n. 1.

Nulla tamen de facto circa hoc lex naturalis, aut Divina habetur. fol. 269. n. 2.

Consuetudo talis conservandæ lampadis ex vario fine potuit introduci. fol. 370. n. 4. & 5.

Ex quo desumi possit intentio consuetudinis. fol. 371. n. 6. Ob-

Obligatio talis lampadis non potest probari. fol. 372. n. 8.

Cujusnam impensis conservari hoc lumen debeat: fol. 378. n. 16.

Alendum hoc lumen erit ex portione proventuum fabricæ deputatorum. fol. 376. n. 19.

Quo deficiente Rector Ecclesiæ, & cæteri Beneficiati ex redditibus superfluis obligati erunt. fol. 376. n. 20.

An & quando patronus? fol. 376. n. 21. & 22.

Quando Decimatores? fol. 377. n. 25.

Legatum.

Legatum factum in unius solius bonum, hoc deficiente nulli alteri pauperi est erogandum. fol. 184. n. 6.

Hæredibus defuncti erit legatum tradendum, si hæres in culpabili mora fuerit. fol. 184. n. 7.

Ex voto relicta non sunt persolvenda ab hæredibus. fol. 184. n. 8.

Legatum in bonum animæ factum in alios tamen pauperes erit distribuendum. fol. 185. n. 9.

Debitorum est diversa ratio. fol. 185. n. 10.

Legatum, atque debitum sunt diversæ rationis, ac speciei. fol. 186. n. 12.

Legans vel expressit sui legati causam, vel non? fol. 186. n. 13.

Si testator causam sui legati diversam à solutione debiti expressit, etiam debitum erit persolvendum. fol. 186. n. 15.

Item si testator dicat: de bonis meis solvatur legatum. fol. 186. n. 16.

Vel si legatum ac debitum sint diversæ rationis. fol. 186. n. 17.

Ad expunctionem debiti voluntarii in dubio præsumitur legatum fuisse factum. fol. 186. n. 18.

Nisi in solo foro interno tale quid debeat. fol. 187. n. 19.

Aut debitum legale, ac necessarium sit. fol. 187. n. 20.

Hinc hæres debitum voluntarium in solo conscientiæ foro existens, ultra legatum non tenetur solvere. fol. 187. n. 21.

Neque ex ordinatione legis proveniens debitum, si legator nullam causam sui legati expresserit. fol. 188. n. 22.

Missarum fundator potuit habere diversos fines. fol. 181. n. 1. Fun-

Fundans Missam tempore magni affluxûs aut Monialibus legendam, juxta Tamburinum non intendit applicationem Missæ. fol. 181. n. 2.

In tali dubio est melior conditio possidentis. fol. 181.

Præsumendum est tamen in tali casu fundatio pro anima Fundatoris facta. fol. 182. n. 4.

Lucrum.

Quandonam lucrum ex venditione, atque emptione cesset? fol. 110. n. 1.

Debitor constituto tempore non solvens debet creditori compensationem facere. fol. 110. n. 2.

Uti etiam vi, aut fraude contractum extorquens. fol. 110. n. 3.

Declarantur variæ hujusmodi contractuum circumstantiæ. fol. 111. n. 5.

Ex venditione in gratiam emptoris facta poterit aliquid exigi ob lucrum cessans, fol. 111. n. 6. si venditio sit vera causa lucri cessantis. fol. 112. n. 7.

Non tamen totum lucrum cessans. fol. 113. n. 8.

Erit tamen de hoc monendus emptor. fol. 113. n. 9.

Nihil tamen, ut jam nunc solvendum poterit exigi. fol. 113. n. 10.

Minori tamen summa dilata solutio poterit redimi. fol. 114. n. 11.

Creditō ementibus non licet res carius vendere. fol. 114. n. 12.

Num seipsum ad vendendum offerens id ipsum possit exigere. fol. 114. n. 14.

Quid liceat volenti magis nunc rem vendere, quam conservare impofterum. fol. 115. n. 14.

Quandonam ob periculum non acquirendi lucrum speratum, aut ob metum amittendi mercem aliquid deducendum sit? fol. 115. n. 15.

An ob laborem in conservanda, & postmodum distrahenda merce subeundum? fol. 116. n. 16.

Merx.

Vitiorum genera in mercibus inveniuntur tria. fol. 101. n. 1.

Vitia extrinseca non sunt necessario indicanda. fol. 101. n. 3.

Communis aestimatio est semper regula valoris. fol. 102. n. 6.

Cc cc

Futu-

Futura mercium vitia non sunt
manifestanda. fol. 102. n. 7.

& 9.

Ignorantia primum futuræ dimi-
nutionis non reddit contra-
ctum invalidum. fol. 102. n. 10

Nec talis venditor peccat con-
tra charitatem. fol. 103. n. 11.

In quibusdam tamen circum-
stantiis etiam futura vitia sunt
manifestanda. fol. 104. n. 18.

Subinde vitia etiam non substan-
tialia sunt manifestanda. fol.

104. n. 18.

Habitualiter tantum non volen-
ti emere vitiosam mercem
contractus non est invalidus.

fol. 105. n. 22.

Venditor ignarus vitii non tene-
tur ad damna postmodum e-
venientia. fol. 106. n. 24.

Quid si post jam initum contra-
ctum oriatur vitium? fol. 106.

n. 26.

Quid si emptor periculum sibi
ignoti vitii in se non suscepe-
rit? fol. 106. n. 26.

An sola 4. Haupt-Mengel e-
quorum sint manifestanda?

fol. 107. n. 28.

Quid si venditor quantitatem
conventâ minorem dederit?

fol. 107. n. 29.

Missæ.

An eodem sacro possint duæ a-
nimæ liberari? Vide *Indul-
gentiæ*.

De Missæ per modum suffragii
defuncto applicatâ. fol. 549.
n. 1.

Possunt fideles ad solutionem
pœnæ temporalis se invicem
juvare. fol. 549. n. 2.

Quid nomine suffragii intelliga-
tur? n. 2.

Qualiter Indulgentiæ defunctis
sint applicandæ? fol. 551. n. 5.

Qualis Missæ sit legendæ? fol. 551.
n. 6.

Probabilius Sacrificium est de-
functo applicandum. fol. 552.
n. 8.

Quale privilegium Societati Gre-
gorius XIII. in hac materia
concesserit? fol. 552. n. 11.

Quid sub nomine commemora-
tionis veniat? fol. 550. n. 11.

An hæc commemoratio pro de-
functo sit etiam facienda in
duplicibus? fol. 550. n. 12.

Num etiam Communio sit pro
anima offerenda, ut illa libe-
retur per Indulgentias men-
struas? n. 11.

Mo.

Monasterium.

- Num Monasterium ex facto sui
Religiosi, cui administratio
quædam comissa, & observa-
ta fuerit, obligetur? fol. 208.
n. 10. 11.
- Ex delicto ipsius Prælati non te-
netur Monasterium, si nullus
hujus conscius fuerit, nec u-
tilitas ulla in illum pervenerit.
fol. 206. n. 14.
- Utrum Ordinarius dispensans in
jejunio intendat etiã dispen-
sare in illo cum Religiosis. fol.
280. n. 1.
- Episcopo ordinati qualiter ordi-
nandus debeat esse subditus?
fol. 329 n. 1 & 2.
- Quinam ratione originis Episco-
po sint subiecti? fol. 329. n. 2.
- An carens subiectione originis &
domicilii à quocunque Dice-
cesano ordinari possit? fol.
332. n. 12. & c.
- Quænam ad validam vagorum
ordinationem sint necessaria?
fol. 334. n. 17.
- Non potest quis ordinari ab Or-
dinario loci, in quo per acci-
dens est natus. fol. 334. n. 18.
- Bene autem ab Ordinario loci,

in quo taliter nati parens est
natus. fol. 334. n. 19.

Possessio.

- Quamdiu bonæ fidei possessori
non est evidenter probatum,
quod res non sit sua, manebit
bonæ fidei possessor? fol. 36.
n. 14.
- In dubio speculativo res possessa
alienari poterit fol. 36. n. 15.
- Durante investigatione in domi-
num non licet possessori re u-
su consumptibili uti. fol. 38.
n. 17.
- Quid, & quotuplex sit possessio?
fol. 40 n. 15.
- Quomodo adminiculo animi fi-
at possessio? fol. 42. n. 7.
- Et adminiculo Juris? fol. 42. n. 8.
- Quomodo animus retinendi
rem semper ut suam sit pro-
bandus? fol. 45. n. 12.
- Quomodo possessio ultra decem
annos probetur? fol. 45 n. 15.
- Bona fides etiam ad possessionem
rerum incorporearum est ne-
cessaria. fol. 46. n. 17.
- Quomodo hoc fiat? fol. 46.
n. 18.
- Ob solas rationes rationes pro-
babi-

babiles nemo à sua possessione
est deiciendus. fol. 159. n. 3.

Pretium.

Natura, & validi contractus con-
ditiones. fol. 118. n. 1. & 2.
Pretium debet esse justum, lega-
le, vel commune. fol. 118. n. 3.
Merces obtrusæ vilescunt. fol.
119. n. 4.
Error substantialis irritat con-
tractum. fol. 119. n. 5.
Merces raræ, peregrinæ non
venduntur quocunque pretio.
fol. 119. n. 6.
Res solum est tanti, quanti licet
vendi potest. fol. 120. n. 8.
In quo sensu sit quilibet suarum
rerum moderator? fol. 131.
n. 9.
Contrahentes intra limites iusti
pretii se possunt invicem cir-
cumvenire. fol. 122. n. 10.
Non censetur donare excessum,
qui rem plus valore emit, seu
solvit. fol. 122. n. 12.
Contractus est obligatio circa æ-
qualitatem mercis, & pretii.
fol. 122. n. 13.
Rerum pretium ex prudenti in-
telligentium rei æstimabilita-
te desumitur. fol. 123. n. 14.

Præscriptio.

Parit in foro externo exceptio-
nem peremptoriam. fol. 3.
n. 2.
Transfert dominium in utroque
foro. fol. 3. n. 4.
Et quidem absolute. fol. 8. n. 15.
Tam mobilium, quam immo-
bilium. fol. 9. n. 18.
Qualis bona fides toto possessio-
nis tempore sit necessaria? fol.
11. n. 2. & fol. 12. n. 5. & 6.
Etiam ad præscriptionem actio-
num & obligationum? fol. 13.
n. 7.
Sola fides Theologicè mortalis
obest præscriptioni. fol. 19.
n. 11.
Non potest dubius incipere pos-
sessionem. fol. 19. n. 12.
Sine fide bona non potest for-
mari dictamen ultimum. fol.
19. n. 13.
Quamdiu ignoratur, rem esse a-
lienam, possessio bonæ fidei
continuatur. fol. 19. n. 20.
Quenam bona fides ad incho-
andam præscriptionem sit ne-
cessaria? fol. 22. n. 4. & fol.
24. n. 5.
Quando non occurrit rei alienæ
sci-

Elenchus Rerum, & Verborum.

- scientia continuari, non tamen inchoari potest possessio. fol. 22. n. 11.
- An inter bonam & malam fidem detur medium? fol. 27. n. 12.
- In quo constet bona fides propriè talis? fol. 28.
- Superveniente dubio investigandus est verus Dominus. fol. 30. n. 1.
- Tam in inchoatione, quàm in continuatione requiritur aliqua bona fides.
- In dubio sine resolutione de licentia possessionis continuandæ cessavit præscriptio. fol. 31. n. 3.
- Possessor malæ fidei evasit, qui investigare dominum, quando hic invenire poterat, omisit. fol. 31. n. 4.
- Ad semel inceptam præscriptionem continuandam sufficit bona fides negativè talis. fol. 31. n. 5.
- Fides alia est positivè, alia negativè bona. fol. 31. n. 12.
- In dubio negativo alienari res possessa poterit. fol. 36. n. 15.
- Colonus non præscribit, quia non suo nomine rem possidet. fol. 42. n. 9.
- Mala fides vendentis non obest emptori bonæ fidei. fol. 46. n. 16.
- Præscriptio sine bona fide positivè tali non valet. fol. 49. n. 1.
- Bona fides alia est ex ignorantia Juris, alia ex ignorantia facti. fol. 49. n. 3.
- Error alius est justus, alius injustus, alius justissimus. fol. 50. n. 4.
- Non tantùm de culpabili ignorantia Juris certi loquuntur Jura. fol. 53. n. 12.
- Quænam ignorantia Juris certi militibus, & minorennibus non obstat, bene autem rusticis, & fæminis? fol. 54. n. 13.
- Invincibilis Juris certi ignorantia non obstat præscriptioni extraordinariæ. fol. 55. n. 15.
- Ignorantia Juris certi etiam in foro interno præscriptioni obest. fol. 56. n. 17.
- Invincibilis Juris ignorantia excusat quoad damna, non autem quoad lucrum. fol. 57. n. 20.
- Præscriptio immemorialis habet pro titulo ipsum tempus longissimum. fol. 60. n. 25.

Reus.

Ut reus puniatur, de mala ipsius
fide debet constare, fol. 200.
n. 1.

Sepultura.

Quidnam circa excommunica-
tos sit observandum? fol. 457.

2. 3.

Cum quibus excommunicatis li-
cite in rebus politicis commu-
nicetur? fol. 458. n. 4.

Quid de Communicatione in di-
vinis? fol. 458. n. 5.

Funus Acatolici comitans nul-
lam incurrit censuram. fol.

459. n. 8. 9.

Quinam à sepultura Ecclesiasti-
ca excludantur? fol. 465. n. 17.

Quid circa excommunicatos non
vitandos in sepultura sit te-
nendum? fol. 465. n. 18.

Excommunicatus etiam tolera-
tus, & impœnitens non po-
test per se in loco sacro sepe-
liri. fol. 465. n. 19.

Sepelientes in loco sacro hæreti-
cum notorium, agunt illicitè.

fol. 465. n. 20.

Nullam tamen excommunicatio-
nem incurrunt, Locus sacer,

in quo specialiter denunciatus
sepultus fuerat, erit reconci-
liandus. fol. 466. n. 21.

Acatolicus, aut alius toleratus,
& non denunciatus excom-
municatus, non erit effodien-
dus è loco sacro. fol. 466. n.

22.

Non omnis in mortali notorio
decedens est sepulturâ Eccle-
siasticâ privandus. fol. 478.

n. 24.

Neque ob solam ebrietatem.

fol. 478. n. 24.

Neque ob blasphemias in ebie-
tate prolatas. fol. 479. n. 26.

Simonia.

Gratuita compensatio differt à
dono gratuito. fol. 353. n. 15.

Cuilibet beneficio correspondet
naturalis gratitudinis æquitas,
fol. 354. n. 4.

Absque contractu non datur Si-
monia. fol. 354. n. 5.

Non est Simonia dare benefici-
um spe gratitudinis, sine ulla
tamen obligatione. fol. 355.

n. 6.

Quid, si donum gratuitum alteri
collatum fuerit cum intentio-
ne illum astringendi ad obli-

ga-

- gationem antidoralem ante
præstitum spirituale benefi-
cium? fol. 356. n. 7.
Cum intentione obtinendi n. 8.
Et quidem donatario intimata.
fol. 357. n. 9.
Spiritualia sunt gratis, id est, si-
ne obligatione Justitiæ confe-
renda. fol. 359. n. 12.
Absque Simonia post accepta
spiritualia ex gratitudine dari
temporalia possunt. fol. 359.
n. 13.
Simoniacum est pactum gratitu-
dinis certo, ac determinato
modo exercendæ. fol. 359.
n. 14.
Post collatum beneficium pro-
motus absque Simonia Pro-
motori dicit, se gratum futu-
rum. fol. 361. n. 17.
Neque Simonia commissæ, si an-
tea quis dixerit: *ero gratus*,
absque tamen intentione dan-
di temporale pro spirituali. fol.
361. n. 18.
In quibus circumstantiis hæc
verba: *ero gratus*, Simoniam
inducant. fol. 362. n. 19.
Absque Simonia duplex gratitu-
do disjunctivè promittitur.
fol. 364 n. 23.
Ero gratus non significat neces-
sario rem temporalem pro-
missam fuisse. fol. 364 n. 24.
Solum pactum, quoad plus, quàm
sine illo obligor, est simonia-
cum. fol. 365. n. 26.
Simoniacum tamen est pactum
ad dandum determinatè tem-
porale pro spirituali. fol. 366.
n. 8.
Sola pollicitatio rei temporalis
non inducit simoniacam con-
ventionem. fol. 366. n. 30.
- Scandalum.**
- Circumstantiæ scandalorū sunt
variæ. fol. 491. n. 1. &c.
Nunquam licet alterum consilio,
aut jussione expressè ad pec-
candum inducere. fol. 491.
n. 6.
Non licet suadere minus malum,
etsi alter à majore aliter abdu-
ci nequeat. fol. 492. n. 7.
Licebit tamen volenti patrare
majus malum suadere minus
in majore contentum, ut in-
ferat illi, cui majus inferre
statuerat. fol. 492. n. 8.
Taliter minus malum inferenti
probabiliter etiam licitè ope-
ra confertur. fol. 492. n. 9.
Non

Non tamen consentienti in sui
occisionem. fol. 493. n. 10.

Determinato ad furandum uni
non possum suadere, ut fure-
tur alteri. fol. 493. n. 11.

Determinato ad committen-
dum majus, probabilius lice-
bit materiam minoris peccati
proponere. fol. 494. n. 14.

Non paratus efficere minus in
majore contentum illicite in-
ducitur ad minus. fol. 494.
n. 15.

Volenti furripere pauperi illicite
suadetur, ut hanc summam
diviti auferat. fol. 496. n. 23.

Proponi tamen huic poterit,
convenientius esse, ut furetur
diviti. fol. 497. n. 23.

Inducens ad furandum diviti te-
netur huic ad restitutionem.
fol. 498. n. 27.

Suffragia.

Suffragiorum natura, & diversi-
tas explicantur f. 383. n. 1. 2. 3.

Cujuslibet operis boni fructus est
triplex. fol. 384. n. 4.

Possunt fideles se mutuò juvare
per communicationem suffra-
giorum. fol. 385. n. 6.

Non tamen in omnibus benefa-
ctis. fol. 385. n. 7.

Pro satisfactione tamen poenæ
temporalis peccatorum. fol.
386. n. 8. 9.

Peccans fit dignus poenâ per se,
vel per alium persolvendâ. fol.
388. n. 13.

Ejusmodi transferens non inde-
center se spoliât propria satis-
factione. fol. 388. n. 19.

Nec merito suorum operum.
fol. 391. n. 20.

Hæc applicatio viventi facta in-
fallibiliter prodest. fol. 391.
n. 21.

Satisfactio ex opere operato ali-
cui debita non poterit in ali-
um transferri. fol. 392. n. 23.

Quibus conditionibus instructus
esse debeat, ut applicatio vi-
venti prodesse possit? fol.
394. n. 26.

Non est necessaria acceptatio.
fol. 395. n. 28.

De Suffragiis per Indul- gentias.

Constituto in gratia non videtur
necessaria Confessio. fol.
524. n. 2.
Sacra

Sacra Communio est necessaria,
quia per se, & non propter aliud,
ut ipsa Confessio, exigitur.
fol. 525. n. 7.

Æquè probabiliter exigitur Confessio.
fol. 526. n. 12.

Utrum omnia opera ad lucrandas
Indulgentias requisita cum certa
intentione sint facienda?
fol. 532. n. 1.

Utrum omnia ista opera sint ordinanda
ad finem determinatum?
fol. 532. n. 2. & 5.

Quid in hoc puncto ad lucrandas
Indulgentias pro defuncto sit
necessarium?
fol. 534. n. 6.

Num Pontifex opus præcedens ad
virtutem satisfaciendi ex opere
operato elevare possit?
fol. 534. n. 7.

Discrimen inter Indulgentias pro
vivis, & pro defunctis exponitur.
fol. 542. n. 5.

Explicatur modus, quo Indulgentia
per modum suffragii defunctis
applicetur.
fol. 544. n. 8.

Venditio.

Solus utriusque contrahentis
consensus contractum empti-

onis perficit.
fol. 81. n. 3.

Qui tamen solutione pretii, &
traditione mercis perficitur.
fol. 81. n. 3.

Traditione rei venditæ emptor
dominus evadit.
fol. 81. n. 4.

Quæ traditio solet esse diversa.
fol. 82. n. 5.

Quanam ex parte emptoris traditioni
accedere debeant?
fol. 82. n. 7.

Quandonam secunda emptio sit
futura valida?
fol. 82. n. 7.

Successivè res in solidum vendita
quandonam posteriori profuit?
fol. 83. n. 8.

Rem mala fide à secundo emptam
quandonam primus emptor evincere
possit?
fol. 84. n. 11.

Quanam sit obligatio secundæ
emptoris?
fol. 84. n. 12.

Res primò emptori hypothecata
erit eidem tradenda.
fol. 85. n. 13.

Res mensurâ constantes sua
dimensione emptori traduntur.
fol. 85. n. 14.

In quibus circumstantiis venditor
extractum triticum licitè tertio
vendere possit?
fol. 87. n. 20.

Quomodo venditoribus in pretio
D d d d

- actio læsis ipsa Jura succurrant? fol. 90. n. 1. &c.
- Quænam læsio supra dimidium justii pretii sit dicenda? fol. 95. n. 16.
- Quidnam à testibus sit deponendum, ut talis læsio probetur? fol. 95. n. 13.
- Quandonam emptor lædatur ultra dimidium pretii? fol. 95. n. 16.
- Æstimatio læsionis est à pretio desumenda. fol. 95. n. 17.
- Per se non datur actio læsis infra dimidium. fol. 96. n. 19.
- In quibus tamen casibus illa datur? fol. 96. n. 19. 20.
- Qualis actio taliter læso competat? fol. 98. n. 27. 28.
- Talis venditio non rescindatur ordinariè. fol. 99. n. 29.
- Sed læsus emptor rescissionem, vel supplementum defectûs eligere poterit. fol. 99. n. 30.
- Solo consensu contrahentium absque traditione non transfertur dominium. fol. 126. n. 2.
- Venditor nihil sibi retinere poterit pro traditione mercis. fol. 131. n. 16.
- Neque pro acceleratione traditionis ante solutionem pretii. fol. 131. n. 17.
- Neque pro libera facultate fruendi re ante factam solutionem emptori tradita. fol. 132. n. 18.
- Ob intermedium rei venditæ incrementum non potest venditor sibi aliquid retinere. fol. 133. n. 21.
- Neque in compensatione usurarum ex dilato pretio. fol. 133. n. 22.
- Ob dilatam solutionem venditori duntaxat compensanda erit dilatio, quantum hujus interest. fol. 133. n. 23.

Vicarius.

- Divisio beneficiorum est varia. fol. 307. n. 3.
- Regularia ex sua natura sunt manualia: sæcularia verò perpetua. fol. 308. n. 5.
- Qualis Parochia Conventui unita Vicarium manuum admittat? fol. 308. n. 8.
- Hæc unio qualiter sit probanda? fol. 309. n. 10.
- Manuale beneficium ad voluntatem conferentis revocari potest.

poterit. fol. 310. n. 12.
Taliter amotus non potest im-
plorare iudicis officium. fol.

311. n. 15.
Amotio tamen sine causa erit il-
licita. fol. 312. n. 18.

Quænam causæ ad amotionem
erunt rationabiles? fol. 312.
n. 19.

Ex quibus circumstantiis malitia
revocantis sit desumenda. fol.

313. n. 21.
Afferuntur rationes pro Vicario
perpetuo constituendo. fol.

318. n. 22.
In quibus casibus & circumstan-
tiis Prælati, aut Abbatis Vicari-
um perpetuum teneantur
constituere? fol. 320. n. 8.

Temporalium Vicariorum no-
minatio ad Prælatum, exa-
men autem & approbatio ad
Episcopum pertinent. fol.
323. n. 18.

Votum.

In dubio de voventis intentione
rei promissæ materia erit con-
sideranda. fol. 120. n. 1.

Plura distincta possunt diversis
modis promitti. fol. 121. n. 4.

Qualiter unica comestio, & ab-

stinentia à carne promissæ fu-
erint, est attendendum. fol.
121. n. 5. & 6.

Comesta semel carne etiam cul-
pabiliter, ad ulteriorem absti-
nentiam à carne non datur
amplius ulla obligatio. fol.

121. n. 7. 8. 9.
Vovens pro nulla parte diei se
bibiturum vinum, ab hoc
tenetur abstinere, licet jam
semel illud biberit. fol. 124.
n. 11.

Vovens jejunium in pane, & a-
qua communiter hanc absti-
nentiam tantum accessorie
promittit. fol. 127. n. 18.

Idem de peregrinatione nudis
pedibus instituenda est dicen-
dum. fol. 128. n. 19.

Jejunium à communitate pro-
missum quandonam etiam
alios à jejuniis Ecclesiasticis a-
liis exemptos obliget? fol.
123. n. 17.

Bis comedens carnes die esuriali,
non absolvitur ab ulteriore
carnium abstinentia. fol. 127.
n. 16.

Quænam circa rem promissam
mutatio voventem deobliget?
fol. 139. n. 4.

D d d d 2

Ver-

- Verba voti non satis clara juxta
praxin Ecclesiæ sunt expli-
canda. fol. 243. n. 9.
- Obligatio voti non est restrin-
genda contra proprium, &
communem verborum sen-
sum. fol. 241. n. 7.
- Promissum certo die jejunium
cur subinde anticipari possit?
fol. 245. n. 12.
- Vovens quolibet anno jejunare
20. Julii, si hic in diem Do-
minicum incidat, probabili-
ter non est excusatus. fol. 245.
n. 13.
- Circumstantiæ ad essentiam rei
promissæ spectanter, si nota-
biliter mutantur, tollunt ob-
ligationem. fol. 246. n. 19.
- Usura.**
- Promissio ad solvendas usuras se-
cluso juramento est certè
nulla. fol. 169. n. 1.
- Ad illas tamen præstandas factum
juramentum obligat. fol. 169.
n. 2.
- Quas tamen quis statim poterit
repetere. fol. 170. n. 3.
- Non potest judex ad solvendas
usuras jurantem compellere.
fol. 171. n. 7.
- Sed ipse Titius, ut usuras remit-
tat. fol. 171. n. 8.
- Jurans se non repetiturum usu-
ras, non poterit istas repetere.
fol. 171. n. 9.
- Denuntiare tamen Prælato po-
terit, ut juramentum remit-
tatur. fol. 172. n. 10.
- Nullum est juramentum, quod
omissionem repetendarum u-
surarum promittit. fol. 172.
n. 11.
- Quandonam corruente princi-
pali etiam accessorium cor-
ruat? fol. 172. n. 12.
- Juramentum non est accessori-
um promissioni, sed assertioni
de futuro. fol. 173. n. 13.
- Qualis distantia datur inter Jura-
mentum, & simplicem pro-
missionem? fol. 174. n. 13.
- Solutio usuræ, præscindens à ne-
cessaria, vel ultrò oblatâ, est
indifferens. fol. 177. n. 28.
- Accipiens usuras non potest has
retinere, licet alter teneatur
solvere. fol. 179. n. 30.
- Hæc solvendi usuras obligatio
datur, licet nulla necessitas exi-
gendi mutuum adfuerit. fol.
179. n. 31.
- Solutio usuræ non est solutio de-
biti, sed donatio indebiti. fol.
175. n. 19.

F I N I S.

Errata Notabiliora.

- Fol. 3. lin. 2. n. 3. descriptio, *Lege* præscriptio.
Fol. 6. n. 5. lin. 4. Civibus, *Lege* Juribus.
Fol. 6. n. 5. lin. 8. injuria, *Lege* jactura.
Fol. 9. n. 18. lin. 4. Cive *Lege* Jure.
Fol. 18. n. 17. lin. 11. juncta *Lege* intra.
Fol. 22. n. 4. lin. 7. alium *Lege* illam.
Fol. 68. n. 6. in fine, accingendus habetur *adde* pro accincto.
Fol. 97. n. 6. lin. 6. renuntio *Lege* renuntiatio.
Fol. 113. n. 9. lin. 4. aucto, *Lege* avito.
Fol. 140. n. 7. lin. 6. non fuerit *omittatur* Non.
Fol. 219. n. 10. lin. 4. si possimus, *adde* si non.
Fol. 220. n. 16. comedens carnes, *Lege* cibos.
Fol. 272. n. 22. lin. 1. dico, *Lege* dices.
Fol. 456. n. 14. Excommunicatio, *Lege* Communicatio.
Fol. 209. in 1. columna injustitiam commissam fuisse, *adde* non commissam fuisse.

Einige Notizen

Die erste Notiz betrifft die
Beschreibung der Gegend, die
im Jahre 1789 von dem
Herrn von ... besucht wurde.
Die zweite Notiz handelt von
den Ergebnissen der
Untersuchungen, die
in der Folgezeit
angestellt wurden.
Die dritte Notiz enthält
einige Bemerkungen
über die
Verhältnisse der
Gegend.

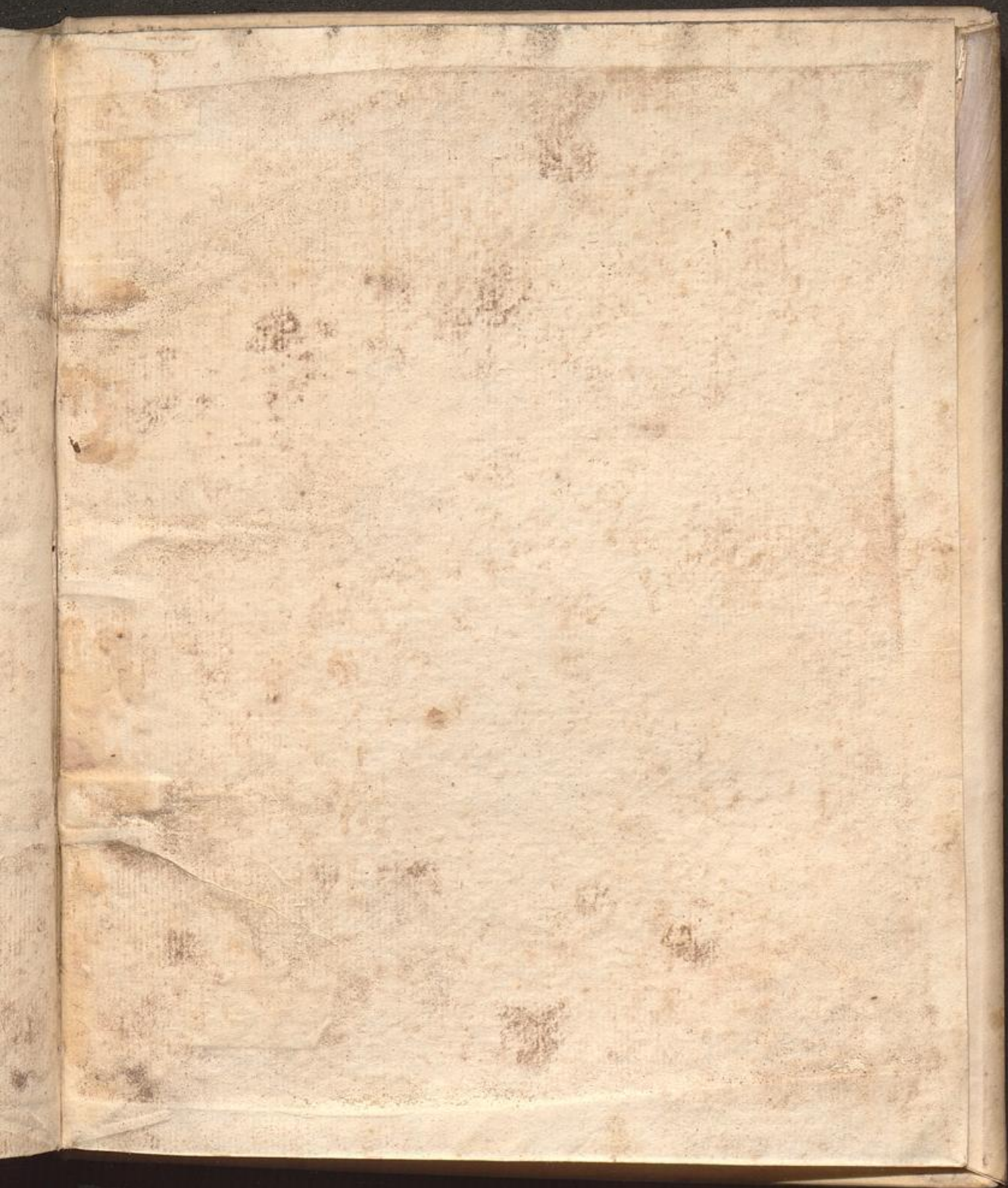

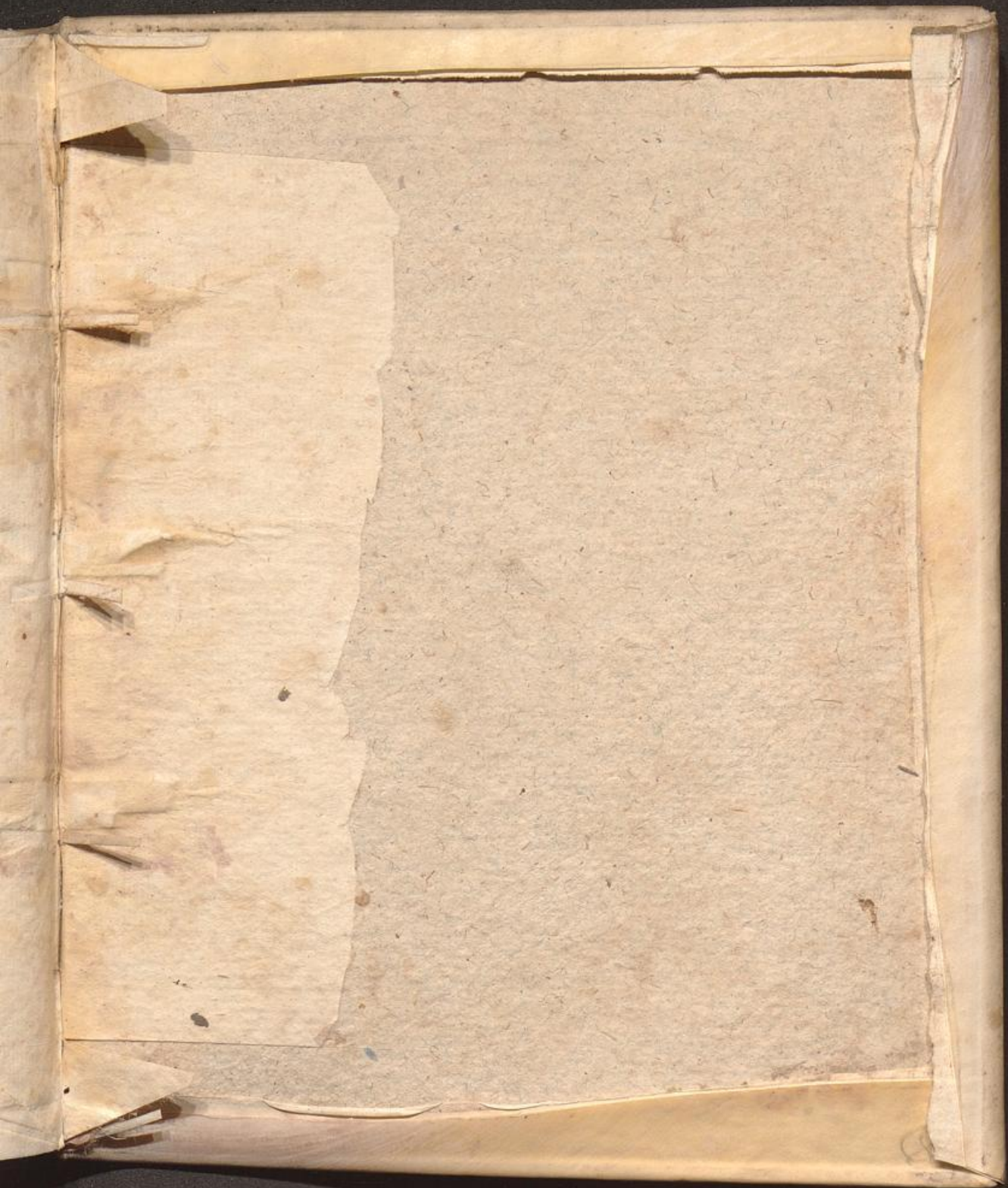

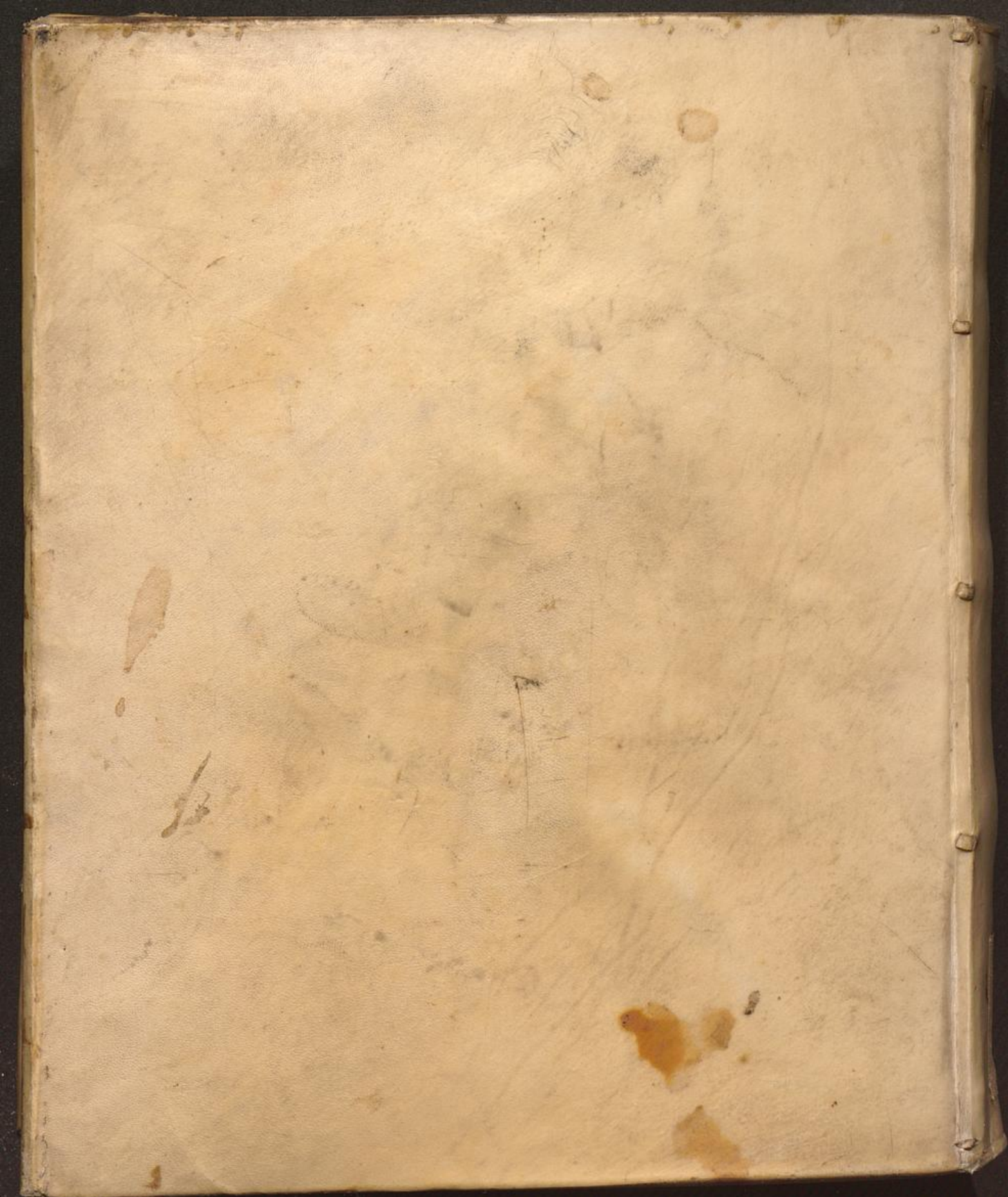

HELSING

Th
2160